

รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ
ชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ของประเทศไทย
**The Collaborative Model for Flood Management between Local
Administrative Organizations and Community: A Case Study
of Flood Beds in the South Thailand**

กิตติศักดิ์ แสงทอง

Kittisak Sangthong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy in Management**

Prince of Songkla University

2557

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ของประเทศไทย
ผู้เขียน	นายกิตติศักดิ์ แสงทอง
สาขาวิชา	การจัดการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....

.....ประธานกรรมการ

(ดร.อิศรภุช ริน ไชสง)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ)

.....กรรมการ

(ดร.อิศรภุช ริน ไชสง)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ จันทร์เพชร)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
สำหรับการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุุณบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชีระพล ศรีชนะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ดร.อิศรภรณ์ รินไชสง)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นายกิตติศักดิ์ แสงทอง)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อนและ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นายกิตติศักดิ์ แสงทอง)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ของประเทศไทย
ผู้เขียน	นายกิตติศักดิ์ แสงทอง
สาขาวิชา	การจัดการ
ปีการศึกษา	2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ และ 3) ศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ การออกแบบวิจัยครั้งนี้เป็นแบบหลายระยะ โดยระยะแรกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 125 คน ประกอบด้วยประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม และ คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เจาะลึก และแบบสนทนากลุ่ม ระยะที่สองใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน กลุ่มตัวอย่างมาจากการเลือกแบบแบ่งชั้นภูมิ จำนวน 400 คน ประกอบด้วย ประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม และ คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ และระยะสุดท้ายใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 22 คน ประกอบด้วยคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยดังนี้

สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 30 ตัวชี้วัด โดยความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตมีค่าสูงสุด และเมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ

เชิงสำรวจ พบว่า สภาพความร่วมมือมี 27 ตัวชี้วัด 4 องค์ประกอบ คือ การอพยพ การวางแผนกลยุทธ์ วัฒนธรรมความปลอดภัย และการฟื้นฟูบูรณะ ส่วนเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 52 ตัวชี้วัด และเมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือมี 48 ตัวชี้วัด 5 องค์ประกอบ คือ กระบวนการจัดการน้ำท่วม ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ความสัมพันธ์ทางสังคม กระบวนการเรียนรู้ และการติดต่อสื่อสาร

รูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/df = 2.64$, GFI = 0.94, AGFI = 0.91, CFI = 0.99, SRMR = 0.03, RMSEA = 0.06) โดยกระบวนการจัดการน้ำท่วม กระบวนการเรียนรู้ และการติดต่อสื่อสารสามารถอธิบายความแปรปรวนของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมได้ร้อยละ 53 และพบว่ากระบวนการจัดการน้ำท่วม และกระบวนการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.41 และ 0.31 ตามลำดับ ขณะเดียวกันการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมโดยส่งผ่านกระบวนการเรียนรู้ ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.19 ส่วนความสัมพันธ์ทางสังคมไม่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผลการตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยการสนทนากลุ่มพบว่า ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ เว้นแต่ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ความสัมพันธ์ทางสังคมและการติดต่อสื่อสารที่มีความเห็นว่าจะมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

Thesis Title	The Collaborative Model for Flood Management between Local Administrative Organizations and Community: A Case Study of Flood Beds in the South Thailand
Author	Mr. Kittisak Sangthong
Major Program	Management
Academic Year	2013

ABSTRACT

The objectives of this study were to investigate 1) the state and conditions of collaboration for flood management between Local Administration Organizations and communities with flood beds in the Southern part; 2) factors affecting collaboration for flood management between Local Administration Organizations and communities with flood beds in the Southern part; and 3) a model of collaboration for flood management between Local Administration Organizations and communities of flood beds in the Southern part. This study employed a multi-phase design with the qualitative method in the first phase to investigate of state and condition for collaboration for flood management between Local Administration Organizations and communities. Purposive random sampling was used to select 125 subjects consisting of flood victims, administrators, council members, government officials, and employees of Local Administrative Organizations. The research instruments were in-depth interviews and focus group discussions. In the second phase, a quantitative method was used to investigate the factors affecting collaboration for flood management between Local Administration Organizations and communities. A stratified random sampling was used to select 400 subjects consisting of flood victims, administrators, council members, government officials, and employees of Local Administrative Organizations. The research instrument was a questionnaire with 5-point rating scales. For the last phase, a qualitative research method was used to confirm the collaboration model for flood management between Local Administrative Organizations and communities. Purposive random sampling was employed to select 22 subjects consisting of administrators, council members, government officials, employees of Local

Administrative Organizations, sub-district headmen, and village headmen. The research instrument used was focus group discussions. The results of the study were as follows.

Regarding the collaboration for flood management between Local Administrative Organizations and communities, there were 30 indicators with the highest value on collaboration for an establishment of a fund to provide financial assistance for victims of floods that might happen in the future. On explanatory factor analysis, it was found that there were 27 indicators, and 4 factors, namely, evacuation, strategic planning, security culture, and rehabilitation. The conditions of collaboration for flood management between Local Administrative Organizations and communities consisted of 52 indicators. On explanatory factor analysis, it was found that there were 48 indicators, and 5 factors, namely, the flood management process, local politicians' leadership, social relationship, the learning process, and communication.

The structural equation model of the collaboration for flood management between Local Administrative Organizations and communities developed by the researcher was found to be consistent with the empirical data ($\chi^2/df = 2.64$, GFI = 0.94, AGFI = 0.91, CFI = 0.99, SRMR = 0.03, RMSEA = 0.06). The flood management process, the learning process, and communication could explain 53 percent of the variance of collaboration for flood management. It was found that the flood management process and the learning process had direct positive influence on the collaboration for flood management with the effect sizes of 0.41 and 0.31, respectively while communication had indirect influence on the collaboration for flood management through the learning process with the effect size of 0.19. However, social relationship did not affect the collaboration for flood management between Local Administrative Organizations and communities.

The result of the confirmatory test of the model of collaboration for flood management between Local Administrative Organizations and communities through focus group discussions revealed that the participants' opinions corresponded with the results of the quantitative research except for local politicians' leadership, social relationship, and communication which they considered to probably be related to the collaboration for flood management between Local Administrative Organizations and communities.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตาจากหลายท่าน ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือให้ข้อมูล และสนับสนุนให้กำลังใจในการทำวิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ดร.อิศรภรณ์ ริน ไชยสง ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่คอยให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัย ด้วยความเอาใจใส่ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยศึกษา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ จันทร์เพ็ชร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งคณะกรรมการประจำหลักสูตร สำหรับข้อเสนอแนะซึ่งช่วยเติมเต็มให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์กร วงศ์ชนวสุ รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสังการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก็ดถวา บุญปการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา ชูสุขและผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณี โภชากรณ์ ที่สละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มและผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ พี่ เพื่อน น้อง และเจ้าหน้าที่ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำเอื้อเฟื้อในด้านต่างๆ ด้วยความเต็มใจสม่ำเสมอตลอดมา

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดา มารดา บิดาและมารดาของภรรยา ภรรยา อาจารย์นิยม คำแหง อาจารย์ปรีชา นาคฤทธิ์ อาจารย์สมพงษ์ เพชรรามวงศ์ อาจารย์ถาวร ชูสิทธิ์ นางสาวพุทธิมล ทรัพย์รัตน์ นายเกษม สังข์แก้ว นายวิฑูร พันธุ์เสงี่ยม นายไพรัช ศิริเลิศ และญาติ พี่น้อง เพื่อนทุกคน สำหรับความรักและกำลังใจอันสำคัญที่สุดตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และสิ่งสำคัญที่เป็นแรงจิตใจและเป็นกำลังใจที่ลึกซึ้งในการดำเนินงานวิจัยฉบับนี้ คือ เด็กหญิงปณัญญาภัทรศิริ แสงทอง ผู้วิจัยขอขอบคุณคำที่ฟังมาจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แต่ทุกท่านที่มีส่วนสนับสนุนให้การศึกษาในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

กิตติศักดิ์ แสงทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(5)
ABSTRACT.....	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
สารบัญ.....	(10)
รายการตาราง.....	(13)
รายการภาพประกอบ.....	(16)
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์.....	8
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติ.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบ.....	30
แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ.....	34
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในการจัดการภัยพิบัติ.....	49
แนวคิดเกี่ยวกับน้ำท่วม.....	53
พื้นที่การศึกษา.....	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	70
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	77
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	79
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพความร่วมมือและปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	79
1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	80

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2. รูปแบบการวิจัย.....	80
3. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
ระยะที่ 2 การศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน.....	82
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	82
2. รูปแบบการวิจัย.....	84
3. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
ระยะที่ 3 การตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	88
1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	88
2. รูปแบบการวิจัย.....	89
3. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	90
4. ผลการวิจัย.....	92
ระยะที่ 1 ผลการศึกษาตัวชี้วัดสภาพความร่วมมือและตัวชี้วัดเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	92
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาตัวชี้วัดสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	93
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาตัวชี้วัดเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	104
ระยะที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	114
1. ข้อมูลเบื้องต้น.....	115
2. ผลการวิเคราะห์ระดับความความคิดเห็น.....	117
3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	124

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการ โครงสร้างความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูล เชิงประจักษ์.....	142
ระยะที่ 3 ผลการศึกษารูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	164
1. การวิเคราะห์ความสำคัญของปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการ จัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	165
2. การตรวจสอบยืนยันจากผลการวิจัยรูปแบบความร่วมมือในการ จัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	167
3. รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	182
5. สรุปผลการวิจัย.....	185
สรุปผลการวิจัย.....	186
การอภิปรายผล.....	194
ข้อเสนอแนะ.....	214
บรรณานุกรม.....	220
บุคลากร.....	234
ภาคผนวก.....	236
ภาคผนวก ก.....	237
ภาคผนวก ข.....	246
ภาคผนวก ค.....	250
ภาคผนวก ง.....	257
ภาคผนวก จ.....	259
ประวัติผู้เขียน.....	263

รายการตาราง

	หน้า
1. พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ โดยแบ่งตามพื้นที่ลุ่มน้ำ.....	67
2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลตามสัดส่วนอำเภอ.....	83
3. จำนวน ค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง.....	115
4. ลักษณะการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่.....	116
5. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน.....	117
6. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน.....	121
7. ค่า KMO และค่า Bartlett's Test of Sphericity.....	125
8. องค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	126
9. องค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1.00 ขึ้นไป.....	127
10. องค์ประกอบที่ตัวแปรมีค่านำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป และมีจำนวนตัวแปรบรรยายองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป.....	127
11. องค์ประกอบที่ 1 “การอพยพ”.....	128
12. องค์ประกอบที่ 2 “การวางแผนกลยุทธ์”.....	129
13. องค์ประกอบที่ 3 “วัฒนธรรมความปลอดภัย”.....	130
14. องค์ประกอบที่ 4 “การฟื้นฟูบูรณะ”.....	131
15. ค่า KMO และค่า Bartlett's Test of Sphericity.....	132
16. องค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	133

รายการตาราง (ต่อ)

	หน้า
17. องค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1.00 ขึ้นไป.....	134
18. องค์ประกอบที่ตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป และมีจำนวนตัวแปรบรรยายองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป.....	135
19. องค์ประกอบที่ 1 “กระบวนการจัดการน้ำท่วม”.....	136
20. องค์ประกอบที่ 2 “ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น”.....	137
21. องค์ประกอบที่ 3 “ความสัมพันธ์ทางสังคม”.....	138
22. องค์ประกอบที่ 4 “กระบวนการเรียนรู้”.....	139
23. องค์ประกอบที่ 5 “การติดต่อสื่อสาร”.....	140
24. ตัวแปรสังเกต “ขีดความสามารถของ อปท. (MP1)”.....	142
25. ตัวแปรสังเกต “หลักธรรมาภิบาลของ อปท. (MP2)”.....	143
26. ตัวแปรสังเกต “ความน่าเชื่อถือ” (LS1).....	143
27. ตัวแปรสังเกต “การปฏิบัติภาวะผู้นำ (LS1)”.....	144
28. ตัวแปรสังเกต “คุณความดี (SR1)”.....	144
29. ตัวแปรสังเกต “การมีความสัมพันธ์กัน (SR2)”.....	145
30. ตัวแปรสังเกต “การตัดสินใจร่วมกัน (SR3)”.....	145
31. ตัวแปรสังเกต “ความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ (LP1)”.....	146
32. ตัวแปรสังเกต “การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (LP2)”.....	146
33. ตัวแปรสังเกต “ภาคีเครือข่าย (COM1)”.....	147
34. ตัวแปรสังเกต “การประชาสัมพันธ์ (COM2)”.....	147
35. ตัวแปรสังเกต “การอพยพ (EV)”.....	148
36. ตัวแปรสังเกต “การวางแผนกลยุทธ์ (SP)”.....	148
37. ตัวแปรสังเกต “วัฒนธรรมความปลอดภัย (SC)”.....	149
38. ตัวแปรสังเกต “การฟื้นฟูบูรณะ (RE)”.....	149
39. ตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	150

รายการตาราง (ต่อ)

	หน้า
40. ค่าสัมประสิทธิ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรสังเกตเชิงสาเหตุกับตัวแปรสังเกตของความ ร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	157
41. ค่าสถิติความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการ จัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ ก่อนปรับรูปแบบการวิจัย.....	158
42. ค่าสถิติความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการ จัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังปรับรูปแบบการวิจัย.....	160
43. ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของคะแนนมาตรฐานของ ปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	162
44. การเปรียบเทียบผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพของปัจจัยที่นำมาศึกษา ต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ชุมชน.....	180

รายการภาพประกอบ

	หน้า
1. โครงสร้างกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่.....	15
2. การประสานการปฏิบัติการจัดการสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน แนวตั้ง.....	16
3. รูปแบบการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรการกุศล มูลนิธิและภาคประชาชนในพื้นที่.....	17
4. รูปแบบการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยทหาร องค์กรระหว่างประเทศและองค์กรภายนอกเขตการบริหารจัดการขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่.....	18
5. วัฏจักรการจัดการสาธารณภัย (Disaster Management Cycle).....	29
6. ลำดับความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วม การประสานงาน และความร่วมมือ.....	35
7. พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	58
8. พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก	68
9. แผนที่ตำบลนาหวาง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	69
10. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	78
11. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	91
12. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ขององค์ประกอบกระบวนการ จัดการน้ำท่วม (MP).....	143
13. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของภาวะผู้นำของนักการเมือง ท้องถิ่น (LS)	144
14. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของความสัมพันธ์ทางสังคม (SR).....	145
15. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของกระบวนการเรียนรู้ (LP).....	146
16. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของการติดต่อสื่อสาร (COM).....	147
17. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของความร่วมมือในการจัดการ น้ำท่วม (COLLAB)	149
18. ความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน.....	154

รายการภาพประกอบ (ต่อ)

	หน้า
19. รูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนก่อนปรับรูปแบบด้วยคะแนนมาตรฐาน.....	159
20. รูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนหลังปรับรูปแบบตามคะแนนมาตรฐาน.....	161
21. ความสัมพันธ์ของรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วม.....	184

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน คือความปรารถนาที่จะมีชีวิตอย่างมีความสุขและปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ (Maslow, 1943) อีกทั้งความต้องการมีชีวิตรอด (Johan, 1980) การเสริมสร้างความปลอดภัยในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งความปลอดภัยจากภัยพิบัติต่างๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ทำให้ภัยธรรมชาติมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปทั้งความถี่ ความรุนแรง ระยะเวลาและความยาวนานของการเกิดภัย จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินการโดยการกระตุ้นเร้าประชาชนในชุมชนร่วมมือกันในฐานะผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงจากภัยพิบัติเพื่อความอยู่รอดปลอดภัย ป้องกัน รักษาทรัพย์สินและผลประโยชน์ของตนเอง (ทวิดา กมลเวช, 2554) แนวความคิดเรื่องความร่วมมือระหว่างภาคส่วนและผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ (Collaboration among Stakeholders) ได้ปรากฏเป็นวาระความสำคัญในการประชุมระดับนานาชาติว่าด้วยเรื่องการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ณ เมืองโกเบ ประเทศญี่ปุ่น (The International Conference Disaster Risk Management) ในปีพ.ศ. 2546 โดยในที่ประชุมได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญในการจัดการภัยพิบัติ คือการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ เพราะเป็นส่วนสำคัญในการจัดการภัยพิบัติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2553) นอกจากนี้แนวคิดดังกล่าวยังมีการกล่าวถึงในการประชุม Global Platform For Disaster Risk Reduction สมัยที่ 3 (Invest Today for Safer Tomorrow, Increased Investment in Local Action) ของสำนักงานว่าด้วยกลยุทธ์ระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (United Nations International Strategy for Disaster Reduction -UNISDR) ณ กรุงเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส ในปี พ.ศ. 2554 โดยในที่ประชุมให้ความสำคัญแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแสวงหาความร่วมมือกับประชาชนในชุมชนในการรับมือกับภัยพิบัติ โดยมุ่งหวังให้เกิดความสูญเสียจากภัยพิบัติทางธรรมชาติน้อยที่สุด (International Institute for Sustainable Development, 2011)

เป็นที่ตระหนักแล้วว่าภัยพิบัติกับการพัฒนาชุมชนมีความเชื่อมโยงกันหลายมิติ ภัยพิบัติขนาดใหญ่ทำให้กระบวนการพัฒนาประเทศต้องหยุดชะงักลง เศรษฐกิจได้รับความเสียหาย ประชากรกลายเป็นผู้อพยพไร้ที่อยู่อาศัยและทำให้ชุมชนล่มสลาย (Tingsanchali, 1996) สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา ผลกระทบจากวิกฤติน้ำท่วมเป็นอุปสรรคสำคัญในการบรรลุถึงเป้าหมายการพัฒนาที่จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้น เนื่องจาก

ต้องนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ในการฟื้นฟูบูรณะความเสียหายที่เกิดขึ้น แทนที่จะนำมาใช้เพื่อการลงทุนในการพัฒนาประเทศ (UNDP, 1994) ซึ่งภัยพิบัติน้ำท่วมนั้นนับได้ว่าเป็นภัยพิบัติประเภทหนึ่งที่มีวัฏจักรการเกิดและต้องมีการจัดการอย่างต่อเนื่องตามวัฏจักรการจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management Cycle) แบ่งเป็นระยะๆ โดยใช้ระยะเวลาเป็นตัวกำหนดเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะก่อนเกิดภัย 2) ระยะเกิดภัย และ 3) ระยะหลังเกิดภัย (Beachley, 2005; Carter, 2008)) ทำให้การจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมต้องอาศัยความร่วมมือ ประสบการณ์การเรียนรู้ และองค์ความรู้ที่เหมาะสมจากชุมชน จึงจะทำให้การจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (Jha et al., 2012) แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยมีหลายหน่วยงานจากภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม แต่ก็ยังไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดเป็นองค์กรหลักในการใช้ความรู้เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติในการลดความเสียหาย และสร้างความร่วมมือกับชุมชนให้ปฏิบัติตามในกิจกรรมที่สำคัญในการป้องกันภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างจริงจัง ถ้าหากรัฐบาลต้องการให้ประชาชนภายในประเทศมีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินจากภัยพิบัติน้ำท่วม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงก็ต้องเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะโดยแท้จริงแล้วบุคคลกลุ่มแรกที่จะต้องรับมือกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น คือ ประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ที่เกิดภัย นั่นก็คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่รู้จักพื้นที่ สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและประชาชนดีที่สุด (สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย, 2554) อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการสาธารณภัย โดยเฉพาะประเทศที่มีการกระจายอำนาจสูง (Yates, 2002) เพราะถือว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด (Sharpe, 1981) และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ทันเวลาและตรงกับความต้องการมากที่สุด (Cheema & Rondinelli, 1983) ซึ่งในปัจจุบันบทบาทหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยในการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมนั้น เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และตามหลักการของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กล่าวคือมีการกำหนดสาระสำคัญไว้อย่างชัดเจนทั้งในแนวนโยบาย การปฏิบัติการ รวมทั้งกรอบประสานการปฏิบัติ โดยกำหนดให้ผู้นำและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่และเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการปฏิบัติการแก้ไขสถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่ และการช่วยเหลือด้านปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดพ้นจากสถานการณ์วิกฤติ พร้อมทั้งประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน ภาคส่วนอื่น ๆ และประชาชนในพื้นที่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการพัฒนาศักยภาพเพื่อจัดการกับภัยพิบัติน้ำท่วม

ในหลาย ๆ ปีที่ผ่านมาประชาชนชาวไทยเริ่มตระหนักและรับรู้ถึงผลของภัยพิบัติ น้ำท่วมมากขึ้นเนื่องจากการที่ต้องเป็นผู้ประสบภัยน้ำท่วม โดยเฉพาะบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งตั้งอยู่ในเขตรมรสุม มีฝนตกชุกและปริมาณน้ำฝนสูงจึงเกิดปัญหาน้ำท่วมอยู่ในหลายพื้นที่เกือบทั้งภูมิภาค จากข้อมูลของศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัยเกี่ยวกับน้ำท่วมได้กำหนดพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ พบว่าพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกมีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากมากที่สุดและได้รับผลกระทบจากภาวะน้ำท่วมมากที่สุดตั้งแต่จังหวัดชุมพร นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวม 7 จังหวัด 74 อำเภอ 389 ตำบล 1,696 หมู่บ้าน มีผู้ได้รับผลกระทบ 1,257,131 คน จำนวน 141,121 ครัวเรือน และพื้นที่การเกษตรมีความเสี่ยงที่จะได้รับความเสียหายประมาณ 1,594,549 ไร่ (ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ, 2555)ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานข้อมูลของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ทำให้บริเวณภาคใต้ของประเทศไทยยังคงมีปริมาณน้ำฝนสูง ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนในภาคใต้ส่วนใหญ่ต้องประสบภัยอันเนื่องมาจากน้ำท่วมอยู่เสมอ (สำนักงานพัฒนาอุตุกรมวิทย์, 2557) ทำให้หลายหน่วยงานรวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้มีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม เนื่องจากที่ผ่านมาการจัดการน้ำท่วมในพื้นที่ภาคใต้มีแต่การใช้มาตรการใช้สิ่งก่อสร้างเป็นหลักเพื่อลดความสูญเสียจากภัยพิบัติน้ำท่วมให้น้อยที่สุด เช่น การก่อสร้างเขื่อน การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ การก่อสร้างกำแพงกั้นน้ำ และการสร้างช่องทางระบายน้ำ เป็นต้น ซึ่งสามารถรับมือกับปัญหาน้ำท่วมเบื้องต้นได้ แต่ไม่สามารถต้านทานภัยพิบัติน้ำท่วมที่รุนแรงได้ และต้องใช้งบประมาณมหาศาล อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยของประชาชน มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ส่วนการใช้นโยบายอื่นๆ คือการฟื้นฟูและบรรเทาทุกข์ภายหลังเกิดภัยเท่านั้น ไม่มีมาตรการที่ชัดเจนที่ทำให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความจำเป็นของการลดความรุนแรงของภัยพิบัติน้ำท่วม จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเชื่อมการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ในขณะที่เกิดภัย และหลังจากภัยสิ้นสุดแล้ว โดยดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ ผสมผสานมาตรการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐบาลในระดับต่างๆ หน่วยงานท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจ ตลอดถึงประชาชนในชุมชน รวมทั้งต้องอาศัยการตัดสินใจอย่างทันท่วงทีและเด็ดขาดจากรัฐบาลทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (สำนักงานชลประทานที่ 15, 2552) จึงเป็นไปได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความชัดเจนในการแสวงหาความร่วมมือและสร้างความตระหนักถึงการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมของประชาชนในชุมชน กระทั่งนำไปสู่

ประสิทธิภาพของร่วมมือกันและสามารถเป็นแบบอย่างของความร่วมมือให้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในวงกว้างได้ ถ้าหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถร่วมมือกับประชาชนในชุมชนในการรับมือกับสถานการณ์น้ำท่วมที่เกิดขึ้นได้ เหตุการณ์นั้นจะไม่ขยายผลจนเกิดเป็นภัยพิบัติที่รุนแรง ประชาชนในชุมชนก็จะเห็นคุณค่าของการมีชีวิตที่อยู่อย่างปลอดภัย และสามารถเป็นเกราะป้องกันที่ดีในการรับมือกับสถานการณ์น้ำท่วมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนมีทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Fosler & Berger, 1982; Weisbord, 1992; Balum, 1993; Frost & Sullivan, 2006; Hinds & McGrath, 2006; Wise, 2006; Cook, 2009) แต่พบว่าการศึกษาวิจัยเพื่อหาหลักฐานมาสนับสนุนทฤษฎีเชิงประจักษ์ (Empirical Research) ในการระบุเส้นทางความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุของความร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งพบน้อยมากในประเทศไทย และยังไม่มีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว จึงทำให้การศึกษาเรื่อง “รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ของประเทศไทย” จึงมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะค้นหาว่าสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเป็นอย่างไร และปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากได้อย่างเหมาะสม

คำถามการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัยไว้ดังนี้

1. สภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ เป็นอย่างไร
2. ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้
3. รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ควรเป็นแบบใด

วัตถุประสงค์

ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้
3. เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้นอกจากสามารถให้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้แล้วยังเกิดประโยชน์ในประเด็นต่อไปนี้

1. ทางวิชาการ

- 1.1 ทราบถึงสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ได้
- 1.2 กำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการจัดการน้ำท่วมบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ได้
- 1.3 ได้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ได้

2. การนำความรู้ไปใช้

- 2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำรูปแบบความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
- 2.2 ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร ทั้งในระดับกระทรวง ภูมิภาค และท้องถิ่นสามารถนำผลการศึกษานี้ไปพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดความร่วมมือของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาครอบคลุมประเด็นที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เพื่อนำไปกำหนดรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะแรก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ของการวิจัยระยะนี้ คือ ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ และคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการ พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำปากพ่อง อำเภอปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนรวม 125 คน

ระยะที่สอง กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการ พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) จำนวนรวม 400 คน

ระยะที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของการวิจัยระยะนี้ คือ คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการ พนักงานของเทศบาลตำบลนาแหรง และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนาแหรง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวนรวม 22 คน รายละเอียดจะนำเสนอในบทที่ 3

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระสามารถกำหนดได้จากผลการวิเคราะห์ของการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีจุดเน้นของการศึกษาอยู่ที่สภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ในขณะที่ตัวแปรตาม คือ ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน รายละเอียดจะนำเสนอในบทที่ 3

5. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากตามที่ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้กำหนด คือ พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รายละเอียดจะนำเสนอในบทที่ 3

6. ขอบเขตด้านวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีโดยการออกแบบวิจัยเป็นแบบหลายระยะ (The Multiphase Design) คือ ระยะแรกเป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ระยะที่สองเป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ทำการศึกษาต่อภายหลัง และระยะสุดท้ายใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ซึ่งประยุกต์มาจาก Creswell & Plano, 2011 ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือ เป็นการศึกษา วิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความร่วมมือและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ประกอบด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อค้นหาตัวชี้วัดของสภาพความร่วมมือและตัวชี้วัดของเงื่อนไขความร่วมมือ

ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ประกอบด้วยการวิเคราะห์และสรุปผลจากข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อนำเสนอตัวแปรและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่จะนำไปสู่การศึกษาและทดสอบในเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM)

ระยะที่ 3 กำหนดรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อตรวจสอบ ยืนยันรูปแบบจะทำให้ได้รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งรายละเอียดทั้งหมดแสดงในบทที่ 3

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) (Local Administrative Organizations) หมายถึง เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก คือในพื้นที่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
2. น้ำท่วม (Flood) หมายถึง ภัยพิบัติที่เกิดจากสภาวะน้ำท่วมขังหรือน้ำท่วมฉับพลันมีสาเหตุมาจากการเกิดฝนตกหนักต่อเนื่องเป็นเวลานาน สามารถแบ่งได้ดังนี้ น้ำท่วมจากน้ำป่าไหลหลากหรือน้ำท่วมฉับพลัน เกิดขึ้นเมื่อมีฝนตกหนักจนทำให้จำนวนน้ำสะสมมีปริมาณมากไหลบ่าลงสู่ที่ราบต่ำเบื้องล่างอย่างรวดเร็ว รวมทั้งน้ำท่วมขังและน้ำเอ่อล้นที่เกิดจากน้ำในแม่น้ำลำธารล้นตลิ่งหรือมีระดับสูงเอ่อท่วมล้นไหลบ่าออกจากระดับตลิ่งในแนวราบออกจากที่สูงไปยังที่ต่ำ หรือสภาพน้ำท่วมขังในเขตเมืองใหญ่ที่เกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องเป็นเวลานาน และมีระบบระบายน้ำไม่ดีพอ
3. พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ (Flood Beds) หมายถึง พื้นที่ที่ถูกน้ำท่วมเป็นประจำทุกปีในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ตามที่ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนด ประกอบด้วยพื้นที่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
4. ความร่วมมือ (Collaboration) หมายถึง ลักษณะที่เกี่ยวกับการร่วมกันปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยอาศัยการร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การกำหนดวิธีการ หรือเอื้ออำนวยความสะดวกในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และปฏิบัติงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

5. สภาพความร่วมมือ (The State of Collaboration) หมายถึง ลักษณะความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ สภาพความร่วมมือระยะก่อนเกิดภัย สภาพความร่วมมือระยะเกิดภัย และสภาพความร่วมมือระยะหลังเกิดภัย

6. เงื่อนไขของความร่วมมือ (Condition) หมายถึง องค์ประกอบที่นำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

7. รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (Model of Collaboration for Flood Management) หมายถึง วิธีการ แนวทาง และสาเหตุความสัมพันธ์ของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

8. ชุมชน (Community) หมายถึง กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ประกอบด้วยพื้นที่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีความร่วมมือกันเพื่อกระทำกิจกรรมร่วมกันที่มุ่งสู่การรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาในกลุ่มประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมซ้ำซาก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้มาจากหนังสือ บทความทางวิชาการ และผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดของการวิจัย ตัวแปร นิยามศัพท์ และระเบียบวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการจัดการน้ำท่วม: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ของประเทศไทย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติ
  2. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบ
  3. แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ
  4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในการจัดการภัยพิบัติ
  5. แนวคิดเกี่ยวกับน้ำท่วม
  6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  7. พื้นที่ศึกษา
  8. กรอบแนวคิด
- ในแต่ละหัวข้อผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติ

ในประเทศที่มีระบบการบริหารแบบกระจายอำนาจที่เข้มแข็ง รัฐบาลกลางจะต้องทำหน้าที่สนับสนุนการปกครองท้องถิ่นให้ดูแลรับผิดชอบในเรื่องความปลอดภัย ความมั่นคงหรือแก้ไขภาวะภัยพิบัติต่างๆ โดยยึดถือหลักการที่ว่า “รัฐบาลที่ดีที่สุด คือรัฐบาลที่ปกครองประเทศน้อยที่สุด” การปกครองที่น้อยที่สุดในที่นี้หมายถึง การที่รัฐบาลกลางหรืออำนาจรัฐจากส่วนกลางเข้าไปเกี่ยวข้องหรือจัดการในท้องถิ่นหรือชุมชนน้อยที่สุด ทำให้เกิดการปกครองตนเองโดยรัฐบาลท้องถิ่น (Local Self Government) โดยคนในท้องถิ่นได้รวมตัวกันและร่วมมือกันจัดการบางอย่างร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน (Yates, 2002) อาจกล่าวได้ว่าประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบมักจะยึดถือรูปแบบการบริหารแบบการกระจายอำนาจ ขณะเดียวกันก็จะมี การปกครองท้องถิ่นที่เข้มแข็ง อันจะดูได้จากประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจที่จะใช้หรือจัดสรรทรัพยากรภายในท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของหมู่ประชาชนที่มาร่วมตัวกันเป็นชุมชน และเพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงหน้าที่ (Function) ของการสร้างความมั่นคงให้แก่ประชาชนในรุ่นปัจจุบันและในอนาคต

สำหรับการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยได้เริ่มวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2440 และต่อมามีการยกฐานะและจัดตั้งการปกครองท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ ขึ้นตามหลักการกระจายอำนาจ (ชวงส์ ฉายะบุตร, 2539) ซึ่ง Cheema & Rondinelli (1983) ได้ให้คำอธิบายสนับสนุนการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นไว้หลายประการ ประการแรก การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากรจากภาครัฐ เนื่องจากหน่วยงานท้องถิ่นซึ่งทำงานใกล้ชิดพื้นที่ ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นดีกว่า ทั้งยังสอดคล้องกับหลักความหลากหลาย (Diversity) เนื่องจากสภาพความต้องการของประชาชนแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน ประการที่สอง ลดความล่าช้าของระบบการทำงานของราชการส่วนกลาง ประการที่สาม ความรู้ในท้องถิ่น (Local/Indigenous Knowledge) จะถูกนำมาใช้ได้มากกว่า ประการที่สี่ การมีตัวแทนของกลุ่มคนที่หลากหลายจะช่วยให้การกำหนดนโยบายของภาครัฐจำเป็นต้องคำนึงถึง “ความเป็นธรรม” (Equitable) ประการที่ห้า นโยบายการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นช่วยกระจายเงินและ “ความสามารถ” ซึ่งแฝงอยู่ในตัวบุคคลให้ท้องถิ่น ประการที่หก การให้องค์กรท้องถิ่นมีอิสระโดยมีการสนับสนุนด้านการคลัง ทำให้เกิดการบริหารที่คล่องตัว มีความริเริ่มสร้างสรรค์มากกว่าการให้บริการของส่วนกลางที่จะมีลักษณะ “ยูนิฟอร์ม” (Uniform) เช่นเดียวกับ Montagu (1984) ที่ได้ให้ความเห็นว่ากระบวนการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ของการปกครองท้องถิ่นจะต้องอยู่บนพื้นฐานการกระจายอำนาจ รวมทั้งประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตามจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในการร่วมแก้ไขปัญหาร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ด้วย

โกวิทช์ พวงงาม (2548) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่หลายประการ ดังนี้ คือ

1) เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในด้านการเงิน บุคลากร ตลอดจนระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการให้บริการชุมชนและทำให้เกิดความประหยัด เนื่องจากหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีเงินงบประมาณ สามารถหารายได้ให้กับท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นเป็นจำนวนมากและแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาลไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้รอบคอบ

2) เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพราะความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับบริการจากรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียวอาจไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมักมีความล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชนเป็นผู้บริหารย่อมจะสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง

3) เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารอบอบประชาชนไปโดยแก่ประชาชน โดยการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ทั้งในบทบาทของฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ การปฏิบัติหน้าที่ในหลากหลายบทบาท มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยระดับชาติได้เป็นอย่างดี กล่าวคือตามโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยฝ่ายบริหารและสภาท้องถิ่น คานอำนาจกันโดยสภาท้องถิ่นมีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานฝ่ายบริหารท้องถิ่น อีกทั้งกฎหมายยังเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตรวจสอบนักการเมืองท้องถิ่น นอกเหนือจากนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังถูกตรวจสอบโดยหน่วยงานตรวจสอบของภาครัฐ คือ อำเภอ/จังหวัด ดังนั้นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้วัตถุประสงค์ของการใช้อำนาจหน้าที่เป็นเกณฑ์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ อำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะ (Service Public) และอำนาจหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบ (Police)

อย่างไรการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบันจำแนกออกได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบทั่วไปประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล 2) รูปแบบพิเศษ ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (ชเนศวร์ เจริญเมือง, 2550) โดยรัฐบาลได้มอบอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง (Devolution) ซึ่งเป็นกรรมวิธีของการกระจายอำนาจทางการปกครอง (Decentralization) และการถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นนโยบายระดับชาติตามแนวทางของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกรอบและแผนแม่บททำให้เกิดการปรับองค์กรทั้งในราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐ การปฏิรูปทางการเมือง การกระจายความเจริญไปสู่ชนบท การจัดบริการสาธารณะให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้าใจปัญหาและจัดทำภารกิจได้ดีกว่าส่วนกลาง (ชเนศวร์ เจริญเมือง, 2550) ถึงแม้ได้นำการปกครองท้องถิ่นเข้ามาใช้ในสังคมไทยมาเป็นเวลากว่า 100 ปีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคมากมาย ทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ กล่าวคือ การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ กระทำตามภารกิจที่กำหนด วิถีปฏิบัติยึดถือระเบียบและกฎหมาย การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยทั่วไปจึงไม่คล้องตัวเท่ากับธุรกิจส่วนบุคคล หน่วยราชการท้องถิ่นมีหน้าที่ผลิตบริการสาธารณะท้องถิ่น (Local Public Services) มีภารกิจที่จะต้องกระทำและภารกิจที่อาจจะกระทำ ซึ่งมีหลายด้านหรือเรียกว่า “อเนกประสงค์” (Multi-

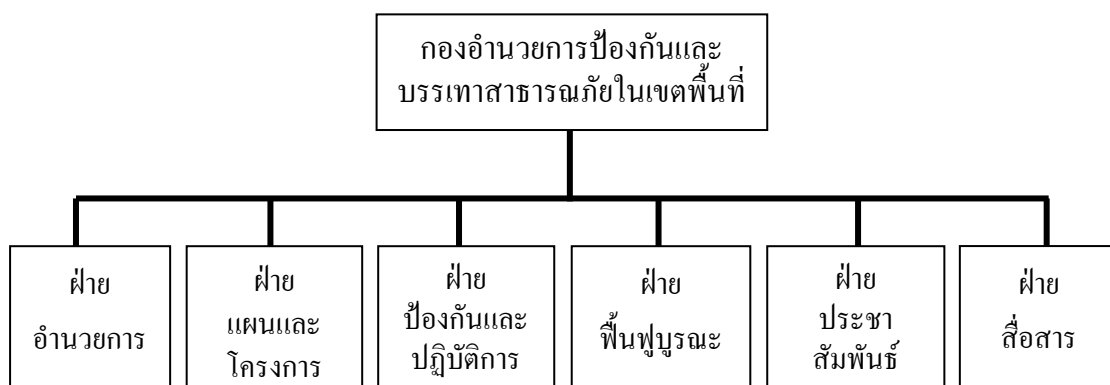
Functions) ตั้งแต่ดูแลถนน ทางระบายน้ำ ตลาด การศึกษา ออนามัยและการป้องกัน โรคติดต่อ การจัดสวัสดิการช่วยเหลือคนด้อยโอกาส คนพิการ คนชรา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และภารกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ทวิดา กมลเวชช, 2554) ซึ่งตามหลักการของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 16 (29) และ (30) ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ซึ่งได้แก่เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยา มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542) อาจกล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานหลักและมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ในทางเดียวกันสำนักงานว่าด้วยกลยุทธ์ระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (United Nations International Strategy for Disaster Reduction, 2010) ได้เสนอบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ได้แก่ 1) บทบาทในการประสานงานกับผู้ที่มีส่วนได้เสียเพื่อความยั่งยืนในการส่งเสริมการลดความเสี่ยงในพื้นที่ที่ประสบอันตรายจากภัยพิบัติ ซึ่งบทบาทความเป็นผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นสิ่งสำคัญ กล่าวคือการใช้ความเป็นผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการประสานงานกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ในประเทศเปรู สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติได้สนับสนุนให้เทศบาลในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวประสานงานกับผู้นำของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการกระบวนการกู้คืนความเสียหายจากภัยพิบัติ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกรุงจาการ์ตาของประเทศอินโดนีเซียร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่อื่น เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านเทคนิคและดำเนินการร่วมกันในการปรับปรุงระบบเตือนภัยน้ำท่วม เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อที่จะประสานงาน การใช้ทรัพยากรร่วมกันและร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย 2) บทบาทในการร่วมมือกับประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างวิธีการในการจัดการภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพโดยเชื่อมโยงกับนโยบายของรัฐบาล เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมรู้ดีในวิธีการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ของตนเอง โดยต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการฝึกอบรม ตลอดจนการหามาตรการในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อลดการบาดเจ็บล้มตายของประชาชน 3) บทบาทในการสร้างจิตความสามารถของตนเองและดำเนินการร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการวางแผนพัฒนา การควบคุมการใช้ที่ดิน การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการประชาชน และการฟื้นฟู โดยต้องร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติ และ 4) บทบาทในการประดิษฐ์และใช้เครื่องมือที่เป็น

นวัตกรรมและเทคนิคในการจัดการภัยพิบัติซึ่งสามารถลอกเลียนแบบจากที่อื่นเพื่อนำมาปรับใช้ในพื้นที่ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขนาดเล็กและคล่องตัวกว่ารัฐบาลกลางในการพัฒนาและการทดสอบใช้เครื่องมือใหม่และเทคนิคต่างๆในการจัดการภัยพิบัติ

การจัดการสาธารณสุขของประเทศไทยแต่เดิมดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 ต่อมาได้มีการออกเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 เพื่อใช้เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการสาธารณสุขที่อาจจะเกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือโดยน้ำมือมนุษย์ ซึ่งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ให้จังหวัดเป็นหน่วยงานหลักที่กำกับดูแลการจัดการสาธารณสุขในภาพรวมในพื้นที่เขตจังหวัด ทำหน้าที่จัดหาทรัพยากรสำหรับการปฏิบัติให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้สำหรับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อาทิ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน ภาคส่วนอื่น ๆ ในขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นเป็นภารกิจหลัก เนื่องจากท้องถิ่นเป็นพื้นที่แรกที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ภัยพิบัติ โดยให้ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้อำนวยการท้องถิ่นและบุคลากรของหน่วยท้องถิ่นเป็นกำลังสำคัญในการบรรเทาสาธารณภัยทั้งการช่วยเหลือด้านปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดพ้นจากสถานการณ์วิกฤติ มีอำนาจในการดำเนินการปฏิบัติการแก้ไขสถานการณ์ในพื้นที่ นอกจากนี้ผู้นำท้องถิ่นยังได้รับมอบอำนาจหน้าที่การสั่งการและระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อีกทั้งแจ้งความต้องการแก่ผู้อำนวยการอำเภอหรือผู้อำนวยการจังหวัดตามกรณีเพื่อขอความช่วยเหลือในการสั่งการประสานการจัดการร่วมกันระหว่างจังหวัดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในลักษณะของการบูรณาการความร่วมมือและความช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางทรัพยากร เครื่องมือเทคนิค และกำลังพล และทรัพยากรอื่น ๆ ที่จำเป็น เพื่อสร้างประสิทธิภาพให้กับการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550)

อย่างไรก็ตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะการเป็นหนึ่งหน่วยปฏิบัติจึงต้องมีการเตรียมการจัดตั้งกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญสถานการณ์ โดยการจัดองค์กรรับผิดชอบการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในที่นี่จะอยู่ในรูปของกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของค์การบริหารส่วนตำบล กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาล และกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งแต่ละองค์กรจะมีผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล) เป็นผู้อำนวยการ และมีปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดเทศบาลและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล) เป็นผู้ช่วย และมีหน่วยงานและสมาชิกภายในท้องถิ่นร่วมปฏิบัติงานในกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550) ซึ่งโครงสร้างกองอำนาจการของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะมีการจัดโครงสร้างการจัดการในแบบเดียวกันตามภาพประกอบ 1 ดังนี้

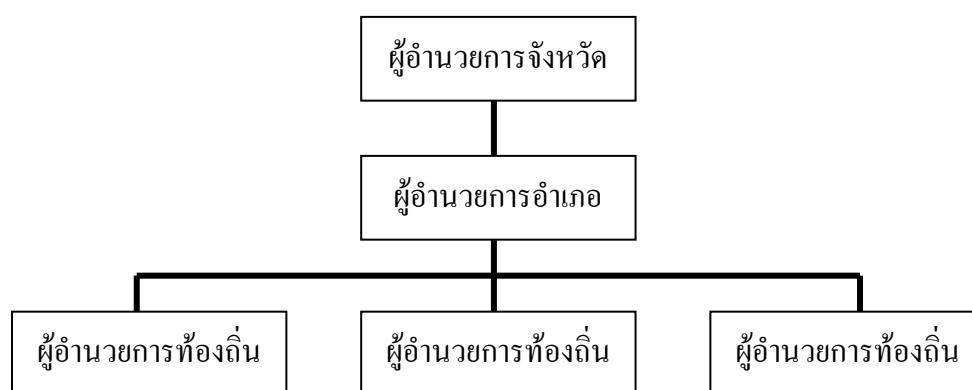

ภาพประกอบ 1 แสดงโครงสร้างกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่
ที่มา : แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553-2557, หน้า 44

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 21 ได้กำหนดว่าเมื่อเกิดหรือคาดว่าจะเกิดสาธารณภัยขึ้นในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใดให้ผู้อำนาจการท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้นเข้าดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็ว และแจ้งให้ผู้อำนาจการอำเภอที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่นั้นและผู้อำนาจการจังหวัดทราบทันที และให้ผู้อำนาจการท้องถิ่นมีอำนาจดังต่อไปนี้ คือ 1) สั่งข้าราชการพลเรือน พนักงานส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ เจ้าพนักงาน อาสาสมัครและบุคคลใด ๆ ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัยให้ปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามความจำเป็นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2) ใช้อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้และยานพาหนะของหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่อยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัยเท่าที่จำเป็นเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 3) ใช้เครื่องมือสื่อสารของหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนทุกระบบที่อยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัยหรือท้องที่ที่เกี่ยวข้อง 4) ขอความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 5) สั่งห้ามเข้าหรือให้ออกจากพื้นที่ อาคารหรือสถานที่ที่กำหนด และ 6) จัดให้มีการสงเคราะห์ผู้ประสบภัยโดยทั่วถึงและรวดเร็ว (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550)

จะเห็นได้ว่านอกเหนือไปจากการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการสาธารณสุขในระดับพื้นที่แล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยผู้นำท้องถิ่นยังได้รับมอบอำนาจหน้าที่การสั่งการและระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติอีกด้วย อย่างไรก็ตามลักษณะสำคัญของปัญหาสาธารณสุขอยู่ที่การขยายความเสียหายวงกว้างก้าวข้ามขอบเขตพื้นที่การปกครองขององค์กรหนึ่งสู่อีกองค์กรหนึ่งได้ การดำเนินการจัดการสาธารณสุขที่เกิดขึ้นจะต้องอาศัยอาศัยอำนาจการสั่งการจากหน่วยงานปกครองซึ่งอยู่เหนือกว่าระดับการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลาย เพื่อให้สามารถควบคุมและกำกับดูแลการดำเนินการแก้ปัญหา พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ. 2550 มาตรา 22 กำหนดให้ผู้อำนวยการท้องถิ่นที่มีความจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐที่อยู่นอกเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ของตน ให้แจ้งต่อผู้อำนวยการอำเภอหรือผู้อำนวยการจังหวัดตามกรณีเพื่อขอความช่วยเหลือในการสั่งการ ถือเป็นการประสานการปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นเพื่อให้ภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขบรรลุผลสำเร็จ รูปแบบการประสานการปฏิบัติได้กำหนดให้อยู่ในรูปของการประสานการปฏิบัติในแนวดิ่งเป็นสายทางการประสานหลัก กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล) เป็นหน่วยงานหลักในการป้องกันภัยและจะได้รับการประสานการปฏิบัติจากหน่วยอำเภอและจังหวัดในแนวดิ่งเมื่อสาธารณสุขได้ขยายสภาพปัญหาเกินขอบเขตพื้นที่เดียวจะรับไหวและจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรจำนวนมากและมีศักยภาพเกินกว่าขีดความสามารถของทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ สามารถอธิบายด้วยภาพประกอบ 2 ดังนี้

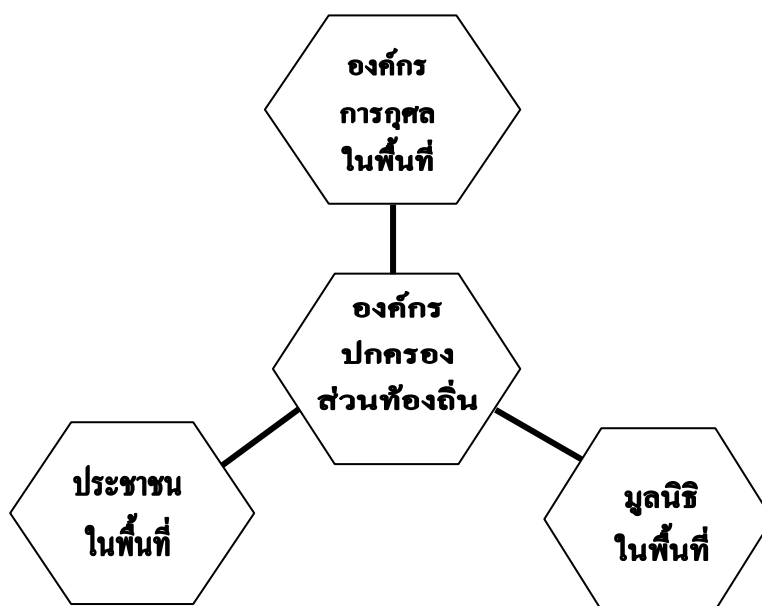
ภาพประกอบ 2 แสดงการประสานการปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแนวดิ่ง

ที่มา : ดัดแปลงจากพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ. 2550 มาตรา 21 22 และ 23

จากแผนภาพ ผู้อำนวยการท้องถิ่นจะเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานการปฏิบัติขอความช่วยเหลือจากผู้อำนวยการอำเภอ (กองอำนวยการเฉพาะกิจของอำเภอ) เพื่อให้ประสานขอทรัพยากรจากผู้อำนวยการจังหวัด (กองอำนวยการเฉพาะกิจของจังหวัด) เป็นไปตามลำดับชั้น เนื่องจากเงื่อนไขด้านทรัพยากรที่กฎหมายได้กำหนดให้แต่ละองค์กรครอบครองแตกต่างกัน (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550)

สำหรับการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรภายนอก ได้แก่ องค์กรสาธารณกุศล มูลนิธิ หน่วยทหาร องค์กรระหว่างประเทศ สามารถจำแนกการประสานการปฏิบัติออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

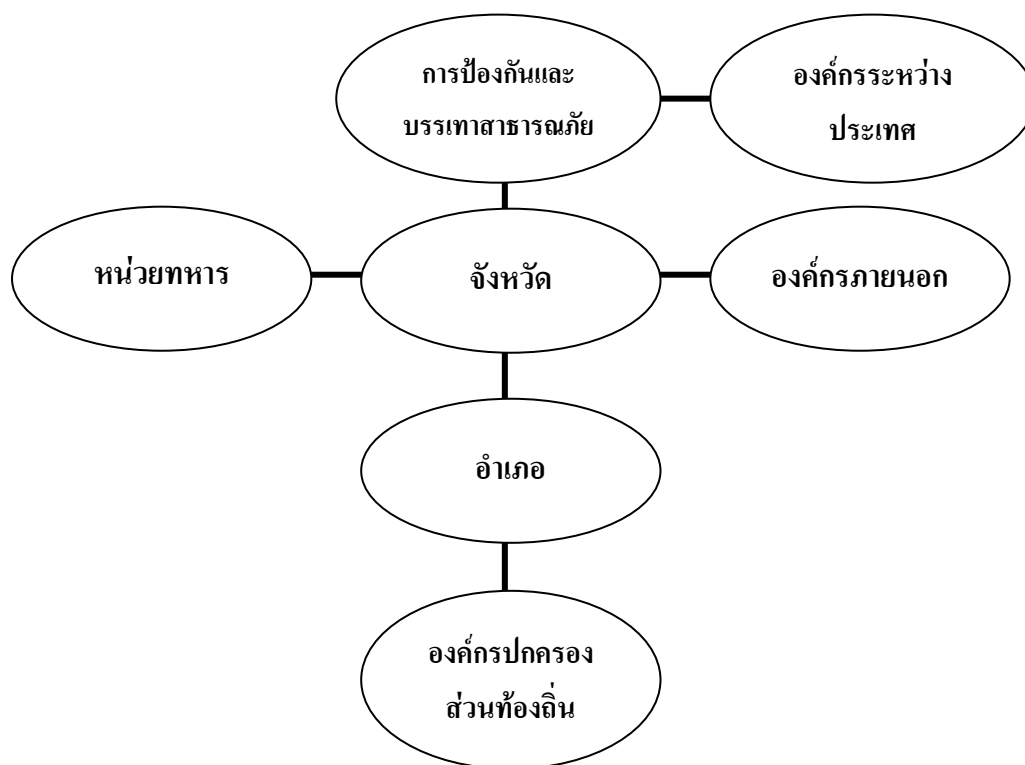
1) รูปแบบการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรการกุศล มูลนิธิ และประชาชนในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสั่งการให้องค์กรการกุศล มูลนิธิ และประชาชนในพื้นที่ได้โดยตรงโดยอำนาจของผู้อำนวยการเฉพาะกิจแห่งพื้นที่แต่ละแห่ง ดังแสดงในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงรูปแบบการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรการกุศล มูลนิธิและภาคประชาชนในพื้นที่

ที่มา : ดัดแปลงจากแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2557 หน้า 40

2) รูปแบบการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยทหาร องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรภายนอกเขตการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประสานการปฏิบัติการผ่านจังหวัดเพื่อขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานเหล่านี้ โดยเฉพาะแนวทางการประสานการปฏิบัติระหว่างจังหวัดกับหน่วยทหารในพื้นที่จะอยู่ในรูปแบบของการทำข้อตกลงความร่วมมือตามที่กฎหมายได้กำหนดและสำหรับการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรระหว่างประเทศ ต้องอาศัยจังหวัดในการประสานขอความร่วมมือกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อประสานกับกระทรวงการต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศต่อไป (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2553) สามารถอธิบายตามภาพประกอบ 4 ดังนี้

ภาพประกอบ 4 แสดงรูปแบบการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยทหาร องค์กรระหว่างประเทศและองค์กรภายนอกเขตการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่

ที่มา : ดัดแปลงจากแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553-2557 หน้า 40-41

จากลักษณะการจัดการภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างต้น ต้องอาศัย ศักยภาพด้านต่างๆ ทั้งความรู้พื้นที่ ทักษะความชำนาญ ความเข้าใจสถานการณ์ กำลังคนและความร่วมมือ ตลอดจนการติดตามประเมินผลมาตรการรับมือต่างๆ กระบวนการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยเป็นระบบการทำงานเชิงรุกที่ต้องมีการเตรียมความพร้อม การวางแผนการดำเนินงาน การลดความเสี่ยงและผลกระทบจากเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นตามขั้นตอนของการจัดการภัยพิบัติ โดย Warfield (2004) ได้ระบุขั้นตอนการดำเนินงานตามวัฏจักรการจัดการภัยพิบัติ ดังนี้ คือ ระยะเวลา ก่อนเกิดภัย เป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดการป้องกันและลดผลกระทบของภัยและการเตรียมความพร้อม เพื่อให้การปฏิบัติ เมื่อมีเหตุสาธารณภัยเกิดขึ้น ลดอันตรายและความสูญเสียให้มากที่สุด ซึ่งมี กิจกรรมแต่ละด้าน คือ

1. การสร้างความตระหนักแก่ชุมชน ให้ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนป้องกันและลดผลกระทบจากสาธารณภัย

2. การจัดทำมีการประเมินความล่อแหลมเสี่ยงภัย สำรวจพื้นที่เสี่ยงภัย
3. การจัดทำมีแผนเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติสำหรับชุมชน
4. การจัดทำมีการฝึกซ้อมแผน
5. การจัดเตรียมทรัพยากรกู้ภัยและช่วยชีวิต
6. การจัดเตรียมระบบสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน
7. การจัดเตรียมสถานที่หลบภัย เส้นทางอพยพ และสำรองอาหาร น้ำดื่ม
8. การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ เมื่อคาดว่าจะเกิดสาธารณภัย

ระยะขณะเกิดภัย เป็นการดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยการระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการระงับภัยหรือลดความรุนแรงของภัยที่เกิดขึ้น กิจกรรมที่สำคัญประกอบด้วย

1. การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ เพื่อให้หน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือได้ประสานการดำเนินการกับผู้อำนวยการเหตุการณ์ มีการสั่งการแก้ไขปัญหาอย่างมีเอกภาพ
2. การแจ้งเตือนภัย ซึ่งแบ่งเป็นการแจ้งเตือนล่วงหน้าและการเตือนฉุกเฉิน
3. การเข้าระงับเหตุบรรเทาภัยให้ยุติโดยเร็ว
4. การค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัย นำส่งสถานพยาบาล
5. การจัดทำมีอาหาร น้ำดื่ม เสื้อผ้า ที่พักฉุกเฉิน เวชภัณฑ์
6. การติดต่อสื่อสาร
7. การอพยพประชาชน
8. การปฐมพยาบาล
9. การดูแลความปลอดภัยบริเวณสถานที่เกิดภัยพิบัติและสถานที่รองรับการอพยพ

10. สถานที่ การจัดทำข้อมูล การรายงานสถานการณ์ความเสียหาย ผู้ที่ได้รับผลกระทบที่มีการแบ่งแยกเพศ – หญิงชาย อายุ และรายละเอียดแสดงข้อมูลให้ปรากฏในพื้นที่สาธารณะ

และระยะหลังจากภัยพิบัติแล้ว ซึ่งภัยพิบัติเมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมสร้างความเสียหายและส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ รวมถึงคุณภาพชีวิตของผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งจำเป็นต้องจัดให้มีการฟื้นฟูบูรณะ ประกอบด้วยกิจกรรม กล่าวคือ

1. การตั้งหน่วยบรรเทาทุกข์ เช่น ปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บ การขนย้ายผู้ประสบภัย และทรัพย์สิน ไปยังที่ปลอดภัย การเลี้ยงดูผู้ประสบภัยที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในระยะแรก เป็นต้น

2. การประเมินความเสียหายและความช่วยเหลือให้ตรงตามความต้องการผู้ประสบภัย

3. การสำรวจสิ่งก่อสร้าง สาธารณูปโภคที่ชำรุดเสียหาย

4. การกำจัดสิ่งปฏิกูล การรื้อถอนทำลายซากปรักหักพัง

5. การซ่อมแซมบ้านเรือนผู้ได้รับผลกระทบรวมทั้งอาคารพื้นที่สาธารณะประโยชน์ และสาธารณูปโภคให้สามารถใช้งานได้ตามปกติโดยเร็ว

6. สื่อสารประชาสัมพันธ์ให้บริการกิจกรรม ฟื้นฟูสภาพจิตใจเพื่อสร้างขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้ได้รับความเสียหายและผู้ได้รับผลกระทบ

7. ฟื้นฟูสภาพชีวิตความเป็นอยู่ การให้บริการภาครัฐ การจ้างงานและการประกอบอาชีพ

ซึ่งสอดคล้องกับ Beachley (2005) ที่ได้อธิบายว่าวงจรการเกิดสาธารณภัย/ภัยพิบัติ (Disaster Cycle) แบ่งได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะก่อนเกิดภัย (Pre-Impact Phase) หมายถึง ช่วงเวลาที่ยังไม่มีภัยเกิดขึ้น นับตั้งแต่ช่วงเวลาปกติที่ยังไม่มีสิ่งบอเหตุว่าจะมีภัยเกิดขึ้นจนถึงช่วงเวลาที่สิ่งบอเหตุว่ากำลังจะมีภัยเกิดขึ้นเป็นช่วงเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อป้องกันความเสียหายหรือลดความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้น 2) ระยะขณะเกิดภัย (Impact Phase) หมายถึง ช่วงเวลาที่มีภัยเกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายทั้งแก่ชีวิตและทรัพย์สิน เป็นช่วงเวลาที่ผู้ประสบภัยมักหลีกเลี่ยงได้ยาก หรือควบคุมสถานการณ์ไม่ได้ หน่วยงานต่าง ๆ อาจต้องเริ่มให้ความช่วยเหลือ และ 3) ระยะหลังเกิดภัย (Post-Impact Phase) หมายถึง ช่วงเวลาที่ภัยได้ผ่านพ้นไปแล้ว เป็นช่วงเวลาที่หน่วยงานต่าง ๆ ต้องให้ความช่วยเหลือทั้งด้านการบรรเทาภัยและการฟื้นฟูสภาพในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้ประสบภัยเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการดูแลจัดหาอาชีพและการฟื้นฟูบูรณะอาคารบ้านเรือนและสาธารณูปโภคต่าง ๆ ด้วย และยังคงสอดคล้องกับ

Carter (2008) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการและการดูแลตามวัฏจักรการจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management Cycle) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะเช่นกัน คือ ระยะก่อนเกิดภัย (Pre-Impact Phase) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินสาธารณภัย (Disaster Assessment) ด้วยการศึกษารวบรวมข้อมูลทั้งด้านภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมและสถิติการเกิดของภัย รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความขัดแย้งในสังคมต่าง ๆ ด้วย สาธารณภัยเกือบทุกประเภททั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์สามารถคาดการณ์หรือประเมินได้ทั้งสิ้น การประเมินสาธารณภัยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นประกอบด้วย

1.1 การประเมินภัย (Hazard Assessment) เป็นการกำหนดโอกาสในการเกิดภัยในแต่ละพื้นที่และแต่ละเวลา สิ่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ข้อมูลของภัยเกี่ยวกับชนิด ความถี่ของการเกิด ระยะเวลาที่เกิด ความรุนแรง ความสามารถในการพยากรณ์ รวมถึงข้อมูลชุมชนและสิ่งแวดล้อม

1.2 การประเมินกลุ่มเสี่ยง (Vulnerability Assessment) เป็นการประเมินหรือวิเคราะห์ผลที่จะเกิดจากภัยที่มีผลกระทบต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งประชาชน ทรัพย์สิน สิ่งก่อสร้าง สาธารณูปโภค ทรัพยากรธรรมชาติ โดยประเมินผลกระทบทั้งด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ

1.3 การประเมินการจัดการภัย (Manageability Assessment) เป็นการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้โอกาสของการพบกันระหว่างภัยและกลุ่มเสี่ยงน้อยลง เช่น ความตระหนักของประชาชนและรัฐ การมีกฎหมายหรือนโยบายในการดำเนินงาน การเตรียมพร้อมรับภัย เป็นต้น

2. การป้องกันสาธารณภัย (Prevention) เป็นการป้องกันการเกิดสาธารณภัยและป้องกันไม่ให้ประชาชนหรือสิ่งของต่าง ๆ ได้รับความเสียหายจากสาธารณภัย ซึ่งสามารถกระทำได้โดย

2.1 การกำหนดนโยบายในระดับชาติที่ชัดเจนในด้านการป้องกันหรือลดสาธารณภัย รวมถึงการกำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงานรองรับนโยบาย ด้วย เช่น การกำหนดให้มีโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการปลูกป่าชายเลนและมีคณะกรรมการต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เช่น คณะกรรมการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เป็นต้น นโยบายที่ชัดเจนเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางในการจัดการสาธารณภัยแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2.2 การสร้างความตระหนักและการให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณภัยแก่ประชาชน โดยความรู้ที่ควรให้แก่ประชาชนควรประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับผล และผลกระทบจากภัยต่อตนเอง การปฏิบัติก่อนและหลังการเกิดภัย แนวทางการช่วยเหลือของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะต่าง ๆ ของการเกิดภัย สำหรับความรู้เพื่อดูแลตนเองที่ประชาชนควรได้รับ ได้แก่ เรื่องการรู้จักภัยและการหลบภัย การปฐมพยาบาลและการเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัย เป็นต้น

2.3 การใช้กฎหมาย รัฐต้องกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสาธารณภัย การจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบ การควบคุมการก่อสร้าง การแบ่งเขตการใช้ พื้นที่/ที่ดิน ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดสาธารณภัยด้วย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ การจราจร กฎหมายควบคุมอาคารสูง กฎหมายจำกัดเขตโรงงาน อุตสาหกรรม เป็นต้น

3. การลดความรุนแรงของสาธารณภัย (Mitigation) เป็นมาตรการเฉพาะที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความรุนแรง ความเสียหาย ผลกระทบของสาธารณภัยที่จะเกิดกับผู้ประสบภัย ชุมชนและประเทศชาติ ไม่ได้มุ่งเน้นจัดการที่สาเหตุ ซึ่งวิธีการหรือแนวทางในการลดความรุนแรงของสาธารณภัยนั้นสามารถใช้แนวทางเดียวกับการป้องกันสาธารณภัยได้ มีทั้งที่เป็นรูปแบบ โครงสร้างต่าง ๆ และที่เป็นข้อกำหนด ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ แต่วิธีการหรือแนวทางในการลดความรุนแรงของสาธารณภัยนิยมที่จะกำหนดในรูปแบบที่เฉพาะเจาะจง เช่น

3.1 การกำหนดหลักเกณฑ์/มาตรฐานสำหรับสิ่งก่อสร้าง โดยเฉพาะสิ่งก่อสร้างในบริเวณที่เสี่ยงภัย เช่น ที่พักอาศัยในบริเวณที่เกิดวาตภัย แผ่นดินไหวบ่อยครั้ง เป็นต้น

3.2 การแบ่งเขตการใช้ที่ดิน โดยเมื่อประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัย ชนิดต่าง ๆ ได้แล้ว อาจแบ่งเขตที่ดินสำหรับการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เขตที่พักอาศัย เขตโรงงาน อุตสาหกรรม เขตเพาะปลูก ฯลฯ หรือใช้การแบ่งเขตเพื่อกำหนดเป็นเขตต้องห้ามสำหรับการสร้างอาคารเขตจำกัดที่อนุญาตให้ก่อสร้างอาคารได้ แต่ต้องระบุความมั่นคงแข็งแรงเป็นพิเศษ เขตเตือนภัยที่เป็นเขตที่อนุญาตให้ก่อสร้างอาคารได้ตามปกติ เป็นต้น

3.3 การกำหนดระเบียบในการก่อสร้างอาคารสูง การควบคุมสารพิษ ฯลฯ

3.4 การเปลี่ยนฤดูกาลในการทำการเกษตรเพื่อให้การเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จสิ้นก่อนช่วงเวลาของการเกิดสาธารณภัย เช่น การเปลี่ยนเวลาในการเริ่มปลูกข้าวให้เร็วขึ้น เพื่อให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ก่อนน้ำท่วม เป็นต้น

3.5 การก่อสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ ในสถานที่ที่ห่างจากบริเวณพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัยได้ง่าย เช่น การสร้างถนนห่างจากริมน้ำหรือเชิงเขา เป็นต้น

4. การเตรียมพร้อมรับสาธารณภัย (Preparedness) เป็นมาตรการซึ่งช่วยให้รัฐ ชุมชนและบุคคลตอบสนองต่อสถานการณ์สาธารณภัยได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพวิธีการหรือแนวทางในการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์สาธารณภัยกระทำได้โดย

4.1 การจัดทำแผนสาธารณภัย ซึ่งเป็นแผนหลักทั่ว ๆ ไปสำหรับสาธารณภัยรูปแบบต่าง ๆ อาจประกอบด้วยแผนป้องกันสาธารณภัย แผนรับสาธารณภัย ฯลฯ ก็ได้ ในแผนสาธารณภัยนี้ต้องกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน แผนนี้

เมื่อจัดทำแล้วต้องมีการฝึกซ้อมเป็นระยะ ๆ และต้องปรับให้เข้ากับสถานการณ์สาธารณภัยที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

4.2 การจัดเตรียมสถานที่สำหรับการอพยพเคลื่อนย้ายประชาชน/ผู้ประสบภัย ซึ่งต้องพิจารณาถึงความสะดวกรวดเร็ว ปลอดภัยในการเคลื่อนย้ายและการพักอาศัยด้วย

4.3 การจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งในส่วนของประชาชนและรัฐ เช่น เครื่องอุปโภค บริโภคต่าง ๆ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค) เป็นต้น

5. การเตือนภัย (Warning) เป็นการให้ข่าวสารสัญญาณต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนทราบว่าจะมีภัยเกิดขึ้น รวมทั้งลักษณะและการดำเนินของภัยว่าเป็นอย่างไร การเตือนภัยที่ดีต้องชัดเจนทั้งระบบ วิธีการ การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ต้องเผยแพร่ให้ทราบในทุกระดับทั้งภาครัฐและประชาชน ซึ่งระบบการเตือนภัยควรต้องเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น/ชุมชนนั้น

ส่วนการจัดการและการดูแลในระบะเกิดภัย (Impact Phase) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การควบคุมภัย (Control Hazard) เป็นการระงับให้ภัยนั้นคงอยู่เท่าเดิมหรือลดการทำลายมิให้ภัยนั้นขยายออกไป ซึ่งวิธีการหรือแนวทางในการควบคุมภัยที่สำคัญ คือ

1.1 การวิเคราะห์ภัย เป็นกิจกรรมที่จำเป็นซึ่งต้องกระทำอย่างรีบด่วน โดยการสำรวจความเสียหายในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อจะทราบถึงขนาดของภัยที่เกิดขึ้นว่ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด

1.2 การใช้แผนสาธารณภัย ทันทีที่เกิดสาธารณภัยขึ้นและมีความรุนแรงตั้งแต่ขนาดกลางซึ่งผู้ประสบภัยไม่สามารถระงับได้ด้วยตนเองแล้วต้องมีการแจ้งภัยเพื่อให้ผู้ที่มีหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนสาธารณภัยเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมเพื่อให้ภัยนั้นสงบลงโดยเร็ว สูญเสียทรัพย์สินน้อยที่สุดและผู้ประสบภัยได้รับความปลอดภัยมากที่สุด

2. การกู้ภัย (Rescue) เป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและระงับภัยที่เกิดขึ้นให้ลดน้อยลง การกู้ภัยควรกระทำทันทีในขณะเกิดสาธารณภัย การกู้ภัยและการช่วยเหลือผู้ประสบภัยต้องมีการฝึกอบรมและมีอุปกรณ์เครื่องใช้และบุคลากรที่พร้อมจะปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่จะปฏิบัติงานกู้ภัยจะต้องมีการแยกประเภท มีการจัดรูปแบบของหน่วยงานมีการกิจหน้าที่และการติดต่อประสานงานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งวิธีการหรือแนวทางในการกู้ภัยที่สำคัญคือ

2.1 การค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัย การค้นหาผู้ประสบภัยต้องคำนึงถึงสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ผู้ดำเนินการช่วยเหลือต้องพิจารณาว่าตนเองสามารถจะดำเนินการได้หรือไม่ด้วยวิธีการใด การจะค้นหาผู้ประสบภัยได้ถูกต้องรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์นั้นต้องมีการรวบรวมข้อมูลของสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อ

นำมาวิเคราะห์และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน การค้นหาผู้ประสบภัยถ้าจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือทุ่นแรงต่าง ๆ ควรพิจารณาให้เหมาะสม และอาจใช้ของที่มืออยู่ใกล้ ๆ บริเวณที่เกิดสาธารณภัยก็ได้

2.2 การให้บริการรักษาพยาบาลฉุกเฉิน การบริการที่สำคัญ ได้แก่ การปฐมพยาบาลและการจำแนกผู้ประสบภัย

2.3 การเคลื่อนย้ายและส่งต่อผู้ประสบภัย เนื่องจากการเกิดสาธารณภัยแต่ละครั้งจะมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมากเกินกว่าสถานพยาบาลใกล้เคียง หรือหน่วยเคลื่อนที่จะให้บริการได้จึงต้องมีการส่งต่อผู้ประสบภัยไปยังสถานพยาบาลอื่น ๆ การเคลื่อนย้ายต้องกระทำด้วยความถูกต้อง รวดเร็วและต้องพยายามให้ผู้ประสบภัยได้รับการกระทบกระเทือนเนื่องจากการเคลื่อนย้ายน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.4 การช่วยเหลือฉุกเฉินอื่น ๆ นอกจากการช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลแล้ว ผู้ประสบภัยยังต้องการความช่วยเหลือในเรื่องความจำเป็นขั้นพื้นฐานอื่น ๆ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย ฯลฯ อีกด้วย

3. การติดต่อสื่อสารและการคมนาคม (Communication and Transportation) เมื่อเกิดสาธารณภัยการสื่อสารและการคมนาคมอาจถูกทำลายได้ จำเป็นต้องมีการจัดตั้งเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่จำเป็น เช่น วิทยุ โทรศัพท์ โทรสาร เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารด้วย สำหรับการคมนาคมนั้นต้องพิจารณาให้ยานพาหนะที่เหมาะสมกับลักษณะและความรีบด่วนของงานด้วย

4. การรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย (Safety and Security) สาธารณภัยทำให้สุขภาพจิตของคนเปลี่ยนแปลงและบางครั้งอาจมีการบ่อนทำลายหรือความไม่สงบเกิดขึ้น อันเป็นการซ้ำเติมภัยที่กำลังเกิดขึ้น การรักษาความสงบ ความปลอดภัย การป้องกันการโจรกรรม ป้องกันการก่อวินาศกรรม จึงเป็นสิ่งจำเป็นในขณะเกิดภัย

นอกจากนี้การจัดการและการดูแลในระยะหลังเกิดภัย (Post-Impact Phase) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การช่วยเหลือฉุกเฉินและการบรรเทาทุกข์ (Emergency Response and Relief) ต้องทำอย่างรีบด่วน เพื่อประโยชน์ในการดูแลผู้ประสบภัยซึ่งอยู่ในสภาวะจิตใจที่ระส่ำระสาย และป้องกันภาวะความผิดปกติทางจิตใจและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกด้วย การบรรเทาทุกข์โดยทั่วไปเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรจากสาขาวิชาชีพต่าง ๆ โดยการสำรวจความเสียหาย ประเมินความจำเป็นรีบด่วนจัดเตรียมแผนปฏิบัติการและเริ่มดำเนินการตามแผนอย่างรวดเร็ว มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การช่วยเหลือฉุกเฉินเป็นการดำเนินงานภายใต้ภาวะที่มีความกดดันสูงเนื่องจากต้องปฏิบัติงานภายใต้ความไม่พร้อมทั้งการติดต่อสื่อสาร การขนส่ง เครื่องมือที่

จำเป็น ฯลฯ ต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าตลอดเวลา อีกทั้งผลกระทบต่อด้านจิตใจของผู้ประสบภัยและผู้ช่วยเหลือ ดังนั้นในระยะนี้การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การเสริมสร้างความพร้อมด้านจิตใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ วิธีการหรือแนวทางในการช่วยเหลือฉุกเฉินและการบรรเทาทุกข์สามารถทำได้โดย

1.1 การดูแลช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นการดูแลช่วยเหลือทั้งด้านการรักษาพยาบาลที่ต่อเนื่องจากในการรักษาพยาบาลฉุกเฉินจนถึงการดูแลในระยะยาว การดูแลเรื่องอาหาร น้ำดื่ม น้ำใช้ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม รวมถึงการจัดการกับผู้ประสบภัยที่เสียชีวิตและผู้ที่สูงอายุด้วย

1.2 การจัดสร้างศูนย์อพยพ ศูนย์อพยพเป็นที่พักชั่วคราวหรือถาวรที่จัดขึ้นสำหรับให้ผู้ประสบภัยที่สูญเสียที่พักอาศัยได้พัก การจัดตั้งศูนย์อพยพ ควรเลือกสถานที่ให้ได้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ซึ่งควรเป็นที่ที่น้ำไม่ท่วม การถ่ายเทสิ่งปฏิกูลสะดวก อยู่ใกล้กับเส้นคมนาคม การวางแผนควรจัดให้ที่พักอยู่เป็นกลุ่ม ๆ รอบสถานบริการ เช่น จุดจ่ายน้ำ สถานพยาบาล ฯลฯ เป็นต้น

2. การฟื้นฟูบูรณะ (Recovery) เมื่อสาธารณภัยสงบและการช่วยเหลือในระยะเร่งด่วนผ่านไปแล้ว การฟื้นฟูสภาพสิ่งชำรุดเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นงานที่ต้องกระทำตามลำดับความสำคัญ บางอย่างต้องการการฟื้นฟูที่รวดเร็ว เช่น การสาธารณูปโภคแต่บางอย่างต้องใช้เวลา เช่น การสร้างถนน การสร้างที่พักอาศัย เป็นต้น ซึ่งวิธีการหรือแนวทางในการฟื้นฟูสภาพสามารถทำได้โดย

2.1 การฟื้นฟูเยียวยา เป็นการฟื้นฟูเยียวยาสุขภาพของผู้ประสบภัยทางด้านร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะการฟื้นฟูด้านจิตใจเป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ยากมีความลึกซึ้งละเอียดอ่อนต้องอาศัยความศรัทธาและความเชื่อส่วนบุคคล ตลอดจนความชำนาญของผู้ช่วยเหลือและความร่วมมือของชุมชนรวมถึงสังคมด้วย

2.2 การฟื้นฟูบูรณะ เป็นการฟื้นฟูสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ การสาธารณูปโภค ตลอดจนบริการสาธารณอื่น ๆ รวมตลอดถึงการประกอบอาชีพด้วย

2.3 การก่อสร้างใหม่ เป็นการก่อสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ทดแทนที่เสียหายจากสาธารณภัย การวางผังเมืองเป็นสิ่งจำเป็นเมื่อสาธารณภัยนั้น ก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพย์สินและการชำรุดเสียหายมากควรมีการวางแผนสำหรับการเตรียมพร้อมรับสาธารณภัยที่อาจจะเกิดขึ้นใหม่ ในระยะนี้การช่วยเหลือด้านการเงินและด้านเทคนิคต่าง ๆ มีความจำเป็นมากซึ่งอาจต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3. การประเมินผลการจัดการสาธารณภัย (Disaster Management Evaluation) เพื่อประโยชน์ที่จะทำให้ทราบว่า การแก้ไขปัญหาสาธารณภัยประสบความสำเร็จหรือไม่อย่างไร การประเมินผลนี้ควรกระทำอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้หลังเกิดสาธารณภัย โดยควรต้องประเมินถึงแผนสาธารณภัย มาตรการต่าง ๆ เช่น การป้องกัน การลดความรุนแรง การเตรียมพร้อมรับภัย การเตือนภัย การสื่อสาร คมนาคม การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การมอบหมายงานและปัจจัยอื่น ๆ ด้วย

นอกจากนี้แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553-2557 ได้กำหนดกระบวนการจัดการสาธารณภัยตามวัฏจักรการจัดการสาธารณภัย แบ่งระยะการจัดการออกเป็น 3 ระยะ เช่นเดียวกัน ดังนี้

1. ระยะก่อนเกิดภัย เป็นช่วงเวลาที่ช่วยบรรเทาสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ให้ลดระดับความรุนแรงลงได้ โดยระยะก่อนเกิดภัยแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การป้องกันและลดผลกระทบ องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำ การประเมินความเสี่ยง และความต่อแหลมของสภาพพื้นที่เพื่อเตรียมการเฝ้าระวัง และหาแนวทางการจัดการ ได้อย่างเหมาะสมเท่าทันต่อสถานการณ์ และจัดทำฐานข้อมูลด้านทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการสาธารณภัย รวมถึงการเตรียมแนวทางการประสานการปฏิบัติกับภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาในระดับพื้นที่

1.2 การเตรียมพร้อม องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมทางด้านทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณ กำลังพลและความพร้อมต่อการเผชิญภัยของประชาชน

2. ระยะเกิดภัย การบริหารจัดการในสภาวะฉุกเฉินเป็นขั้นตอนของการบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นเพื่อลดระดับความรุนแรงลงจนเข้าสู่สภาวะปกติ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553- 2557 ได้กำหนดหลักการปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัยเป็นมาตรการร่วมกัน โดยให้แต่ละหน่วยงานนำไปปฏิบัติเพื่อบริหารจัดการสาธารณภัยและช่วยเหลือประชาชน รวมถึงองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ซึ่งหลักการปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การแจ้งเตือนภัยและการประเมินสถานการณ์ได้กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐ อันได้แก่ กรมอุตุนิยมวิทยา ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัด อำเภอ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและเครือข่ายเฝ้าระวัง ทำหน้าที่รับผิดชอบการแจ้งเตือนภัยไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแจ้งไปสู่กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ที่คาดว่าจะเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น เพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติการในพื้นที่ทำการเฝ้าระวัง ประเมินสถานการณ์ของสภาพปัญหาและเตรียมพร้อมอพยพประชาชนให้

ปลอดภัยจากปัญหาที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการสาธารณภัย จัดทำประกาศแจ้งเตือนภัยที่มีความชัดเจนและละเอียดมากพอ โดยการแจ้งเตือนภัยในระดับท้องถิ่น จะอาศัยการแจ้งเตือนผ่านทางบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสาธารณภัยในพื้นที่และดำเนินการแจ้งเตือนภัยผ่านเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ แจ้งเตือนภัยไปยังประชาชนโดยตรงและผ่านไปยังหน่วยงานรับผิดชอบการปฏิบัติในระดับพื้นที่เพื่อแจ้งเตือนประชาชนต่อไป

2.2 การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ เมื่อสาธารณภัยเกิดขึ้นให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่แปลงสภาพเป็นศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขสถานการณ์ และเพื่อเป็นศูนย์กลางในการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าว รวมถึงทำหน้าที่อำนวยการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในส่วนราชการภาครัฐและนอกเหนือจากภาครัฐ

2.3 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในสถานะฉุกเฉิน เป็นขั้นตอนการกระจายข่าวสารที่คาดว่าจะเกิดขึ้นให้กับส่วนราชการและประชาชนได้รับรู้และทำความเข้าใจกับสถานการณ์ในทิศทางที่ถูกต้อง

2.4 การติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน เป็นกิจกรรมสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการสาธารณภัยให้ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง การสื่อสารจึงจำเป็นต้องสร้างเครื่องมือและระบบให้สามารถสอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม สามารถทำการสื่อสารระหว่างกลุ่มบุคคลและหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติการได้อย่างทั่วถึง

2.5 การประกาศพื้นที่ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน เมื่อเกิดสาธารณภัยในพื้นที่จังหวัดขึ้นยกเว้นกรุงเทพมหานคร ให้จังหวัดเป็นผู้ประกาศพื้นที่ประสบภัยพิบัติ โดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเป็นผู้จัดทำประกาศ

2.6 การค้นหาและการกักกัน ให้ดำเนินการจัดตั้งหน่วยเผชิญสถานการณ์เพื่อปฏิบัติการกักกัน ประกอบด้วย ชุดเคลื่อนที่เร็วที่สามารถเข้าถึงพื้นที่เพื่อระงับภัยได้ทันที และชุดสนับสนุนที่จัดเตรียมพร้อมไว้ ณ ที่ตั้งเพื่อรองรับการประสานการสนับสนุน

2.7 การอพยพ ในระยะก่อนเกิดภัยจะต้องมีการจัดทำแผนการอพยพเพื่อกำหนดที่ตั้งปลอดภัยสำหรับรองรับการอพยพของประชาชน พร้อมทั้งจัดเตรียมทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินการอพยพอย่างพร้อมเพียง ซึ่งเมื่อเข้าสู่ภาวะฉุกเฉินผู้บัญชาการ ผู้อำนวยการ และบุคคลอื่นที่ได้รับมอบหมายอำนาจสั่งการอพยพจะเป็นผู้สั่งอพยพประชาชนออกจากพื้นที่ดังกล่าว

2.8 การรักษาพยาบาลฉุกเฉิน เมื่อมีผู้ประสบภัยในขณะเกิดภัยชุดปฏิบัติการปฐมพยาบาลจะต้องพร้อมในการทำหน้าที่ปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้แก่ประชาชนและสามารถลำเลียงประชาชนได้เมื่อมีสภาพอาการบาดเจ็บหนักเกินกว่าจะรักษาเบื้องต้นได้

2.9 การรักษาความสงบเรียบร้อย จัดให้มีระบบและเจ้าหน้าที่เพื่อทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ประสบภัยโดยอาศัยกำลังตำรวจและประชาชนอาสาสมัครในพื้นที่ร่วมดำเนินการ

2.10 การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล เป็นหน้าที่หลักของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เนื่องจากต้องอาศัยความเชี่ยวชาญทางเทคนิคสูง

2.11 การประเมินความเสียหายและความต้องการเบื้องต้น ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแห่งพื้นที่จะทำหน้าที่ประเมินความเสียหายและจัดทำบัญชี รายงานความเสียหายเป็นระยะ ส่งมอบให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านต่าง ๆ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

2.12 การรายงาน การรายงานข้อมูลข่าวสารให้แก่บุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบปัญหาดังกล่าวทราบนั้น ได้กำหนดให้ผู้นำชุมชนทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลเพื่อรายงานต่อกองอำนวยการเฉพาะกิจ แล้วจึงรายงานต่อไปยังกองอำนวยการเฉพาะกิจในระดับที่สูงขึ้นตามลำดับชั้นในแนวตั้ง

2.13 การรับบริจาค สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดอยู่ในขอบเขตของส่วนภูมิภาคทำให้การรับบริจาคจึงเป็นภารกิจของจังหวัดในการรับบริจาคสิ่งของสาธารณะและส่งมอบให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

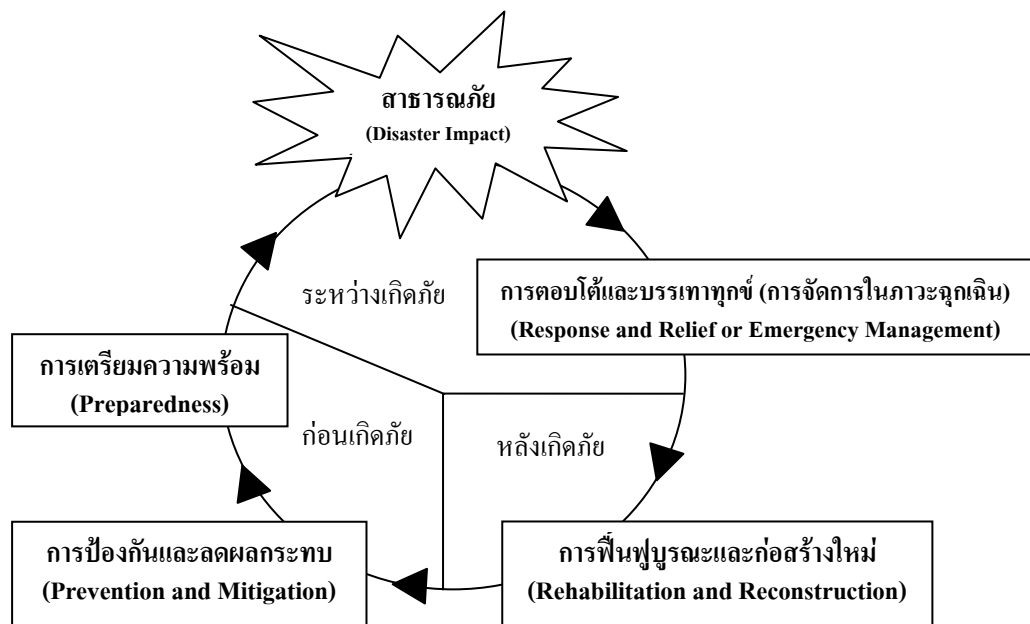
2.14 การประสานความช่วยเหลือจากองค์กรการกุศล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่สามารถประสานขอความช่วยเหลือจากองค์กรการกุศลในพื้นที่ได้ทันที

2.15 การประสานความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ให้เป็นภารกิจของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประสานไปยังกระทรวงการต่างประเทศเพื่อดำเนินการขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

2.16 การขอใช้เงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ได้กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม ได้วางหลักเกณฑ์ให้หน่วยจังหวัด (โดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด) มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือในการบริหารจัดการภัยพิบัติจังหวัดละ 50,000,000 บาท โดยกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่จะสามารถขอใช้เงินอุดหนุนราชการเพื่อบริหารจัดการภัยพิบัติจากวงเงินอุดหนุนราชการนี้ ตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด

3. ระยะเวลาหลังเกิดภัย เป็นการดำเนินการเมื่อสถานการณ์ภัยพิบัติได้ยุติลง ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงอยู่ในลักษณะของการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่และเยียวยาประชาชนให้กลับสู่สภาพปกติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้รับผิดชอบการรวบรวมข้อมูลจำนวนความเสียหายของประชาชนและพื้นที่ร่วมกับกองอำนาจการเฉพาะกิจของอำเภอเพื่อส่งรายงานไปยังกองอำนาจการเฉพาะกิจจังหวัดเพื่อส่งไปยังกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ส่วนกลาง) เพื่อขอเบิกงบกลางเพื่อบูรณะฟื้นฟูและงบประมาณจากเงินอุดหนุนจากรัฐบาลตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2546 (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2553)

สรุปได้ว่าวัฏจักรการจัดการภัยพิบัติประกอบด้วย 3 ระยะเวลา คือ ระยะเวลาก่อนเกิดภัย ระยะเวลาเกิดภัย และระยะเวลาหลังเกิดภัย ซึ่งสามารถอธิบายตามภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงวัฏจักรการจัดการสาธารณภัย (Disaster Management Cycle)

ที่มา : ดัดแปลงจากแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553-2557 หน้า 31

ในทางเดียวกัน ทวิชดา กมลเวช (2554) ได้กล่าวว่ากระบวนการของการจัดการภัยพิบัติทั้ง 3 ขั้นตอน จะต้องมีการเตรียมพร้อมการตอบสนองและการพัฒนาเครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นดังต่อไปนี้ 1) การดำเนินการก่อนเกิดภัย เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากสาธารณภัย (Mitigation and Preparedness) เครื่องมือ: การให้ความรู้เรื่องภัยและการปฏิบัติตนด้วยการฝึกอบรมและสื่อชนิดต่าง ๆ การวิเคราะห์ความเสี่ยงของแต่ละภัยและแต่ละพื้นที่ การจัดทำแบบจำลอง

สถานการณ์ การจัดทำแผนอพยพ การระบุพื้นที่ปลอดภัยและการจัดทำแผนการจัดการหลบภัย การฝึกซ้อมรูปแบบต่าง ๆ ในการอพยพ การเตือนภัย และการอพยพก่อนการเกิดภัย 2) การดำเนินการระหว่างเกิดภัย (Disaster and Emergency Response) เป็นการดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ โดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย เครื่องมือ: การระบุนหน่วยงานหลักและหน่วยประสานงานการใช้ระบบการบัญชาการ การอพยพระหว่างสถานการณ์ การติดต่อสื่อสารด้วยช่องทางต่าง ๆ การเคลื่อนย้ายทรัพยากร การจัดการจราจร การจัดทีมการให้ความช่วยเหลือและการจัดการในพื้นที่หลบภัย 3) การดำเนินการหลังจากภัยผ่านพ้นไป (Recovery and Rehabilitation) เป็นการฟื้นฟูกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและของรัฐให้กลับคืนภาวะปกติ เครื่องมือ: การฟื้นฟูบูรณะทางกายภาพและจิตใจ การติดตามประเมินความเสียหาย การจัดการเรื่องของบริจาค การวางแผน การฟื้นฟูและการประเมินความเสี่ยงต่อเนื่อง และการสร้างชุมชนสามารถฟื้นคืนจากภัยพิบัติ

กล่าวโดยสรุปการจัดการแก้ไขปัญหาสาธารณภัยในพื้นที่จะเริ่มต้นจากการตั้งกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับพื้นที่ขึ้นก่อนเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการสาธารณภัย และอาศัยกำลังพลเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกำลังหลักในการปฏิบัติการและเสริมด้วยกำลังจากเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานที่เหลือ เช่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และอาสาสมัครในพื้นที่นั้น โดยกำลังพลทั้งหมดจะอยู่ภายใต้การควบคุมสั่งการของผู้อำนาจในพื้นที่นั้น แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553- 2557 ที่ถือเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการสาธารณภัยในพื้นที่ท้องถิ่น พร้อมกับตระหนักถึงทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับการสนับสนุนการจัดการสาธารณภัยในองค์กรวม แต่ในทางเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังต้องมีบทบาทอย่างมากในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่เพื่อการเตรียมรับและการบรรเทาภัยที่เกิดขึ้น และบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบทั้งในระดับเร่งด่วนและแบบยั่งยืนตามวัฏจักรของการจัดการภัยพิบัติ คือระยะก่อนเกิดภัย ระยะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย

2. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบ

Keeves (1998) กล่าวว่ารูปแบบ (Model) โดยทั่วไปจะหมายถึง สิ่งหรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง สำหรับรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ มักหมายถึง ชุดของข้อความเชิงนามธรรมที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะ หรือ

บรรยายคุณสมบัตินั้น ๆ ให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย ซึ่งรูปแบบที่ใช้ศึกษาค้นคว้าปรากฏการณ์ทางสังคมควรมีคุณสมบัติ 2 ประการ คือ มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ที่ศึกษาและสามารถนำไปใช้หาข้อสรุปเพื่ออธิบายอย่างถูกต้อง ส่วนการที่จะระบุรูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสมกับรูปแบบนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่างและวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการอธิบายปรากฏการณ์นั้นอย่างไร นอกจากนี้ Keeves (1998) ได้รวบรวมประเภทของรูปแบบที่ใช้ในทางการศึกษาและทางสังคมศาสตร์ไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1) รูปแบบเชิงอุปมาอุปไมย (Analogue Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ในการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยกับปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม ลักษณะเป็นรูปแบบเชิงกายภาพ ส่วนใหญ่ใช้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น รูปแบบที่ใช้ในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียนซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียนเปรียบเทียบกับน้ำที่ไหลเข้าไปในถังส่วนนักเรียนที่ออกจากระบบโรงเรียนเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับจำนวนนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยจำนวนนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

2) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นรูปแบบเชิงนามธรรมอย่างหนึ่งที่มีลักษณะสำคัญคือ เป็นการอธิบายปรากฏการณ์โดยใช้ภาษา ซึ่งอาจเป็นตัวอักษร รูปภาพ หรือ แผนภูมิ เพื่อให้เห็น โครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นอย่างดี

3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) ได้นำมาใช้ทางการศึกษาในช่วงต้นของทศวรรษที่ 1960 ในช่วงแรกนำมาใช้ในการวัดผลการศึกษา ต่อมาจึงขยายไปใช้กับการวิจัยการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะนำไปใช้ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์มากขึ้น รูปแบบชนิดนี้ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

4) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) เป็นวิธีวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สามารถบอกได้ว่าตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่มีผลกระทบทางตรงและมีผลกระทบทางอ้อมต่อตัวแปรตามที่น่าสนใจทั้งขนาดและทิศทางที่มีผลกระทบร่วมกับหลักการสร้างรูปแบบเชิงภาษาโดยนำตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น ซึ่ง Kaplan (1994) กล่าวว่าลักษณะของรูปแบบจะมีคุณประโยชน์ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- 1) รูปแบบนำไปสู่การทำนายผลที่สามารถจะพิสูจน์ได้โดยการสังเกต
- 2) โครงสร้างของรูปแบบควรจะแสดงถึงขบวนการที่ทำให้เห็นเหตุผลอันสัมพันธ์กับเรื่องที่กำลังวิจัยอยู่
- 3) รูปแบบที่ดำเนินการอธิบายและก่อให้เกิดจินตนาการ ในการสร้างมโนทัศน์หรือความสัมพันธ์ใหม่ ๆ อันเป็นผลจากการวิจัย
- 4) รูปแบบควรมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าจะมีความสัมพันธ์เชิงความสัมพันธ์ (Association Relationship)

จากคุณสมบัติของรูปแบบดังกล่าว ทำให้นักวิจัยสามารถใช้รูปแบบและการสร้างรูปแบบเพื่อเป็นประโยชน์ในการสืบสวนหรือการวิจัยได้ ซึ่ง Keeves (1998) กล่าวว่า การที่รูปแบบจะสามารถใช้ได้อย่างเกิดประโยชน์จะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์แบบธรรมดาของตัวแปร แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงสหสัมพันธ์ (Correlation) และเชิงถดถอย (Regression) นี้มีความจำเป็นในการทดสอบในระยะต้น จนกว่าตัวแปรที่จะต้องการค้นหาค้นหาสามารถชี้ให้เห็น ได้อย่างชัดเจน
- 2) รูปแบบควรจะนำไปสู่การทำนายผลที่จะได้ ที่สามารถทดสอบได้ด้วยการสังเกต ดังนั้นรูปแบบที่ดีจึงควรมีการออกแบบการทดสอบรูปแบบที่มีพื้นฐานจากข้อมูลเชิงประจักษ์และถ้าการทดสอบไม่ได้ผลคงที่ รูปแบบนั้นก็จะถูกปฏิเสธ
- 3) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องเกี่ยวข้องกับบางสิ่งที่เป็นกลไกเชิงเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการทดสอบ รูปแบบที่ดีจึงไม่ควรนำไปสู่การทำนายเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่จะต้องอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วย
- 4) ในระยะยาวรูปแบบจะต้องสามารถอธิบายมโนทัศน์ใหม่ ความสัมพันธ์ใหม่ และเป็นการขยายการสืบสวนต่อไปอีกด้วย

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า รูปแบบมีความชัดเจนและสามารถสร้างทดสอบและถ้าจำเป็นก็สามารถสร้างขึ้นมาใหม่ได้ถ้ามีการสืบสวนต่อไปอีก รูปแบบมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีและอาจจะแตกต่างจากทฤษฎี แต่โดยมโนทัศน์แล้วมีความแตกต่างไปจากตัวทฤษฎีเอง

ในการสร้างรูปแบบ Mescon (1985) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างรูปแบบไว้ 5 ขั้นตอน คือ

- 1) ขั้นรวบรวมปัญหา (Problem Formulation) เพื่อให้รู้ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง
- 2) ขั้นการสร้างรูปแบบ (Model Construction) ดำเนินการภายหลังจากที่ได้รวบรวมปัญหาต่าง ๆ แล้ว ในการสร้างรูปแบบต้องพิจารณาวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการสร้างและ

ต้องรู้ถึงลักษณะเฉพาะที่ต้องการของผลผลิต ต้องรู้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นและควรคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการสร้างและความสนใจของผู้ใช้ด้วย เพราะถ้ารูปแบบมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ข้อมูลที่รวบรวมมาอาจมีโอกาสบกพร่องได้ในระหว่างการดำเนินงานขั้นต่าง ๆ จึงควรมีการประเมินค่าตัวแปรปรวนและควรพิจารณาอย่างระมัดระวังว่าสมควรนำตัวแปรใดบ้างมาไว้ในรูปแบบที่จะสร้าง เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็ต้องพิจารณาว่าครอบคลุมตัวแปรหรือไม่ มีความบกพร่องในตัวแปรใดบ้าง

3) การทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) เมื่อสร้างรูปแบบเสร็จแล้วควรทดสอบโดยพิจารณาถึง

3.1) มีความตรงตามสถานการณ์จริง (Valid) รูปแบบที่สร้างอาจมีความใกล้เคียงกับความจริงจะดีมาก เพราะจะช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้น ไม่ยุ่งยากต่อการนำไปใช้และควรพิจารณาถึงระดับของความสำเร็จจากการแก้ปัญหา

3.2) มีการนำไปทดลองใช้เพื่อเปรียบเทียบว่าผลการนำไปใช้ทำให้มีการปรับปรุง คุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างไร การทดลองใช้มี 2 ลักษณะ คือ ทดลองย้อนหลัง (Retrospection Evaluation) โดยใช้กับข้อมูลในอดีตและการทดลองใช้ปฏิบัติในปัจจุบัน (Pretest)

4) การทำให้สำเร็จ (Implementation) เมื่อผ่านการทดสอบแล้วก็สามารถที่จะนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ เพราะไม่มีรูปแบบใดที่จะเรียกว่าสำเร็จอย่างสมบูรณ์จนกว่าจะได้รับการยอมรับได้รับความสนใจและมีการนำไปใช้

5) การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย (Model Updating) แม้ว่าจะมีการนำรูปแบบไปใช้อย่างประสบความสำเร็จแต่ก็ควรจะมีการพัฒนาปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ขององค์กรและสถานการณ์ที่กระทบจากภายนอก และภายในองค์กรด้วย

โดยสรุปการสร้างรูปแบบไม่มีข้อกำหนดตายตัวว่าจะต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปเริ่มจากการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้างรูปแบบให้ชัดเจนและหาสมมติฐานและหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น จากนั้นจึงนำรูปแบบที่สร้างไปตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบว่าสามารถนำไปใช้ได้ผลจริงหรือไม่

จากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบที่ได้นำเสนอมาข้างต้นเป็นแนวคิดที่ให้ความรู้ความสำคัญในการกำหนดหลักการเพื่อสร้างรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์ใช้รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ผสมผสานกับรูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) ที่จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุของความร่วมมือนำไปสู่การอธิบายปรากฏการณ์ของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

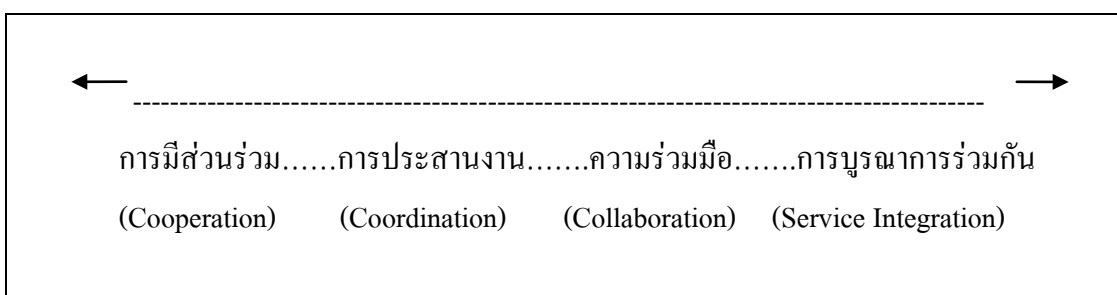
3. แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ

3.1 ความหมายของความร่วมมือ

ความร่วมมือ คือการที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปหรือสองหน่วยงาน/องค์กร มีปฏิสัมพันธ์และร่วมปฏิบัติการ อาจจะเป็นเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกันหรือคนละเป้าหมายก็ได้ด้วยการระดมทรัพยากรร่วมกัน ร่วมกันกำหนดแนวปฏิบัติและลงมือปฏิบัติ อีกทั้งมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติและ/หรือร่วมรับผลประโยชน์จากการปฏิบัติภายใต้การปฏิบัติร่วมกันดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงและความเป็นอิสระโดยไม่ขึ้นต่อกัน มีลักษณะจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันบ้างบางส่วน และยอมรับรู้ถึงความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยมีการแสดงออกซึ่งความจำเป็นหรือความต้องการพึ่งพาอาศัยกันในระดับปฏิบัติการ (Dubrin & Ireland, 1993) เช่นเดียวกับ Bardach (1998) ที่กล่าวว่าความร่วมมือ คือการร่วมทำกิจกรรมตั้งแต่สองคนขึ้นไปหรือสองหน่วยงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประโยชน์ให้กับประชาชน ในขณะที่ Lucas (1998) ได้ให้ความหมายความร่วมมือ (Collaboration) ว่าเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการของบุคคล หรือความต้องการขององค์กรในการรับผิดชอบงาน มีการร่วมมือกันของบุคคล มีการสร้างเครือข่ายการทำงาน มีกลุ่มร่วมมือ สมาชิกมีการวิเคราะห์วิจารณ์ตนเอง และรู้สึกว่าคุณได้ได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น ส่วน Cramer (1998) พบว่าความร่วมมือเป็นพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของบุคคล กลุ่มบุคคล และอาจมีความหมายครอบคลุมไปถึงความร่วมมือขององค์กร ซึ่งประกอบด้วยการออกแบบและการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย เพื่อนำมาทำแผนปฏิบัติการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการประเมินศักยภาพผลการปฏิบัติงานเพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงงาน นอกจากนี้ Huxham (1993) กล่าวว่าความร่วมมือเป็นรูปแบบที่ดีของการทำงานร่วมกันโดยมีผลประโยชน์ร่วมกัน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการบริการและการประสานงาน และ Huxham & Vangen (2005) ยังได้กล่าวอีกว่าความร่วมมือกันเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างองค์กร ซึ่งมีเอกลักษณ์ รูปแบบ โครงสร้างภายในที่แตกต่างกัน ทำให้มีศักยภาพในความสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อที่จะทำงานร่วมกัน ในขณะที่ Metcalfe (1981) ได้กล่าวว่าความร่วมมือเป็นงานที่จะต้องรับมือกับปัญหาที่จะตามมาจากข้อขัดแย้ง มูลค่าของงานและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน จึงควรมีการบูรณาการร่วมกันเพื่อมุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกัน อีกทั้ง Fullan & Hargreaves (1991) ได้อธิบายถึงวัฒนธรรมของความร่วมมือไว้ว่า ลักษณะวัฒนธรรมของความร่วมมือไม่เป็นรูปลักษณะอย่างเป็นทางการ แต่จะเป็นการทำงานอย่างประสานสัมพันธ์ของบุคลากร โดยมุ่งหวังให้เกิดคุณภาพอย่างกว้างขวาง มีทัศนคติที่ดีและพฤติกรรมที่ดีงามที่ประพฤติปฏิบัติเป็นประจำ คำว่า การช่วยเหลือ การสนับสนุน ความเชื่อถือ

ไว้วางใจและการเปิดเผยเป็นสิ่งที่อยู่ในหัวใจของความสัมพันธ์อันนี้ ภายใต้ข้อผูกพันของคุณค่าของแต่ละบุคคล และคุณค่าของกลุ่มคนเหล่านั้น

Coombs (1981) อธิบายว่าต้องแยกให้เห็นชัดเจนระหว่าง “ความร่วมมือ” (Collaboration) กับ “การประสานงาน” (Coordination) เพราะความร่วมมือมีความหมายและขอบเขตที่กว้างและลึกซึ้งกว่า การประสานงานเป็นเพียงการกำหนดข้อตกลงร่วมกันที่จะไม่ก้าวท้าวซึ่งกันและกัน อีกทั้งลดความซ้ำซ้อนหรือส่งเสริมการทำงาน แต่ความร่วมมือเป็นเรื่องของการตั้งเป้าหมายและปฏิบัติงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด เช่นเดียวกับ Selden, Sowa & Sandfort (2002) ที่ได้อธิบายมิติลำดับความต่อเนื่องของความร่วมมือ ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 แสดงลำดับความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วม การประสานงาน และความร่วมมือ
ที่มา: ปรับจาก Selden, Sowa, & Sandfort, 2002)

ด้านขวามืออธิบายได้ว่าเป็นลำดับความต่อเนื่องของความร่วมมือในระดับสูงสุด โดยเป็นการบูรณาการร่วมกัน ส่วนทางด้านซ้ายมือเป็นลำดับความต่อเนื่องของความร่วมมือในระดับน้อยสุดในการดำเนินการร่วมกัน ส่วนนิตยา เงินประเสริฐศรี (2540) ได้อธิบายว่าความร่วมมือเป็นกระบวนการที่องค์กรได้ร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อมุ่งหมายเฉพาะเจาะจงในการกระทำร่วมกัน ซึ่งการกระทำร่วมกันระดับต่ำสุด คือการเจรจาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน ส่วนในระดับสูง คือการดึงหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมงานหรือเข้ามาเป็นพวก และเป็นการรวมกำลังกันเพื่อกำหนดเป้าหมาย การจัดเครือข่ายการทำงาน (Net-Working) และบทบาทหน้าที่ รวมทั้งเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานร่วมกัน (Sense of Belonging)

อาจสรุปความหมายของความร่วมมือตามแนวความคิดที่กล่าวมาข้างต้นได้ว่า เป็นการร่วมกันปฏิบัติงานของทั้งบุคคล กลุ่มหรือหน่วยงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานหรือหน่วยงาน โดยอาศัยลักษณะการร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจหรือกำหนดวิธีการ หรือเอื้ออำนวยความสะดวกในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

3.2 รูปแบบของความร่วมมือ (Collaborative Model)

Jeans (1995) ได้เสนอรูปแบบของความร่วมมือไว้ 3 แบบ คือ

รูปแบบที่ 1 รูปแบบของการปรึกษา (Consultative Model) จะต้องแสวงหาที่ปรึกษาและแสวงหาข้อคิดเห็นต่าง ๆ ร่วมกัน

รูปแบบที่ 2 รูปแบบหน้าที่ (Functional Model) เป็นความร่วมมือกันในการกิจของการให้ความรู้และฝึกอบรม

รูปแบบที่ 3 รูปแบบปฏิบัติการ (Operational Model) เป็นรูปแบบที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยระบบข้อมูลข่าวสารที่ส่งถึงกันอย่างสม่ำเสมอ

จากการศึกษารูปแบบของความร่วมมือของ Coombs (1981) ได้ชี้ให้เห็นถึงความร่วมมือที่ดีจะต้องเริ่มต้นจากการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดนโยบายและการวางแผน ความสำเร็จของความร่วมมือโดยการรวมกลุ่มพลังในท้องถิ่นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในโครงสร้างและการปฏิรูปต่าง ๆ จะช่วยทำให้มีการผสมผสานทั้งทรัพยากร ผสมผสานวิธีการทำงานให้สอดคล้องมากยิ่งขึ้นและลดความสับสนในการปฏิบัติงานและผู้ร่วมรับผลประโยชน์ และจากการศึกษาในโครงการต่าง ๆ ของไทยพบว่าความสำเร็จของความร่วมมืออยู่ที่การผสมผสานระหว่างองค์กรผู้ปฏิบัติงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าองค์กรในระดับที่เหนือขึ้นไป ในขณะที่ ประเวศ วะสี (2536) ได้เสนอแนวคิดรูปแบบความร่วมมือในลักษณะของเบญจภาคี กล่าวคือ ทำงานแบบมีหุ้นส่วนในการพัฒนา (Partnership) ระหว่าง 5 ฝ่าย คือ ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ราชการ ธุรกิจ ซึ่งความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ถือเป็นหัวใจของการพัฒนาโดยภายใต้ความร่วมมือดังกล่าว โดยเสนอแนะว่าควรเรียนรู้และพัฒนาจากการปฏิบัติงานร่วมกัน (Interactive Learning through Action) นอกจากนี้ทัศนีย์ ลักษณะภิชนชัย (2540) กล่าวว่ารูปแบบของความร่วมมือระหว่างองค์กรที่ก่อให้เกิดการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Approach) ประกอบด้วย 1) การสร้างองค์กรแห่งความร่วมมือ 2) การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารและประสานงานความร่วมมือระหว่างบุคคล หรือกลุ่มคนที่เป็นเครือข่าย 3) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการทำงาน 4) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโดยมีส่วนร่วมคัดเลือกจากทุกฝ่าย และกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ 5) การกำหนดกรอบกิจกรรมหรือลักษณะงานที่ทำ และ 6) การติดตามประเมินผลเพื่อขจัดปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน

จากรูปแบบของความร่วมมือที่หลากหลายดังกล่าว ซึ่งให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของความร่วมมือ ประกอบด้วยองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนและการยอมรับเข้าร่วมมือ และองค์ประกอบภายใน ได้แก่ การจัดโครงสร้างองค์กรภายใต้ความร่วมมือระหว่างองค์กร บุคคลและกลุ่มบุคคล การประสานงานและการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในเรื่องการตัดสินใจ การวางแผนปฏิบัติ การระดมทรัพยากรและการติดตามประเมินผล

3.3 ลักษณะของความร่วมมือ

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546) พบว่าลักษณะของการเข้าร่วม การมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือนั้นจะมีกิจกรรมดังนี้ คือ 1) เป็นสมาชิก (Membership) 2) เป็นผู้เข้าร่วมประชุม (Attendance at Meeting) 3) เป็นผู้บริจาคเงิน (Financial Contribution) 4) เป็นกรรมการ (Membership on Committees) 5) เป็นประธาน (Leader) เช่นเดียวกับ White (2004) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของความร่วมมือ ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนทรัพยากร คือ สนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงานหรือการช่วยทำกิจกรรม คือ การเข้าร่วมในการวางแผน การประชุมแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การติดตามและการประเมินผล 2) อำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ เป็นผู้นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก ซึ่งลักษณะของการร่วมมือ แสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วม จึงมีการโต้แย้งว่าการเข้าร่วมบางครั้งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมแสดงบทบาทบางส่วนเท่านั้น เพราะในหลายกรณีผู้เข้าร่วมอาจจะไม่มีโอกาสได้ตัดสินใจ ซึ่งทางออกที่ดีนั้นควรเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ให้แก่ผู้เข้าร่วมบ้าง และ 3) ในการทำงานที่จะต้องใช้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาจะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานของกลุ่ม ซึ่งพิจารณาได้จากการแก้ปัญหาได้ การที่มีปัญหาเกิดขึ้นและสมาชิกภายในกลุ่มไม่สามารถแก้ปัญหาได้นั้น แสดงถึงการไม่ประสบความสำเร็จของการร่วมมือในระดับหนึ่ง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่ายุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการให้ความร่วมมือเป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เข้าร่วมตระหนักถึงความร่วมมือที่จะต้องให้ผู้เข้าร่วมนั้นมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนและการตัดสินใจแก้ปัญหาในชุมชนของตนและมีการเชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ เป็นเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาในระดับท้องถิ่นจะต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มผู้นำเครือข่าย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษาดูงาน และลงมือปฏิบัติ นอกจากนี้ เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์ (2539) ได้แบ่งลักษณะของความร่วมมือออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ความร่วมมือในระดับต่ำ คือ การทำความรู้จักคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากองค์กรหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องและต้องปฏิบัติงานร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลทั่ว ๆ ไป 2) ความร่วมมือในระดับกลาง คือ มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลอย่างเป็นทางการ เช่น รายงานข่าวเป็นการภายในระหว่างองค์กร ร่วมมือและแลกเปลี่ยน

เจ้าหน้าที่ ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งจัดให้มีโครงการร่วมกันระหว่างองค์กร และ 3) ความร่วมมือในระดับสูง คือ จัดให้มีคณะกรรมการร่วมกันอย่างเป็นทางการ เป็นเจ้าของสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากร จัดให้มีการทำข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับนโยบายและโครงสร้างการดำเนินงานและการวางแผนในด้านของความคาดหวังของความร่วมมือในระดับสูงสุด คือ การก่อให้เกิดความเป็นทีมและสามารถพัฒนางานได้อย่างบรรลุผลตามเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Frey et al (2006) ที่ได้อธิบายถึงลักษณะของความร่วมมือประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การเป็นเครือข่าย (Network) ประกอบด้วย ความตระหนักขององค์กร การกำหนดบทบาทแบบหลวมๆ การสื่อสารเป็นครั้งคราว และมีอิสระในการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วม (Cooperation) ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การกำหนดบทบาทค่อนข้างชัดเจน การสื่อสารเป็นทางการมากขึ้น และมีอิสระในการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 3 การประสานงาน (Coordination) ประกอบด้วย การแบ่งปันข้อมูลและทรัพยากร การกำหนดบทบาทชัดเจน การสื่อสารมีความถี่มากขึ้น และมีการตัดสินใจร่วมกันเป็นครั้งคราว

ขั้นตอนที่ 4 การผสมผสาน (Coalition) ประกอบด้วย การคิดร่วมกัน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีความถี่และมีการจัดลำดับความสำคัญของการสื่อสาร และการตัดสินใจมาจากการลงคะแนนของสมาชิก

ขั้นตอนที่ 5 การร่วมมือ (Collaboration) ประกอบด้วย การจัดระบบสมาชิกมีความถี่ของการสื่อสาร มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และการตัดสินใจมาจากฉันทามติ

3.4 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือ

Coombs (1981) ได้เสนอปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในความร่วมมือ ได้แก่ 1) ความสามารถ ความตั้งใจ และความจริงจังของผู้นำ 2) ทักษะคติของผู้ปฏิบัติงานในการยอมรับซึ่งกันและกัน 3) การกระจายอำนาจการบริหารและกระจายความรับผิดชอบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีบทบาทส่งเสริมและประสานงานอย่างใกล้ชิด เพราะความสำเร็จของความร่วมมือแบบผสมผสานนี้จะเกิดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานระดับล่างที่ใกล้ชิดกับปัญหาโดยตรงมากกว่าในระดับสูง 4) ความคล่องตัวขององค์กร โดยปราศจากการผูกขาดอำนาจ 5) การปรับตัวเพื่อลดปัญหาอุปสรรคในความร่วมมือและพร้อมในทางปฏิบัติ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะต้องหาวิธีการสร้างการยอมรับในความร่วมมือและต้องปฏิบัติการแบบเผชิญหน้า และสิ่งการที่เปิดเผย ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 5 แนวทาง คือ

1) การรับข่าวสาร (Public Information) การร่วมมือในรูปแบบการรับข่าวสารนี้ ผู้เข้าร่วมเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการ ที่จะดำเนินการรวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสาร ดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) การปรึกษาหารือเป็นการร่วมมือที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมหรือประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การปรึกษาหารือยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้นและเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ

3) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมและผู้มีอำนาจการตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจและค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นหรือไม่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายรูปแบบ รูปแบบที่พบเห็นกันบ่อยได้แก่

3.1) การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมลักษณะนี้จะต้องจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และตอบข้อซักถามการประชุมในระดับนี้อาจจะจัดในระดับที่กว้างขึ้นได้เพื่อรวมหลาย ๆ ชุมชนในคราวเดียวกันในกรณีที่มีหลายชุมชนได้รับผลกระทบ

3.2) การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอก มาช่วยอธิบายซักถามและให้ความเห็นต่อโครงการ การประชุมอาจจะจัดในที่สาธารณะทั่วไปผลประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะ และผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้นเป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผย ไม่มีการปิดบังทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการ และฝ่ายผู้มีส่วนได้เสียจากโครงการ การประชุมและคณะกรรมการจัดการประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกันซึ่งอาจมาจากการร่วมกันกำหนดขึ้น ทั้งนี้รูปแบบการประชุมไม่ควรเป็น

ทางการมากนักและไม่เกี่ยวข้องกับนัยของกฎหมายที่จะต้องมีการชี้ขาดเหมือนการตัดสินในทางกฎหมาย การจัดประชุมจึงอาจจัดในหลายวันและไม่จำเป็นว่าจะต้องจัดเพียงครั้งเดียว หรือสถานที่เดียวตลอดไป

4) การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุด ของการร่วมมือของประชาชน ซึ่งในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ๆ ไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นได้ง่าย ๆ อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งในคณะกรรมการใดคณะหนึ่งที่มีอำนาจตัดสินใจ รวมทั้งได้รับเลือกในฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทชี้แนะการตัดสินใจได้เพียงในนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้น ๆ ว่าจะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

5) การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ถือว่าการร่วมมือของประชาชนโดยตรง ในเชิงของการป้องกันแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเอง อันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมและเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองคิดว่าควรจะได้รับในรูปของปัจเจกและในรูปขององค์กรตามที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่ได้บัญญัติขึ้น อย่างไรก็ตามการใช้กลไกทางกฎหมายนี้จะทำให้เกิดการยึดถือต่อการดำเนิน โครงการหรือการยุติโครงการรวมทั้งมีการระคายจ่ายเพิ่มขึ้น

ในการศึกษาของ Fosler & Berger (1982) เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนพบว่า ทูตทางประชาสังคม (Civic foundations) มีความสำคัญต่อการพัฒนาความร่วมมือ โดยทูตทางประชาสังคม หมายถึง 1) การสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกัน 2) การสร้างวิสัยทัศน์ของชุมชนที่มีเหตุผลและเป็นที่ยอมรับโดยคำนึงถึงจุดแข็งและจุดอ่อนในความสามารถของชุมชน 3) การสร้างประสิทธิภาพขององค์กรในการผสมผสานความสนใจของประชาชนในชุมชนและนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ 4) การสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มเพื่อให้เกิดการสื่อสารในกลุ่มผู้นำและอำนวยความสะดวกในการโต้เถียงเมื่อเกิดความคิดเห็นแตกต่าง 5) การรักษาประชาสังคมของผู้นำที่มีความรู้ มีจินตนาการและมีอำนาจจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนไม่ว่าจะเป็นผู้นำภาครัฐหรือภาคเอกชน และ 6) ความต่อเนื่องในการกำหนดนโยบายรวมทั้งความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจะช่วยลดความไม่แน่นอนและส่งเสริมความเชื่อมั่นให้กับชุมชน

Weisbord (1992) พบว่ามีสิ่งที่จะต้องคำนึง 9 ประการในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน ประกอบด้วย 1) การเปลี่ยนไปของชุมชน (Shift to Community) การกระจายอำนาจของรัฐบาลอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนมีความรับผิดชอบมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนต้องออกแบบการแก้ไข

ปัญหาต่างๆ 2) การกำหนดบทบาทของภาครัฐและเอกชน (Redefining Private and Public Roles) ความไม่ชัดเจนในการกำหนดบทบาทของภาครัฐและเอกชน หรือความรับผิดชอบของแต่ละคน ในการแก้ไขปัญหาสังคม จะกลายเป็นเรื่องที่สำคัญในพื้นที่ที่จะถูกครอบงำได้ 3) การพัฒนานโยบาย (Policy Development) นโยบายภาครัฐและเอกชนจะสนับสนุนการควบรวมกิจการและการมุ่งเน้นหาแหล่งทรัพยากรใหม่ ซึ่งจะส่งผลต่อการกระจายทรัพยากรแบบดั้งเดิม 4) ประเด็นปัญหาใหม่ (New Issue) ประเด็นปัญหาใหม่จะส่งผลกระทบต่อเด็กและครอบครัว เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหา 5) การมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Participation) การเคลื่อนไหวทางการเมืองสะท้อนให้เห็นถึงสภาพทางสังคม มีประชาชนจำนวนมากที่มีความกระตือรือร้นในการร่วมมือกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเจริญรุ่งเรือง 6) คุณภาพชีวิต - สุขภาพ (Quality of Life – Wellness) คุณภาพชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งสุขภาพของเด็กและของครอบครัว เป็นเรื่องสำคัญจะทำให้ประชาชนเกิดความกังวล 7) การกระจายตัวของการให้บริการ (Fragmentation of Services) ความร่วมมือส่งผลกระทบต่อกระจายตัวของการติดต่อสื่อสารและการส่งมอบบริการ 8) การมุ่งเน้นไปที่ต้นเหตุ (Focus on Root Causes) ความเข้าใจที่ชัดเจนของการพัฒนาเยาวชนและปัจจัยที่เพิ่มโอกาสของความร่วมมือจะส่งผลกระทบต่อประสบความสำเร็จในการพัฒนา สามารถพัฒนามุมมองของเยาวชนที่เน้นให้ความสำคัญต่อความร่วมมือกับชุมชนว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และ 9) การตัดสินใจร่วมกัน (Shared Decisions) ประสิทธิภาพขององค์กรเกิดจากการตรวจสอบสภาพปัญหาที่มีอยู่ร่วมกัน และมีการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งความร่วมมือจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของค่าใช้จ่าย

Balum (1993) ได้เสนอปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน ดังนี้ คือ 1) มีการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่มต่าง ๆ 2) การสร้างกลไกประสานการทำงานร่วมกัน เพื่อระดมความคิดเห็น ประสบการณ์และทรัพยากร อีกทั้งประสานการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการตัดสินใจและควบคุมในเรื่องที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต สุขภาพอนามัย และการกินดีอยู่ดี 4) การส่งเสริมนวัตกรรมใหม่ ๆ และ 5) ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีนโยบายเกี่ยวกับสุขภาพที่สอดคล้องและมีการส่งเสริมซึ่งกันและกัน

Campion et al (1993) พบว่าข้อจำกัดในความร่วมมืออาจพบได้ทั้งระดับบุคคลและระดับทีมงาน เช่น ทักษะ กระบวนการทำงานหรือวิธีการทำงาน ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น การเงิน บุคลากร วัสดุและเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นข้อจำกัดของความร่วมมือ เช่นเดียวกับHockey (1996) ที่พบว่า ทักษะ ความรู้และประสบการณ์ ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการทำงาน ระดับของทักษะเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น แรงจูงใจ ดังนั้นประสิทธิภาพของความร่วมมืออาจจะไม่ได้เกิดจากแต่ละบุคคล แต่เกิดจากระดับของทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับ Salas et al (2008) ที่

พบว่าการทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงาน เป็นการให้โอกาสสมาชิกได้รับทักษะใหม่หรือพัฒนาทักษะที่มีอยู่ เพื่อพัฒนารูปแบบความร่วมมือและสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน ขององค์กร และยังสอดคล้องกับ Cordery & Soo (2008) ที่กล่าวว่าองค์กรควรตระหนักถึงทักษะ และพฤติกรรมที่จำเป็นในการร่วมมือกัน โดยการสนับสนุนการทำงานและการวิเคราะห์งาน

Hogue (1993) กล่าวว่าเมื่อผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้ประกอบการ ภาคธุรกิจ เยาวชน และประชาชน ซึ่งที่เป็นตัวแทนของชุมชนมีความร่วมมือกันในการทำงานเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ในชุมชนหรือสร้างสภาพแวดล้อมขององค์กรที่ทุกคนได้รับประโยชน์ ต้องใช้วิธีการดังต่อไปนี้เพื่อ เพิ่มความร่วมมือในชุมชน 1) ความเข้าใจ (Understanding) ต้องมีความเข้าใจในความเชื่อ ความเชื่อ และ ทักษะของประชาชน ซึ่งถือเป็นความท้าทายที่สำคัญในการให้มีความร่วมมือ 2) ความเชื่อ (Belief) ต้องรู้ถึงความเชื่อในชุมชนและความปรารถนาของประชาชนที่จะสร้างการบริการที่ดีที่สุด 3) การ รับรู้ (Recognition) ต้องยอมรับสำหรับความสามารถและประสบการณ์ของประชาชน 4) ความ หลากหลาย (Diversity) ต้องยอมรับความหลากหลายที่เป็นข้อได้เปรียบของชุมชน และ 5) ความรู้ (Knowledge) ความรู้ของแต่ละบุคคลและขององค์กรที่มีความสำคัญต่อชุมชน

Parker & Wall (1996) กล่าวว่ากระบวนการจัดการถือว่ามีความสำคัญในการ ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของความร่วมมือ โดยกระบวนการจัดการอาจหมายถึง การ กำหนดเป้าหมาย การติดต่อสื่อสาร การสร้างทีมงาน การวางแผน การมอบหมายงาน การ กำหนดเวลางาน การจัดการความขัดแย้งและการตรวจสอบสถานะของทรัพยากรซึ่งความพร้อม ของทรัพยากร ได้แก่งบประมาณ เวลา พื้นที่ทางกายภาพ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร บุคลากรที่ มีทักษะเหมาะสม เป็นสิ่งจำเป็นต่อประสิทธิภาพความร่วมมือ (Johnson & Hyde, 2003) เช่นเดียวกับ Hammond et al (2001) ที่กล่าวว่าเพื่อให้มีความร่วมมืออย่างแท้จริงต้องอาศัยการ ผสมผสานของกระบวนการจัดการ การวิเคราะห์พฤติกรรม อิทธิพลจากบริบท ความสัมพันธ์ทาง สังคม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสถานการณ์และประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันการตัดสินใจที่ จะร่วมมือกันจะต้องสนับสนุนให้เกิดการใช้ความคิดจากการเก็บรวบรวมข้อมูล การพิจารณา ทางเลือก การสำรวจ การเลือกใช้และการสนับสนุนทางเทคนิค ในการศึกษาของ Loan-Clarke & Preston (2002) พบว่าความร่วมมือมีความสัมพันธ์กับกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความรู้ ทักษะและเทคนิคที่จำเป็น ความคิดสร้างสรรค์ การขยายเครือข่ายขององค์กรหรือของแต่ละบุคคล การติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือคำแนะนำ การเผยแพร่ผลงาน และการเพิ่มขีด ความสามารถองค์กรเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสใหม่ๆ ในขณะที่ Weiseth et al (2006) พบว่ากระบวนการจัดการต้องมีการบูรณาการ การจัดการเวลา การวางแผน การอ้างอิง การตรวจสอบ การจัดการทรัพยากร การประเมินผลการทำงานและให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งจะส่งผลต่อ

การบรรลุเป้าหมายในการร่วมมือกัน ส่วน Martin et al (2002) พบว่าความชัดเจนในวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร สามารถกำหนดกลยุทธ์ วางเป้าหมายและกำหนดความสำเร็จของความร่วมมือ โดยผู้ที่ร่วมมือกันต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนในเป้าหมายของงาน วัตถุประสงค์และการเปลี่ยนแปลงขององค์กรในแต่ละช่วงเวลา บุคคลอาจจะมีเป้าหมายของตัวเองในการร่วมมือกันทำงาน ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับงานหรือเป้าหมายขององค์กร ทำให้ศักยภาพของความร่วมมือบางครั้งประสบความสำเร็จหรือบางครั้งไม่ประสบความสำเร็จ จึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับวัตถุประสงค์ของการทำงาน เช่นเดียวกับ Mannix & Sauer (2006) ที่กล่าวว่าการจัดองค์กรที่มีโครงสร้างพื้นฐานและขอบเขตอย่างเป็นทางการจะสนับสนุนต่อความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งจะต้องมีกระบวนการจัดการที่ดีในการกำหนดนโยบาย วัฒนธรรม บรรทัดฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความไว้วางใจ กระบวนการเรียนรู้ และการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับ King (2006) ที่กล่าวว่าเพื่อส่งเสริมให้มีความร่วมมือ องค์กรควรเน้นความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งการสร้างแรงจูงใจอาจรวมกับผลตอบแทนทางการเงิน การยอมรับ การมีส่วนร่วมในการทำงาน การเสริมสร้างมุมมอง การปรับปรุงสภาพที่ทำงาน หรือการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งอาจกระตุ้นให้บุคคลเกิดความร่วมมือกัน

Eisenhardt et al (1997) พบว่าความขัดแย้งอันเกิดจากความไม่ลงรอยกันระหว่างผู้คน หรือบุคลิกภาพ เป้าหมาย ค่านิยมความคิดเห็นหรือมุมมองที่แตกต่างกัน ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือของคนในสังคม ส่วน Fasel (2001) กล่าวว่าปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น ความต้องการ ทัศนคติ การรับรู้ อารมณ์ แรงจูงใจ ทักษะ ความเชื่อ ความคาดหวัง บุคลิกภาพ ความเชื่อมั่น องค์กรความรู้ ความสนใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม การรับรู้สถานการณ์ ความสามารถ ความรู้ความเข้าใจในภาระงาน รูปแบบการทำงานและพฤติกรรม ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของความร่วมมือ ในทำนองเดียวกันกับ Edward & Wilson (2004) ที่พบว่าทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมความร่วมมือของประชาชน

O'Toole (1997) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำต้องแสดงถึงการกระทำที่เป็นประโยชน์ เพื่อสร้างความร่วมมือกัน สิ่งสำคัญที่บุคคลในองค์กรจะให้ความร่วมมือในการทำงาน คือ การกำหนดกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ร่วมกัน เช่นเดียวกับ Unsworth & West (2000) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำมีการแสดงถึงทัศนคติที่ชัดเจน และให้คำแนะนำกับบุคคลและทีมงาน ซึ่งพฤติกรรมของผู้นำที่ดีสามารถสร้างแรงบันดาลใจคนอื่น ๆ ให้ร่วมมือกัน ซึ่งสอดคล้องกับ McNeese & Rentsch (2001) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำที่แสดงออกถึงความมีประสบการณ์ หรือมีความชำนาญจะส่งผลต่อกระบวนการทำงานที่จะประสบความสำเร็จและส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคน ทำให้คนเกิดความเชื่อถือ และส่งผลถึงความร่วมมือกันในอนาคต ส่วน

McGuire & Silvia (2009) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำสามารถสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันและสร้างความร่วมมือในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อนำองค์กรไปสู่เป้าหมายร่วมกันภาวะความเป็นผู้นำต้องไม่เพียงแต่มีการติดต่อสื่อสารเฉพาะในพื้นที่ตนเองเท่านั้นแต่ต้องมีการติดต่อสื่อสารเชิงกลยุทธ์กับผู้นำคนอื่นและองค์กรอื่น ๆ ด้วย ในขณะที่ Waugh & Streib (2006) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญที่เป็นประโยชน์ของภาวะความเป็นผู้นำที่ทำให้เกิดความร่วมมือกันคือ ความยืดหยุ่น การสร้างนวัตกรรมและความสามารถในการรักษาความสมดุลของความเป็นอิสระในการทำงาน ภาวะความเป็นผู้นำเป็นลักษณะของอิทธิพลในตัวผู้นำ ซึ่งถูกนำมาใช้ให้เข้ากับสถานการณ์โดยผ่านกระบวนการติดต่อสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544) เช่นเดียวกับ Conger (1989) ที่กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำสามารถใช้วิธีการที่เหมาะสมในการติดต่อสื่อสารวิสัยทัศน์ของตนเองและของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้ตามและเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานได้รับทราบอย่างทั่วถึง ในขณะที่ Yukl (1998) กล่าวว่าภาวะผู้นำเป็นความสามารถของผู้นำในการแนะนำชี้แนวทางและกำหนดวิธีการปฏิบัติงาน กระบวนการจัดการที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ตามและเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานจนสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่นเดียวกับ DuBrien (1998) ที่กล่าวว่าประสิทธิผลของภาวะผู้นำส่งผลต่อการมีกระบวนการทำงานในหน่วยงานด้วยความราบรื่น (Internal Smooth Process) กล่าวคือ ผู้นำ ผู้ตามและเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานมีความสามัคคี ร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ ส่วน Draf (1999) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำเกี่ยวข้องกับความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์ การเรียนรู้ วิธีการและเทคนิคใหม่ ๆ การบริหารความเสี่ยง การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ตามและเพื่อนร่วมงาน และที่สำคัญต้องสามารถนำหน่วยงานให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

Glendon & McKenne (1995) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารเป็นพื้นฐานสำคัญของการแบ่งปันความเชื่อที่ส่งผลต่อความร่วมมือ ดังนั้นการติดต่อสื่อสารในการสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดความเชื่อมโยงของความคิด ความเชื่อ และทัศนคติระหว่างประชาชน ในขณะที่ Bolstad & Endsley (1999) พบว่าการติดต่อสื่อสารและการประสานงาน สามารถสนับสนุนความร่วมมือ โดยเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ส่งผลต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่นเดียวกับ Breazeal et al (2004) ที่พบว่าการติดต่อสื่อสารในการทำงานร่วมกันจะทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความตระหนักในการเรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างความร่วมมือ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ถ่ายทอดข้อมูลผ่านการพูดคุย จะทำให้เกิดความเชื่อถือและการประสานงานกัน

ทำให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในทำนองเดียวกันการเป็นภาคีเครือข่ายกับกลุ่มภายนอกสามารถให้แนวคิดและสร้างความตระหนักของความร่วมมือ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลและกลุ่มรู้แหล่งติดต่อข้อมูลอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ (Hansen & Nohria, 2004) และสอดคล้องกับ VanFenema (2005) ที่พบว่า การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สามารถประสบความสำเร็จในการทำงานและพฤติกรรมของสมาชิกในทีมมีความร่วมมือในระดับสูง มีความยืดหยุ่นและการให้ความช่วยเหลือโดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ และยังสอดคล้องกับ Frost & Sullivan (2006) ที่กล่าวว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สำคัญสำหรับความร่วมมือในชุมชน คือความสามารถในการประสานงานและการติดต่อสื่อสารเพื่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ในขณะที่ Wilson et al (2003) พบว่าการติดต่อสื่อสาร ส่งผลต่อการประสานงาน การเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง และส่งผลกระทบต่อความร่วมมือหากบุคคลมีอำนาจหรือสถานะแตกต่างกัน ซึ่งการรับรู้ความร่วมมือ เป็นผลมาจากอิทธิพลของบริบทความร่วมมือ การมีส่วนร่วม ความไว้วางใจ ความขัดแย้ง การติดต่อสื่อสารและการประสานงาน (Carroll et al, 2003) เช่นเดียวกับ Girard & Robin (2006) ที่พบว่าความแตกต่างในด้านความรู้ ประสบการณ์ การติดต่อสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลต่อความร่วมมือ องค์การจึงต้องมีการกำหนดความจำเป็นและขอบเขตของความร่วมมือ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในเป้าหมายที่ต้องการ

Austin (2000) ได้เสนอกลยุทธ์ของความร่วมมือ (Seven C's) ประกอบด้วย การเชื่อมต่อวัตถุประสงค์กับประชาชน (Connection with Purpose and People) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ (Clarity of Purpose) ความสอดคล้องของกลยุทธ์ ภารกิจและค่านิยม (Congruency of Mission Strategy and Values) การสร้างค่านิยม (Creation of Value) การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน (Communication between Partners) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Continual Learning) และเจตจำนงร่วมกัน (Commitment to Partnership)

Bergman & Baker (2000) พบว่าความร่วมมือที่ดีจะต้องสร้างจากความไว้วางใจและความเคารพซึ่งกันและกัน ผู้คนจะไว้วางใจกับผู้ที่มีความคล้ายคลึงกับตัวเอง เช่น ยุคสมัย สถานะ วัฒนธรรม อาชีพและวุฒิการศึกษา ความไว้วางใจกันช่วยให้คนมีความร่วมมือ มีความเต็มใจที่จะสื่อสารและแบ่งปันข้อมูลอย่างเปิดเผย เช่นเดียวกับ Harvey & Koubek (2000) ที่กล่าวว่า การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันหรือความสัมพันธ์ทางสังคมส่งผลต่อการประสานงานที่ดีและการติดต่อสื่อสารที่ดี ทำให้เกิดประสิทธิผลของความร่วมมือกัน โดยความสัมพันธ์ทางสังคมและบริบทสภาพแวดล้อมสามารถส่งผลต่อสมาชิกในทีมให้มุ่งเน้นไปที่การร่วมมือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ McNess & Rentsch (2001) ที่พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อรูปแบบของการติดต่อสื่อสาร รูปแบบของวิธีการที่จะทำให้มีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ และ

สร้างความมั่นใจว่าสมาชิกทุกคนมีโอกาสที่แสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลาย และยังสอดคล้องกับ Hinds & McGrath (2006) ที่พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมของประชาชนส่งผลต่อช่องทางการติดต่อสื่อสาร การยอมรับการเปลี่ยนแปลง ความไว้วางใจซึ่งกันและกันและนำไปสู่ความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่ Katirai & Simpson (2008) พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดจากความใกล้ชิด ความคุ้นเคย ผูกพัน ความสนิทสนมคุ้นเคยของแต่ละบุคคล ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยความถี่ของการติดต่อสื่อสารซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างบุคคลกับองค์กร ในข้อเสนอของ Kiesler & Cummings (2002) ความสัมพันธ์ของทีมจะเพิ่มความร่วมมือในการทำงาน สร้างความเคารพและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดขวัญกำลังใจและมีแรงจูงใจในการทำงาน เช่นเดียวกับ Cramton (2002) ที่พบว่าความสัมพันธ์ของสมาชิกในทีม ที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน การรับผลประโยชน์ร่วมกัน ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และตระหนักถึงการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถนำไปสู่ความร่วมมือกันในการทำงานและความไว้วางใจระหว่างบุคคล และ Cook (2009) พบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการภัยพิบัติ เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันอย่างกว้างขวาง จากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคลและองค์กร สร้างความเข้าใจและความไว้วางใจกันในการทำงาน ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีขึ้นก่อนเกิดภัยพิบัติจะเป็นพื้นฐานเริ่มต้นและเป็นสิ่งสำคัญในการร่วมมือกันในการจัดการภัยพิบัติ

Mattessich et al (2001) ได้ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในความร่วมมือที่เกิดขึ้นกับองค์กรภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งประกอบด้วย 1) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม (Environment) มีปัจจัยย่อย คือ ประวัติความเป็นมาของความร่วมมือหรือความร่วมมือในชุมชน ความร่วมมือของผู้นำตามกฎหมายที่อยู่ในชุมชน และสภาพทางการเมืองและสังคม 2) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับลักษณะของสมาชิก (Membership characteristic) มีปัจจัยย่อย คือ ความเคารพซึ่งกันและกัน ความเข้าใจและความไว้วางใจ ความเหมาะสมของสมาชิก สมาชิกจะมีความร่วมมือในสิ่งที่อยู่ในความสนใจ และ ความสามารถในการประนีประนอม 3) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับกระบวนการและโครงสร้าง (Process and structure) มีปัจจัยย่อย คือ สมาชิกจะร่วมมือในกระบวนการและผลลัพธ์ การมีส่วนร่วมที่หลายระดับ ความยืดหยุ่น การพัฒนาบทบาทที่ชัดเจนและแนวทาง นโยบาย การปรับตัว และความเหมาะสมของการพัฒนา 4) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) มีปัจจัยย่อย คือ การเปิดโอกาสและความถี่ของการสื่อสาร และความสัมพันธ์ของการจัดตั้งและการเชื่อมโยงการสื่อสาร 5) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ (Purpose) มีปัจจัยย่อย คือ การเป็นรูปธรรม บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การแบ่งปันวิสัยทัศน์ และการมีจุดประสงค์ที่ไม่ซ้ำกัน และ 6) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับแหล่งทรัพยากร (Resource) มีปัจจัยย่อย คือ เงินทุนที่เพียงพอผู้ควบคุม วัสดุและเวลา และทักษะของผู้นำ

Ilgem et al (2005) พบว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องส่งผลให้ความร่วมมือบรรลุเป้าหมาย ซึ่งบุคคลสามารถเรียนรู้จากกันและกันและพัฒนาทักษะหรือเพิ่มพูนความรู้ ทั้งการเรียนรู้ผลการดำเนินงาน ประสบการณ์ ความสำเร็จหรือความล้มเหลว ซึ่งสามารถนำไปปรับปรุงความร่วมมือในการทำงานในอนาคต เช่นเดียวกับ Detienne (2006) ที่พบว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยการแบ่งปันความรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อตอบสนองเป้าหมายขององค์กรทำให้องค์กรมีความพร้อมในการสร้างความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ และในทำนองเดียวกันต้องมีระบบแรงจูงใจและการสนับสนุนเพื่อให้ใช้ความรู้ที่มีอยู่ ส่วน Fischer et al (2005) พบว่ากระบวนการเรียนรู้และความตระหนักที่จะใช้ความรู้ร่วมกันช่วยให้สมาชิกในทีมเกิดความร่วมมือในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความเข้าใจในบทบาทของเพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบ ความเชี่ยวชาญ ทักษะ ข้อจำกัดของการมีอคติ ความสัมพันธ์ทางสังคม ความตั้งใจและอารมณ์ร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ Beddoes – Jones & Miller (2007) ที่พบว่าความร่วมมือกันระหว่างองค์กรและสมาชิกภายในองค์กร ต้องให้สมาชิกมีความเข้าใจในบทบาทความสามารถในการเรียนรู้และความรับผิดชอบต่อองค์กรโดยจำเป็นต้องพิจารณาความสมดุลหรือความยืดหยุ่นของบทบาท ซึ่งความไม่แน่ชัดในบทบาทของสมาชิก ส่งผลต่อความขัดแย้งในบทบาท ทำให้ความร่วมมือระหว่างองค์กรและสมาชิกมีประสิทธิภาพลดลง นอกจากนี้ VanDyck et al (2005) ยังพบว่าข้อผิดพลาดระหว่างความร่วมมือกัน อาจเกิดจากการที่ไม่ได้ประสานงานกับประชาชน มีกฎเกณฑ์ที่ไม่เหมาะสม หรืออิทธิพลในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการสร้างความร่วมมือ ซึ่งการจัดการข้อผิดพลาดต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสามารถทำให้แต่ละคนเข้าใจบทบาทของตนเองและไว้วางใจกัน

ในส่วนของปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการรับมือกับภัยพิบัตินั้น Wise (2006) พบว่าการเตรียมความพร้อม การรักษาความปลอดภัยต้องมีหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนที่ต้องมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อตอบสนอง และเพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ โดยกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติ องค์กรต้องมีความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาศัยเหตุการณ์ที่ผ่านมา เพื่อเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นใหม่ทำให้ความสามารถที่จะเรียนรู้การเกิดภัยพิบัติจะได้ขยายออกไป (Comfort & Kapucu, 2006) ในขณะที่ Broz et al (2009) พบว่า การติดต่อสื่อสารเป็นมิติที่ได้รับยอมรับอย่างแพร่หลายในการสร้างความร่วมมือ โดยเฉพาะในช่วงเกิดภัยพิบัติ ถ้าหากเกิดปัญหาในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ไม่สามารถได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วน หรือข้อมูลไม่น่าเชื่อถือจะนำไปสู่การขาดความร่วมมือ เนื่องจากความจริงที่ว่าภัยพิบัติเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด การติดต่อสื่อสาร ความยืดหยุ่น การคิดสร้างสรรค์และ

กระบวนการจัดการจะตอบสนองต่อความพยายามในการร่วมมือกันรับมือกับภัยพิบัติ นอกจากนี้ Alvinus et al (2010) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำ เป็นความสามารถในการสร้างความสมดุลของอำนาจและการทำงานที่เป็นอิสระซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในการสร้างความร่วมมือเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง โดยความเป็นผู้นำต้องเป็นผู้มีอำนาจตามกฎหมาย และให้การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรับมือกับภัยพิบัติ (Denis, 1995) ซึ่ง Gerras (2010) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำในบริบทของการรับมือภัยพิบัติ ประกอบด้วย ความชอบธรรมของความเป็นผู้นำ รูปแบบของการเป็นผู้นำ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารของผู้นำ การกระทำที่เป็นประโยชน์ของผู้นำและลักษณะส่วนบุคคลของผู้นำ

จากแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือที่กล่าวข้างต้นนั้น อาจจะประกอบด้วยหลายปัจจัย ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือ คือ กระบวนการจัดการ กระบวนการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสาร ภาวะความเป็นผู้นำ การประสานงาน การมีส่วนร่วม ความขัดแย้ง บริบทสภาพแวดล้อม ความยืดหยุ่น แรงจูงใจ ความพอเพียงของทรัพยากร และลักษณะส่วนบุคคลเช่น ความรู้ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ ความต้องการ วัฒนธรรม ทักษะ วิสัยทัศน์ ประสบการณ์ อายุ และวุฒิการศึกษา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปการศึกษา รูปแบบความร่วมมือจำเป็นต้องศึกษาว่าอะไรคือรูปแบบหรือระบบความร่วมมือที่สามารถทำงานได้ ลักษณะปัจจัยที่จำเป็นและสัมพันธ์กับความร่วมมือซึ่งจะต้องตอบสนองภายใต้ความร่วมมือระหว่างองค์กร บุคคล และกลุ่มบุคคลอื่นจะนำไปสู่ความร่วมมือที่มีประสิทธิผล กล่าวคือ 1) ทุกคนเข้าใจวัตถุประสงค์และขอบเขตภารกิจ 2) ความร่วมมือในการปฏิบัติการกิจภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่น สร้างสรรค์ ริเริ่มและจริงจังต่อกัน 3) ผู้นำกลุ่มหรือองค์กรมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และร่วมในการบริหารกลุ่มหรือทีม 4) กระบวนการจัดการ อันได้แก่ การจัดโครงสร้างของกลุ่มหรือทีมที่มีประสิทธิภาพ 5) การจัดระบบการติดต่อสื่อสารและประสานงาน 6) การจัดระบบบริการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก และ 7) ความพอเพียงของทรัพยากร โดยบุคคล กลุ่มบุคคลและองค์กรต้องยอมรับและสนับสนุนความร่วมมือ อีกทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อกัน มีการจัดโครงสร้างองค์กรภายใต้ความร่วมมือ การร่วมระดมทรัพยากร มีวิธีการในความร่วมมือและการจัดการประสานงานเพื่อก่อให้เกิดการประสานแผน ทรัพยากร และความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารที่ดี อีกทั้งทุกส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายใต้ความร่วมมือ โดยเฉพาะการตัดสินใจร่วมกัน การวางแผนปฏิบัติ การสนับสนุนทรัพยากร และการร่วมติดตามประเมินผล โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือการส่งเสริมศักยภาพ และสร้างความร่วมมือ

4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในการจัดการภัยพิบัติ

4.1 ความหมายของชุมชนและแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

ชุมชนคือ ปัจเจกชนซึ่งเรียนรู้ถึงการสื่อสัมพันธ์กันด้วยความเชื่อศรัทธาและเป็นผู้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันอย่างแน่นแฟ้น และมีความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่จะร่วมสุขร่วมทุกข์และเกื้อกูลกัน โดยมองว่าชุมชนที่ค้ำกันไม่ใช่ว่าจะเกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย หรือไม่ได้เกิดขึ้นหรือดำรงอยู่อย่างง่าย ๆ เพราะชุมชนนั้นจะต้องมีเป้าหมายและการที่จะไปสู่เป้าหมายนั้นจะต้องหาหนทางด้วยการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ด้วยความรักและสันติสุขเพื่อชุมชนนั้นจะได้สร้างความเป็นชุมชนได้สำเร็จ ซึ่งความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกในชุมชนนั้นจะต้องรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย (Peck, 1987) ส่วน Homan (1994) กล่าวว่าชุมชน คือ คนจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งหนึ่งที่มีความเชื่อ ผลประโยชน์ กิจกรรมและมีคุณสมบัติอื่นที่คล้ายคลึงกัน โดยคุณลักษณะเหล่านี้มีลักษณะเด่นเพียงพอที่จะทำให้สมาชิกนั้นตระหนักและเกื้อกูล เช่นเดียวกับกาญจนา แก้วเทพ (2538) ที่ได้กล่าวถึงชุมชนว่า “ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกันมีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือญาติ จนถึงระดับหมู่บ้านและระดับเกินกว่าหมู่บ้าน และผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนนั้นมีความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการดำรงรักษาคุณค่า มรดกทางวัฒนธรรมและศาสนาและมีการถ่ายทอดไปยังลูกหลานอีกด้วย” ซึ่งสอดคล้องกับประเวศ วะสี (2540) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ความเป็นชุมชนอาจหมายถึงการที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเชื่ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน” และจิตติ มงคลชัยอรัญญา (2540) กล่าวถึงชุมชนโดยประกอบไปด้วยระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง โครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและระหว่างกันหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มีความเชื่อมโยงกันชนิดที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

จากความหมายของชุมชนที่กล่าวไว้ข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีนัยและความหมายที่ใกล้เคียงกัน โดยชุมชนมิใช่ผลรวมของบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันหรือเป็นเพียงพื้นที่ที่คนมาติดต่อสัมพันธ์กันเท่านั้น แท้จริงแล้วยังมีการสร้างอุดมการณ์ ความเชื่อ กฎ กติกา ในการอยู่ร่วมกันทำให้ความเป็นชุมชนเกิดขึ้นและดำรงอยู่ โดยที่ชุมชนมีประวัติศาสตร์ของการอยู่ร่วมกันของสมาชิกมาเป็นเวลานาน ปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนจึงเกิดและเติบโตขึ้นมาในชุมชน ดังนั้นชุมชน

จึงไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่ออุดมการณ์ความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมของสมาชิก แต่ชุมชนมีฐานะเป็นองค์กรทางสังคมที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันและความสามารถในการจัดการกับปัญหาพร้อมกันต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งจะถูกถ่ายทอดโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Brownell (1950) ที่กล่าวว่าชุมชนไม่ใช่การที่บุคคลมาอยู่รวมกันเท่านั้น แต่ยังมีกิจกรรมกระทำที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความร่วมมือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเป็นสังคมที่คนรู้จักกันอย่างใกล้ชิดสนิทสนม

ชุมชนอาจมีการจัดระเบียบของกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองเป็นหลัก (Self Sufficient) โดยที่มีการพึ่งพาชุมชนอื่น ๆ ค่อนข้างน้อย ซึ่ง Seixas & Davy (2008) กล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้ชุมชนริเริ่มการจัดการตนเอง คือ ชุมชนส่วนมากมักจะพบกับ “วิกฤตการณ์หรือจุดเปลี่ยน” เช่น ไม่ได้รับความเป็นธรรม ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อม ประสบภัยพิบัติ หรือถูกคุกคามจากสิ่งต่าง ๆ ซึ่งบีบบังคับหรือผลักดันให้คนทั้งชุมชนต้องร่วมมือกันรับผิดชอบและแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชนของตนเองให้ได้ โดยมูลเหตุที่ชักนำให้ชุมชนริเริ่มการจัดการของชุมชนส่วนมากมักจะมาจาก 3 กรณี คือ 1) คนในชุมชนมองเห็นวิกฤตที่กำลังจะเกิดขึ้น จึงต้องหาวิธีเตรียมการรับมือ 2) ชุมชนได้รับแผนหรือคำสั่งลงมาจากภายนอกชุมชนให้จัดการกับสถานการณ์นั้น และ 3) ชุมชนได้รับโอกาสหรือสิทธิพิเศษบางอย่างที่เปิดช่องสนับสนุนให้เกิดการจัดการ โดยผู้ที่เป็นแกนนำหรือเจ้าภาพในการจัดการนั้น ถ้าไม่มาจากภายในชุมชนก็มักจะมาจากองค์กรภายนอกที่เข้ามาสนับสนุนในการจัดการวางแผนและวิธีการทำงาน โดยปัญหาที่มักพบในการจัดการของคนในชุมชนคือ การขาดทักษะที่เพียงพอ จึงต้องพึ่งพาหรือร่วมมือกับองค์กรภายนอกเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองที่จะบรรลุผลการดำเนินงานตามแนวที่คิดไว้ ส่วน Fernandez et al (2006) พบว่าปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนชุมชนสามารถจัดการด้วยตนเองได้ คือ 1) ความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกันของคนในชุมชน 2) ทูต 3) ผู้นำที่เข้มแข็ง 4) การพัฒนาศักยภาพของชุมชน 5) ภาวการณ์ร่วมสนับสนุนการดำเนินงาน และ 6) สิ่งกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน นอกจากนี้ยังมีอีกปัจจัยอื่นๆ อีก เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอกชุมชนหรือชุมชนอื่น ๆ ซึ่งเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน การดำเนินงานในการจัดการชุมชนนั้นมักจะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่คล้าย ๆ กันคือ เริ่มจากการวางแผน สร้างวิธีการดำเนินงาน ติดตามผล การปรับเปลี่ยน (ปรับตัว) ภายใต้กระบวนการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ องค์กรและคนที่ร่วมโครงการจะออกแรงหรือมาเป็นทรัพยากรในการดำเนินโครงการในการออกความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมกันตัดสินใจ โดยที่คนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นเป็นผู้ที่ริเริ่มและขับเคลื่อน ซึ่งการดึงการรวมกลุ่มทั้งจากภายในและภายนอกเป็นปัจจัยที่สำคัญในการฟื้นฟูและจัดการชุมชน โดยทุนทางสังคมด้านความเชื่อใจก็เป็นอีกปัจจัยที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร ทำให้การตอบสนองต่อจัดการต่าง ๆ ทำได้ง่ายขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปกระบวนการจัดการตนเองของชุมชนนั้นจะเริ่มขึ้นจากการเกิดขึ้นของวิสัยทัศน์ที่ตั้งใจจะเปลี่ยนแปลงสภาพระบบสังคมและระบบนิเวศน์ เพื่อตอบสนองต่อภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในชุมชน (เช่น ภัยพิบัติ, ความขัดแย้ง, สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง) โดยวิสัยทัศน์จะนำพาชุมชนไปสู่การพัฒนานั้นจะมาจากการร่วมมือกันของสมาชิกในชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องด้วย โดยมีตัวกระตุ้นที่ชักนำการเปลี่ยนแปลงเป็นตัวที่ช่วยผลักดันการผิวกำลังกันของคนในชุมชนในการสร้างการเปลี่ยนแปลง จนเมื่อโอกาสมาถึง (โอกาส คือ สิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม, ภาคีและการนำเข้าความรู้ ผู้นำก็จะเริ่มใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น ทุน, ความรู้, ข้อมูล, วัสดุ, สิ่งก่อสร้าง เป็นตัวกระตุ้น และใช้พลังงานที่มีอยู่เป็นกำลังและการสนับสนุนที่มาจากสถาบันทางสังคมหลาย ๆ หลายระดับทั้งจากความร่วมมือกันของสมาชิกในชุมชน จากผู้นำ องค์กรภาคีและความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาการดำเนินงาน โดยเฉพาะการรับมือต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งสอดคล้องกับ ทวีชดา กมลเวช (2554) ที่กล่าวว่าหลังจากที่กระบวนการจัดการตนเองของชุมชนได้เริ่มขึ้นแล้ว การจัดการที่สานต่อไปได้จะมาจากการนำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาเรียนรู้ถอดเป็นบทเรียนในการดำเนินงานต่อไปว่าควรจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวกับสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านั้นอย่างไร ทั้งนี้ประชาชน องค์กรภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ คนในชุมชนเหล่านี้เป็นผู้ที่รู้จักสภาพของชุมชนของตนและเป็นผู้มีประสบการณ์จากอันตรายมาก่อน จึงเข้าใจและสามารถประเมินสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในแต่ละชุมชนได้ดีที่สุด อีกทั้งยังจะเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่จะต้องเผชิญกับภัยพิบัติในชุมชนในครั้งต่อไป ทำให้แนวคิดในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติในปัจจุบัน จึงเล็งเห็นความจำเป็นและความสำคัญใน “ความร่วมมือของประชาชนในชุมชน” โดยชุมชนเป็นศูนย์กลางและเป็นผู้ขับเคลื่อนจัดการชุมชนด้วยตนเอง และใช้กลยุทธ์เชิงรุกที่เน้นการป้องกันและการลดความเสี่ยงและผลกระทบที่จะเกิดจากภัยพิบัติซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงและสร้างความปลอดภัยให้แก่ชุมชนด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับแล้วว่าการจัดการสาธารณภัยมิใช่หน้าที่เฉพาะของหน่วยงานหรือของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นเรื่องที่ทุกคนจะต้องร่วมมือกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทุกชั้นตอน โดยเฉพาะชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มแรกที่เสี่ยงต่อผลกระทบจากภัยพิบัติ การจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานจึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ (วันชัย เขาวนະปัญญา, 2547) ซึ่งการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community-based Disaster Risk Management) เป็น “นวัตกรรม (Innovation)” ในการบริหารจัดการด้านภัยพิบัติระดับชุมชนเชิงป้องกันที่ได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นระบบที่มีข้อมูลการบริหารทรัพยากรการวางแผนการมีส่วนร่วมและการจัดองค์กรระดับท้องถิ่นที่ชัดเจน มีกระบวนการเป็นขั้นเป็นตอนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัดและหน่วยงานต่าง ๆ ทุก

ระดับให้การสนับสนุน (นิลบล กุฬพานิช, 2549) หลักการสำคัญในการดำเนินงานคือ มุ่งใช้กลยุทธ์ ความสัมพันธ์ทางสังคมในการสร้างเสริมความสามารถในการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ในทุกขั้นตอนของการทำงานตั้งแต่การวางแผนไปจนกระทั่งการ ดำเนินการในระดับต่าง ๆ ร่วมกัน โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยมีส่วนร่วมรับผิดชอบ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับ Rosow (1977) ที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการภัย พิบัติ เพราะภัยธรรมชาติเป็นภัยที่ไม่ได้เหมือนกันทั้งประเทศ ความเสี่ยงจากภัยพิบัติจึงมักจะ แตกต่างกันไปในพื้นที่ การใช้ความสัมพันธ์ทางสังคม การติดต่อสื่อสาร และความรู้ของคนในชุมชน มีประสิทธิภาพที่สุด เพราะไม่มีใครวางแผนชุมชนมากกว่าคนในชุมชนเอง เช่นเดียวกับ McEntire & Marshall (2003) ที่กล่าวว่าเมื่อคนในชุมชนและองค์กรทำงานร่วมกันในการรับมือกับภัยพิบัติ และมีการติดต่อสื่อสารกันในช่วงระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควรก็จะเป็นการตอบสนองต่อการ จัดการภัยพิบัติเพิ่มขึ้น เพราะจุดสำคัญของการรับมือกับภัยพิบัติ คือ การเตือนภัยได้รวดเร็ว ตรงกัน ข้ามหากมีการติดต่อสื่อสารไม่บ่อยนัก หรือมีอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน จึงเป็น เรื่องยากที่จะเข้ามาให้ความช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ หรือ แม้แต่ระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าในระดับประเทศก็มักจะส่งมาไม่ถึงประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ อันตราย หรือส่งถึงชุมชนช้าเกินไปไม่ทันเหตุการณ์ ดังนั้นประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงอันตรายต้อง อาศัยความสามารถของตนเองในการเตรียมพร้อมและปกป้องผู้คนในชุมชน ส่งผลต่อความ ไว้วางใจและความใกล้ชิดระหว่างบุคคลกับองค์กรลดลง (Nigg, 1997)

สรุปได้ว่าการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานมีความสำคัญเพราะนอกจาก จะเป็นการกระจายอำนาจให้กับประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนแล้ว ยังเป็น การสร้างคุณค่าให้กับประชาชนในการร่วมมือกันของประชาชนในชุมชน เพราะประชาชนในพื้นที่ จะรู้ถึงสภาพบริบทของชุมชน มีประสบการณ์จากอดีตที่ผ่านมา ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นำมา ซึ่งความรัก สามัคคีของประชาชนในชุมชน นอกจากนี้จุดเด่นจากการปฏิบัติบนฐานของชุมชนทำ ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน คือ การมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน การ แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบในชุมชน เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายเดียวกันจะนำไปสู่การทำงานเป็น กลุ่มและความมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันช่วยให้ชุมชนเข้าใจโอกาส ข้อจำกัด และประสบการณ์ในการที่ จะจัดการทั้งในด้านการเตรียมพร้อมรับมือ และการปฏิบัติในขณะที่เกิดเหตุฉุกเฉินโดยไม่ต้องรอ ความช่วยเหลือ จะทำให้ชุมชนสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง ช่วยลดหรือขจัดความล่อแหลมเสี่ยงภัย ของชุมชน ลดผลกระทบของภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

5. แนวคิดเกี่ยวกับน้ำท่วม

Jha et al (2012) กล่าวว่าน้ำท่วมเป็นภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยกว่าภัยพิบัติประเภทอื่นๆ โดยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก รวมถึงเอเชียใต้นั้นมีโอกาสเกิดน้ำท่วมมากกว่าภูมิภาคอื่นๆ ในโลก ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาจำนวนครั้งของการเกิดน้ำท่วมในเอเชียสูงถึงร้อยละ 40 ของจำนวนครั้งการเกิดน้ำท่วมทั่วโลกทั้งหมด และประชากรที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมมากกว่าร้อยละ 90 ของโลกอาศัยอยู่ในเอเชีย ในภาวะที่เมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ประชากรเพิ่มมากขึ้น และมีปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะยาว ทำให้ปัญหาน้ำท่วมในเขตเมืองมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะแถบเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก เมืองต่างๆ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการกระจุกตัวของประชากร และทรัพย์สินเมื่อเกิดปัญหาน้ำท่วมความเสียหายจึงมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น และการรับมือแก้ไขปัญหา น้ำท่วมในเขตเมืองยิ่งยากขึ้นและมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นกว่าในอดีต นอกจากความเสียหายทางเศรษฐกิจโดยตรงแล้ว น้ำท่วมยังส่งผลกระทบต่อเนื่องกับเรื่องอื่นๆ ในระยะยาวอีกด้วย เช่น การสูญเสียโอกาสทางการศึกษา การเจ็บป่วยจากโรคที่มาจากน้ำท่วม ภาวะขาดแคลนอาหาร ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาวได้ ในขณะที่สมิท ธรรมสโรช (2533) ได้กล่าวว่าน้ำท่วมเป็นอันตรายที่เกิดจากระดับน้ำในทะเลและแม่น้ำสูงมากจนท่วมล้นฝั่งและตลิ่งไหลท่วมบ้านเรือน ด้วยความรุนแรงของกระแสน้ำทำความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ทำให้การคมนาคมหยุดชะงักและก่อให้เกิดโรคระบาดได้ เช่นเดียวกับ Petak & Atkisson (1982) ที่กล่าวถึงสภาพของพื้นที่น้ำท่วมว่า เป็นพื้นที่ราบที่มีลำน้ำผ่าน เมื่อกระแสน้ำมีความรุนแรงและระดับสูงกว่าระดับตลิ่งซึ่งเป็นระดับกักเก็บน้ำของลำน้ำ น้ำจะล้นแผ่ขยายท่วมที่ราบเกิดเป็นน้ำท่วม ซึ่งปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดปรากฏการณ์เช่นนี้ได้แก่ ปริมาณการตกของฝน และปริมาณการไหลบ่าของน้ำ ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดในช่วงฤดูน้ำหลากในแต่ละปี ส่วน Brooks et al (1991) กล่าวว่าน้ำท่วมเป็นเหตุการณ์การไหลของกระแสน้ำที่รุนแรงและมีความแรงมากจนเป็นสาเหตุของการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน หรืออาจกล่าวได้ว่าน้ำท่วมเป็นปริมาณน้ำที่ไหลล้นตลิ่งซึ่งมากเกินกว่าแม่น้ำลำธารจะกักเก็บไว้ได้ น้ำท่วมส่วนใหญ่เกิดบริเวณตอนล่างของลำน้ำ ซึ่งมีการเคลื่อนที่ของน้ำจากบริเวณที่สูงของพื้นที่ลุ่มน้ำลงมาท่วมพื้นที่ตอนล่าง นอกจากนี้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2550) ได้อธิบายว่าน้ำท่วมเป็นภัยที่เกิดขึ้นเนื่องจากมีน้ำเป็นสาเหตุอาจจะเป็นน้ำท่วมหรืออื่น ๆ โดยปกติ น้ำท่วมเกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน บางครั้งทำให้เกิดแผ่นดินถล่ม

จึงพอสรุปได้ว่า น้ำท่วมเป็นภัยธรรมชาติที่เกิดจากฝนที่ตกหนักมากกว่าปกติและต่อเนื่องเป็นเวลานานในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง ทำให้เกิดน้ำไหลหลากไปตามผิวดินลงสู่แม่น้ำ ลำธาร ส่งผลให้ระดับน้ำในแหล่งเก็บน้ำหรือแหล่งน้ำในธรรมชาติมีระดับสูงกว่าปกติและไหลเข้าท่วมบ้านเรือน ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ

5.1 ชนิดของน้ำท่วม

การแบ่งชนิดของน้ำท่วมโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว สามารถแบ่งออกได้ตามสาเหตุการเกิดน้ำท่วมหรือตามขนาดของน้ำท่วม ได้ดังนี้ (วิชา นิยม, 2535)

5.1.1 ชนิดของน้ำท่วมแบ่งตามสาเหตุการเกิด สามารถแบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือ

5.1.1.1 Long – rain flood น้ำท่วมชนิดนี้เกิดจากมีฝนตกติดต่อกันนานหลายชั่วโมง หลายวัน หรือหลายสัปดาห์ ฝนมักจะมี ความหนักเบา (Rainfall intensity) ปานกลางหรือเกิดจากพายุดีเปรสชันที่เคลื่อนตัวจากชายฝั่งทะเลขึ้นสู่พื้นดิน น้ำท่วมในรูปแบบนี้มักจะทำให้เกิดน้ำท่วมขังในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดจากระบบระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ มักเกิดบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำและบริเวณชุมชนเมืองใหญ่ ๆ มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปซึ่งเกิดจากฝนตกหนัก ณ จุดนั้น ๆ ติดต่อกันเป็นเวลาหลายวันหรือเกิดจากสภาวะน้ำล้นตลิ่ง น้ำท่วมขังส่วนใหญ่มีลักษณะแผ่เป็นบริเวณกว้าง เนื่องจากไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน ความเสียหายจะเกิดกับพืชผลทางการเกษตรและอสังหาริมทรัพย์เป็นส่วนใหญ่ สำหรับความเสียหายอื่น ๆ มีไม่มากนัก เพราะสามารถเคลื่อนย้ายให้อยู่ในที่ที่ปลอดภัยได้เมื่อทราบคำเตือนล่วงหน้าเกี่ยวกับสภาวะฝนตกหนักและน้ำล้นตลิ่ง

5.1.1.2 Flash flood น้ำท่วมชนิดนี้เกิดขึ้นจากมีฝนตกหนัก (High rainfall intensity) ในพื้นที่ที่ไม่ค่อยกว้างขวางนัก เป็นพายุฝนฟ้าคะนอง (Thunderstorm) ฝนชนิดนี้จะตกหนักและรุนแรงอย่างที่เรียกว่า ฟ้าผ่า มักทำให้อัตราการตกของฝนมากกว่าอัตราการซึมน้ำผ่านผิวดินได้ไม่ทัน ปริมาณน้ำฝนส่วนหนึ่งที่มากเกินไปจึงมักมีโอกาสปะทะสภาพกลายเป็นน้ำไหลบ่าหน้าดินแล้วไหลลงสู่ลำธารได้อย่างรวดเร็ว น้ำท่วมชนิดนี้จึงเป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน เนื่องจากการเคลื่อนตัวอย่างรวดเร็วของปริมาณน้ำจำนวนมากจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ซึ่งมักเกิดขึ้นหลังจากฝนตกหนักไม่เกิน 6 ชั่วโมง และมักเกิดบริเวณที่ราบระหว่างหุบเขาซึ่งอาจจะไม่มีฝนตกหนักในบริเวณนั้นมาก่อนเลย แต่มีฝนตกหนักมากในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำที่อยู่ห่างออกไปหรืออาจเกิดจากเขื่อนพัง เนื่องจกน้ำท่วมฉับพลันมีความรุนแรงและเคลื่อนตัวด้วยความเร็วมาก โอกาสที่จะป้องกันและหลบหนีจึงมีน้อย ดังนั้น ความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วมฉับพลันจึงมีมากทั้งแก่ชีวิตและทรัพย์สิน

5.1.1.3 Tidal flood น้ำท่วมหรือน้ำหลากประเภทนี้เกิดขึ้นบริเวณชายฝั่งทะเลซึ่งเกิดจากการโหมกระหน่ำฝั่งของคลื่นในทะเลที่มีขนาดใหญ่ อันอาจเกิดจาก

1) การเกิดแผ่นดินไหวของโลกบริเวณใต้น้ำทะเล ทำให้เกิดคลื่นยักษ์เข้าโหมกระหน่ำพื้นที่ชายฝั่งอย่างรุนแรง

2) เกิดจากลมพายุ เช่น ลมพายุไต้ฝุ่นซึ่งพัดพาเอาน้ำทะเล เกิดคลื่นขนาดใหญ่ขนาดใหญ่เข้าโหมกระหน่ำชายฝั่งของประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

3) เกิดจากระดับน้ำทะเลซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงระดับอยู่ตลอดเวลาเกิดจากแรงดึงดูดของดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ทำให้เกิดน้ำขึ้นน้ำลง น้ำทะเลที่ขึ้นนี้จะหนุนเข้ามาบริเวณปากแม่น้ำ ตัวอย่างเช่น ปากแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบกับมีน้ำไหลจากแม่น้ำเจ้าพระยาลงสู่ทะเลในอัตราที่ค่อนข้างสูง อีกทั้งกรุงเทพมหานครอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลเพียง 1-1.5 เมตรเท่านั้น และเมื่อมีฝนตกลงมาทำให้ไม่สามารถระบายออกสู่ทะเลได้ทัน การเกิดสภาวะน้ำท่วมจึงเกิดได้เช่นกัน

5.1.2 ชนิดของน้ำท่วมแบ่งตามขนาดการเกิด สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

5.1.2.1 Large – area flood น้ำท่วมชนิดนี้เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีขนาดกว้างขวางมาก อาจเกิดจากสาเหตุการเกิดใดก็ได้จากทั้งหมดที่กล่าวมา ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วม สภาพอากาศขณะนั้น ๆ ที่มีผลต่อการเกิดน้ำท่วม น้ำท่วมประเภทนี้ถ้าเกิดขึ้นแล้วจะมีน้ำไหลหลากอยู่เป็นเวลานาน ครอบคลุมพื้นที่กว้าง เช่น การเกิดน้ำท่วมทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งเกิดจากพายุดีเปรสชันพัดพาเอาไอน้ำจากทะเลมาตกบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำให้เกิดน้ำท่วมเป็นบริเวณกว้างและกินเวลานาน

5.1.2.2 Small – area flood น้ำท่วมชนิดนี้เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก และเกิดในช่วงเวลาสั้น ๆ เนื่องจากเกิดฝนตกหนัก มักเป็นฝนแบบ Thunderstorm ทำให้น้ำไม่สามารถซึมลงดินได้ทัน ทำให้น้ำฝนส่วนหนึ่งมีความสามารถแปรสภาพกลายเป็นน้ำในลำธารได้มาก การเกิดน้ำท่วมประเภทนี้จึงเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วแต่เป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น น้ำท่วมประเภทนี้จะเกิดมากในประเทศในแถบร้อนและชุ่มชื้น

5.2 ลักษณะของน้ำท่วมในประเทศไทย

Barrows (1948), วัชรวิระพันธุ์ (2533) และเล็ก จินดาสงวน (2545) ได้แบ่งสภาพน้ำท่วมตามสภาพการเกิดได้ 2 ลักษณะ คือ

5.2.1 ลักษณะของน้ำท่วมที่เกิดจากเหตุการณ์ทางธรรมชาติ

5.2.1.1 น้ำท่วมฉับพลัน (Flash floods) เป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดจากน้ำป่าไหลหลากจากภูเขาลงมาท่วมที่ราบเชิงเขาอย่างฉับพลัน สภาพน้ำท่วมประเภทนี้เกิดจากหิมะละลายหรือฝนตกหนักบริเวณต้นน้ำลำธาร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมากและดินมีคุณสมบัติในการกักเก็บน้ำต่ำ เนื่องจากพื้นที่ป่าถูกทำลายน้ำจึงไหลหลากจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำอย่างรวดเร็ว ลักษณะของน้ำท่วมประเภทนี้กระแสน้ำไหลแรงและเร็วมากจนไม่มีโอกาสที่จะป้องกันหรือหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้บางครั้งอาจพัดพาตะกอนดินทรายและต้นไม้ไหลมากับน้ำแล้วมาตกค้างบริเวณที่ราบเชิงเขา

5.2.1.2 น้ำป่าไหลหลากอย่างช้า (Steady floods) เป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเคลื่อนที่ของปริมาณน้ำจำนวนมากจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ซึ่งมักเกิดขึ้นหลังจากฝนตกไม่หนักมากแต่ตกอย่างต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน น้ำที่ไหลบ่าลงมารวมตัวกันบริเวณที่ราบเชิงเขาและที่ราบระหว่างเนินลอนลาด ซึ่งอาจจะไม่มีฝนตกหนักในบริเวณนั้นมาก่อนเลยแต่อาจมีฝนตกหนักมากบริเวณต้นน้ำที่อยู่ห่างออกไป

5.2.1.3 น้ำท่วมขัง (Drainage floods) เป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นจากสภาพน้ำล้นตลิ่งทั้งสองฝั่งลำน้ำ เนื่องจากปริมาณน้ำมากเกินความจุของแม่น้ำหรือเกิดจากระบบระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ราบลุ่มและบริเวณชุมชนเมืองใหญ่ ๆ เมื่อฝนตกหนักในบริเวณดังกล่าวอย่างต่อเนื่องกันเป็นเวลาหลายวัน น้ำท่วมขังส่วนใหญ่จะเกิดบริเวณที่ราบลุ่มและมีลักษณะแผ่เป็นบริเวณกว้าง

5.2.1.4 น้ำท่วมบริเวณปากแม่น้ำ เป็นสภาพน้ำท่วมตามปกติของแม่น้ำต่าง ๆ บริเวณปากแม่น้ำ สภาพน้ำท่วมลักษณะนี้เกิดในระยะน้ำนองของแม่น้ำ ขณะเมื่อน้ำนองจะไหลหลากลงสู่ทะเลบริเวณปากแม่น้ำ ซึ่งในช่วงน้ำทะเลหนุนสูงแต่ละวันนั้น ปริมาณน้ำของแม่น้ำที่ไหลหลากลงมาจะถูกน้ำทะเลหนุน ทำให้เกิดน้ำล้นตลิ่งบริเวณที่ต่ำของแม่น้ำและคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำ

5.2.2 ลักษณะน้ำท่วมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

5.2.2.1 น้ำท่วมเนื่องจากการพังทลายของเขื่อนกั้นน้ำพัง สภาพน้ำท่วมลักษณะนี้จะเกิดความเสียหายอย่างรุนแรงและรวดเร็ว โดยกระแสน้ำที่ทะลักออกจากเขื่อนและไหลลงสู่ด้านท้ายน้ำอย่างรุนแรง พัดพาบ้านเรือน สิ่งก่อสร้างที่ตั้งอยู่บริเวณทั้งสองลำน้ำท้ายเขื่อนพังทลายลง ทำให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก

5.2.2.2 น้ำท่วมที่เกิดจากการก่อสร้างถนนกีดขวางทางน้ำ ในบริเวณพื้นที่ที่มีฝนตกหนักจะมีน้ำไหลหลากจากภูเขาสูงสู่ที่ราบเชิงเขาอย่างรวดเร็ว เมื่อรวมกับน้ำในที่ราบซึ่งไหลบ่าอย่างช้า ๆ ลงสู่ลำธาร หากมีการก่อสร้างถนนขวางทางน้ำโดยออกแบบสะพานและท่อระบายน้ำหลากไม่เพียงพอ จะทำให้เกิดการกีดขวางการไหลของน้ำและเกิดการกัดเซาะจนกระทั่งถนนขาดหรือน้ำล้นข้ามถนนเป็นช่วง ๆ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อถนน การคมนาคม บ้านเรือน ราษฎรและพื้นที่เกษตรกรรมทั้งสองฝั่งถนน ถ้าตามปกติที่ไม่มีการก่อสร้างถนนเมื่อฝนตกหนักน้ำจะไหลบ่าไปตามที่ราบตลอดแนวพื้นที่เพาะปลูก อาจทำให้ความเสียหายเพียงเล็กน้อยหรือไม่เสียหายเลยแต่เมื่อมีการก่อสร้างถนนขวางทางน้ำตลอดแนว น้ำจะไหลตลอดถนนเฉพาะบริเวณที่มีสะพานหรือท่อลอดเท่านั้น การระบายน้ำไม่เพียงพอจึงทำให้เกิดน้ำท่วมขึ้น

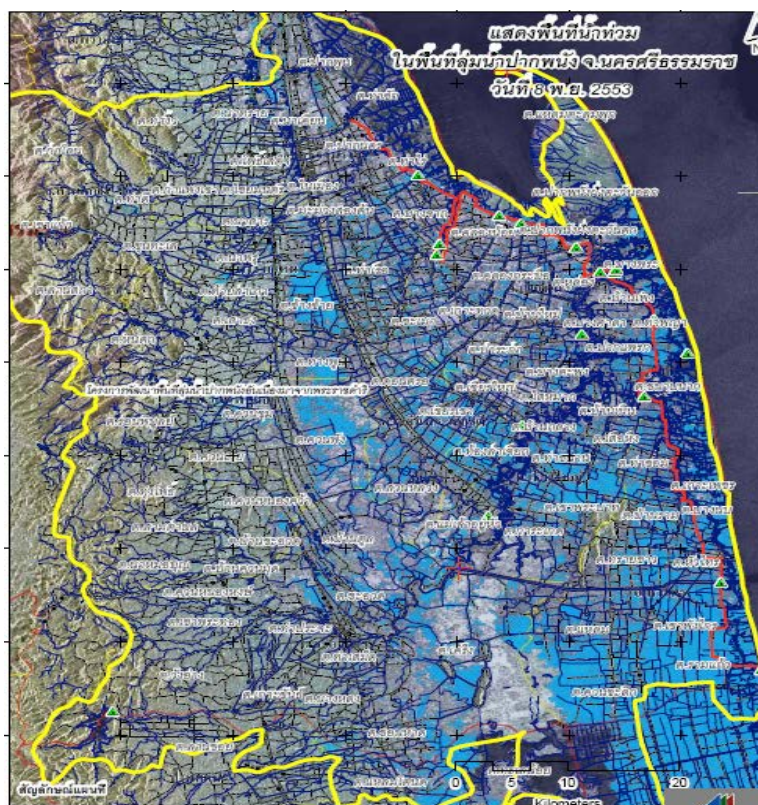
5.2.2.3 สภาพน้ำท่วมที่เกิดจากน้ำฝนท่วมขังในเขตชุมชนและในเขตเมือง เมื่อเกิดฝนตกหนักในเขตชุมชนและในเขตเมือง โดยมีฝนตกหนักติดต่อกัน พื้นที่รับน้ำตามธรรมชาติ เช่น ที่ลุ่ม บ่อ บึงและคลองต่าง ๆ มีสภาพน้ำเต็ม เมื่อเกิดฝนตกหนักในบริเวณนั้นอีกจะเกิดน้ำฝนท่วมขังเนื่องจากทางระบายน้ำไม่พอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชุมชนเมืองต่าง ๆ ที่มีการขยายตัวของเมืองเร็วกว่าที่จะก่อสร้างระบบระบายน้ำได้ทัน สภาพน้ำท่วมในลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน อาคารบ้านเรือน คลังสินค้า แหล่งอุตสาหกรรม ตลอดจนความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ในบริเวณนั้นเนื่องจากน้ำที่ท่วมขังจะเป็นน้ำที่สกปรก อีกทั้งยังเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค

6. พื้นที่ศึกษา

การศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา 3 ระยะ และในแต่ละระยะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษา ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพความร่วมมือและปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังแสดงในภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 แสดงพื้นที่ลุ่มน้ำปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มา: สำนักชลประทานที่ 15

พื้นที่ลุ่มน้ำปากพองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีคุณสมบัติสอดคล้องเหมาะสมกับ คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสภาพความร่วมมือและปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งพื้นที่ลุ่มน้ำปากพอง เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำสำคัญ และเป็นพื้นที่น้ำท่าชุ่มชื้นในพื้นที่ยลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก โดยมีเอกสารทางราชการรับรอง คือ เอกสารการกำหนดว่าเป็นพื้นที่น้ำท่าชุ่มชื้นในภาคใต้ของศูนย์ป้องกัน วิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจากการศึกษาเอกสารของสำนักงานชลประทานที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า แต่เดิมพื้นที่ลุ่มน้ำปากพองเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นอู่ข้าวอู่น้ำทางภาคใต้ของประเทศไทยในสมัยโบราณ มีแม่น้ำปากพองไหลผ่าน จึงมีชื่อว่า “ลุ่มน้ำปากพอง” ประกอบด้วยอำเภอปากพอง เขียวใหญ่ หัวไทร ชะอวด ร่อนพิบูลย์ จุฬาภรณ์ เฉลิมพระเกียรติ พระพรหม บางส่วนของอำเภอลานสกา อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช รวมถึงพื้นที่บางส่วนของจังหวัดพัทลุงและสงขลา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นาในที่ลุ่ม มักจะประสบปัญหาน้ำท่วมทุกปีในช่วงฤดูฝนเนื่องจากมีปริมาณฝนตกมากทำให้ปริมาณน้ำที่ไหลจากต้นน้ำมีมาก ประกอบกับพื้นที่ลุ่มน้ำปากพองเป็นพื้นที่ราบแบนมีความลาดชันน้อย และเกิดในช่วงน้ำ

ทะเลหนุนสูงทำให้ระบายน้ำออกสู่ทะเลได้ยาก เมื่อความสามารถการระบายน้ำในแม่น้ำปากพนัง ออกสู่ทะเลได้น้อยกว่าปริมาณน้ำหลากจากต้นน้ำและเกิดสะสมกักเก็บน้ำของพื้นที่น้ำท่วม ทำให้เกิดสภาวะน้ำท่วมมากเป็นระยะเวลานาน สร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจำนวนมาก ตลอดจนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย การพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังในลำดับต่อมาได้เกิดโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานพระราชดำริแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับใส่เกล้าฯ ในการฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2521 ขณะประทับแรม ณ โรงปูนซีเมนต์ทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณที่ 11 ในขณะนั้น เข้าเฝ้าฯ และทรงมีพระราชดำริสรุปได้ว่า

“... ให้พัฒนาลุ่มน้ำคลองชะอวดโดยการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำใส เพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง...”

เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2531 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริแก่เจ้าหน้าที่กรมชลประทานที่เข้าเฝ้า ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต สรุปได้ว่า

“... ให้กรมชลประทานดำเนินการแก้ไขและบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่เพาะปลูกบริเวณลุ่มน้ำปากพนังโดยเร่งด่วน ตามที่ได้รับ ความเสียหายเนื่องจากอุทกภัยฝนตกติดต่อกันระหว่างวันที่ 19-22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 เพื่อไม่ให้เกิดขึ้นอีก โดยพิจารณาวางแผนดำเนินงานเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การขุดลอกคลองธรรมชาติ และปรับปรุงคลองระบายน้ำต่างๆ ระยะที่ 2 พิจารณาขุดคลองใหม่เป็นช่วงแนวลาดเพื่อระบายน้ำในแม่น้ำปากพนังลงสู่ทะเลให้เร็วขึ้น...”

และเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2536 พระราชทานพระราชดำริกับคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวสท์ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีใจความสำคัญ คือ

“... ควรพิจารณาขุดคลองระบายน้ำพร้อมอาคาร เพื่อระบายน้ำจากแม่น้ำปากพนังออกทะเลอีกทางหนึ่ง โดยขุดบริเวณหน้าประตูระบายน้ำปากพนัง จะช่วยระบายน้ำออกจากพื้นที่ได้เร็วขึ้น จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ทำกินของราษฎรได้...”

พิจารณาได้ว่าปัญหาอันเกิดขึ้นกับประชาชนในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังที่สำคัญประการหนึ่ง คือ น้ำท่วม ทำให้กรมชลประทานและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันสนองพระราชดำริและดำเนินการศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้นในด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง และอย่างละเอียดทุกขั้นตอน รวมถึงแนวทางการแก้ไขและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ต่อมาเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2538 ครม.ได้อนุมัติให้เปิดโครงการ โดยได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ทำกินของราษฎรตามแนวพระราชดำริ สรุปได้คือ การขุดคลองระบายน้ำฉุกเฉินพร้อมก่อสร้างอาคารควบคุมปากคลอง เพื่อการระบายน้ำ จากแม่น้ำปากพนังออกทะเลที่บริเวณหน้าประตูน้ำปากพนัง กรณีเกิดอุทกภัย การขุดขยายคลองท่าพญา พร้อมก่อสร้างประตูระบายน้ำริมทะเลเพื่อการระบายน้ำออกอีกทางหนึ่ง การขุดลอกคลองบ้านกลาง คลองปากพนัง คลองหน้าโกฏิ พร้อมก่อสร้างประตูระบายน้ำคลองปากพนังและประตูระบายน้ำคลองหน้าโกฏิ เพื่อช่วยการระบายน้ำลงทะเลให้เร็วขึ้น และการขุดคลองระบายน้ำชะอวดแพรกเมือง พร้อมก่อสร้างประตูระบายน้ำออกจากพื้นที่โครงการฯลงสู่ทะเลกรณีเกิดอุทกภัย และมีการก่อสร้างประตูระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์เป็นอาคารบังคับน้ำหลักที่ใช้สำหรับควบคุมระดับน้ำและการไหลของน้ำในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยเฉพาะบริเวณลุ่มน้ำตอนล่างได้เริ่มดำเนินการควบคุมใช้งานตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2542 และได้ทำการก่อสร้างประตูระบายน้ำ คลองระบายน้ำที่ปรับปรุงและสร้างขึ้นใหม่ตามแผนงานแล้วเสร็จทั้งโครงการ สามารถใช้บริหารจัดการน้ำได้เมื่อปลายปี 2547 จึงเป็นการเริ่มต้นการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ซึ่งเกณฑ์กำหนดการบริหารจัดการน้ำของโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การระบายน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมให้เกิดประสิทธิภาพ (สำนักชลประทานที่ 15, 2550)

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยทราบถึงสภาพน้ำท่วมในบริเวณลุ่มน้ำปากพนัง แต่เพื่อความชัดเจนในการกำหนดพื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยยังได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ตำบลต่างๆ เพื่อหาข้อสรุปในการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลอีกด้านหนึ่งว่าสาเหตุจากการพัฒนาด้านต่างๆของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังยังมีปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่ ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนในลุ่มน้ำปากพนังบางส่วนยังต้องประสบภัยอันเนื่องมาจากน้ำท่วมอยู่เสมอ ดังที่จเรณิ สีนกำเนิด ผู้ประสานงานเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...จากสาเหตุของการเกิดน้ำท่วมพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยเฉพาะอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดจากการปรับปรุงมาตรฐานการก่อสร้าง การพัฒนาอาชีพรูปแบบต่างๆ เพื่อลดความเสี่ยงต่อความเสียหายจากภัยธรรมชาติ ซึ่งรูปแบบการพัฒนาเหล่านี้ส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยตรง แต่สาเหตุจากการพัฒนาระบบการคมนาคม หรือการพัฒนาในด้านต่างๆ ของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงของการเกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังบางส่วน โดยเฉพาะตำบลหูล่อง ตำบลบางพระ ตำบลท่าพญา ตำบลขนานบนาก และตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก ไม่สามารถดำเนินชีวิตหรือประกอบอาชีพได้ตามปกติในช่วงเดือนพฤศจิกายนและเดือนธันวาคมของแต่ละปี...”

(สัมภาษณ์จะเรณีย์ สิ้นกำเนต, 19 กันยายน 2556)

และในประเด็นนี้สุลวีลย์ ชูสุข รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลขนานบนากได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า

“...การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนำมาซึ่งความเสี่ยงในรูปแบบใหม่ๆ หรือเปลี่ยนรูปแบบความเสี่ยงที่ประชาชนเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้ไปจากเดิม ซึ่งแต่เดิมตำบลขนานบนาก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชฝนจะตกหนักและเกิดน้ำท่วมประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม แต่ปัจจุบันเดือนมกราคมน้ำก็ยังท่วม และที่ร้ายไปกว่านั้นเกิดน้ำท่วมเดือนเมษายน ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้ประชาชนในตำบลขนานบนากไม่สามารถรับมือกับสถานการณ์ และไม่สามารถดำเนินชีวิตหรือประกอบอาชีพได้ตามปกติ ขาดรายได้มาเลี้ยงครอบครัวจนมีคำพูดติดปากว่า “น้ำท่วมซ้ำซาก ชาวบ้านก็จนซ้ำซาก...”

(สัมภาษณ์สุลวีลย์ ชูสุข, 19 กันยายน 2556)

ในด้านการดำเนินวิถีชีวิต การทำมาหากิน ลุงเอียด สังข์บัว ผู้เฒ่าผู้แก่ หนึ่งในปราชญ์ชาวบ้านที่ประชาชนทั่วไปให้ความเคารพนับถือ ซึ่งอาศัยอยู่ในตำบลท่าพญา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มาเกือบ 87 ปี เล่าให้ฟังว่า

“...ลุ่มน้ำปากพนังวันนี้ น้ำท่วมบ่อยมาก ก่อนจะมีประตูลอยน้ำ เมื่อก่อนลุ่มน้ำปากพนัง น้ำท่วมปีละ 1 ครั้ง พอมีน้ำท่วม ก็มีความอุดมสมบูรณ์ ในด้านสัตว์น้ำตามมาเยอะแยะมากมาย ซึ่งประชาชนก็ยอมรับได้ในการที่ให้น้ำท่วมปีละ 1 ครั้ง น้ำท่วมทำให้ประชาชนลำบากก็จริง แต่เป็นช่วงสั้น ๆ ไม่เกิน 15 วัน และสิ่งที่มากับน้ำท่วมก็มี กุ้ง หอย ปู ปลา ซึ่งประชาชนก็เปลี่ยนวิถีชีวิตให้เป็นโอกาสจับปูจับปลามากินมาขายก็อยู่ได้ตามฤดูกาล แต่พอมีประตูลอยน้ำพื้นที่ในตำบลหูล่องกลับมีน้ำท่วมมากขึ้นและท่วมปีละหลายครั้ง ปลาที่ลดน้อยลงแทบจะหาไม่ได้ พอหน้าแล้งก็แล้งเอามากมาย แล้งจนน้ำในคลองย่อยที่แยกออกจากสาขาลุ่มน้ำปากพนังแห้งขอด จนเดินข้ามคลองย่อยได้ สร้างความเดือดร้อนให้คนเป็นจำนวนมาก สัตว์น้ำก็น้อยลงไปทุกที ๆ สร้างความเดือดร้อนให้คนที่อยู่สองฝั่งลุ่มน้ำปากพนังเป็นจำนวนมาก สัตว์น้ำลดลงเพราะวงจรชีวิตเปลี่ยนไป ชาวประมงพื้นเมืองสองฝั่งลุ่มน้ำหลายพันครัวเรือนหมดอาชีพเพราะหาสัตว์น้ำไม่ได้...”

(สัมภาษณ์เตียน สังข์บัว, 19 กันยายน 2556)

และในประเด็นนี้ สุรพงษ์ คงสุวรรณ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญาได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า

“...กรมชลประทานได้สร้างประตูลอยน้ำหลัก คือประตูลอยน้ำอุทกวิทยาประสิทธิ์ตามโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กั้นแม่น้ำปากพนัง โดยปิดประตูน้ำถาวรในวันที่ 1 ตุลาคม 2542 เพื่อกั้นน้ำเค็มจากอ่าวปากพนังไม่ให้ไหลเข้าและเก็บกักน้ำจืดมิให้ไหลออก ทำให้เกิดน้ำท่วมขังในหลายพื้นที่เช่น ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก ตำบลหูล่อง ตำบลท่าพญา และตำบลขนานนากอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชหลายร้อยไร่ ส่งผลกระทบ คือ ทำนาไม่ได้เพราะน้ำท่วมขัง สัตว์น้ำลดลงเพราะวงจรชีวิตเปลี่ยนไป ชาวประมงพื้นเมือง 5,000 ครัวเรือนหมดอาชีพเพราะหาสัตว์น้ำไม่ได้ ต้นจากป่าจาก เสียหายล้มตาย เพราะต้นจากต้องการน้ำไหลเวียนทั้งน้ำจืดและน้ำกร่อย การแบ่งเขตน้ำเค็มและน้ำจืดไม่สอดคล้องกับการใช้ที่ดินของชุมชน และการทำนากุ้งของเกษตรกร เกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำปากพนัง ระบบนิเวศน์เสียจากการขุดลอกคลองและทำลายป่า เกิดน้ำเน่าเสีย...”

(สัมภาษณ์สุรพงษ์ คงสุวรรณ, 19 กันยายน 2556)

จากการสัมภาษณ์จารีย์ สุวรรณ สมาชิก อสม. ตำบลบางพระเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในขณะเกิดน้ำท่วม ซึ่งได้ให้ข้อมูลว่า

“...ในพื้นที่ตำบลบางพระ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อเกิดฝนตกหนักเป็นเวลานานทำให้น้ำที่ท่วมขังทุ่งนา และบริเวณป่าพรุต่างๆ ได้เริ่มน้ำเน่าเสียจากซากพืชที่จมน้ำเป็นเวลานานจนตายและเน่า จนน้ำมีสีคล้ำชาวบ้านไม่กล้าเดินลุยน้ำ เพราะกลัวเชื้อโรคร้ายที่มากับน้ำ ซึ่งมีชาวบ้านป่วยเป็นโรคน้ำกัดเท้าจำนวนมาก...”

(สัมภาษณ์จารีย์ สุวรรณ, 21 กันยายน 2556)

และในประเด็นนี้ประเสริฐ แดงเรือง นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลปากพนังฝั่งตะวันตกได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...การดูแลช่วยเหลือผู้ประสบภัยของหน่วยราชการดำเนินการเมื่อขณะฝนตกหนักและเกิดน้ำท่วม แต่เมื่อฝนหยุดตกก็จะยุติการให้ความช่วยเหลือ แต่ชาวบ้านในตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชกลับได้รับความเดือดร้อนหนักมากยิ่งขึ้น เนื่องจากน้ำท่วมขังนานนับเดือน น้ำก็เน่าส่งกลิ่นเหม็นอย่างรุนแรง เพราะไม่สามารถระบายลงสู่ทะเลได้ สัตว์เลี้ยงก็อยู่บนถนนและขาดอาหารผสมโซ ชาวบ้านก็ไม่สามารถลงจากบ้านไปประกอบอาชีพได้ เป็นความเดือดร้อนหนักกว่าช่วงแรกๆ ที่ถูกน้ำท่วมเสียอีก...”

(สัมภาษณ์ประเสริฐ แดงเรือง, 21 กันยายน 2556)

นอกจากนี้จำเริญ สุดชี ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านเกาะทัง ตำบลท่าพญาได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“...ตามวัดต่างๆ ในตำบลท่าพญา อำเภอปากพนัง จังหวัด นครศรีธรรมราชพระภิกษุ สามเณรเดือดร้อนมากจากน้ำท่วม เพราะเมื่อ ชาวบ้านไม่สามารถประกอบอาชีพได้ พระภิกษุออกบิณฑบาตไม่ได้ ไม่มี อาหารฉันท์ ทั้งชาวบ้านและพระภิกษุต้องอยู่อย่างอดๆ อดๆ ชาวบ้านต้อง พยายามที่จะหาอาหารมาถวาย และพระเณรในวัดได้ฉันท์พอประทังความหิว ไปวันๆ เป็นสถานการณ์ที่น่าเวทนาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งพระภิกษุ สามเณรรวมทั้ง ชาวบ้านในหลายพื้นที่ของอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ต้องทน ทุกข์อยู่ในสภาพเดียวกัน จึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลจนกว่า น้ำจะลดเป็นปกติ...”

(สัมภาษณ์จำเริญ สุคชี, 21 กันยายน 2556)

จากเหตุการณ์น้ำท่วมขังในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ยังมีหลายปัจจัยที่ยังคงเป็นความ เสี่ยงที่ทำให้เกิดน้ำท่วม เป็นเรื่องยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ ดังที่พรเทพ เสง์รักษา รองนายก อบต. หูล่อง และสมาชิกเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...สาเหตุที่ทำให้น้ำท่วมขังในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเป็นเวลานาน โดยเฉพาะตำบลนาบอน ตำบลท่าพญา ตำบลบางพระ ตำบลปากพนังฝั่ง ตะวันตก และตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากน้ำไม่สามารถระบายลงสู่ทะเลได้ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากโครงการ พัฒนาลุ่มน้ำปากพนังได้ปิดประตูระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์ตลอดเวลา เนื่องจากระดับน้ำทะเลได้หนุนเป็นระยะอย่างต่อเนื่องทำให้การระบายน้ำใน พื้นที่เป็นไปอย่างล่าช้า ประกอบกับอำเภอปากพนังเป็นพื้นที่รับน้ำหลัก ก่อนที่จะระบายลงสู่อ่าวไทย ซึ่งหากเจ้าหน้าที่คอยตรวจสอบดูแลเปิดปิด ประตูระบายน้ำเป็นระยะๆ โดยเมื่อน้ำทะเลหนุนก็ให้ปิดประตูเขื่อน เมื่อน้ำ ทะเลลงก็เปิดประตูเขื่อนน้ำที่ท่วมขังเต็มพื้นที่ก็จะสามารถระบายออกสู่ ทะเลได้หมด ทางโครงการลุ่มน้ำปากพนังหรือผู้ที่มีอำนาจช่วยพิจารณาการ ปิดเปิดประตูระบายน้ำด้วย...”

(สัมภาษณ์พรเทพ เสง์รักษา, 27 กันยายน 2556)

และในประเด็นนี้เกรียงศักดิ์ ชินณวัฒน์ ปลัดเทศบาลตำบลบางพระ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...คนลุ่มน้ำปากพนัง โดยเฉพาะตำบลขนานนาก ตำบลท่าพญา ตำบลบางพระ ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก และตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยากที่จะหลีกเลี่ยงจากปัญหาอุทกภัย โดยเฉพาะในช่วงปลายปี ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนของพื้นที่ อันเนื่องมาจากอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีปริมาณน้ำฝนมาก บางปีฝนตกหนักแบบกระจุกตัวติดต่อกันประมาณ 5-7 วัน แต่ทำให้ปริมาณน้ำฝนมีมากกว่าฝนตกครั้งปีก็มี ซึ่งหนีไม่พ้นที่คนลุ่มน้ำปากพนังเผชิญกับปัญหาน้ำท่วม...”

(สัมภาษณ์เกรียงศักดิ์ ชินณวัฒน์, 27 กันยายน 2556)

นอกจากนี้จิตติพงษ์ คงช่วย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า

“...พื้นที่ตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่รับน้ำด้วยลักษณะสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและเป็นแอ่งกระทะ โดยทางทิศตะวันออกมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำปากพนังและเป็นพื้นที่ที่ตั้งของประตูระบายน้ำอุทกวิภาคประสิทธิ์และประตูระบายน้ำอื่นๆ ซึ่งทำหน้าที่ป้องกันไม่ให้น้ำเค็มรุกตัวเข้ามา จึงทำให้แม่น้ำปากพนังช่วงเหนือประตูระบายน้ำอุทกวิภาคประสิทธิ์เป็นน้ำจืดที่สามารถนำไปใช้ในการเกษตรและผลิตน้ำประปาสำหรับบริโภคอุปโภคในครัวเรือนได้ รวมทั้งยังเป็นการบรรเทาปัญหาน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนให้กับพื้นที่การเกษตรและพื้นที่ในชุมชนเมือง แต่ผลจากการเปิดปิดประตูระบายน้ำส่งผลให้ตำบลหูล่องต้องประสบปัญหาน้ำท่วมขังตลอดทั้งในช่วงฤดูฝนและในฤดูแล้ง กล่าวคือ เมื่อเกิดในช่วงน้ำทะเลหนุนสูงทำให้ระบายน้ำออกสู่ทะเลได้ยากหากมีฝนตกหนักก็จะเกิดน้ำท่วมสูงเป็นเวลานาน ในขณะที่เดียวกันช่วงฤดูแล้งก็ต้องปิดประตูระบายน้ำไว้เพื่อเก็บกักน้ำให้ประชาชนในพื้นที่ตอนบนได้ใช้น้ำจืด จากสภาพการณ์ที่กล่าวมาทำให้ประชาชนในตำบลหูล่องต้องประสบปัญหาน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลายาวนานมากกว่าตำบลอื่นๆ...”

(สัมภาษณ์จิตติพงษ์ คงช่วย, 27 กันยายน 2556)

เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยเฉพาะตำบลขนานนาค ตำบลท่าพญา ตำบลบางพระ ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก และตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เกิดขึ้นเป็นเวลานาน ชาวบ้านส่วนหนึ่งยอมรับสภาพที่ต้องอยู่กับน้ำท่วมจนเป็นความเคยชิน กลายเป็นเรื่องปกตินิสัยเพราะพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังจะประสบปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำในช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนสิงหาคม-ธันวาคม หากนับย้อนกลับไปเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมี 6 ครั้ง คือ ปี พ.ศ. 2505 ปี พ.ศ. 2518 ปี พ.ศ. 2531 ปี พ.ศ. 2543 ปี พ.ศ. 2553 และ ปี พ.ศ. 2554 แต่ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ปัญหาวิกฤติน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมีความรุนแรงมากขึ้นเพราะมีการเปิดใช้ประตูระบายน้ำอุทกวิภาคประสิทธิ์ เมื่อเกิดฝนตกชุกหนาแน่นติดต่อกันจะส่งผลให้น้ำท่วมขังในขณะที่ประตูระบายน้ำอุทกวิภาคประสิทธิ์ไม่สามารถเปิดประตูระบายน้ำได้เพราะน้ำทะเลหนุนสูง ทำให้น้ำท่วมพื้นที่ทางการเกษตรและพื้นที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้ช่วงเวลาที่เคยท่วมในฤดูน้ำหลากเปลี่ยนไป เช่น น้ำท่วมในเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2554 ทั้งที่มีฝนตกน้อย แต่ที่ท่วมเพราะว่าพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมีสภาพราบต่ำเป็นแอ่งกระทะรับน้ำมาจากที่อื่น ในขณะที่ประตูระบายน้ำไม่สามารถเปิดได้เพราะน้ำทะเลหนุนสูง หรือในช่วงฤดูแล้งก็ต้องเจอกับสภาพน้ำท่วมขังเพราะโครงการชลประทานต้องเก็บน้ำไว้ในคลองจึงต้องปิดประตูระบายน้ำไม่ให้น้ำออก เพราะถ้าระบายน้ำออกพื้นที่ที่อยู่ตอนเหนือจะเกิดภัยแล้ง ทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ต้องประสบปัญหาน้ำท่วมขังตลอดเกือบทั้งปี และมีน้ำท่วมขังเต็มพื้นที่ของอำเภอปากพนัง คือ ตำบลขนานนาค ตำบลท่าพญา ตำบลบางพระ ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก และตำบลหูล่อง

อย่างไรก็ตามความเข้าใจที่เป็นจริงของการดำเนินวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ทั้ง 5 ตำบลข้างต้น สามารถสร้างช่องทางอย่างหลากหลายเพื่อสร้างหลักประกันการอยู่รอดของตนเอง ความยืดหยุ่นในข้อจำกัดระหว่างวิธีการเอาตัวรอดจากสถานการณ์น้ำท่วม โดยการร่วมมือกันของประชาชนในแต่ละชุมชนเป็นตัวกำหนดเป็นพลังการขับเคลื่อนในการจัดการน้ำท่วม โดยอาศัยหน่วยงานภาครัฐในฐานะที่เป็นเจ้าภาพหลัก และเป็นผู้ขับเคลื่อนกลไกทางสังคมในการนำนโยบายมาใช้สร้างให้ประชาชนในชุมชนเกิดความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม นั่นก็คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมและปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้พื้นที่ทั้ง 5 ตำบลเป็นการศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือ ซึ่งเป็นการศึกษาในระยะที่ 1

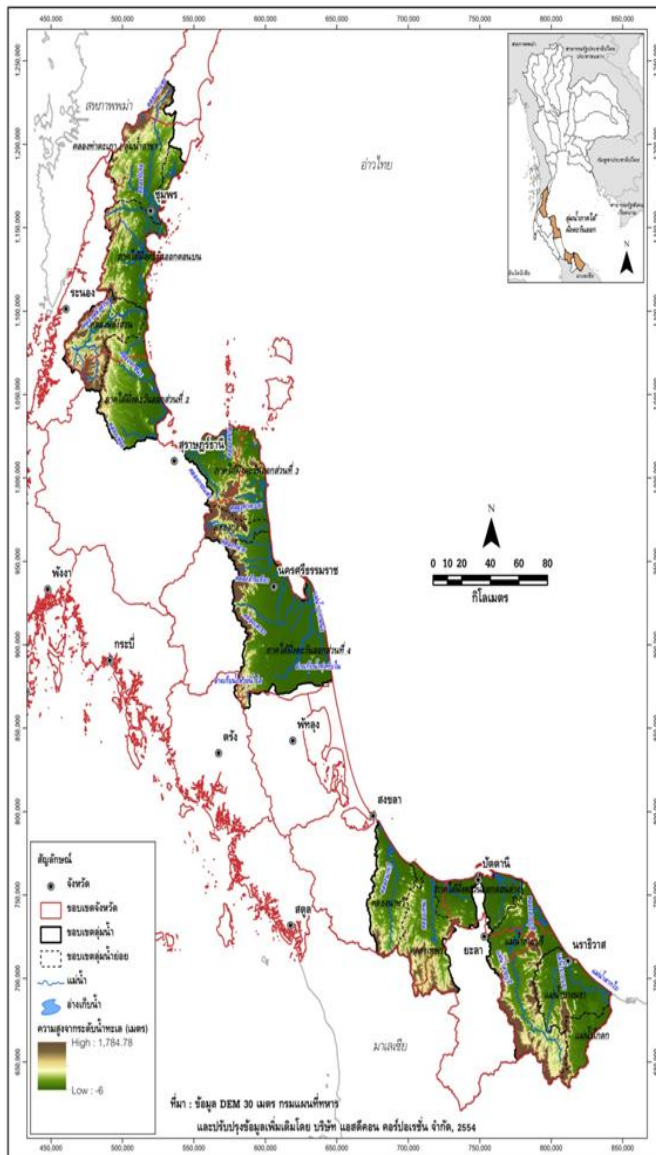
ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน

ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัยเกี่ยวกับน้ำท่วมได้กำหนดพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ โดยแบ่งตามพื้นที่ลุ่มน้ำออกเป็น 5 ลุ่มน้ำ คือ 1) ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกมีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากรวม 7 จังหวัด 2) ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตกมีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากรวม 3 จังหวัด 3) ลุ่มน้ำตาปีมีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากรวม 3 จังหวัด 4) ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลามีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากรวม 3 จังหวัด และ 5) ลุ่มน้ำปัตตานีมีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากรวม 2 จังหวัด (ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ, 2555) สามารถแสดงรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ โดยแบ่งตามพื้นที่ลุ่มน้ำ

ลุ่มน้ำ	ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติน้ำท่วม						
	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	จำนวน (คน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (พื้นที่)
ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก	7	74	389	1,696	1,257,131	141,121	1,594,549
ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก	3	11	37	128	114,584	14,015	78,434
ลุ่มน้ำตาปี	3	25	107	381	244,828	35,848	638,944
ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	3	18	82	457	273,673	61,310	549,610.5
ลุ่มน้ำปัตตานี	2	11	50	428	386,200	64,302	123,160

จากตาราง 1 พบว่าพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้นั้นมีจำนวนมากครอบคลุมเกือบทุกจังหวัด โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมมากที่สุด ทั้งในแง่ของจำนวนคนและความเสียหายในพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ดังนั้นผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ในการศึกษา ดังแสดงในภาพประกอบ 8

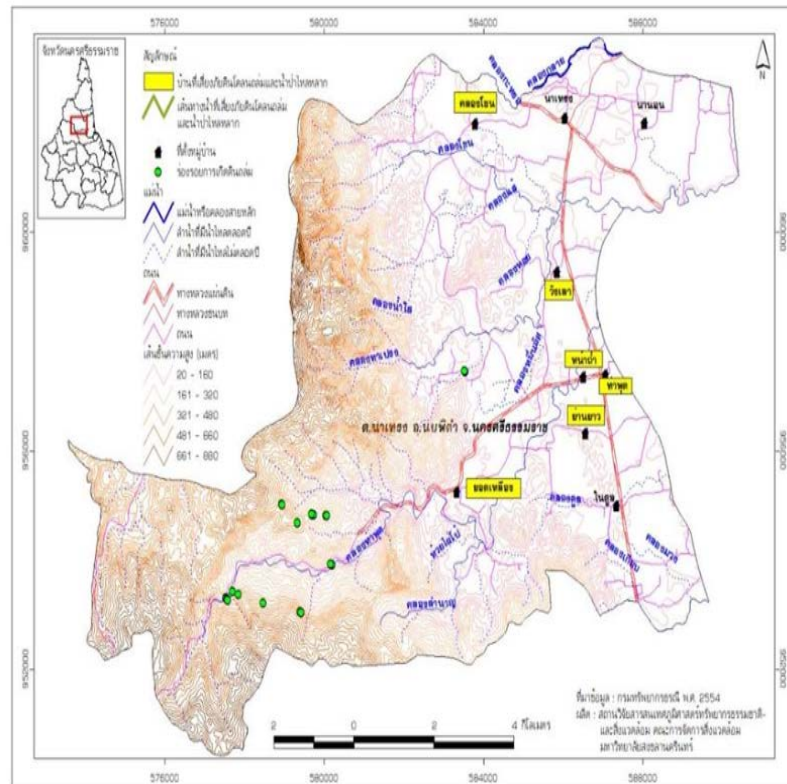

ภาพประกอบ 8 แสดงพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก

ที่มา: ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระยะที่ 3 ศึกษารูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่ามระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผู้วิจัยโดยได้กำหนดพื้นที่ศึกษา คือ ตำบลนาแหร่ง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่น้ำท่ามซ้ำซากในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก โดยให้เป็นพื้นที่ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องเหมาะสมกับคำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา โดยมีเอกสารทางราชการรับรอง คือ เอกสารการกำหนดว่าเป็นพื้นที่น้ำท่ามซ้ำซากในภาคใต้ของศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 แผนที่ตำบลนาแหรง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มา: กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยสืบเนื่องจากพื้นที่ตำบลนาแหรงเป็นพื้นที่อยู่ติดกับเทือกเขาหลวง ในช่วงฤดูฝนจะมีน้ำป่าไหลหลากเข้าท่วมและดินโคลนถล่ม ในพื้นที่เกือบทุกปี ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ทรัพย์สินเสียหายมากมาย ประชาชนในชุมชนจึงได้มีการตื่นตัวที่จะระงับภัยจากเหตุการณ์น้ำท่วมและดินโคลนถล่ม ทำให้ชุมชนตำบลนาแหรง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จในการรับมือและฟื้นฟูจากภาวะวิกฤตภัยพิบัติน้ำท่วมและดินโคลนถล่ม ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาในระยะนี้จึงให้ความสำคัญกับประสบการณ์และบทเรียนต่างๆ ในการรับมือภัยพิบัติในเขตพื้นที่ของชุมชนตำบลนาแหรง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้จากการศึกษาของ อรทัย อาจอำและคณะ (2555) พบว่า การบริหารจัดการภัยพิบัติของชุมชนตำบลนาแหรง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับการสนับสนุนจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการภัยพิบัติอย่างมีส่วนร่วม โดยเรียกว่า “การจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (CBDRM)” มีการจัดตั้งหน่วยอพยพพื้นที่ปลอดภัยไว้ที่ศาลาประชาคม มีการจัดการและเตรียมแผนรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมและดินโคลนถล่ม จะเห็นได้ว่าการจัดการภัยพิบัติของชุมชนตำบลนาแหรง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกเหนือจากความช่วยเหลือจากภาครัฐแล้ว ยังมีความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ที่สร้างหลักการพึ่งตนเองเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการจัดการน้ำท่วมนั้นยังไม่ปรากฏผู้ใดทำมาก่อน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานการวิจัยที่มีผู้ศึกษาถึงการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทชุมชนในการจัดการน้ำท่วม และความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนที่เป็นผลงานใกล้เคียงและเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยคนอื่นๆ ดังนี้

กรมทรัพยากรน้ำ (2553) ตามโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาวิถีชีวิตและบทบาทของชุมชนในพื้นที่วิกฤติอุทกภัย: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤติภาคเหนือ (ลุ่มน้ำยมและลุ่มน้ำ่าน) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธี Snowball และการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 142 คน และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,303 คน มีข้อค้นพบจากการศึกษา ประกอบด้วย 1) การจัดการอุทกภัยโดยชุมชนและศักยภาพของชุมชนเป้าหมายในการจัดการอุทกภัย 2) รูปแบบของแผนปฏิบัติการจัดการอุทกภัยของชุมชน โดยสรุปพบจากการวิจัย พบว่า ในการจัดการอุทกภัยนั้นชุมชนจะริเริ่มหาวิธีการในการบรรเทาความเสียหายจากภัยพิบัติอุทกภัย มีการปรับวิถีชีวิตในการทำมาหากินให้สอดคล้องกับช่วงเวลาของการเกิดน้ำท่วม มีวิธีการเตรียมความพร้อมของชุมชนโดยการประชาสัมพันธ์เตือนชุมชนให้ระวังภัยพิบัติน้ำท่วม การเฝ้าระวัง การช่วยเหลือขณะน้ำท่วมโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำในการประสานงาน การจัดการความช่วยเหลือหลังน้ำท่วมอยู่ในรูปของของบริจาคและการขอรับความช่วยเหลือสำหรับผู้ประสบภัยพิบัติ แต่จากงานวิจัยพบว่ายังขาดการบูรณาการระหว่างแผนการปฏิบัติการจัดการอุทกภัยของชุมชนกับแผนการจัดการอุทกภัยของ อบต. และระหว่าง อบต. ข้างเคียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554) ได้ทำการศึกษาเบื้องต้น (In-house report) เหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติกรณีต่างๆ ในหลายประเทศ โดยใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเปรียบเทียบขั้นตอนและแนวทางการจัดการเตือนภัย การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย เพื่อนำมาใช้เป็นข้อเสนอประกอบการพิจารณากำหนดคน โยบายและทิศทางการพัฒนาของประเทศ รวมทั้งการป้องกัน บรรเทาทุกข์และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยในอนาคต จากการศึกษา มีข้อเสนอแนะว่าควรจัดการภัยพิบัติโดยมุ่งเน้นการรวมพลังของชุมชน แม้ว่าภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจะเกินขีดความสามารถในการรับมือโดยชุมชน แต่จากการศึกษา พบว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และผู้ที่

รอดชีวิตจากภัยพิบัติจำนวนหนึ่ง ได้เปลี่ยนสถานภาพจากผู้ประสบภัยมาเป็นผู้ร่วมกอบกู้วิกฤติ และกลายเป็นกำลังสำคัญของการค้นหาและช่วยเหลือผู้รอดชีวิต เนื่องจากเป็นผู้ที่รู้จักบุคคลในชุมชน สภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ดีที่สุด นอกจากนี้ การสร้างโอกาสในการจัดการเพื่อช่วยเหลือกันเองในค่ายที่พักชั่วคราว และการฟื้นฟูบูรณะชุมชน จะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้เกิดพลังในการพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต ดังนั้น จึงควรมีการวางระบบการฝึกอบรม เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติต่างๆ โดยมีชุมชนเป็นฐานการพัฒนาที่สำคัญ รวมทั้งควรส่งเสริมการฝึกกำลังของภาคส่วนต่างๆ ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในประเทศไทยทั้งเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยสึนามิ และอุทกภัยในปี 2553 ที่ผ่านมามีทำให้เกิดการรวมพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อมวลชน กองทัพ ประชาสังคม และอาสาสมัครต่างๆ ซึ่งล้วนมีลักษณะภารกิจ บทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน เช่น บุคลากรของกองทัพมีความเข้มแข็งและมีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนภาคเอกชน เช่น สื่อมวลชน บริษัทต่างๆ มีงบประมาณช่วยเหลือที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่วนภาคประชาสังคมไม่มีระบบจัดตั้ง เป็นการรวมตัวกันด้วยจิตอาสาที่มีพลังและมีความยั่งยืน ดังนั้น การฝึกกำลังทั้ง 3 ส่วนจึงเป็นเรื่องทางยุทธศาสตร์ที่จำเป็นต้องดำเนินการอย่างจริงจัง โดยรัฐควรให้การสนับสนุนและช่วยประสานเชื่อมโยงพลังของกลุ่มต่างๆ เพื่อทำงานร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ต้องมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นที่มีการรวบรวมข้อมูลโดยหน่วยงานต่างๆ เช่น ความเร็วลม ปริมาณน้ำ ปริมาณฝนเพื่อนำมาบูรณาการและติดตามเฝ้าระวัง เพื่อนำมาประเมินสถานการณ์ที่ถูกต้องสามารถพิจารณาการออกประกาศเตือนภัยได้ทันเวลา

ภาณุ มนูญรวงศ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องขีดความสามารถในการจัดการอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Study) ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้แทนเทศบาลตำบล รวม 39 คน จากจังหวัดนครสวรรค์ ชัยนาท อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และนนทบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการสังเกต ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการอุทกภัย ดังนี้ 1) ช่วงก่อนเกิดอุทกภัย พบว่า การจัดทำแผนรับมืออุทกภัยส่วนใหญ่เป็นการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ไว้สำหรับดำเนินงานระหว่างเกิดอุทกภัยในแต่ละปี เช่น การเตรียมบุคลากร การเตรียมงบประมาณ การเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ ที่น่าสนใจคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สะท้อนปัญหาและความต้องการต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแผนรับมืออุทกภัยให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน แต่แผนฯ ดังกล่าวเป็นเพียงแผนระยะสั้น เพื่อแก้ปัญหาปีต่อปี ขาดแผนระยะยาวที่

กำหนดทิศทางจัดการอุทกภัยอย่างเป็นระบบและยั่งยืน อาจสืบเนื่องจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดยังไม่มีแผนแม่บทด้านอุทกภัยและแผนจัดการอุทกภัยระดับชาติก็ยังไม่ชัดเจน อนึ่ง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดแผนรับมือระยะยาว ย่อมส่งผลให้การป้องกันอุทกภัยเป็นเพียงการป้องกันชั่วคราวเช่นกัน ไม่สามารถดำเนินการป้องกันอุทกภัยอย่างยั่งยืนถาวร ตามทางเลือกที่เห็นว่าเหมาะสมและควรเร่งดำเนินการ 2) ระหว่างเกิดอุทกภัย พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจเพื่อติดตามและประเมินสถานการณ์อุทกภัย รับเรื่องราวและประสานขอรับบริจาคจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นข้าวสารอาหาร น้ำดื่ม บางแห่งเปิดโรงครัวเพื่อทำอาหารปรุงสุกแจกจ่ายให้กับผู้ประสบอุทกภัย กางเต็นท์บริเวณถนนหรือที่ว่างซึ่งไม่ถูกน้ำท่วมเพื่อให้ประชาชนใช้พักอาศัยอยู่ชั่วคราว จัดหาสุขาเคลื่อนที่ สุขาลอยน้ำ รวมถึงอำนวยความสะดวกในการเดินทาง พอสรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดการช่วงระหว่างอุทกภัยได้เป็นอย่างดี เพราะมีประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจสภาพอุทกภัยในพื้นที่เป็นอย่างดี 3) หลังจากเกิดอุทกภัย การจัดการภายหลังจากอุทกภัยผ่านพ้นไป ประกอบด้วย การจ่ายเงินเยียวยาความเดือดร้อน ครัวเรือนละ 5,000 บาท ตามนโยบายรัฐบาล การสำรวจความเสียหายของถนน ระบบประปา ไฟฟ้า ฯลฯ ในพื้นที่เพื่อซ่อมแซมฟื้นฟูให้อยู่ในสภาพเดิม ส่วนการฟื้นฟูชุมชนภายหลังจากน้ำลด ส่วนใหญ่จะขอความร่วมมือจากประชาชนผู้มีจิตสาธารณะในการจัดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูชุมชน เช่น Big cleaning day เพื่อทำความสะอาดชุมชน และการฟื้นฟูในระยะยาว อยู่ในรูปของการฝึกอบรม/สาธิตกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้ประชาชนที่ประสบอุทกภัย

Benjamin et al (2011) ได้ศึกษาปัญหาของการสร้างเครือข่ายขององค์กรที่กำกับดูแลด้านสภาพแวดล้อม โดยใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัย จำนวน 14 ชิ้น จาก 9 ประเทศ คือ เม็กซิโก เอกวาดอร์ มาลี มาดากัสการ์ ฝรั่งเศส เนปาล เบลีซ เอกวาดอร์และสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่จะต้องพิจารณาก่อนที่จะมีความร่วมมือกัน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านบริบท (Context) ความร่วมมือทั้งหมดจะถูกกำหนดอยู่ในบริบทของนโยบาย และพฤติกรรมของความร่วมมือจะได้รับอิทธิพลจากบริบทนั้น 2) ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของความร่วมมือ (Purpose or the Mission of the Collaboration) ความร่วมมือเกิดจากวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย แต่ความร่วมมือต้องยอมรับวัตถุประสงค์โดยรวมเพื่อการทำงานร่วมกัน การศึกษาจำนวนมากสรุปได้ว่าปัจจัยความสำเร็จในความร่วมมืออย่างเห็นได้ชัด คือการยอมรับตามวัตถุประสงค์หรือภารกิจนั้น 3) ปัจจัยการเลือกสมาชิกและการสร้างขีดความสามารถ (Member Selection and Capacity Building) ผู้ที่ร่วมมือกันจะนำมาซึ่งทักษะ ทรัพยากร ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ มุมมอง ความรู้ การศึกษาที่หลากหลายและวัฒนธรรมภูมิหลัง ในขณะที่ขีด

ความสามารถ คือ ความสามารถของสมาชิกในการรักษาความปลอดภัยของมนุษย์ เทคโนโลยี การเมืองหรือทรัพยากรอื่นๆ ที่จำเป็นในกิจกรรมของการร่วมมือกัน นอกจากนี้บุคคลที่จะร่วมมือกันมักจะเรียนรู้จากคนอื่น ๆ และการสร้างขีดความสามารถจะเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จในความร่วมมือและสามารถช่วยในการพัฒนาภารกิจระหว่างองค์กร 4) ปัจจัยแรงจูงใจและเจตจำนงของผู้ที่ร่วมมือ (Motivation and Commitment of Collaborators) บุคคลและองค์กรที่มาร่วมมือกันเพื่อการทำงานร่วมกันด้วยเหตุผลที่หลากหลายทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การจัดการองค์กรหรือเหตุผลทางการเมืองเพื่อรับมือกับความล้มเหลว โดยก่อนที่จะตกลงร่วมมือกันสิ่งที่สำคัญควรมีการสร้างแรงจูงใจและเจตจำนงของผู้ที่จะร่วมมือ 5) โครงสร้างและการจัดการความร่วมมือ (Structure and Governance of the Collaboration) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของความร่วมมือ คือ โครงสร้างของวิธีการร่วมมือภายใต้กระบวนการจัดการ โครงสร้างของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการร่วมมือกันจะสร้างความยืดหยุ่นในกรณีที่มีความขัดแย้ง โครงสร้างของระบบราชการอาจมีความยืดหยุ่นมาก แต่เป็นการยากต่อความรับผิดชอบ โครงสร้างส่วนกลางมีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อการประสานงานที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความร่วมมือ ดังนั้นกระบวนการจัดการเป็นกิจกรรมของการตัดสินใจและการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมวิธีการร่วมมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 6) พลังอำนาจในความร่วมมือ (Power in Collaboration) ความไม่สมดุลของพลังอำนาจในการร่วมมือกันอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง และอาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการร่วมมือ กลไกโครงสร้างและการกำกับดูแลอาจเป็นแหล่งที่มาของการรักษาความไม่สมดุลของพลังอำนาจ 7) ความรับผิดชอบ (Accountability) ความรับผิดชอบในความร่วมมือ คือการทำงานร่วมกันของผู้ที่ร่วมมือกันในรูปแบบที่สอดคล้องตามเจตนาของผู้เลือกตั้งและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยในการดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ นั้นต้องใช้ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น องค์กรที่ไม่แสวงหากำไรและภาคเอกชน ซึ่งก่อนที่จะตกลงความร่วมมือกันต้องมีการจัดลำดับความสำคัญ และตรวจสอบวิธีการทำงานร่วมกันในการที่จะต้องรับผิดชอบต่อประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ 8) การติดต่อสื่อสาร (Communication) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การสนทนา การคิดร่วมกัน การระดมความคิด การเจรจาต่อรอง การปรึกษาหารือ การแก้ไขปัญหา การจัดการความขัดแย้งและแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความร่วมมือ ผู้ที่จะทำงานร่วมกันควรแน่ใจว่าช่องทางการติดต่อสื่อสารมีความโปร่งใสและเป็นปกติ 9) การรับรู้กฎหมาย (Perceived Legitimacy) การร่วมมือในการทำงานและการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการร่วมมือกันควรพิจารณาถึงความถูกต้องตามกฎหมาย ความร่วมมือที่อยู่ภายใต้กฎหมายจะสามารถสร้างความไว้วางใจในภาระหน้าที่ที่สอดคล้องตามบรรทัดฐานของสถาบัน ดังนั้นปัจจัยหนึ่งที่จะต้องพิจารณา

ก่อนที่จะร่วมมือกัน คือ การรับรู้กฎหมายของกลุ่มที่จะทำงานร่วมกัน 10) ความไว้วางใจ (Trust) ความไว้วางใจเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างความสัมพันธ์และยั่งยืนของความร่วมมือกัน ความไว้วางใจจะได้รับการพัฒนาในผู้ที่จะร่วมมือใหม่โดยผ่านการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน การร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ความโปร่งใสในข้อมูลและการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการแสดงให้เห็นถึงความสามารถ ความตั้งใจที่ดีในการปฏิบัติตาม ซึ่งก่อนที่จะตกลงร่วมมือกันต้องสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และ 11) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ผู้ที่จะร่วมมือกันควรเข้าใจถึงความจำเป็น บทบาทและลักษณะของเทคโนโลยีในการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ

Harshada et al (2011) ทำการศึกษาองค์ประกอบของความร่วมมือในการทำงาน: กรอบแนวคิดรูปแบบการทำงาน โดยการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยเชิงประจักษ์เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือ ที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์การทำงานของภาคส่วนต่างๆ ในอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ อุตสาหกรรมยานยนต์ และอุตสาหกรรมก่อสร้าง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึกจากตัวแทนของแต่ละบริษัท ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับความร่วมมือ คือ 1) องค์ประกอบด้านบริบท (Context) ประกอบด้วย วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และโครงสร้างองค์กร 2) องค์ประกอบการสนับสนุน (Support) ประกอบด้วย เครื่องมือ เครือข่าย แหล่งทรัพยากร การฝึกอบรม การสร้างทีมงาน การจัดการความรู้ และการจัดการข้อผิดพลาด 3) องค์ประกอบด้านความร่วมมือในการะงาน (Collaborative Task) ประกอบด้วย ประเภท โครงสร้าง และความต้องการ 4) องค์ประกอบด้านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ความร่วมมือ (Collaborative Interaction Process) ประกอบด้วย การเรียนรู้ การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร และการตัดสินใจ 5) องค์ประกอบด้านทีมงาน ประกอบด้วย บทบาท ความสัมพันธ์ การแบ่งปันความรู้ หลักทั่วไป กระบวนการกลุ่ม และส่วนประกอบ นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบเสริมสร้าง (Overarching Factors) ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ ประกอบด้วย ความไว้วางใจ ความขัดแย้ง ประสิทธิภาพ เป้าหมาย แรงจูงใจ ข้อจำกัด การจัดการ การดำเนินงาน และเวลา

Lai (2011) ศึกษาขีดความสามารถความร่วมมือขององค์กรในการจัดการภัยพิบัติ: เอกสารองค์กรกาชาด ประเทศไต้หวัน โดยใช้วิธีการสังเคราะห์เอกสาร เพื่อนำเสนอหลักฐานเชิงประจักษ์ของความร่วมมือระหว่างองค์กร จากเหตุการณ์เกิดสึนามิในปี 2004 และเหตุการณ์เกิดแผ่นดินไหวที่เมือง Wenchuan ในปี 2008 ผลการศึกษาพบว่า ขีดความสามารถความร่วมมือขององค์กรในการจัดการภัยพิบัติแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีองค์ประกอบภาวะความเป็นผู้นำ ที่มีความชัดเจนในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรกับบุคคล มี

การตัดสินใจที่รวดเร็วตามกรอบของปัญหา องค์ประกอบการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรและบรรลุมวิสัยทัศน์ร่วมกัน และองค์ประกอบการเป็นภาคีเครือข่าย เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรในรูปของภาคีเครือข่าย 2) โครงสร้าง มีองค์ประกอบขั้นตอน มีขั้นตอนการจัดตั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ องค์ประกอบด้านบทบาท มีความเข้าใจในบทบาท สิทธิและความรับผิดชอบ 3) การติดต่อสื่อสาร มีองค์ประกอบการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร โดยมีวิธีการจัดเก็บ การเผยแพร่และการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ประกอบความคล่องตัวของการติดต่อสื่อสาร โดยมีการติดต่อสื่อสารที่ทันเวลา และเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และ 4) แหล่งทรัพยากร มีองค์ประกอบด้านความรู้และทักษะ ที่นำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือ และใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย องค์ประกอบด้านงบประมาณ องค์กรสามารถใช้งบประมาณ ได้อย่างเพียงพอตามขอบเขตข้อจำกัด

Eide et al (2012) ศึกษาโครงสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึกตัวแทนจากหน่วยงานฉุกเฉินของประเทศนอร์เวย์ 11 หน่วยงาน รวม 45 คน ผลการศึกษา พบว่าโครงสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรประกอบด้วย 5 กลุ่ม คือ หน่วยงานฉุกเฉิน การสนับสนุนจากองค์กร องค์กรเชี่ยวชาญจากภายนอก ข้อมูลข่าวสาร และภาคส่วนอื่นๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1) หน่วยงานฉุกเฉิน (Emergency Agencies) ต้องมีความรู้ความสามารถ และร่วมมือกันในการจัดการเหตุการณ์ตามลำดับขั้นของการตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน มีความรับผิดชอบในการประสานงาน การค้นหา และการกู้ภัย 2) การสนับสนุนจากองค์กร (Supporting Organizations) องค์กรต้องมีความร่วมมือในการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินตามแผนการจัดการในภาวะฉุกเฉิน และให้การสนับสนุนหน่วยงานฉุกเฉินตามภาระผูกพันในพื้นที่รับผิดชอบด้วยความสมัครใจ นอกจากนี้องค์กรยังสามารถให้ความรู้ในการอพยพ การกู้ภัย การปฐมพยาบาล และสามารถสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ยานพาหนะ อาหาร และเครื่องคี่ม เป็นต้น 3) องค์กรเชี่ยวชาญจากภายนอก (External Expert Organizations) เป็นความร่วมมือจากองค์กรภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการในภาวะฉุกเฉิน โดยส่งตัวแทนเข้ามาให้ข้อมูลเพื่อที่จะสามารถจัดการกับสถานการณ์เลวร้ายนั้นได้ เช่นการที่มีผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมี เพื่อจัดการกับปัญหารั่วไหลของสารเคมี 4) ข้อมูลข่าวสาร (Informants) การที่บุคคลร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแบ่งปันข้อมูล ความรู้ เพื่อใช้ในการจัดการทั้งก่อนการเกิดภาวะฉุกเฉินและในภาวะฉุกเฉิน สามารถบรรเทาเหตุการณ์และลดการบาดเจ็บได้ และ 5) ภาคส่วนอื่นๆ (Other Actors) เช่นหน่วยงานท้องถิ่นสามารถสร้างความร่วมมือในการจัดการภาวะฉุกเฉินได้ด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในบทบาทร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันตามบทบาทหน้าที่และแผนงานที่ได้เตรียมไว้ โดยไม่ให้เกิดความขัดแย้ง

Marin et al (2012) ศึกษาผลของความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคเอกชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษา: จังหวัดवालเซีย ประเทศโรมาเนีย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน จาก 130 คนในชุมชนเมืองและ 120 คนในชนบท โดยทำการศึกษาในมิติของการจัดการกับมิติทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในชุมชนเมืองและในชนบทมีค่อนข้างน้อย ส่วนการตัดสินใจของประชาชนที่จะร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเมืองค่อนข้างมาก ในขณะที่การตัดสินใจของประชาชนที่จะร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ชนบทมีค่อนข้างน้อย สาเหตุมาจากการติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนมีน้อย ส่วนประชาชนในเขตเมืองมีการติดต่อสื่อสารกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประจำ สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยอาศัยความร่วมมือนั้นจำเป็นต้องสนับสนุนชุมชนให้มีมาตรการในการแก้ปัญหาชุมชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาชนบททั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ระบบนิเวศน์ เทคโนโลยีการสื่อสารทันสมัย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Moori et al (2012) ศึกษาการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความร่วมมือระหว่างเกษตรกรผู้ส่งนมกับผู้ประกอบการแปรรูปนม ในประเทศบราซิล โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเกษตรกรผู้ส่งนม จำนวน 83 คนและตัวแทนบริษัทแปรรูปนมจำนวน 28 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ซึ่งตัวแปรเชิงสาเหตุประกอบด้วย ปัจจัยสภาพทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยการแลกเปลี่ยนความรู้ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัจจัยคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และตัวแปรตาม คือความร่วมมือ และโครงสร้างการปรับเปลี่ยน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสภาพทางภูมิศาสตร์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความร่วมมือ เท่ากับ 0.29 และปัจจัยการแลกเปลี่ยนความรู้ก็มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความร่วมมือ เท่ากับ 0.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน โดยสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรความร่วมมือที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรปัจจัยสภาพทางภูมิศาสตร์ และปัจจัยการแลกเปลี่ยนความรู้ได้ร้อยละ 54 ($R^2 = 0.54$) ส่วนปัจจัยการแลกเปลี่ยนความรู้มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อโครงสร้างการปรับเปลี่ยน เท่ากับ 0.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน ในขณะที่ปัจจัยคุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างการปรับเปลี่ยนซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน โดยสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรโครงสร้างการปรับเปลี่ยนที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรปัจจัยการแลกเปลี่ยนความรู้ได้ร้อยละ 41 ($R^2 = 0.41$) นอกจากนี้ตัวแปรความร่วมมือมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อโครงสร้างการปรับเปลี่ยน เท่ากับ 0.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน สรุปได้ว่าสภาพพื้นที่ และการ

แลกเปลี่ยนความรู้ของผู้ส่งนมส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างผู้ส่งนมกับผู้ประกอบการแปรรูปนม ในขณะที่คุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่ส่งผลต่อความร่วมมือและโครงสร้างของการปรับเปลี่ยน

Tan (2013) ศึกษานโยบายและความร่วมมือในการฟื้นฟูภายหลังเกิดภัยพิบัติ โดยเป็นการศึกษาจากการสังเคราะห์เอกสาร การทบทวนแนวคิด ทฤษฎีเพื่อศึกษาการบูรณาการของภาคส่วนต่างๆ ประกอบด้วยรัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชนในการบูรณะฟื้นฟูผลกระทบจากภัยพิบัติ โดยมุ่งเน้นไปที่รูปแบบความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติที่ยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่นำไปสู่การกำหนดนโยบาย และการสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ คือ การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร และการวางแผนในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ รวมทั้งการเพิ่มอาสาสมัคร วัสดุอุปกรณ์ในการบรรเทาทุกข์ การเตรียมความพร้อมของนโยบายในการรับมือภัยพิบัติในระยะยาว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการฟื้นฟูจากการประสบภัยพิบัติ การจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ และการคาดการณ์เมื่อเกิดภาวะฉุกเฉินที่ชัดเจนและแม่นยำ

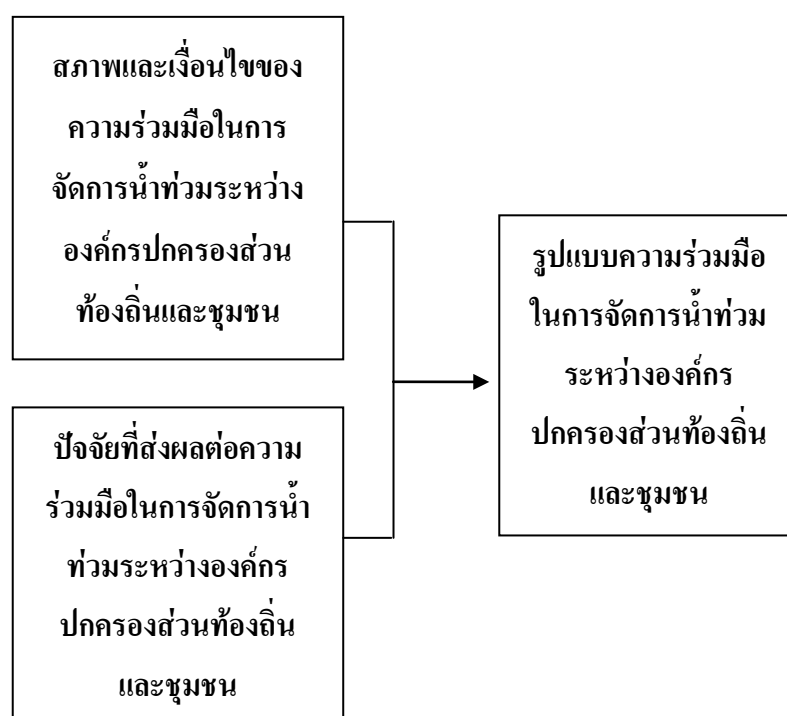
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีรายละเอียดดังภาพประกอบ 10 จากภาพประกอบแสดงให้เห็นว่า กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และในส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

การศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในส่วนที่ 1 นั้นจะมุ่งเน้นศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ตามวัฏจักรการจัดการภัยพิบัติ คือศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือตั้งแต่ระยะก่อนเกิดภัยน้ำท่วม ขณะเกิดภัยน้ำท่วม และภายหลังน้ำลด ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของความร่วมมือ และองค์ประกอบที่นำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม สำหรับการศึกษปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในส่วนที่ 2 นั้น เป็นการมุ่งเน้นค้นหาปัจจัยที่เกื้อหนุนในการเกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

กรอบแนวคิดตามภาพประกอบ 10 มีที่มาจากการสังเคราะห์ขั้นของผู้วิจัย ซึ่งได้จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ดังแสดงไว้ในบทที่ 2 ทำให้ทราบว่าปรากฏการณ์ในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วมนั้นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามวัฏจักรการจัดการภัยพิบัติ เพื่อให้เกิดการป้องกัน ลดผลกระทบของภัย ลดอันตรายและความสูญเสียจากภัยพิบัติน้ำท่วม ซึ่ง

เป็นไปตามแนวคิดของ Warfield (2004); Beachley (2005); Carter (2008); กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2553) และทวิชดา กมลเวช (2554) ส่วนการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือนั้น มุ่งเน้นศึกษาตั้งแต่รูปแบบความร่วมมือ ลักษณะของความร่วมมือ และปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือ ตามแนวคิดของ Coombs (1981); Jean (1995); Keeves (1998); Frey et al (2006) และเรวัตร์ชาติวิศิษฐ์ (2539) และศึกษารอบคอบมุมมองประกอบที่สำคัญที่เกื้อหนุนต่อการเกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ซึ่งสังเคราะห์และพัฒนาจากสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือ นำไปสู่การกำหนดรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ภาพประกอบ 10 แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการออกแบบวิจัยเป็นแบบหลายระยะ (The Multiphase Design) ซึ่งประยุกต์มาจากแนวคิดของ Creswell & Plano, 2011 โดยในระยะแรกเป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ระยะที่สองเป็นวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และระยะสุดท้ายวิจัยเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือและปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 3 ศึกษารูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

การวิจัยในระยะนี้มุ่งเน้นศึกษา 2 ลักษณะที่ทำไปพร้อมๆกัน คือ ประการแรก เป็นการศึกษาสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ และประการที่สองเป็นการศึกษาเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย โดยประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก รูปแบบการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการวิจัยในขั้นตอนนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม และ 2) คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ 5 ตำบลของอำเภอปากพนัง คือ ตำบลขนานนาก ตำบลท่าพญา ตำบลบางพระ ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก และตำบลหูล่อง ซึ่งจากการพิจารณาข้อมูลประชากร ประกอบกับข้อมูลค่าใช้จ่าย ระยะเวลา และการเตรียมการเพื่อได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นตัวแทนที่ดี ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมตำบลละ 15 คน ประกอบด้วย ตำบลขนานนาก 15 คน ตำบลท่าพญา 15 คน ตำบลบางพระ 15 คน ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก 15 คน และตำบลหูล่อง 15 คน รวมทั้งสิ้น 75 คน ในส่วนของคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ และพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เช่นเดียวกัน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แห่งพื้นที่ละ 10 คน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลขนานนาก 10 คน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา 10 คน เทศบาลตำบลบางพระ 10 คน องค์การบริหารส่วนตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก 10 คน และองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง 10 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน

2. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาในขณะนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้เทคนิควิธีการดำเนินการ 2 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำหนดไว้ คือ ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม รวมทั้งสิ้น 75 คน ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตัวเองโดยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยประเด็นคำถามที่สำคัญ คือ สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเป็นอย่างไร ในส่วนที่ 2 มีข้อคำถามที่สำคัญ คือ เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วยอะไรบ้าง

โดยในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 45 – 60 นาที ซึ่งระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึก เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันและใช้ในการวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

วิธีที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ และพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 50 คน แบ่งเป็นกลุ่มพื้นที่ละ 10 คน โดยผู้วิจัยเดินทางไปยังเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ที่กำหนดไว้เพื่อนัดหมายการสนทนากลุ่ม และดำเนินการสนทนากลุ่มตามวัน เวลาที่กำหนด โดยผู้วิจัยกำหนดจัดเวทีสนทนากลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบลละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง ผู้วิจัยใช้แบบสนทนากลุ่มแบ่งเป็น 2 ส่วน เช่นเดียวกัน คือ ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ คือ สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเป็นอย่างไร และในส่วนที่ 2 มีประเด็นที่สำคัญ คือ เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วยอะไรบ้าง

โดยในการสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสสะท้อนความคิดของตนออกมาตามประเด็นคำถามที่กำหนดขึ้น โดยในระหว่างการสนทนาผู้วิจัยได้มอบหมายให้ผู้ช่วยนักวิจัยทำการบันทึกข้อมูล โดยการจดบันทึก และบันทึกเสียงเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันและใช้ในการวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับตัวชี้วัดสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และตัวชี้วัดเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยก่อนทำการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และสิทธิของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยข้อมูลทุกอย่างจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจะนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ได้มาจาก 2 ส่วน คือ จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม และการสนทนากลุ่มกับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ และพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการจัดระเบียบข้อมูล ด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ทำการสรุปข้อมูล และแปลความหมายของข้อที่ค้นพบเพื่อหาตัวชี้วัดสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และเพื่อหาตัวชี้วัดเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน หลังจากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้าด้านเนื้อหา (Data Triangulations) เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม ที่ทำการสัมภาษณ์ และกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่มจากการสนทนาว่าข้อมูลมีความถูกต้องและสอดคล้องกันหรือไม่ แล้วนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4 และบทที่ 5

ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำสภาพและเงื่อนไขจากระยะที่ 1 มาพัฒนาเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน และได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง รูปแบบการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) บุคคลที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก และ 2) ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมซ้ำซากในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีความสำคัญ เนื่องจากหากขนาดกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก จะส่งผลให้การประมาณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะมีความเชื่อมั่น (Reliability) ต่ำ ดังนั้นจึงจะต้องกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่เพียงพอ (Tabacnick & Fidell, 2007 โดย Comrey & Lee (1992) ได้เสนอแนะว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจนั้นต้องมีกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 300 – 500 ตัวอย่าง จะถือว่าดีถึงดีมากและในส่วนของ การวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างนั้น Mulaik et al (1989) และ Bentler (1990) ได้แนะนำให้ใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 200 ตัวอย่าง และสอดคล้องกับประสบการณ์ของ Kline (2011) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาด 200 - 300 ตัวอย่างในการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ซึ่งเพียงพอต่อการเป็นตัวแทนประชากร และสามารถพยากรณ์พารามิเตอร์ได้อย่างแม่นยำในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง โดยการใช้การเลือกตัวอย่างนั้นเป็นแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551) ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสุ่มตัวอย่างพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างตำบลที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมซ้ำซากตามสัดส่วนของจำนวนอำเภอในแต่ละจังหวัด โดยในจังหวัดใดที่มีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากน้อยกว่า 10 อำเภอ พิจารณาเลือก 2 ตำบล จังหวัดใดที่มีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากตั้งแต่ 10 – 15 อำเภอ พิจารณาเลือก 3 ตำบล และจังหวัดใดที่มีพื้นที่น้ำ

ท่วมซ้ำซากมากกว่า 15 อำเภอขึ้นไป พิจารณาเลือก 5 ตำบล ทำให้การวิจัยระยะนี้ได้พื้นที่รวม 20 ตำบล ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมกับข้อมูลค่าใช้จ่าย ระยะเวลา และการเตรียมการเพื่อได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดี รายละเอียดแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลตามสัดส่วนอำเภอ

ที่	จังหวัด	อำเภอ	ประชากร (ตำบล)	คัดเลือก (ตำบล)	ขนาดตัวอย่าง
1.	ชุมพร	8	52	2	40
2.	สุราษฎร์ธานี	8	35	2	40
3.	นครศรีธรรมราช	18	118	5	100
4.	สงขลา	10	46	3	60
5.	ปัตตานี	12	67	3	60
6.	ยะลา	6	16	2	40
7.	นราธิวาส	12	55	3	60
รวมทั้งสิ้น 7 จังหวัด		74	389	20	400

ขั้นที่ 2 กำหนดขนาดตัวอย่างตำบลละ 20 คน แบ่งเป็นสัดส่วนที่เท่ากันระหว่างประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม จำนวน 10 คน และบุคคลที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมจำนวน 10 คน ซึ่งเป็นการกำหนดขนาดของตัวอย่างของแต่ละชั้นภูมิที่ไม่เป็นสัดส่วนกับขนาดของประชากรในแต่ละชั้นภูมิ (Disproportionate Stratified Random Sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551) เนื่องจากขนาดประชากรของชั้นภูมิประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมมีใหญ่มาก ในขณะที่ชั้นภูมิของบุคคลที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเล็กมาก ถ้าใช้ตัวอย่างเป็นสัดส่วนของชั้นภูมิ อาจจะไม่สามารถศึกษารายละเอียดของความคิดเห็นของทั้ง 2 กลุ่มได้เพียงพอ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างแต่ละชั้นภูมิให้มีสัดส่วนเท่ากัน ดังนั้นในการศึกษาระยะนี้มีขนาดตัวอย่าง 400 คน ประกอบด้วยประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมจำนวน 200 คน และสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 200 คน รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

2. รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Instrument)

ผู้วิจัยได้นำเอาสภาพความร่วมมือและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม และจากการสนทนากลุ่มกับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการและพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ที่ทำการวิเคราะห์เนื้อหาเรียบร้อยแล้วจากระยะที่ 1 มาพัฒนาสร้างแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมสภาพความร่วมมือและเงื่อนไขของความร่วมมือที่สำคัญทั้งหมด ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานะ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความถี่ของการเกิดน้ำท่วม และระยะเวลาเฉลี่ยในการเกิดน้ำท่วม ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยวัดระดับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่า ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวทางของลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ โดยมีความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนี้น้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนี้น้อย
- 3 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนี้ปานกลาง
- 4 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนี้มาก
- 5 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนี้มากที่สุด

สำหรับเกณฑ์ในการให้คะแนนค่าเฉลี่ยในแต่ละระดับนั้น ใช้สูตรคำนวณจากช่วงกว้างของชั้น ตามสูตรดังนี้ (Best, 1981)

$$\begin{aligned}\text{Interval (I)} &= \text{Range (R)} / \text{Class (C)} \\ &= (5-1)/5 \\ &= 0.8\end{aligned}$$

- 1.00– 1.80 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนั้นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 1.81 – 2.60 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนั้นอยู่ในระดับน้อย
- 2.61– 3.40 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนั้นอยู่ในระดับปานกลาง
- 3.41– 4.20 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนั้นอยู่ในระดับมาก
- 4.21– 5.00 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด

สำหรับเกณฑ์ในการให้คะแนนค่าเฉลี่ยในแต่ละระดับนั้น ใช้สูตรคำนวณจากช่วงกว้างของชั้น ช่วงละ 0.8 ดังที่กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้ โดยคะแนนเฉลี่ยการวัดระดับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เป็นดังนี้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน โดยวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวทางของลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ จำนวน 52 ข้อ โดยมีความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือน้อย
- 3 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือปานกลาง
- 4 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือมาก
- 5 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือมากที่สุด

ดังนั้น เกณฑ์การให้คะแนนค่าเฉลี่ยวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เป็นดังนี้

- 1.00–1.80 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือในระดับน้อยที่สุด
- 1.82 – 2.60 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือในระดับน้อย
- 2.62– 3.40 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือในระดับปานกลาง
- 3.42– 4.20 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือในระดับมาก
- 4.21– 5.00 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือในระดับมากที่สุด

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 ท่าน ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา และนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับ (IOC: Index of Item Objective Congruence) การตรวจสอบความตรงของเนื้อหาได้กำหนดเกณฑ์ดังนี้ ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรงกับค่านิยมปฏิบัติการ ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรงกับนิยามปฏิบัติการ และให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการหรือไม่ แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC > 0.5 ขึ้นไปมาใช้ ซึ่งสามารถตัดสินได้ว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องเหมาะสม หรือมีความตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขภาษาเพื่อนำไปสู่การทดลองใช้ต่อไป (ศิริชัย กาญจนาวลี, 2552) ซึ่งผลจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่ามีค่าตั้งแต่ 0.66 - 1.00

2.2.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมในตำบลปากแพรก จำนวน 15 คน และคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรกซึ่งอยู่ในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำปากพอง จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) โดยใช้วิธีของ ครอนบาร์ค (Cronbach) ค่าที่สูงแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อถือมาก ค่าที่ได้ควรอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 แสดงว่ามีความสอดคล้องภายในและสามารถนำไปใช้ได้ (กรีซ แรงสูงเนิน, 2554) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามในส่วนของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเท่ากับ 0.97 และในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเท่ากับ 0.98 ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อถืออยู่ในระดับดี แสดงว่าแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัย

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมและปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในพื้นที่ตำบล อำเภอ และจังหวัดต่างๆ ระหว่างวันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 ถึง 7 มกราคม 2557 โดยดำเนินการดังนี้

2.3.1 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อขออนุญาตและขออนุเคราะห์จากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง เพื่อตอบแบบสอบถามและแจ้งให้สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการขออนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

2.3.2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์จากประชาชนที่ประสบภัยพิบัติที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยทำหน้าที่ในการเดินทางไปพบประชาชนเพื่อขออนุญาตและขออนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

2.3.3 การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนทำการตอบแบบสอบถามผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และสิทธิของผู้ตอบแบบสอบถามตามหลักการวิจัย ข้อมูลทุกอย่างจากการตอบแบบสอบถามจะถือเป็นความลับและนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

2.3.4 นำแบบสอบถามจาก 2.3.1 และ 2.3.2 มาลงข้อมูลคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ที่กำหนดไว้ต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลบรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจัดการกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติและโปรแกรมประยุกต์ในการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตาราง ส่วนการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของความร่วมมือใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสถิติ เพื่อจัดกลุ่มข้อคำถาม โดยการสกัดปัจจัยด้วยวิธีวิเคราะห์ส่วนประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) การพิจารณาความเหมาะสมของการสกัดปัจจัยจะตรวจสอบจากค่าสถิติ Kaiser Meyer Olkin: KMO ควรมีค่ามากกว่า 0.6 ขึ้นไป และการหมุนแกน (Rotation) เป็นแบบวิธี Varimax (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552) ใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป เพื่อลดจำนวนตัวแปรให้เหลือบางตัวที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) และค่าความแปรปรวนร่วมกัน

(Communality) สูง และเป็นการหาจำนวนองค์ประกอบที่สามารถใช้แทนตัวแปรทั้งหมดได้ (Tabachnik, & Fidell, 2007) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติ

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในรูปแบบสมการโครงสร้าง เพื่อทดสอบรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้โปรแกรม ประยุกต์ในการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง ในการทดสอบรูปแบบสมการโครงสร้าง ผู้วิจัยจะเริ่มต้นจากการกำหนดแผนผังรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ พร้อมทั้งระบุเส้นทางระหว่างตัวแปร ซึ่งอยู่บนพื้นฐานทางทฤษฎีและข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้ค่าสถิติสำคัญในการตรวจสอบความเหมาะสมพอดี (Fit) ได้แก่ ค่า Chi-Square / Degree of Freedom (χ^2/df) มีค่าน้อยกว่า 3.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่ามากกว่า 0.95 ค่าดัชนีมาตรฐานรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) ไม่ควรเกิน 0.08 และค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) ไม่ควรเกิน 0.06 (เสรี ชัดแจ้ง, 2551)

ระยะที่ 3 ศึกษาแบบ ความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย โดยประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) รูปแบบการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการวิจัยระยะนี้ คือ บุคคลที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับผู้นำท้องที่ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานของเทศบาลตำบลนาหวาง กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตำบลนาหวาง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาในระยะที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยกำหนดการสนทนากลุ่มเป็น 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 จัดเวทีสนทนากลุ่มกับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ และพนักงานของเทศบาลตำบลนาแหร่ง ครั้งที่ 2 จัดเวทีสนทนากลุ่มกับกำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลนาแหร่ง โดยผู้วิจัยเดินทางไปยังหน่วยงานที่กำหนดไว้เพื่อนัดหมายการสนทนากลุ่ม และดำเนินการสนทนากลุ่มตามวัน เวลาที่กำหนด ข้อคำถามผู้วิจัยใช้แบบสนทนากลุ่ม โดยมีประเด็นคำถามที่สำคัญ คือ

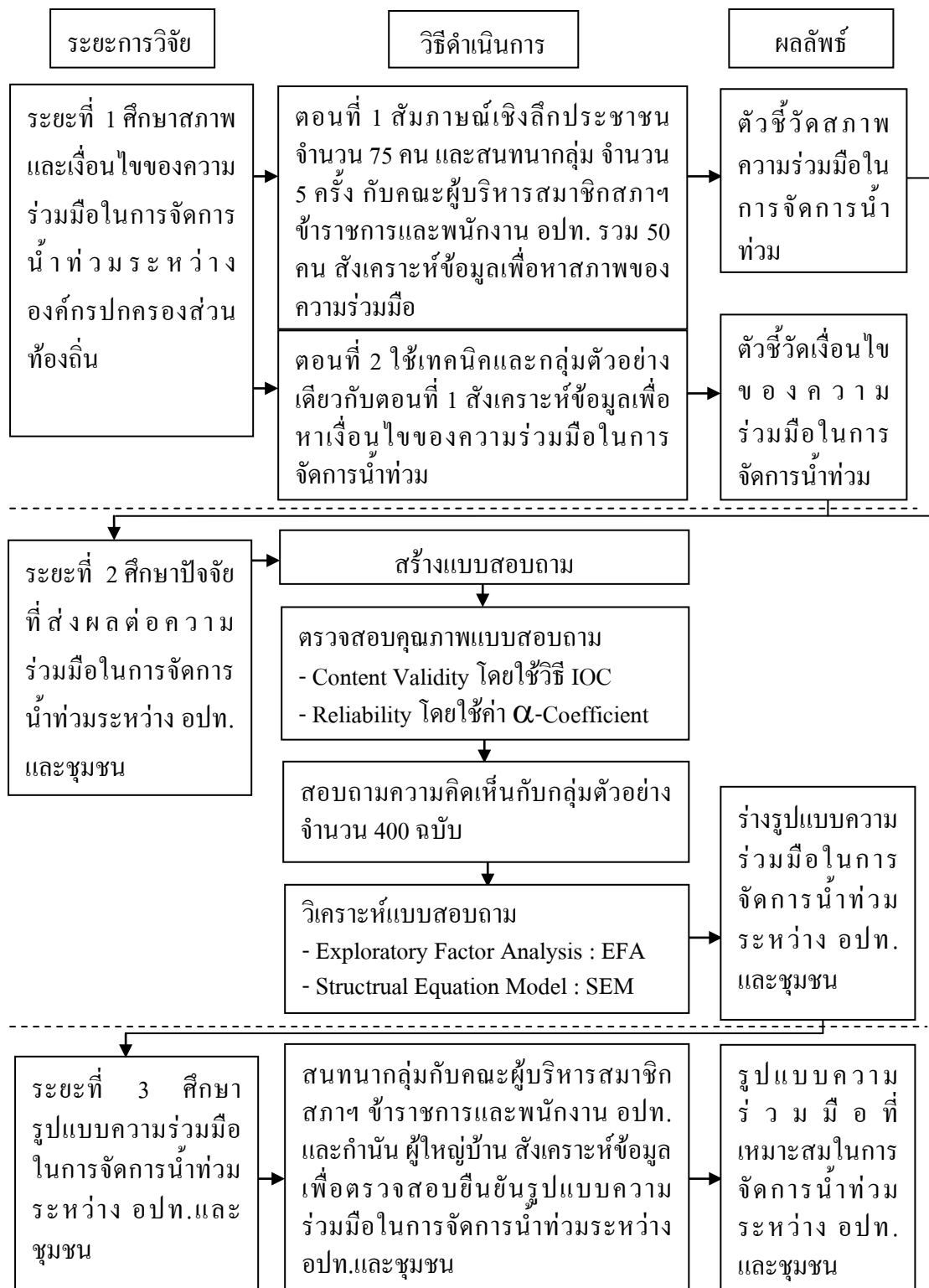
- 1) ข้อคิดเห็นความสำคัญของแต่ละปัจจัยของรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
- 2) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
- 3) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
- 4) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม และมีความสัมพันธ์โดยอ้อมกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
- 5) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการจัดการน้ำท่วม และกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม และมีความสัมพันธ์โดยอ้อมกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
- 6) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการติดต่อสื่อสารและไม่มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ในการสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสสะท้อนความคิดของตนออกมาตามประเด็นคำถามที่กำหนดขึ้น โดยในระหว่างการสนทนาผู้วิจัยได้มอบหมายให้ผู้ช่วยนักวิจัยทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึก และบันทึกเสียงเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันและใช้ในการวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ได้มาจากการสนทนากลุ่มกับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการและพนักงานของเทศบาลตำบลนาหวาง กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตำบลนาหวาง อำเภอ นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช มาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการจัดระเบียบข้อมูล ด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ทำการสรุปข้อมูล และแปลความหมายของข้อที่ค้นพบเพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน หลังจากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสาม เสา่ด้านเนื้อหา (Data Triangulations) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ที่ทำการ สนทนากลุ่มว่าข้อมูลมีความถูกต้องและสอดคล้องกันหรือไม่ แล้วนำเสนอผลการวิจัยเป็นรูปแบบ พรรณนาอธิบายข้อค้นพบในบทที่ 4 และบทที่ 5 อนึ่งก่อนทำการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และสิทธิของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยข้อมูลทุกอย่างจากการ สนทนาจะนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

ดังนั้นขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยโดยใช้การออกแบบวิจัยเป็นแบบหลายระยะ (The Multiphase Design) แสดงได้ดังภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 แสดงขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และ 3) ศึกษาแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่ น้ำท่าวมซ้ำซากในภาคใต้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะด้วยกัน คือ

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 3 ผลการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาตัวชี้วัดสภาพความร่วมมือและตัวชี้วัดเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ในระยะนี้เป็นการศึกษาพื้นที่ประสบปัญหาน้ำท่าวมซ้ำซากตลอดเกือบทั้งปี และมีน้ำท่าวมขังเต็มพื้นที่ ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ประกอบด้วยพื้นที่ 5 ตำบลของอำเภอปากพนัง คือ ตำบลนาบอน ตำบลท่าพญา ตำบลบางพระ ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก และตำบลหูล่อง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่าวม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษารั้งนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2

ตอน คือ ตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ที่ว่า “สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ เป็นอย่างไร” และตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ว่า “เพื่อศึกษาสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้” และ ตอนที่ 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) และจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ที่ว่า “เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ประกอบด้วยอะไรบ้าง” และตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ว่า “เพื่อศึกษาเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้” ซึ่งสามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน พบว่า สภาพความร่วมมือแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ คือ ความร่วมมือในการเตรียมการก่อนการเกิดน้ำท่วม ความร่วมมือการเฝ้าระวังการช่วยเหลือในขณะเกิดน้ำท่วม และความร่วมมือในการจัดการความช่วยเหลือหลังการเกิดน้ำท่วม ดังนี้

1. ระยะแรกเป็นความร่วมมือในการเตรียมความพร้อมก่อนการเกิดน้ำท่วมนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น คือ ความร่วมมือในการวางแผน และความร่วมมือในการเตรียมการอพยพ ซึ่งความร่วมมือในการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการเกิดน้ำท่วมนั้น ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด คือ 1) การจัดทำแผนปฏิบัติการ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุการณน้ำท่วม 2) การวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อรับมือกับปัญหาน้ำท่วม 3) การกำหนดแนวทางขอรับการสนับสนุน ประสานงานและร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม 4) การวางแผนการติดตามการพยากรณ์อากาศ ปริมาณน้ำฝนและการคาดการณ์ภัยพิบัติของกรมอุตุนิยมวิทยาทางสื่อต่าง ๆ 5) การวางแผนการเฝ้าระวังภัยและการแจ้งเตือนภัยในภาวะวิกฤติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา 6) การวางแผนเสริมคันกั้นน้ำ 7) การวางแผนการเตรียมอาหาร น้ำดื่ม และเครื่องเวชภัณฑ์ ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนาที่ให้ข้อมูลตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...ในบางปี อบต. จะนัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน และประชาคม ตำบลเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม ชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือโดยส่งตัวแทน แต่ละครัวเรือนเข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนรับมือกับน้ำท่วม แผนการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม แผนปฏิบัติการขณะเกิดเหตุฉุกเฉิน และวิธีการแจ้งภัย ...”

“...คณะผู้บริหารดำเนินการประชุมกับสมาชิกสภาและหัวหน้าส่วนราชการใน อบต. ร่วมกับตัวแทนครัวเรือนที่ถูกน้ำท่วมทุกปี กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแต่ละหมู่บ้าน โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่บรรเทาสาธารณภัยรายงานถึงความพร้อมของกำลังคน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และงบประมาณ ปัญหาอุปสรรคที่มีอยู่ และดำเนินการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในขณะเดียวกันก็มีการกำหนดแนวทางขอรับการสนับสนุน ประสานงานและความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบัน ในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม เพราะ อบต. นั้นมีข้อจำกัดมากมายในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม ทั้งในส่วนของงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ จึงจำเป็นที่จะต้องขอรับการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง...”

“...ผู้นำในหมู่บ้าน ทั้งผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกอบต. ได้บอกกล่าวให้ชาวบ้านติดตาม พยากรณ์อากาศ ข่าวสารเกี่ยวกับปริมาณน้ำฝน การคาดการณ์พื้นที่ที่น้ำจะท่วมจากกรมอุตุนิยมวิทยา ซึ่งชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือ เพราะแต่ละบ้านจะมีโทรทัศน์ วิทยุ ทุกหลังคาเรือน แตกต่างจากในอดีตที่ชาวบ้านจะสังเกตปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ โดยการดูใบหญ้าครุน ถ้าใบหญ้าครุนกึ่งที่โคนใบแสดงว่าน้ำอาจจะไม่ท่วม แต่ถ้าใบหญ้าครุนกึ่งที่ปลายใบแสดงว่าน้ำอาจจะท่วมแต่ไม่มาก ถ้าใบหญ้าครุนกึ่งที่ปลายใบแสดงว่าน้ำอาจจะท่วมสูง หรือสังเกตจากดอกกล้วยและดอกขี้เหล็กถ้าในช่วงเดือนแปด-เดือนเก้า (ช่วงเดือนสิงหาคม – เดือนกันยายน) ดอกยังบานอยู่บ่งบอกได้ว่าน้ำจะท่วม นอกจากนี้ยังมีสังเกตจากสัตว์ในช่วงเดียวกัน เช่น ถ้าหอยโข่งขึ้นไปเกาะบนต้นจาก ยิ่งเกาะสูงเท่าไรบ่งบอกถึงปริมาณฝนหรือปริมาณน้ำจะมาก หรือจากมดถ้าขนาบขึ้นไปที่สูงให้เตรียมตัวรับมือกับน้ำท่วมใหญ่ สิ่งเหล่านี้เป็นการนำประสบการณ์เรียนรู้จากบรรพบุรุษที่บอกกล่าวให้ลูกหลานสังเกต...”

“...ผู้ใหญ่บ้านวางแผนร่วมกับชาวบ้านในการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม โดยจะแบ่งชาวบ้านออกเป็นกลุ่มเพื่อสังเกตระดับน้ำในแต่ละพื้นที่ การตรวจสอบถนนแต่ละสายและให้ปักไม้ไผ่บนจุดแนวถนนที่พังชำรุดให้ง่ายต่อการมองเห็นเพื่อมีเหตุฉุกเฉิน และมีการแจ้งเตือนชาวบ้านในการซ่อมแซมเรือ บ้านเรือนที่ยังต่ำก็จะติดบ้านให้สูงขึ้น โดยการขอแรงจากเพื่อนบ้านให้มาช่วย นอกจากนี้มีการแจ้งเตือนชาวบ้านที่อยู่ใกล้ถนนใหญ่ทำสะพาน ไม้ให้เชื่อมต่อกับถนนเพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายหากมีการอพยพ ส่วนบริเวณลานบ้านก็ให้ช่วยกันกันถางหญ้า ตัดแต่งกิ่งไม้ และถากวัชพืชในकुคูลองข้างบ้านตัวเองเพื่อที่จะไม่ให้กีดขวางทางน้ำ เมื่อระดับน้ำสูงขึ้นเข้าท่วมในพื้นที่ ผู้ใหญ่บ้านก็จะเตือนให้ผู้หญิง ผู้สูงอายุ เด็ก อยู่แต่ในบ้านเท่านั้น รอกการอพยพหากมีน้ำท่วมสูงมาก ส่วนผู้ชายก็จะแบ่งกลุ่มกันดูแลเวรยาม และเฝ้าถนนหนทาง เพราะทางอบต. แจ้งว่าช่วงที่มีน้ำท่วมห้ามนำสัตว์เลี้ยงไปไว้บนถนนดินในหมู่บ้านเพราะจะทำให้ถนนพัง ชาวบ้านทุกคนก็ให้ความร่วมมือ...”

“... อบต. จะเรียกประชุมชาวบ้านที่อยู่ใกล้แม่น้ำปากพอง และใกล้ลำคลองย่อยต่างๆ เพื่อวางแผนในการเตรียมการยกคันดินกั้นน้ำ โดยให้ประชาชนดำเนินการเคลื่อนย้ายสิ่งของที่กีดขวางบริเวณที่จะดำเนินการยกคันดิน ซึ่งทาง อบต. จะมิงบประมาณในส่วนนี้ดำเนินการเกือบทุกปี ถึงแม้ชาวบ้านมองว่าเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ก็ยังคิดว่าไม่ทำอะไรเลยนอกจากนี้ทาง อบต. จะแจกกระสอบทรายแก่ชาวบ้านที่อยู่ในที่ต่ำ เพื่อใส่ทรายหรือดิน เสริมคันกันดิน ซึ่งชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือเพื่อเตรียมการรับมือกับน้ำท่วมนอกจากนี้ชาวบ้านจะ...”

“...เมื่อรับรู้ว่าจะน้ำจะท่วมชาวบ้านที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำปากพองก็จะมีการเตรียมการตัด ไม้ฟืนเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงในการทำอาหารและใช้ก่อไฟให้สัตว์เลี้ยง แม่บ้านส่วนใหญ่จะวางแผนเตรียมความพร้อมด้านอาหารโดยนำข้าวสารเก็บไว้ในโอ่ง ยกตั้งไว้บนที่สูง เก็บไว้ให้เพียงพอสำหรับสมาชิกในครัวเรือนอย่างน้อยหนึ่งเดือน มีการเตรียมเคยปลา เคยกุ้ง มีการทำนางวัว ซึ่งวิธีการทำคือเอาเนื้อวัวหั่นเป็นชิ้นแล้วหมักด้วยเกลือใส่ให้ปิดฝาให้แน่น

แล้วนำไปฝังไว้ในดินหรือในโคลน สามารถเก็บไว้กินได้เป็นเดือน อีกทั้งยังมีการทำน้ำมันมะพร้าวเก็บไว้เพื่อใช้ทอดปลา ผัดผัก เจียวไข่ บ้านไหนมีมะพร้าวเยอะก็ได้แจกจ่ายน้ำมันมะพร้าวให้ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังมีการคุนอาหารบางอย่างไว้ เช่น ไข่ไก่ ไข่เป็ด มาม่า ปลากระป๋อง ยารักษาโรค ไฟฉาย เทียนไข น้ำมันก๊าด ถ่านไฟฉาย และที่สำคัญคือ ตรวจสอบน้ำในโอ่งให้เพียงพอที่จะใช้ในการทำอาหารและใช้ดื่มได้อย่างน้อย 1 เดือน...”

ไม่เพียงแต่มีความร่วมมือในการวางแผนเท่านั้น ประชาชนในชุมชนยังมีความร่วมมือในการเตรียมการเพื่ออพยพอีกด้วย ซึ่งวิธีการเตรียมความพร้อมในการอพยพ ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ 1) การกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยง 2) การกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ 3) การกำหนดแนวทางการดูแลสุขภาพในครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย และผู้พิการและ 4) การฟังรายงานสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมการอพยพ ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนาที่ให้ข้อมูลตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...ในอดีตชาวบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังที่มีสัตว์เลี้ยงเช่น วัว ควาย จำนวนมาก เมื่อรู้ว่ากำลังจะเกิดน้ำท่วมก็จะทำการอพยพสัตว์เลี้ยงเหล่านี้ไปยังที่ปลอดภัย โดยนำสัตว์เลี้ยงไปฝากไว้ที่บ้านญาติ บ้านเกลตที่อยู่ต่างอำเภอหรืออยู่ในที่สูง แต่ในปัจจุบันทางอบต. ได้เตรียมพื้นที่อพยพ โดยได้วางแผนร่วมกับประชาชนในการกำหนดพื้นที่อพยพ เพื่อความปลอดภัย เช่น วัด โรงเรียน หรือที่บ้านของชาวบ้านที่อยู่บนที่ดอน แต่บาง อบต. เช่น อบต. หูล่อง ได้มีโครงการก่อสร้างที่อพยพถาวร ซึ่งจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เพื่อเตรียมไว้รองรับประชาชน และสัตว์เลี้ยงเมื่อมีการอพยพ...”

“...ผู้ใหญ่บ้านจะสำรวจข้อมูลของประชาชนทุกปี เกี่ยวกับจำนวนผู้อยู่อาศัย สัตว์เลี้ยง เครื่องมือเครื่อง วัสดุอุปกรณ์ และยานพาหนะในแต่ละครัวเรือน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะถูกเก็บไว้ที่หน่วยงานต่างๆ รวมทั้งในแต่ละอบต. และทาง อบต. ก็จะมอบหมายให้สมาชิกสภาในแต่ละหมู่บ้านวางแผนร่วมกับประชาชนในครอบครัวที่มีเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือมีผู้ป่วย มีสัตว์เลี้ยง

เสี่ยงจำนวนมาก หรือมียานพาหนะต่างๆ ที่ทำให้เกิดความเสี่ยงในความไม่ปลอดภัยเมื่อเกิดน้ำท่วม โดยมีการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายด้วยกัน ทั้งวิธีการเคลื่อนย้าย การกำหนดเส้นทาง และการกำหนดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการเคลื่อนย้าย ...”

“...สมาชิกสภาและสมาชิก อสม. ในแต่ละหมู่บ้านจะช่วยกันในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือนร่วมกับหัวหน้าครอบครัว โดยเฉพาะเด็ก คนชรา คนป่วยไข้และผู้พิการเมื่อเกิดภาวะน้ำท่วม โดยกำหนดให้ผู้ที่มีความเสี่ยงเหล่านี้อยู่แต่ในบ้านเท่านั้นเพื่อความปลอดภัย รอจนกว่าจะมีการอพยพไปยังที่ปลอดภัยกว่า ซึ่งทุกคนก็เห็นถึงความสำคัญในประเด็นนี้...”

“...ในอดีตเมื่อมีฝนตกหนักน้ำในแม่น้ำปากพองก็จะเอ่อล้นตลิ่งเข้ามาท่วมในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านก็จะดิเกราะจังหวะเร็วให้เป็นที่รับรู้ว่าน้ำท่วมขึ้นสูงแล้ว ผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ในหมู่บ้านถัดไปก็จะร่วมมือกันดิเกราะรับต่อกันเป็นทอดๆ จังหวะการตีเหมือนกับการตีตอมนมีโจรปล้นบ้าน แต่ในปัจจุบันเป็นการฟังรายงานสภาพความรุนแรง และข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว และโทรทัศน์เป็นหลัก ซึ่งประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการติดตามสถานการณ์น้ำท่วม และนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะเกิดน้ำท่วม ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และพร้อมจะอพยพเมื่อได้รับคำสั่งจากผู้นำหมู่บ้าน...”

2. ระยะที่สองเป็นความร่วมมือเฝ้าระวังการช่วยเหลือในขณะเกิดน้ำท่วม ในช่วงนี้มีความร่วมมือในการอพยพ และการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันขณะเกิดน้ำท่วม ซึ่งความร่วมมือในการอพยพนั้น ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด คือ 1) การอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก และผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว และ 2) การเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนาที่ให้ข้อมูลตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...วิถีชีวิตของชาวบ้านในช่วงน้ำท่วมจะอยู่กันอย่างเรียบง่ายไม่มีความตื่นกลัวที่จะอยู่กับน้ำ ในขณะที่มีน้ำท่วมสูงเมื่อได้รับคำสั่งให้อพยพก็จะให้ความร่วมมือในการอพยพเด็กเล็ก และผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ ไปยังศูนย์อพยพ แต่ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่ไม่ให้ความร่วมมือ เพราะยังเป็นห่วงทรัพย์สิน จึงต้องให้เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือผู้นำท้องถิ่นคอยเกลี้ยกล่อมให้เห็นถึงความสำคัญของการมีชีวิตรอดมากกว่าห่วงทรัพย์สิน ถึงจะยินยอมอพยพ ...”

“...ชาวบ้านส่วนหนึ่งยังมีการนำสัตว์เลี้ยง ไปฝากไว้กับพรรคพวกที่ต่างอำเภอ เช่น วัวชน ไก่ชน เพราะเป็นของรักของหวงและมีค่ามากทั้งในด้านราคาและสภาพจิตใจ แต่สัตว์เลี้ยงอย่างอื่น เช่น หมู วัว ไก่ หรือ เป็ด ก็ให้ความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายเท่าที่สามารถจะทำได้ บางบ้านก็ทิ้งปล่อยให้ตามสภาพ ในระยะ 2-3 ปี มานี้ทาง อบต. ได้เตรียมอาหารสัตว์และหญ้าแห้งไว้คอยบริการ ทำให้ชาวบ้านพอใจ และคลายความกังวลลง แต่ในส่วนของการเตรียมสถานที่รองรับยานพาหนะนั้นที่ผ่านมา ยังไม่เพียงพอ เพราะในปัจจุบันเกือบทุกบ้านจะมีรถยนต์ และรถไถนา เมื่อน้ำท่วมเต็มพื้นที่ต่างคนต่างก็เคลื่อนย้าย ทำให้สถานที่ไม่เพียงพอ จึงต้องจัดตั้งไว้ทำให้ได้รับความเสียหาย บางบ้านก็ขับรถไปจอดไว้ที่บ้านญาติต่างอำเภอ ...”

ในส่วนของการร่วมมือการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ถูกต้องในการอยู่ร่วมกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมนั้น ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด คือ 1) การดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่างๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวม 2) การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล 3) การประเมินความเสียหายเบื้องต้น 4) การจัดระเบียบการให้ความช่วยเหลือและแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลืออย่างเสมอภาคและทั่วถึง 5) การปฏิบัติตามคำแนะนำโดยคำนึงถึงความปลอดภัย 6) การปฏิบัติตามกฏกติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจร เดินเรือ ระหว่างการเกิดน้ำท่วม และ 7) การไม่สร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้อื่น ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนา ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนาที่ให้ข้อมูลตรงกัน และสอดคล้องกัน ดังนี้

“...เมื่อผู้ใหญ่วัย และสมาชิกสภาแจ้งข่าวว่ามีน้ำจะท่วมหนัก ชาวบ้านก็จะขนข้าวของเครื่องใช้เก็บไว้ที่สูง โดยทำการต่อเติมชั้นวางของในบ้านให้สูงขึ้นจากพื้นประมาณ 1.5- 2 เมตร สิ่งไหนยกขึ้นไม่ได้ก็จะต่อขาให้สูงขึ้น เช่น ตู้ เตียงนอน โต๊ะ เก้าอี้ บางบ้านที่ตัวบ้านต่ำก็จะขอแรงเพื่อนบ้าน ทำการคิดบ้านให้สูงขึ้น จากนั้นก็จะซ่อมแซมประตูหน้าต่าง ฝาบ้านให้แข็งแรงเพื่อที่จะรับแรงปะทะจากน้ำได้ นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านส่วนหนึ่งไปช่วยสำรวจ และซ่อมแซมกุฏิพระ โรงเรียน สถานีอนามัย ศาลาประชุมประจำหมู่บ้าน เพื่อป้องกันทรัพย์สินต่างๆไม่ให้เสียหายเมื่อเกิดน้ำท่วม...”

“...ในระหว่างน้ำท่วมสมาชิก อบต. และผู้ชายกลุ่มเวรยามจะร่วมมือกัน โดยจะใช้เรือตระเวนดูแลความสงบเรียบร้อย นอกจากนี้ยังคอยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยในด้านต่างๆ เช่น พายเรือให้พระบิณฑบาต หรือใช้เรือส่งผู้หญิง ผู้สูงอายุ เด็ก ไปอยู่บ้านญาติ บ้านเกลือ หรือศูนย์อพยพที่ปลอดภัยกว่า บางครั้งน้ำท่วมสูงเสี่ยงต่อการที่พระจะมาบิณฑบาตผู้ใหญ่วัย และสมาชิกอบต. จะจัดเวรให้แต่ละบ้านผลัดกันทำกับข้าวนำไปถวายพระ กลุ่มเวรยามเหล่านี้ก็จะพายเรือไปรับอาหารเวียนไปเวียนมาเป็นอย่างนี้จนกว่าน้ำลด ชาวบ้านเรียกการกระทำอย่างนี้ว่า “ทำข้าวเวียน” และหากใครเจ็บป่วยก็จะช่วยปฐมพยาบาล หรือไปรับส่งสถานีอนามัยหรือส่งต่อโรงพยาบาลแล้วแต่อาการ...”

“...เมื่อน้ำเริ่มลดทางเจ้าหน้าที่ อบต. คือ นักพัฒนาชุมชนและนักวิชาการเกษตร จะมีแบบฟอร์มการขอรับความช่วยเหลือ หรือความต้องการเร่งด่วน ไปให้ชาวบ้านกรอกรายละเอียด ซึ่งส่วนใหญ่ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ปัญหาที่พบ คือ ชาวบ้านบางส่วนต้องการให้ทาง อบต. งดใช้เงินให้ขณะนั้นเลย จึงต้องมีการอธิบายถึงขั้นตอนรายละเอียดในการดำเนินการซึ่งอาจจะล่าช้า เพราะมีผู้ได้รับผลกระทบจำนวนมาก ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ก็เข้าใจ แต่ยังมีบางส่วนที่โวยวาย ...”

“...เมื่อน้ำท่วมเต็มพื้นที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็จะได้รับความเดือดร้อนในสภาพความเป็นอยู่ และอาหารการกิน ถึงแม้จะมีการเตรียมการเก็บตุนไว้แล้วก็ตาม โดยทางอบต. ประสานงานกับสมาชิกสภา กำนันผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้าน เพื่อขอความร่วมมือในการจัดระเบียบ แบ่งกลุ่มเพื่อนำของช่วยเหลือทั้งในส่วนงบประมาณของ อบต. และสิ่งของที่ได้รับบริจาค โดยแจกจ่ายให้ทั่วถึงทุกบ้าน ทุกซอย อย่าได้ลำเอียง หรือเก็บไว้แจกเฉพาะญาติพี่น้อง หรือหัวคะแนนของตัวเอง ตามที่เป็นข่าวในจังหวัดอื่น ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ได้รับของช่วยเหลืออย่างทั่วถึง แต่ก็มีบางบ้านที่อยู่ห่างไกลจากเส้นทางหลักอาจจะได้รับสิ่งของช่วยเหลือล่าช้า แต่ก็ยอมรับสภาพได้...”

“...ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นในการปฏิบัติตามคำแนะนำทั้งในส่วนของ อบต. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อสม. และ อปพร. หรือแม้กระทั่งผู้อาวุโสในหมู่บ้านในการดำเนินวิถีชีวิตให้อยู่กับน้ำให้ได้ อยู่อย่างมีความสุข และอยู่รอดปลอดภัยจากเหตุการณ์น้ำท่วม...”

“...ลักษณะของพื้นที่ของกลุ่มน้ำปากพั้งที่มีลาคคลองธรรมชาติหลายสายไหลผ่านทุกหมู่บ้าน เชื่อมต่อกับแม่น้ำ ทำให้มีความสะดวกในการสัญจรทางเรือ ทำให้ผู้ที่มีเรือไว้บริการรับส่งมีรายได้เป็นกอบเป็นกำ ซึ่งในส่วนนี้ทางผู้ใหญ่บ้าน อปพร. และตำรวจชุมชน ได้คอยกำชับ และตรวจตราผู้ให้บริการทางเรือไม่เอาธิดเอาเปรียบ เป็นการซ้ำเติมชาวบ้าน และจับเรือด้วยความระมัดระวังเพื่อความปลอดภัยแก่ชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีการเตือนชาวบ้านที่มีเรือให้ปฏิบัติตามกฎการสัญจร เดินเรืออย่างเคร่งครัด ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ...”

“...ผู้ใหญ่บ้านจะรายงานสถานการณ์น้ำท่วมทางหอกระจายข่าวอย่างต่อเนื่อง และเตือนประชาชนไม่ปล่อยข่าวลือ หรือเผยแพร่คำทำนายต่างๆ เช่น อ่างเก็บน้ำจะพัง หรือน้ำจะท่วมมิดหัว หรือจะมีพายุลูกใหม่ สร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้อื่น โดยให้รับฟังข้อมูลทางหอกระจายข่าว หรือติดตามรายงานจากโทรทัศน์เท่านั้น เพราะจะทำให้เกิดความสับสนในการรับมือกับน้ำท่วม ซึ่งชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี...”

3. ระยะเวลาสุดท้ายเป็นความร่วมมือในการจัดการความช่วยเหลือหลังการเกิดน้ำท่วม ในช่วงน้ำลดประชาชนในชุมชนมีความร่วมมือกันในการฟื้นฟูบูรณะชุมชนให้กลับคืนสภาพปกติ โดยเร็ว ซึ่งลักษณะกิจกรรมที่ทำร่วมกันประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด คือ 1) การวางแผนฟื้นฟู บูรณะ สภาพความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม 2) การสำรวจและรวบรวมความเสียหายของที่อยู่อาศัยและ ทรัพย์สินต่าง ๆ เมื่อหลังน้ำลด 3) การสำรวจสาธารณสุขปโภคของชุมชนที่ได้รับความเสียหาย 4) การปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือ 5) การลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม 6) การกวาดเก็บ ขยะ สิ่งปฏิกูลที่ปรากฏอยู่ในที่ต่างๆ ของชุมชน 7) การขนสิ่งปรักหักพัง ทำความสะอาดถนนเพื่อความปลอดภัยในการสัญจร 8) การซ่อมแซมอาคาร โรงเรือนของทางราชการที่ชำรุดเสียหาย และ 9) การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ การไม่ปลูกสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะ ยาว และ 10) การจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะ เกิดขึ้นในอนาคต ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนาที่ให้ข้อมูลตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...ชาวบ้านก็จะร่วมมือกันสำรวจความเสียหายของตัวบ้านหากมี ความชำรุดก็จะซ่อมแซมให้ดีขึ้นแต่ถ้าเสียหายหนักก็จะแจ้งไปยัง อบต. หรือขอแรงเพื่อนบ้านช่วยเหลือ ซึ่งจะมีการรวมกลุ่มกัน เป็นกลุ่มช่างอาสา กลุ่มคนเหล่านี้มีฝีมือในการซ่อมบ้านและการซ่อมเรือโดยผู้ใหญ่บ้านและ สมาชิก อบต. จะเข้ามากำหนดจัดคิวซ่อมบ้านที่เสียหายหนักก่อน ทำให้บ้าน ที่เสียหายสามารถซ่อมแซมได้สมบูรณ์ และเข้าอาศัยอยู่ได้โดยใช้เวลาไม่นาน ซึ่งชาวบ้านก็ยอมรับในมติ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ชาวบ้านได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมอย่างหนักก็จะสำรวจและรวบรวมความเสียหายในที่ดินทำกิน พืชผลทางการเกษตร สัตว์เลี้ยง หรือพาหนะ ส่งข้อมูล ไปยัง อบต. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความช่วยเหลือ ซึ่งทุกคนจะไม่ ะอะโวยวายหากได้รับความช่วยเหลือช้า เพราะเข้าใจถึงการร่วมชะตากรรม เดียวกันจากภาวะน้ำท่วม...”

“...ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งก็จะช่วยกันสำรวจความเสียหาย เช่น ประปา หมู่บ้าน โทรศัพท์ หรือไฟฟ้าสาธารณะ หากมีความเสียหายก็จะร่วมมือกัน ซ่อมแซม เท่าที่ทำได้ นอกจากนี้ยังซ่อมแซมถนนที่พังชำรุดโดยขุดดินที่หัว หนาเข้ามาถมถนนให้ใช้งานชั่วคราว และรายงานความเสียหายที่เกิดขึ้นไปยัง อบต....”

“...เมื่อเข้าสู่ภาวะปกติ ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกประชุมตัวแทนครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมเพื่อร่วมกันคิดหาแนวทางในการฟื้นฟูสภาพความเสียหายที่เกิดขึ้นให้กลับมาใช้งานได้ดังเดิม ซึ่งอาจจะต้องของบประมาณจาก อบต. อบจ. หรือหน่วยงานอื่นๆ เพราะต้องใช้งบประมาณมาก นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านยังขอความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือ ต้องปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมโดยไม่โอ้อวด และเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน ทุกคนต้องมีวินัยและปฏิบัติตามเสียงส่วนใหญ่ และหากสามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้บ้างก็ควรจะทำ เพราะถ้ารอจากหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่ทันกับการแก้ไขปัญหา ซึ่งชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามศักยภาพที่ทำได้ ...”

“...เมื่อหลังน้ำลดจนเกือบจะเข้าสู่ภาวะปกติ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเดินทางไปช่วยกันลำเลียง ขนส่งคนที่อพยพและช่วยกันนำสัตว์เลี้ยงไปฝากไว้ที่จุดอพยพ เพื่อกลับมาใช้งานต่อไป เป็นความรักใคร่กลมเกลียวของชาวบ้าน...”

“...เมื่อน้ำลดเข้าสู่ภาวะปกติชาวบ้านทุกบ้านจะช่วยกันเก็บขนสิ่งปรักหักพังนำไปเผาทำลาย และช่วยกันทำความสะอาดถนนหน้าบ้านของตนเอง ทุกบ้านก็จะทำเหมือนๆ กัน โดยที่ไม่ต้องให้ใครมาบอกกล่าว เพราะถือว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกันในการสร้างความปลอดภัยให้กับตนเองและชุมชน นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือในการกวาดเก็บ ขยะ สิ่งปฏิกูลที่ปรากฏอยู่ในที่ต่างๆ ของชุมชน...”

“...ชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันเป็นช่างอาสา นอกจากจะช่วยชาวบ้านแล้วยังไปช่วยซ่อมแซม โรงเรียน ศาลาประชุม และกุฏิพระสงฆ์ที่ชำรุดเสียหายโดยทาง อบต. ได้สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อให้ได้ใช้งานชั่วคราวก่อนที่จะได้งบประมาณมาเพิ่มเติม...”

“...จากบทเรียนที่ต้องประสบกับภาวะน้ำท่วมแทบทุกปี ทาง อบต. ได้ประชุมประชาคมเพื่อแก้ปัญหาบ้านน้ำท่วมในระยะยาว โดยในที่ประชุมได้ขอความร่วมมือชาวบ้านไม่ปลูกสร้างสิ่งที่ยาวทางน้ำ เพราะจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้น้ำระบายได้ช้า ส่งผลต่อการที่น้ำเอ่อล้นเข้าท่วมอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ในที่ประชุมยังมีการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งชาวบ้านก็เห็นด้วยกับแนวทางของ อบต. และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ...”

“...จากประสบการณ์การเกิดน้ำท่วมชาวบ้านได้พบว่าการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการนั้นเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะติดขัดเรื่องขั้นตอนการปฏิบัติมากมาย ทำให้การช่วยเหลือไม่ทันต่อความต้องการ ชาวบ้านจึงรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งกองทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม โดยอยู่ในรูปแบบของการรับบริจาคจากชาวบ้าน ทั้งในรูปตัวเงิน และสิ่งของ นอกจากนี้ยังมีวิธีการหาเงินเข้ากองทุนโดยทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การทอดผ้าป่าสามัคคี การทำกิจกรรมในประเพณีชักพระ ประเพณีการแข่งเรือ ประเพณีวันสงกรานต์ หรือ ประเพณีวันลอยกระทง เป็นต้น...”

โดยสรุปสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ประชาชนมีความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วมทั้งในระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย ซึ่งประกอบด้วย ความร่วมมือในการวางแผน มี 7 ตัวชี้วัด ความร่วมมือในการอพยพ มี 6 ตัวชี้วัด ความร่วมมือในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ถูกต้อง มี 7 ตัวชี้วัด และความร่วมมือในการฟื้นฟูบูรณะ มี 10 ตัวชี้วัด ดังนั้นสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีทั้งหมด 30 ตัวชี้วัด นอกจากนี้ประชาชนยังมีความเข้าใจที่เป็นจริงของการดำเนินวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ประชาชนสามารถสร้างช่องทางอย่างหลากหลายเพื่อสร้างหลักประกันการอยู่รอดของตนเอง ความยืดหยุ่นในข้อจำกัดระหว่างวิธีการเอาตัวรอดจากสถานการณ์น้ำท่วม โดยการร่วมมือกันของประชาชนในแต่ละชุมชนเป็นตัวกำหนดเป็นพลังการขับเคลื่อนในการจัดการน้ำท่วม และอาศัยหน่วยงานภาครัฐในฐานะที่เป็นเจ้าภาพหลัก และเป็นผู้ขับเคลื่อนกลไกทางสังคมในการนำนโยบายมาใช้สร้างให้ประชาชนในชุมชนเกิดความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม นั่นก็คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ ผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาตัวชี้วัดเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน พบว่า มีเงื่อนไขที่นำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มีอยู่ 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน 2) การติดต่อสื่อสารกันของประชาชนในชุมชน 3) การสร้างการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน 4) ความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และ 5 การจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. องค์ประกอบความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชนนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 10 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) ความรัก ความสามัคคีกันของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม 2) การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วม และหลังน้ำลด 3) การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม 4) ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม 5) ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม 6) สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันแก้ปัญหาน้ำท่วม 7) ความเป็นกันเอง และความเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม 8) ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม 9) ความรู้สึกถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ถูกน้ำท่วม และ 10) การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชน ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...หากประชาชนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคีกัน คอยช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในภาวะวิกฤติน้ำท่วม จะส่งผลให้ทุกคนในชุมชนร่วมมือกันในการรับมือกับน้ำท่วม...”

“...หากประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาอาศัยญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือผู้นำชุมชนได้ ในขณะเกิดน้ำท่วมและหลังน้ำลด จะส่งผลให้ทุกคนในชุมชนร่วมมือกันในการรับมือกับน้ำท่วม...”

“...หากประชาชนมีความเคารพนับถือ เชื่อฟังผู้อาวุโสในชุมชนโดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม ลักษณะดังกล่าวจะนำมาซึ่งความร่วมมือของคนในชุมชน และเป็นแรงผลักดันให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง...”

“...หากประชาชนในชุมชนมีความไว้วางใจกัน รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ เหล่านี้จะส่งผลให้ทุกคนในชุมชนร่วมมือกัน เกิดความสำเร็จในการรับมือกับน้ำท่วม...”

“...ความเป็นเครือญาติกันของประชาชนในชุมชน คอยช่วยเหลือกัน ปลอบใจ และให้กำลังใจกันเมื่อเกิดน้ำท่วม ก็จะช่วยให้ง่ายในการขอความร่วมมือ...”

“...ประชาชนต้องมีสามัญสำนึก รักท้องถิ่นรักชุมชนเป็นลำดับแรก โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม เพื่อให้ชุมชนรอดพ้นจากภาวะวิกฤติน้ำท่วม...”

“...ความสนิทสนม คู่แน่นเคียงกับเพื่อนบ้าน ตลอดถึงผู้นำในชุมชนจะทำให้ประชาชนมีความเป็นกันเอง และเกรงใจกัน โดยการปฏิบัติตามคำเตือน หรือการขอความช่วยเหลือ จะส่งผลให้ทุกคนในชุมชนร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากประชาชนในชุมชนมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำ มีความเคารพ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำแนะนำ ก็จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยจากภาวะวิกฤติน้ำท่วม ...”

“...การที่ประชาชนประสบชะตากรรมเลวร้ายในพื้นที่ถูกน้ำท่วมมาด้วยกัน ก็จะทำให้ทุกคนร่วมมือกันที่จะฝ่าฟันปัญหา หรืออุปสรรคเหล่านั้น โดยมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในขณะที่เกิดน้ำท่วม และภายหลังน้ำลดเพื่อขอความช่วยเหลือ และนำไปสู่ความร่วมมือกับหน่วยงานที่ให้คำแนะนำ ...”

“...หากประชาชนสามารถจัดการผลประโยชน์ร่วมกัน โดยการแบ่งปันความรู้ในการรับมือกับน้ำท่วม การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การกำหนดวิธีการขอรับความช่วยเหลือ และการกำหนดวิธีการแจกจ่ายของบริจาคอย่างทั่วถึงและทันต่อความต้องการ ประชาชนก็จะเกิดความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดการน้ำท่วม...”

2. องค์ประกอบการติดต่อสื่อสารกันของประชาชนในชุมชนนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 10 ตัวชี้วัด คือ 1) การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนในชุมชนในการเฝ้าระวังน้ำท่วม 3) การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม 4) การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม 5) การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม 6) การประชุมปรึกษาหารือ ระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวังน้ำท่วม 7) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิวในการเฝ้าระวังน้ำท่วม 8) การคิดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม 9) การรณรงค์เพื่อปลูกฝังค่านิยมและสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม และ 10) การนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับฟังมานำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตขณะเกิดน้ำท่วมและหลังน้ำลด ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...การที่ประชาชนในชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม มีการระดมความคิดเห็นผ่านการประชุมด้วยกัน ในการแก้ปัญหาภาวะวิกฤติน้ำท่วม ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม...”

“...หน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐ ต้องให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง และทันต่อเหตุการณ์เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วม และมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือให้กับประชาชนเมื่อเกิดน้ำท่วม ก็จะส่งผลกระทบต่อประชาชนในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการจัดการน้ำท่วม...”

“...การมีเครือข่ายภายนอกชุมชนมาให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือประชาชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม จะเป็นแรงกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเกิดความร่วมมือกันในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อเกิดภาวะน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบต. หรือผู้นำชุมชนมีการนัดประชุมกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะแนวทาง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม ประชาชนก็จะเกิดความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อเฝ้าระวังน้ำท่วม...”

“...หากประชาชนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิว ป้ายเตือน หรือจากบอร์ดประชาสัมพันธ์ในการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วมอย่างสม่ำเสมอ ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม...”

“...หากมีการคิดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม และประชาชนในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลนั้น ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม...”

“...หากมีการรณรงค์ หรือกระตุ้นเตือนเพื่อปลูกฝังค่านิยมและสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือ และนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาไปใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในขณะเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมและภายหลังน้ำลด...”

3. องค์ประกอบการสร้างการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน 3) การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม 4) การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม 5) การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม 6) การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม 7) การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม 8) การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและสนใจในการจัดการน้ำท่วม 9) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม และ 10) การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...หากประชาชนมีการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วม แสดงถึงความห่วงใย เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันในการเฝ้าระวังภัยและการป้องกันน้ำท่วมจัดการน้ำท่วม...”

“...หากประชาชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะและประสบการณ์จากการเผชิญภาวะน้ำท่วม จะทำให้ประชาชนเห็นถึงโอกาสที่จะมีชีวิตรอดจากภาวะวิกฤติน้ำท่วม ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการดำเนินวิถีชีวิตตามข้อมูลที่ได้รับรู้...”

“...หากทาง อบต. สนับสนุนให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันแก้ปัญหาหน้าท่วมร่วมกันในชุมชนของตนเอง ก็จะทำให้ประชาชนในชุมชนนั้นมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วมและจะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือตามมติของกลุ่มในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบต. จัดส่งเจ้าหน้าที่ หรือประสานงานจากภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ หรือฝึกอบรมทักษะต่างๆ ประชาชนก็จะมียังค์ความรู้ใหม่ในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม...”

“...ขณะเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมอาจมีความโกลาหล วุ่นวาย การแข่งขันหรือการเอะอะ โวยวายเพื่อเรียกร้องสิ่งต่างๆ หากทางผู้นำชุมชน หรือนักการเมืองท้องถิ่นสามารถไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง หรือความไม่ลงรอยกันระหว่างประชาชนในชุมชนจากกรณีการเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมได้ ก็จะส่งผลให้ประชาชนไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เกิดความร่วมมือกันเพื่อเผชิญกับภาวะวิกฤติน้ำท่วมได้...”

“...หากทาง อบต. นำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียน และทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น รวมถึงประชาชนในชุมชน ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำขึ้นอีก...”

“...ถ้ามีสมาชิกในแต่ละครัวเรือนได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้ในการรับมือกับน้ำท่วม เช่น ความเข้าใจเครื่องมือวัดปริมาณน้ำฝนและสามารถอ่านค่าได้ก็จะรู้ว่ามีปริมาณน้ำฝนมากถึงจุดใดสามารถทำให้เกิดน้ำท่วมได้ ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการเตรียมการอพยพ เป็นต้น ...”

“...หากทาง อบต. ผู้นำชุมชน และนักการเมืองท้องถิ่นมีการกระตุ้นประชาชนโดยหาวิธีการสร้างแรงจูงใจให้มีความรู้สึกร่วมและสนใจที่จะร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกัน...”

“...หากทาง อบต. ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น รวมถึงประชาชนในชุมชนมีการทบทวนภูมิปัญญาท้องถิ่น จากคำบอกเล่าหรือประสบการณ์ของผู้อาวุโส หรือปราชญ์ชาวบ้าน และนำมาปรับใช้ก็จะเห็นแนวทาง หรือวิธีการในการรับมือกับน้ำท่วม ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันในแนวทางต่างๆ หรือยอมรับในวิธีการนั้นๆ...”

“...หากทาง อบต. มีการกำหนดการชักชวนวิธีปฏิบัติในการอพยพ หรือวิธีการขอรับความช่วยเหลือ ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือเพราะเป็นผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม ...”

4. องค์ประกอบความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 2) วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 3) ทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 4) ความน่าเชื่อถือ น่าไว้วางใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 5) ความจริงใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 6) ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 7) ความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 8) ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมของผู้นำ 9) ความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม และ 10) ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำสามารถชี้แนะหรือสั่งการให้ทาง อบต. สร้างกระบวนการจัดการที่ดีในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม และยังส่งผลให้เกิดความร่วมมือของประชาชนในการจัดการน้ำท่วม...”

“...วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถของผู้ผู้นำในการจัดการน้ำท่วม สามารถนำมาใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม และโครงการเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม และยังส่งผลให้เกิดความร่วมมือของประชาชนในการจัดการน้ำท่วม...”

“...ทักษะ/ประสบการณ์ของผู้ผู้นำในการจัดการน้ำท่วม สามารถนำมาใช้ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดใน อบต. ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และถ้าหากมีวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ บุคลากรที่เพียงพอ ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากผู้นำวางตัวเหมาะสมในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม ประชาชนก็จะให้ความเชื่อถือ และไว้วางใจ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากผู้นำมีความจริงใจต่อประชาชนในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม ประชาชนก็จะมีความจริงใจต่อผู้นำด้วยเช่นกัน และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม...”

“...ความซื่อสัตย์ โปร่งใสของผู้ผู้นำในการจัดการน้ำท่วม ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือ รับฟังคำเตือน และปฏิบัติตามคำแนะนำผ่านการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ทำให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม...”

“...ความพร้อมของผู้ผู้นำและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วม ส่งผลให้เกิดกระบวนการจัดการน้ำท่วมที่มีประสิทธิภาพ และยังส่งผลให้เกิดความร่วมมือของประชาชนในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากผู้นำมีความทุ่มเท เสียสละ ในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม โดยให้ประชาชนได้เห็นถึงการกระทำเหล่านั้น ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากผู้นำมีความเอาใจใส่ และมีความจริงใจกับประชาชนในการช่วยเหลือ แจกจ่ายสิ่งของ และสอบถามถึงปัญหาและความต้องการในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ประชาชนก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับผู้นำ เพราะได้เห็นถึงความพยายามและความตั้งใจจริงในการช่วยเหลือประชาชนของผู้นำ...”

“...ความเป็นกันเองกับชาวบ้านของผู้นำ สามารถโน้มน้าวประชาชนโดยวิธีการติดต่อสื่อสารถึงกันอย่างสม่ำเสมอ ให้รับรู้หรือมีวิสัยทัศน์ร่วมในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม หรือมีอิทธิพล บารมีในการประสานงานหน่วยงานต่างๆ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันในการรับมือกับน้ำท่วม...”

5. องค์ประกอบการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 12 ตัวชี้วัดประกอบด้วย 1) นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของ อปท. 2) การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของ อปท. 3) บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 4) วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 5) การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 6) การประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของ อปท. 7) การช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 8) การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 9) ความเสมอภาคและทั่วถึงของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 10) ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 11) ความต่อเนื่องของโครงการของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม และ 12) การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของ อปท. ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจน ก็จะส่งผลให้ประชาชนร่วมมือกับ อบจ. อบต. หรือ เทศบาล ในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ โดยการสนับสนุนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เพื่อรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วม ประชาชนก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำ และใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เหล่านี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วม คอยแนะนำให้ความรู้ และฝึกอบรมทักษะแก่ประชาชน ประชาชนก็จะเชื่อฟังและร่วมกันปฏิบัติตามคำแนะนำเหล่านั้น...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอ และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประชาชนก็จะร่วมมือกันในการใช้วัสดุ อุปกรณ์เหล่านั้นอย่างระมัดระวัง และให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุดในการรับมือกับน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล สนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารถึงกันของประชาชน จะทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารทั่วถึง ส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีการประชาสัมพันธ์ การรายงานเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารสถานการณ์น้ำท่วมที่ถูกต้อง ชัดเจน ครบถ้วน และเข้าใจง่าย ก็จะทำให้ง่ายต่อการขอความร่วมมือของประชาชนในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีการช่วยเหลือประชาชนที่รวดเร็วและทันเวลา ส่งผลให้ประชาชนได้เห็นถึงคุณค่า และความสำคัญของหน่วยงานเหล่านั้น และจะทำให้ประชาชนร่วมมือกับ อบจ. อบต. หรือ เทศบาล ในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีการจัดลำดับความสำคัญ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการปฏิบัติงาน ทำให้ประหยัดเวลา บุคลากร และงบประมาณ โดยส่งผลดีต่อประชาชนโดยตรงในการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งหากมีการกำหนดการปฏิบัติที่ชัดเจน ประชาชนก็ไม่สับสนในการให้ความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง ก็จะลดปัญหาการแย่งชิง การไม่ลงรอยกัน และลดการเอะอะโวยวายของประชาชนในการเรียกร้องขอความช่วยเหลือ ซึ่งจะนำไปสู่การลดปัญหาความขัดแย้งกันของประชาชน ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีความร่วมมือกันในการเผชิญกับปัญหาน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือ ไว้วางใจ ประชาชนก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับ อบจ. อบต. หรือ เทศบาล ในการจัดการน้ำท่วม ...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีความต่อเนื่องของโครงการในการจัดการน้ำท่วม โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้ หรือการบอกกล่าวผ่านผู้นำของท้องถิ่นในการรายงานความคืบหน้าของโครงการในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม ก็จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือของประชาชน...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีการติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมร่วมกับประชาชน และมีการรายงานผลเป็นระยะๆ ก็จะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือกับประชาชนในการจัดการน้ำท่วม...”

โดยสรุปมีเงื่อนไขที่นำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีอยู่ 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด 2) การติดต่อสื่อสารกันของประชาชนในชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด 3) การสร้างการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด 4) ความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น มี 10 ตัวชี้วัด และ 5) การจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 12 ตัวชี้วัด ดังนั้นเงื่อนไขที่นำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มีทั้งสิ้น 52 ตัวชี้วัด

ระยะที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ในขณะนี้เป็นการศึกษาพื้นที่ประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากตลอดเกือบทั้งปี และมีน้ำท่วมขังเต็มพื้นที่ ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ประกอบด้วยพื้นที่ 7 จังหวัด คือจังหวัด ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า “ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้” และวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า “เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้” ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้ง 5 เวที ในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากลุ่มน้ำปากพนัง แล้วนำไปสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 82 ข้อ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ตรวจสอบค่า IOC พบว่ามีค่าตั้งแต่ 0.66 – 1.00 และพบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของแบบสอบถามในส่วนของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เท่ากับ 0.97 และในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เท่ากับ 0.98 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) หลังจากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิจัยครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม จำนวน 200 คน และกลุ่มที่ 2 คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 200 คน โดยได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์รวม 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ประเภทการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และได้สรุปเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และ องค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน หลังจากนั้นจะทำการศึกษาวิเคราะห์ด้วยแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ด้วยโปรแกรมประยุกต์ในการวิเคราะห์ด้วยแบบสมการโครงสร้าง เพื่อนำเสนอรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตาราง และภาพประกอบ โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการศึกษานี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 400 คน ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จาก 7 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดชุมพรจำนวน 40 คน จังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน 40 คน จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 100 คน จังหวัดสงขลาจำนวน 60 คน จังหวัดปัตตานีจำนวน 60 คน จังหวัดนราธิวาสจำนวน 60 คน และจังหวัดยะลาจำนวน 40 คน ปรากฏรายละเอียด ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงจำนวน ค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพ		
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	200	50.0
ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วม	200	50.0
รวม	400	100.0
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือต่ำกว่า	192	48.0
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	208	52.0
รวม	400	100.0
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 15,000 บาท	274	68.5
สูงกว่า 15,001 บาท	126	31.5
รวม	400	100.0
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่		
ต่ำกว่า 10 ปี	140	35.0
เกิน 10 ปี	260	65.0
รวม	400	100.0

จากตาราง 3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน จำแนกออกเป็นประชาชน ผู้ประสบภัยพิบัติ น้ำท่วมซ้ำซากจำนวน 200 คน (คิดเป็นร้อยละ 50.0) และคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการและพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 200 คน (คิดเป็นร้อยละ 50.0) เกินครึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า (คิดเป็นร้อยละ 52.0) โดยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 274 คน (คิดเป็นร้อยละ 68.5) ส่วนระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่เกิน 10 ปี จำนวน 260 คน (คิดเป็นร้อยละ 65.0)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้สาระสำคัญคือ กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนเท่ากันระหว่างตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและตัวแทนชุมชน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท และอาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 10 ปี

ดังนั้นในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงาน และศึกษาตัวแทนของชุมชน คือ ประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่มีรายได้น้อยกว่า 15,000 บาทต่อเดือน และอาศัยอยู่ในพื้นที่ยาวนานเพียงพอที่จะให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ อาศัยอยู่ในพื้นที่เกิน 10 ปี

1.2 ข้อมูลลักษณะการเกิดน้ำท่วม ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในพื้นที่ น้ำท่วมซ้ำซากใน 20 ตำบล จาก 7 จังหวัด โดยศึกษาในประเด็นความถี่ในการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ และในแต่ละครั้งมีระยะเวลาในการเกิดน้ำท่วมกี่วัน ปรากฏรายละเอียด ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 4 แสดงจำนวน ร้อยละของลักษณะการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
ความถี่ในการเกิดน้ำท่วม		
น้ำท่วมทุกปี ปีละ 1-3 ครั้ง	380	95.0
น้ำท่วมเกิน 3 ครั้ง/ปี	20	5.0
รวม	400	100.0
ระยะเวลาเฉลี่ยในการเกิดน้ำท่วมแต่ละครั้ง		
ระยษะเวลาน้อยกว่า 14 วัน	362	90.5
ระยะเวลาเกิน 14 วัน	38	9.5
รวม	400	100.0

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมทุกปี ปีละ 1 – 3 ครั้ง (จำนวน 380 คน คิดเป็นร้อยละ 95.0) ส่วนระยะเวลาเฉลี่ยในการเกิดน้ำท่วมแต่ละครั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องอยู่กับน้ำท่วมน้อยกว่า 14 วัน (จำนวน 362 คน คิดเป็นร้อยละ 90.5)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้สาระสำคัญคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เจอกับภัยพิบัติน้ำท่วมเกินปีละ 1 ครั้ง ระยะเวลาเฉลี่ยในแต่ละครั้ง 1-2 สัปดาห์

ดังนั้นในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ครั้งนี้เป็นการศึกษาในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากทุกปี และในแต่ละครั้งต้องอาศัยอยู่กับน้ำเป็นเวลาค่อนข้างยาวนาน จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความความคิดเห็น

2.1 ตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนแบ่งมาตรฐาน (S.D.) โดยนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ความร่วมมือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุ น้ำท่วม	2.60	.968	ปานกลาง
2	ความร่วมมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปฏิบัติการได้เมื่อเกิดน้ำท่วม	2.66	.875	ปานกลาง
3	ความร่วมมือในการวางแผนการขอรับการสนับสนุนประสานงานและขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานองค์กร สถาบันในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม	2.62	.923	ปานกลาง
4	ความร่วมมือในการวางแผนติดตามพยากรณ์อากาศ ปริมาณน้ำฝน และการคาดการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมของกรมอุตุนิยมวิทยา ทางสื่อต่าง ๆ	2.62	.926	ปานกลาง

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
5	ความร่วมมือในการวางแผนการเฝ้าระวังภัย และแจ้งเตือนภัยในภาวะวิกฤติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา	2.62	.929	ปานกลาง
6	ความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกั้นน้ำ	2.81	1.001	ปานกลาง
7	ความร่วมมือในการวางแผนเตรียมอาหาร น้ำดื่ม และเครื่องเวชภัณฑ์	2.63	.927	ปานกลาง
8	ความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยง	2.78	.965	ปานกลาง
9	ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ	2.77	.946	ปานกลาง
10	ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ	2.62	.958	ปานกลาง
11	ความร่วมมือในการฟังรายงานสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมการอพยพ	2.51	.978	น้อย
12	ความร่วมมือในการดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่าง ๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวม ไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย	2.52	.928	น้อย
13	ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล	2.56	.929	น้อย
14	ความร่วมมือในการอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ ไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว	2.59	.961	น้อย
15	ความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้	2.74	.967	ปานกลาง
16	ความร่วมมือในการประเมินความเสียหายเบื้องต้น	2.64	1.006	ปานกลาง

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
17	ความร่วมมือในการจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง	2.54	.988	ปานกลาง
18	ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สินสมบัติ	2.49	.968	น้อย
19	ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎกติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจรเดินเรือ เพื่อความปลอดภัยขณะเกิดน้ำท่วม	2.57	.915	น้อย
20	ความร่วมมือในการไม่สร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้อื่นในขณะเกิดภัยน้ำท่วม	2.56	.999	น้อย
21	ความร่วมมือในการสำรวจและรวบรวมความเสียหายของที่อยู่อาศัยและทรัพย์สินต่าง ๆ หลังเกิดภัยน้ำท่วม	2.53	.892	น้อย
22	ความร่วมมือในการสำรวจสาธารณูปโภคของชุมชนที่ได้รับ ความเสียหายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	2.62	.936	ปานกลาง
23	ความร่วมมือในการวางแผนฟื้นฟู บูรณะสภาพความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม	2.66	.903	ปานกลาง
24	ความร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม	2.78	.985	ปานกลาง
25	ความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	2.50	.890	น้อย
26	ความร่วมมือในการขนส่งปรักหักพัง ทำความสะอาดถนน เพื่อความปลอดภัยในการสัญจร	2.46	.944	น้อย
27	ความร่วมมือในการซ่อมแซมอาคาร โรงเรียนของทางราชการที่หักพังชำรุดเสียหายภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	2.69	.962	ปานกลาง
28	ความร่วมมือในการกวาดเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ของชุมชน ภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	2.47	.895	น้อย
29	ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการไม่ปลูกสร้างสิ่งกีดขวางน้ำ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว	2.52	.934	น้อย

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
30	ความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต	2.82	1.130	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย		2.62	.951	ปานกลาง

จากตาราง 5 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวมของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ทั้ง 30 ตัวแปร พบว่า ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.62 แสดงว่าในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมเท่ากับ .951 หมายความว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทางเดียวกัน ในลักษณะนี้แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนแตกต่างกันน้อยหรือใกล้เคียงกัน

เมื่อได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายตัวแปรสำหรับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนทั้ง 30 ตัวแปร พบว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 2.46 – 2.82 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นรายตัวแปรอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยตัวแปรของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนมากที่สุด คือ ความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ($\bar{X} = 2.82$) รองลงมา คือ ความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกั้นน้ำ ($\bar{X} = 2.81$) และความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยง ($\bar{X} = 2.78$) รวมทั้งความร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม ($\bar{X} = 2.78$) สำหรับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าระหว่าง .875 - 1.130 หมายความว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทางเดียวกัน ในลักษณะนี้แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนแตกต่างกันน้อยหรือใกล้เคียงกัน

2.2 ตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ความรัก ความสามัคคีของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม	2.28	.775	น้อย
2	การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมและภายหลังน้ำลด	2.30	.736	น้อย
3	การเคารพนับถือผู้อาวุโสโดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา	2.19	.795	น้อย
4	ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม	2.43	.782	น้อย
5	ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม	2.30	.839	น้อย
6	สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา	2.36	.813	น้อย
7	ความเป็นกันเอง และเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม	2.38	.791	น้อย
8	ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม	2.38	.769	น้อย
9	ความรู้สึกร่วมถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม	2.38	.772	น้อย
10	การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม	2.53	.797	น้อย
11	การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม	2.34	.735	น้อย
12	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนในชุมชนในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	2.50	.801	น้อย
13	การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม	2.64	.841	ปานกลาง
14	การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม	2.79	.897	ปานกลาง
15	การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม	2.82	.898	ปานกลาง

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
16	การประชุมปรึกษาหารือ เพื่อระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	2.74	.869	ปานกลาง
17	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิวในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	2.88	1.005	ปานกลาง
18	การติดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	2.90	.988	ปานกลาง
19	การรณรงค์เพื่อปลูกฝังค่านิยมและสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม	2.74	.869	ปานกลาง
20	การนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับฟังมา นำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตขณะเกิดน้ำท่วมและหลังน้ำลด	2.68	.852	ปานกลาง
21	การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน	2.60	.794	ปานกลาง
22	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน	2.60	.834	ปานกลาง
23	การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	2.59	.874	น้อย
24	การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม	2.74	.853	ปานกลาง
25	การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม	2.82	.893	ปานกลาง
26	การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	2.58	.858	น้อย
27	การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์ น้ำท่วม	2.88	.882	ปานกลาง
28	การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและสนใจในการจัดการน้ำท่วม	2.74	.892	ปานกลาง
29	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม	2.81	.895	ปานกลาง
30	การชักชวนเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม	2.74	1.010	ปานกลาง

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
31	ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.48	.838	น้อย
32	วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.60	.813	ปานกลาง
33	ทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.65	.803	ปานกลาง
34	ความน่าเชื่อถือ นำไปไว้วางใจในการแก้ปัญหาหน้าท่วมของผู้ผู้นำ	2.55	.824	น้อย
35	ความจริงใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.48	.904	น้อย
36	ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.53	.914	น้อย
37	ความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.54	.930	น้อย
38	ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.52	.950	น้อย
39	ความเอาใจใส่ของผู้ผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	2.50	.942	น้อย
40	ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม	2.60	.902	ปานกลาง
41	นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของอปท.	2.55	.865	น้อย
42	การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของอปท.	2.53	.878	น้อย
43	บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของอปท.	2.68	.898	ปานกลาง
44	วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของอปท.	2.83	.945	ปานกลาง
45	การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของอปท.	2.94	.945	ปานกลาง
46	การประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับน้ำท่วมที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของอปท.	2.62	.885	ปานกลาง
47	การช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	2.66	.921	ปานกลาง
48	การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	2.70	.891	ปานกลาง
49	ความเสมอภาคและทั่วถึงของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	2.65	.948	ปานกลาง
50	ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	2.66	.916	ปานกลาง
51	ความต่อเนื่องของโครงการของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	2.73	.967	ปานกลาง
52	การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของอปท.	2.72	.986	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย		2.61	.871	ปานกลาง

จากตาราง 6 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวมของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนทั้ง 52 ตัวแปร พบว่า ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.61 แสดงว่าในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมเท่ากับ .871 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทางเดียวกัน ในลักษณะนี้แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนแตกต่างกันน้อยหรือใกล้เคียงกัน

เมื่อได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนทั้ง 52 ตัวแปร พบว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 2.19 – 2.94 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นรายตัวแปรอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนมากที่สุด คือ การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. ($\bar{X} = 2.94$) รองลงมา คือ การติดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม ($\bar{X} = 2.90$) และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าวผ่านพับ ใบปลิวในการเฝ้าระวังน้ำท่วม ($\bar{X} = 2.88$) รวมทั้งการศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม ($\bar{X} = 2.88$) สำหรับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าระหว่าง .735 - 1.010 หมายความว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทางเดียวกัน ในลักษณะนี้แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนแตกต่างกันน้อยหรือใกล้เคียงกัน

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สถิติขั้นสูง คือ สถิติวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ประเภทการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ผลการวิเคราะห์ขององค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน สามารถอธิบายตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความร่วมมือนำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งมีตัวแปรทั้งหมด 30 ตัวแปร โดยจัดข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ทดสอบความเหมาะสม ความเพียงพอ และเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรซึ่งพิจารณาจากสถิติทดสอบสองค่า คือ ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO ที่มีค่ามาก (เข้าใกล้ 1) และ ค่า Bartlett's Test of Sphericity Approx โดยพิจารณาจากค่า Chi-Square และการมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05 (Sig $\leq$ 0.05) ว่ายอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐาน ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 แสดงค่า KMO และค่า Bartlett's Test of Sphericity

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	.967
Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square	1.246
df	435
Sig.	.000

จากตาราง 7 พบว่าค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO = 0.967 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 30 ตัวแปรความร่วมมือนำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน เป็นจำนวนข้อมูลที่เพียงพอและมีความเหมาะสม สามารถใช้สถิติการวิเคราะห์ตัวประกอบ ทั้งนี้เพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า .5 และเข้าใกล้ 1 และเมื่อพิจารณาค่า Bartlett's test of Sphericity พบในลักษณะเดียวกัน คือ ค่า Chi-Square = 1.246 ได้ค่า Significance = .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 ซึ่งแสดงว่าค่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรความร่วมมือนำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนทั้ง 30 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทำให้สามารถนำข้อมูลนี้ไปวิเคราะห์ตัวประกอบ

ขั้นที่ 2 ทำการสกัดปัจจัย (Factor Extraction) ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) ผลการสกัดองค์ประกอบความร่วมมือนำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน แสดงเฉพาะองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) 1 ขึ้นไป ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 แสดงองค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

องค์ประกอบ (Component)	ค่าความแปรปรวน (Eigen Value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative % of Variance)
1	18.308	61.026	61.026
2	1.947	6.491	67.518
3	1.179	3.929	71.446
4	1.083	3.609	75.055

จากตาราง 8 พบว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่มีค่าความแปรปรวนหรือค่าไอเกน (Eigen Value) 1 ขึ้นไป ได้จำนวนองค์ประกอบ (Component) ทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance) ระหว่าง 3.609 – 61.026 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative % of Variance) เท่ากับร้อยละ 75.055 ลักษณะนี้แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบได้เท่ากับ 75.055 %

ขั้นที่ 3 นำองค์ประกอบที่มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรหรือค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1 ขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kiser) จำนวน 4 องค์ประกอบ ไปหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) เพื่อให้ได้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนขึ้น และสรุปองค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ทั้งนี้ในการพิจารณาว่าเป็น 1 องค์ประกอบ ใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป จำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบต้องมีตัวแปรบรรยายองค์ประกอบนั้นๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป (Tabachnik, & Fidell, 2007) ซึ่งพบว่า องค์ประกอบของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่เป็นไปตามเกณฑ์ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 27 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 และ 30 ตัดออกจำนวน 3 ตัวแปร ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ได้แก่ตัวแปรที่ 7, 16 และ 21 ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบสอดคล้องกับการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ดังแสดงในตาราง 9 และตาราง 10

ตาราง 9 แสดงองค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1.00 ขึ้นไป

องค์ประกอบ (Component)	ค่าความแปรปรวน (Eigen Value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative % of Variance)
1	18.308	61.026	61.026
2	1.947	6.491	67.518
3	1.179	3.929	71.446
4	1.083	3.609	75.055

จากตาราง 9 พบว่า เมื่อนำองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ ซึ่งมีค่าความแปรปรวนหรือค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1 ขึ้นไป โดยนำไปหมุนแกนแบบตั้งฉาก ด้วยวิธีเวริแมกซ์ เพื่อให้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และสรุปองค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนได้ 4 องค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวนอยู่ระหว่าง 3.609 – 61.026 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสม เท่ากับ 75.055 ลักษณะนี้แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบได้เท่ากับ 75.055

ตาราง 10 แสดงองค์ประกอบที่ตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป และมีจำนวนตัวแปรบรรยายองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป

องค์ประกอบ	ตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	จำนวนตัวแปร
1	14, 13, 15, 8, 10, 9, 11, 12, 17	9
2	4, 1, 5, 2, 3, 6	6
3	26, 25, 28, 29, 18, 19, 20	7
4	24, 27, 23, 30, 22	5

จากตาราง 10 พบว่า องค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมี 4 องค์ประกอบ 27 ตัวแปร โดยองค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 9 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 6 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 7 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 5 ตัวแปร ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ สอดคล้องกับการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ให้สอดคล้องกับโครงสร้างองค์ประกอบ และอธิบายรายละเอียด ดังแสดงในตาราง 11 - 14

ตาราง 11 แสดงองค์ประกอบที่ 1 “การอพยพ”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	14	ความร่วมมือในการอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ ไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว	.737
2	13	ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล	.683
3	15	ความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้	.635
4	8	ความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชน และสัตว์เลี้ยง	.632
5	10	ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ	.631
6	9	ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ	.627
7	11	ความร่วมมือในการฟังรายงานสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิดเพื่อเตรียมการอพยพ	.618
8	12	ความร่วมมือในการดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่าง ๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวมไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย	.590
9	17	ความร่วมมือในการจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง	.572

จากตาราง 11 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 9 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คือ ตัวแปรที่ 14, 13, 15, 8, 10, 9, 11, 12 และ 17 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .572 - .737 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 18.308 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 61.026 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 61.026 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 9 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 61.026 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับกระบวนการเตรียมการอพยพ การอพยพในขณะเกิดน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การอพยพ”

ตาราง 12 แสดงองค์ประกอบที่ 2 “การวางแผนกลยุทธ์”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	4	ความร่วมมือในการวางแผนติดตามพยากรณ์อากาศ ปริมาณน้ำฝน และการคาดการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมของกรมอุตุนิยมวิทยา ทางสื่อต่าง ๆ	.778
2	1	ความร่วมมือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุน้ำท่วม	.774
3	5	ความร่วมมือในการวางแผนการเฝ้าระวังภัย และแจ้งเตือนภัยในภาวะวิกฤติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา	.769
4	2	ความร่วมมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปฏิบัติการได้เมื่อก่อนน้ำท่วม	.767
5	3	ความร่วมมือในการวางแผนขอรับการสนับสนุน ประสานงานและขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กร สถาบันในการรับมือกับภาว่น้ำท่วม	.761
6	6	ความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกั้นน้ำ	.686

จากตาราง 12 พบว่า องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 6 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) คือ ตัวแปรที่ 4, 1, 5, 2, 3 และ 6 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .686 - .778 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 1.947 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 6.491 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 67.518 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 6.491 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้ มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรส่วนใหญ่ เกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ในการจัดการน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การวางแผนกลยุทธ์”

ตาราง 13 แสดงองค์ประกอบที่ 3 “วัฒนธรรมความปลอดภัย”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	26	ความร่วมมือในการขนส่งสิ่งปรักหักพัง และทำความสะอาดถนน เพื่อความปลอดภัยในการสัญจร	.793
2	25	ความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	.770
3	28	ความร่วมมือในการกวาดเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ของชุมชนภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	.766
4	29	ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการไม่ปลูกสร้างสิ่งขวางทางน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว	.689
5	18	ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สินสมบัติ	.638
6	19	ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎกติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจรเดินเรือเพื่อความปลอดภัยขณะเกิดน้ำท่วม	.595
7	20	ความร่วมมือในการไม่สร้างความตึงเครียดให้กับผู้อื่น ในขณะเกิดภัยน้ำท่วม	.572

จากตารางที่ 13 พบว่า องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 7 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คือ ตัวแปรที่ 26, 25, 28, 29, 18, 19 และ 20 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .572 - .793 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 1.179 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 3.929 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 71.446 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการ น้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 3.929 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการจัดการน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “วัฒนธรรมความปลอดภัย”

ตาราง 14 แสดงองค์ประกอบที่ 4 “การฟื้นฟูบูรณะ”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	24	ความร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไป ยังภูมิลำเนาเดิม	.679
2	27	ความร่วมมือในการซ่อมแซมอาคาร โรงเรียนของทางราชการที่ หักพังชำรุดเสียหายภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	.684
3	23	ความร่วมมือในการวางแผนฟื้นฟู บูรณะสภาพความเสียหายที่ เกิดจากน้ำท่วม	.641
4	30	ความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต	.640
5	22	ความร่วมมือในการสำรวจสาธารณูปโภคของชุมชนที่ได้รับ ความเสียหายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	.619

จากตาราง 14 พบว่า องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 5 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คือ ตัวแปรที่ 24, 27, 23, 30 และ 22 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .619 - .679 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 1.083 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 3.609 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 75.055 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 3.609 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับการฟื้นฟู บูรณะความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การฟื้นฟู บูรณะ”

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน พบว่ามี 4 องค์ประกอบย่อย คือ การอพยพ การวางแผนกลยุทธ์ วัฒนธรรมความปลอดภัย และการฟื้นฟูบูรณะ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ 4 องค์ประกอบย่อยนี้เป็นตัวแปรสังเกต ของตัวแปรแฝงความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งมีตัวแปรทั้งหมด 52 ตัวแปร โดยจัดข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ทดสอบความเหมาะสม ความเพียงพอ และเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรซึ่งพิจารณาจากสถิติทดสอบสองค่า คือ ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO ที่มีค่ามาก (เข้าใกล้ 1) และ ค่า Bartlett's Test of Sphericity Approx โดยพิจารณาจากค่า Chi-Square และการมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05 (Sig $\leq$ 0.05) ว่ายอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐาน ดังแสดงในตารางที่ 15

ตาราง 15 แสดงค่า KMO และค่า Bartlett's Test of Sphericity

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	.970
Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square	1.944
df	1326
Sig.	.000

จากตาราง 15 พบว่าค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO = 0.970 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 52 ตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน เป็นจำนวนข้อมูลที่เพียงพอและมีความเหมาะสมสามารถใช้สถิติการวิเคราะห์ตัวประกอบ ทั้งนี้เพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า .5 และเข้าใกล้ 1 และเมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity Approx พบในลักษณะเดียวกัน คือ ค่า Chi-Square = 1.944 ได้ค่า Significance = .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 ซึ่งแสดงว่าค่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ทั้ง 52 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทำให้สามารถนำข้อมูลนี้ไปวิเคราะห์ตัวประกอบ

ขั้นที่ 2 ทำการสกัดปัจจัย (Factor Extraction) ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) ผลการสกัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน แสดงเฉพาะองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) 1 ขึ้นไป ดังแสดงในตาราง 16

ตาราง 16 แสดงองค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

องค์ประกอบ (Component)	ค่าความแปรปรวน (Eigen Value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative % of Variance)
1	25.704	49.431	49.431
2	3.763	7.236	56.667
3	2.261	4.348	61.015
4	1.746	3.358	64.373
5	1.595	3.067	67.440
6	1.128	2.170	69.610
7	1.067	2.052	71.661

จากตาราง 16 พบว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่มีค่าความแปรปรวนหรือค่าไอเกน (Eigen Value) 1 ขึ้นไป ได้จำนวนองค์ประกอบ (Component) ทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance) ระหว่าง 2.052 – 49.431 และค่าร้อยละของความ

แปรปรวนสะสม (cumulative % of Variance) เท่ากับร้อยละ 71.661 ลักษณะนี้แสดงว่า องค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบได้เท่ากับ 71.661 %

ขั้นที่ 3 นำองค์ประกอบที่มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรหรือค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1 ขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kiser) จำนวน 7 องค์ประกอบ ไปหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแม็กซ์ (Varimax Method) เพื่อให้ได้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนขึ้น และสรุปองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการ น้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ทั้งนี้ในการพิจารณาว่าเป็น 1 องค์ประกอบ ใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป จำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบต้องมีตัวแปรบรรยายขององค์ประกอบนั้นๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป (Tabachnik, & Fidell, 2007) ซึ่งพบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่เป็นไปตามเกณฑ์ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 48 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51 และ 52 ตัดออกจำนวน 4 ตัวแปร ซึ่งไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ได้แก่ตัวแปรที่ 11, 12, 19, และ 20 ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ สอดคล้องกับการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ดังแสดงในตาราง 17 และตาราง 18

ตาราง 17 แสดงองค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1.00 ขึ้นไป

องค์ประกอบ (Component)	ค่าความแปรปรวน (Eigen value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance)
1	25.704	49.431	49.431
2	3.763	7.236	56.667
3	2.261	4.348	61.015
4	1.746	3.358	64.373
5	1.595	3.067	67.440

จากตาราง 17 พบว่า เมื่อนำองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีค่าความแปรปรวนหรือค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1 ขึ้นไป โดยนำไปหมุนแกนแบบตั้งฉาก ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ เพื่อให้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และสรุปองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ 5 องค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวนอยู่ระหว่าง 3.067 – 49.431 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสม เท่ากับ 67.440 ลักษณะนี้แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 5 สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบได้เท่ากับ 67.440 %

ตารางที่ 18 แสดงองค์ประกอบที่ตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป และมีจำนวนตัวแปรบรรยายองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป

องค์ประกอบ	ตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	จำนวนตัวแปร
1	44, 43, 46, 45, 52, 51, 42, 41, 48, 47, 49, 50	12
2	35, 38, 31, 39, 36, 37, 34, 32, 33, 40	10
3	1, 2, 3, 7, 4, 6, 5, 8, 9, 10	10
4	22, 24, 27, 21, 28, 29, 23, 26, 25, 30	10
5	15, 14, 17, 13, 16, 18	6

จากตารางที่ 18 พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมี 5 องค์ประกอบ 48 ตัวแปร โดยองค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 12 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 5 มีตัวแปรบรรยาย 6 ตัวแปร ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ให้สอดคล้องกับโครงสร้างองค์ประกอบ และอธิบายรายละเอียดดังแสดงในตาราง 19 – 23

ตาราง 19 แสดงองค์ประกอบที่ 1 “กระบวนการจัดการน้ำท่วม”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	44	วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของ อปท.	.774
2	43	บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของ อปท.	.747
3	46	การประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับน้ำท่วมที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของ อปท.	.736
4	45	การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของ อปท.	.736
5	52	การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของ อปท.	.706
6	51	ความต่อเนื่องของโครงการของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม	.690
7	42	การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของ อปท.	.684
8	41	นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของ อปท.	.649
9	48	การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม	.646
10	47	การช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม	.611
11	49	ความเสมอภาคและทั่วถึงของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม	.609
12	50	ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม	.573

จากตาราง 19 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 12 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คือ ตัวแปรที่ 44, 43, 46, 45, 52, 51, 42, 41, 48, 47, 49 และ 50 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .573 - .774 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 25.704 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 49.431 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 49.431 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 12 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 49.431 และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “กระบวนการจัดการน้ำท่วม”

ตารางที่ 20 แสดงองค์ประกอบที่ 2 “ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	35	ความจริงใจในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.746
2	38	ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาท่วมของผู้นำ	.741
3	31	ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.717
4	39	ความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาท่วม	.716
5	36	ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.705
6	37	ความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.692
7	34	ความน่าเชื่อถือ น่าไว้วางใจในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.654
8	32	วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.647
9	33	การมีทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.588
10	40	ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม	.564

จากตาราง 20 พบว่า องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คือ ตัวแปรที่ 35, 38, 31, 39, 36, 37, 34, 32, 33 และ 40 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .564 - .746 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 3.763 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 7.236 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 56.667 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 10 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการนำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 7.236 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการนำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น”

ตาราง 21 แสดงองค์ประกอบที่ 3 “ความสัมพันธ์ทางสังคม”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	1	ความรัก ความสามัคคีของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติ น้ำท่วม	.815
2	2	การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมและ ภายหลังน้ำลด	.772
3	3	การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มา ปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม	.769
4	7	ความเป็นกันเอง และเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม	.750
5	4	ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำ ท่วม	.749
6	6	สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม	.720
7	5	ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม	.657
8	8	ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะ วิกฤติน้ำท่วม	.623
9	9	ความรู้สึกร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนใน พื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม	.613
10	10	การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนในการ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม	.553

จากตาราง 21 พบว่า องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) คือ ตัวแปรที่ 1, 2, 3, 7, 4, 6, 5, 8, 9 และ 10 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .553 - .815 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 2.261 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 4.348 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 61.015 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 10 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 4.348 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดใน

องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างประชาชนในชุมชน และระหว่างประชาชนกับผู้นำในชุมชน ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ความสัมพันธ์ทางสังคม”

ตาราง 22 แสดงองค์ประกอบที่ 4 “กระบวนการเรียนรู้”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	22	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมระหว่าง ประชาชนในชุมชน	.714
2	24	การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม	.705
3	27	การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม	.688
4	21	การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วม ระหว่างประชาชนในชุมชน	.680
5	28	การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและสนใจ ในการจัดการน้ำท่วม	.646
6	29	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม	.640
7	23	การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	.638
8	26	การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็น บทเรียนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	.636
9	25	การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม	.616
10	30	การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม	.589

จากตาราง 22 พบว่า องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คือ ตัวแปรที่ 22, 24, 27, 21, 28, 29, 23, 26, 25 และ 30 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .589 - .714 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 1.746 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 3.358 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 64.373 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 10 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายขององค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 3.358 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 และเมื่อพิจารณาตัว

แปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “กระบวนการเรียนรู้”

ตาราง 23 แสดงองค์ประกอบที่ 5 “การติดต่อสื่อสาร”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1	15	การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม	.749
2	14	การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม	.742
3	17	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิวในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	.692
4	13	การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม	.670
5	16	การประชุมปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	.630
6	18	การติดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	.616

จากตาราง 23 พบว่า องค์ประกอบที่ 5 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 6 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) คือ ตัวแปรที่ 15, 14, 17, 13, 16 และ 18 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .616 - .749 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 1.595 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 3.067 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 67.440 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 3.067 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 5 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 5 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชน เครือข่ายภายนอก และหน่วยงานของรัฐในการจัดการน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การติดต่อสื่อสาร”

ดังนั้นจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 5 องค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงนำแต่ละองค์ประกอบมากำหนดความหมายเพื่อให้ง่ายต่อการตีความในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) โดยแต่ละองค์ประกอบมีความหมาย ดังนี้

1. กระบวนการจัดการน้ำท่วม (The Flood Management Process: MP) หมายถึง การกิจหรือบทบาทหน้าที่ของเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ที่ต้องรับผิดชอบต่อการจัดการน้ำท่วม ซึ่งประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของนโยบาย แผนงาน บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การประชาสัมพันธ์ หรือการสนับสนุน

2. ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (Local Politicians' Leadership: LS) หมายถึง บทบาทหรือความมีอิทธิพลต่อผู้อื่นของคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่สามารถทำหน้าที่นำ ความคุม บังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ และการขอความร่วมมือจากประชาชนเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการน้ำท่วม ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ของผู้นำ ความทุ่มเทเสียสละ ความน่าเชื่อถือ ความจริงใจ หรือความเป็นกันเองของผู้นำ

3. ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship: SR) หมายถึง ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน อันเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องกันของกลุ่มคนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย ความสามัคคีของคนในชุมชน ความไว้วางใจความเกรงใจกัน การพึ่งพาอาศัยกัน ความเป็นเครือญาติกันของคนในชุมชนทำให้เชื่อฟังผู้นำหรือการเคารพนับถือผู้อาวุโส

4. กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process: LP) หมายถึง การศึกษาเรียนรู้ การแบ่งปันความรู้ และการปฏิบัติให้รู้ อันเป็นการนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ที่สมควร เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของกลุ่มคนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะและประสบการณ์ระหว่างประชาชนในชุมชน การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน การนำข้อผิดพลาดในอดีตมาเป็นบทเรียน การทบทวนภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการสร้างองค์ความรู้ใหม่

5. การติดต่อสื่อสาร (Communication: COM) หมายถึง การที่กลุ่มคนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้มาสื่อสารกันเพื่อต้องการทราบแนวคิด ทัศนคติ ความเชื่อ ข้อคิดเห็นต่างๆ จากสมาชิกคนอื่นๆ และร่วมหาข้อตกลงร่วมกันเพื่อนำไปปฏิบัติ หรือปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะส่งผ่านโดยกระบวนการสื่อสาร การกระตุ้น การสนับสนุน หรือการรณรงค์ โดยใช้อุปกรณ์หรือกิจกรรมในการสื่อสารต่างๆ เช่น หอกระจายข่าว ป้ายเตือน บอร์ดประชาสัมพันธ์ โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว เป็นต้น

6. ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (Collaboration for Flood Management: COLLAB) หมายถึง วิธีการ แนวทาง และสาเหตุความสัมพันธ์ของความร่วมมือกันระหว่าง

ประชาชนกับเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อรับมือกับภาวะน้ำท่วมในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

4. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการโครงสร้างความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

รูปแบบสมการโครงสร้างความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้กำหนดตัวแปรแฝงของปัจจัยเชิงสาเหตุ 5 ตัวแปร คือ กระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (LS) กระบวนการเรียนรู้ (LP) การติดต่อสื่อสาร (COM) และความสัมพันธ์ทางสังคม (SR) และตัวแปรแฝงของความร่วมมือ 1 ตัวแปร คือ ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ประกอบด้วย

4.1 การกำหนดตัวชี้วัดของแต่ละตัวแปรแฝง

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ตัวชี้วัดที่ได้ในแต่ละองค์ประกอบมาจากข้อคำถาม (Item) ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีข้อคำถามจำนวนมาก ถ้าหากนำข้อคำถามมาเป็นตัวชี้วัดขององค์ประกอบหรือตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝงแต่ละตัว จะทำให้มีจำนวนตัวแปรสังเกตเป็นจำนวนมาก ทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนเพราะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ ผู้วิจัยจึงทำการรวมข้อคำถาม (Parceling) เพื่อลดจำนวนตัวแปรสังเกตโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์เชิงเนื้อหาในข้อคำถาม เพื่อจะนำไปเป็นตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝง ดังนี้

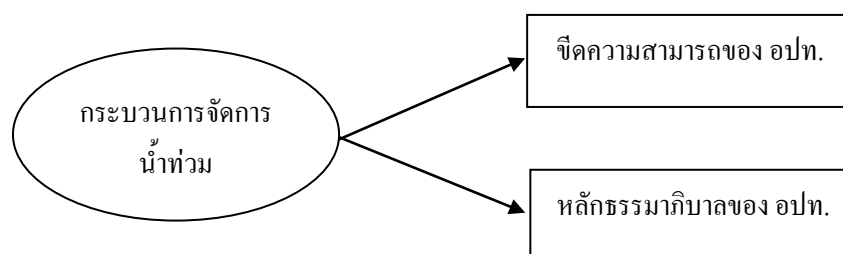
4.1.1 องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) เป็นตัวแปรแฝง และกำหนดตัวแปรสังเกต ดังแสดงในตารางที่ 24 -25

ตาราง 24 แสดงตัวแปรสังเกต “ขีดความสามารถของ อปท. (MP1)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของ อปท.
2.	การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของอปท.
3.	บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของอปท.
4.	วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของอปท.
5.	การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของอปท.
6.	การประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับน้ำท่วมที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของ อปท.

ตาราง 25 แสดงตัวแปรสังเกต “หลักธรรมาภิบาลของ อปท. (MP2)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	การช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม
2.	การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม
3.	ความเสมอภาคและทั่วถึงของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม
4.	ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม
5.	ความต่อเนื่องของโครงการของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม
6.	การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของอปท.

ภาพประกอบ 12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ขององค์ประกอบกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP)

จากตาราง 24-25 และภาพประกอบ 12 พบว่า องค์ประกอบกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) สามารถกำหนดตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร คือ ขีดความสามารถของ อปท. (MP1) และหลักธรรมาภิบาลของ อปท. (MP2)

4.1.2 องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำของนักการเมืองเป็นตัวแปรแฝง และกำหนดตัวแปรสังเกต ดังแสดงในตาราง 26-27

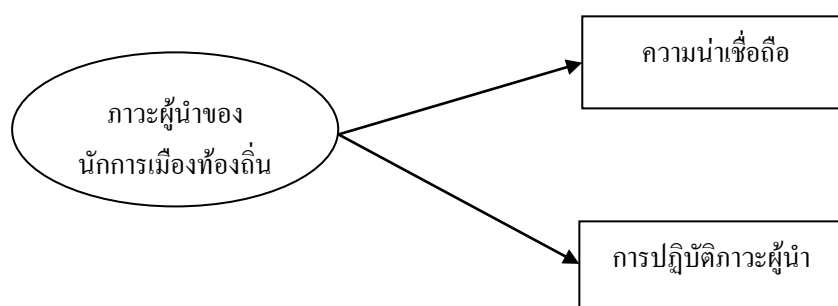
ตาราง 26 แสดงตัวแปรสังเกต “ความน่าเชื่อถือ” (LS1)

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ
2.	วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ
3.	ทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ
4.	ความน่าเชื่อถือ นำไว้วางใจในการแก้ปัญหาหน้าท่วมของผู้นำ
5.	ความจริงใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ

ตาราง 27 แสดงตัวแปรสังเกต “การปฏิบัติภาวะผู้นำ (LS1)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ
2.	ความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ
3.	ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วมของผู้นำ
4.	ความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม
5.	ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม

ภาพประกอบ 13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (LS)

จากตาราง 26-27 และภาพประกอบ 13 พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (LS) สามารถกำหนดตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร คือ ความน่าเชื่อถือ (LS1) และการปฏิบัติภาวะผู้นำ (LS2)

4.1.3 องค์ประกอบที่ 3 ความสัมพันธ์ทางสังคม (SR) เป็นตัวแปรแฝง และกำหนดตัวแปรสังเกต ดังแสดงในตาราง 28-30

ตาราง 28 แสดงตัวแปรสังเกต “คุณความดี (SR1)”

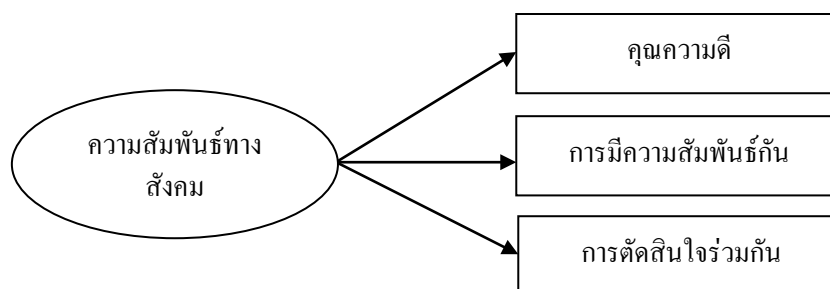
ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความรัก มีความสามัคคีของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม
2.	การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมและภายหลังน้ำลด
3.	การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม
4.	ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม

ตาราง 29 แสดงตัวแปรสังเกต “การมีความสัมพันธ์กัน (SR2)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม
2.	สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่น้ำท่วม
3.	ความเป็นกันเอง และเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม

ตาราง 30 แสดงตัวแปรสังเกต “การตัดสินใจร่วมกัน (SR3)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม
2.	ความรู้สึกร่วมถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ที่ถูกลูกน้ำท่วม
3.	การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม

ภาพประกอบ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของความสัมพันธ์ทางสังคม (SR)

จากตาราง 28-30 และภาพประกอบ 14 พบว่า องค์ประกอบความสัมพันธ์ทางสังคม (SR) สามารถกำหนดตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ คุณงามความดี (SR1) การมีความสัมพันธ์กัน (SR2) และการตัดสินใจร่วมกัน (SR3)

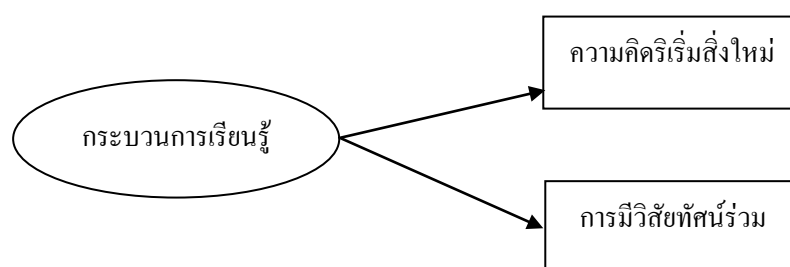
4.1.4 องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการเรียนรู้ (LP) เป็นตัวแปรแฝง และกำหนดตัวแปรสังเกต ดังแสดงในตาราง 31-32

ตาราง 31 แสดงตัวแปรสังเกต “ความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ (LP1)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม
2.	การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม
3.	การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม
4.	การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและสนใจในการจัดการน้ำท่วม
5.	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม
6.	การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม

ตาราง 32 แสดงตัวแปรสังเกต “การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (LP2)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน
2.	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน
3.	การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม
4.	การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม

ภาพประกอบ 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของกระบวนการเรียนรู้ (LP)

จากตาราง 31-32 และภาพประกอบ 15 พบว่า องค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ (LP) สามารถกำหนดตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร คือ ความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ (LP1) และการมีวิสัยทัศน์ร่วม (LP2)

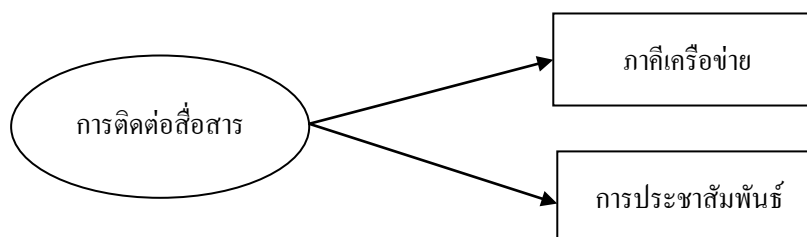
4.1.5 องค์ประกอบที่ 5 การติดต่อสื่อสาร (COM) เป็นตัวแปรแฝง และกำหนดตัวแปรสังเกต ดังแสดงในตาราง 33-34

ตาราง 33 แสดงตัวแปรสังเกต “ภาคีเครือข่าย (COM1)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม
2.	การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม
3.	การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม
4.	การประชุมปรึกษาหารือ ระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวังน้ำท่วม

ตาราง 34 แสดงตัวแปรสังเกต “การประชาสัมพันธ์ (COM2)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิวในการเฝ้าระวังน้ำท่วม
2.	การติดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม

ภาพประกอบ 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของการติดต่อสื่อสาร (COM)

จากตาราง 33-34 และภาพประกอบ 16 พบว่า องค์ประกอบการติดต่อสื่อสาร (COM) สามารถกำหนดตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร คือ ภาคีเครือข่าย (COM1) และการประชาสัมพันธ์ (COM2)

4.1.6 องค์ประกอบที่ 6 ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) ผู้วิจัยรวมข้อคำถามเพื่อลดจำนวนตัวแปรสังเกตจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ในช่วงต้น ซึ่งพบว่าองค์ประกอบตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กัน และมีค่า Eigen Value เกิน 1 ทั้งหมด 4 ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวน (Eigen Value) เท่ากับ 18.308 1.947 1.179 และ 1.083 ตามลำดับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) เป็นตัวแปรแฝง และกำหนดตัวแปรสังเกต ดังแสดงในตารางที่ 35-38

ตาราง 35 แสดงตัวแปรสังเกต “การอพยพ (EV)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยง
2.	ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ
3.	ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ
4.	ความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้
5.	ความร่วมมือในการอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ ไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว
6.	ความร่วมมือในการฟังรายงานสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิดเพื่อเตรียมการอพยพ
7.	ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล
8.	ความร่วมมือในการดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่าง ๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวมไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย
9.	ความร่วมมือในการจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง

ตาราง 36 แสดงตัวแปรสังเกต “การวางแผนกลยุทธ์ (SP)”

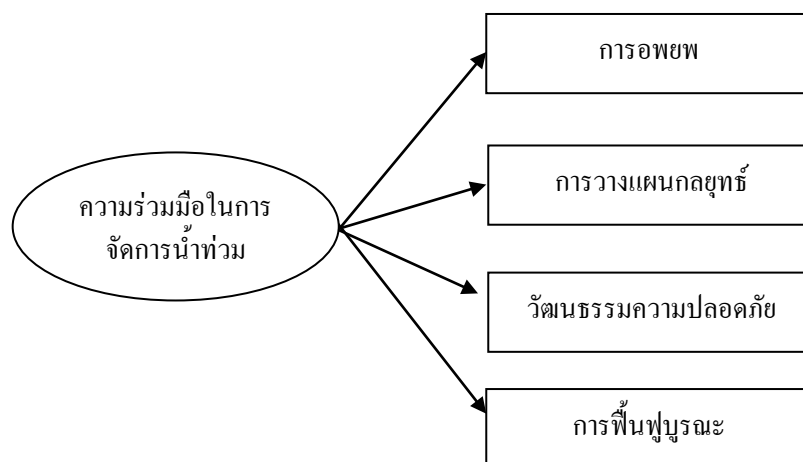
ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความร่วมมือในการวางแผนติดตามพยากรณ์อากาศ ปริมาณน้ำฝนและการคาดการณ์ภัยพิบัติ น้ำท่วมของกรมอุตุนิยมวิทยา ทางสื่อต่าง ๆ
2.	ความร่วมมือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุ น้ำท่วม
3.	ความร่วมมือในการวางแผนการเฝ้าระวังภัย และแจ้งเตือนภัยในภาวะวิกฤติ น้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา
4.	ความร่วมมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปฏิบัติการได้เมื่อเกิดน้ำท่วม
5.	ความร่วมมือในการวางแผนขอรับการสนับสนุน ประสานงานและขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กร สถาบันในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม
6.	ความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกันน้ำ

ตาราง 37 แสดงตัวแปรสังเกต “วัฒนธรรมความปลอดภัย (SC)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความร่วมมือในการขนส่งสิ่งปรักหักพัง และทำความสะอาดถนนเพื่อความปลอดภัยในการสัญจร
2.	ความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือ ภายหลังจากเกิดภัยน้ำท่วม
3.	ความร่วมมือในการกวาดเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ของชุมชนภายหลังจากเกิดภัยน้ำท่วม
4.	ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการไม่ปลูกสร้างสิ่งขวางทางน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว
5.	ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สินสมบัติ
6.	ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎกติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจรเดินเรือเพื่อความปลอดภัยขณะเกิดน้ำท่วม

ตาราง 38 แสดงตัวแปรสังเกต “การฟื้นฟูบูรณะ (RE)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม
2.	ความร่วมมือในการซ่อมแซมอาคาร โรงเรียนของทางราชการที่หักพังชำรุดเสียหายภายหลังจากเกิดภัยน้ำท่วม
3.	ความร่วมมือในการวางแผนฟื้นฟู บูรณะสภาพความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม
4.	ความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ น้ำท่วม ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต
5.	ความร่วมมือในการสำรวจสาธารณสุขปโลกของชุมชนที่ได้รับความเสียหายหลังจากเกิดภัยน้ำท่วม

ภาพประกอบ 17 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของความร่วมมือในการจัดการ น้ำท่วม (COLLAB)

จากตาราง 35-38 และภาพประกอบ 17 พบว่า องค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) สามารถกำหนดตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ การอพยพ (EV) การวางแผนกลยุทธ์ (SP) วัฒนธรรมความปลอดภัย (SC) และการฟื้นฟูบูรณะ (RE)

สรุปได้ว่าตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการวิจัยเรื่องรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มีดังนี้

ตาราง 39 แสดงตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ลำดับ	ตัวแปรแฝง (Latent Variables)		ตัวแปรสังเกต (Observed Variables)	
1.	กระบวนการจัดการน้ำท่วม (The Flood Management Process)	MP	จิตความสามารถของ อปท.	MP1
			หลักธรรมาภิบาลของ อปท.	MP2
2.	ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (Local Politicians' Leadership)	LS	ความน่าเชื่อถือ	LS1
			การปฏิบัติภาวะผู้นำ	LS2
3.	กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)	LP	ความคิดริเริ่มสิ่งใหม่	LP1
			การมีวิสัยทัศน์ร่วม	LP2
4.	ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship)	SR	คุณความดี	SR1
			การมีความสัมพันธ์กัน	SR2
			การตัดสินใจร่วมกัน	SR3
5.	การติดต่อสื่อสาร (Communication)	COM	เครือข่าย	COM1
			การประชาสัมพันธ์	COM2
6.	ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (Collaboration for Flood Management)	COLL AB	การอพยพ	EV
			การวางแผนกลยุทธ์	SP
			วัฒนธรรมความปลอดภัย	SC
			การฟื้นฟูบูรณะ	RE

4.2 ความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มในระยะที่ 1 ทำให้พบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ดังนี้

4.2.1 ความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือ สอดคล้องกับ Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Eisenhardt et al (1997); Bergman & Baker (2000); Fasel (2001); Kiesler & Cummings (2002); Mattessich et al (2001); Edward & Wilson (2004); และ Harshada et al (2011) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า ความรัก ความสามัคคีของประชาชนในชุมชน การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชน การเคารพนับถือผู้อาวุโส ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชน ความเป็นเครือญาติกัน สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน ความเป็นกันเองและเกรงใจกัน และมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชน เหล่านี้ล้วนเป็นความสัมพันธ์ของประชาชนที่จะไปสู่ความร่วมมือ

4.2.2 ความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสารและนำไปสู่ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Harvey & Koubek (2000); McNess & Rentsch (2001); Hinds & McGrath (2006) และ Katirai & Simpson (2008) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การที่ประชาชนในชุมชนประสบชะตากรรมเลวร้ายด้วยกัน จะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และนำไปสู่ความร่วมมือกัน

4.2.3 ความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้และนำไปสู่ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Cramton (2002); Fischer et al (2005) และ Cook (2009) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การที่ประชาชนสามารถจัดการผลประโยชน์ร่วมกัน มีการแบ่งปันความรู้ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และมีการกำหนดวิธีการขอรับความช่วยเหลือ ก็จะทำให้ประชาชนร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

4.2.4 กระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Compion et al (1993); Hockey (1996); Austin (2000); Fasel (2001); Fischer et al (2005); Ilgen et al. (2005); Comfort & Kapuce, 2006; Detienne (2006); VanDyck e al (2006); Wise (2006); Beddoes – Jones & Miller (2007); Cordery & Soo, 2008); Salas et al (2008); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Moori et al (2012) และกรมทรัพยากรน้ำ (2553) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์ การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหา การสร้างองค์ความรู้ การจัดการความขัดแย้ง การนำข้อผิดพลาดในอดีตมาเป็นบทเรียน การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่

การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชน การปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อม เหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อการสร้างความร่วมมือ

4.2.5 การติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Glendon and McKenne (1995); Bolstad & Endsley (1999); Austin (2000); Mattessich et al (2001); Loan-Clarke & Preston (2002); Carroll et al (2003); Wilson et al (2003); Breazeal et al (2004); Hansen & Nohria (2004); VanFerema (2005); Frost & Sullivan (2006); Girard & Robin (2006); Broz et al. 2009; Dry et al (2009); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Marin et al (2012); Tan (2013) และภานุ มนูญรวงศ์ (2555) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอของประชาชนในชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนในชุมชน การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐ การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือ การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอก การประชุมปรึกษาหารือ ระดมความคิดเห็น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิว การติดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ การรณรงค์เพื่อปลูกฝังค่านิยมและสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัย และการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับฟังมา นำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิต เหล่านี้ล้วนเป็นการติดต่อสื่อสารกันของประชาชนในชุมชน และนำไปสู่การสร้างความร่วมมือ

4.2.6 ภาวะความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); O' Toole (1997); Unsworth & West (2000); Alvinus et al (2010); Waugh & Strei (2006); Benjamin et al (2011); Lai (2011) และกรมทรัพยากรน้ำ (2553) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า ความน่าเชื่อถือ ทุ่มเท เสียสละ ความจริงใจ และความเอาใจใส่ต่อประชาชนในชุมชน ลักษณะเหล่านี้เป็นการแสดงออกของความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือ

4.2.7 ภาวะความเป็นผู้นำส่งผลต่อกระบวนการจัดการ และนำไปสู่ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Denis (1995); O' Toole (1997); DuBrin (1998); Yukl (1998); Draf (1999); McNesse & Rentsch (2001); Waugh & Strei (2006) และ Alvinus et al (2010) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ที่สามารถชี้แนะ หรือสั่งการให้องค์กรสร้างกระบวนการจัดการที่ดี และยังสามารถให้เกิดความร่วมมือของประชาชน ส่วนวิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถของผู้นำ สามารถนำมาใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม และโครงการ และยังส่งผลให้เกิดความร่วมมือของ

ประชาชน อีกทั้งทักษะ/ประสบการณ์ของผู้นำ สามารถนำมาใช้ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และถ้าหากมีวัตถุประสงค์ งบประมาณ บุคลากรที่เพียงพอ ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกัน นอกจากนี้ความพร้อมของผู้นำและการมีทีมงานสนับสนุน ส่งผลให้เกิดกระบวนการจัดการน้ำท่วมที่มีประสิทธิภาพ และยังส่งผลให้เกิดความร่วมมือของประชาชน

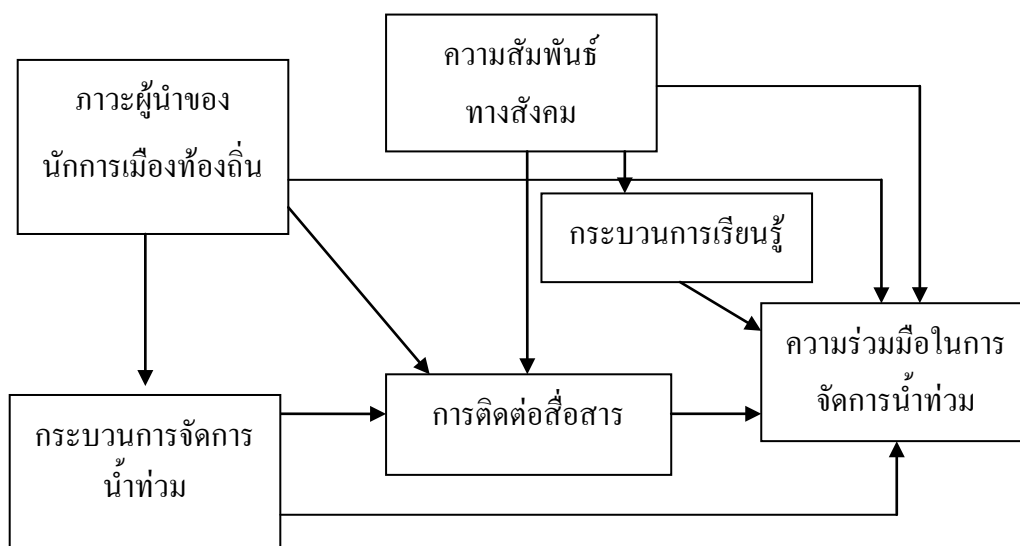
4.2.8 ภาวะความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร และนำไปสู่ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Conger (1989); McGuire (2006); Waugh & Streib (2006); Gerras (2010) และรังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า ความเชื่อสัจย์ โปร่งใสของผู้นำ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือ รับฟังคำเตือน และปฏิบัติตามคำแนะนำผ่านการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ทำให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกัน นอกจากนี้ความเป็นกันเองกับประชาชนในชุมชนของผู้นำ ทำให้สามารถโน้มน้าวประชาชนติดต่อสื่อสารถึงกันอย่างสม่ำเสมอ ให้รับรู้หรือมีส่วนร่วม หรือการใช้อิทธิพลบารมีของผู้นำในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมกัน

4.2.9 กระบวนการจัดการมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Balum (1993); Compion et al (1993); Hogue (1993); Hockey (1996); Parker & Wall (1996); Eisenhardt et al (1997); Austin (2000); Fasel (2001); Hammond et al (2001); Marttin et al (2002); Johnson & Hyde (2003); Edward & Wilson (2004); King (2006); Mannix & Sauer (2006); Weiseth et al (2006); Cordery & Soo (2008); Salas et al (2008); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Marin et al (2012); Tan (2013 และภาณุ มนูญรวงศ์ (2555) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การเตรียมความพร้อมขององค์กรทั้งในด้านของบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ งบประมาณอย่างเพียงพอ การมีนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมในการช่วยเหลือประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อน และความโปร่งใส ตรวจสอบได้ขององค์กร เหล่านี้ล้วนเป็นการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นำไปสู่การสร้างความร่วมมือ

4.2.10 กระบวนการจัดการมีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร และนำไปสู่ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Loan-Clarke & Preston (2002); Carroll et al (2003); Breazeal et al (2004); Hansen & Nohria (2004); Girard & Robin (2006); Frost & Sullivan (2006) และ VanDyck et al (2006) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การประชาสัมพันธ์ การรายงานเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจน ครบถ้วน การ

สนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารถึงกัน การรับรู้ความต่อเนื่องของโครงการโดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร หรือการบอกกล่าวผ่านผู้นำในการรายงานความคืบหน้าของโครงการ และการร่วมติดตามและประเมินผล ทั้งหมดนี้เป็นการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะส่งผลให้เกิดการติดต่อสื่อสารถึงกัน และนำไปสู่ความร่วมมือกันที่สุดในที่สุด

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มในระยะที่ 1 ดังกล่าวข้างต้น สามารถแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังภาพประกอบ 18

ภาพประกอบ 18 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

4.3 สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.3.1 อักษรย่อที่ใช้แทนตัวแปร

ตัวแปรแฝงของปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่

MP	แทน	กระบวนการจัดการน้ำท่วม	วัดจากตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ
MP1	แทน	ขีดความสามารถของ อปท.	
MP2	แทน	หลักธรรมาภิบาลของ อปท.	

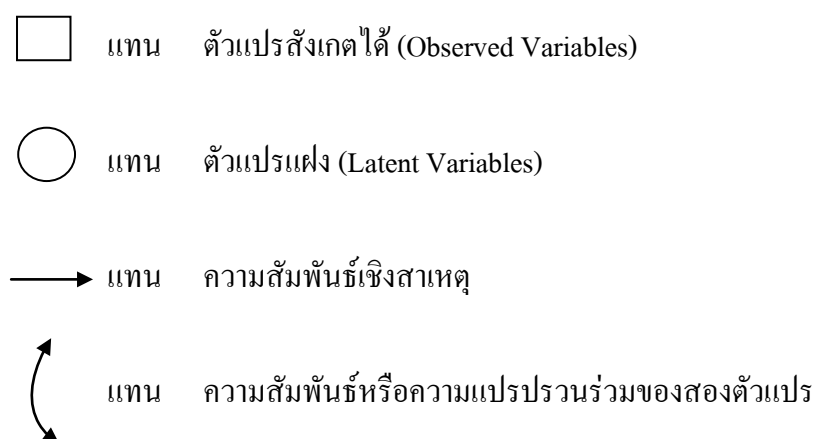
LS	แทน	ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น วัดจากตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ
LS1	แทน	ความน่าเชื่อถือ
LS2	แทน	การปฏิบัติภาวะผู้นำ
SR	แทน	ความสัมพันธ์ทางสังคม วัดจากตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปร คือ
SR1	แทน	คุณงามความดี
SR2	แทน	การมีความสัมพันธ์กัน
SR3	แทน	การตัดสินใจร่วมกัน
LP	แทน	กระบวนการเรียนรู้ วัดจากตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ
LP1	แทน	ความคิดริเริ่มสิ่งใหม่
LP2	แทน	การมีวิสัยทัศน์ร่วม
COM	แทน	การติดต่อสื่อสาร วัดจากตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ
COM1	แทน	ภาคีเครือข่าย
COM2	แทน	การประชาสัมพันธ์
ตัวแปรแฝงของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ได้แก่		
COLLAB	แทน	ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม วัดจากตัวแปรสังเกต 4 ตัวแปร คือ
EV	แทน	การอพยพ
SP	แทน	การวางแผนเชิงกลยุทธ์
SC	แทน	วัฒนธรรมความปลอดภัย
RE	แทน	การฟื้นฟูบูรณะ

4.3.2 สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้แทนค่าสถิติ

R^2	แทน	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (Squared multiple correlation)
χ^2	แทน	ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square)
df	แทน	องศาอิสระ (Degree of freedom)
P-value	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
GFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเหมาะสม (Goodness of fit index)

AGFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเหมาะสมที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted goodness of fit index)
CFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเหมาะสมเปรียบเทียบ (Comparative fit index)
SRMR	แทน	ดัชนีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized RMR)
RMSEA	แทน	ดัชนีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root mean square error of approximation)
DE	แทน	อิทธิพลทางตรง (Direct effects)
IE	แทน	อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effects)
TE	แทน	อิทธิพลรวม (Total effects)

4.3.3 สัญลักษณ์รูปแบบสมการโครงสร้าง

4.4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรสังเกตของตัวแปรเชิงสาเหตุและตัวแปรสังเกตของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตในรูปแบบทั้ง 15 ตัวแปร พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ และค่าสหสัมพันธ์ทุกคู่มีค่าเป็นบวกอยู่ระหว่าง .280 ถึง .872 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด พบว่า ตัวแปรความน่าเชื่อถือ (LS1) กับตัวแปรการปฏิบัติภาวะผู้นำ (LS2) และตัวแปรสังเกตที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ตัวแปรคุณความดี (SR1) กับตัวแปรการวางแผนกลยุทธ์ (SP) ดังแสดงในตาราง 40

ตาราง 40 แสดงค่าสัมประสิทธิ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรสังเกตเชิงสาเหตุกับตัวแปรสังเกตของความ
ร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

	MP 1	MP 2	LS1	LS2	SR1	SR2	SR3	LP1	LP2	CO M1	CO M2	EV	SP	SC	R E
MP 1	1														
MP 2	.808 **	1													
LS1	.761 **	.720 **	1												
LS2	.739 **	.747 **	.872 **	1											
SR1	.467 **	.418 **	.482 **	.496 **	1										
SR2	.474 **	.453 **	.546 **	.548 **	.731 **	1									
SR3	.457 **	.364 **	.485 **	.464 **	.764 **	.672 **	1								
LP1	.685 **	.699 **	.702 **	.684 **	.469 **	.555 **	.432 **	1							
LP2	.618 **	.604 **	.680 **	.658 **	.473 **	.568 **	.471 **	.808 **	1						
CO M1	.565 **	.572 **	.586 **	.603 **	.491 **	.652 **	.521 **	.668 **	.570 **	1					
CO M2	.508 **	.605 **	.586 **	.597 **	.401 **	.495 **	.350 **	.569 **	.510 **	.705 **	1				
EV	.599 **	.553 **	.554 **	.537 **	.339 **	.367 **	.375 **	.561 **	.540 **	.482 **	.430 **	1			
SP	.620 **	.570 **	.561 **	.532 **	.280 **	.338 **	.322 **	.574 **	.532 **	.514 **	.457 **	.787 **	1		
SC	.516 **	.476 **	.478 **	.426 **	.343 **	.345 **	.347 **	.470 **	.512 **	.423 **	.297 **	.790 **	.645 **	1	
RE	.542 **	.523 **	.534 **	.489 **	.337 **	.371 **	.320 **	.524 **	.504 **	.457 **	.394 **	.801 **	.721 **	.800 **	1

จากตาราง 40 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรสังเกต พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีค่าสัมพันธ์สูงสุด คือ ตัวแปรความน่าเชื่อถือ (LS1) กับตัวแปรการปฏิบัติภาวะผู้นำ (LS2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย เท่ากับ .872 รองลงมา ตัวแปรความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ (LP1) กับตัวแปรการมีวิสัยทัศน์ร่วม (LP2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย เท่ากับ .808 และตัวแปรจิตความสามารถของ อปท. (MP1) กับตัวแปรหลักธรรมาภิบาลของ อปท. (MP2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย เท่ากับ .802

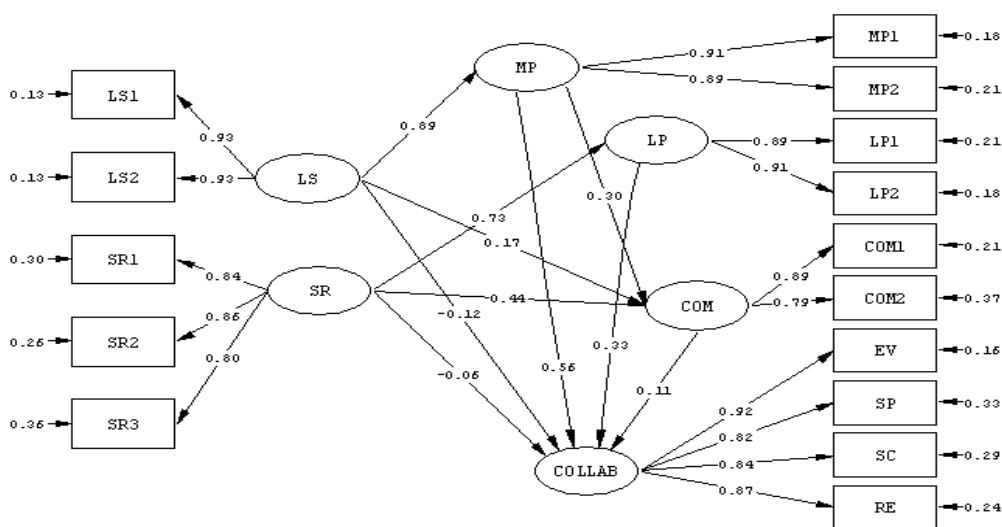
เมื่อพิจารณาตัวแปรสังเกตที่มีค่าสัมพันธ์กันต่ำสุด พบว่าตัวแปรตัวแปรคุณความดี (SR1) กับตัวแปรการวางแผนกลยุทธ์ (SP) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย เท่ากับ .280 รองลงมา คือตัวแปรการประชาสัมพันธ์ (COM2) กับตัวแปรวัฒนธรรมความปลอดภัย (SC) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย เท่ากับ .297 ตามลำดับ แต่ยังคงมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัวแปร แสดงให้เห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรสังเกตที่มีอิทธิพลมีความสัมพันธ์กันทุกตัว

4.5 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ก่อนปรับรูปแบบการวิจัย ดังแสดงในตาราง 41 และภาพประกอบ 19

ตาราง 41 แสดงค่าสถิติความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ก่อนปรับรูปแบบการวิจัย

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2/df	< 3.00	522.07/79 = 6.61	ไม่ผ่านเกณฑ์
GFI	> 0.90	0.85	ไม่ผ่านเกณฑ์
AGFI	> 0.90	0.78	ไม่ผ่านเกณฑ์
CFI	> 0.95	0.97	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.08	0.09	ไม่ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.06	0.12	ไม่ผ่านเกณฑ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 41 พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 522.07 และค่าองศาอิสระมีค่าเท่ากับ $df = 79$ ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 6.61 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ < 3.00 ผลการพิจารณาถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.85 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.90) ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.78 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.90) ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.97 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.95) ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด มีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.09 (เกณฑ์ที่กำหนด < 0.08) ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ มีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (SMSEA) เท่ากับ 0.12 (เกณฑ์ที่กำหนด < 0.06) ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ ดังนั้นสรุปได้ว่ารูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในภาพประกอบ 19

ภาพประกอบ 19 แสดงรูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนก่อนปรับรูปแบบด้วยคะแนนมาตรฐาน

4.6 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังปรับรูปแบบการวิจัย

หลังจากที่ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบครั้งแรก พบว่า รูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่

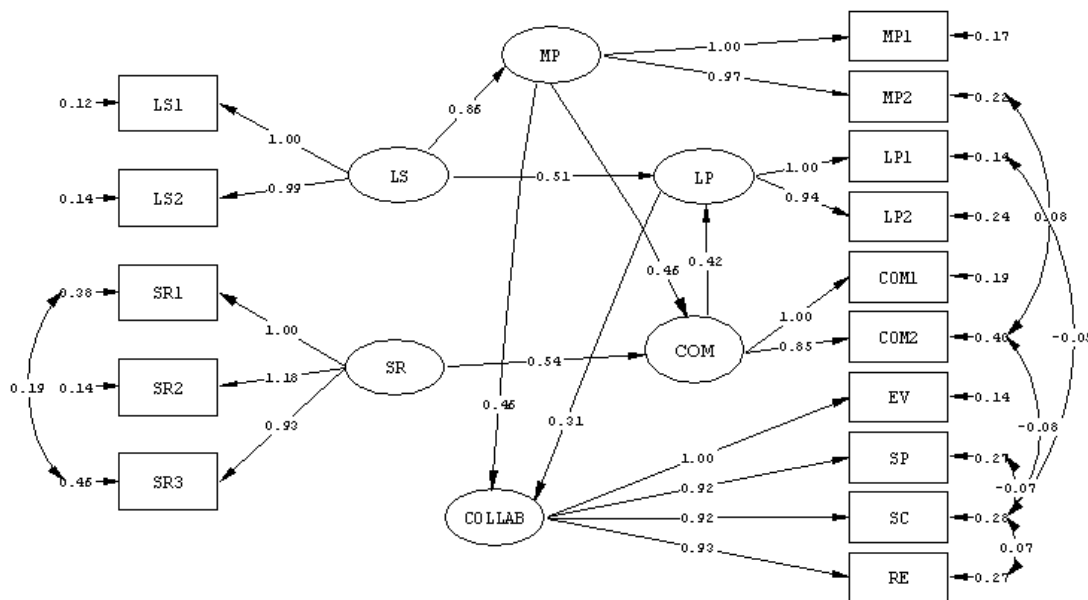
ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยดำเนินการปรับรูปแบบการวิจัย โดยพิจารณาความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีและอาศัยดัชนีการปรับรูปแบบ (Model Modification Indices: MI) เป็นการปรับค่าที่โปรแกรมเสนอแนะหรือค่ามากที่สุดก่อน ซึ่งเป็นค่าสถิติเฉพาะของพารามิเตอร์แต่ละตัวมีค่าไค-สแควร์ ที่ลดลง เมื่อกำหนดให้พารามิเตอร์ตัวนั้นเป็นพารามิเตอร์อิสระ หรือมีการผ่อนคลายข้อกำหนดเงื่อนไขบังคับของพารามิเตอร์นั้นได้ ด้วยการกำหนดความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกต และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่มีความสัมพันธ์กัน (นงลักษณ์ วัชรชัย, 2552)

เมื่อพิจารณาดัชนีปรับรูปแบบ (MI) พบว่า ค่าดัชนีที่มีค่ามากที่สุดที่โปรแกรมเสนอแนะ คือ ควรเพิ่มเส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (LS) ต่อตัวแปรแฝงกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม (LP) (MI = 150.8) ควรเพิ่มเส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงการติดต่อสื่อสาร (COM) ต่อกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม (LP) (MI = 98.0) แล้ววิเคราะห์ใหม่ และหยุดปรับรูปแบบเมื่อได้ค่าสถิติตามเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบทำให้ได้รูปแบบสุดท้าย คือ รูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังปรับรูปแบบการวิจัย ดังแสดงในตาราง 42 และภาพประกอบ 20

ตาราง 42 แสดงค่าสถิติความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังปรับรูปแบบการวิจัย

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2/df	< 3.00	201.14/76 = 2.64	ผ่านเกณฑ์
GFI	> 0.90	0.94	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> 0.90	0.91	ผ่านเกณฑ์
CFI	> 0.95	0.99	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.08	0.03	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.06	0.06	ผ่านเกณฑ์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 42 พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 201.14 และค่าองศาอิสระมีค่าเท่ากับ $df = 76$ ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 2.64 ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ < 3.00 ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.94 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.90) ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.91 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.90) ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.99 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.95) ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด มีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.03 (เกณฑ์ที่กำหนด < 0.08) ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ มีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (SMSEA) เท่ากับ 0.06 (เกณฑ์ที่กำหนดไม่เกิน 0.06) ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในภาพประกอบ 20

ภาพประกอบ 20 แสดงรูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนหลังปรับรูปแบบตามคะแนนมาตรฐาน

4.7 ผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน จากภาพประกอบ 20 พบว่าปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้มีอิทธิพลทางบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม โดยปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีอิทธิพลทางบวกมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม และปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 อีกทั้งปัจจัยกระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยการติดต่อสื่อสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเพื่อความชัดเจนในการสรุปอิทธิพลจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และอิทธิพลระหว่างปัจจัยด้วยกันเอง ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาอิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect: IE) และอิทธิพลโดยรวม (Total Effect: TE) ซึ่งสามารถส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกัน ดังแสดงในตาราง 43

ตาราง 43 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของคะแนนมาตรฐานของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ปัจจัยเชิงผล	ปัจจัยเชิงสาเหตุ															R ²
	LS			SR			MP			LP			COM			
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	
MP	.89	-	.89	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.97
LP	.52	.17	.69	-	.19	.19	-	.19	.19	-	-	-	.41	-	.41	.74
COM	-	.41	.41	.47	-	.47	.46	-	.46	-	-	-	-	-	-	.68
COLLAB	-	.62	.62	-	.06	.06	.46	.06	.52	.31	-	.31	-	.13	.13	.53

Goodness of Fit : $\chi^2/df = 2.64$ GFI = 0.94 AGFI = 0.91 CFI = 0.99 SRMR = 0.03 RMSEA = 0.06

TE = Total Effect IE = Indirect Effect DE = Direct Effect ค่าอิทธิพลมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่าที่ระดับ .001

จากตาราง 43 พบว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า χ^2/df เท่ากับ 2.61 มีค่า GFI เท่ากับ 0.94 มีค่า AGFI เท่ากับ 0.91 มีค่า CFI เท่ากับ 0.99 มีค่า SRMR เท่ากับ 0.03 และมีค่า RMSEA เท่ากับ 0.06 นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงภายในมี 4 ตัวแปร ได้แก่ กระบวนการจัดการน้ำท่วม กระบวนการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสารและความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

4.7.1 ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมได้รับอิทธิพลรวมจากปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมสูงสุด มีอิทธิพลรวมในทิศทางบวกเท่ากับ 0.52 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเท่ากับ 0.46 และ 0.06 ตามลำดับ รองลงมา คือ ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ มีอิทธิพลรวมในทิศทางบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เท่ากับ 0.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวก เท่ากับ 0.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางอ้อมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลรวมในทิศทางบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เท่ากับ 0.13 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.13 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุกระบวนการจัดการน้ำท่วม กระบวนการเรียนรู้ และการติดต่อสื่อสารได้ร้อยละ 53 ($R^2 = 0.53$)

4.7.2 ปัจจัยการติดต่อสื่อสารได้รับอิทธิพลโดยรวมจากปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมในทิศทางบวกเท่ากับ 0.46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวก เท่ากับ 0.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางอ้อมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรการติดต่อสื่อสารที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุกระบวนการจัดการน้ำท่วมได้ร้อยละ 68 ($R^2 = 0.68$)

4.7.3 ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ได้รับอิทธิพลโดยรวมจากปัจจัยการติดต่อสื่อสารในทิศทางบวกเท่ากับ 0.41 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวก เท่ากับ 0.41 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางอ้อมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรกระบวนการเรียนรู้ที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุการติดต่อสื่อสารได้ร้อยละ 74 ($R^2 = 0.74$)

จากตาราง 43 และจากข้อความข้างต้น สามารถสรุปผลการศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) ดังนี้

1) อิทธิพลทางตรงพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงมี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (LP) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.46 และ 0.31

2) อิทธิพลทางอ้อม พบว่ามีปัจจัยการติดต่อสื่อสาร (COM) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) โดยส่งผ่านปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (LP) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.19

3) อิทธิพลรวม พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้ง 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (LP) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.52 และ 0.31

ดังนั้นสรุปได้ว่าปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) โดยมีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.46 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.52 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุได้ร้อยละ 53

ระยะที่ 3 ผลการศึกษา รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือ ตามรูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนจากการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยการนำเสนอรูปแบบให้คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ และพนักงานเทศบาลตำบลนาหวาง จำนวน 13 คน และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลนาหวาง จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดการน้ำท่วมในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก ได้พิจารณายืนยันปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ ปัจจัยการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคม ผลการตรวจสอบยืนยันรูปแบบจากการให้ข้อมูลที่ตรงกันจากการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสำคัญของปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผลการวิเคราะห์ความสำคัญของปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ทั้ง 5 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ ปัจจัยการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ทั้ง 5 ปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน แต่ระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยอาจจะไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งบทบาทของผู้นำท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนปัจจัยกระบวนการเรียนรู้นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับประชาชน ก็จะทำให้เกิดองค์ความรู้ในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วมได้ นอกจากนี้ความแตกต่างในความคิดเห็นของประชาชน หรือการให้ความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วมอาจจะส่งผลต่อการนำรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนไปปรับใช้ แต่อย่างไรก็ตามหากมุ่งมองหลักการ หลักคิดที่เป็นแก่นของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมแล้วประยุกต์ใช้อย่างมีศิลป์ก็จะเป็นประโยชน์ในการรับมือกับน้ำท่วม ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...ทุกปัจจัยล้วนมีความสำคัญต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม โดยการจัดการแต่ละปัจจัยควรจะต้องมีผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถ ในที่นี้คือ ผู้นำท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเป็นกลไกหลัก รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ ประชาชนในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการน้ำท่วมเพิ่มมากขึ้น...”

“...เมื่อพิจารณาเชิงลึกทุกปัจจัยมีความซับซ้อนซึ่งไม่สามารถจัดการแบบเดี่ยว ๆ ได้ ต้องมองให้เห็นว่าทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะใด ลักษณะหนึ่งแน่นอน ระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยน่าจะ ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งบทบาทของผู้นำท้องถิ่นและที่สำคัญ คือ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการน้ำท่วม...”

“...ปัจจัยที่น่าจะเป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับการจัดการน้ำท่วม คือ ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ทุกฝ่าย เพราะในสภาพความเป็นจริง ปัจจุบันภัยพิบัติน้ำท่วมนับได้ว่ามีความถี่และความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น แต่ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค่อนข้างละเลยไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร อาจเป็นมีความเชื่อเดิมๆ ว่าภัยพิบัติน้ำท่วมที่เกิดขึ้นคงไม่หนักหนาเกินไป หรืออาจเป็นเพราะวัฒนธรรมการทำงานแบบระบบราชการยังมีและเป็นอยู่มากที่กำหนดให้ประชาชนทำตามนโยบายเพียงอย่างเดียว ขาดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการน้ำท่วม และยังยึดติดนโยบายเดิมๆ คือ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยคิดว่าสามารถรับมือกับปัญหาน้ำท่วมได้ ทำให้บทบาทของผู้นำท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับประชาชนในชุมชนในการจัดการปัญหาน้ำท่วม ...”

“...แนวคิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนสามารถนำไปใช้ได้แน่นอน แต่จะได้ผลอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ เพราะในปัจจุบันประชาชนในชุมชนยังมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ยึดผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ยังมีความขัดแย้ง และจะไม่ให้ความร่วมมือต่อเมื่อตนและครอบครัวของตนได้ผลประโยชน์เท่านั้น หากชุมชนไม่มีความเข้มแข็ง นักการเมืองท้องถิ่นยังมีขัดแย้งกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญในการแสวงหาความร่วมมือกับประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วมแล้ว ก็จะเป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดความร่วมมือกัน...”

“...รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน นับเป็นรูปแบบต้นแบบสำหรับการจัดการน้ำท่วม ซึ่งมีความสมบูรณ์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยมุ่งมองหลักการหลักคิดที่เป็นแก่นของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมแล้วประยุกต์ใช้อย่างมีศิลป์ ซึ่งตรงนี้ต้องขึ้นอยู่กับบทบาทผู้นำท้องถิ่นและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ แต่ขอชื่นชมว่าผู้วิจัยมีความคิดออกนอกกรอบดี กล่าวคือและสามารถผสมผสานหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมทั้งสองส่วนได้ในระดับดี คือในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในส่วนของชุมชน...”

“...ควรนำปัจจัยทั้งหมดไปศึกษาต่อยอดในระดับต่อไป จะทำให้มองเห็นภาพรวมของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเป็นรูปแบบต้นแบบสำหรับการจัดการน้ำท่วมในระดับประเทศต่อไป...”

2. การตรวจสอบยืนยันจากผลการวิจัยรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

2.1 ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งจากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้ร่วมสนทนามีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เพราะว่ากระบวนการจัดการน้ำท่วมถือเป็นขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในขณะที่เดียวกันหากมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมไว้อย่างชัดเจน มีการจัดลำดับความสำคัญเพื่อลดการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน มีกระบวนการวางแผนการใช้เส้นทางหลัก เส้นทางรอง และพาหนะในระหว่างการเดินทางน้ำท่วม มีกระบวนการจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉิน มีกระบวนการดำเนินการอพยพ มีกระบวนการจัดการสิ่งของบริจาคและสิ่งของช่วยเหลือ มีกระบวนการประเมินความเสียหาย มีกระบวนการจัดการฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัย ผู้ประสบภัยและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้กลับคืนสู่ปกติ และมีกระบวนการประเมินผลการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระบวนการจัดการที่ดีเหล่านี้จะนำไปสู่ความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...กระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เพราะขีดความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการภายในเป็นหลัก ทั้งในการจัดการด้านงบประมาณ ทรัพยากรและการกำหนดความสำคัญในการจัดการน้ำท่วมของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระบวนการเหล่านี้จึงส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม...”

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการทบทวนเนื้อหาของแผนงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจในบทบาทของตนเองในการจัดการน้ำท่วม สามารถประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้าร่วมงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานตามแผนงานได้รับความร่วมมือจากประชาชน...”

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมของแต่ละพื้นที่ เพื่อเตรียมการเฝ้าระวังและหาแนวทางในการจัดการได้อย่างเหมาะสม เท้าทันต่อสถานการณ์และจัดทำฐานข้อมูลด้านทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม ส่งผลต่อการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง...”

“...กระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อนเกิดภัยน้ำท่วมถือว่ามีความสำคัญสูงสุด หากขีดความสามารถและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเตรียมทรัพยากรสนับสนุนมีสูง และประชาชนในชุมชนร่วมมือกันตั้งแต่การจัดทำแผนอพยพ การกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย หรือผู้พิการ ตลอดจนการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะต่าง ๆ จะทำให้ผลกระทบที่เกิดจากน้ำท่วมสามารถลดความสูญเสียได้...”

“...กระบวนการวางแผนการใช้เส้นทางหลัก เส้นทางรอง และพาหนะในระหว่างการเกิดน้ำท่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการร่วมกันวางแผนกำหนดเส้นทางทั้งการรับส่งผู้ป่วยจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง และการขนส่งสิ่งของบริจาคและถุงยังชีพ...”

“...กระบวนการจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉิน การระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในด้านกำลังคน ปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในขณะน้ำท่วมและการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นเรื่องที่สำคัญ ซึ่งการดำเนินภารกิจในสถานการณ์เช่นนี้ก็จะได้รับความร่วมมือจากประชาชน...”

“...กระบวนการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วม หากมีการจัดลำดับความสำคัญเพื่อลดการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนกันจากความไม่เข้าใจในกระบวนการของหน่วยงานอื่น ๆ จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และจะลดความสิ้นเปลืองทั้งกำลังคนและเวลา ทำให้ประชาชนที่ต้องรอคอยความช่วยเหลือสามารถได้รับการช่วยเหลือทันเวลา...”

“...กระบวนการดำเนินการอพยพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่มีความตระหนักถึงประชาชนที่อาจจะไม่ได้รับการแจ้งเตือนการอพยพล่วงหน้า หรืออาจจะไม่ยอมอพยพในช่วงแรก ๆ ทำให้ต้องมีการอพยพเพิ่มเติม การอพยพในระหว่างสถานการณ์น้ำท่วม มีความยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง หากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ประสบภัย แต่ด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่มีความชำนาญการและคุ้นเคยกับประชาชนที่ประสบภัยมากกว่า การเข้าปฏิบัติการอพยพจึงได้รับความร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างดี...”

“...กระบวนการจัดการขนส่งสิ่งของบริจาคและสิ่งของช่วยเหลือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสมาชิกสภาแต่ละหมู่บ้านประสานความร่วมมือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ กระจายสิ่งของบริจาคและขนส่งของช่วยเหลือจากจุดศูนย์กลาง คือ ที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปยังครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง...”

“...กระบวนการประเมินความเสียหายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการวางแผน ซ่อมแซม เยียวยาและฟื้นฟู เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนด้วยการลดความเสียหาย ประชาชนผู้ประสบภัยให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี นอกจากนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังสามารถขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีเครื่องมือและความชำนาญในการสำรวจ ประเมินและจัดทำแผนในการฟื้นฟูบูรณะที่ครบถ้วนและมีคุณภาพ และ จากการที่ได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการประเมินความเสียหาย ทำให้มีผลพลอยได้ในความต่อเนื่องของงบประมาณในการทำโครงการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม...”

“...กระบวนการจัดการฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัย ผู้ประสบภัยและ
กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้กลับคืนสู่ปกติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้
เข้าช่วยเหลือเยียวยาความบอบช้ำจากการประสบภัยและความสูญเสีย
ตลอดจนฟื้นฟูกิจกรรมของชุมชนกลับคืนมา เช่น การประกอบอาชีพ การ
พบปะสังสรรค์ การเตรียมความพร้อมร่วมกันต่อการรับมือภัยพิบัติต่อไป ซึ่ง
กระบวนการจัดการดังกล่าวประชาชนให้ความร่วมมือ เพราะมีความคุ้นเคย
และสนิทสนมกับตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างดี...”

“...กระบวนการประเมินผลการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น หากมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและพิจารณาหา
มาตรการที่ใช้ได้ผล โดยเฉพาะการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนใน
ชุมชน ความเสี่ยงเรื่องภัยพิบัติน้ำท่วมก็จะลดลงอยู่ในระดับที่สามารถจัดการ
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ...”

2.2 ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับความ
ร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน จากการสนทนากลุ่ม
พบว่า ผู้เข้าร่วมสนทนามีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมี
ความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
เพราะกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ดีที่สุดระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือการ
แบ่งปันความรู้และการแลกเปลี่ยนข้อมูลมีส่วนสำคัญ ตลอดถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับ
การรับมือในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือกัน นอกจากนี้ยังต้องมีการเพิ่มพูน
ความรู้ ความสามารถและทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการและประชาชนในชุมชนในการรับมือ
กับภาวะวิกฤติน้ำท่วม หรือการนำประสบการณ์ของผู้อาวุโสและการนำภูมิปัญญามาปรับใช้ การ
เรียนรู้เทคโนโลยี การปรับปรุงการทำงาน การแก้ไขข้อผิดพลาด การเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ การแก้ไข
ข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การยอมรับในการวิพากษ์วิจารณ์ และการซักซ้อมเพื่อ
เตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม โดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยง
ภัยต่อภัยพิบัติน้ำท่วม เหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและจะนำไปสู่ความ
ร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม โดยอาศัยการใช้ข้อมูลร่วมกันและการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีส่วนสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยการดำเนินการดังกล่าวอาจใช้วิธีการฝึกอบรมและการเรียนรู้ทักษะเพิ่มเติม...”

“...การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการรับมือในภาวะวิกฤติน้ำท่วม เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ดีที่สุดระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันและสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม...”

“...การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการและประชาชนในชุมชนในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม ส่งผลให้คุณภาพของการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น และทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโอกาสที่ดีในการร่วมมือกับประชาชนในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม เนื่องจากการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ และเรียนรู้ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมจะช่วยให้มีความสามารถในการเลือกใช้วิธีการและแนวทางต่าง ๆ ในการตอบสนองต่อสถานการณ์และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น...”

“...การปรับปรุงการทำงาน การแก้ไขข้อผิดพลาด การเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ การแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการยอมรับในการวิพากษ์วิจารณ์ ถือเป็นกระบวนการความร่วมมือในการดำเนินการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมร่วมกันทั้งประชาชนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานระดับอำเภอ หน่วยงานระดับจังหวัดและหน่วยงานระดับชาติ...”

“...ความร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในชุมชนและภาคส่วนอื่นๆในการจัดการน้ำท่วม ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้อาวุโสและการนำภูมิปัญญามาปรับใช้ และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการสนับสนุนเทคโนโลยีที่ง่ายต่อผู้ใช้ การใช้แผนที่อพยพ การให้คำแนะนำและสัญลักษณ์บริเวณต่าง ๆ ต้องเข้าถึงได้ง่ายและอยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจและปฏิบัติตาม ...”

“...การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการในภาวะวิกฤติน้ำท่วม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือแม้แต่งานวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัย ต้องจัดทำเครื่องมือเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ประชาชนในชุมชนสามารถปรับตัวและร่วมมือกันในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก่อนที่ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่จะเข้ามาถึง อันจะส่งผลให้ชุมชนสามารถควบคุมสถานการณ์ไม่ให้ขยายผลจนเกิดภัยพิบัติในวงกว้าง...”

“...การซักซ้อมเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม โดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่ ตลอดจนการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามสถานการณ์ รวมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจในการอพยพหลบภัย เพราะในภาวะคับขันประชาชนมักจะสับสนและไม่มีสติ ความคุ้นเคยในการซักซ้อมจะช่วยให้ประชาชนให้ความร่วมมืออย่างเป็นระบบ...”

2.3 ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้เข้าร่วมสนทนามีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะนักการเมืองท้องถิ่นสามารถแสดงบทบาทในการแนะนำหรือการสั่งการไปยังข้าราชการหรือพนักงานในการหาวิธีการดำเนินการสร้างกระบวนการจัดการน้ำท่วมให้มีความเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ในพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือประชาชน พร้อมทั้งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรมและโครงการในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...นักการเมืองท้องถิ่นต้องทำหน้าที่ “ผู้แทนประชาชน” ที่ต้องรายงานสถานการณ์ข้อมูล สภาพพื้นที่และทักษะประสบการณ์ในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมผ่านไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ข้าราชการและพนักงานหาวิธีการดำเนินการสร้างกระบวนการจัดการน้ำท่วมให้มีความเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ในพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือประชาชน ตลอดจนถึงแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในการจัดการน้ำท่วม...”

“...บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรมและโครงการในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วมต้องใช้เวทีการประชุมประชาคมแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมมือกันในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการและแผนเผชิญเหตุน้ำท่วม รวมถึงการกำหนดแนวทางการอพยพ การทำแผนที่อพยพ การกำหนดแนวทางการขนย้ายสัตว์ เลี้ยงและพาหนะร่วมกัน...”

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น สามารถชี้นำแนวทางและ กำหนดวิธีการปฏิบัติงานในการจัดการน้ำท่วม เพื่อให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีกระบวนการจัดการน้ำท่วมที่เหมาะสมและสามารถปฏิบัติงานสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้...”

2.4 ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัย กระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม จากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้เข้าร่วมสนทนามีความเห็น สอดคล้องกันว่าปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการ เรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม เพราะภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นสามารถรวมกลุ่มประชาชน ในชุมชน สามารถโน้มน้าวสั่งการให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมฝึกอบรมและฝึกทักษะ และให้ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ คอยให้การ แนะนำหรือสร้างองค์ความรู้ ช่วยให้สมาชิกกลุ่มเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีทักษะที่เป็น ประโยชน์ต่อการรับมือกับภาวะน้ำท่วม นอกจากนี้ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นยังสามารถ สร้างความเคารพนับถือและความศรัทธาเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้ ในการจัดการน้ำท่วม ส่งผลให้ผู้ได้รับการถ่ายทอดยอมรับปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ และยอมรับ ความรู้ดังกล่าว ดั่งข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นสามารถรวมกลุ่มประชาชนใน ชุมชน เพื่อหาวิธีการแนวทางในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม โดยการให้ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคอยให้การแนะนำหรือสร้างองค์ความรู้ ช่วยให้สมาชิกกลุ่มเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อ การรับมือกับภาวะน้ำท่วมเพิ่มมากขึ้น...”

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น สามารถสร้างความเคารพนับถือและความศรัทธาเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการจัดการน้ำท่วม ส่งผลให้ผู้ได้รับการถ่ายทอดยอมรับปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ยอมรับความรู้และแนวปฏิบัติไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและต่อชุมชนในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม...”

“...ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น สามารถโน้มน้าวสั่งการให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมฝึกอบรม และฝึกทักษะในการรับมือกับภาวะน้ำท่วมได้...”

“...เนื่องจากประชาชนในชุมชนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วิถีปฏิบัติและวิถีการดำรงชีวิตในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม ดังนั้นการปรับใช้ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์น้ำท่วม จะส่งผลให้ประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการน้ำท่วมได้...”

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นสามารถประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาสร้างองค์ความรู้และฝึกทักษะให้กับประชาชนในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม...”

อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมสนทนามีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นน่าจะมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เหตุผลที่ยกมาสนับสนุน คือภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม นอกจากนี้ควมมีวิสัยทัศน์/ความจริงใจในการกระทำ การติดตามและการประเมินผล ความอดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติงานในช่วงน้ำท่วม ถือเป็นความสามารถเป็นพิเศษของนักการเมืองท้องถิ่นต่อการประสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนและสามารถโน้มน้าว สร้างแรงจูงใจประชาชนให้มีความร่วมมือเพื่อให้การจัดการน้ำท่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...นักการเมืองท้องถิ่น เป็นผลจากความไว้วางใจของประชาชนที่
ให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทน ดังนั้นความไว้วางใจที่มีต่อผู้นำจึงมีส่วนสำคัญ
ต่อการสร้างความร่วมมือในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วมโดยตรง...”

“...ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น มีบทบาทในการ
ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกันในการจัดการน้ำ
ท่วม...”

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการสร้างความ
ร่วมมือกับประชาชนในการจัดการน้ำท่วม เพราะความมีวิสัยทัศน์/ความ
จริงใจในการกระทำ การติดตามและการประเมินผล ความอดทนต่อความ
ยากลำบากในการปฏิบัติงานในช่วงน้ำท่วม ต้องอดกลั้นต่อคำพูดและการ
กระทำของประชาชนซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป จึงต้องมีความสามารถ
เป็นพิเศษต่อการประสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนและน้ำท่วม
ประชาชนให้มีความร่วมมือเพื่อให้การจัดการน้ำท่วมเป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงมีผลโดยตรงต่อความร่วมมือในการจัดการ
น้ำท่วม...”

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น สามารถสร้างแรงจูงใจ สร้าง
ความกระตือรือร้นให้ประชาชนร่วมมือกันในการแก้ปัญหาหน้าท่วมให้ประสบ
ความสำเร็จ...”

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น สามารถปรับเปลี่ยนความคิด
พฤติกรรมของประชาชนให้เห็นคุณค่าของการร่วมมือกัน...”

“...ประชาชนมีความสนิทสนมคุ้นเคยผูกพันกับนักการเมืองท้องถิ่น
ดังนั้นการใช้ความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในการเร่งรัดความสนใจ
จากประชาชนในชุมชนให้หันมาร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมจึงเป็นเรื่องที่ไม่
ยาก...”

2.5 ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม จากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ เพราะในการจัดการน้ำท่วมนั้นการติดต่อสื่อสารเป็นความสำคัญในการพบปะพูดคุยกัน การประชุมปรึกษาหารือกันของประชาชนในชุมชนได้ การรับฟังความคิดเห็นกัน เคารพความคิดของผู้อื่น ตลอดจนการเคารพมติที่ประชุม ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการหาแนวทางความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว การติดป้ายเตือน หรือการติดตามข่าวจากสื่อต่างๆสามารถกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...การติดต่อสื่อสารชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพบปะพูดคุยกัน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ประชุมปรึกษาหารือ ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการแสวงหาแนวทางความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม...”

“...การพูดคุย เคารพกันเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วมอย่างสม่ำเสมอ และการเป็นผู้ร่วมตัดสินใจในชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ก็จะส่งผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมของประชาชน...”

“...การที่ประชาชนมีการปรับวิธีการติดต่อสื่อสาร โดยการรับฟังความคิดเห็นกัน เคารพความคิดของผู้อื่น ตลอดจนการเคารพมติที่ประชุม สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน...”

“...การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วมจะส่งผลให้ประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม...”

“...การติดป้ายเตือนในสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน เกี่ยวกับการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยน้ำท่วมหรือภายหลังน้ำลด เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่ประชาชน ทำให้ประชาชนสามารถเข้าใจวิธีปฏิบัติ เมื่อเจอสถานการณ์น้ำท่วม...”

“...การติดตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ สามารถกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม...”

อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มยังมีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยการติดต่อสื่อสารน่าจะมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เหตุผลที่ยกมาสนับสนุน คือ การพูดคุยกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม และการป้องกันน้ำท่วมของประชาชนในชุมชน จะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมได้ นอกจากนี้การติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนละเอียดมากพอ และเป็นที่น่าสนใจได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เช่น หอกระจายข่าว ป้ายเตือน หรือจากสื่อต่างๆ ก็จะสามารถกระตุ้นให้ประชาชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วมได้เช่นเดียวกัน ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่มดังนี้

“...การที่ประชาชนในชุมชนได้พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมอย่างสม่ำเสมอจะส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น...”

“...การติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนละเอียดมากพอ และเป็นที่น่าสนใจได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบไปยังประชาชนโดยตรง จะทำให้เกิดความร่วมมือจากประชาชนในการเฝ้าระวัง การประเมินสถานการณ์ของสภาพปัญหาน้ำท่วมและการเตรียมพร้อมในการอพยพ...”

“...การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วมและการติดป้ายเตือนในสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน เกี่ยวกับการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยน้ำท่วมหรือภายหลังน้ำลด จะส่งผลให้ประชาชนมีความร่วมมือในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม...”

“...หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วมโดยข้อมูลข่าวสารนั้นต้องถูกต้อง เหมาะสมชัดเจนและมีประโยชน์กับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมอย่างแน่นอน...”

“...การติดตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ สามารถกระตุ้นให้ประชาชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วม...”

2.6 ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยการติดต่อสื่อสารจากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้เข้าร่วมสนทนามีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยการติดต่อสื่อสาร เพราะว่าเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและความสัมพันธ์กับผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้การติดต่อสื่อสารได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว เมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม นอกจากนี้การมีความสัมพันธ์กันในการฝึกอบรม ทักษะร่วมกัน หรือเมื่อเผชิญวิกฤติการน้ำท่วมด้วยกัน หรือแม้กระทั่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในขณะเกิดน้ำท่วม ความสัมพันธ์เหล่านี้จะนำไปสู่การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“... ความสัมพันธ์ในครัวเรือน ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและความสัมพันธ์กับผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้การติดต่อสื่อสารเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วมเป็นไปอย่างง่าย สะดวกและรวดเร็ว ...”

“...เมื่ออยู่ในสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วม ส่งผลให้ประชาชนอยู่ในสภาวะตึงเครียด จึงต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือนักการเมืองท้องถิ่นเพื่อขอคำแนะนำ การปลอบใจ และกำลังใจ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด...”

“...การที่ประชาชนในแต่ละครอบครัวเข้าร่วมการซักซ้อมวิธีปฏิบัติในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม การฝึกอบรมและการเพิ่มทักษะ ทำให้ประชาชนเกิดความหวังใจกันและเข้าใจต่อกัน ทำให้มีการติดต่อสื่อสารกัน เพื่อให้ทุกคนมีชีวิตที่ปลอดภัยจากภาวะน้ำท่วม...”

“...เมื่อเกิดความเสียหายจากภัยพิบัติน้ำท่วมทั้งความเสียหายต่อทรัพย์สินและการบาดเจ็บล้มป่วยของประชาชนในชุมชน ทุกคนต่างก็ขอรับการช่วยเหลือ โดยการติดต่อไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือนักการเมืองท้องถิ่นในหมู่บ้านของตน...”

“...เมื่อเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมถึงขั้นต้องอพยพ แต่ยังมีชาวบ้านส่วนหนึ่งไม่ยอมอพยพเพราะยังห่วงทรัพย์สิน สมาชิกในครอบครัวจึงจำเป็นต้องติดต่oprสานงานกับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือผู้ที่บุคคลเหล่านั้นให้ความเคารพนับถือ คอยเกลี้ยกล่อม...”

“...การที่ประชาชนมีโอกาสได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในขณะเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม จะส่งผลให้ประชาชนมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องต่อไป เพราะถือว่าเป็นการช่วยเหลือกันในยามยากลำบาก และจะไม่ลืมบุญคุณ...”

อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มยังมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมน่าจะมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เหตุผลที่ยกมาสนับสนุน คือความสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้ง่ายต่อการสร้างความร่วมมือเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วมหรือความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเอื้ออาทรต่อกันเมื่ออยู่ในสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วม เหล่านี้ล้วนจะนำไปสู่ความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วมได้ ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...ความสัมพันธ์ในครัวเรือน ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและความสัมพันธ์กับผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้ง่ายต่อการสร้างความร่วมมือเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม...”

“...เมื่ออยู่ในสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วม ต้องอาศัยความร่วมมือจากเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือนักการเมืองท้องถิ่นในการคอยให้ความช่วยเหลือ...”

“...ความห่วงใยกันและเข้าใจต่อกัน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันของประชาชน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการรับมือกับภavnน้ำท่วม...”

“...เมื่อเกิดความเสียหายจากภัยพิบัติน้ำท่วมทั้งความเสียหายต่อทรัพย์สินและการบาดเจ็บล้มป่วยของประชาชนในชุมชน ทุกคนต่างก็ช่วยเหลือกันซ่อมแซมทรัพย์สินทั้งของส่วนตัวและของส่วนรวม และช่วยกันนำส่งผู้ป่วยไปยังอนามัย หรือโรงพยาบาลโดยไม่คิดค่าแรงหรือค่าใช้จ่าย ความร่วมมือกันเช่นนี้ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรัก สามัคคีกัน...”

“...ความร่วมมือในการอพยพ บางครั้งต้องอาศัยญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือผู้ที่บุคคลเหล่านั้นให้ความเคารพนับถือ คอยเกลี้ยกล่อม ถึงจะให้ความร่วมมือ เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมจึงส่งผลต่อความร่วมมือโดยตรง...”

“...การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือผู้นำท้องถิ่นในขณะเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันเมื่อเกิดภัยพิบัติครั้งต่อไป เพราะทุกคนจะเห็นคุณค่าของความร่วมมือกัน...”

จากผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณมีความสอดคล้องกับผลการตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังแสดงในตาราง 44

ตาราง 44 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ปัจจัย	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	ความสอดคล้อง
กระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	สอดคล้อง

ตาราง 44 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ปัจจัย	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	ความสอดคล้อง
กระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม	จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	สอดคล้อง
การติดต่อสื่อสาร	1. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม 2. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	1. ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม 2. ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	สอดคล้อง ไม่สอดคล้อง
ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น	1. ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม	1. ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้	สอดคล้อง สอดคล้อง

ตาราง 44 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ปัจจัย	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	ความสอดคล้อง
	3. ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีอิทธิพลทางอ้อมกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	3. ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ไม่สอดคล้อง
ความสัมพันธ์ทางสังคม	1. ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปัจจัยการติดต่อสื่อสาร 2. ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	1. ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร 2. ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	สอดคล้อง ไม่สอดคล้อง

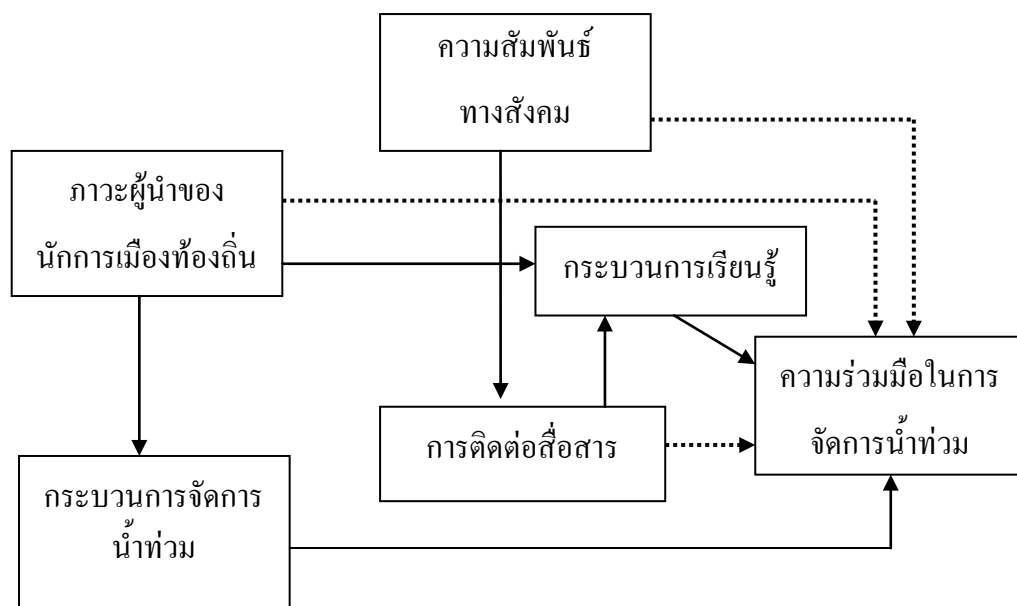
3. รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

จากผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 2 พบว่า มีความสอดคล้องจากการผลการตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 3 ดังนั้นรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีปัจจัยที่สัมพันธ์กันดังนี้ 1) ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่ามมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าม 2) ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าม 3) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่าม 4) ปัจจัยความสัมพันธ์ทาง

สังคมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยการติดต่อสื่อสาร และ 5) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มในระยาะที่ 1

ในขณะที่ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม และปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เป็นความสอดคล้องกันกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยาะที่ 1 และผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยาะที่ 3 ลักษณะดังกล่าวจึงยืนยันได้ว่าทั้ง 3 ปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ซึ่งจากการพิจารณารายละเอียดเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มในระยาะที่ 1 มี 5 องค์ประกอบ คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม การติดต่อสื่อสาร กระบวนการจัดการน้ำท่วม กระบวนการเรียนรู้ และภาวะผู้นำของนักการเมืองส่วนนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และยังสอดคล้องกับการยืนยันจากการสนทนากลุ่มอีกด้วย แต่ผลการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งในระยาะที่ 1 และระยาะที่ 3 ขัดแย้งกับผลการวิจัยเชิงปริมาณในระยาะที่ 2 ในมุมมองของผู้วิจัย มองได้ว่าเกิดจากความแตกต่างใน 3 ประการ คือ ประการแรก ความแตกต่างระหว่างผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย ประการที่สอง ความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่าง และประการที่สาม เป็นการกระจายของพื้นที่ เพราะในการวิจัยในระยาะที่ 1 และระยาะที่ 3 ได้กำหนดพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากหนักมาก และเป็นการเจาะจงผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำให้สามารถเห็นมุมมองทั้งผู้ที่ประสบภัยน้ำท่วมที่รุนแรง และผู้ที่ปฏิบัติงานในการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ส่วนการวิจัยในระยาะที่ 2 เป็นการกำหนดพื้นที่ที่กระจายออกไป จำนวนถึง 7 จังหวัด กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนทั้งในผู้ประสบภัยและผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจะมีความแตกต่างกันตามความหนักเบาของการเกิดน้ำท่วมซ้ำซาก จึงทำให้ผลการวิจัยเชิงคุณภาพขัดแย้งกับผลการวิจัยเชิงปริมาณบางส่วน ซึ่งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ สามารถกำหนดรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ดังภาพประกอบ 20

ภาพประกอบ 21 แสดงความสัมพันธ์ของรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการออกแบบวิจัยเป็นแบบหลายระยะ (The Multiphase Design) โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพทำการศึกษาก่อนแล้วจึงใช้วิธีการเชิงปริมาณและระยะสุดท้ายใช้วิธีการเชิงคุณภาพทำการศึกษาต่อภายหลัง วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือ ในระยะนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กับประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ น้ำท่วม จำนวนรวม 75 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 5 เวที กับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนรวม 50 คน ซึ่งในระยะนี้ศึกษาในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำปากพอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) สำหรับระยะนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่พัฒนามาจากตัวชี้วัดในระยะที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ตรวจสอบคุณภาพแล้ว (ค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.66 – 1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของแบบสอบถามในส่วนของความร่วมมือเท่ากับ 0.97 และแบบสอบถามในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือ เท่ากับ 0.98) ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม จำนวน 200 คน และกลุ่มที่ 2 คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 200 คน ซึ่งในระยะนี้ศึกษาในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ประกอบด้วย จังหวัดจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ประเภทการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และทำการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ด้วยโปรแกรมประยุกต์ในการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง เพื่อนำเสนอรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน 3) ระยะที่ 3 ศึกษารูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เป็นการตรวจสอบ ยืนยันรูปแบบโดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group) กับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ พนักงานของเทศบาลตำบลนาหวาง และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลนาหวาง พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาในระยะนี้ คือ พื้นที่ตำบลนาหวาง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพความและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

1.1 สภาพของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ พบว่ามี 30 ตัวชี้วัด สามารถแบ่งสภาพความร่วมมือออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นความร่วมมือในการเตรียมการก่อนการเกิดน้ำท่วม ประกอบด้วย ความร่วมมือในการวางแผนมี 7 ตัวชี้วัด และความร่วมมือในการเตรียมการอพยพมี 4 ตัวชี้วัด ระยะที่สองความร่วมมือการเฝ้าระวังการช่วยเหลือในขณะเกิดน้ำท่วม ประกอบด้วย ความร่วมมือในการอพยพมี 2 ตัวชี้วัด และการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันขณะเกิดน้ำท่วมมี 7 ตัวชี้วัด และระยะสุดท้ายเป็นความร่วมมือในการจัดการความช่วยเหลือหลังการเกิดน้ำท่วม ประกอบด้วยความร่วมมือกันในการฟื้นฟูบูรณะชุมชนมี 10 ตัวชี้วัด

1.2 เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 52 ตัวชี้วัด สามารถแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ คือ ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด การติดต่อสื่อสารกันของประชาชนในชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด การสร้างการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด ความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น มี 10 ตัวชี้วัด และการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 12 ตัวชี้วัด

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาจากสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ มีตัวแปรบรรยายทั้งสิ้น 27 ตัวแปรดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การอพยพ มีตัวแปรบรรยาย 9 ตัวแปร คือ 1) ความร่วมมือในการอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ ไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว 2) ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล 3) ความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะ ไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ 4) ความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยง 5) ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ 6) ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ 7) ความร่วมมือในการฟังรายงานสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิดเพื่อเตรียมการอพยพ 8) ความร่วมมือในการดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่างๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวมไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย 9) ความร่วมมือในการจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง

องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์ มีตัวแปรบรรยาย 6 ตัวแปร คือ 1) ความร่วมมือในการวางแผนติดตามพยากรณ์อากาศ ปริมาณน้ำฝนและการคาดการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมของกรมอุตุนิยมวิทยา ทางสื่อต่าง ๆ 2) ความร่วมมือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุน้ำท่วม 3) ความร่วมมือในการวางแผนการเฝ้าระวังภัย และแจ้งเตือนภัยในภาวะวิกฤติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา 4) ความร่วมมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปฏิบัติการได้เมื่อน้ำท่วม 5) ความร่วมมือในการวางแผนขอรับการสนับสนุน ประสานงานและขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กร สถาบันในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม และ 6) ความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกั้นน้ำ

องค์ประกอบที่ 3 วัฒนธรรมความปลอดภัย มีตัวแปรบรรยาย 7 ตัวแปร คือ 1) ความร่วมมือในการขนส่งประทัดกักฝัง ทำความสะอาดถนนเพื่อความปลอดภัยในการสัญจร 2) ความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือ

ภายหลังเกิดภัย 3) ความร่วมมือในการกวาดเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ของชุมชน ภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม 4) ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การไม่ปลูกสร้างสิ่ง ที่ขวางทางน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว 5) ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สินสมบัติ 6) ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎ กติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจรเดินเรือ เพื่อความปลอดภัยขณะเกิดน้ำท่วม และ 7) ความร่วมมือ ในการไม่สร้างความตื่นตระหนกให้กับคนอื่นในขณะเกิดภัยน้ำท่วม

องค์ประกอบที่ 4 การฟื้นฟูบูรณะ มีตัวแปรบรรยาย 5 ตัวแปร คือ 1) ความ ร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม 2) ความร่วมมือในการ ซ่อมแซมอาคาร โรงเรือนของทางราชการที่หักพังชำรุดเสียหายภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม 3) ความ ร่วมมือในการวางแผนฟื้นฟู บูรณะสภาพความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม 4) ความร่วมมือในการ รวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นใน อนาคต และ 5) ความร่วมมือในการสำรวจสาธารณูปโภคของชุมชนที่ได้รับความเสียหายหลังเกิด ภัยน้ำท่วม

2.1.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการ น้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ มีตัวแปรบรรยาย ทั้งสิ้น 48 ตัวแปร ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการจัดการน้ำท่วม ประกอบด้วยตัวแปรบรรยาย 12 ตัวแปร คือ 1) วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 2) บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 3) การประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับน้ำท่วมที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของ อปท. 4) การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัย ในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 5) การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 6) ความต่อเนื่องของโครงการของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 7) การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะ วิกฤติน้ำท่วมของ อปท. 8) นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของ อปท. 9) การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 10) การ ช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 11) ความเสมอภาคและทั่วถึงของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม และ 12) ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม

องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปร บรรยาย 10 ตัวแปร คือ 1) ความจริงใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 2) ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อ แก้ปัญหาน้ำท่วมของผู้นำ 3) ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 4) ความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม 5) ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการ

น้ำท่วมของผู้นำ 6) ความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 7) ความน่าเชื่อถือ น่าไว้วางใจในการแก้ปัญหาหน้าท่วมของผู้นำ 8) วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 9) ทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ และ 10) ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม

องค์ประกอบที่ 3 ความสัมพันธ์ทางสังคม ประกอบด้วยตัวแปรบรรยาย 10 ตัวแปร คือ 1) ความรัก ความสามัคคีของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม 2) การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมและภายหลังน้ำลด 3) การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม 4) ความเป็นกันเอง และเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม 5) ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม 6) สามัญสำนึกรักที่ท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม 7) ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม 8) ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม 9) ความรู้สึกถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ที่ถูกร้ำน้ำท่วม และ 10) การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวแปรบรรยาย 10 ตัวแปร คือ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนในชุมชนในการเฝ้าระวังน้ำท่วม 2) การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม 3) การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม 4) การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน 5) การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกมีส่วนร่วมและสนใจในการจัดการน้ำท่วม 6) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม 7) การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม 8) การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม 9) การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม และ 10) การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม

องค์ประกอบที่ 5 การติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วยตัวแปรบรรยาย 6 ตัวแปร คือ 1) การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม 2) การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม 3) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ โบปลิวนในการเฝ้าระวังน้ำท่วม 4) การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม 5) การประชุมปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวังน้ำท่วม และ 6) การติดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

รูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 201.14 มีค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 76 มีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 2.64 มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.94 มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.91 มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.99 มีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.03 มีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (SMSEA) เท่ากับ 0.06 ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติที่ปรากฏนั้น แสดงว่ารูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน พบว่าปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้มีอิทธิพลทางบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม โดยปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีอิทธิพลทางบวกมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม และปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 อีกทั้งปัจจัยกระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยการติดต่อสื่อสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

และเมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวม ระหว่างแต่ละตัวแปรแฝง ซึ่งตัวแปรแฝงต่างๆ สามารถส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกัน ดังนี้ 1) อิทธิพลทางตรงพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงมี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (LP) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.46 และ 0.31 2) อิทธิพลทางอ้อม พบว่ามีปัจจัยการติดต่อสื่อสาร (COM) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) โดยส่งผ่านปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (LP) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.19 3) อิทธิพลรวม พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมของตัวแปรสาเหตุที่

มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (LP) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.52 และ 0.31

3. รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

จากผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีความสอดคล้องกับผลการตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้ 1) ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าขีดความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการภายในเป็นหลัก ทั้งในการจัดการด้านงบประมาณ ทรัพยากร และการกำหนดความสำคัญในการจัดการน้ำท่วม กระบวนการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมที่ชัดเจน กระบวนการวางแผนการใช้เส้นทางหลัก เส้นทางรอง และพาหนะในระหว่างการเกิดน้ำท่วม กระบวนการจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉิน กระบวนการจัดลำดับความสำคัญเพื่อลดการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน กระบวนการดำเนินการอพยพ กระบวนการจัดการสิ่งของบริจาคและสิ่งของช่วยเหลือ กระบวนการประเมินความเสียหาย กระบวนการจัดการฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัย ผู้ประสบภัยและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้กลับคืนสู่ปกติ และกระบวนการประเมินผลการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทุกกระบวนการเหล่านี้จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 2) ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม โดยอาศัยการใช้ข้อมูลร่วมกันและการแลกเปลี่ยนข้อมูลมีส่วนสำคัญในการสร้างความร่วมมือ และในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการรับมือในภาวะวิกฤติน้ำท่วมนั้นนับว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ดีที่สุดระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการและประชาชนในชุมชนในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม ส่งผลให้คุณภาพของการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การปรับปรุงการทำงาน การแก้ไขข้อผิดพลาด การเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ การแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การยอมรับในการวิพากษ์วิจารณ์ การนำประสบการณ์ของผู้อาวุโส การนำ

ภูมิปัญญามาใช้ และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการสนับสนุนเทคโนโลยีที่ง่ายต่อผู้ใช้ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการในภาวะวิกฤติน้ำท่วม และการชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโอกาสที่ดีในการร่วมมือกับประชาชน 3) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่านักการเมืองท้องถิ่นต้องรายงานสถานการณ์ข้อมูล สภาพพื้นที่และทักษะประสบการณ์ในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมผ่านไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้บังคับบัญชา โดยการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรมและโครงการ เพื่อให้ข้าราชการและพนักงานหาวิธีการดำเนินการสร้างกระบวนการจัดการน้ำท่วมให้มีความเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ในพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือประชาชน ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในการจัดการน้ำท่วม 4) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นสามารถรวมกลุ่มประชาชนในชุมชน เพื่อหาวิธีการแนวทางในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม โดยการให้เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคอยให้การแนะนำหรือสร้างองค์ความรู้ หรือประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาสร้างองค์ความรู้และฝึกทักษะให้กับประชาชน ช่วยให้สมาชิกกลุ่มเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการรับมือกับภาวะน้ำท่วมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มยังมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นน่าจะมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมีเหตุผลสนับสนุน คือ นักการเมืองท้องถิ่นเป็นผลจากความไว้วางใจของประชาชนที่ให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทน ดังนั้นความไว้วางใจที่มีต่อผู้นำ จึงมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วมโดยตรง นอกจากนี้ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นเป็นการแสดงออกถึงความมีวิสัยทัศน์/ความจริงใจในการกระทำ การติดตามและการประเมินผล ความอดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติงานในช่วงน้ำท่วม ต้องอดกลั้นต่อคำพูดและการกระทำของประชาชนซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป และสามารถสร้างแรงจูงใจ สร้างความกระตือรือร้นสามารถปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรมของประชาชนให้เห็นคุณค่าของการร่วมมือกัน 5) ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การติดต่อสื่อสารชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพบปะพูดคุยกับ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ประชุมปรึกษาหารือ โดยการรับฟังความคิดเห็นกัน เคารพความคิดของผู้อื่น ตลอดจนการเคารพมติที่ประชุม นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว การติดป้ายเตือนในสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน และการติดตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการหาแนวทางความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม นอกจากนี้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มยังมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยการติดต่อสื่อสารน่าจะมีความสัมพันธ์กับ

ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมีเหตุผลสนับสนุน คือ การที่ประชาชนในชุมชนได้พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมอย่างสม่ำเสมอ การติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจน ละเอียดมากพอ และเป็นที่น่าสนใจได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบไปยังประชาชนโดยตรง การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว และการติดตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ จะส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6) ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยการติดต่อสื่อสาร โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าความสัมพันธ์ในครัวเรือน ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและความสัมพันธ์กับผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้การติดต่อสื่อสารเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วมเป็นไปอย่างง่าย สะดวก และรวดเร็ว รวมทั้งการที่ประชาชนมีโอกาสได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในขณะเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม จะส่งผลให้ประชาชนมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องต่อไป เพราะถือว่าเป็นการช่วยเหลือกันในยามยากลำบาก และจะไม่ลืมบุญคุณ นอกจากนี้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มยังมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมน่าจะมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมีเหตุผลสนับสนุน คือ ความสัมพันธ์ในครัวเรือน ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและความสัมพันธ์กับผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้ง่ายต่อการสร้างความร่วมมือเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม และการที่มีความห่วงใยกันและเข้าใจต่อกัน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันของประชาชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือผู้นำท้องถิ่นในขณะเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม ดังนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมเหล่านี้จึงส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมโดยตรง

ดังนั้นรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน จึงมีปัจจัยที่สัมพันธ์กันดังนี้ 1) ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 2) ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 3) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 4) ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 5) ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 6) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ 7) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม และ 8) ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับปัจจัยการติดต่อสื่อสาร

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาการอภิปรายออกเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ คือ 1) สภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ และ 3) รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ซึ่งในแต่ละส่วนมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

1.1 สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นความร่วมมือในการเตรียมการก่อนการเกิดน้ำท่วม ประกอบด้วย ความร่วมมือในการวางแผน และความร่วมมือในการเตรียมการอพยพ ระยะที่สองความร่วมมือในการเฝ้าระวังการช่วยเหลือในขณะเกิดน้ำท่วม ประกอบด้วย ความร่วมมือในการอพยพ และการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันขณะเกิดน้ำท่วม และระยะสุดท้ายเป็นความร่วมมือในการจัดการความช่วยเหลือหลังการเกิดน้ำท่วม ประกอบด้วยความร่วมมือกันในการฟื้นฟูบูรณะชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Warfield (2004); Beachley (2005); Carter (2008); กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2553) และทวิชดา กมลเวช (2554) ที่กล่าวว่าการจัดการภัยพิบัตินั้นแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนเกิดภัย ระยะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย โดยในระยะก่อนเกิดภัยนั้นต้องมีการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ ซึ่งจะต้องมีการจัดทำแผนสาธารณภัย การเตรียมการอพยพ โดยการจัดเตรียมสถานที่ การจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องอุปโภค บริโภคต่าง ๆ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค) รวมทั้งการเตือนภัยที่ต้องชัดเจนทั้งระบบ วิธีการ การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ต้องเผยแพร่ให้ทราบ ซึ่งระบบการเตือนภัยควรต้องเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น/ชุมชนนั้น ส่วนระยะเกิดภัยนั้นต้องมีการอพยพประชาชน การค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัย นำส่งสถานพยาบาล และการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย โดยการสร้างความตระหนักและการให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณภัยแก่ประชาชน การรักษาความสงบเรียบร้อย รวมถึงการดูแลความปลอดภัยบริเวณสถานที่เกิดภัยพิบัติและสถานที่รองรับการอพยพ และระยะหลังเกิดภัยเป็นการฟื้นฟูสภาพสิ่งชำรุดเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นงานที่ต้องกระทำ

ตามลำดับความสำคัญ เช่น การฟื้นฟูเยียวยาสุขภาพของผู้ประสบภัยทางด้านร่างกายและจิตใจ การฟื้นฟูบูรณะสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ การสาธารณูปโภค ตลอดจนบริการสาธารณสุขอื่น ๆ รวมตลอดถึงการประกอบอาชีพของประชาชน และการสร้างชุมชนให้สามารถฟื้นคืนจากภัย ซึ่งสอดคล้องผลการศึกษาของ Archer & Boonyabancha (2011) ที่พบว่า การช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยทันทีที่เกิดภัยพิบัติน้ำท่วมนั้น ไม่ควรจำกัดเพียงเงิน อาหาร และสิ่งใช้สอยที่จำเป็น แต่ควรให้โอกาสชุมชนได้ใช้กำลังและศักยภาพในการสร้างชุมชนขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นแรงผลักดันจากความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องฟื้นฟูสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกและชุมชนให้กลับคืนเหมือนเดิม ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์สูงสุดจากกองทุน เพื่อก่อสร้างและซ่อมแซมบ้าน รวมทั้งการฟื้นฟูอาชีพ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การต่อเรือ การจัดตั้งกองทุนและกิจกรรมอื่นๆ ที่ประชาชนเห็นว่าจำเป็นในการฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่ของตน การรวมตัวเป็นกลุ่มสามารถเริ่มจากการพูดคุยให้ประชาชนได้รู้จักกันมากขึ้น พร้อมกันนั้นก็เริ่มคิดถึงกระบวนการฟื้นฟูเยียวยา โดยมีกองทุนเป็นเครื่องมือแก้ไข ปัญหา และสอดคล้องกับ Tacoli & Satterthwaite (2013) ที่พบว่า กองทุนหมุนเวียนเป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่ใช้แก้ปัญหาการเงินในระยะยาวและให้ผลที่ยั่งยืน กองทุนคือเครื่องมือที่นำประชาชนมาพูดคุยกันและระดมความคิดเห็นถึงการใช้งบกองทุนหมุนเวียนให้เกิดประโยชน์ การพูดคุยช่วยให้เกิดกระบวนการร่วมมือกัน นำไปสู่กองทุนที่มีความเข้มแข็ง เกิดเป็นระบบ เป็นวัฒนธรรมใหม่ และเป็นหนทางใหม่ที่จะหลอมรวมผู้ประสบภัยเข้าเป็นกลุ่มก้อน เป็นชุมชนที่เข้มแข็งยิ่งกว่าเดิม

อาจกล่าวได้ว่า แม้ภัยพิบัติน้ำท่วมจะสร้างความสูญเสียรุนแรง แต่ก็ได้ให้โอกาสในการพัฒนาชุมชนให้มีสภาพดีกว่าเดิม หากสามารถใช้ประโยชน์สูงสุดจากโอกาสการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าภัยพิบัติน้ำท่วมก่อให้เกิดจุดเริ่มต้นที่สำคัญสำหรับกิจกรรมการพัฒนาชุมชน จากจุดที่ประชาชนรู้สึกหมดตัว ลื่นไถลหนทาง และอยู่ในสถานะที่เต็มไปด้วยความขาดแคลน ประชาชนจะทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะฟื้นฟูชุมชนด้วยตนเองซึ่งพิสูจน์แล้วว่าการมีกองทุนหมุนเวียนในชุมชนเป็นวิธีการที่ให้ผลที่ยั่งยืน เพราะผู้ประสบภัย คือผู้ที่รู้ดีที่สุดว่าพวกเขาต้องการอะไร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่พบว่าระดับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมากที่สุด คือ ความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ดังที่กล่าวมาข้างต้นสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมี 3 ระยะ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) การอพยพ (Evacuation) 2) การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) 3) วัฒนธรรมความปลอดภัย (Safety Culture) และ 4) การฟื้นฟูบูรณะ (Recovery) ผู้วิจัยเห็นว่าทั้ง 4 ด้านนี้มีความเหมาะสมตามเหตุผลที่อธิบายคุณลักษณะ

ได้ในแนวทางเดียวกัน เพราะจุดมุ่งหมายของความร่วมมือ คือ ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพหรือผลสำเร็จของความร่วมมือนั่นเอง พัฒนาการของความร่วมมือเป็นความพยายามของภาคส่วนต่างๆ หรือผู้มีส่วนได้เสียที่จะแสวงหาวิธีการ เทคนิค เครื่องมือต่างๆ เพื่อที่จะให้เกิดความร่วมมือกัน อาจกล่าวได้ว่าสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน นับเป็นทางเลือกหนึ่งเพื่อใช้ในการจัดการแก้ปัญหาน้ำท่าวมในยุคปัจจุบัน ซึ่งแต่ละด้านสอดคล้องกับหลักการ แนวคิด วิธีปฏิบัติแห่งองค์ความรู้ในการจัดการ ตามลำดับดังนี้

1. การอพยพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Cova & Johnson (2003); Stepanov & Smith (2009); Na et al (2012) และ Pel et al (2012) ที่พบว่าสถานการณ์ภัยพิบัติน้ำท่าวมส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ การปกครองบ้านเมือง และที่สำคัญส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตประจำวันของผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่าวม ซึ่งได้รับความเสียหายทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน ความสับสนและความโกลาหลในการตอบโต้สถานการณ์ภัยพิบัติน้ำท่าวมที่เกิดขึ้นของประชาชนในแต่ละพื้นที่ รวมถึงความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนที่พยายามต่อสู้กับกระแสน้ำที่มีปริมาณมาก ซึ่งท้ายที่สุดก็ไม่สามารถต้านทานได้ จึงจำเป็นต้องอพยพโยกย้ายประชาชนออกจากที่อยู่อาศัยเพื่อรักษาชีวิตรอด การอพยพเป็นส่วนสำคัญของการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งจะต้องเคลื่อนย้ายคนที่มีความเสี่ยงไปอยู่ในที่ปลอดภัย โดยการอพยพต้องเป็นไปตามขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การแจ้งเตือนเพื่อเตรียมความพร้อมในการอพยพ และเข้าสู่กระบวนการอพยพออกจากที่อยู่อาศัยโดยใช้วิธีการขนส่งซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการอพยพและต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ และเข้มงวด ซึ่งการอพยพที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ระยะเวลาการแจ้งเตือน ระยะเวลาการตอบสนอง ข้อมูล คำแนะนำ เส้นทาง การอพยพ สภาพการจราจร และมาตรการการควบคุมจราจร ซึ่งรูปแบบการอพยพที่ดีที่สุด คือ การใช้เส้นทางอพยพที่สั้นที่สุด และสอดคล้องกับทวิตา กมลเวช (2554) ที่กล่าวว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจในการสั่งอพยพในท้องถิ่นนั้น ต้องคำนึงถึงการวิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ในการสั่งอพยพ เพราะหากตัดสินใจช้าประชาชนอาจจะได้รับอันตราย ในขณะที่หากอพยพเร็วเกินไป และไม่มีสถานการณ์เกิดขึ้นก็อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของทั้งผู้อพยพ เจ้าหน้าที่ที่ให้ความช่วยเหลือและประสานการอพยพ และเจ้าหน้าที่ที่คอยพิทักษ์ทรัพย์สินบ้านเรือนของประชาชน เพราะหากมีความปลอดภัยในการอพยพส่งผลให้ประชาชนให้ความร่วมมือในการอพยพ ซึ่งจะทำให้การจัดการอพยพสะดวกขึ้น และความรุนแรงของภัยต่อชีวิตจะลดลง นอกจากนี้ต้องมีระบบการพยาบาลเบื้องต้น การแจกจ่ายอาหาร น้ำสะอาดเพื่อการบริโภค มีการลงทะเบียนหรือจัดทำบัญชีรายชื่อ ส่วนการอพยพกลับคืนสู่พื้นที่นั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องอาศัยข้อมูลและความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ในการ

ตรวจตราไม่ให้มีอันตราย และร่วมมือกันทำความสะอาดและปรับพื้นที่เบื้องต้นเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว

แสดงให้เห็นว่าการอพยพจึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่ต้องดำเนินการก่อนเกิดภัยพิบัติเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์และระบุสถานที่ที่สามารถใช้หลบภัย กำหนดเจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ที่ใช้เป็นจุดอพยพ การจัดทำแผนที่อพยพโดยต้องทำอย่างเป็นระบบและมีความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน และต้องอาศัยข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนด และผู้ใหญ่บ้านถึงลักษณะประชาชนในพื้นที่ จำนวน เส้นทางลัดที่ใช้ในท้องถิ่น ตลอดจนการระบุจุดนัดพบของการอพยพที่คนท้องถิ่นคุ้นเคย นอกจากนี้ยังต้องมีการฝึกซ้อมรูปแบบต่างๆ ในการอพยพ จะช่วยให้การจัดการอพยพมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะการฝึกซ้อมเป็นการถ่ายทอดความรู้เรื่องความเสี่ยงภัยในพื้นที่ ตลอดจนการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามสถานการณ์ รวมทั้งการสร้างความรู้ความคุ้นเคยในการอพยพ ส่วนการอพยพในขณะเกิดภัยพิบัตินั้นจะต้องมีการแจ้งเตือนล่วงหน้า และเจ้าหน้าที่ต้องมีความคุ้นเคยต่อตำแหน่งที่อยู่ของประชาชน รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีกำลังคนที่มีความรู้ ความชำนาญ และมีอุปกรณ์ครบครันในการให้ความช่วยเหลือในการอพยพ ทั้งนี้การอพยพจะประสบความสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพมากเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ เพราะเป็นหน่วยงานที่คุ้นเคยต่อตำแหน่งที่อยู่ของประชาชนและสถานที่อพยพ การเข้าปฏิบัติการอพยพจึงน่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่า ลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ประสบภัยน้ำท่วม

2. การวางแผนกลยุทธ์ สอดคล้องกับ Gulick & Urwick (1973); Kast & Rosenzweig (1988); Holt (1990); Robbins & Coulter (1996) และ Drucker (2002) ซึ่งล้วนให้ข้อสรุปไปในทิศทางเดียวกันว่าจุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดการขององค์กรให้ประสบความสำเร็จคือ การวางแผนที่ดี (Smart Planning) ในระยะหลังองค์กรทุกประเภทจึงมีกระบวนการวางแผนที่ดีเรียกว่า การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) ทั้งในภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้เพราะการวางแผนกลยุทธ์นั้นมุ่งเน้นการคาดคะเนหรือการพยากรณ์สภาพในอนาคตผ่านการคิด วิเคราะห์ที่เป็นระบบโดยอาศัย 7 กิจกรรมหลัก คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) ภายในองค์กรรวมทั้ง โอกาส (Opportunity) และข้อจำกัด หรืออุปสรรค (Threat) จากภายนอกองค์กร 2) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) คือ ภาพอนาคตขององค์กรที่ต้องการจะไปให้ถึง ซึ่งจะต้องมีความชัดเจนและจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ด้วย โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันกำหนด เพื่อให้เป็นที่ยึดถือร่วมกันและเป็นทิศทางในการดำเนินงานร่วมกัน 3) การกำหนดพันธกิจ (Mission) หมายถึงสิ่งที่องค์กรจะต้องกระทำโดยจะต้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย

หรือเหตุผลในการจัดตั้งองค์กร 4) การกำหนดเป้าหมาย (Goals) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นในระยะยาว 5) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นในลักษณะจำเพาะเจาะจง จากการดำเนินกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้ 6) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic) เป็นวิธีการที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ รวมทั้งจำเป็นต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของวิธีการ และ 7) การกำหนดนโยบาย (Policies) เป็นการกำหนดแนวทางอย่างกว้างๆ ในการที่จะเชื่อมโยงการกำหนดกลยุทธ์กับการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2551) ที่ได้สังเคราะห์เครื่องมือการจัดการองค์กร ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่าเครื่องมือการจัดการที่ได้รับความนิยมในทั่วโลกมี 25 ชนิด โดยการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นเครื่องมือทางการจัดการที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับ 1 เพราะมีการใช้ถึงร้อยละ 88 และมีความพึงพอใจในเครื่องมือเท่ากับ 3.93 (คะแนนเต็ม 5) ในส่วนของการวางแผนกลยุทธ์ในการรับมือกับน้ำท่วมนั้นต้องดำเนินการทั้งระยะก่อนเกิดภัย กล่าวคือ ต้องมีระบบการวิเคราะห์โอกาสของการเกิดภัยน้ำท่วมในพื้นที่ โดยอาศัยข้อมูล สถิติ และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร่วมกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำข้อมูลทางกายภาพและทางสังคมต่อการเผชิญภัยพิบัติน้ำท่วม พร้อมทั้งระบุจุดอ่อนที่จะทำให้ภัยพิบัติน้ำท่วมนั้นทวีความรุนแรงขึ้น หรือขยายผลมากขึ้นจนเกินความสามารถที่จะรับมือได้ นอกจากนี้ต้องมีการจัดลำดับความเสี่ยง เพื่อวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยงตามความเร่งด่วนที่สำคัญ และต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพราะหากมาตรการใช้ได้ผล ความเสี่ยงต่อภัยพิบัติน้ำท่วมก็จะลดลง ส่วนการวางแผนกลยุทธ์ระหว่างเกิดภัยนั้นต้องมีการกำหนดนโยบาย แผนปฏิบัติการ ระเบียบการปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานอื่น เพื่อลดความซ้ำซ้อนกันจากความไม่เข้าใจในกระบวนการขั้นตอนที่มีในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม เพราะในภาวะฉุกเฉินนั้นหากวางแผนไม่รัดกุม รอบคอบจะทำให้เกิดช่องว่างของการปฏิบัติการสามารถทำให้เกิดการละเว้นการปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ ส่งผลให้สิ้นเปลืองกำลังพลงบประมาณ และเสียเวลา ทำให้ประชาชนที่จำเป็นต้องรอความช่วยเหลือไม่สามารถได้รับความช่วยเหลือทันเวลา นอกจากนี้การวางแผนกลยุทธ์หลังภัยพิบัติน้ำท่วมผ่านไปแล้วก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะส่งผลต่อการฟื้นฟูพื้นที่ที่ประสบภัยน้ำท่วม ผู้ประสบภัยน้ำท่วม และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนให้กลับคืนเป็นภาวะปกติโดยเร็ว และเพื่อวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้จากบทเรียนของการภัยพิบัติน้ำท่วมว่าส่งผลกระทบในระดับใด มีรูปแบบอย่างไร สร้างความเสียหายในด้านใดและขนาดไหน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการ การวิเคราะห์ความเสี่ยงและวางแผนในการจัดการน้ำท่วมในครั้งต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าการวางแผนกลยุทธ์เป็นส่วนสำคัญในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมทั้ง 3 ระยะ ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแต่สอดคล้องกับ Warfield (2004); Beachley (2005); Carter (2008); กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2553) และทวิชดา กมลเวชช (2554)

3. วัฒนธรรมความปลอดภัย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Flin et al (2000) และ Guldenmund (2000) ที่บ่งชี้ถึงวัฒนธรรมความปลอดภัยจะมี 6 มิติ คือ 1) การจัดการ (Management) เป็นการจัดการด้านทัศนคติ และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย โดยเริ่มตั้งแต่การคัดเลือก ระเบียบวินัย และการวางแผน 2) ระบบความปลอดภัย (Safety System) ซึ่งจะแตกต่างกันในการจัดการความปลอดภัยของแต่ละองค์กร ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย คณะกรรมการความปลอดภัย ระบบขออนุญาตการทำงาน นโยบายความปลอดภัย และอุปกรณ์ความปลอดภัย 3) ความเสี่ยง (Risk) เป็นการรับรู้ถึงความเสี่ยง/อันตราย และทัศนคติที่มีต่อการจัดการความเสี่ยง 4) แรงกดดันจากการทำงาน (Work Pressure) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในรูปแบบการจัดการที่มีความสมดุล และความปลอดภัยภายจากแรงกดดัน 5) ชีตความสามารถ (Competency) เป็นระดับคุณภาพของบุคลากร ทักษะ และความรู้ โดยที่การฝึกอบรมจะเป็นส่วนสำคัญในเรื่องนี้ และ 6) ระเบียบปฏิบัติ/กฎระเบียบ (Procedure/Rules) การรับรู้ในเรื่องของกฎระเบียบความปลอดภัย และทัศนคติที่มีต่อการปฏิบัติตามกฎ หรือการละเมิดต่อระเบียบปฏิบัติ และยังสอดคล้องกับ Antonsen (2009) ที่พบว่าวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นกรอบหรือจุดอ้างอิงร่วมสำหรับบ่งบอกความหมาย และการปฏิบัติหน้าที่ที่ห้อมล้อมไปด้วย ทักษะ ความเชื่อ ฐานคติ บรรทัดฐาน ประเพณี และภาษาที่สมาชิกของกลุ่มพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย คือ การให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎ และระเบียบปฏิบัติ ซึ่งสามารถวัดได้จากการให้รางวัล/การลงโทษ การจัดโครงการรณรงค์ปรับเปลี่ยนทัศนคติ และ โปรแกรมการฝึกอบรมให้ความรู้ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการรับมือกับน้ำท่วมที่ถูกต้อ้นนั้น บทบาทที่สำคัญจึงเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ผู้นำชุมชน และประชาชน ที่จะต้องร่วมมือกัน กล่าวคือ ผู้บริหารต้องมีเจตจำนงที่จะสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในการรับมือกับน้ำท่วม โดยการปรับเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อของประชาชนในแบบเดิมๆ ที่ว่าน้ำท่วมที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งคงไม่หนักหนาเกินไป หรือการไม่ยอมรับข้อมูลของผู้อื่นเพียงเพราะว่าข้อมูลแตกต่าง หรือขัดแย้งต่อความเคยชินหรือประสบการณ์ของตน และต้องให้ประชาชนยอมรับการเตือนภัยล่วงหน้า โดยเปลี่ยนวิธีคิดที่ว่า อพยพเมื่อมีการเตือนภัยทุกครั้งถึงแม้ภัยพิบัติจะไม่รุนแรง ดีกว่าไม่อพยพแม้เพียงครั้งเดียวแต่อาจนำมาซึ่งการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน และหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีขีดความสามารถของตนเอง โดยไม่นั่งรอให้ภัยเกิดขึ้นก่อน แต่ต้องเตรียมพร้อมเชิงรุกในการสร้างระบบความปลอดภัย การวิเคราะห์ความเสี่ยง และการกำหนดกฎระเบียบ วิธีปฏิบัติขณะเผชิญภัยน้ำท่วม ในส่วนของผู้นำชุมชนต้องมีการแบ่งปันความรู้ให้กับประชาชนในการทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์น้ำท่วมที่เกิดขึ้น และรู้หลักปฏิบัติเบื้องต้นต่อสถานการณ์ ปรับทัศนคติของประชาชนในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวม ซึ่งในภาวะวิกฤตินั้นจะต้องไม่ไว้วางใจและเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน

นอกจากนี้ประชาชนเองต้องไม่สร้างความตึงเครียดให้กับผู้อื่นโดยนำเอาข้อมูลข่าวลือ หรือคำทำนายต่างๆ มาเผยแพร่และชักชวนให้ผู้อื่นในพื้นที่เชื่อจนอาจทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติ ตามกติกากฎหมายที่วางไว้และควรมีวินัย ปฏิบัติตามคนส่วนมาก และถ้าหากช่วยเหลือผู้อื่นได้บ้างก็ควรจะทำ

อาจกล่าวได้ว่าความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนภายในชุมชน เพื่อให้ประชาชนต้นตอระวังภัยอยู่เสมอ มีจิตสำนึกในเรื่องความปลอดภัย และการดำรงอยู่ในความไม่ประมาท ก็จะเป็นเกราะป้องกันที่ดีในการรับมือภัยพิบัติที่น่าทรมานที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

4. การฟื้นฟูบูรณะ สอดคล้องกับ Warfield (2004); Beachley (2005); Carter (2008); กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2553) และทวิชดา กมลเวช (2554) ที่พบว่าเมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้น สิ่งที่มีมักเกิดตามมา ก็คือการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่อยู่ในสภาวะสิ้นเนื้อประดาตัว ซึ่งจะมีผู้เกี่ยวข้องสองฝ่าย คือ ฝ่ายที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน อีกฝ่ายหนึ่ง คือผู้รอดชีวิตจากภัยพิบัติและประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูบูรณะชุมชนหลังภัยพิบัติมีสองประการด้วยกัน ประการแรก ผู้ประสบภัยพิบัติไม่ใช่ผู้เคราะห์ร้ายที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้และต้องพึ่งพาผู้อื่น แต่ผู้ประสบภัย คือกำลังสำคัญในกระบวนการฟื้นฟูบูรณะ ประการที่สอง ถ้าหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจ และวิธีการที่ถูกต้องก็จะสามารถช่วยให้ผู้ประสบภัยได้ใช้พลังงานอย่างสร้างสรรค์ ในการฟื้นฟูบูรณะความเสียหายที่ต้องกระทำอย่างเร่งด่วนในทุกขั้นตอน เพื่อจัดการฟื้นฟูบูรณะ พัฒนาชีวิตและฟื้นฟูชุมชนที่สูญหายให้กลับคืนมา การสนับสนุนช่วยเหลือจะเพียงพอต่อความต้องการของชุมชนที่ประสบภัยพิบัติหรือไม่นั้น หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ต้องรับฟังว่าชุมชนผู้ประสบภัยต้องการอะไร ฝ่ายผู้ประสบภัยเองก็ต้องแสดงว่ามีความต้องการสิ่งใดบ้างอย่างชัดเจน การสร้างการติดต่อสื่อสารที่สมดุลทั้งสองฝ่าย หมายถึงการให้พื้นที่แก่ชุมชนได้แสดงออกว่าพวกเขาต้องการอะไร และให้ชุมชนได้เป็นผู้จัดการฟื้นฟูบูรณะชุมชนหลังภัยพิบัติโดยชุมชนเอง หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ต้องไม่ตัดสินใจแทนชาวบ้าน และไม่เลือกวิธีช่วยเหลือชาวบ้านด้วยการแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภค โดยไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีบทบาทจัดการเพื่อเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนให้ดีขึ้น การช่วยเหลือที่ต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ หลายขั้นตอนก่อนการอนุมัติ หรือการมีหน่วยงานเข้าเกี่ยวข้องมากเกินไปมักทำให้การช่วยเหลือเกิดความเชื่องช้า ส่งผลให้ผู้ประสบภัยต้องยอมรับวิธีการช่วยเหลือที่หยาบคายมาให้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นจะมีของบริจาคและเงินจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามา หากไม่มีการตรวจสอบที่ดีก็อาจนำไปสู่ปัญหาได้ ทั้งยังถ่วงกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาเริ่มต้น และยังคงเอาการเมืองเข้ามายุ่งเกี่ยวมากขึ้น ระบบการช่วยเหลือ

ผู้ประสบภัยที่ปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไป หมายถึงการที่ทรัพยากรจะถูกดึงเข้าสู่ระบบ ไม่ว่าจะป็นระดับสากลหรือระดับประเทศ และระบบที่ว่านี้ก็ได้มีประสิทธิภาพหรือรวดเร็วต่อการรับมือกับภัยพิบัติอย่างทันที่ เพราะต้องผ่านระบบราชการที่ซับซ้อน ในบางกรณีการพยายามเข้ามาควบคุมดูแลจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเวลาเดียวกัน มีผลให้การช่วยเหลือกลับยิ่งช้าลงไปอีก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Archer & Boonyabanha (2011) ที่พบว่าการฟื้นฟูบูรณะชุมชนหลังเกิดภัยพิบัติจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วและให้ผลยั่งยืน เช่นเมื่อเกิดแผ่นดินไหวในรัฐจอร์เจีย ประเทศอินเดียเมื่อปี 2544 รัฐบาลอินเดียมอบเงินให้ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบเพื่อก่อสร้างบ้านใหม่ โดยการโอนเงินเข้าบัญชีของผู้ประสบภัยทุกรายโดยตรง การมอบเงินให้ชาวบ้านโดยตรง ทำให้ชาวบ้านได้รับเงินครบทุกบาททุกสตางค์ ไม่เสี่ยงกับปัญหาทุจริตที่อาจเกิดขึ้น และยังตัดปัญหาผู้รับเหมาไม่สามารถสร้างบ้านได้ทันความต้องการหรือไม่ได้มาตรฐาน เพราะหลังเหตุแผ่นดินไหวครั้งนั้นมีบ้านต้องสร้างใหม่ถึง 200,000 หลัง ซึ่งเกินกำลังภาครัฐจะดำเนินการ แม้รัฐบาลจะมอบเงินชดเชยให้ผู้ประสบภัยเพื่อให้แต่ละครอบครัวสร้างบ้านขึ้นมาใหม่ แต่ยังไม่มีความไม่ชัดเจนในบางเรื่อง เช่น ค่าชดเชยที่ผู้เช่าควรได้รับเทียบกับผู้ประสบภัยที่เป็นเจ้าของบ้าน ค่าชดเชยที่กำหนดตามขนาดครอบครัว เป็นต้น กรณีเมืองบุง ในรัฐจอร์เจีย ระบบการฟื้นฟูเยียวยาโดยการโอนเงินเข้าบัญชีผู้ประสบภัยโดยตรง ซึ่งชาวบ้านอาจใช้วิธีต่างคนต่างทำ แต่ถ้าชาวบ้านมีความใกล้ชิดกันอยู่ก่อนแล้ว ชาวบ้านจะร่วมมือกันในกระบวนการก่อสร้างบ้าน เช่น ซื้อวัสดุก่อสร้างร่วมกัน ลงแรงก่อสร้างร่วมกัน แบ่งปันความรู้กันไม่ว่าจะเป็นงานไม้ งานอิฐ หรืองานปูน การช่วยเหลือกันเช่นนี้จะเกิดขึ้นในชุมชนที่มีความสัมพันธ์เหนียวแน่น นักพัฒนาที่ทำงานกับชุมชนนี้ย้ำว่า “สิ่งที่ความช่วยเหลือจากภายนอกนำเข้ามา คือ การทำลายความสามารถพึ่งพาตนเองของชาวบ้านหลังภัยพิบัติครั้งใหญ่ๆ” หากชาวบ้านสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มากระตุ้นให้เกิดกระบวนการพัฒนาร่วมกัน ชุมชนจะก้าวผ่านปัญหาภัยพิบัติด้วยความเข้มแข็งกว่าเดิมและมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันเพื่อชุมชนมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม และเมื่อปี 2551 หลังจากไซโคลนนาทิส ได้สร้างความเสียหายรุนแรงแก่ประเทศพม่า ชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชนในการก่อสร้างบ้านใหม่ ผู้นำชาวบ้านแสดงความยินดีที่องค์กรพัฒนาเอกชนช่วยให้ชาวบ้านได้มีบ้านหลังใหม่ แต่เมื่อถามว่า ถ้าเลือกได้พวกเขาอยากจัดการก่อสร้างบ้านเองหรือไม่ ชาวบ้านทุกคนตอบเหมือนกันหมดว่า ต้องการเป็นผู้จัดการก่อสร้างบ้านเอง

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างประชาชนในชุมชนมีความสำคัญยิ่ง หากประชาชนต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ ประชาชนจะไม่มีกำลังมากพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากภัยพิบัติทุกครอบครัวอยู่ในสภาวะอ่อนแอและต้องการความ

ช่วยเหลือ ถ้าประชาชนร่วมมือกัน ก็จะมีศักยภาพมากพอในการจัดการกระบวนการฟื้นฟูบูรณะ และเรียกร้องในสิ่งที่ชุมชนต้องการได้

1.2 เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) กระบวนการจัดการน้ำท่วม 2) ภาวะผู้นำของนักการเมือง 3) กระบวนการเรียนรู้ 4) ความสัมพันธ์ทางสังคมและ 5) การติดต่อสื่อสาร ผู้วิจัยเห็นว่าทั้ง 5 องค์ประกอบนี้มีความเหมาะสมตามเหตุผลของตัวแปรที่อธิบายคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบได้ในแนวทางเดียวกัน ซึ่งสามารถแปรผลได้ตามเกณฑ์ มีความสอดคล้องกับหลักการแนวคิด ทฤษฎี และสามารถอภิปรายแต่ละองค์ประกอบได้ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบกระบวนการจัดการน้ำท่วม สอดคล้องกับ Parker & Wall (1996); Johnson & Hyde (2003); Hammond et al (2001); Loan-Clarke & Preston (2002); Martin et al (2002); King (2006); Mannix & Sauer (2006) และ Weiseth et al (2006) ซึ่งส่วนใหญ่ให้ข้อสรุปไปในทิศทางเดียวกันว่า กระบวนการจัดการมีส่วนสำคัญมากที่สุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของความร่วมมือ โดยกระบวนการจัดการประกอบด้วย การจัดการองค์กร การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดเป้าหมาย การติดต่อสื่อสาร การสร้างทีมงาน การวางแผน การมอบหมายงาน การกำหนดเวลางาน การจัดการความขัดแย้งและการตรวจสอบสถานะของทรัพยากรซึ่งความพร้อมของทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณ เวลา พื้นที่ทางกายภาพ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร และบุคลากรที่มีทักษะเหมาะสม ในขณะที่เดียวกันกระบวนการจัดการยังต้องอาศัยการผสมผสานของการวิเคราะห์พฤติกรรม อิทธิพลจากบริบท ความสัมพันธ์ทางสังคม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สถานการณ์และประสบการณ์ อีกด้วย นอกจากนี้กระบวนการจัดการยังต้องเน้นความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งอาจรวมถึงผลตอบแทนทางการเงิน การยอมรับ การมีส่วนร่วมในการทำงาน การเสริมสร้างมุมมอง การปรับปรุงสภาพที่ทำงาน หรือการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งอาจกระตุ้นให้บุคคลเกิดความร่วมมือกัน ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยปฏิบัติงานหลักในการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมทุกชั้นตอน หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการจัดการที่ดีตามข้อสรุปข้างต้น ก็จะส่งผลต่อความสำเร็จในการแสวงหาความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 จากการสัมภาษณ์และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม โดยพบว่าเงื่อนไขด้านการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของ อปท. 2) การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของ อปท. 3) บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการ

จัดการน้ำท่วมของ อปท. 4) วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 5) การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 6) การประชาสัมพันธ์ การรายงาน สถานการณ์/ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของ อปท. 7) การช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลา ของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 8) การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของ อปท.ในการจัดการน้ำท่วม 9) ความเสมอภาคและทั่วถึงของ อปท.ในการจัดการน้ำท่วม 10) ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของ อปท.ในการจัดการน้ำท่วม 11) ความต่อเนื่องของโครงการของ อปท.ในการจัดการน้ำท่วม และ 12) การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของ อปท.

องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของ O' Toole (1997); Unsworth & West (2000); McNesse & Rentsch (2001); McGuire & Silvia (2009) และ Waugh & Streib (2006) ซึ่งสรุปตรงกันว่า ภาวะความเป็นผู้นำเป็นส่วนสำคัญที่จะให้บุคคลร่วมมือกันในการทำงาน กล่าวคือ ภาวะความเป็นผู้นำเป็นการแสดงออกถึงทัศนคติ วิสัยทัศน์ ความมี ประสิทธิภาพ ความชำนาญการ ความยืดหยุ่น การสร้างนวัตกรรม ความสามารถในการรักษาความ สมดุลของความเป็นอิสระในการทำงาน ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร พฤติกรรมเหล่านี้ สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นร่วมมือในการทำงาน ในทางกลับกันองค์กรไม่สามารถบรรลุ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ได้หากผู้บริหารขาดภาวะความเป็นผู้นำ และยังสอดคล้องกับผล การศึกษาของ Conger & Kanungo (1987) ที่พบว่าคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่สามารถนำไปสู่ความ ร่วมมือต้องมีลักษณะพิเศษ ดังนี้ 1) เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล (Extremity Vision) 2) เป็นผู้ที่มีความ กล้าเสี่ยง (High Personal Risk) 3) เป็นผู้ใช้กลยุทธ์ทุกรูปแบบ (Use of Unconventional Strategies) 4) เป็นผู้ที่มีการประเมินรอบข้างตลอดเวลา (Accurate Assessment of the Situation) 5) เป็นผู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงความยึดติดของผู้ตามและเพื่อนร่วมงาน (Subordinates Disenchantment) 6) เป็นผู้ที่มีการติดต่อสื่อสารด้วยความมั่นใจ (Communication of Self-Confidence) และ 7) เป็นผู้ที่รู้จักใช้อำนาจส่วนบุคคล (Use of Personal Power) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงคุณภาพใน ระยะเวลาที่ 1 จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ที่พบว่าเงื่อนไขด้านความเป็นผู้นำของนักการเมือง ต้องถื่นนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 2) วิสัยทัศน์/ ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 3) ทักษะ/ประสิทธิภาพในการจัดการน้ำท่วม ของผู้นำ 4) ความน่าเชื่อถือ นำไว้วางใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 5) ความจริงจังในการจัดการ น้ำท่วมของผู้นำ 6) ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 7) ความพร้อมและมี ทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 8) ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม

ของผู้นำ 9) ความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม และ 10) ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม

อย่างไรก็ตามผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นก็คือนักการเมืองท้องถิ่น ต้องมีภาวะความเป็นผู้นำ มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์และเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการกับปัญหาวิกฤติต่างๆ ได้ โดยเฉพาะปัญหาวิกฤติน้ำท่วมได้ และต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน หากไม่สามารถแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วมได้ เป็นเพราะไม่สามารถใช้ทักษะภาวะผู้นำที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ขาดการกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนสนใจที่จะร่วมมือ ดังนั้นการแก้ปัญหาดังกล่าวก็จะล้มเหลว

องค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ilgen et al (2005); Fischer et al (2005); Detienne (2006); VanDyck et al (2006) และ Beddoes – Jones & Miller (2007) ที่พบว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยการแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การพัฒนาทักษะหรือเพิ่มพูนความรู้ และความตระหนักที่จะใช้ความรู้ร่วมกันช่วยให้สมาชิกในทีมเกิดความร่วมมือในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องอาศัยความเข้าใจในบทบาทของเพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบ ความเชี่ยวชาญ ทักษะ ข้อจำกัดของการมีอคติ ความสัมพันธ์ทางสังคม ความตั้งใจและอารมณ์ร่วมอีกด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Wise (2006) ที่พบว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติ องค์กรต้องมีความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาศัยเหตุการณ์ที่ผ่านมา เพื่อเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นใหม่ ทำให้ความสามารถที่จะเรียนรู้การเกิดภัยพิบัติจะได้ขยายออกไป และสอดคล้องกับ Pigeon & O' Leary (2000) Warfield (2004); Beachley (2005); Carter (2008); กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2553) และทวิชดา กมลเวช (2554) ที่ระบุว่ากระบวนการเรียนรู้เป็นขั้นตอนหนึ่งของการจัดการภัยพิบัติ โดยเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการก่อนเกิดภัย ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนในชุมชนให้เกิดความรู้ ความตระหนักและให้ความสำคัญในการเรียนรู้เรื่องภัยพิบัติ หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่เองจะต้องเรียนรู้และแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง รวมทั้งการกำหนดฝึกฝนทักษะและการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะต้องส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการให้ความรู้และการฝึกทักษะที่จัดโดยหน่วยงานอื่น โดยเป้าหมายหนึ่งในการเข้ารับการฝึกอบรมและเรียนรู้คือ การสร้างวิทยากรท้องถิ่นเพื่อการจัดการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการภัยพิบัติให้กับประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะ

ที่ 1 จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มที่พบว่า เงื่อนไขด้านการสร้างการเรียนรู้ของประชาชน ในชุมชนนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วย 1) การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน 3) การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม 4) การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม 5) การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม 6) การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม 7) การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม 8) การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและสนใจในการจัดการน้ำท่วม 9) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม และ 10) การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม

องค์ประกอบการติดต่อสื่อสาร สอดคล้องกับแนวคิดของ Glendon & McKenne (1995); Carroll et al (2003); VanFerema (2005); Frost & Sullivan (2006) และ Girard & Robin (2006) ซึ่งล้วนพบว่าความสำเร็จของความร่วมมือ คือ ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งการติดต่อสื่อสารทำให้เกิดความเชื่อมโยงของความคิด ความเชื่อ และทัศนคติระหว่างกันจะทำให้มีความเข้าใจตรงกัน โดยผ่านพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกให้เห็น การติดต่อสื่อสารผ่านการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร และการติดต่อสื่อสารผ่านการพูดคุยระหว่างกัน จะส่งผลต่อความร่วมมือกันในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Broz et al (2009) ที่พบว่าการติดต่อสื่อสารเป็นมิติที่ได้รับยอมรับอย่างแพร่หลายในการสร้างความร่วมมือโดยเฉพาะในช่วงเกิดภัยพิบัติ ถ้าหากเกิดปัญหาในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ไม่สามารถได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วน หรือข้อมูลไม่น่าเชื่อถือจะนำไปสู่การขาดความร่วมมือ เนื่องจากความจริงที่ว่าภัยพิบัติเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด การติดต่อสื่อสาร ความยืดหยุ่น การคิดสร้างสรรค์และกระบวนการจัดการจะตอบสนองต่อความพยายามในการร่วมมือกันรับมือกับภัยพิบัติ จะถูกส่งผ่านโดยการกระตุ้น การสนับสนุน การรณรงค์ และมักจะใช้กิจกรรมในการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 และระยะที่ 3 โดยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มที่พบว่า 1) การที่ประชาชนในชุมชนได้พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมอย่างสม่ำเสมอจะส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนละเอียดมากพอ และเป็นที่น่าสนใจได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบไปยังประชาชนโดยตรง จะทำให้เกิดความร่วมมือจากประชาชนในการเฝ้าระวังภัย การประเมินสถานการณ์ของสภาพปัญหาน้ำท่วม

และการเตรียมพร้อมในการอพยพ 3) การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วมและการติดป้ายเตือนในสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน เกี่ยวกับการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยน้ำท่วมหรือภายหลังน้ำลด จะส่งผลให้ประชาชนมีความร่วมมือในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม 4) หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วมโดยข้อมูลข่าวสารนั้นต้องถูกต้อง เหมาะสมชัดเจนและมีประโยชน์กับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม และ 5) การติดตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ สามารถกระตุ้นให้ประชาชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วม

องค์ประกอบความสัมพันธ์ทางสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Bergman & Baker (2000); Harvey & Koubek (2000); McNess & Rentsch (2001); Hinds & McGrath (2006) และ Katirai & Simpson (2008) ซึ่งสรุปไปในทิศทางเดียวกันว่าความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างบุคคลกับองค์กร ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดจากความใกล้ชิด ความคุ้นเคย ผูกพัน ความสนิทสนมคุ้นเคยของแต่ละบุคคล ความไว้วางใจ ความเคารพซึ่งกันและกัน และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จะนำไปสู่ความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Cook (2009) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการภัยพิบัติ เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันอย่างกว้างขวาง จากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคลและองค์กร สร้างความเข้าใจและความไว้วางใจกันในการทำงาน ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีขึ้นก่อนเกิดภัยพิบัติจะเป็นพื้นฐานเริ่มต้นและเป็นสิ่งสำคัญในการร่วมมือกันในการจัดการภัยพิบัติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มที่พบว่า เจาะลึกด้านความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชนนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 10 ตัวชี้วัดประกอบด้วย 1) ความรัก ความสามัคคีกันของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม 2) การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วม และหลังน้ำลด 3) การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาบ้านน้ำท่วม 4) ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม 5) ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม 6) สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันแก้ปัญหาบ้านน้ำท่วม 7) ความเป็นกันเอง และความเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม 8) ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม 9) ความรู้สึกถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ถูกน้ำท่วม และ 10) การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชน ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ซึ่งจะอภิปรายในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

2.1 ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมส่งผลโดยตรงต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Balum (1993); Compion et al (1993); Hogue (1993); Hockey (1996); Parker & Wall (1996); Eisenhardt et al (1997); Austin (2000); Fasel (2001); Hammond et al (2001); Martin et al (2002); Johnson & Hyde (2003); Edward & Wilson (2004); King (2006); Mannix & Sauer (2006); Weiseth et al (2006); Cordery & Soo (2008); Salas et al (2008); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Marin et al (2012); Tan (2013) และภาณุ มนูญรวงศ์ (2555) และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งใน ระยะที่ 1 และระยะที่ 3 จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่ากระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้ 1) จิตความสามารถทั้งในการจัดการด้านงบประมาณ ทรัพยากรและการกำหนดความสำคัญในการจัดการน้ำท่วม 2) การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมในการรับมือกับภัยพิบัติ น้ำท่วมไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการทบทวนเนื้อหาของแผนงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจในบทบาทของตนเองในการจัดการน้ำท่วม และการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ 3) การประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมของแต่ละพื้นที่ เพื่อเตรียมการเฝ้าระวังและแนวทางการจัดการได้อย่างเหมาะสม เท้าทันต่อสถานการณ์และจัดทำฐานข้อมูลด้านทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม 4) กระบวนการจัดการก่อนเกิดภัยน้ำท่วมถือว่ามีความสำคัญสูงสุด หากจิตความสามารถและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเตรียมทรัพยากรสนับสนุน มีสูง และประชาชนในชุมชนร่วมมือกันตั้งแต่การจัดทำแผนอพยพ การกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยหรือผู้พิการ ตลอดถึงการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะต่าง ๆ จะทำให้ผลกระทบที่เกิดจากน้ำท่วมสามารถลดความสูญเสียได้ 5) การวางแผนการใช้เส้นทางหลัก เส้นทางรอง และพาหนะในระหว่างการเกิดน้ำท่วม 6) กระบวนการจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉิน การระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในด้านกำลังคน ปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในขณะน้ำท่วมและการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นเรื่องที่สำคัญ 7) การจัดลำดับความสำคัญเพื่อลดการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน จะลดความสิ้นเปลืองทั้งกำลังคนและเวลา ทำให้ประชาชนที่ต้องรอคอยความช่วยเหลือสามารถได้รับการช่วยเหลือทันเวลา 8) กระบวนการดำเนินการอพยพและการเข้าปฏิบัติการอพยพ 9) กระบวนการจัดการสิ่งของบริจาคและสิ่งของช่วยเหลือ ดำเนินการอย่างเสมอภาคและทั่วถึง 10) กระบวนการประเมินความเสียหาย เพื่อ

ประโยชน์ในการวางแผน ซ่อมแซมเสียหายและฟื้นฟู 11) กระบวนการจัดการฟื้นฟูพื้นที่ที่ประสบภัย ผู้ประสบภัยและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้กลับคืนสู่ปกติ 12) กระบวนการประเมินผลการแก้ไขปัญหาที่ท่วม ต้องประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและพิจารณาหามาตรการที่ใช้ได้ผล โดยเฉพาะการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน

ดังนั้นกระบวนการจัดการน้ำท่วม จึงจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจการบริหาร กระจายความรับผิดชอบ การพัฒนานโยบาย ความต่อเนื่องในการกำหนดนโยบาย การกำหนดบทบาทหน้าที่ การตัดสินใจร่วมกัน การสร้างกลไกประสานการทำงานร่วมกัน การส่งเสริมนวัตกรรมใหม่ ๆ การจัดองค์กร การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดเป้าหมาย การติดต่อสื่อสาร การสร้างทีมงาน การวางแผน การมอบหมายงาน การกำหนดเวลางาน การจัดการความขัดแย้งและการตรวจสอบสถานะของทรัพยากร ซึ่งความพร้อมของทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณ เวลา พื้นที่ทางกายภาพ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร และบุคลากรที่มีทักษะเหมาะสม สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างบุคคลกับองค์กรในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม ในทางกลับกันหากองค์กรประสบความสำเร็จในกระบวนการจัดการ ก็เป็นเรื่องยากที่จะทำให้ความร่วมมือมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.2 กระบวนการเรียนรู้ส่งผลโดยตรงต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Compion et al (1993); Hockey (1996); Austin (2000); Fasel (2001); Fischer et al (2005); Ilgen et al. (2005); Comfort & Kapuce, 2006; Detienne (2006); VanDyck e al (2006); Wise (2006); Beddoes – Jones & Miller (2007); Cordery & Soo (2008); Salas et al (2008); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Moori et al (2012) และกรมทรัพยากรน้ำ (2553) และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า กระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้ 1) การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม โดยอาศัยการใช้ข้อมูลร่วมกันและการแลกเปลี่ยนข้อมูลมีส่วนสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยการดำเนินการดังกล่าวอาจใช้วิธีการอบรมและการเรียนรู้ทักษะเพิ่มเติม 2) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการรับมือในภาวะวิกฤติน้ำท่วม เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ดีที่สุดในระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันและสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม 3) การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการและประชาชนในชุมชนในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม ส่งผลให้คุณภาพของการปฏิบัติงานเพิ่ม

มากขึ้น และทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโอกาสที่ดีในการร่วมมือกับประชาชนในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม เนื่องจากการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ และเรียนรู้ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมจะช่วยให้มีความสามารถในการเลือกใช้วิธีการและแนวทางต่าง ๆ ในการตอบสนองต่อสถานการณ์และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น 4) การปรับปรุงการทำงาน การแก้ไขข้อผิดพลาด การเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ การแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการยอมรับในการวิพากษ์วิจารณ์ ถือเป็นกระบวนการความร่วมมือในการดำเนินการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมร่วมกันทั้งประชาชนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานระดับอำเภอ หน่วยงานระดับจังหวัดและหน่วยงานระดับชาติ 5) ความร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในชุมชนและภาคส่วนอื่น ๆ ในการจัดการน้ำท่วม ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้อาวุโสและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการสนับสนุนเทคโนโลยีที่ง่ายต่อผู้ใช้ การใช้แผนที่อยู่พอๆ การให้คำแนะนำและการกำหนดสัญลักษณ์บริเวณต่าง ๆ ต้องเข้าถึงได้ง่ายและอยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจและปฏิบัติตาม 6) การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการในภาวะวิกฤติน้ำท่วม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือแม้แต่งานวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัย ต้องจัดทำเครื่องมือเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ประชาชนในชุมชนสามารถปรับตัวและร่วมมือกันในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก่อนที่ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่จะเข้ามาถึง อันจะส่งผลให้ชุมชนสามารถควบคุมสถานการณ์ไม่ให้ขยายผลจนเกิดภัยพิบัติในวงกว้าง และ 7) การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม โดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงภัยต่อภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่ ตลอดจนการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามสถานการณ์ รวมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจในการอพยพหลบภัย เพราะในภาวะคับขันประชาชนมักจะสับสนและไม่มีสติ ความรู้ความเข้าใจในการชักจูงจะช่วยให้ประชาชนให้ความร่วมมืออย่างเป็นระบบ

สรุปได้ว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องส่งผลให้ความร่วมมือบรรลุเป้าหมาย และมีความตระหนักที่จะใช้ความรู้ร่วมกัน โดยอาศัยความเข้าใจในบทบาทของเพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบ ความเชี่ยวชาญ ทักษะ ข้อจำกัดของการมือคุด ความสัมพันธ์ทางสังคม ความตั้งใจและอารมณ์ร่วม ในทางกลับกันข้อผิดพลาดระหว่างความร่วมมือกัน อาจเกิดจากการที่ไม่ได้ประสานงานกับประชาชน มีกฎเกณฑ์ที่ไม่เหมาะสม หรืออิทธิพลในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการสร้างความร่วมมือ ซึ่งการจัดการข้อผิดพลาดต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถทำให้แต่ละคนเข้าใจบทบาทของตนเองและไว้วางใจกัน ในส่วนการจัดการภัยพิบัตินั้นกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความร่วมมือ องค์กรต้องมี

ความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาศัยเหตุการณ์ที่ผ่านมา เพื่อเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นใหม่ทำให้ความสามารถที่จะเรียนรู้การเกิดภัยพิบัติจะได้ขยายออกไป

2.3 การติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยส่งผ่านกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bolstad & Endsley (1999); Wilson et al (2003); Breazeal et al (2004) และ Hansen & Nohria, 2004 และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 3 ที่พบว่า การติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ และนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ดังนี้ 1) การติดต่อสื่อสารชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพบปะพูดคุยกัน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ประชุมปรึกษาหารือ ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการหาแนวทางความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 2) การติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนละเอียดมากพอ และเป็นที่น่าสนใจ โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบไปยังประชาชนโดยตรง จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การสร้างความร่วมมือของประชาชนในการเฝ้าระวังภัย การประเมินสถานการณ์ของสภาพปัญหาน้ำท่วมและการเตรียมพร้อมในการอพยพ 3) หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วม โดยข้อมูลข่าวสารนั้นต้องถูกต้อง เหมาะสมชัดเจน และมีประโยชน์กับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนก็จะเกิดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม และ 4) การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว การติดตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านโปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว จะกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การให้ความร่วมมือ

อาจกล่าวได้ว่าการติดต่อสื่อสารจะส่งผลให้เกิดการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปสู่ความร่วมมือกันในการทำงาน เพราะการติดต่อสื่อสารในการทำงานร่วมกันจะทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความตระหนักในการเรียนรู้ร่วมกัน เปิดโอกาสให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ถ่ายทอดข้อมูลผ่านการพูดคุย จะทำให้เกิดความเชื่อถือและการประสานงานกัน ทำให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในทำนองเดียวกันการเป็นภาคีเครือข่ายกับกลุ่มภายนอกสามารถให้แนวคิดและสร้างความตระหนักของความร่วมมือ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลและกลุ่มรู้แหล่งติดต่อข้อมูลอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ หรือในบางครั้งการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนหรือการรับมือในภาวะวิกฤติจำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้รู้หรือผู้ที่เข้าใจ นำมาซึ่งการเรียนรู้ในวิธีการใช้และการซ่อมแซม ซึ่งเมื่อมีความเข้าใจหรือมีความชำนาญแล้วก็จะใช้ประโยชน์ในการสร้างความร่วมมือได้ เช่น ระบบเตือนภัยล่วงหน้า เครื่องวัดปริมาณน้ำฝน หรือ เครื่องมือสื่อสารที่จำเป็นทุกชนิด เป็นต้น

3. รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณที่สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพชี้ชัดว่ารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ประกอบด้วย กระบวนการจัดการน้ำท่วม และกระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือ ซึ่งได้อภิปรายไปแล้วตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 ในขณะที่ความสัมพันธ์ทางสังคม ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมือง และการติดต่อสื่อสารไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน จากข้อค้นพบในเชิงปริมาณซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งในระยะที่ 1 และระยะที่ 3 ที่พบว่าทั้งความสัมพันธ์ทางสังคม ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมือง และการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน อนึ่งผู้วิจัยมองว่าเป็นความแตกต่างระหว่างผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและการกระจายของพื้นที่ เพราะในการวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 3 เป็นการกำหนดพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากหนักมาก และเป็นการเจาะจงผู้ให้ข้อมูลหลัก สามารถเห็นมุมมองทั้งผู้ที่ประสบภัยน้ำท่วมที่รุนแรง และผู้ที่ปฏิบัติงานในการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ส่วนการวิจัยในระยะที่ 2 เป็นการกำหนดพื้นที่ที่กระจายออกไปจำนวนถึง 7 จังหวัด กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนทั้งในผู้ประสบภัยและปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจะมี ความแตกต่างกันตามความหนักเบาของการเกิดปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงอภิปรายผลเพื่อยืนยันข้อค้นพบในเชิงคุณภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรกความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Eisenhardt et al (1997); Bergman & Baker (2000); Fasel (2001); Kiesler & Cummings (2002); Mattessich et al (2001); Edward & Wilson (2004) และ Harshada et al (2011) และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มที่ว่าความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งสรุปได้ว่าความสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้ง่ายต่อการสร้างความร่วมมือเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม หรือความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเอื้ออาทรต่อกันเมื่ออยู่ในสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วมเหล่านี้ล้วนจะนำไปสู่ความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วมได้

ดังนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดจากความใกล้ชิด ความคุ้นเคย ผูกพัน ความสนิทสนมของแต่ละบุคคล จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างบุคคลกับองค์กร ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการภัยพิบัติ เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันอย่างกว้างขวาง จากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคลและองค์กร สร้างความเข้าใจและความไว้วางใจกันในการทำงาน ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีขึ้นก่อนเกิดภัยพิบัติจะเป็นพื้นฐานเริ่มต้นและเป็นสิ่งสำคัญในการร่วมมือกันในการจัดการภัยพิบัติ หากประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีการเคารพผู้อาวุโสในชุมชน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในชุมชนเป็นเครือญาติกัน มีสามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน และมีความเกรงใจกัน ในขณะเดียวกันประชาชนในชุมชนต้องมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำ มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นที่ประสบชะตากรรมเดียวกัน และต้องมีการจัดการผลประโยชน์ร่วมกัน แม้ภัยพิบัติน้ำท่วมจะสร้างความสูญเสียรุนแรง แต่ยังสามารถให้โอกาสในการพัฒนาชุมชนให้มีสภาพดีกว่าเดิมได้หากทุกฝ่ายร่วมมือกัน

ประเด็นที่สองภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); O' Toole (1997); Unsworth & West (2000); Alvinus et al (2010); Waugh & Strei (2006); Benjamin et al (2011); Lai (2011) และกรมทรัพยากรน้ำ (2553) และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มที่ว่าภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งสรุปได้ว่าความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม นอกจากนี้ควมมีวิสัยทัศน์/ความจริงใจในการกระทำ การติดตามและการประเมินผล ความอดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติงานในช่วงน้ำท่วม ถือเป็นความสามารถเป็นพิเศษของนักการเมืองท้องถิ่นต่อการประสานสัมพันธ์ที่ีระหว่างประชาชนและสามารถโน้มน้าว สร้างแรงจูงใจประชาชนให้มีความร่วมมือเพื่อให้การจัดการน้ำท่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นความสำคัญของภาวะความเป็นผู้นำจึงเป็นการแสดงถึงทัศนคติที่ชัดเจน และให้คำแนะนำกับบุคคลและทีมงาน ซึ่งพฤติกรรมของผู้นำที่ดีสามารถสร้างแรงบันดาลใจคนอื่น ๆ ให้ร่วมมือกัน และเป็นความสามารถในการสร้างความสมดุลของอำนาจและการทำงานที่เป็นอิสระในการสร้างความร่วมมือเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง และให้การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรับมือกับภัยพิบัติ เช่นในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมนั้นภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นต้องแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการวิเคราะห์ความเสี่ยงและระบุดูจุดอ่อนที่จะทำให้ภัยพิบัติน้ำท่วมทวีความรุนแรงขึ้น แสดงความสามารถในการขอความ

ร่วมมือจากหน่วยงานหลัก ตลอดถึงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แสดงความสามารถในการบัญชาการ สถานการณ์วิกฤติ รวมทั้งแสดงความสามารถในการขอความร่วมมือกับสื่อสารมวลชน เพื่อที่จะ จัดการให้การใช้สื่อเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการสื่อสารต่อสาธารณะในด้านการปฏิบัติการขอความช่วยเหลือจากภาคส่วนต่างๆ นอกจากนี้ยังต้องแสดงความสามารถในการสั่งการเพื่อให้ดำเนินการ ช่วยเหลือประชาชนในการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ วัสดุในการซ่อมแซม การช่วยเหลือชดเชยความเสียหาย หรือแม้กระทั่งการฟื้นฟูเยียวยาสภาพจิตใจของประชาชน เหล่านี้ล้วนเป็นบทบาทของผู้นำ ที่จะแสดงให้เห็นถึงภาวะความเป็นผู้นำในการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน

ประเด็นที่สามการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือ ซึ่ง สอดคล้องกับ Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Glendon and McKenne (1995); Bolstad & Endsley (1999); Austin (2000); Mattessich et al (2001); Loan-Clarke & Preston (2002); Carroll et al (2003); Wilson et al (2003); Breazeal et al (2004); Hansen & Nohria (2004); VanFerema (2005); Frost & Sullivan (2006); Girard & Robin (2006); Broz et al. 2009; Dry et al (2009); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Marin et al (2012); Tan (2013) และภาณุ มนูญรวงศ์ (2555) และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการ สัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการ จัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน คือ การพูดคุยกัน การแลกเปลี่ยน เรียนรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม และการป้องกันน้ำท่วมของประชาชนในชุมชนจะนำไปสู่ การสร้างความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมได้ นอกจากนี้การติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนละเอียดมากพอ และเป็นที่น่าสนใจได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่าย ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เช่น หอกระจายข่าว ป้ายเตือน หรือจากสื่อต่างๆ ก็จะสามารถกระตุ้นให้ ประชาชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วมได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้นการติดต่อสื่อสารจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการแบ่งปันความเชื่อที่ส่งผลต่อ ความร่วมมือ จะทำให้เกิดความเชื่อมโยงของความคิด ความเชื่อ และทัศนคติระหว่างประชาชน อีกทั้งการติดต่อสื่อสารโดยการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ถ่ายทอดข้อมูลผ่านการ พุดคุย จะทำให้เกิดความเชื่อถือและการประสานงานกัน ทำให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพ มากขึ้น นอกจากนี้การติดต่อสื่อสารเป็นมิติที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการสร้างความ ร่วมมือโดยเฉพาะในช่วงเกิดภัยพิบัติ ถ้าหากเกิดปัญหาในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ไม่สามารถได้ รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วน หรือข้อมูลไม่น่าเชื่อถือจะนำไปสู่การขาดความร่วมมือได้ ดังนั้นภายใต้ความซับซ้อนของสถานการณ์และความฉุกเฉินของการเข้าให้ความช่วยเหลือ ประชาชนและเจ้าหน้าที่ต่างก็พยายามที่จะใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่าง

กัน แต่ความต้องการในการใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารที่มากขึ้นกว่าเดิมในช่วงเวลาอันจำกัดนั้น จะส่งผลให้ช่องทางการติดต่อสื่อสารหลักล้มเหลวในทันที อย่างเช่นในเหตุการณ์สึนามิ โทรศัพท์มือถือไม่สามารถใช้ได้ วิทยุสื่อสาร VHF ก็มีผู้เข้าใช้จำนวนมากจนยุ่งเหยิง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเตรียมอุปกรณ์ในการติดต่อสื่อสารหลักและสำรองให้กับเจ้าหน้าที่ อย่างครบถ้วน มีการตรวจตราเครื่องมือเหล่านี้ให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเสมอ ๆ เพราะในการปฏิบัติงานด้านภัยพิบัตินั้น ต้องการการประสานงานที่รวดเร็ว มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างทั่วถึงและไม่มีการขาดหาย อีกทั้งการทำงานกับภัยพิบัตินั้น มีตัวแปรเรื่องพื้นที่ทางกายภาพอยู่ตลอดเวลา การติดต่อสื่อสารเพื่อปรับปรุงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและเพื่อทำให้การแยกกันทำงานในแต่ละพื้นที่ที่สามารถประสานงานและช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ และส่วนที่สองเป็นข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปในอนาคตสำหรับผู้ที่สนใจ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้

เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ในการแสวงหาความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1.1 การศึกษาครั้งนี้พบว่ากระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ เช่น Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Balum (1993); Compion et al (1993); Hogue (1993); Hockey (1996); Parker & Wall (1996); Eisenhardt et al (1997); Austin (2000); Fasel (2001); Hammond et al (2001); Marttin et al (2002); Johnson & Hyde (2003); Edward & Wilson (2004); King (2006); Mannix & Sauer (2006); Weiseth et al (2006); Cordery & Soo (2008); Salas et al (2008); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Marin et al (2012); Tan (2013) และภาณุ มนูญรวงศ์ (2555) ซึ่งสรุปตรงกันว่า กระบวนการจัดการมีบทบาทสำคัญในการประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของความร่วมมือ

ดังนั้นผู้วิจัยเสนอในทางปฏิบัติว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกระบวนการจัดการน้ำท่วมที่เหมาะสมเพื่อให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม โดยกระบวนการจัดการก่อนเกิดภัยนั้น จะต้องมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม การเตรียมความพร้อมของทรัพยากรทั้งงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร และบุคลากรที่มีทักษะเหมาะสม การวางแผนกลยุทธ์ป้องกัน ลดความเสี่ยงและความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น การจัดทำระบบสัญญาณเตือนภัย การสร้างกลไกและพัฒนาระบบอาสาสมัครโดยชุมชน มีความพร้อมในการจัดการปัญหา และพัฒนาระบบสัญญาณแจ้งภัย ระบบการสื่อสารและการให้การช่วยเหลือ กำหนดกิจกรรมสร้างและพัฒนามาจากชุมชนในการดำเนินกิจกรรม โดยกระบวนการจัดการภัยพิบัตินั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนในการขับเคลื่อนและดำเนินการ โดยสนับสนุนให้ชุมชนได้เตรียมความพร้อมเผชิญกับภัยพิบัติอย่างมีสติและมีความปลอดภัย ทั้งนี้ต้องร่วมมือกับชุมชนในการกำหนดรูปแบบและวิธีการเตือนภัยที่เหมาะสม ถูกต้อง แม่นยำทั่วถึง อีกทั้งต้องมีกระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะให้แก่ประชาชนเพื่อรับมือกับภัยพิบัติโดยไม่โกลาหล และปลอดภัย ส่งผลต่อการลดระดับความรุนแรงและการสูญเสียที่จะเกิดขึ้น

ส่วนกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขณะเกิดภัยนั้น จะต้องมีการพัฒนา การส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ระบบและกลไกของชุมชน ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างเพียงพอ ทั้งในส่วนของประชาชนและอาสาสมัคร จะทำให้ชุมชนสามารถปฏิบัติกรให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างทันท่วงที มีการสูญเสียน้อยที่สุด การพัฒนาระบบการจัดการพื้นที่เชิงกายภาพ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการอพยพ จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งระบบสาธารณูปโภค ตลอดจนการดูแลสภาวะทางจิตใจ การพัฒนาระบบขนส่งและประสานงานที่มีประสิทธิภาพในการรักษาพยาบาลเบื้องต้นและการดูแลผู้เจ็บป่วยและท้ายที่สุด คือ กระบวนการจัดการหลังเกิดภัย ต้องมีการจัดการในกิจกรรมบรรเทาทุกข์ และช่วยเหลือหลังภัยพิบัติไม่ว่าจะเป็นอาหาร น้ำ ยา รักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ การจัดทำแผนการฟื้นฟูบูรณะชุมชนและสนับสนุนการแปรแผนสู่ปฏิบัติการในการฟื้นฟูอาชีพ การป้องกันภัยโดยระบบธรรมชาติ เป็นต้น นอกจากนี้กระบวนการจัดการในระยะนี้ ยังต้องมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน และการดำเนินกิจกรรมหรือวิธีการต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม โดยการลดความเสี่ยงและลดความล่อแหลมที่อาจก่อให้เกิดภัยพิบัติน้ำท่วม ซึ่งจะดำเนินการควบคู่ไปกับการลดผลกระทบ โดยใช้มาตรการลดผลกระทบทั้งด้านสิ่งก่อสร้าง เช่น การสร้างผนังกันน้ำป้องกันน้ำท่วมและมาตรการด้านที่มีสิ่งก่อสร้าง เช่น การสร้างความตระหนักและจิตสำนึกในด้านวัฒนธรรมความปลอดภัย ซึ่งกิจกรรมที่สำคัญที่ควรจัดให้มีขึ้นเพื่อการป้องกันภัยน้ำท่วมในชุมชน คือการประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมโดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน

1.2 การศึกษาครั้งนี้พบว่ากระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาดังกล่าว ของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ เช่น Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Compion et al (1993); Hockey (1996); Austin (2000); Fasel (2001); Fischer et al (2005); Ilgen et al. (2005); Comfort & Kapuce (2006); Detienne (2006); VanDyck et al (2006); Wise (2006); Beddoes – Jones & Miller (2007); Cordery & Soo (2008); Salas et al (2008); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Moori et al (2012) และกรมทรัพยากรน้ำ (2553) ซึ่งมีข้อสรุปไปในทิศทางเดียวกันว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีความตระหนักที่จะใช้ความรู้ร่วมกัน ส่งผลให้ความร่วมมือบรรลุเป้าหมาย ในส่วนการจัดการภัยพิบัตินั้นกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความร่วมมือ องค์กรต้องมีความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาศัยเหตุการณ์ที่ผ่านมา เพื่อเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นใหม่ทำให้ความสามารถที่จะเรียนรู้การเกิดภัยพิบัติที่จะได้ขยายออกไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอในทางปฏิบัติว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้และตระหนักถึงการใช้ความรู้ร่วมกันในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม โดยอาศัยการใช้ข้อมูลร่วมกันและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนให้ประชาชนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการรับมือในภาวะวิกฤติน้ำท่วม เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ดีที่สุดระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการและประชาชนในชุมชนมีการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการปรับปรุงการทำงาน การแก้ไขข้อผิดพลาด การเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ การแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการยอมรับในการวิพากษ์วิจารณ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน เรียนรู้ประสบการณ์ของผู้อาวุโสและการนำภูมิปัญญามาปรับใช้ รวมทั้งการเรียนรู้เทคโนโลยีที่ง่ายต่อผู้ใช้ การใช้แผนที่อพยพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการในภาวะวิกฤติน้ำท่วม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือแม้แต่งานวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัย ต้องจัดทำเครื่องมือเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนการซักซ้อมเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม โดยอาศัยการ

ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเสียหายต่อภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่ ตลอดจนการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามสถานการณ์ รวมทั้งการสร้างความคุ้นเคยในการอพยพหลบภัย เพราะในภาวะคับขันประชาชนมักจะสับสนและไม่มีสติ ความคุ้นเคยในการซักซ้อมจะช่วยให้ประชาชนให้ความร่วมมืออย่างเป็นระบบ

1.3 การศึกษาครั้งนี้พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ เช่น Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Eisenhardt et al (1997); Bergman & Baker (2000); Fasel (2001); Kiesler & Cummings (2002); Tyndale (2003); Mattessich et al (2001); Edward & Wilson (2004); Howes & Payne (2005) และ Harshada et al (2011) ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างบุคคลกับองค์กร และความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการภัยพิบัติ เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันอย่างกว้างขวาง จากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคลและองค์กร สร้างความเข้าใจและความไว้วางใจกันในการทำงาน ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีขึ้นก่อนเกิดภัยพิบัติจะเป็นพื้นฐานเริ่มต้นและเป็นสิ่งสำคัญในการร่วมมือกันในการจัดการภัยพิบัติ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอในทางปฏิบัติว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกิจกรรมสนับสนุนให้ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีภายในครัวเรือน กับญาติพี่น้อง กับเพื่อนบ้านและกับผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดส่งเจ้าหน้าที่ในการอธิบายให้ประชาชนได้เข้าใจว่าเมื่ออยู่ในสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วมนั้น ในขั้นต้นต้องอาศัยความร่วมมือจากเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือนักการเมืองท้องถิ่นในการคอยให้ความช่วยเหลือ เพื่อที่จะให้ประชาชนมีความเข้าใจและแสดงออกถึงความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลดังกล่าว และที่สำคัญองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง กล่าวคือ ประชาชนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคีกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีการเคารพผู้อาวุโสในชุมชน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีสามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน มีความเกรงใจกัน มีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำ มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นที่ประสบชะตากรรมเดียวกัน และต้องมีการจัดการผลประโยชน์ร่วมกัน ถึงแม้ภัยพิบัติน้ำท่วมจะสร้างความสูญเสียรุนแรง แต่ยังคงได้ให้โอกาสองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกับประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้มีสภาพดีกว่าเดิมได้

1.4 การศึกษาครั้งนี้พบว่าภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); O' Toole (1997); Unsworth & West (2000); Alvinius et al (2010); Waugh & Strei (2006); Benjamin et al

(2011); Lai (2011) และกรมทรัพยากรน้ำ (2553) ที่กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำที่แสดงออกถึงความมีประสบการณ์ หรือมีความชำนาญจะส่งผลต่อกระบวนการทำงานที่จะประสบความสำเร็จและส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคน ทำให้คนเกิดความเชื่อถือ และส่งผลถึงความร่วมมือกันในอนาคต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอในทางปฏิบัติว่าผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ต้องมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม ต้องแสดงความมีวิสัยทัศน์/ความจริงใจในการกระทำ ในการติดตามและการประเมินผล และความอดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติงาน ต้องมีความสามารถโน้มน้าว และสร้างแรงจูงใจประชาชนให้มีความร่วมมือเพื่อให้การจัดการน้ำท่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 การศึกษาครั้งนี้พบว่าการศึกษาความสัมพันธ์กับความร่วมมือ ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษามากมาย ของนักวิชาการ เช่น Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Glendon and McKenne (1995); Bolstad & Endsley (1999); Austin (2000); Mattessich et al (2001); Loan-Clarke & Preston (2002); Carroll et al (2003); Wilson et al (2003); Breazeal et al (2004); Hansen & Nohria (2004); VanFerema (2005); Frost & Sullivan (2006); Girard & Robin (2006); Broz et al. 2009; Dry et al (2009); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Marin et al (2012); Tan (2013) และภาณุ มนูญรวงศ์ (2555) ที่ระบุว่าการศึกษาโดยเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถสนับสนุนความร่วมมือและส่งผลต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอในทางปฏิบัติว่าผู้นำ นักการเมืองท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการส่งเสริม สนับสนุน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีการพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม และการป้องกันน้ำท่วม โดยผ่านการประชุม ประชาคม หรือการประชุมหมู่บ้าน นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดระบบกระบวนการติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนละเอียดมากพอ และเป็นที่ยอมรับได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เช่น หอกระจายข่าว ป้ายเตือน หรือจากสื่อต่างๆ ก็จะสามารถกระตุ้นให้ประชาชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วมได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากบริเวณลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกเท่านั้น ซึ่งเป็น 1 ใน 25 ลุ่มน้ำที่มีอยู่ในประเทศไทย ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรนำปัจจัยทั้งหมดไปศึกษาต่อยอดในพื้นที่อื่นๆ อีก ถึงแม้ว่าจากผลการศึกษาในวิธีวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ พบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคม ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และการติดต่อสื่อสารไม่ส่งผลโดยตรงต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนก็ตาม แต่หากนำปัจจัยทั้งหมดไปศึกษาซ้ำจะทำให้มองเห็นภาพรวมของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเป็นรูปแบบต้นแบบสำหรับการจัดการน้ำท่วมในระดับประเทศต่อไป

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการวิเคราะห์ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในชุมชน ควรขยายมุมมองเป็นหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องขององค์กรพัฒนาเอกชน หรือภาคธุรกิจที่มีความสำคัญในการสร้างความร่วมมือกันในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม เพราะต้องไม่ลืมว่าหากมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องก็จะมีสัดส่วนของความชอบกับไม่ชอบของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลต่อการให้ความร่วมมือของประชาชน ดังนั้นการศึกษาหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยจะทำให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ของการแสวงหาความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการจัดการน้ำท่วมในประเทศไทย

2.3 มรดกวัตในการวิจัยตัวแปรเชิงสาเหตุก่อนข้างครอบคลุม สามารถนำไปใช้กับการทำงานในรูปแบบความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในชุมชนในด้านอื่นๆ เช่น การลดอุบัติเหตุจากการจราจร การจัดการศึกษาขั้นปฐมวัย การจัดการด้านผู้สูงอายุ การจัดการระบบสาธารณสุข หรือการจัดการในการรับมือภัยธรรมชาติอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการศึกษาประเด็นอื่นๆ ให้มีความเข้าใจลึกซึ้งต่อไป

2.4 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยอาจนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นแนวทาง เช่น การพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในชุมชน หรือการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลโดยตรง โดยอ้อม หรือโดยรวมในระดับสูง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมทรัพยากรธรณี. (2554). *แผนที่เสี่ยงภัยระดับชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.
- กรมทรัพยากรน้ำ. (2553). *โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาวิถีชีวิตและบทบาทของชุมชนในพื้นที่วิกฤติอุทกภัย: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤติภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2550). *แผนแม่บทการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากอุทกภัย วาตภัย และ โคลนถล่ม (ระยะ 5 ปี)*. กรุงเทพฯ.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2553). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553 – 2557*. กรุงเทพฯ.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2553). *แผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งชาติในเชิงยุทธศาสตร์ พ.ศ.2553 – 2562*. กรุงเทพฯ.
- กรีซ แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- โกวิท พวงงาม. (2548). *การปกครองท้องถิ่น: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). *การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชวงส์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทพินเนสพรีนติ้งเซ็นเตอร์ จำกัด.
- ทวิดา กมลเวชช. (2554). *คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด.
- ทัศนีย์ ลักษณ์าภิชนัชช. (2540). *การสังคมสงเคราะห์ชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2551). *เครื่องมือการจัดการ (Management Tools)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รัตนไทร.

- ชเนศวร์ เจริญเมือง. (2550). *100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ.
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. (2540). *ทฤษฎีองค์การ: แนวคิดทางศึกษาเชิงบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิลบล ตู่พานิช. (2549). *คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม ในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในประเทศไทย*. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ.
- ประเวศ วะสี. (2536). *การพัฒนาสถาบันเกษตรกร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี. (2540). *การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร, พระมหาสุทนต์ อบอุ่น, สหัทธา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์ และชลกาญจน์ สาชนนารี. (2546). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542.
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550.
- ภาณุ มนูญรวงศ์. (2555). *รายงานวิจัยเรื่องขีดความสามารถในการจัดการอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา*. สำนักวิจัยพัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธนรัช
- เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์. (2539). *การบริหารองค์การยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ธรรมนิติ จำกัด.
- เล็ก จินดาสงวน. (2545). *วิกฤติการณ์น้ำท่วมและภัยแล้งในประเทศไทย*. วารสารชมรมนักอุทกวิทยาไทย. ม.ป.ท.
- วัชร วิระพันธ์. (2533). *อุทกภัยในภัยพิบัติธรรมชาติในประเทศไทย*. เอกสารประชุมวิชาการ. กรุงเทพฯ: สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- วันชัย เชาวณะปัญญา. (2547). *แนวคิดการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน*. สืบค้นจาก http://www.disaster.go.th/digital/sub06_47_01_02.doc
- วิชา นิยม. (2535). *อุทกวิทยาป่าไม้*. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

- ศิริชัย กาญจนาวสี. (2552). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ. (2555). *แผนที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก*. สืบค้นจาก <http://www.mekhaladwr.go.th/main/index.php/2010-04-07-02-53-13/2010-07-03-07-50/66-2010-02-26-17-52-28>
- ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ. (2555). *เอกสารการกำหนดพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้*. กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.
- สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย. (2554). *เอกสารการสัมมนาเรื่อง “ท้องถิ่นกับการจัดการภัยพิบัติเชิงรุก”*. กรุงเทพฯ.
- สมิท ธรรมสโรช. (2533). *ภัยธรรมชาติในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *การจัดการภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังเกิดภัย: กรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศอื่นๆ*. กรุงเทพฯ.
- สำนักชลประทานที่ 15. (2550). *การบริหารจัดการปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง*. นครศรีธรรมราช.
- สำนักชลประทานที่ 15. (2552). *การบริหารการพัฒนาโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. นครศรีธรรมราช.
- สำนักชลประทานที่ 15. (2552). *เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการแนวทางการจัดการน้ำท่วมในภาคใต้*. นครศรีธรรมราช.
- สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยา. (2557). *เอกสารสัมมนาเรื่องการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการใช้ข้อมูลข่าวสารอุตุนิยมวิทยาทางสื่อเพื่อการวางแผน*. กรุงเทพฯ.
- เสรี ชัดเข้ม. (2547). *การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรทัย อาจอ่ำ, สุริย์พร พันพึ้ง, จิตรานนท์ นนทเบญจวรรณ, วิรุณา เดชเฟื่อง และศิริอาภา อร่ามเมือง. (2555). *การศึกษาและพัฒนาระบบการช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤติ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Alvinius, A., Danielsson, E., & Larsson, G. (2010). Structure versus freedom of action: Leadership during the rescue operation following the 2004 tsunami. *International Journal of Emergency Management*, 7(3/4), 304—322.
- Antonsen, S. (2009). Safety culture and the issue of power. *Safety Science*, 47, 183—191.

- Archer, D., & Boonyabancha, S. (2011). Seeing a disaster as an opportunity-harnessing the energy of disaster survivors for change. *Environment and Urbanization*, 23(2), 1—14.
- Austin, J. E. (2000). *The collaboration challenge: how nonprofits and business succeed through strategic alliances*. San Francisco: Jassay- Bess.
- Balum, F. E. (1993). Healthy cities and change: Social movement a bureaucratic tool. *Health Promotion International*, 4(7), 161—172.
- Bardach, E. (1998). *Getting agencies to work together: The practice and theory of managerial craftsmanship*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
- Barrows, H. K. (1948). *Floods, their hydrology and control*. New York: McGraw – Hill.
- Beachley, M. (2005). Nursing in disaster. In Smith, C. M., & Maurer, F. A. (Eds.). *Community health nursing: Theory and practice* (2ed.). (pp. 496—516). Philadelphia: W. B. Saunders.
- Beddoes-Jones, F., & Miller, J. (2007). Short-term cognitive coaching interventions: Worth the effort or a waste of time? *The Coaching Psychologist* 3(2), 60-69.
- Benjamin, C. E., Brechin, S. R., & Thoms, C. A. (2011). Special issue on networking nature: Network forms of organization in environment governance. *Journal of Natural Resources Policy Research*, 3(3), 211-340.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 107(2), 238-246.
- Bergman, R., & Baker, J. D. (2000). Enabling collaborative engineering and science at JPL. *Advances in Engineering Software* 31, 661-668.
- Best, J. W. (1981). *Research in education*. New Jersey: Prentice—Hall.
- Bolstad, C. A., & Endsley, M. R. (1999). Shared mental model and shared display: An empirical evaluation of team performance. In proceedings of the 43rd annual meeting. *Human Factors and Ergonomics Society* (pp. 213-217). Santa Monica, CA: n.p.
- Breazeal, C., Hoffman, G., & Lockerd, A. (2004). *Teaching and working with robots as a collaboration*. In proceedings of the third international joint conference on Autonomous Agents and Multiagent Systems (AAMAS) (pp. 1028-1035). New York: IEEE Computer Society.

- Brook, K. N., Folliott, P. E., Gregersen, H. M., & Thames, J. L. (1991). *Hydrology and the management of watersheds*. Iowa: Iowa State University Press.
- Brownell, B. (1950). *The human community: Its philosophy and practice for a time of crisis*. New York: Harper & Row.
- Broz, D., Levin, E. C., Mucha, A. P., Pelzel, D., Wong, W., & Persky, V. (2009). Lessons learned from Chicago's emergency response to mass evacuations caused by Hurricane Katrina. *American Journal of Public Health, 99*(80), 1496—1504.
- Campion, M. A., Medsker, G. J., & Higgs, A. C. (1993). Relations between work group characteristics and effectiveness: implications for designing effective work groups. *Personnel Psychology, 46*(4), 823-850.
- Carroll, J. M., Neale, D. C., Isenhour, P. L., Rosson, M. B., & McCrickard, D. S. (2003). Notification and awareness: Synchronizing task-oriented collaborative activity. *International Journal of Human-Computer Studies, 58*, 605-632.
- Carter, W. N. (2008). *Disaster management: A disaster manager's handbook*. Mandaluyong City, Phil: Asian Development Bank.
- Cheema, G. S., & Rondinelli, D. A. (1983). *Decentralization and development policy implementation in developing countries*. California: Sage Publication.
- Comfort, L. K., & Kapucu, N. (2006). Inter-organizational coordination in extreme events: The World Trade Center attacks, September 11, 2001. *Natural Hazards, 39*, 309—327.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A First course in factor analysis* (2nd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Conger, J. A. & Kanungo, R. N. (1987). Toward a behavioral theory of charismatic leadership in organization setting. *Academy of Management Review, 12*, 637—647.
- Conger, J. A. (1989). *The charismatic leader: Behind the mystique of exceptional leadership*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Cook, A. H. (2009). Toward an emergency response report card: Evacuating the response to the 35W bridge collapse. *Journal of Homeland Security and Emergency Management, 6*(1), 154—177.
- Coombs, P. H. (1981). *New strategic for improving ruled family life: International Council for Educational Development*. USA: Essex, CT.

- Cordery, J. L., & Soo, C. (2008). Overcoming impediments to virtual team effectiveness. *Human Factors and Ergonomics in Manufacturing*, 18(5), 487—500.
- Cova, T., & Johnson, J. (2003). A network flow model for land-based evacuation routing. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 37(7), 579—604.
- Cramer, S. F. (1998). *Collaboration*. Booton, MA: Allyn & Bacon.
- Cramton, C. D. (2002). Finding common ground in dispersed collaboration. *Organizational Dynamics*, 30(4), 356-367.
- Creswell, J. W. & Plano, C. V. L. (2011). *Design and conducting mixed methods research* (2nd ed.). California: Sage Publications Ltd.
- Denis, H. (1995). Coordination in a government disaster mega-organization. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 13(1), 25—43.
- Detienne, F. (2006). Collaborative design: Managing task interdependencies and multiple perspectives. *Interacting with Computers*, 18(1), 1-20.
- Draf, R. L. (1999). *Leadership: Theory and practice*. Forth Worth, TX : Dryden Press.
- Drucker, P. F. (2002). *Managing in the next society*. New York: St. Martins.
- Dubrin, A. J. & Ireland, R. D. (1993). *Management and organization* (2nd ed.). Ohio: South Western Publishing Co.
- DuBrin, A. J. (1998). *Leadership: Research finding practice and skill*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Edwards, A., & Wilson, J. R. (2004). *Implementing virtual teams: A guide to organizational and human factors*. Aldershot, Eng: Gower.
- Eide, A. W., Halvorsrud, R., Haugstveit, I. M., Boren, M. (2012). Inter-organizational collaboration structures during emergency response: A case study. *Nat Hazards*, 39, 309-327.
- Eisenhardt, K. M., Kahwajy, J. L., & Bourgeois III, L. J. (1997). Conflict and strategic choice: How to management teams disagree. *California Management Review*, 39(2), 46-62.
- Fasel, D. K. (2001). *Partnering in action: A guide for building successful collaboration across organizational boundaries*. Oxford, Eng: Cromwell Press.
- Fernandez, L., Barbera, J., & Van Drop, J. (2006). Strategies for Managing Volunteers during Incident Response: A Systems Approach., *Homeland Security Affairs*, 2(1), 17—31.

- Fischer, G., Giaccardi, E., Eden, H., Sugimoto, M., & Ye, Y. (2005). Beyond binary choices: Integrating individual and social creativity. *International Journal of Human-Computer Studies*, 63, 482—512.
- Flin, R., Mearns, K., O'Connor, P., & Bryden, R. (2000). Measuring safety climate: Identifying the common feature. *Journal of Safety Science*, 34, 177—192
- Fosler, R., S. & Berger, A., R. (1982). *Public-private partnership in American cities: Seven case studies*. Lexington, USA: n.p.
- Frey, B. B., Lohmeier, J. H., Lee, H. W., & Tollefson, N. (2006). Measuring collaboration among grant partners. *American Journal of Evaluation*, 27(3), 383-392.
- Frost, W., & Sullivan, A. (2006). *Meetings around the world: The impact of collaboration on business performance*. A Frost & Sullivan white paper sponsored by verizon business and microsoft. Retrieved from <http://www.newscenter.verizon.com/kit/>
- Fullan, M. G. & Hargreaves. A. (1991). *What's worth fighting for? Working together for you school*. Toronto: AcGraw-Hill.
- Gerras, S. J. (2010). *Strategic leadership primer*. Carlisle Barracks, PA: United States Army War College.
- Girard, P., & Robin, V. (2006). Analysis of collaboration for project design management. *Computers in Industry*, 57, 817—826.
- Glendon, A. I., & McKenne, E. F. (1995). *Human safety and risk management*. London: Chapman & Hall.
- Guldenmund, F. W. (2000). The nature of safety culture: A review of theory and research. *Safety Science*, 34, 215—257.
- Gulick, L., & Urwick. L. (1973). *Papers on science of administration*. New Jersey: Clifton.
- Hammond, J., Koubek, R. J., & Harvey, C. M. (2001). Distributed collaboration for engineering design: A review and reappraisal. *Human Factors and Ergonomics in Manufacturing*, 11(1), 35—52.
- Hansen, M. T., & Nohria, N. (2004). How to build collaborative advantage. *MIT Sloan Management Review*, 46(1), 22—30.
- Harshada, P., Michael, P., & Wilson, R. J. (2011). Factors of collaborative working: A framework for a collaboration model. *Applied Ergonomics*, 43(2012), 1-26.

- Harvey, C. M., & Koubek, R. J. (2000). Cognitive, social, and environmental attributes of distributed engineering collaboration: A review and proposed model of collaboration. *Human Factors and Ergonomics in Manufacturing, 10*(4), 369-393.
- Hinds, P., & McGrath, C. (2006). *Structures that work: Social structure work structure and coordination ease in geographically distributed teams*. In proceedings of CSCW'06 (pp. 343-352). Alberta: Banff.
- Hogue, T. (1993). *Community-based collaboration: Community wellness multiplied*. Oregon Center for Community Leadership, Oregon State University. Retrieved from <http://www.crs.uvm.edu/ncco/collab/wellness.html>
- Holt, D. H. (1990). *Management: Principles and practice* (2nd ed.). New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- Homan, M. S. (1994). *Promoting community change: Making it happen in the real world*. Belmont, CA: Brooks/Cole Publishing Company Pacific Gove California.
- Huxham, C. (1993). Pursuing collaborative advantage. *The Journal of the Operational Research Society, 44*(6), 599-611.
- Huxham, C., & Vangen, S. (2005). *Managing to collaborate: The theory and practice of collaborative advantage*. London: Routledge.
- Ilgen, D. R., Hollenbeck, J. R., Johnson, M., & Jundt, D. (2005). Teams in organizations: from input-process-output models to IMO models. *Annual Review of Psychology, 56*, 517-543.
- International Institute for Sustainable Development. (2011). *A daily report of the third session of the global platform for disaster risk reduction, 141*(1). Retrieved from <http://www.IISD.CA/YMD/GPDRR/2011/>
- Jeans, B. (1995). *The meanings of collaboration, organized by Unesco-AVIDAND UNICY associated with ONEC*: Paper Presented in An International on Teacher Development for New Asia.
- Jha, A. K., Bloch, R., & Lamond, J. (2012). *Cities and flooding: A guide to integrated urban flood risk management for the 21st century*. Washington, DC: The World Bank Publication.

- Johan, G. (1980). The basic needs approach. In Katrin-Leader, David, A., & Johan, G., (EDs.), *Human Needs: A Contribution to the Current Debate* (pp. 55—125). Cambridge, Eng: Oelgeschlager, G. & Hain, K: Anton, H.
- Johnson, H., & Hyde, J., (2003). Towards modeling individual and collaborative construction of jigsaws using task knowledge structures (TKS). *ACM Transactions on Computer-Human Interaction*, 10(4), 339—387.
- Kaplan, A. (1994). *The conduct of inquiry: Methodology of behavioral science*. New York: John Wiley.
- Kast, F. E., & Rosenzweig, E. J. (1988). *Organization and management: A systems and contingency approach* (4th ed.). New York: McGraw—Hill Book Company.
- Katirai, M., & Simpson, D. M. (2008). Large-scale rooftop search and rescue: The experience of Hurricane Katrina. *Natural Hazards*, 2(1), 23—33.
- Keeves, J. P. (1998). Educational research methodology and measurement. *An international handbook*. London: Pergamon Press.
- Kiesler, S., & Cummings, J. N. (2002). *What do we know about proximity and distance in work groups? A legacy of research*. In Hinds, P., Kiesler, S. (Eds.), *Distributed Work* (pp. 57—80). Cambridge, Eng: MIT Press.
- King, Z. (2006). *The Determinants of Localised Knowledge Exchange*. A psychological perspective report for ESRC, RES-000-22-0867.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York: The Guilford Press.
- Lai, A. Y. (2011). Organizational collaborative capacities in disaster management: Evidence from the Taiwan Red Cross organization. *Asian Journal of Social Science*, 39, 446—468.
- Loan-Clarke, J., & Preston, D. (2002). Tensions and benefits in collaborative research involving a university and another organization. *Studies in Higher Education*, 27(2), 169—185.
- Lucas, J. R. (1998). *Balance of power*. New York: AMACOM.
- Mannix, E. A., & Sauer, S. J. (2006). Status and power in organizational group research: acknowledging the pervasiveness of hierarchy. *Social Psychology of the Workplace (advances in Group Processes)*, 23, 149—182.

- Marin, C., Dorobantu, R., Codreanu, D. (2012). The Fruit of collaboration between local government and private partners in the sustainable development community case study: County Valcea. *Economy Transdisciplinarity Cognition*, 2(15), 93—98.
- Martin, P., Lehto, J. A., & Nyman, G. (2002). *Understanding and evaluation collaborative work in multi-site software projects-a framework proposal and preliminary results*. In proceedings of the 35th Hawaii International Conference on System Sciences (pp. 283—292), Hawaii: IEEE Computer Society.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*. 50(4), 370—396.
- Mattessich, P. W., Murray-Close, M., & Monsey, B. (2001). *Collaboration: What make it work* (2ed.). Amherst, USA: H. Wilder Foundation Publication.
- McEntire, D. A., & Marshall, M. (2003). Epistemological problems in emergency management: Theoretical dilemmas and implications. *American Society of Professional Emergency Planners Journal*, 10, 119-129.
- McGuire, M. (2006). The effect of problem severity managerial and organization capacity and agency structure on inter-governmental collaboration: Evidence from local emergency management. *Public Administration Review*, 70(2), 279-288.
- McGuire, M., & Silvia, C. (2009). Does leadership in networks matter? Examining the effect of leadership behavior on manager' perceptions of network effectiveness. *Public Performance and Management Review*, 33(2), 179—206.
- McNeese, M. D., & Rentsch, J. R. (2001). Identifying the social and cognitive requirements of teamwork using collaborative task analysis. In Mcneese, M.D., Salas, E., Endsley, M. (Eds), *New Trends in Collaborative Activities: Understanding System Dynamics in Complex Environments* (pp 96—113). Santa Monica, CA: Human Factors and Ergonomics Society Press.
- Mescon, M. H. (1985). *Management: Individual and organizational effectiveness*. New York: Harper and Row.
- Metcalfe, L. (1981). Designing precarious partnerships. In P. C. Nystrom & W. H. Starbuck (Eds.), *Adapting Organization to Their Environments*. Handbook of Organization Design (pp. 30-503). Oxford, England: Oxford University Press.
- Montagu, H. G. (1984). *Comparative local government*. Eng: William Brendon and Son Ltd.

- Moori, R. G., Lima, R. L. P., Menezes, J. E. S. (2012) Collaborative relationship analysis between dairy farmers and dairy processing. *Journal of Operations and Supply Chain Management*, 5(2), 13 – 25.
- Mulaik, S. A., James, L. R., Van Alstine, J., Bennet, N., Lind, S., & Stilwell, C. D. (1989). Evaluation of goodness-of-fit indices for structural equation models. *Psychological Bulletin*, 105(3), 430—445.
- .Na, L., Xueyan, S., & Mingliang, Q. (2012). A bi-objective evacuation routing engineering model with secondary evacuation expected costs. *Systems Engineering Procedia*, 5(0), 1—7.
- Nigg, J. M. (1997). Emergency response following the 1994 Northridge earthquake: Intergovernmental coordination issues. *The Disaster Research*, 25(3), 224—239.
- O'Toole, L. J. (1997). Treating networks seriously: Practical and research-based agendas in public administration. *Public administration*, 57(1), 45—52.
- Parker, S. K., & Wall, T. D. (1996). *Job design and modern manufacturing*. In Warr, P. (Ed.), *psychology at work* (pp. 333—358). London: Penguin Books.
- Peck, M. S. (1987). *Different drum community making and peace*. USA: Kean Collage of New Jersey.
- Pel, A., Bliemer, M., & Hoogendoorn, S. (2012). A review on travel behavior modeling in dynamic traffic simulation models for evacuations. *Transportation*, 39, 97—123.
- Petak, W. J. & Atkisson, A. A. (1982). *Natural hazard risk assessment and public policy*. New York: Springer-Verlag.
- Pidgeon, N. F., & O'Leary, M. (2000). Man-made disaster: Why technology and organization (sometime) fail. *Journal of Safety Science*, 34, 15—30.
- Robbin, S. P., & Caulter, M. (1996). *Management* (5th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Rosow, I. (1977). Authority in emergencies: Four Tornado communities in 1953. *The Disaster Research*, 2(1), 134—149.
- Salas, E., Cooke, N. J., & Rosen, M. A. (2008). On teams, teamwork, and team performance: discoveries and developments. *Human Factors*, 50(3), 540-547.
- Seixas, C. S., & Davy, B. (2008). Self-organization in integrated conservation and development initiatives. *International Journal of the Commons*, 2(1), 99-125.

- Selden, S., Sowa, J. & Sandfort, J. (2002). The impact of nonprofit collaboration in early child care and education on management and program outcomes. *Public Administration Review*, 66(3), 412-425.
- Sharpe, L. J. (1981). Theories of local government. In L.D. Feldman (Eds.), *Politics and Government of Urban Canada*. London: Methuen.
- Stepanov, A., & Smith, J. (2009). Multi-objective evacuation routing transportation networks. *European Journal of Operational Research*, 198(2), 435—446.
- Tabacnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Boston, USA: Allyn and Bacon.
- Tacoli, C., & Satterthwaite, D. (2013). Gender and urban change. *Environment and Urbanization*, 25(1), 3—8.
- Tan, N. T. (2013). Policy and collaboration for social recovery after disaster. *Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation*, 12, 145–157.
- Tingsanchali, T. (1996). *Floods and human interaction: Experience problems and solution*. Bangkok: Asian Institute of Technology.
- United Nations Development Program. (1994). *Strengthened disaster management strategies in Thailand*, Bangkok: UNDP (THA/88/004).
- United Nations International Strategy for Disaster Reduction. (2010). *Living with risk: Focus on disaster risk reduction*. Retrieved from <http://www.unsdr.org/eng/about/isdr/basicdoch/LwR>
- Unsworth, K. L., & West, M. A. (2000). *Teams: The challenges of cooperative work*. In Chmiel, N. (Ed.), *An introduction to Work and Organizational Psychology: A European Perspective* (pp. 327—346). Oxford, England: Wiley-Blackwell.
- VanDyck, C., Frese, M., Baer, M., & Sonnentag, S. (2005). Organizational error management culture and its impact on performance: A two-study replication. *Journal of Applied Psychology*, 90(6), 1228—1240.
- VanFenema, P. C. (2005). Collaborative elasticity and breakdowns in high reliability organizations: Contributions from distributed cognition and collective mind theory. *Cognition, Technology & Work*, 7, 134—140.

- Warfield, C. (2004). *The disaster management cycle*. Retrieved from [http://www.gdrc.org/uem/disaster/1-dm cycle. html](http://www.gdrc.org/uem/disaster/1-dm%20cycle.html)
- Waugh, W. L., & Streib, G. (2006). Collaboration and leadership for effective emergency management. *Public Administration Review*, 66, 131—140.
- Weisbord, M., R. (1992). *Discovering common ground: How future search conferences bring people together to achieve breakthrough innovation, empowerment, share vision, and collaborative action*. San Francisco: Berrett-Koehler.
- Weiseth, P. E., Munkvold, B. E., Tvedte, B., & Larsen, S. (2006). *The wheel of collaboration tools: a typology for analysis within a holistic framework*. In proceedings of CSCW'06 (pp. 239—248). Alberta, Canada: Banff.
- White, G. W. (2004). Developing and systematically implementing participatory action research 1, *1. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 85(2/4), 3—12.
- Wilson, J. R., Jackson, S., & Nichols, S. (2003). Cognitive work investigation and design in practice: The influence of social context and social work artefacts. In Hollnaegel, E. (Ed.), *Handbook of Cognitive Task Design* (pp. 83—98). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Wise, C. R. (2006). Organizing for homeland security after Katrina: Is adaptive management what's missing? *Public Administration Review*, 66(2), 302—318.
- Yates, S. (2002). *Centralization versus decentralization: The Real Dichotomy*. Retrieved from [http://www.kwrockwell.com/yates/yates32. html](http://www.kwrockwell.com/yates/yates32.html)
- Yukl, G. A. (1998). *Leadership in organizations* (4th ed.). New Jersey: Prentice-Hall International.

บุคลากรกรม

บุคลากรกรม

เกรียงศักดิ์ ชินณวัฒน์. (2556, 27 กันยายน). ปลัดเทศบาลตำบลบางพระ. สัมภาษณ์. ที่สำนักงานเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

จะเรณีย์ สีนกำเนิด. (2556, 19 กันยายน). ผู้ประสานงานเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง. สัมภาษณ์. ที่ 23/1 หมู่ที่ 1 ตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

จารีย์ สุวรรณ. (2556, 21 กันยายน). อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. สัมภาษณ์. ที่ 60 หมู่ที่ 4 ตำบลบางพระ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

จำเริญ สุดชี. (2556, 21 กันยายน). ครูชำนาญการ. สัมภาษณ์. ที่โรงเรียนบ้านเกาะทัง ตำบลท่าพญา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

จิตติพงศ์ คงช่วย. (2556, 27 กันยายน). ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง. สัมภาษณ์. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ประเสริฐ แดงเรือง. (2556, 21 กันยายน). นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก. สัมภาษณ์. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ผิยน สังข์บัว. (2556, 19 กันยายน). ประชาชนชาวบ้าน. สัมภาษณ์. ที่ 19 หมู่ที่ 5 ตำบลท่าพญา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

พรเทพ แซ่รักษา. (2556, 27 กันยายน). รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง. สัมภาษณ์. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

สุรพงศ์ คงสุวรรณ. (2556, 19 กันยายน). ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา. สัมภาษณ์. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

สุลิวีย์ ชูสุข. (2556, 19 กันยายน). รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลขนานนาก. สัมภาษณ์. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลขนานนาก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ของประเทศไทย” วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งสิ้น 3 ตอน จำนวนทั้งหมด 7 หน้า ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ขอความกรุณาท่านได้โปรดพิจารณาตอบคำถามที่ปรากฏตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ให้ครบทุกหน้า โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น ซึ่งมีอยู่ 5 ระดับ โดยพิจารณาตอบคำถามตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

มากที่สุด	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	มากที่สุด
มาก	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	มาก
ปานกลาง	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
น้อย	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	น้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้สละเวลาของท่านตอบครบทุกข้อ เพื่อประโยชน์และความสมบูรณ์ในการวิจัย อนึ่งข้อมูลที่ได้จากทุกท่านถือเป็นความลับและใช้กับงานวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น

นายกิตติศักดิ์ แสงทอง

นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การจัดการ)

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย (✓) หรือเติมข้อความในช่องว่างที่กำหนดให้

1. สถานะของท่าน

- สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น   ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วม

2. อายุ.....ปี

3. สำเร็จการศึกษาระดับ

- มัธยมศึกษาตอนปลายหรือต่ำกว่า   ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. รายได้.....บาท/ต่อเดือน

5. ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในพื้นที่.....ปี

6. ความถี่การเกิดน้ำท่วม .....ครั้ง/ปี

7. ระยะเวลาเฉลี่ยในการเกิดน้ำท่วม ..... วัน/ครั้ง

ตอนที่ 2 ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

คำชี้แจง ขอให้ท่าน โปรดพิจารณาข้อความที่กำหนดให้ดังต่อไปนี้ว่าในชุมชนของท่านมีความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมากน้อยเพียงใด และโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางด้านขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีความร่วมมือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุน้ำท่วม					
2. มีความร่วมมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปฏิบัติการได้เมื่อเกิดน้ำท่วม					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. มีความร่วมมือในการวางแผนการขอรับบริการสนับสนุนประสานงานและขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานองค์กร สถาบันในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม					
4. มีความร่วมมือในการวางแผนติดตามพยากรณ์อากาศ ปริมาณน้ำฝนและการคาดการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมของกรมอุตุนิยมวิทยาทางสื่อต่าง ๆ					
5. มีความร่วมมือในการวางแผนการเฝ้าระวังภัย และแจ้งเตือนภัยในภาวะวิกฤติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา					
6. มีความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกั้นน้ำ					
7. มีความร่วมมือในการวางแผนเตรียมอาหาร น้ำดื่ม และเครื่องเวชภัณฑ์					
8. มีความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยง					
9. มีความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ					
10. มีความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ					
11. มีความร่วมมือในการฟังรายงานสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมการอพยพ					
12. มีความร่วมมือในการดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่าง ๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวมไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย					
13. มีความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล					
14. มีความร่วมมือในการอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ ไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
15. มีความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้					
16. มีความร่วมมือในการประเมินความเสียหายเบื้องต้น					
17. มีความร่วมมือในการจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง					
18. มีความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สินสมบัติ					
19. มีความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎกติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจรเดินเรือ เพื่อความปลอดภัยขณะเกิดน้ำท่วม					
20. มีความร่วมมือในการไม่สร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้อื่นในขณะเกิดภัยน้ำท่วม					
21. มีความร่วมมือในการสำรวจและรวบรวมความเสียหายที่อยู่อาศัยและทรัพย์สินต่าง ๆ หลังเกิดภัยน้ำท่วม					
22. มีความร่วมมือในการสำรวจสาธารณูปโภคของชุมชนที่ได้รับ ความเสียหายหลังเกิดภัยน้ำท่วม					
23. มีความร่วมมือในการวางแผนฟื้นฟู บูรณะสภาพความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม					
24. มีความร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม					
25. มีความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม					
26. มีความร่วมมือในการขนสิ่งปรักหักพัง ทำความสะอาดถนน เพื่อความปลอดภัยในการสัญจร					
27. มีความร่วมมือในการซ่อมแซมอาคาร โรงเรือนของทางราชการที่หักพังชำรุดเสียหายภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม					
28. มีความร่วมมือในการกวาดเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ของชุมชน ภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
29. มีความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การไม่ปลูกสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว					
30. มีความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต					

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน

คำชี้แจง ขอให้ท่าน โปรดพิจารณาข้อความที่กำหนดให้ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นและกระบวนการจัดการน้ำท่วม แล้วพิจารณาว่าในชุมชนของท่านมีลักษณะดังกล่าวมากน้อยเพียงใด และโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางด้านขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความสัมพันธ์ทางสังคม					
1. มีความรัก ความสามัคคีของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม					
2. มีการพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมและภายหลังน้ำลด					
3. มีการเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา					
4. มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม					
5. มีความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม					
6. มีสามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. มีความเป็นกันเองและเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม					
8. มีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม					
9. มีความรู้สึกถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม					
10. มีการจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม					
การติดต่อสื่อสาร					
11. มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม					
12. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนในชุมชนในการเฝ้าระวังน้ำท่วม					
13. มีการติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม					
14. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม					
15. มีการเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม					
16. มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวังน้ำท่วม					
17. มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิวในการเฝ้าระวังน้ำท่วม					
18. มีการติดป้ายเตือนหรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม					
19. มีการณรงค์เพื่อปลูกฝังค่านิยม และสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
20. มีการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับฟังมา นำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตขณะเกิดน้ำท่วมและหลังน้ำลด					
กระบวนการเรียนรู้					
21. มีการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน					
22. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน					
23. มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม					
24. มีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม					
25. มีการจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม					
26. มีการนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม					
27. มีการศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม					
28. มีการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและสนใจในการจัดการน้ำท่วม					
29. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม					
30. มีการชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม					
ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น					
31. มีความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ					
32. มีวิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ					
33. มีทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ					
34. มีความน่าเชื่อถือ นำไปไว้วางใจในการแก้ปัญหาหน้าท่วมของผู้นำ					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
35. มีความจริงใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ					
36. มีความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ					
37. มีความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ					
38. มีความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมของผู้นำ					
39. มีความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม					
40. มีความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม					
กระบวนการจัดการน้ำท่วม					
41. มีนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของอปท.					
42. มีการเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของอปท.					
43. มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของอปท.					
44. มีวัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของอปท.					
45. มีการสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของอปท.					
46. มีการประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับน้ำท่วมที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของอปท.					
47. มีการช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม					
48. มีการจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม					
49. มีความเสมอภาคและทั่วถึงของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม					
50. มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม					
51. มีความต่อเนื่องของโครงการของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม					
52. มีการติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของอปท.					

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In dept Interview) ระยะที่ 1

1. ประเด็นที่สัมภาษณ์ คือ

1.1 สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ของท่านเป็นอย่างไร

1.2 เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ของท่าน ประกอบด้วยอะไรบ้าง

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระยะที่ 1

1. ผู้เข้าร่วมสนทนา ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

อนึ่ง ก่อนที่จะมีการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้ขอข้อมูลเป็นเอกสารจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับ

- ประวัติความเป็นมาของตำบล/หมู่บ้าน
- ลักษณะการตั้งบ้านเรือน
- ลักษณะการปกครอง
- เหตุการณ์สำคัญที่สามารถรวบรวมได้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- อาณาเขตติดต่อ
- การใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติในตำบล/หมู่บ้าน
- การประกอบอาชีพของชาวบ้าน
- สถานบริการด้านการศึกษาและสาธารณสุข
- โครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม
- หน่วยงานองค์ภาคีของชุมชน
- ประวัติการเกิดภัยพิบัติในชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม

2.1 ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม เพื่ออธิบายสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม

2.2 ผู้วิจัยขออนุญาตให้ผู้ช่วยวิจัยบันทึกเสียง

3. ประเด็นการสนทนากลุ่ม

3.1 สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ของท่านเป็นอย่างไร

3.2 เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ของท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง

\

แบบสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ระยะที่ 3

1. ผู้เข้าร่วมสนทนา ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานของเทศบาลตำบลนาหวาง และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลนาหวาง

2. ประเด็นการสนทนากลุ่ม

1) ข้อคิดเห็นความสำคัญของแต่ละปัจจัยของรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

2) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

3) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

4) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม และมีความสัมพันธ์โดยอ้อมกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

5) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม และมีความสัมพันธ์โดยอ้อมกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

6) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการติดต่อสื่อสารและไม่มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ภาคผนวก ก

ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความ

ส่วนที่ 1 ค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่าง
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ข้อคำถามของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความ สอดคล้อง
1. ความร่วมมือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
2. ความร่วมมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปฏิบัติการได้เมื่อเกิดน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
3. ความร่วมมือในการวางแผนการขอรับการสนับสนุน ประสานงานและขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กร สถาบันในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
4. ความร่วมมือในการวางแผนติดตามพยากรณ์อากาศ ปริมาณ น้ำฝนและการคาดการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมของกรมอุตุนิยมวิทยา ทาง สื่อต่าง ๆ	1.00	สอดคล้อง
5. ความร่วมมือในการวางแผนการเฝ้าระวังภัย และแจ้งเตือนภัยใน ภาวะวิกฤติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา	1.00	สอดคล้อง
6. ความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกั้นน้ำ	1.00	สอดคล้อง
7. ความร่วมมือในการวางแผนเตรียมอาหาร น้ำดื่ม และเครื่อง เวชภัณฑ์	1.00	สอดคล้อง
8. ความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชน และสัตว์เลี้ยง	1.00	สอดคล้อง
9. ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ	1.00	สอดคล้อง
10. ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกใน ครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและ ผู้พิการ	1.00	สอดคล้อง
11. ความร่วมมือในการพิจารณาสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมการอพยพ	1.00	สอดคล้อง

ข้อคำถามของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความสอดคล้อง
12. ความร่วมมือในการดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่าง ๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวมไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย	1.00	สอดคล้อง
13. ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล	1.00	สอดคล้อง
14. ความร่วมมือในการอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว	1.00	สอดคล้อง
15. ความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้	1.00	สอดคล้อง
16. ความร่วมมือในการประเมินความเสียหายเบื้องต้น	1.00	สอดคล้อง
17. ความร่วมมือในการจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง	1.00	สอดคล้อง
18. ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สินสมบัติ	0.83	สอดคล้อง
19. ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎกติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจรเดินเรือ เพื่อความปลอดภัยขณะเกิดน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
20. ความร่วมมือในการไม่สร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้อื่นในขณะเกิดภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
21. ความร่วมมือในการสำรวจและรวบรวมความเสียหายที่อยู่อาศัยและทรัพย์สินต่าง ๆ หลังเกิดภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
22. ความร่วมมือในการสำรวจสาธารณูปโภคของชุมชนที่ได้รับ ความเสียหายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
23. ความร่วมมือในการวางแผนฟื้นฟู บูรณะสภาพความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
24. ความร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม	1.00	สอดคล้อง
25. ความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง

ข้อคำถามของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความสอดคล้อง
26. ความร่วมมือในการขนสิ่งปรักหักพัง ทำความสะอาดถนน เพื่อความปลอดภัยในการสัญจร	1.00	สอดคล้อง
27. ความร่วมมือในการซ่อมแซมอาคาร โรงเรียนของทางราชการ ที่หักพังชำรุดเสียหายภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
28. ความร่วมมือในการกวาดเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ของชุมชน ภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
29. ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การไม่ปลูกสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว	0.66	สอดคล้อง
30. ความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต	0.66	สอดคล้อง

ส่วนที่ 2 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ข้อคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความสอดคล้อง
1. ความรักความสามัคคีของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม	0.83	สอดคล้อง
2. การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมและ ภายหลังน้ำลด	1.00	สอดคล้อง
3. การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา	0.66	สอดคล้อง
4. ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
5. ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
6. สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา	0.83	สอดคล้อง

ข้อคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความ สอดคล้อง
7. ความเป็นกันเองและเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
8. ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะ วิกฤติน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
9. ความรู้สึกถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชน ในพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
10. การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนในการ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
11. การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอของประชาชนในชุมชน เมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
12. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนใน ชุมชนในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
13. การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการ การเฝ้าระวังน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
14. การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือ เมื่อเกิดน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
15. การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำ ท่วม	0.83	สอดคล้อง
16 การประชุมปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวัง น้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
17. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิว ใน การเฝ้าระวังน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
18. การติดป้ายเตือนหรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ในการแจ้ง สถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
19. การรณรงค์เพื่อปลูกฝังค่านิยม และสร้างจิตสำนึกด้านความ ปลอดภัยเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
20. การนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับฟังมา นำไปปรับใช้ในการ ดำรงชีวิตขณะเกิดน้ำท่วมและหลังน้ำลด	0.66	สอดคล้อง

ข้อคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความ สอดคล้อง
21. การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกัน น้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน	0.66	สอดคล้อง
22. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วม ระหว่างประชาชนในชุมชน	0.66	สอดคล้อง
23. การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
24. การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
25. การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
26. การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็น บทเรียนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
27. การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์ น้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
28. การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและ สนใจในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
29. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
30. การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติ น้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
31. ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของ ผู้นำ	0.66	สอดคล้อง
32. วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ	1.00	สอดคล้อง
33. ทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ	0.83	สอดคล้อง
34. ความน่าเชื่อถือ นำไว้วางใจในการแก้ปัญหาน้ำท่วมของผู้นำ	0.83	สอดคล้อง
35. ความจริงใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ	0.83	สอดคล้อง
36. ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ	0.83	สอดคล้อง
37. ความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของ ผู้นำ	0.83	สอดคล้อง
38. ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมของผู้นำ	1.00	สอดคล้อง
39. ความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง

ข้อคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความ สอดคล้อง
40. ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วม เพื่อ รับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม	0.83	สอดคล้อง
41. นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ ชัดเจนของอปท.	0.83	สอดคล้อง
42. การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของอปท.	0.83	สอดคล้อง
43. บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของ อปท.	0.83	สอดคล้อง
44. วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของอปท.	0.83	สอดคล้อง
45. การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของ อปท.	0.66	สอดคล้อง
46. การประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับน้ำท่วมที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของอปท.	0.83	สอดคล้อง
47. การช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของอปท. ในการจัดการ น้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
48. การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของอปท. ในการ จัดการน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
49. ความเสมอภาคและทั่วถึงของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
50. ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
51. ความต่อเนื่องของโครงการของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
52. การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของอปท.	1.00	สอดคล้อง

ภาคผนวก ง

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์ นวสุ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสังการ	ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ	อาจารย์ประจำสำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกื้อถาวา บุญปรากการ	เลขานุการและกรรมการบริหารหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา ชุสุข	อาจารย์ประจำคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณี โภชากรณ์	คณบดีคณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีวิชัย วิทยาเขต ไสใหญ่

ภาคผนวก จ
รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม
รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม เทศบาลตำบลบางพระ

1. นายไพศาล หอมนุ่น	รองนายกเทศมนตรีตำบลบางพระ
2. นายโสภณ จินดา	รองนายกเทศบาลตำบลบางพระ
3. นายประพาส มาลาเวช	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางพระ
4. นายวิรัตน์ ช่อผูก	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางพระ
5. นายสมบูรณ์ บุญญเบ็ญจา	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางพระ
6. นายเกรียงศักดิ์ ชินฉวีวัฒน์	ปลัดเทศบาลตำบลบางพระ
7. นายสัญญา จันทรร	เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
8. นางสาวอนรรตน์ จันทร์สุวรรณ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
9. นางสาวสุภาพร บ่มไต้	เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี
10. นางเขวาลักษณ์ ศรีอินทร์	ผู้ช่วยเจ้าพนักงานจัดเก็บรายได้

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา

1. นายสมชาย อุ่นใหม่	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
2. นายจักรชัย ชูเมือง	เลขานายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
3. นายสุพจน์ เรืองศรี	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
4. นายพิเชษฐ ไชยมุติ	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
5. นายถาวร บุญไหล	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
6. นายสุรพงศ์ คงสุวรรณ	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
7. นางหฤทัย ถือทอง	ผู้อำนวยการกองคลัง
8. นางสาวนัทธมน พวงเพชร	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
9. นางสาวพัชรพร แสงผึ้ง	เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน
10. นายมานะ ทองเนื่องาม	นายช่างโยธา

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม องค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง

1. นายวิจิต เกือบบรรจุ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง
2. นายพรเทพ เซ่งรักษา	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง
3. นายสุภาพ จันทศรี	เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง
4. นายชำนาญ คงรอด	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง
5. นายสุเทพ จันทร์วิเชียร	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง
6. นายฐิติพิงศ์ คงช่วย	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง
7. นางประภมรัตน์ ชัยนุมาศ	หัวหน้าสำนักงานปลัด
8. นายเทียนชัย สุขชู	หัวหน้าส่วนโยธา
9. นายอุเทน หนูวรรณ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
10. นายสายัณห์ กระจุกจ้อน	นายช่างโยธา

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม องค์การบริหารส่วนตำบลปากพั้งฝั่งตะวันตก

1. นายประเสริฐ แแดงเรือง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากพั้งฝั่งตะวันตก
2. นายโกเมนทร์ พลสุวรรณ	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปากพั้งฝั่งตะวันตก
3. นายอดิศักดิ์ จันทร์ทอง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปากพั้งฝั่งตะวันตก
4. นายอำนาจ รอดแก้ว	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปากพั้งฝั่งตะวันตก
5. จ.ส.ต.สุนทร มณีฉาย	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปากพั้งฝั่งตะวันตก
6. นางสาวกัสสรินทร บุญศรีโรจน์	รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปากพั้งฝั่งตะวันตก
7. นายธีรวัฒน์ กลิ่นมาลี	หัวหน้าส่วนโยธา
8. นางปทุมพร เพชรประพันธ์	เจ้าพนักงานจัดเก็บรายได้
9. นางสาววรรณพร จ้ายเกิด	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
10. นางสาวกาญจนา แแดงเรือง	ผู้ช่วยพัฒนาชุมชน

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม เทศบาลตำบลนาหวาง

1. นายจริน รักสนิท	นายกเทศมนตรีตำบลนาหวาง
2. นายอุทัย จันทรัชิต	รองนายกเทศมนตรีตำบลนาหวาง
3. นายสงบ เพ็ชรนิล	รองนายกเทศมนตรีตำบลนาหวาง
4. นายสำราญ ช่วยสร้าง	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลนาหวาง
5. นายสมพร สุทธิรักษ์	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลนาหวาง
6. นายสุรเชษฐ เฟื่องแก้ว	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลนาหวาง
7. นายธีรศักดิ์ กิ่งเซ่ง	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลนาหวาง
8. นายสมปรัต วงเงิน	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลนาหวาง
9. นายนรังสรรค์ อินทร์ณรงค์	ปลัดเทศบาลตำบลนาหวาง
10. นางสาวฝน ยกชู	หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ
11. นางนิภาพร เฟื่องทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
12. นายอนุเชษฐ์ สวานกุล	นักพัฒนาชุมชน
13. นางสาววันวิสาข์ ทองเกิด	ผู้ช่วยเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม ตำบลนาหวาง

1. นางสมศรี จันทรัชิต	กำนันตำบลนาหวาง
2. นายสุจินต์ จิตรพงศ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลนาหวาง
3. นายสมภาค ช่วยสร้าง	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลนาหวาง
4. นางตาน้อย ช้างนิล	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลนาหวาง
5. นางอรุยา ขุนทองจันทร์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลนาหวาง
6. นายสุธี จามจรี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลนาหวาง
7. นายสุเมธ ช่วยสร้าง	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ตำบลนาหวาง
8. นายเจียน เฟื่องแก้ว	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 ตำบลนาหวาง
9. นายสุรัชย์ โขคสวัสดิ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 ตำบลนาหวาง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	กิตติศักดิ์ แสงทอง	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	5410530001	
วุฒิการศึกษา		
	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วุฒิ		
บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการทั่วไป)	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	2537
ประกาศนียบัตรบัณฑิต การจัดการและประเมินโครงการ	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช	2546
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การปกครองท้องถิ่น)	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	2550
Certificate in PhD Academic Research programme	Massey University, New Zealand	2556
ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต (การจัดการ)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2557

ทุนการศึกษา

1. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์: ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ ปิงบประมาณ 2554 จากบัณฑิตวิทยาลัย จำนวน 28,000 บาท
2. โครงการมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ: ทุนอุดหนุนการวิจัยและศึกษาต่อระดับปริญญาเอกของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 480,000 บาท

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

กิตติศักดิ์ แสงทอง, และ อิศรัฎฐ์ รินไธสง. (2557). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน กรณีศึกษา: พื้นที่ น้ำท่วมซ้ำซากในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 7(1), 25—32.

กิตติศักดิ์ แสงทอง, และ อิศรัฎฐ์ รินไธสง. (2557, พฤษภาคม). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน กรณีศึกษา: พื้นที่ น้ำท่วมซ้ำซากในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน *เอกสารการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 5* (น.54-55), สงขลา: มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.

กิตติศักดิ์ แสงทอง, และ อิศรัฎฐ์ รินไธสง. (2557, มิถุนายน). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้. ใน *เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารจัดการ ครั้งที่ 6* (น.120), สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Sangthong, K., & Rinthaisong, I. (2014, March). The Collaboration between Hulong Subdistrict Administrative Organization (SAO) and Hulong community for Flood Management in Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province. *Proceedings of the 7th Silpakorn university international conference on academic research and creative arts: Integration of art and science* (p.OE-37-OE-44), Bangkok, Thailand.

Sangthong, K., & Rinthaisong, I. (2015, January). The Collaboration between Hulong Subdistrict Administrative Organization (SAO) and Hulong community for Flood Management in Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province. *Kasetsart Journal (Soc. Sci)*, in press.

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน คือความปรารถนาที่จะมีชีวิตอย่างมีความสุขและปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ (Maslow, 1943) อีกทั้งความต้องการมีชีวิตรอด (Johan, 1980) การเสริมสร้างความปลอดภัยในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งความปลอดภัยจากภัยพิบัติต่างๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ทำให้ภัยธรรมชาติมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปทั้งความถี่ ความรุนแรง ระยะเวลาและความยาวนานของการเกิดภัย จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินการโดยการกระตุ้นเร้าประชาชนในชุมชนร่วมมือกันในฐานะผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงจากภัยพิบัติเพื่อความอยู่รอดปลอดภัย ป้องกัน รักษาทรัพย์สินและผลประโยชน์ของตนเอง (ทวิดา กมลเวช, 2554) แนวความคิดเรื่องความร่วมมือระหว่างภาคส่วนและผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ (Collaboration among Stakeholders) ได้ปรากฏเป็นวาระความสำคัญในการประชุมระดับนานาชาติว่าด้วยเรื่องการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ณ เมืองโกเบ ประเทศญี่ปุ่น (The International Conference Disaster Risk Management) ในปีพ.ศ. 2546 โดยในที่ประชุมได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญในการจัดการภัยพิบัติ คือการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ เพราะเป็นส่วนสำคัญในการจัดการภัยพิบัติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2553) นอกจากนี้แนวคิดดังกล่าวยังมีการกล่าวถึงในการประชุม Global Platform For Disaster Risk Reduction สมัยที่ 3 (Invest Today for Safer Tomorrow, Increased Investment in Local Action) ของสำนักงานว่าด้วยกลยุทธ์ระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (United Nations International Strategy for Disaster Reduction -UNISDR) ณ กรุงเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส ในปี พ.ศ. 2554 โดยในที่ประชุมให้ความสำคัญแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแสวงหาความร่วมมือกับประชาชนในชุมชนในการรับมือกับภัยพิบัติ โดยมุ่งหวังให้เกิดความสูญเสียจากภัยพิบัติทางธรรมชาติน้อยที่สุด (International Institute for Sustainable Development, 2011)

เป็นที่ตระหนักแล้วว่าภัยพิบัติกับการพัฒนาชุมชนมีความเชื่อมโยงกันหลายมิติ ภัยพิบัติขนาดใหญ่ทำให้กระบวนการพัฒนาประเทศต้องหยุดชะงักลง เศรษฐกิจได้รับความเสียหาย ประชากรกลายเป็นผู้อพยพไร้ที่อยู่อาศัยและทำให้ชุมชนล่มสลาย (Tingsanchali, 1996) สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา ผลกระทบจากวิกฤติน้ำท่วมเป็นอุปสรรคสำคัญในการบรรลุถึงเป้าหมายการพัฒนาที่จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้น เนื่องจาก

ต้องนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ในการฟื้นฟูบูรณะความเสียหายที่เกิดขึ้น แทนที่จะนำมาใช้เพื่อการลงทุนในการพัฒนาประเทศ (UNDP, 1994) ซึ่งภัยพิบัติน้ำท่วมนั้นนับได้ว่าเป็นภัยพิบัติประเภทหนึ่งที่มีวัฏจักรการเกิดและต้องมีการจัดการอย่างต่อเนื่องตามวัฏจักรการจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management Cycle) แบ่งเป็นระยะๆ โดยใช้ระยะเวลาเป็นตัวกำหนดเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะก่อนเกิดภัย 2) ระยะเกิดภัย และ 3) ระยะหลังเกิดภัย (Beachley, 2005; Carter, 2008)) ทำให้การจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมต้องอาศัยความร่วมมือ ประสบการณ์การเรียนรู้ และองค์ความรู้ที่เหมาะสมจากชุมชน จึงจะทำให้การจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (Jha et al., 2012) แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยมีหลายหน่วยงานจากภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม แต่ก็ยังไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดเป็นองค์กรหลักในการใช้ความรู้เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติในการลดความเสียหาย และสร้างความร่วมมือกับชุมชนให้ปฏิบัติตามในกิจกรรมที่สำคัญในการป้องกันภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างจริงจัง ถ้าหากรัฐบาลต้องการให้ประชาชนภายในประเทศมีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินจากภัยพิบัติน้ำท่วม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงก็ต้องเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะโดยแท้จริงแล้วบุคคลกลุ่มแรกที่จะต้องรับมือกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น คือ ประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ที่เกิดภัย นั่นก็คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่รู้จักพื้นที่ สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและประชาชนดีที่สุด (สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย, 2554) อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการสาธารณภัย โดยเฉพาะประเทศที่มีการกระจายอำนาจสูง (Yates, 2002) เพราะถือว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด (Sharpe, 1981) และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ทันเวลาและตรงกับความต้องการมากที่สุด (Cheema & Rondinelli, 1983) ซึ่งในปัจจุบันบทบาทหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยในการจัดการภัยพิบัติ น้ำท่วมนั้น เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และตามหลักการของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กล่าวคือมีการกำหนดสาระสำคัญไว้อย่างชัดเจนทั้งในแนวนโยบาย การปฏิบัติการ รวมทั้งกรอบประสานการปฏิบัติ โดยกำหนดให้ผู้นำและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่และเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการปฏิบัติการแก้ไขสถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่ และการช่วยเหลือด้านปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดพ้นจากสถานการณ์วิกฤติ พร้อมทั้งประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน ภาคส่วนอื่น ๆ และประชาชนในพื้นที่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการพัฒนาศักยภาพเพื่อจัดการกับภัยพิบัติน้ำท่วม

ในหลาย ๆ ปีที่ผ่านมาประชาชนชาวไทยเริ่มตระหนักและรับรู้ถึงผลของภัยพิบัติ น้ำท่วมมากขึ้นเนื่องจากการที่ต้องเป็นผู้ประสบภัยน้ำท่วม โดยเฉพาะบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งตั้งอยู่ในเขตรมสุ่ม มีฝนตกชุกและปริมาณน้ำฝนสูงจึงเกิดปัญหาน้ำท่วมอยู่ในหลายพื้นที่เกือบทั้งภูมิภาค จากข้อมูลของศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัยเกี่ยวกับน้ำท่วมได้กำหนดพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ พบว่าพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกมีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากมากที่สุดและได้รับผลกระทบจากภาวะน้ำท่วมมากที่สุดตั้งแต่จังหวัดชุมพร นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวม 7 จังหวัด 74 อำเภอ 389 ตำบล 1,696 หมู่บ้าน มีผู้ได้รับผลกระทบ 1,257,131 คน จำนวน 141,121 ครัวเรือน และพื้นที่การเกษตรมีความเสี่ยงที่จะได้รับความเสียหายประมาณ 1,594,549 ไร่ (ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ, 2555)ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานข้อมูลของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ทำให้บริเวณภาคใต้ของประเทศไทยยังคงมีปริมาณน้ำฝนสูง ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนในภาคใต้ส่วนใหญ่ต้องประสบภัยอันเนื่องมาจากน้ำท่วมอยู่เสมอ (สำนักงานพัฒนาอศุณยวิทยา, 2557) ทำให้หลายหน่วยงานรวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้มีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม เนื่องจากที่ผ่านมาการจัดการน้ำท่วมในพื้นที่ภาคใต้มีแต่การใช้มาตรการใช้สิ่งก่อสร้างเป็นหลักเพื่อลดความสูญเสียจากภัยพิบัติน้ำท่วมให้น้อยที่สุด เช่น การก่อสร้างเขื่อน การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ การก่อสร้างกำแพงกั้นน้ำ และการสร้างช่องทางระบายน้ำ เป็นต้น ซึ่งสามารถรับมือกับปัญหาน้ำท่วมเบื้องต้นได้ แต่ไม่สามารถต้านทานภัยพิบัติน้ำท่วมที่รุนแรงได้ และต้องใช้งบประมาณมหาศาล อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยของประชาชน มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ส่วนการใช้นโยบายอื่นๆ คือการฟื้นฟูและบรรเทาทุกข์ภายหลังเกิดภัยเท่านั้น ไม่มีมาตรการที่ชัดเจนที่ทำให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความจำเป็นของการลดความรุนแรงของภัยพิบัติน้ำท่วม จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเชื่อมการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ในขณะที่เกิดภัย และหลังจากภัยสิ้นสุดแล้ว โดยดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ ผสมผสานมาตรการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐบาลในระดับต่างๆ หน่วยงานท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจ ตลอดถึงประชาชนในชุมชน รวมทั้งต้องอาศัยการตัดสินใจอย่างทันท่วงทีและเด็ดขาดจากรัฐบาลทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (สำนักงานชลประทานที่ 15, 2552) จึงเป็นไปได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความชัดเจนในการแสวงหาความร่วมมือและสร้างความตระหนักถึงการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมของประชาชนในชุมชน กระทั่งนำไปสู่

ประสิทธิภาพของร่วมมือกันและสามารถเป็นแบบอย่างของความร่วมมือให้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในวงกว้างได้ ถ้าหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถร่วมมือกับประชาชนในชุมชนในการรับมือกับสถานการณ์น้ำท่วมที่เกิดขึ้นได้ เหตุการณ์นั้นจะไม่ขยายผลจนเกิดเป็นภัยพิบัติที่รุนแรง ประชาชนในชุมชนก็จะเห็นคุณค่าของการมีชีวิตที่อยู่อย่างปลอดภัย และสามารถเป็นเกราะป้องกันที่ดีในการรับมือกับสถานการณ์น้ำท่วมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนมีทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Fosler & Berger, 1982; Weisbord, 1992; Balum, 1993; Frost & Sullivan, 2006; Hinds & McGrath, 2006; Wise, 2006; Cook, 2009) แต่พบว่าการศึกษาวิจัยเพื่อหาหลักฐานมาสนับสนุนทฤษฎีเชิงประจักษ์ (Empirical Research) ในการระบุเส้นทางความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุของความร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งพบน้อยมากในประเทศไทย และยังไม่มีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว จึงทำให้การศึกษาเรื่อง “รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ของประเทศไทย” จึงมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะค้นหาว่าสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเป็นอย่างไร และปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากได้อย่างเหมาะสม

คำถามการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัยไว้ดังนี้

1. สภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ เป็นอย่างไร
2. ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้
3. รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ควรเป็นแบบใด

วัตถุประสงค์

ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้
3. เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้นอกจากสามารถให้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้แล้วยังเกิดประโยชน์ในประเด็นต่อไปนี้

1. ทางวิชาการ

- 1.1 ทราบถึงสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ได้
- 1.2 กำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการจัดการน้ำท่วมบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ได้
- 1.3 ได้รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ได้

2. การนำความรู้ไปใช้

- 2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำรูปแบบความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
- 2.2 ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร ทั้งในระดับกระทรวง ภูมิภาค และท้องถิ่นสามารถนำผลการศึกษานี้ไปพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดความร่วมมือของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาครอบคลุมประเด็นที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เพื่อนำไปกำหนดรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะแรก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ของการวิจัยระยะนี้ คือ ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ และคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการ พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำปากพอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนรวม 125 คน

ระยะที่สอง กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการ พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) จำนวนรวม 400 คน

ระยะที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของการวิจัยระยะนี้ คือ คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการ พนักงานของเทศบาลตำบลนาแหรง และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนาแหรง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวนรวม 22 คน รายละเอียดจะนำเสนอในบทที่ 3

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระสามารถกำหนดได้จากผลการวิเคราะห์ของการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีจุดเน้นของการศึกษาอยู่ที่สภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ในขณะที่ตัวแปรตาม คือ ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน รายละเอียดจะนำเสนอในบทที่ 3

5. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากตามที่ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้กำหนด คือ พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รายละเอียดจะนำเสนอในบทที่ 3

6. ขอบเขตด้านวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีโดยการออกแบบวิจัยเป็นแบบหลายระยะ (The Multiphase Design) คือ ระยะแรกเป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ระยะที่สองเป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ทำการศึกษาต่อภายหลัง และระยะสุดท้ายใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ซึ่งประยุกต์มาจาก Creswell & Plano, 2011 ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือ เป็นการศึกษา วิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความร่วมมือและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ประกอบด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อค้นหาตัวชี้วัดของสภาพความร่วมมือและตัวชี้วัดของเงื่อนไขความร่วมมือ

ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ประกอบด้วยการวิเคราะห์และสรุปผลจากข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อนำเสนอตัวแปรและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่จะนำไปสู่การศึกษาและทดสอบในเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM)

ระยะที่ 3 กำหนดรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อตรวจสอบ ยืนยันรูปแบบจะทำให้ได้รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งรายละเอียดทั้งหมดแสดงในบทที่ 3

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) (Local Administrative Organizations) หมายถึง เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก คือในพื้นที่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
2. น้ำท่วม (Flood) หมายถึง ภัยพิบัติที่เกิดจากสภาวะน้ำท่วมขังหรือน้ำท่วมฉับพลันมีสาเหตุมาจากการเกิดฝนตกหนักต่อเนื่องเป็นเวลานาน สามารถแบ่งได้ดังนี้ น้ำท่วมจากน้ำป่าไหลหลากหรือน้ำท่วมฉับพลัน เกิดขึ้นเมื่อมีฝนตกหนักจนทำให้จำนวนน้ำสะสมมีปริมาณมากไหลบ่าลงสู่ที่ราบต่ำเบื้องล่างอย่างรวดเร็ว รวมทั้งน้ำท่วมขังและน้ำเอ่อล้นที่เกิดจากน้ำในแม่น้ำลำธารล้นตลิ่งหรือมีระดับสูงเอ่อท่วมล้นไหลบ่าออกจากระดับตลิ่งในแนวราบออกจากที่สูงไปยังที่ต่ำ หรือสภาพน้ำท่วมขังในเขตเมืองใหญ่ที่เกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องเป็นเวลานาน และมีระบบระบายน้ำไม่ดีพอ
3. พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ (Flood Beds) หมายถึง พื้นที่ที่ถูกน้ำท่วมเป็นประจำทุกปีในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ตามที่ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนด ประกอบด้วยพื้นที่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
4. ความร่วมมือ (Collaboration) หมายถึง ลักษณะที่เกี่ยวกับการร่วมกันปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยอาศัยการร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การกำหนดวิธีการ หรือเอื้ออำนวยความสะดวกในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และปฏิบัติงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

5. สภาพความร่วมมือ (The State of Collaboration) หมายถึง ลักษณะความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ สภาพความร่วมมือระยะก่อนเกิดภัย สภาพความร่วมมือระยะเกิดภัย และสภาพความร่วมมือระยะหลังเกิดภัย

6. เงื่อนไขของความร่วมมือ (Condition) หมายถึง องค์ประกอบที่นำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

7. รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (Model of Collaboration for Flood Management) หมายถึง วิธีการ แนวทาง และสาเหตุความสัมพันธ์ของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

8. ชุมชน (Community) หมายถึง กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ประกอบด้วยพื้นที่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีความร่วมมือกันเพื่อกระทำกิจกรรมร่วมกันที่มุ่งสู่การรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาในกลุ่มประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมซ้ำซาก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้มาจากหนังสือ บทความทางวิชาการ และผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดของการวิจัย ตัวแปร นิยามศัพท์ และระเบียบวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการจัดการน้ำท่วม: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ของประเทศไทย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติ
  2. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบ
  3. แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ
  4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในการจัดการภัยพิบัติ
  5. แนวคิดเกี่ยวกับน้ำท่วม
  6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  7. พื้นที่ศึกษา
  8. กรอบแนวคิด
- ในแต่ละหัวข้อผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการภัยพิบัติ

ในประเทศที่มีระบบการบริหารแบบกระจายอำนาจที่เข้มแข็ง รัฐบาลกลางจะต้องทำหน้าที่สนับสนุนการปกครองท้องถิ่นให้ดูแลรับผิดชอบในเรื่องความปลอดภัย ความมั่นคงหรือแก้ไขภาวะภัยพิบัติต่างๆ โดยยึดถือหลักการที่ว่า “รัฐบาลที่ดีที่สุด คือรัฐบาลที่ปกครองประเทศน้อยที่สุด” การปกครองที่น้อยที่สุดในที่นี้หมายถึง การที่รัฐบาลกลางหรืออำนาจรัฐจากส่วนกลางเข้าไปเกี่ยวข้องหรือจัดการในท้องถิ่นหรือชุมชนน้อยที่สุด ทำให้เกิดการปกครองตนเองโดยรัฐบาลท้องถิ่น (Local Self Government) โดยคนในท้องถิ่นได้รวมตัวกันและร่วมมือกันจัดการบางอย่างร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน (Yates, 2002) อาจกล่าวได้ว่าประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบมักจะยึดถือรูปแบบการบริหารแบบการกระจายอำนาจ ขณะเดียวกันก็จะมี การปกครองท้องถิ่นที่เข้มแข็ง อันจะดูได้จากประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจที่จะใช้หรือจัดสรรทรัพยากรภายในท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของหมู่ประชาชนที่มาร่วมตัวกันเป็นชุมชน และเพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงหน้าที่ (Function) ของการสร้างความมั่นคงให้แก่ประชาชนในรุ่นปัจจุบันและในอนาคต

สำหรับการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยได้เริ่มวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2440 และต่อมามีการยกฐานะและจัดตั้งการปกครองท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ ขึ้นตามหลักการกระจายอำนาจ (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539) ซึ่ง Cheema & Rondinelli (1983) ได้ให้คำอธิบายสนับสนุนการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นไว้หลายประการ ประการแรก การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากรจากภาครัฐ เนื่องจากหน่วยงานท้องถิ่นซึ่งทำงานใกล้ชิดพื้นที่ ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นดีกว่า ทั้งยังสอดคล้องกับหลักความหลากหลาย (Diversity) เนื่องจากสภาพความต้องการของประชาชนแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน ประการที่สอง ลดความล่าช้าของระบบการทำงานของราชการส่วนกลาง ประการที่สาม ความรู้ในท้องถิ่น (Local/Indigenous Knowledge) จะถูกนำมาใช้ได้มากกว่า ประการที่สี่ การมีตัวแทนของกลุ่มคนที่หลากหลายจะช่วยให้การกำหนดนโยบายของภาครัฐจำเป็นต้องคำนึงถึง “ความเป็นธรรม” (Equitable) ประการที่ห้า นโยบายการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นช่วยกระจายเงินและ “ความสามารถ” ซึ่งแฝงอยู่ในตัวบุคคลให้ท้องถิ่น ประการที่หก การให้องค์กรท้องถิ่นมีอิสระโดยมีการสนับสนุนด้านการคลัง ทำให้เกิดการบริหารที่คล่องตัว มีความริเริ่มสร้างสรรค์มากกว่าการให้บริการของส่วนกลางที่จะมีลักษณะ “ยูนิฟอร์ม” (Uniform) เช่นเดียวกับ Montagu (1984) ที่ได้ให้ความเห็นว่ากระบวนการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ของการปกครองท้องถิ่นจะต้องอยู่บนพื้นฐานการกระจายอำนาจ รวมทั้งประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตามจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในการร่วมแก้ไขปัญหาร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ด้วย

โกวิทช์ พวงงาม (2548) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่หลายประการ ดังนี้ คือ

1) เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในด้านการเงิน บุคลากร ตลอดจนระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการให้บริการชุมชนและทำให้เกิดความประหยัด เนื่องจากหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ จะมีเงินงบประมาณ สามารถหารายได้ให้กับท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นเป็นจำนวนมากและแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาลไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้รอบคอบ

2) เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพราะความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับบริการจากรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียวอาจไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมักมีความล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชนเป็นผู้บริหารย่อมจะสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง

3) เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารอบอบประชาชนไปโดยแก่ประชาชน โดยการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ทั้งในบทบาทของฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ การปฏิบัติหน้าที่ในหลากหลายบทบาท มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยระดับชาติได้เป็นอย่างดี กล่าวคือตามโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยฝ่ายบริหารและสภาท้องถิ่น คานอำนาจกันโดยสภาท้องถิ่นมีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานฝ่ายบริหารท้องถิ่น อีกทั้งกฎหมายยังเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตรวจสอบนักการเมืองท้องถิ่น นอกเหนือจากนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังถูกตรวจสอบโดยหน่วยงานตรวจสอบของภาครัฐ คือ อำเภอ/จังหวัด ดังนั้นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้วัตถุประสงค์ของการใช้อำนาจหน้าที่เป็นเกณฑ์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ อำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะ (Service Public) และอำนาจหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบ (Police)

อย่างไรการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบันจำแนกออกได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบทั่วไปประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล 2) รูปแบบพิเศษ ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (ชเนศวร์ เจริญเมือง, 2550) โดยรัฐบาลได้มอบอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง (Devolution) ซึ่งเป็นกรรมวิธีของการกระจายอำนาจทางการปกครอง (Decentralization) และการถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นนโยบายระดับชาติตามแนวทางของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกรอบและแผนแม่บททำให้เกิดการปรับองค์กรทั้งในราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐ การปฏิรูปทางการเมือง การกระจายความเจริญไปสู่ชนบท การจัดบริการสาธารณะให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้าใจปัญหาและจัดทำภารกิจได้ดีกว่าส่วนกลาง (ชเนศวร์ เจริญเมือง, 2550) ถึงแม้ได้นำการปกครองท้องถิ่นเข้ามาใช้ในสังคมไทยมาเป็นเวลากว่า 100 ปีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคมากมาย ทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ กล่าวคือ การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ กระทำตามภารกิจที่กำหนด วิถีปฏิบัติยึดถือระเบียบและกฎหมาย การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยทั่วไปจึงไม่คล้องตัวเท่ากับธุรกิจส่วนบุคคล หน่วยราชการท้องถิ่นมีหน้าที่ผลิตบริการสาธารณะท้องถิ่น (Local Public Services) มีภารกิจที่จะต้องกระทำและภารกิจที่อาจจะกระทำ ซึ่งมีหลายด้านหรือเรียกว่า “อเนกประสงค์” (Multi-

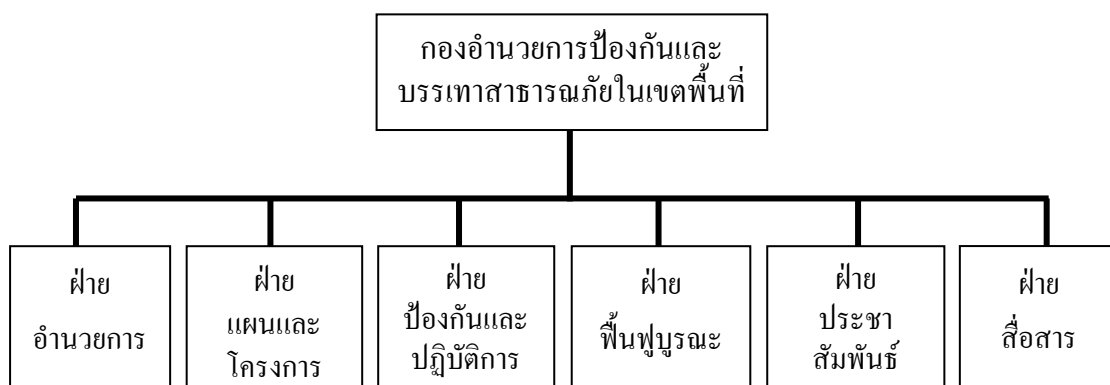
Functions) ตั้งแต่ดูแลถนน ทางระบายน้ำ ตลาด การศึกษา อนามัยและการป้องกัน โรคติดต่อ การจัดสวัสดิการช่วยเหลือคนด้อยโอกาส คนพิการ คนชรา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และภารกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ทวิดา กมลเวชช, 2554) ซึ่งตามหลักการของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 16 (29) และ (30) ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ซึ่งได้แก่เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยา มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542) อาจกล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานหลักและมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ในทางเดียวกันสำนักงานว่าด้วยกลยุทธ์ระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (United Nations International Strategy for Disaster Reduction, 2010) ได้เสนอบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ได้แก่ 1) บทบาทในการประสานงานกับผู้ที่มีส่วนได้เสียเพื่อความยั่งยืนในการส่งเสริมการลดความเสี่ยงในพื้นที่ที่ประสบอันตรายจากภัยพิบัติ ซึ่งบทบาทความเป็นผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นสิ่งสำคัญ กล่าวคือการใช้ความเป็นผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการประสานงานกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ในประเทศเปรู สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติได้สนับสนุนให้เทศบาลในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวประสานงานกับผู้นำของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการกระบวนการกู้คืนความเสียหายจากภัยพิบัติ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกรุงจาการ์ตาของประเทศอินโดนีเซียร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่อื่น เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านเทคนิคและดำเนินการร่วมกันในการปรับปรุงระบบเตือนภัยน้ำท่วม เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อที่จะประสานงาน การใช้ทรัพยากรร่วมกันและร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย 2) บทบาทในการร่วมมือกับประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างวิธีการในการจัดการภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพโดยเชื่อมโยงกับนโยบายของรัฐบาล เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมรู้ดีในวิธีการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ของตนเอง โดยต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการฝึกอบรม ตลอดจนการหามาตรการในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อลดการบาดเจ็บล้มตายของประชาชน 3) บทบาทในการสร้างจิตความสามารถของตนเองและดำเนินการร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการวางแผนพัฒนา การควบคุมการใช้ที่ดิน การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการประชาชน และการฟื้นฟู โดยต้องร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติ และ 4) บทบาทในการประดิษฐ์และใช้เครื่องมือที่เป็น

นวัตกรรมและเทคนิคในการจัดการภัยพิบัติซึ่งสามารถลอกเลียนแบบจากที่อื่นเพื่อนำมาปรับใช้ในพื้นที่ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขนาดเล็กและคล่องตัวกว่ารัฐบาลกลางในการพัฒนาและการทดสอบใช้เครื่องมือใหม่และเทคนิคต่างๆในการจัดการภัยพิบัติ

การจัดการสาธารณสุขของประเทศไทยแต่เดิมดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 ต่อมาได้มีการออกเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 เพื่อใช้เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการสาธารณสุขที่อาจจะเกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือโดยน้ำมือมนุษย์ ซึ่งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ให้จังหวัดเป็นหน่วยงานหลักที่กำกับดูแลการจัดการสาธารณสุขในภาพรวมในพื้นที่เขตจังหวัด ทำหน้าที่จัดหาทรัพยากรสำหรับการปฏิบัติให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้สำหรับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อาทิ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน ภาคส่วนอื่น ๆ ในขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นเป็นภารกิจหลัก เนื่องจากท้องถิ่นเป็นพื้นที่แรกที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ภัยพิบัติ โดยให้ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้อำนวยการท้องถิ่นและบุคลากรของหน่วยท้องถิ่นเป็นกำลังสำคัญในการบรรเทาสาธารณภัยทั้งการช่วยเหลือด้านปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดพ้นจากสถานการณ์วิกฤติ มีอำนาจในการดำเนินการปฏิบัติการแก้ไขสถานการณ์ในพื้นที่ นอกจากนี้ผู้นำท้องถิ่นยังได้รับมอบอำนาจหน้าที่การสั่งการและระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อีกทั้งแจ้งความต้องการแก่ผู้อำนวยการอำเภอหรือผู้อำนวยการจังหวัดตามกรณีเพื่อขอความช่วยเหลือในการสั่งการประสานการจัดการร่วมกันระหว่างจังหวัดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในลักษณะของการบูรณาการความร่วมมือและความช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางทรัพยากร เครื่องมือเทคนิค และกำลังพล และทรัพยากรอื่น ๆ ที่จำเป็น เพื่อสร้างประสิทธิภาพให้กับการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550)

อย่างไรก็ตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะการเป็นหนึ่งหน่วยปฏิบัติจึงต้องมีการเตรียมการจัดตั้งกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญสถานการณ์ โดยการจัดองค์กรรับผิดชอบการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในที่นี่จะอยู่ในรูปของกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของค์การบริหารส่วนตำบล กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาล และกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งแต่ละองค์กรจะมีผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล) เป็นผู้อำนวยการ และมีปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดเทศบาลและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล) เป็นผู้ช่วย และมีหน่วยงานและสมาชิกภายในท้องถิ่นร่วมปฏิบัติงานในกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550) ซึ่งโครงสร้างกองอำนาจการของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะมีการจัดโครงสร้างการจัดการในแบบเดียวกันตามภาพประกอบ 1 ดังนี้

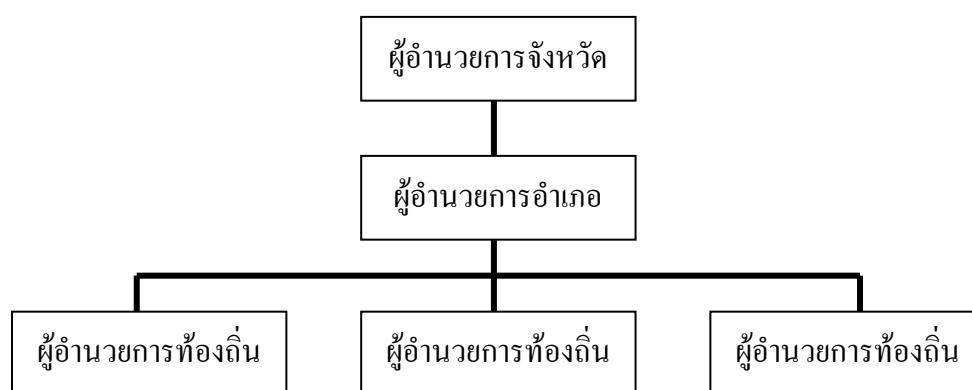

ภาพประกอบ 1 แสดงโครงสร้างกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่
ที่มา : แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553-2557, หน้า 44

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 21 ได้กำหนดว่าเมื่อเกิดหรือคาดว่าจะเกิดสาธารณภัยขึ้นในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใดให้ผู้อำนาจการท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้นเข้าดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็ว และแจ้งให้ผู้อำนาจการอำเภอที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่นั้นและผู้อำนาจการจังหวัดทราบทันที และให้ผู้อำนาจการท้องถิ่นมีอำนาจดังต่อไปนี้ คือ 1) สั่งข้าราชการพลเรือน พนักงานส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ เจ้าพนักงาน อาสาสมัครและบุคคลใด ๆ ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัยให้ปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามความจำเป็นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2) ใช้อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้และยานพาหนะของหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่อยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัยเท่าที่จำเป็นเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 3) ใช้เครื่องมือสื่อสารของหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนทุกระบบที่อยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัยหรือท้องที่ที่เกี่ยวข้อง 4) ขอความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 5) สั่งห้ามเข้าหรือให้ออกจากพื้นที่ อาคารหรือสถานที่ที่กำหนด และ 6) จัดให้มีการสงเคราะห์ผู้ประสบภัยโดยทั่วถึงและรวดเร็ว (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550)

จะเห็นได้ว่านอกเหนือไปจากการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการสาธารณสุขในระดับพื้นที่แล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยผู้นำท้องถิ่นยังได้รับมอบอำนาจหน้าที่การสั่งการและระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติอีกด้วย อย่างไรก็ตามลักษณะสำคัญของปัญหาสาธารณสุขอยู่ที่การขยายความเสียหายวงกว้างก้าวข้ามขอบเขตพื้นที่การปกครองขององค์กรหนึ่งสู่อีกองค์กรหนึ่งได้ การดำเนินการจัดการสาธารณสุขที่เกิดขึ้นจะต้องอาศัยอาศัยอำนาจการสั่งการจากหน่วยงานปกครองซึ่งอยู่เหนือกว่าระดับการปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลาย เพื่อให้สามารถควบคุมและกำกับดูแลการดำเนินการแก้ปัญหา พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ. 2550 มาตรา 22 กำหนดให้ผู้อำนวยการท้องถิ่นที่มีความจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐที่อยู่นอกเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ของตน ให้แจ้งต่อผู้อำนวยการอำเภอหรือผู้อำนวยการจังหวัดตามกรณีเพื่อขอความช่วยเหลือในการสั่งการ ถือเป็นการประสานการปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นเพื่อให้ภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขบรรลุผลสำเร็จ รูปแบบการประสานการปฏิบัติได้กำหนดให้อยู่ในรูปของการประสานการปฏิบัติในแนวดิ่งเป็นสายทางการประสานหลัก กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล) เป็นหน่วยงานหลักในการป้องกันภัยและจะได้รับการประสานการปฏิบัติจากหน่วยอำเภอและจังหวัดในแนวดิ่งเมื่อสาธารณสุขได้ขยายสภาพปัญหาเกินขอบเขตพื้นที่เดียวจะรับไหวและจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรจำนวนมากและมีศักยภาพเกินกว่าขีดความสามารถของทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ สามารถอธิบายด้วยภาพประกอบ 2 ดังนี้

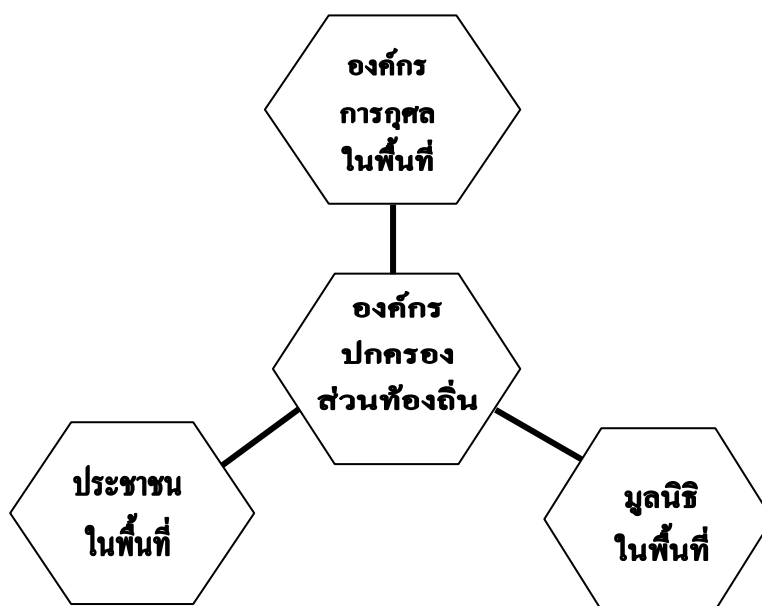
ภาพประกอบ 2 แสดงการประสานการปฏิบัติการจัดการสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแนวดิ่ง

ที่มา : ดัดแปลงจากพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ. 2550 มาตรา 21 22 และ 23

จากแผนภาพ ผู้อำนวยการท้องถิ่นจะเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานการปฏิบัติขอความช่วยเหลือจากผู้อำนวยการอำเภอ (กองอำนวยการเฉพาะกิจของอำเภอ) เพื่อให้ประสานขอทรัพยากรจากผู้อำนวยการจังหวัด (กองอำนวยการเฉพาะกิจของจังหวัด) เป็นไปตามลำดับชั้น เนื่องจากเงื่อนไขด้านทรัพยากรที่กฎหมายได้กำหนดให้แต่ละองค์กรครอบครองแตกต่างกัน (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550)

สำหรับการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรภายนอก ได้แก่ องค์กรสาธารณกุศล มูลนิธิ หน่วยทหาร องค์กรระหว่างประเทศ สามารถจำแนกการประสานการปฏิบัติออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

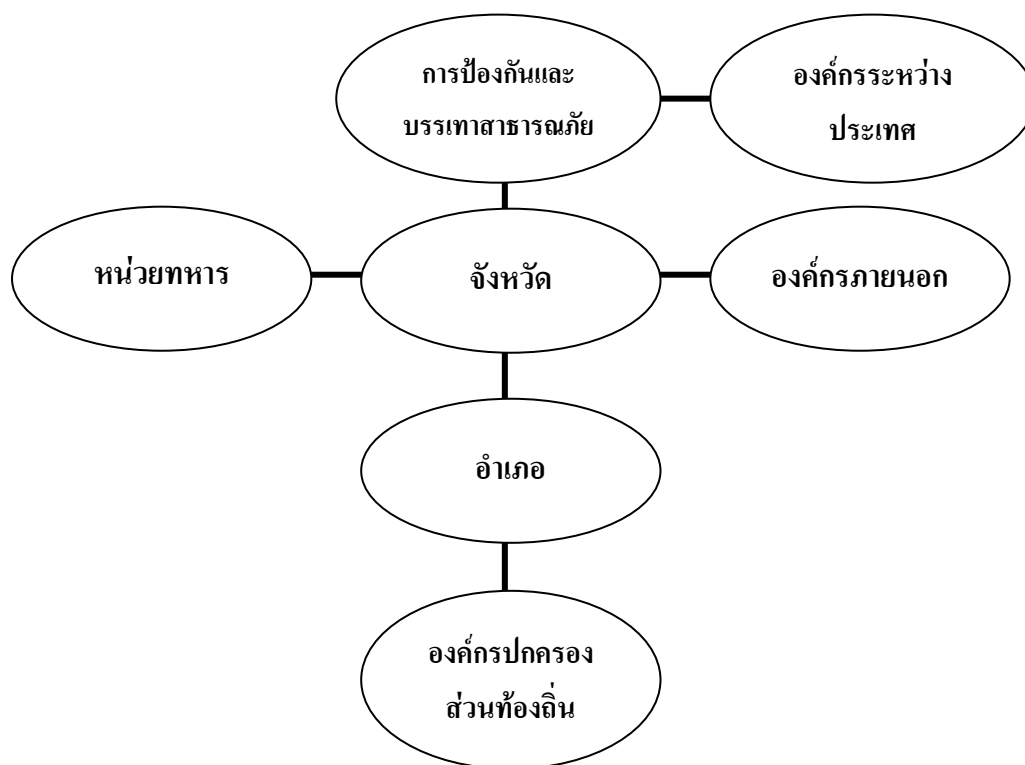
1) รูปแบบการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรการกุศล มูลนิธิ และประชาชนในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสั่งการให้องค์กรการกุศล มูลนิธิ และประชาชนในพื้นที่ได้โดยตรงโดยอำนาจของผู้อำนวยการเฉพาะกิจแห่งพื้นที่แต่ละแห่ง ดังแสดงในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงรูปแบบการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรการกุศล มูลนิธิและภาคประชาชนในพื้นที่

ที่มา : ดัดแปลงจากแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2557 หน้า 40

2) รูปแบบการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยทหาร องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรภายนอกเขตการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประสานการปฏิบัติการผ่านจังหวัดเพื่อขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานเหล่านี้ โดยเฉพาะแนวทางการประสานการปฏิบัติระหว่างจังหวัดกับหน่วยทหารในพื้นที่จะอยู่ในรูปแบบของการทำข้อตกลงความร่วมมือตามที่กฎหมายได้กำหนดและสำหรับการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรระหว่างประเทศ ต้องอาศัยจังหวัดในการประสานขอความร่วมมือกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อประสานกับกระทรวงการต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศต่อไป (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2553) สามารถอธิบายตามภาพประกอบ 4 ดังนี้

ภาพประกอบ 4 แสดงรูปแบบการประสานการปฏิบัติระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยทหาร องค์กรระหว่างประเทศและองค์กรภายนอกเขตการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่

ที่มา : ดัดแปลงจากแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553-2557 หน้า 40-41

จากลักษณะการจัดการภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างต้น ต้องอาศัย ศักยภาพด้านต่างๆ ทั้งความรู้พื้นที่ ทักษะความชำนาญ ความเข้าใจสถานการณ์ กำลังคนและความร่วมมือ ตลอดจนการติดตามประเมินผลมาตรการรับมือต่างๆ กระบวนการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยเป็นระบบการทำงานเชิงรุกที่ต้องมีการเตรียมความพร้อม การวางแผนการดำเนินงาน การลดความเสี่ยงและผลกระทบจากเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นตามขั้นตอนของการจัดการภัยพิบัติ โดย Warfield (2004) ได้ระบุขั้นตอนการดำเนินงานตามวัฏจักรการจัดการภัยพิบัติ ดังนี้ คือ ระยะเวลา ก่อนเกิดภัย เป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดการป้องกันและลดผลกระทบของภัยและการเตรียมความพร้อม เพื่อให้การปฏิบัติ เมื่อมีเหตุสาธารณภัยเกิดขึ้น ลดอันตรายและความสูญเสียให้มากที่สุด ซึ่งมี กิจกรรมแต่ละด้าน คือ

1. การสร้างความตระหนักแก่ชุมชน ให้ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนป้องกันและลดผลกระทบจากสาธารณภัย

2. การจัดทำมีการประเมินความล่อแหลมเสี่ยงภัย สำรวจพื้นที่เสี่ยงภัย
3. การจัดทำมีแผนเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติสำหรับชุมชน
4. การจัดทำมีการฝึกซ้อมแผน
5. การจัดเตรียมทรัพยากรกู้ภัยและช่วยชีวิต
6. การจัดเตรียมระบบสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน
7. การจัดเตรียมสถานที่หลบภัย เส้นทางอพยพ และสำรองอาหาร น้ำดื่ม
8. การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ เมื่อคาดว่าจะเกิดสาธารณภัย

ระยะขณะเกิดภัย เป็นการดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยการระดมทรัพยากร ต่าง ๆ เพื่อการระงับภัยหรือลดความรุนแรงของภัยที่เกิดขึ้น กิจกรรมที่สำคัญประกอบด้วย

1. การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ เพื่อให้หน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือได้ ประสานการดำเนินการกับผู้อำนวยการเหตุการณ์ มีการสั่งการแก้ไขปัญหาอย่างมีเอกภาพ
2. การแจ้งเตือนภัย ซึ่งแบ่งเป็นการแจ้งเตือนล่วงหน้าและการเตือนฉุกเฉิน
3. การเข้าระงับเหตุบรรเทาภัยให้ยุติโดยเร็ว
4. การค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัย นำส่งสถานพยาบาล
5. การจัดทำมีอาหาร น้ำดื่ม เสื้อผ้า ที่พักฉุกเฉิน เวชภัณฑ์
6. การติดต่อสื่อสาร
7. การอพยพประชาชน
8. การปฐมพยาบาล
9. การดูแลความปลอดภัยบริเวณสถานที่เกิดภัยพิบัติและสถานที่รองรับการอพยพ

10. สถานที่ การจัดทำข้อมูล การรายงานสถานการณ์ความเสียหาย ผู้ที่ได้รับผลกระทบที่มีการแบ่งแยกเพศ – หญิงชาย อายุ และรายละเอียดแสดงข้อมูลให้ปรากฏในพื้นที่สาธารณะ

และระยะหลังจากภัยพิบัติแล้ว ซึ่งภัยพิบัติเมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมสร้างความเสียหายและส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ รวมถึงคุณภาพชีวิตของผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งจำเป็นต้องจัดให้มีการฟื้นฟูบูรณะ ประกอบด้วยกิจกรรม กล่าวคือ

1. การตั้งหน่วยบรรเทาทุกข์ เช่น ปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บ การขนย้ายผู้ประสบภัย และทรัพย์สิน ไปยังที่ปลอดภัย การเลี้ยงดูผู้ประสบภัยที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในระยะแรก เป็นต้น

2. การประเมินความเสียหายและความช่วยเหลือให้ตรงตามความต้องการผู้ประสบภัย

3. การสำรวจสิ่งก่อสร้าง สาธารณูปโภคที่ชำรุดเสียหาย

4. การกำจัดสิ่งปฏิกูล การรื้อถอนทำลายซากปรักหักพัง

5. การซ่อมแซมบ้านเรือนผู้ได้รับผลกระทบรวมทั้งอาคารพื้นที่สาธารณะประโยชน์ และสาธารณูปโภคให้สามารถใช้งานได้ตามปกติโดยเร็ว

6. สื่อสารประชาสัมพันธ์ให้บริการกิจกรรม ฟื้นฟูสภาพจิตใจเพื่อสร้างขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้ได้รับความเสียหายและผู้ได้รับผลกระทบ

7. ฟื้นฟูสภาพชีวิตความเป็นอยู่ การให้บริการภาครัฐ การจ้างงานและการประกอบอาชีพ

ซึ่งสอดคล้องกับ Beachley (2005) ที่ได้อธิบายว่าวงจรการเกิดสาธารณภัย/ภัยพิบัติ (Disaster Cycle) แบ่งได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะก่อนเกิดภัย (Pre-Impact Phase) หมายถึง ช่วงเวลาที่ยังไม่มีภัยเกิดขึ้น นับตั้งแต่ช่วงเวลาปกติที่ยังไม่มีสิ่งบอกเหตุว่าจะมีภัยเกิดขึ้นจนถึงช่วงเวลาที่สิ่งบอกเหตุว่ากำลังจะมีภัยเกิดขึ้นเป็นช่วงเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อป้องกันความเสียหายหรือลดความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้น 2) ระยะขณะเกิดภัย (Impact Phase) หมายถึง ช่วงเวลาที่มีภัยเกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายทั้งแก่ชีวิตและทรัพย์สิน เป็นช่วงเวลาที่ผู้ประสบภัยมักหลีกเลี่ยงได้ยาก หรือควบคุมสถานการณ์ไม่ได้ หน่วยงานต่าง ๆ อาจต้องเริ่มให้ความช่วยเหลือ และ 3) ระยะหลังเกิดภัย (Post-Impact Phase) หมายถึง ช่วงเวลาที่ภัยได้ผ่านพ้นไปแล้ว เป็นช่วงเวลาที่หน่วยงานต่าง ๆ ต้องให้ความช่วยเหลือทั้งด้านการบรรเทาภัยและการฟื้นฟูสภาพในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้ประสบภัยเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการดูแลจัดหาอาชีพและการฟื้นฟูบูรณะอาคารบ้านเรือนและสาธารณูปโภคต่าง ๆ ด้วย และยังคงสอดคล้องกับ

Carter (2008) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการและการดูแลตามวัฏจักรการจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management Cycle) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะเช่นกัน คือ ระยะก่อนเกิดภัย (Pre-Impact Phase) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินสาธารณภัย (Disaster Assessment) ด้วยการศึกษารวบรวมข้อมูลทั้งด้านภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมและสถิติการเกิดของภัย รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความขัดแย้งในสังคมต่าง ๆ ด้วย สาธารณภัยเกือบทุกประเภททั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์สามารถคาดการณ์หรือประเมินได้ทั้งสิ้น การประเมินสาธารณภัยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นประกอบด้วย

1.1 การประเมินภัย (Hazard Assessment) เป็นการกำหนดโอกาสในการเกิดภัยในแต่ละพื้นที่และแต่ละเวลา สิ่งที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ข้อมูลของภัยเกี่ยวกับชนิด ความถี่ของการเกิด ระยะเวลาที่เกิด ความรุนแรง ความสามารถในการพยากรณ์ รวมถึงข้อมูลชุมชนและสิ่งแวดล้อม

1.2 การประเมินกลุ่มเสี่ยง (Vulnerability Assessment) เป็นการประเมินหรือวิเคราะห์ผลที่จะเกิดจากภัยที่มีผลกระทบต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งประชาชน ทรัพย์สิน สิ่งก่อสร้าง สาธารณูปโภค ทรัพยากรธรรมชาติ โดยประเมินผลกระทบทั้งด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ

1.3 การประเมินการจัดการภัย (Manageability Assessment) เป็นการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้โอกาสของการพบกันระหว่างภัยและกลุ่มเสี่ยงน้อยลง เช่น ความตระหนักของประชาชนและรัฐ การมีกฎหมายหรือนโยบายในการดำเนินงาน การเตรียมพร้อมรับภัย เป็นต้น

2. การป้องกันสาธารณภัย (Prevention) เป็นการป้องกันการเกิดสาธารณภัยและป้องกันไม่ให้ประชาชนหรือสิ่งของต่าง ๆ ได้รับความเสียหายจากสาธารณภัย ซึ่งสามารถกระทำได้โดย

2.1 การกำหนดนโยบายในระดับชาติที่ชัดเจนในด้านการป้องกันหรือลดสาธารณภัย รวมถึงการกำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงานรองรับนโยบาย ด้วย เช่น การกำหนดให้มีโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการปลูกป่าชายเลนและมีคณะกรรมการต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เช่น คณะกรรมการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เป็นต้น นโยบายที่ชัดเจนเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางในการจัดการสาธารณภัยแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2.2 การสร้างความตระหนักและการให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณภัยแก่ประชาชน โดยความรู้ที่ควรให้แก่ประชาชนควรประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับผล และผลกระทบจากภัยต่อตนเอง การปฏิบัติก่อนและหลังการเกิดภัย แนวทางการช่วยเหลือของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระยะต่าง ๆ ของการเกิดภัย สำหรับความรู้เพื่อดูแลตนเองที่ประชาชนควรได้รับ ได้แก่ เรื่องการรู้จักภัยและการหลบภัย การปฐมพยาบาลและการเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัย เป็นต้น

2.3 การใช้กฎหมาย รัฐต้องกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสาธารณภัย การจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบ การควบคุมการก่อสร้าง การแบ่งเขตการใช้ พื้นที่/ที่ดิน ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดสาธารณภัยด้วย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ การจราจร กฎหมายควบคุมอาคารสูง กฎหมายจำกัดเขตโรงงาน อุตสาหกรรม เป็นต้น

3. การลดความรุนแรงของสาธารณภัย (Mitigation) เป็นมาตรการเฉพาะที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความรุนแรง ความเสียหาย ผลกระทบของสาธารณภัยที่จะเกิดกับผู้ประสบภัย ชุมชนและประเทศชาติ ไม่ได้มุ่งเน้นจัดการที่สาเหตุ ซึ่งวิธีการหรือแนวทางในการลดความรุนแรงของสาธารณภัยนั้นสามารถใช้แนวทางเดียวกับการป้องกันสาธารณภัยได้ มีทั้งที่เป็นรูปแบบ โครงสร้างต่าง ๆ และที่เป็นข้อกำหนด ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ แต่วิธีการหรือแนวทางในการลดความรุนแรงของสาธารณภัยนิยมที่จะกำหนดในรูปแบบที่เฉพาะเจาะจง เช่น

3.1 การกำหนดหลักเกณฑ์/มาตรฐานสำหรับสิ่งก่อสร้าง โดยเฉพาะสิ่งก่อสร้างในบริเวณที่เสี่ยงภัย เช่น ที่พักอาศัยในบริเวณที่เกิดวาตภัย แผ่นดินไหวบ่อยครั้ง เป็นต้น

3.2 การแบ่งเขตการใช้ที่ดิน โดยเมื่อประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัย ชนิดต่าง ๆ ได้แล้ว อาจแบ่งเขตที่ดินสำหรับการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เขตที่พักอาศัย เขตโรงงาน อุตสาหกรรม เขตเพาะปลูก ฯลฯ หรือใช้การแบ่งเขตเพื่อกำหนดเป็นเขตต้องห้ามสำหรับการสร้างอาคารเขตจำกัดที่อนุญาตให้ก่อสร้างอาคารได้ แต่ต้องระบุความมั่นคงแข็งแรงเป็นพิเศษ เขตเตือนภัยที่เป็นเขตที่อนุญาตให้ก่อสร้างอาคารได้ตามปกติ เป็นต้น

3.3 การกำหนดระเบียบในการก่อสร้างอาคารสูง การควบคุมสารพิษ ฯลฯ

3.4 การเปลี่ยนฤดูกาลในการทำการเกษตรเพื่อให้การเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จสิ้นก่อนช่วงเวลาของการเกิดสาธารณภัย เช่น การเปลี่ยนเวลาในการเริ่มปลูกข้าวให้เร็วขึ้น เพื่อให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ก่อนน้ำท่วม เป็นต้น

3.5 การก่อสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ ในสถานที่ที่ห่างจากบริเวณพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัยได้ง่าย เช่น การสร้างถนนห่างจากริมน้ำหรือเชิงเขา เป็นต้น

4. การเตรียมพร้อมรับสาธารณภัย (Preparedness) เป็นมาตรการซึ่งช่วยให้รัฐ ชุมชนและบุคคลตอบสนองต่อสถานการณ์สาธารณภัยได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพวิธีการหรือแนวทางในการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์สาธารณภัยกระทำได้โดย

4.1 การจัดทำแผนสาธารณภัย ซึ่งเป็นแผนหลักทั่ว ๆ ไปสำหรับสาธารณภัยรูปแบบต่าง ๆ อาจประกอบด้วยแผนป้องกันสาธารณภัย แผนรับสาธารณภัย ฯลฯ ก็ได้ ในแผนสาธารณภัยนี้ต้องกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน แผนนี้

เมื่อจัดทำแล้วต้องมีการฝึกซ้อมเป็นระยะ ๆ และต้องปรับให้เข้ากับสถานการณ์สาธารณสุขที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

4.2 การจัดเตรียมสถานที่สำหรับการอพยพเคลื่อนย้ายประชาชน/ผู้ประสบภัย ซึ่งต้องพิจารณาถึงความสะดวกรวดเร็ว ปลอดภัยในการเคลื่อนย้ายและการพักอาศัยด้วย

4.3 การจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งในส่วนของประชาชนและรัฐ เช่น เครื่องอุปโภค บริโภคต่าง ๆ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค) เป็นต้น

5. การเตือนภัย (Warning) เป็นการให้ข่าวสารสัญญาณต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนทราบว่าจะมีภัยเกิดขึ้น รวมทั้งลักษณะและการดำเนินของภัยว่าเป็นอย่างไร การเตือนภัยที่ดีต้องชัดเจนทั้งระบบ วิธีการ การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ต้องเผยแพร่ให้ทราบในทุกระดับทั้งภาครัฐและประชาชน ซึ่งระบบการเตือนภัยควรต้องเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น/ชุมชนนั้น

ส่วนการจัดการและการดูแลในระบะเกิดภัย (Impact Phase) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การควบคุมภัย (Control Hazard) เป็นการระงับให้ภัยนั้นคงอยู่เท่าเดิมหรือลดการทำลายมิให้ภัยนั้นขยายออกไป ซึ่งวิธีการหรือแนวทางในการควบคุมภัยที่สำคัญ คือ

1.1 การวิเคราะห์ภัย เป็นกิจกรรมที่จำเป็นซึ่งต้องกระทำอย่างรีบด่วน โดยการสำรวจความเสียหายในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อจะทราบถึงขนาดของภัยที่เกิดขึ้นว่ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด

1.2 การใช้แผนสาธารณสุข ทันทิที่เกิดสาธารณสุขขึ้นและมีความรุนแรงตั้งแต่ขนาดกลางซึ่งผู้ประสบภัยไม่สามารถระงับได้ด้วยตนเองแล้วต้องมีการแจ้งภัยเพื่อให้ผู้ที่มีหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนสาธารณสุขเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมเพื่อให้ภัยนั้นสงบลงโดยเร็ว สูญเสียทรัพย์สินน้อยที่สุดและผู้ประสบภัยได้รับความปลอดภัยมากที่สุด

2. การกู้ภัย (Rescue) เป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและระงับภัยที่เกิดขึ้นให้ลดน้อยลง การกู้ภัยควรกระทำทันทีในขณะเกิดสาธารณสุข การกู้ภัยและการช่วยเหลือผู้ประสบภัยต้องมีการฝึกอบรมและมีอุปกรณ์เครื่องใช้และบุคลากรที่พร้อมจะปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่จะปฏิบัติงานกู้ภัยจะต้องมีการแยกประเภท มีการจัดรูปแบบของหน่วยงานมีการกิจหน้าที่และการติดต่อประสานงานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งวิธีการหรือแนวทางในการกู้ภัยที่สำคัญคือ

2.1 การค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัย การค้นหาผู้ประสบภัยต้องคำนึงถึงสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ผู้ดำเนินการช่วยเหลือต้องพิจารณาว่าตนเองสามารถจะดำเนินการได้หรือไม่ด้วยวิธีการใด การจะค้นหาผู้ประสบภัยได้ถูกต้องรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์นั้นต้องมีการรวบรวมข้อมูลของสาธารณสุขที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อ

นำมาวิเคราะห์และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน การค้นหาผู้ประสบภัยถ้าจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือทุ่นแรงต่าง ๆ ควรพิจารณาให้เหมาะสม และอาจใช้ของที่มีอยู่ใกล้ ๆ บริเวณที่เกิดสาธารณภัยก็ได้

2.2 การให้บริการรักษาพยาบาลฉุกเฉิน การบริการที่สำคัญ ได้แก่ การปฐมพยาบาลและการจำแนกผู้ประสบภัย

2.3 การเคลื่อนย้ายและส่งต่อผู้ประสบภัย เนื่องจากการเกิดสาธารณภัยแต่ละครั้งจะมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมากเกินกว่าสถานพยาบาลใกล้เคียง หรือหน่วยเคลื่อนที่ จะให้บริการได้จึงต้องมีการส่งต่อผู้ประสบภัยไปยังสถานพยาบาลอื่น ๆ การเคลื่อนย้ายต้องกระทำด้วยความถูกต้อง รวดเร็วและต้องพยายามให้ผู้ประสบภัยได้รับการกระทบกระเทือนเนื่องจากการเคลื่อนย้ายน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.4 การช่วยเหลือฉุกเฉินอื่น ๆ นอกจากการช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลแล้ว ผู้ประสบภัยยังต้องการความช่วยเหลือในเรื่องความจำเป็นขั้นพื้นฐานอื่น ๆ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย ฯลฯ อีกด้วย

3. การติดต่อสื่อสารและการคมนาคม (Communication and Transportation) เมื่อเกิดสาธารณภัยการสื่อสารและการคมนาคมอาจถูกทำลายได้ จำเป็นต้องมีการจัดตั้งเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่จำเป็น เช่น วิทยุ โทรศัพท์ โทรสาร เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารด้วย สำหรับการคมนาคมนั้นต้องพิจารณาให้ยานพาหนะที่เหมาะสมกับลักษณะและความรีบด่วนของงานด้วย

4. การรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย (Safety and Security) สาธารณภัยทำให้สุขภาพจิตของคนเปลี่ยนแปลงและบางครั้งอาจมีการบ่อนทำลายหรือความไม่สงบเกิดขึ้น อันเป็นการซ้ำเติมภัยที่กำลังเกิดขึ้น การรักษาความสงบ ความปลอดภัย การป้องกันการโจรกรรม ป้องกันการก่อวินาศกรรม จึงเป็นสิ่งจำเป็นในขณะเกิดภัย

นอกจากนี้การจัดการและการดูแลในระยะหลังเกิดภัย (Post-Impact Phase) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การช่วยเหลือฉุกเฉินและการบรรเทาทุกข์ (Emergency Response and Relief) ต้องทำอย่างรีบด่วน เพื่อประโยชน์ในการดูแลผู้ประสบภัยซึ่งอยู่ในสภาวะจิตใจที่ระส่ำระสาย และป้องกันภาวะความผิดปกติทางจิตใจและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกด้วย การบรรเทาทุกข์โดยทั่วไปเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรจากสาขาวิชาชีพต่าง ๆ โดยการสำรวจความเสียหาย ประเมินความจำเป็นรีบด่วนจัดเตรียมแผนปฏิบัติการและเริ่มดำเนินการตามแผนอย่างรวดเร็ว มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การช่วยเหลือฉุกเฉินเป็นการดำเนินงานภายใต้ภาวะที่มีความกดดันสูงเนื่องจากต้องปฏิบัติงานภายใต้ความไม่พร้อมทั้งการติดต่อสื่อสาร การขนส่ง เครื่องมือที่

จำเป็น ฯลฯ ต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าตลอดเวลา อีกทั้งผลกระทบต่อด้านจิตใจของผู้ประสบภัยและผู้ช่วยเหลือ ดังนั้นในระยะนี้การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การเสริมสร้างความพร้อมด้านจิตใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ วิธีการหรือแนวทางในการช่วยเหลือฉุกเฉินและการบรรเทาทุกข์สามารถทำได้โดย

1.1 การดูแลช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นการดูแลช่วยเหลือทั้งด้านการรักษาพยาบาลที่ต่อเนื่องจากในการรักษาพยาบาลฉุกเฉินจนถึงการดูแลในระยะยาว การดูแลเรื่องอาหาร น้ำดื่ม น้ำใช้ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม รวมถึงการจัดการกับผู้ประสบภัยที่เสียชีวิตและผู้ที่สูงอายุด้วย

1.2 การจัดสร้างศูนย์อพยพ ศูนย์อพยพเป็นที่พักชั่วคราวหรือถาวรที่จัดขึ้นสำหรับให้ผู้ประสบภัยที่สูญเสียที่พักอาศัยได้พัก การจัดตั้งศูนย์อพยพ ควรเลือกสถานที่ให้ได้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ซึ่งควรเป็นที่ที่น้ำไม่ท่วม การถ่ายเทสิ่งปฏิกูลสะดวก อยู่ใกล้กับเส้นคมนาคม การวางแผนควรจัดให้ที่พักอยู่เป็นกลุ่ม ๆ รอบสถานบริการ เช่น จุดจ่ายน้ำ สถานพยาบาล ฯลฯ เป็นต้น

2. การฟื้นฟูบูรณะ (Recovery) เมื่อสาธารณภัยสงบและการช่วยเหลือในระยะเร่งด่วนผ่านไปแล้ว การฟื้นฟูสภาพสิ่งชำรุดเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นงานที่ต้องกระทำตามลำดับความสำคัญ บางอย่างต้องการการฟื้นฟูที่รวดเร็ว เช่น การสาธารณูปโภคแต่บางอย่างต้องใช้เวลา เช่น การสร้างถนน การสร้างที่พักอาศัย เป็นต้น ซึ่งวิธีการหรือแนวทางในการฟื้นฟูสภาพสามารถทำได้โดย

2.1 การฟื้นฟูเยียวยา เป็นการฟื้นฟูเยียวยาสุขภาพของผู้ประสบภัยทางด้านร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะการฟื้นฟูด้านจิตใจเป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ยากมีความลึกซึ้งละเอียดอ่อนต้องอาศัยความศรัทธาและความเชื่อส่วนบุคคล ตลอดจนความชำนาญของผู้ช่วยเหลือและความร่วมมือของชุมชนรวมถึงสังคมด้วย

2.2 การฟื้นฟูบูรณะ เป็นการฟื้นฟูสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ การสาธารณูปโภค ตลอดจนบริการสาธารณอื่น ๆ รวมตลอดถึงการประกอบอาชีพด้วย

2.3 การก่อสร้างใหม่ เป็นการก่อสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ทดแทนที่เสียหายจากสาธารณภัย การวางผังเมืองเป็นสิ่งจำเป็นเมื่อสาธารณภัยนั้น ก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพย์สินและการชำรุดเสียหายมากควรมีการวางแผนสำหรับการเตรียมพร้อมรับสาธารณภัยที่อาจจะเกิดขึ้นใหม่ ในระยะนี้การช่วยเหลือด้านการเงินและด้านเทคนิคต่าง ๆ มีความจำเป็นมากซึ่งอาจต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3. การประเมินผลการจัดการสาธารณภัย (Disaster Management Evaluation) เพื่อประโยชน์ที่จะทำให้ทราบว่า การแก้ไขปัญหาสาธารณภัยประสบความสำเร็จหรือไม่อย่างไร การประเมินผลนี้ควรกระทำอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้หลังเกิดสาธารณภัย โดยควรต้องประเมินถึงแผนสาธารณภัย มาตรการต่าง ๆ เช่น การป้องกัน การลดความรุนแรง การเตรียมพร้อมรับภัย การเตือนภัย การสื่อสาร คมนาคม การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การมอบหมายงานและปัจจัยอื่น ๆ ด้วย

นอกจากนี้แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553-2557 ได้กำหนดกระบวนการจัดการสาธารณภัยตามวัฏจักรการจัดการสาธารณภัย แบ่งระยะการจัดการออกเป็น 3 ระยะ เช่นเดียวกัน ดังนี้

1. ระยะก่อนเกิดภัย เป็นช่วงเวลาที่ช่วยบรรเทาสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ให้ลดระดับความรุนแรงลงได้ โดยระยะก่อนเกิดภัยแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การป้องกันและลดผลกระทบ องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำ การประเมินความเสี่ยง และความต่อแหลมของสภาพพื้นที่เพื่อเตรียมการเฝ้าระวัง และหาแนวทางการจัดการ ได้อย่างเหมาะสมเท่าทันต่อสถานการณ์ และจัดทำฐานข้อมูลด้านทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการสาธารณภัย รวมถึงการเตรียมแนวทางการประสานการปฏิบัติกับภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาในระดับพื้นที่

1.2 การเตรียมพร้อม องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมทางด้านทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณ กำลังพลและความพร้อมต่อการเผชิญภัยของประชาชน

2. ระยะเกิดภัย การบริหารจัดการในสภาวะฉุกเฉินเป็นขั้นตอนของการบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นเพื่อลดระดับความรุนแรงลงจนเข้าสู่สภาวะปกติ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553- 2557 ได้กำหนดหลักการปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัยเป็นมาตรการร่วมกัน โดยให้แต่ละหน่วยงานนำไปปฏิบัติเพื่อบริหารจัดการสาธารณภัยและช่วยเหลือประชาชน รวมถึงองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ซึ่งหลักการปฏิบัติเมื่อเกิดสาธารณภัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การแจ้งเตือนภัยและการประเมินสถานการณ์ได้กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐ อันได้แก่ กรมอุตุนิยมวิทยา ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัด อำเภอ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและเครือข่ายเฝ้าระวัง ทำหน้าที่รับผิดชอบการแจ้งเตือนภัยไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแจ้งไปสู่กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ที่คาดว่าจะเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น เพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติการในพื้นที่ทำการเฝ้าระวัง ประเมินสถานการณ์ของสภาพปัญหาและเตรียมพร้อมอพยพประชาชนให้

ปลอดภัยจากปัญหาที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการสาธารณภัย จัดทำประกาศแจ้งเตือนภัยที่มีความชัดเจนและละเอียดมากพอ โดยการแจ้งเตือนภัยในระดับท้องถิ่น จะอาศัยการแจ้งเตือนผ่านทางบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสาธารณภัยในพื้นที่และดำเนินการแจ้งเตือนภัยผ่านเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ แจ้งเตือนภัยไปยังประชาชนโดยตรงและผ่านไปยังหน่วยงานรับผิดชอบการปฏิบัติในระดับพื้นที่เพื่อแจ้งเตือนประชาชนต่อไป

2.2 การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ เมื่อสาธารณภัยเกิดขึ้นให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่แปลงสภาพเป็นศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขสถานการณ์ และเพื่อเป็นศูนย์กลางในการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าว รวมถึงทำหน้าที่อำนวยการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในส่วนราชการภาครัฐและนอกเหนือจากภาครัฐ

2.3 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในสถานะฉุกเฉิน เป็นขั้นตอนการกระจายข่าวสารที่คาดว่าจะเกิดขึ้นให้กับส่วนราชการและประชาชนได้รับรู้และทำความเข้าใจกับสถานการณ์ในทิศทางที่ถูกต้อง

2.4 การติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน เป็นกิจกรรมสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการสาธารณภัยให้ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง การสื่อสารจึงจำเป็นต้องสร้างเครื่องมือและระบบให้สามารถสอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม สามารถทำการสื่อสารระหว่างกลุ่มบุคคลและหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติการได้อย่างทั่วถึง

2.5 การประกาศพื้นที่ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน เมื่อเกิดสาธารณภัยในพื้นที่จังหวัดขึ้นยกเว้นกรุงเทพมหานคร ให้จังหวัดเป็นผู้ประกาศพื้นที่ประสบภัยพิบัติ โดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเป็นผู้จัดทำประกาศ

2.6 การค้นหาและการกู้ภัย ให้ดำเนินการจัดตั้งหน่วยเผชิญสถานการณ์เพื่อปฏิบัติการกู้ภัย ประกอบด้วย ชุดเคลื่อนที่เร็วที่สามารถเข้าถึงพื้นที่เพื่อระงับภัยได้ทันที และชุดสนับสนุนที่จัดเตรียมพร้อมไว้ ณ ที่ตั้งเพื่อรองรับการประสานการสนับสนุน

2.7 การอพยพ ในระยะก่อนเกิดภัยจะต้องมีการจัดทำแผนการอพยพเพื่อกำหนดที่ตั้งปลอดภัยสำหรับรองรับการอพยพของประชาชน พร้อมทั้งจัดเตรียมทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินการอพยพอย่างพร้อมเพียง ซึ่งเมื่อเข้าสู่ภาวะฉุกเฉินผู้บัญชาการ ผู้อำนวยการ และบุคคลอื่นที่ได้รับมอบหมายอำนาจสั่งการอพยพจะเป็นผู้สั่งอพยพประชาชนออกจากพื้นที่ดังกล่าว

2.8 การรักษาพยาบาลฉุกเฉิน เมื่อมีผู้ประสบภัยในขณะเกิดภัยชุดปฏิบัติการปฐมพยาบาลจะต้องพร้อมในการทำหน้าที่ปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้แก่ประชาชนและสามารถลำเลียงประชาชนได้เมื่อมีสภาพอาการบาดเจ็บหนักเกินกว่าจะรักษาเบื้องต้นได้

2.9 การรักษาความสงบเรียบร้อย จัดให้มีระบบและเจ้าหน้าที่เพื่อทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ประสบภัยโดยอาศัยกำลังตำรวจและประชาชนอาสาสมัครในพื้นที่ร่วมดำเนินการ

2.10 การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล เป็นหน้าที่หลักของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เนื่องจากต้องอาศัยความเชี่ยวชาญทางเทคนิคสูง

2.11 การประเมินความเสียหายและความต้องการเบื้องต้น ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจแห่งพื้นที่จะทำหน้าที่ประเมินความเสียหายและจัดทำบัญชี รายงานความเสียหายเป็นระยะ ส่งมอบให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านต่าง ๆ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

2.12 การรายงาน การรายงานข้อมูลข่าวสารให้แก่บุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบปัญหาดังกล่าวทราบนั้น ได้กำหนดให้ผู้นำชุมชนทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลเพื่อรายงานต่อกองอำนวยการเฉพาะกิจ แล้วจึงรายงานต่อไปยังกองอำนวยการเฉพาะกิจในระดับที่สูงขึ้นตามลำดับชั้นในแนวตั้ง

2.13 การรับบริจาค สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดอยู่ในขอบเขตของส่วนภูมิภาคทำให้การรับบริจาคจึงเป็นภารกิจของจังหวัดในการรับบริจาคสิ่งของสาธารณะและส่งมอบให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

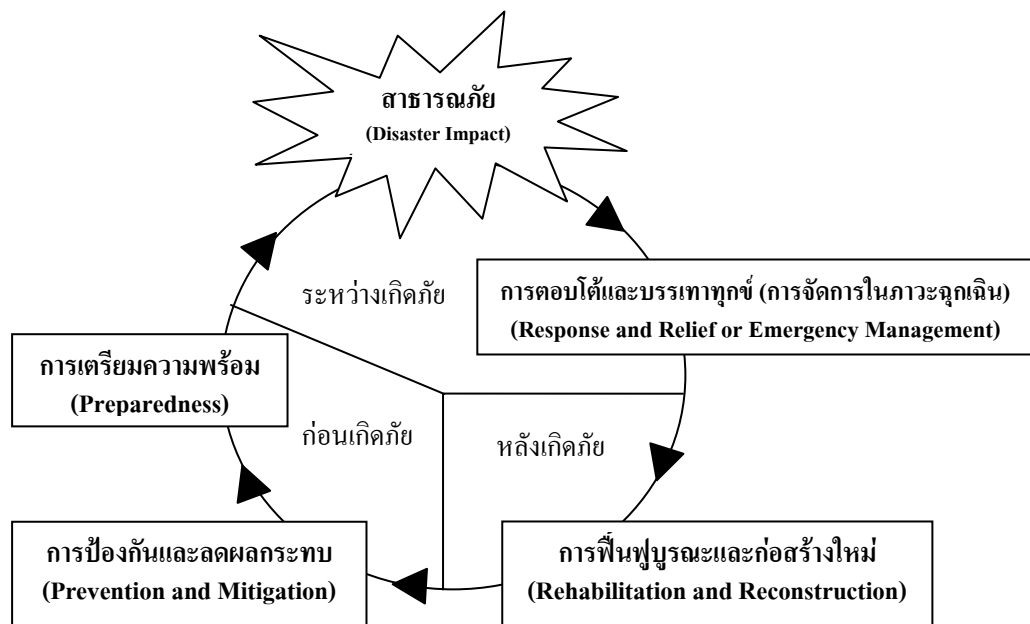
2.14 การประสานความช่วยเหลือจากองค์กรการกุศล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่สามารถประสานขอความช่วยเหลือจากองค์กรการกุศลในพื้นที่ได้ทันที

2.15 การประสานความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ให้เป็นภารกิจของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยประสานไปยังกระทรวงการต่างประเทศเพื่อดำเนินการขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

2.16 การขอใช้เงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ได้กำหนดให้มีระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม ได้วางหลักเกณฑ์ให้หน่วยจังหวัด (โดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด) มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือในการบริหารจัดการภัยพิบัติจังหวัดละ 50,000,000 บาท โดยกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่จะสามารถขอใช้เงินอุดหนุนราชการเพื่อบริหารจัดการภัยพิบัติจากวงเงินอุดหนุนราชการนี้ ตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด

3. ระยะเวลาหลังเกิดภัย เป็นการดำเนินการเมื่อสถานการณ์ภัยพิบัติได้ยุติลง ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงอยู่ในลักษณะของการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่และเยียวยาประชาชนให้กลับสู่สภาพปกติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้รับผิดชอบการรวบรวมข้อมูลจำนวนความเสียหายของประชาชนและพื้นที่ร่วมกับกองอำนาจการเฉพาะกิจของอำเภอเพื่อส่งรายงานไปยังกองอำนาจการเฉพาะกิจจังหวัดเพื่อส่งไปยังกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ส่วนกลาง) เพื่อขอเบิกงบกลางเพื่อบูรณะฟื้นฟูและงบประมาณจากเงินอุดหนุนจากรัฐบาลตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2546 (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2553)

สรุปได้ว่าวัฏจักรการจัดการภัยพิบัติประกอบด้วย 3 ระยะเวลา คือ ระยะเวลาก่อนเกิดภัย ระยะเวลาเกิดภัย และระยะเวลาหลังเกิดภัย ซึ่งสามารถอธิบายตามภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงวัฏจักรการจัดการสาธารณภัย (Disaster Management Cycle)

ที่มา : ดัดแปลงจากแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553-2557 หน้า 31

ในทางเดียวกัน ทวิชดา กมลเวช (2554) ได้กล่าวว่ากระบวนการของการจัดการภัยพิบัติทั้ง 3 ขั้นตอน จะต้องมีการเตรียมพร้อมการตอบสนองและการพัฒนาเครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นดังต่อไปนี้ 1) การดำเนินการก่อนเกิดภัย เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากสาธารณภัย (Mitigation and Preparedness) เครื่องมือ: การให้ความรู้เรื่องภัยและการปฏิบัติตนด้วยการฝึกอบรมและสื่อชนิดต่าง ๆ การวิเคราะห์ความเสี่ยงของแต่ละภัยและแต่ละพื้นที่ การจัดทำแบบจำลอง

สถานการณ์ การจัดทำแผนอพยพ การระบุพื้นที่ปลอดภัยและการจัดทำแผนการจัดการหลบภัย การฝึกซ้อมรูปแบบต่าง ๆ ในการอพยพ การเตือนภัย และการอพยพก่อนการเกิดภัย 2) การดำเนินการระหว่างเกิดภัย (Disaster and Emergency Response) เป็นการดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ โดยระดมทรัพยากรที่มีอยู่เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย เครื่องมือ: การระดมหน่วยงานหลักและหน่วยประสานงานการใช้ระบบการบัญชาการ การอพยพระหว่างสถานการณ์ การติดต่อสื่อสารด้วยช่องทางต่าง ๆ การเคลื่อนย้ายทรัพยากร การจัดการจราจร การจัดทีมการให้ความช่วยเหลือและการจัดการในพื้นที่หลบภัย 3) การดำเนินการหลังจากภัยผ่านพ้นไป (Recovery and Rehabilitation) เป็นการฟื้นฟูกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและของรัฐให้กลับคืนภาวะปกติ เครื่องมือ: การฟื้นฟูบูรณะทางกายภาพและจิตใจ การติดตามประเมินความเสียหาย การจัดการเรื่องของการบริจาค การวางแผน การฟื้นฟูและการประเมินความเสี่ยงต่อเนื่อง และการสร้างชุมชนสามารถฟื้นคืนจากภัยพิบัติ

กล่าวโดยสรุปการจัดการแก้ไขปัญหาสาธารณภัยในพื้นที่จะเริ่มต้นจากการตั้งกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับพื้นที่ขึ้นก่อนเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการสาธารณภัย และอาศัยกำลังพลเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกำลังหลักในการปฏิบัติการและเสริมด้วยกำลังจากเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานที่เหลือ เช่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และอาสาสมัครในพื้นที่นั้น โดยกำลังพลทั้งหมดจะอยู่ภายใต้การควบคุมสั่งการของผู้อำนาจในพื้นที่นั้น แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553- 2557 ที่ถือเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการสาธารณภัยในพื้นที่ท้องถิ่น พร้อมกับตระหนักถึงทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับการสนับสนุนการจัดการสาธารณภัยในองค์กรวม แต่ในทางเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังต้องมีบทบาทอย่างมากในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่เพื่อการเตรียมรับและการบรรเทาภัยที่เกิดขึ้น และบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบทั้งในระดับเร่งด่วนและแบบยั่งยืนตามวัฏจักรของการจัดการภัยพิบัติ คือระยะก่อนเกิดภัย ระยะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย

2. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบ

Keeves (1998) กล่าวว่ารูปแบบ (Model) โดยทั่วไปจะหมายถึง สิ่งหรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง สำหรับรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ มักหมายถึง ชุดของข้อความเชิงนามธรรมที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะ หรือ

บรรยายคุณสมบัตินั้น ๆ ให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย ซึ่งรูปแบบที่ใช้ศึกษาค้นคว้าปรากฏการณ์ทางสังคมควรมีคุณสมบัติ 2 ประการ คือ มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ที่ศึกษาและสามารถนำไปใช้หาข้อสรุปเพื่ออธิบายอย่างถูกต้อง ส่วนการที่จะระบุรูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสมกับรูปแบบนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่างและวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการอธิบายปรากฏการณ์นั้นอย่างไร นอกจากนี้ Keeves (1998) ได้รวบรวมประเภทของรูปแบบที่ใช้ในทางการศึกษาและทางสังคมศาสตร์ไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1) รูปแบบเชิงอุปมาอุปไมย (Analogue Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ในการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยกับปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม ลักษณะเป็นรูปแบบเชิงกายภาพ ส่วนใหญ่ใช้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น รูปแบบที่ใช้ในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียนซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียนเปรียบเทียบกับน้ำที่ไหลเข้าไปในถังส่วนนักเรียนที่ออกจากระบบโรงเรียนเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับจำนวนนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยจำนวนนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

2) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นรูปแบบเชิงนามธรรมอย่างหนึ่งที่มีลักษณะสำคัญคือ เป็นการอธิบายปรากฏการณ์โดยใช้ภาษา ซึ่งอาจเป็นตัวอักษร รูปภาพ หรือ แผนภูมิ เพื่อให้เห็น โครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นอย่างดี

3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) ได้นำมาใช้ทางการศึกษาในช่วงต้นของทศวรรษที่ 1960 ในช่วงแรกนำมาใช้ในการวัดผลการศึกษา ต่อมาจึงขยายไปใช้กับการวิจัยการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะนำไปใช้ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์มากขึ้น รูปแบบชนิดนี้ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

4) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) เป็นวิธีวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สามารถบอกได้ว่าตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่มีผลกระทบทางตรงและมีผลกระทบทางอ้อมต่อตัวแปรตามที่น่าสนใจ ทั้งขนาดและทิศทางที่มีผลกระทบร่วมกับหลักการสร้างรูปแบบเชิงภาษาโดยนำตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น ซึ่ง Kaplan (1994) กล่าวว่าลักษณะของรูปแบบจะมีคุณสมบัติต้องเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- 1) รูปแบบนำไปสู่การทำนายผลที่สามารถจะพิสูจน์ได้โดยการสังเกต
- 2) โครงสร้างของรูปแบบควรจะแสดงถึงขบวนการที่ทำให้เห็นเหตุผลอันสัมพันธ์กับเรื่องที่กำลังวิจัยอยู่
- 3) รูปแบบที่ดำเนินการอธิบายและก่อให้เกิดจินตนาการ ในการสร้างมโนทัศน์หรือความสัมพันธ์ใหม่ ๆ อันเป็นผลจากการวิจัย
- 4) รูปแบบควรมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าจะมีความสัมพันธ์เชิงความสัมพันธ์ (Association Relationship)

จากคุณสมบัติของรูปแบบดังกล่าว ทำให้นักวิจัยสามารถใช้รูปแบบและการสร้างรูปแบบเพื่อเป็นประโยชน์ในการสืบสวนหรือการวิจัยได้ ซึ่ง Keeves (1998) กล่าวว่าการใช้รูปแบบจะสามารถใช้ได้โดยเกิดประโยชน์จะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์แบบธรรมดาของตัวแปร แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงสหสัมพันธ์ (Correlation) และเชิงถดถอย (Regression) นี้มีความจำเป็นในการทดสอบในระยะต้น จนกว่าตัวแปรที่จะต้องการค้นหาค้นหาสามารถชี้ให้เห็น ได้อย่างชัดเจน
- 2) รูปแบบควรจะนำไปสู่การทำนายผลที่จะได้ ที่สามารถทดสอบได้ด้วยการสังเกต ดังนั้นรูปแบบที่ดีจึงควรมีการออกแบบการทดสอบรูปแบบที่มีพื้นฐานจากข้อมูลเชิงประจักษ์และถ้าการทดสอบไม่ได้ผลคงที่ รูปแบบนั้นก็จะถูกปฏิเสธ
- 3) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องเกี่ยวข้องกับบางสิ่งที่เป็นกลไกเชิงเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการทดสอบ รูปแบบที่ดีจึงไม่ควรนำไปสู่การทำนายเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่จะต้องอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วย
- 4) ในระยะยาวรูปแบบจะต้องสามารถอธิบายมโนทัศน์ใหม่ ความสัมพันธ์ใหม่ และเป็นการขยายการสืบสวนต่อไปอีกด้วย

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า รูปแบบมีความชัดเจนและสามารถสร้างทดสอบและถ้าจำเป็นก็สามารถสร้างขึ้นมาใหม่ได้ถ้ามีการสืบสวนต่อไปอีก รูปแบบมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีและอาจจะแตกต่างจากทฤษฎี แต่โดยมโนทัศน์แล้วมีความแตกต่างไปจากตัวทฤษฎีเอง

ในการสร้างรูปแบบ Mescon (1985) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างรูปแบบไว้ 5 ขั้นตอน คือ

- 1) ขั้นรวบรวมปัญหา (Problem Formulation) เพื่อให้รู้ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง
- 2) ขั้นการสร้างรูปแบบ (Model Construction) ดำเนินการภายหลังจากที่ได้รวบรวมปัญหาต่าง ๆ แล้ว ในการสร้างรูปแบบต้องพิจารณาวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการสร้างและ

ต้องรู้ถึงลักษณะเฉพาะที่ต้องการของผลผลิต ต้องรู้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นและควรคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการสร้างและความสนใจของผู้ใช้ด้วย เพราะถ้ารูปแบบมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ข้อมูลที่รวบรวมมาอาจมีโอกาสบกพร่องได้ในระหว่างการดำเนินงานขั้นต่าง ๆ จึงควรมีการประเมินค่าตัวแปรปรวนและควรพิจารณาอย่างระมัดระวังว่าสมควรนำตัวแปรใดบ้างมาไว้ในรูปแบบที่จะสร้าง เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็ต้องพิจารณาว่าครอบคลุมตัวแปรหรือไม่ มีความบกพร่องในตัวแปรใดบ้าง

3) การทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) เมื่อสร้างรูปแบบเสร็จแล้วควรทดสอบโดยพิจารณาถึง

3.1) มีความตรงตามสถานการณ์จริง (Valid) รูปแบบที่สร้างอาจมีความใกล้เคียงกับความจริงจะดีมาก เพราะจะช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้น ไม่ยุ่งยากต่อการนำไปใช้และควรพิจารณาถึงระดับของความสำเร็จจากการแก้ปัญหา

3.2) มีการนำไปทดลองใช้เพื่อเปรียบเทียบว่าผลการนำไปใช้ทำให้มีการปรับปรุง คุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างไร การทดลองใช้มี 2 ลักษณะ คือ ทดลองย้อนหลัง (Retrospection Evaluation) โดยใช้กับข้อมูลในอดีตและการทดลองใช้ปฏิบัติในปัจจุบัน (Pretest)

4) การทำให้สำเร็จ (Implementation) เมื่อผ่านการทดสอบแล้วก็สามารถที่จะนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ เพราะไม่มีรูปแบบใดที่จะเรียกว่าสำเร็จอย่างสมบูรณ์จนกว่าจะได้รับการยอมรับได้รับความสนใจและมีการนำไปใช้

5) การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย (Model Updating) แม้ว่าจะมีการนำรูปแบบไปใช้อย่างประสบความสำเร็จแต่ก็ควรจะมีการพัฒนาปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ขององค์กรและสถานการณ์ที่กระทบจากภายนอก และภายในองค์กรด้วย

โดยสรุปการสร้างรูปแบบไม่มีข้อกำหนดตายตัวว่าจะต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปเริ่มจากการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะสร้างรูปแบบให้ชัดเจนและหาสมมติฐานและหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น จากนั้นจึงนำรูปแบบที่สร้างไปตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบว่าสามารถนำไปใช้ได้ผลจริงหรือไม่

จากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบที่ได้นำเสนอมาข้างต้นเป็นแนวคิดที่ให้ความรู้ความสำคัญในการกำหนดหลักการเพื่อสร้างรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์ใช้รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ผสมผสานกับรูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) ที่จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุของความร่วมมือนำไปสู่การอธิบายปรากฏการณ์ของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

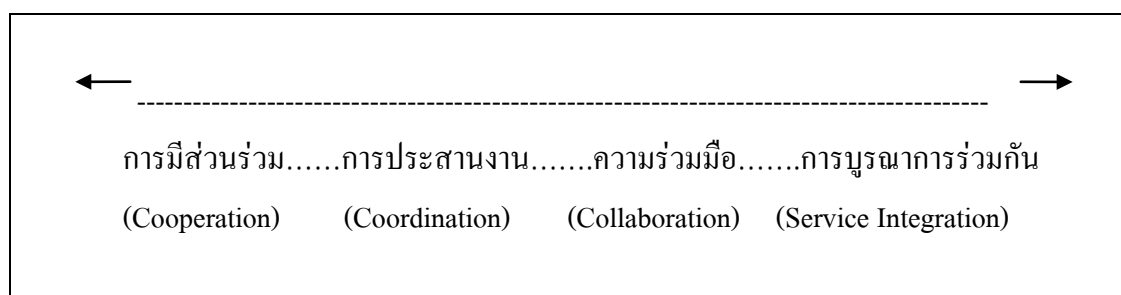
3. แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ

3.1 ความหมายของความร่วมมือ

ความร่วมมือ คือการที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปหรือสองหน่วยงาน/องค์กร มีปฏิสัมพันธ์และร่วมปฏิบัติการ อาจจะเป็นเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกันหรือคนละเป้าหมายก็ได้ด้วยการระดมทรัพยากรร่วมกัน ร่วมกันกำหนดแนวปฏิบัติและลงมือปฏิบัติ อีกทั้งมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติและ/หรือร่วมรับผลประโยชน์จากการปฏิบัติภายใต้การปฏิบัติร่วมกันดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงและความเป็นอิสระโดยไม่ขึ้นต่อกัน มีลักษณะจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันบ้างบางส่วน และยอมรับรู้ถึงความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยมีการแสดงออกซึ่งความจำเป็นหรือความต้องการพึ่งพาอาศัยกันในระดับปฏิบัติการ (Dubrin & Ireland, 1993) เช่นเดียวกับ Bardach (1998) ที่กล่าวว่าความร่วมมือ คือการร่วมทำกิจกรรมตั้งแต่สองคนขึ้นไปหรือสองหน่วยงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประโยชน์ให้กับประชาชน ในขณะที่ Lucas (1998) ได้ให้ความหมายความร่วมมือ (Collaboration) ว่าเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการของบุคคล หรือความต้องการขององค์กรในการรับผิดชอบงาน มีการร่วมมือกันของบุคคล มีการสร้างเครือข่ายการทำงาน มีกลุ่มร่วมมือ สมาชิกมีการวิเคราะห์วิจารณ์ตนเอง และรู้สึกว่าคุณได้ได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น ส่วน Cramer (1998) พบว่าความร่วมมือเป็นพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของบุคคล กลุ่มบุคคล และอาจมีความหมายครอบคลุมไปถึงความร่วมมือขององค์กร ซึ่งประกอบด้วยการออกแบบและการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย เพื่อนำมาทำแผนปฏิบัติการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการประเมินศักยภาพผลการปฏิบัติงานเพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงงาน นอกจากนี้ Huxham (1993) กล่าวว่าความร่วมมือเป็นรูปแบบที่ดีของการทำงานร่วมกันโดยมีผลประโยชน์ร่วมกัน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการบริการและการประสานงาน และ Huxham & Vangen (2005) ยังได้กล่าวอีกว่าความร่วมมือกันเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างองค์กร ซึ่งมีเอกลักษณ์ รูปแบบ โครงสร้างภายในที่แตกต่างกัน ทำให้มีศักยภาพในความสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อที่จะทำงานร่วมกัน ในขณะที่ Metcalfe (1981) ได้กล่าวว่าความร่วมมือเป็นงานที่จะต้องรับมือกับปัญหาที่จะตามมาจากข้อขัดแย้ง มูลค่าของงานและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน จึงควรมีการบูรณาการร่วมกันเพื่อมุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกัน อีกทั้ง Fullan & Hargreaves (1991) ได้อธิบายถึงวัฒนธรรมของความร่วมมือไว้ว่า ลักษณะวัฒนธรรมของความร่วมมือไม่เป็นรูปลักษณะอย่างเป็นทางการ แต่จะเป็นการทำงานอย่างประสานสัมพันธ์ของบุคลากร โดยมุ่งหวังให้เกิดคุณภาพอย่างกว้างขวาง มีทัศนคติที่ดีและพฤติกรรมที่ดีงามที่ประพฤติปฏิบัติเป็นประจำ คำว่า การช่วยเหลือ การสนับสนุน ความเชื่อถือ

ไว้วางใจและการเปิดเผยเป็นสิ่งที่อยู่ในหัวใจของความสัมพันธ์อันนี้ ภายใต้ข้อผูกพันของคุณค่าของแต่ละบุคคล และคุณค่าของกลุ่มคนเหล่านั้น

Coombs (1981) อธิบายว่าต้องแยกให้เห็นชัดเจนระหว่าง “ความร่วมมือ” (Collaboration) กับ “การประสานงาน” (Coordination) เพราะความร่วมมือมีความหมายและขอบเขตที่กว้างและลึกซึ้งกว่า การประสานงานเป็นเพียงการกำหนดข้อตกลงร่วมกันที่จะไม่ก้าวท้าวซึ่งกันและกัน อีกทั้งลดความซ้ำซ้อนหรือส่งเสริมการทำงาน แต่ความร่วมมือเป็นเรื่องของการตั้งเป้าหมายและปฏิบัติงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด เช่นเดียวกับ Selden, Sowa & Sandfort (2002) ที่ได้อธิบายมิติลำดับความต่อเนื่องของความร่วมมือ ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 แสดงลำดับความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วม การประสานงาน และความร่วมมือ
ที่มา: ปรับจาก Selden, Sowa, & Sandfort, 2002)

ด้านขวามืออธิบายได้ว่าเป็นลำดับความต่อเนื่องของความร่วมมือในระดับสูงสุด โดยเป็นการบูรณาการร่วมกัน ส่วนทางด้านซ้ายมือเป็นลำดับความต่อเนื่องของความร่วมมือในระดับน้อยสุดในการดำเนินการร่วมกัน ส่วนนิตยา เงินประเสริฐศรี (2540) ได้อธิบายว่าความร่วมมือเป็นกระบวนการที่องค์กรได้ร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อมุ่งหมายเฉพาะเจาะจงในการกระทำร่วมกัน ซึ่งการกระทำร่วมกันระดับต่ำสุด คือการเจรจาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน ส่วนในระดับสูง คือการดึงหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมงานหรือเข้ามาเป็นพวก และเป็นการรวมกำลังกันเพื่อกำหนดเป้าหมาย การจัดเครือข่ายการทำงาน (Net-Working) และบทบาทหน้าที่ รวมทั้งเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานร่วมกัน (Sense of Belonging)

อาจสรุปความหมายของความร่วมมือตามแนวความคิดที่กล่าวมาข้างต้นได้ว่า เป็นการร่วมกันปฏิบัติงานของทั้งบุคคล กลุ่มหรือหน่วยงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานหรือหน่วยงาน โดยอาศัยลักษณะการร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจหรือกำหนดวิธีการ หรือเอื้ออำนวยความสะดวกในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

3.2 รูปแบบของความร่วมมือ (Collaborative Model)

Jeans (1995) ได้เสนอรูปแบบของความร่วมมือไว้ 3 แบบ คือ

รูปแบบที่ 1 รูปแบบของการปรึกษา (Consultative Model) จะต้องแสวงหาที่ปรึกษาและแสวงหาข้อคิดเห็นต่าง ๆ ร่วมกัน

รูปแบบที่ 2 รูปแบบหน้าที่ (Functional Model) เป็นความร่วมมือกันในการกิจของการให้ความรู้และฝึกอบรม

รูปแบบที่ 3 รูปแบบปฏิบัติการ (Operational Model) เป็นรูปแบบที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยระบบข้อมูลข่าวสารที่ส่งถึงกันอย่างสม่ำเสมอ

จากการศึกษารูปแบบของความร่วมมือของ Coombs (1981) ได้ชี้ให้เห็นถึงความร่วมมือที่ดีจะต้องเริ่มต้นจากการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดนโยบายและการวางแผน ความสำเร็จของความร่วมมือโดยการรวมกลุ่มพลังในท้องถิ่นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในโครงสร้างและการปฏิรูปต่าง ๆ จะช่วยทำให้มีการผสมผสานทั้งทรัพยากร ผสมผสานวิธีการทำงานให้สอดคล้องมากยิ่งขึ้นและลดความสับสนในการปฏิบัติงานและผู้ร่วมรับผลประโยชน์ และจากการศึกษาในโครงการต่าง ๆ ของไทยพบว่าความสำเร็จของความร่วมมืออยู่ที่การผสมผสานระหว่างองค์กรผู้ปฏิบัติงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าองค์กรในระดับที่เหนือขึ้นไป ในขณะที่ประเวศ วะสี (2536) ได้เสนอแนวคิดรูปแบบความร่วมมือในลักษณะของเบญจภาคี กล่าวคือทำงานแบบมีหุ้นส่วนในการพัฒนา (Partnership) ระหว่าง 5 ฝ่าย คือ ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ราชการ ธุรกิจ ซึ่งความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ถือเป็นหัวใจของการพัฒนาโดยภายใต้ความร่วมมือดังกล่าว โดยเสนอแนะว่าควรเรียนรู้และพัฒนาจากการปฏิบัติงานร่วมกัน (Interactive Learning through Action) นอกจากนี้ทัศนีย์ ลักษณะภิชนชัย (2540) กล่าวว่ารูปแบบของความร่วมมือระหว่างองค์กรที่ก่อให้เกิดการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Approach) ประกอบด้วย 1) การสร้างองค์กรแห่งความร่วมมือ 2) การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารและประสานงานความร่วมมือระหว่างบุคคล หรือกลุ่มคนที่เป็นเครือข่าย 3) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการทำงาน 4) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโดยมีส่วนร่วมคัดเลือกจากทุกฝ่าย และกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ 5) การกำหนดกรอบกิจกรรมหรือลักษณะงานที่ทำ และ 6) การติดตามประเมินผลเพื่อขจัดปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน

จากรูปแบบของความร่วมมือที่หลากหลายดังกล่าว ซึ่งให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของความร่วมมือ ประกอบด้วยองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนและการยอมรับเข้าร่วมมือ และองค์ประกอบภายใน ได้แก่ การจัดโครงสร้างองค์กรภายใต้ความร่วมมือระหว่างองค์กร บุคคลและกลุ่มบุคคล การประสานงานและการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในเรื่องการตัดสินใจ การวางแผนปฏิบัติ การระดมทรัพยากรและการติดตามประเมินผล

3.3 ลักษณะของความร่วมมือ

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546) พบว่าลักษณะของการเข้าร่วม การมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือนั้นจะมีกิจกรรมดังนี้ คือ 1) เป็นสมาชิก (Membership) 2) เป็นผู้เข้าร่วม (Attendance at Meeting) 3) เป็นผู้บริจาคเงิน (Financial Contribution) 4) เป็นกรรมการ (Membership on Committees) 5) เป็นประธาน (Leader) เช่นเดียวกับ White (2004) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของความร่วมมือ ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนทรัพยากร คือ สนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงานหรือการช่วยทำกิจกรรม คือ การเข้าร่วมในการวางแผน การประชุมแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การติดตามและการประเมินผล 2) อำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ เป็นผู้นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก ซึ่งลักษณะของการร่วมมือ แสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วม จึงมีการโต้แย้งว่าการเข้าร่วมบางครั้งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมแสดงบทบาทบางส่วนเท่านั้น เพราะในหลายกรณีผู้เข้าร่วมอาจจะไม่มีโอกาสได้ตัดสินใจ ซึ่งทางออกที่ดีนั้นควรเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ให้แก่ผู้เข้าร่วมบ้าง และ 3) ในการทำงานที่จะต้องใช้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาจะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานของกลุ่ม ซึ่งพิจารณาได้จากการแก้ปัญหาได้ การที่มีปัญหาเกิดขึ้นและสมาชิกภายในกลุ่มไม่สามารถแก้ปัญหาได้นั้น แสดงถึงการไม่ประสบความสำเร็จของการร่วมมือในระดับหนึ่ง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่ายุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการให้ความร่วมมือเป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เข้าร่วมตระหนักถึงความร่วมมือที่จะต้องให้ผู้เข้าร่วมนั้นมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนและการตัดสินใจแก้ปัญหาในชุมชนของตนและมีการเชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ เป็นเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาในระดับท้องถิ่นจะต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มผู้นำเครือข่าย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษาดูงาน และลงมือปฏิบัติ นอกจากนี้ เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์ (2539) ได้แบ่งลักษณะของความร่วมมือออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ความร่วมมือในระดับต่ำ คือ การทำความรู้จักคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากองค์กรหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องและต้องปฏิบัติงานร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลทั่ว ๆ ไป 2) ความร่วมมือในระดับกลาง คือ มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลอย่างเป็นทางการ เช่น รายงานข่าวเป็นการภายในระหว่างองค์กร ร่วมมือและแลกเปลี่ยน

เจ้าหน้าที่ ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งจัดให้มีโครงการร่วมกันระหว่างองค์กร และ 3) ความร่วมมือในระดับสูง คือ จัดให้มีคณะกรรมการร่วมกันอย่างเป็นทางการ เป็นเจ้าของสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากร จัดให้มีการทำข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับนโยบายและโครงสร้างการดำเนินงานและการวางแผนในด้านของความคาดหวังของความร่วมมือในระดับสูงสุด คือ การก่อให้เกิดความเป็นทีมและสามารถพัฒนางานได้อย่างบรรลุผลตามเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Frey et al (2006) ที่ได้อธิบายถึงลักษณะของความร่วมมือประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การเป็นเครือข่าย (Network) ประกอบด้วย ความตระหนักขององค์กร การกำหนดบทบาทแบบหลวมๆ การสื่อสารเป็นครั้งคราว และมีอิสระในการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วม (Cooperation) ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การกำหนดบทบาทค่อนข้างชัดเจน การสื่อสารเป็นทางการมากขึ้น และมีอิสระในการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 3 การประสานงาน (Coordination) ประกอบด้วย การแบ่งปันข้อมูลและทรัพยากร การกำหนดบทบาทชัดเจน การสื่อสารมีความถี่มากขึ้น และมีการตัดสินใจร่วมกันเป็นครั้งคราว

ขั้นตอนที่ 4 การผสมผสาน (Coalition) ประกอบด้วย การคิดร่วมกัน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีความถี่และมีการจัดลำดับความสำคัญของการสื่อสาร และการตัดสินใจมาจากการลงคะแนนของสมาชิก

ขั้นตอนที่ 5 การร่วมมือ (Collaboration) ประกอบด้วย การจัดระบบสมาชิกมีความถี่ของการสื่อสาร มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และการตัดสินใจมาจากฉันทามติ

3.4 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือ

Coombs (1981) ได้เสนอปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในความร่วมมือ ได้แก่ 1) ความสามารถ ความตั้งใจ และความจริงจังของผู้นำ 2) ทักษะคติของผู้ปฏิบัติงานในการยอมรับซึ่งกันและกัน 3) การกระจายอำนาจการบริหารและกระจายความรับผิดชอบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีบทบาทส่งเสริมและประสานงานอย่างใกล้ชิด เพราะความสำเร็จของความร่วมมือแบบผสมผสานนี้จะเกิดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานระดับล่างที่ใกล้ชิดกับปัญหาโดยตรงมากกว่าในระดับสูง 4) ความคล่องตัวขององค์กร โดยปราศจากการผูกขาดอำนาจ 5) การปรับตัวเพื่อลดปัญหาอุปสรรคในความร่วมมือและพร้อมในทางปฏิบัติ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะต้องหาวิธีการสร้างการยอมรับในความร่วมมือและต้องปฏิบัติการแบบเผชิญหน้า และสิ่งการที่เปิดเผย ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 5 แนวทาง คือ

1) การรับข่าวสาร (Public Information) การร่วมมือในรูปแบบการรับข่าวสารนี้ ผู้เข้าร่วมเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการ ที่จะดำเนินการรวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสาร ดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) การปรึกษาหารือเป็นการร่วมมือที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมหรือประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การปรึกษาหารือยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้นและเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ

3) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมและผู้มีอำนาจการตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจและค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นหรือไม่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายรูปแบบ รูปแบบที่พบเห็นกันบ่อยได้แก่

3.1) การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมลักษณะนี้จะต้องจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และตอบข้อซักถามการประชุมในระดับนี้อาจจะจัดในระดับที่กว้างขึ้นได้เพื่อรวมหลาย ๆ ชุมชนในคราวเดียวกันในกรณีที่มีหลายชุมชนได้รับผลกระทบ

3.2) การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอก มาช่วยอธิบายซักถามและให้ความคิดเห็นต่อโครงการ การประชุมอาจจะจัดในที่สาธารณะทั่วไปผลประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะ และผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้นเป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผย ไม่มีการปิดบังทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการ และฝ่ายผู้มีส่วนได้เสียจากโครงการ การประชุมและคณะกรรมการจัดการประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกันซึ่งอาจมาจากการร่วมกันกำหนดขึ้น ทั้งนี้รูปแบบการประชุมไม่ควรเป็น

ทางการมากนักและไม่เกี่ยวข้องกับนัยของกฎหมายที่จะต้องมีการชี้ขาดเหมือนการตัดสินในทางกฎหมาย การจัดประชุมจึงอาจจัดในหลายวันและไม่จำเป็นต้องจัดเพียงครั้งเดียว หรือสถานที่เดียวตลอดไป

4) การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุด ของการร่วมมือของประชาชน ซึ่งในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ๆ ไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นได้ง่าย ๆ อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งในคณะกรรมการใดคณะหนึ่งที่มีอำนาจตัดสินใจ รวมทั้งได้รับเลือกในฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทชี้แนะการตัดสินใจได้เพียงในนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้น ๆ ว่าจะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

5) การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ถือว่าการร่วมมือของประชาชนโดยตรง ในเชิงของการป้องกันแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเอง อันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมและเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองคิดว่าควรจะได้รับในรูปของปัจเจกและในรูปขององค์กรตามที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่ได้บัญญัติขึ้น อย่างไรก็ตามการใช้กลไกทางกฎหมายนี้จะทำให้เกิดการยึดถือต่อการดำเนิน โครงการหรือการยุติโครงการรวมทั้งมีการระคายจ่ายเพิ่มขึ้น

ในการศึกษาของ Fosler & Berger (1982) เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนพบว่า ทูตทางประชาสังคม (Civic foundations) มีความสำคัญต่อการพัฒนาความร่วมมือ โดยทูตทางประชาสังคม หมายถึง 1) การสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกัน 2) การสร้างวิสัยทัศน์ของชุมชนที่มีเหตุผลและเป็นที่ยอมรับโดยคำนึงถึงจุดแข็งและจุดอ่อนในความสามารถของชุมชน 3) การสร้างประสิทธิภาพขององค์กรในการผสมผสานความสนใจของประชาชนในชุมชนและนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ 4) การสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มเพื่อให้เกิดการสื่อสารในกลุ่มผู้นำและอำนวยความสะดวกในการโต้เถียงเมื่อเกิดความคิดเห็นแตกต่าง 5) การรักษาประชาสังคมของผู้นำที่มีความรู้ มีจินตนาการและมีอำนาจจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนไม่ว่าจะเป็นผู้นำภาครัฐหรือภาคเอกชน และ 6) ความต่อเนื่องในการกำหนดนโยบายรวมทั้งความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจะช่วยลดความไม่แน่นอนและส่งเสริมความเชื่อมั่นให้กับชุมชน

Weisbord (1992) พบว่ามีสิ่งที่จะต้องคำนึง 9 ประการในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน ประกอบด้วย 1) การเปลี่ยนไปของชุมชน (Shift to Community) การกระจายอำนาจของรัฐบาลอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนมีความรับผิดชอบมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนต้องออกแบบการแก้ไข

ปัญหาต่างๆ 2) การกำหนดบทบาทของภาครัฐและเอกชน (Redefining Private and Public Roles) ความไม่ชัดเจนในการกำหนดบทบาทของภาครัฐและเอกชน หรือความรับผิดชอบของแต่ละคน ในการแก้ไขปัญหาสังคม จะกลายเป็นเรื่องที่สำคัญในพื้นที่ที่จะถูกครอบงำได้ 3) การพัฒนานโยบาย (Policy Development) นโยบายภาครัฐและเอกชนจะสนับสนุนการควบรวมกิจการและการมุ่งเน้นหาแหล่งทรัพยากรใหม่ ซึ่งจะส่งผลต่อการกระจายทรัพยากรแบบดั้งเดิม 4) ประเด็นปัญหาใหม่ (New Issue) ประเด็นปัญหาใหม่จะส่งผลกระทบต่อเด็กและครอบครัว เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหา 5) การมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Participation) การเคลื่อนไหวทางการเมืองสะท้อนให้เห็นถึงสภาพทางสังคม มีประชาชนจำนวนมากที่มีความกระตือรือร้นในการร่วมมือกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเจริญรุ่งเรือง 6) คุณภาพชีวิต - สุขภาพ (Quality of Life – Wellness) คุณภาพชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งสุขภาพของเด็กและของครอบครัว เป็นเรื่องสำคัญจะทำให้ประชาชนเกิดความกังวล 7) การกระจายตัวของการให้บริการ (Fragmentation of Services) ความร่วมมือส่งผลกระทบต่อกระจายตัวของการติดต่อสื่อสารและการส่งมอบบริการ 8) การมุ่งเน้นไปที่ต้นเหตุ (Focus on Root Causes) ความเข้าใจที่ชัดเจนของการพัฒนาเยาวชนและปัจจัยที่เพิ่มโอกาสของความร่วมมือจะส่งผลกระทบต่อประสบความสำเร็จในการพัฒนา สามารถพัฒนามุมมองของเยาวชนที่เน้นให้ความสำคัญต่อความร่วมมือกับชุมชนว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และ 9) การตัดสินใจร่วมกัน (Shared Decisions) ประสิทธิภาพขององค์กรเกิดจากการตรวจสอบสภาพปัญหาที่มีอยู่ร่วมกัน และมีการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งความร่วมมือจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของค่าใช้จ่าย

Balum (1993) ได้เสนอปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน ดังนี้ คือ 1) มีการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่มต่าง ๆ 2) การสร้างกลไกประสานการทำงานร่วมกัน เพื่อระดมความคิดเห็น ประสบการณ์และทรัพยากร อีกทั้งประสานการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการตัดสินใจและควบคุมในเรื่องที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต สุขภาพอนามัย และการกินดีอยู่ดี 4) การส่งเสริมนวัตกรรมใหม่ ๆ และ 5) ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีนโยบายเกี่ยวกับสุขภาพที่สอดคล้องและมีการส่งเสริมซึ่งกันและกัน

Campion et al (1993) พบว่าข้อจำกัดในความร่วมมืออาจพบได้ทั้งระดับบุคคลและระดับทีมงาน เช่น ทักษะ กระบวนการทำงานหรือวิธีการทำงาน ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น การเงิน บุคลากร วัสดุและเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นข้อจำกัดของความร่วมมือ เช่นเดียวกับHockey (1996) ที่พบว่า ทักษะ ความรู้และประสบการณ์ ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการทำงาน ระดับของทักษะเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น แรงจูงใจ ดังนั้นประสิทธิภาพของความร่วมมืออาจจะไม่ได้เกิดจากแต่ละบุคคล แต่เกิดจากระดับของทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับ Salas et al (2008) ที่

พบว่าการทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงาน เป็นการให้โอกาสสมาชิกได้รับทักษะใหม่หรือพัฒนาทักษะที่มีอยู่ เพื่อพัฒนารูปแบบความร่วมมือและสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน ขององค์กร และยังสอดคล้องกับ Cordery & Soo (2008) ที่กล่าวว่าองค์กรควรตระหนักถึงทักษะ และพฤติกรรมที่จำเป็นในการร่วมมือกัน โดยการสนับสนุนการทำงานและการวิเคราะห์งาน

Hogue (1993) กล่าวว่าเมื่อผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้ประกอบการ ภาคธุรกิจ เยาวชน และประชาชน ซึ่งที่เป็นตัวแทนของชุมชนมีความร่วมมือกันในการทำงานเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ในชุมชนหรือสร้างสภาพแวดล้อมขององค์กรที่ทุกคนได้รับประโยชน์ ต้องใช้วิธีการดังต่อไปนี้เพื่อ เพิ่มความร่วมมือในชุมชน 1) ความเข้าใจ (Understanding) ต้องมีความเข้าใจในความเชื่อและ ทักษะของประชาชน ซึ่งถือเป็นความท้าทายที่สำคัญในการให้มีความร่วมมือ 2) ความเชื่อ (Belief) ต้องรู้ถึงความเชื่อในชุมชนและความปรารถนาของประชาชนที่จะสร้างการบริการที่ดีที่สุด 3) การ รับรู้ (Recognition) ต้องยอมรับสำหรับความสามารถและประสบการณ์ของประชาชน 4) ความ หลากหลาย (Diversity) ต้องยอมรับความหลากหลายที่เป็นข้อได้เปรียบของชุมชน และ 5) ความรู้ (Knowledge) ความรู้ของแต่ละบุคคลและขององค์กรที่มีความสำคัญต่อชุมชน

Parker & Wall (1996) กล่าวว่ากระบวนการจัดการถือว่ามีความสำคัญในการ ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของความร่วมมือ โดยกระบวนการจัดการอาจหมายถึง การ กำหนดเป้าหมาย การติดต่อสื่อสาร การสร้างทีมงาน การวางแผน การมอบหมายงาน การ กำหนดเวลางาน การจัดการความขัดแย้งและการตรวจสอบสถานะของทรัพยากรซึ่งความพร้อม ของทรัพยากร ได้แก่งบประมาณ เวลา พื้นที่ทางกายภาพ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร บุคลากรที่ มีทักษะเหมาะสม เป็นสิ่งจำเป็นต่อประสิทธิภาพความร่วมมือ (Johnson & Hyde, 2003) เช่นเดียวกับ Hammond et al (2001) ที่กล่าวว่าเพื่อให้มีความร่วมมืออย่างแท้จริงต้องอาศัยการ ผสมผสานของกระบวนการจัดการ การวิเคราะห์พฤติกรรม อิทธิพลจากบริบท ความสัมพันธ์ทาง สังคม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสถานการณ์และประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันการตัดสินใจที่ จะร่วมมือกันจะต้องสนับสนุนให้เกิดการใช้ความคิดจากการเก็บรวบรวมข้อมูล การพิจารณา ทางเลือก การสำรวจ การเลือกใช้และการสนับสนุนทางเทคนิค ในการศึกษาของ Loan-Clarke & Preston (2002) พบว่าความร่วมมือมีความสัมพันธ์กับกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความรู้ ทักษะและเทคนิคที่จำเป็น ความคิดสร้างสรรค์ การขยายเครือข่ายขององค์กรหรือของแต่ละบุคคล การติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือคำแนะนำ การเผยแพร่ผลงาน และการเพิ่มขีด ความสามารถองค์กรเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสใหม่ๆ ในขณะที่ Weiseth et al (2006) พบว่ากระบวนการจัดการต้องมีการบูรณาการ การจัดการเวลา การวางแผน การอ้างอิง การตรวจสอบ การจัดการทรัพยากร การประเมินผลการทำงานและให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งจะส่งผลต่อ

การบรรลุเป้าหมายในการร่วมมือกัน ส่วน Martin et al (2002) พบว่าความชัดเจนในวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร สามารถกำหนดกลยุทธ์ วางเป้าหมายและกำหนดความสำเร็จของความร่วมมือ โดยผู้ที่ร่วมมือกันต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนในเป้าหมายของงาน วัตถุประสงค์และการเปลี่ยนแปลงขององค์กรในแต่ละช่วงเวลา บุคคลอาจจะมีเป้าหมายของตัวเองในการร่วมมือกันทำงาน ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับงานหรือเป้าหมายขององค์กร ทำให้ศักยภาพของความร่วมมือบางครั้งประสบความสำเร็จหรือบางครั้งไม่ประสบความสำเร็จ จึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับวัตถุประสงค์ของการทำงาน เช่นเดียวกับ Mannix & Sauer (2006) ที่กล่าวว่า การจัดองค์กรที่มีโครงสร้างพื้นฐานและขอบเขตอย่างเป็นทางการจะสนับสนุนต่อความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งจะต้องมีกระบวนการจัดการที่ดีในการกำหนดนโยบาย วัฒนธรรม บรรทัดฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความไว้วางใจ กระบวนการเรียนรู้ และการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับ King (2006) ที่กล่าวว่าเพื่อส่งเสริมให้มีความร่วมมือ องค์กรควรเน้นความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งการสร้างแรงจูงใจอาจรวมกับผลตอบแทนทางการเงิน การยอมรับ การมีส่วนร่วมในการทำงาน การเสริมสร้างมุมมอง การปรับปรุงสภาพที่ทำงาน หรือการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งอาจกระตุ้นให้บุคคลเกิดความร่วมมือกัน

Eisenhardt et al (1997) พบว่าความขัดแย้งอันเกิดจากความไม่ลงรอยกันระหว่างผู้คน หรือบุคลิกภาพ เป้าหมาย ค่านิยมความคิดเห็นหรือมุมมองที่แตกต่างกัน ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือของคนในสังคม ส่วน Fasel (2001) กล่าวว่าปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น ความต้องการ ทัศนคติ การรับรู้ อารมณ์ แรงจูงใจ ทักษะ ความเชื่อ ความคาดหวัง บุคลิกภาพ ความเชื่อมั่น องค์ความรู้ ความสนใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม การรับรู้สถานการณ์ ความสามารถ ความรู้ความเข้าใจในภาระงาน รูปแบบการทำงานและพฤติกรรม ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของความร่วมมือ ในทำนองเดียวกันกับ Edward & Wilson (2004) ที่พบว่าทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมความร่วมมือของประชาชน

O'Toole (1997) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำต้องแสดงถึงการกระทำที่เป็นประโยชน์ เพื่อสร้างความร่วมมือกัน สิ่งสำคัญที่บุคคลในองค์กรจะให้ความร่วมมือในการทำงาน คือ การกำหนดกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ร่วมกัน เช่นเดียวกับ Unsworth & West (2000) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำมีการแสดงถึงทัศนคติที่ชัดเจน และให้คำแนะนำกับบุคคลและทีมงาน ซึ่งพฤติกรรมของผู้นำที่ดีสามารถสร้างแรงบันดาลใจคนอื่น ๆ ให้ร่วมมือกัน ซึ่งสอดคล้องกับ McNeese & Rentsch (2001) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำที่แสดงออกถึงความมีประสบการณ์ หรือมีความชำนาญจะส่งผลต่อกระบวนการทำงานที่จะประสบความสำเร็จและส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคน ทำให้คนเกิดความเชื่อถือ และส่งผลถึงความร่วมมือกันในอนาคต ส่วน

McGuire & Silvia (2009) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำสามารถสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันและสร้างความร่วมมือในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อนำองค์กรไปสู่เป้าหมายร่วมกันภาวะความเป็นผู้นำต้องไม่เพียงแต่มีการติดต่อสื่อสารเฉพาะในพื้นที่ตนเองเท่านั้นแต่ต้องมีการติดต่อสื่อสารเชิงกลยุทธ์กับผู้นำคนอื่นและองค์กรอื่น ๆ ด้วย ในขณะที่ Waugh & Streib (2006) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญที่เป็นประโยชน์ของภาวะความเป็นผู้นำที่ทำให้เกิดความร่วมมือกันคือ ความยืดหยุ่น การสร้างนวัตกรรมและความสามารถในการรักษาความสมดุลของความเป็นอิสระในการทำงาน ภาวะความเป็นผู้นำเป็นลักษณะของอิทธิพลในตัวผู้นำ ซึ่งถูกนำมาใช้ให้เข้ากับสถานการณ์โดยผ่านกระบวนการติดต่อสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544) เช่นเดียวกับ Conger (1989) ที่กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำสามารถใช้วิธีการที่เหมาะสมในการติดต่อสื่อสารวิสัยทัศน์ของตนเองและของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้ตามและเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานได้รับทราบอย่างทั่วถึง ในขณะที่ Yukl (1998) กล่าวว่าภาวะผู้นำเป็นความสามารถของผู้นำในการแนะนำชี้แนวทางและกำหนดวิธีการปฏิบัติงาน กระบวนการจัดการที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ตามและเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานจนสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่นเดียวกับ DuBrien (1998) ที่กล่าวว่าประสิทธิผลของภาวะผู้นำส่งผลต่อการมีกระบวนการทำงานในหน่วยงานด้วยความราบรื่น (Internal Smooth Process) กล่าวคือ ผู้นำ ผู้ตามและเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานมีความสามัคคี ร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ ส่วน Draf (1999) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำเกี่ยวข้องกับความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์ การเรียนรู้ วิธีการและเทคนิคใหม่ ๆ การบริหารความเสี่ยง การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ตามและเพื่อนร่วมงาน และที่สำคัญต้องสามารถนำหน่วยงานให้สามารถปรับตัวเข้ากับ การเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

Glendon & McKenne (1995) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารเป็นพื้นฐานสำคัญของการแบ่งปันความเชื่อที่ส่งผลต่อความร่วมมือ ดังนั้นการติดต่อสื่อสารในการสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดความเชื่อมโยงของความคิด ความเชื่อ และทัศนคติระหว่างประชาชน ในขณะที่ Bolstad & Endsley (1999) พบว่าการติดต่อสื่อสารและการประสานงาน สามารถสนับสนุนความร่วมมือ โดยเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ส่งผลต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่นเดียวกับ Breazeal et al (2004) ที่พบว่าการติดต่อสื่อสารในการทำงานร่วมกันจะทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความตระหนักในการเรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างความร่วมมือ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ถ่ายทอดข้อมูลผ่านการพูดคุย จะทำให้เกิดความเชื่อถือและการประสานงานกัน

ทำให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในทำนองเดียวกันการเป็นภาคีเครือข่ายกับกลุ่มภายนอกสามารถให้แนวคิดและสร้างความตระหนักของความร่วมมือ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลและกลุ่มรู้แหล่งติดต่อข้อมูลอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ (Hansen & Nohria, 2004) และสอดคล้องกับ VanFenema (2005) ที่พบว่า การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สามารถประสบความสำเร็จในการทำงานและพฤติกรรมของสมาชิกในทีมมีความร่วมมือในระดับสูง มีความยืดหยุ่นและการให้ความช่วยเหลือโดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ และยังสอดคล้องกับ Frost & Sullivan (2006) ที่กล่าวว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สำคัญสำหรับความร่วมมือในชุมชน คือความสามารถในการประสานงานและการติดต่อสื่อสารเพื่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ในขณะที่ Wilson et al (2003) พบว่าการติดต่อสื่อสาร ส่งผลต่อการประสานงาน การเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง และส่งผลกระทบต่อความร่วมมือหากบุคคลมีอำนาจหรือสถานะแตกต่างกัน ซึ่งการรับรู้ความร่วมมือ เป็นผลมาจากอิทธิพลของบริบทความร่วมมือ การมีส่วนร่วม ความไว้วางใจ ความขัดแย้ง การติดต่อสื่อสารและการประสานงาน (Carroll et al, 2003) เช่นเดียวกับ Girard & Robin (2006) ที่พบว่าความแตกต่างในด้านความรู้ ประสบการณ์ การติดต่อสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลต่อความร่วมมือ องค์การจึงต้องมีการกำหนดความจำเป็นและขอบเขตของความร่วมมือ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในเป้าหมายที่ต้องการ

Austin (2000) ได้เสนอกลยุทธ์ของความร่วมมือ (Seven C's) ประกอบด้วย การเชื่อมต่อวัตถุประสงค์กับประชาชน (Connection with Purpose and People) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ (Clarity of Purpose) ความสอดคล้องของกลยุทธ์ ภารกิจและค่านิยม (Congruency of Mission Strategy and Values) การสร้างค่านิยม (Creation of Value) การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน (Communication between Partners) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Continual Learning) และเจตจำนงร่วมกัน (Commitment to Partnership)

Bergman & Baker (2000) พบว่าความร่วมมือที่ดีจะต้องสร้างจากความไว้วางใจและความเคารพซึ่งกันและกัน ผู้คนจะไว้วางใจกับผู้ที่มีความคล้ายคลึงกับตัวเอง เช่น ยุคสมัย สถานะ วัฒนธรรม อาชีพและวุฒิการศึกษา ความไว้วางใจกันช่วยให้คนมีความร่วมมือ มีความเต็มใจที่จะสื่อสารและแบ่งปันข้อมูลอย่างเปิดเผย เช่นเดียวกับ Harvey & Koubek (2000) ที่กล่าวว่า การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันหรือความสัมพันธ์ทางสังคมส่งผลต่อการประสานงานที่ดีและการติดต่อสื่อสารที่ดี ทำให้เกิดประสิทธิผลของความร่วมมือกัน โดยความสัมพันธ์ทางสังคมและบริบทสภาพแวดล้อมสามารถส่งผลต่อสมาชิกในทีมให้มุ่งเน้นไปที่การร่วมมือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ McNess & Rentsch (2001) ที่พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อรูปแบบของการติดต่อสื่อสาร รูปแบบของวิธีการที่จะทำให้มีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ และ

สร้างความมั่นใจว่าสมาชิกทุกคนมีโอกาสที่แสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลาย และยังคงคล้องกับ Hinds & McGrath (2006) ที่พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมของประชาชนส่งผลต่อช่องทางการติดต่อสื่อสาร การยอมรับการเปลี่ยนแปลง ความไว้วางใจซึ่งกันและกันและนำไปสู่ความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่ Katirai & Simpson (2008) พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดจากความใกล้ชิด ความคุ้นเคย ผูกพัน ความสนิทสนมคุ้นเคยของแต่ละบุคคล ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยความถี่ของการติดต่อสื่อสารซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างบุคคลกับองค์กร ในข้อเสนอของ Kiesler & Cummings (2002) ความสัมพันธ์ของทีมจะเพิ่มความร่วมมือในการทำงาน สร้างความเคารพและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดขวัญกำลังใจและมีแรงจูงใจในการทำงาน เช่นเดียวกับ Cramton (2002) ที่พบว่าความสัมพันธ์ของสมาชิกในทีม ที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน การรับผลประโยชน์ร่วมกัน ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และตระหนักถึงการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถนำไปสู่ความร่วมมือกันในการทำงานและความไว้วางใจระหว่างบุคคล และ Cook (2009) พบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการภัยพิบัติ เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันอย่างกว้างขวาง จากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคลและองค์กร สร้างความเข้าใจและความไว้วางใจกันในการทำงาน ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีขึ้นก่อนเกิดภัยพิบัติจะเป็นพื้นฐานเริ่มต้นและเป็นสิ่งสำคัญในการร่วมมือกันในการจัดการภัยพิบัติ

Mattessich et al (2001) ได้ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในความร่วมมือที่เกิดขึ้นกับองค์กรภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งประกอบด้วย 1) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม (Environment) มีปัจจัยย่อย คือ ประวัติความเป็นมาของความร่วมมือหรือความร่วมมือในชุมชน ความร่วมมือของผู้นำตามกฎหมายที่อยู่ในชุมชน และสภาพทางการเมืองและสังคม 2) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับลักษณะของสมาชิก (Membership characteristic) มีปัจจัยย่อย คือ ความเคารพซึ่งกันและกัน ความเข้าใจและความไว้วางใจ ความเหมาะสมของสมาชิก สมาชิกจะมีความร่วมมือในสิ่งที่อยู่ในความสนใจ และ ความสามารถในการประนีประนอม 3) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับกระบวนการและโครงสร้าง (Process and structure) มีปัจจัยย่อย คือ สมาชิกจะร่วมมือในกระบวนการและผลลัพธ์ การมีส่วนร่วมที่หลายระดับ ความยืดหยุ่น การพัฒนาบทบาทที่ชัดเจนและแนวทาง นโยบาย การปรับตัว และความเหมาะสมของการพัฒนา 4) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) มีปัจจัยย่อย คือ การเปิดโอกาสและความถี่ของการสื่อสาร และความสัมพันธ์ของการจัดตั้งและการเชื่อมโยงการสื่อสาร 5) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ (Purpose) มีปัจจัยย่อย คือ การเป็นรูปธรรม บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การแบ่งปันวิสัยทัศน์ และการมีจุดประสงค์ที่ไม่ซ้ำกัน และ 6) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับแหล่งทรัพยากร (Resource) มีปัจจัยย่อย คือ เงินทุนที่เพียงพอผู้ควบคุม วัสดุและเวลา และทักษะของผู้นำ

Ilgem et al (2005) พบว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องส่งผลให้ความร่วมมือบรรลุเป้าหมาย ซึ่งบุคคลสามารถเรียนรู้จากกันและกันและพัฒนาทักษะหรือเพิ่มพูนความรู้ ทั้งการเรียนรู้ผลการดำเนินงาน ประสบการณ์ ความสำเร็จหรือความล้มเหลว ซึ่งสามารถนำไปปรับปรุงความร่วมมือในการทำงานในอนาคต เช่นเดียวกับ Detienne (2006) ที่พบว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยการแบ่งปันความรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อตอบสนองเป้าหมายขององค์กรทำให้องค์กรมีความพร้อมในการสร้างความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ และในทำนองเดียวกันต้องมีระบบแรงจูงใจและการสนับสนุนเพื่อให้ใช้ความรู้ที่มีอยู่ ส่วน Fischer et al (2005) พบว่ากระบวนการเรียนรู้และความตระหนักที่จะใช้ความรู้ร่วมกันช่วยให้สมาชิกในทีมเกิดความร่วมมือในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความเข้าใจในบทบาทของเพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบ ความเชี่ยวชาญ ทักษะ ข้อจำกัดของการมีอคติ ความสัมพันธ์ทางสังคม ความตั้งใจและอารมณ์ร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ Beddoes – Jones & Miller (2007) ที่พบว่าความร่วมมือกันระหว่างองค์กรและสมาชิกภายในองค์กร ต้องให้สมาชิกมีความเข้าใจในบทบาทความสามารถในการเรียนรู้และความรับผิดชอบต่อองค์กรโดยจำเป็นต้องพิจารณาความสมดุลหรือความยืดหยุ่นของบทบาท ซึ่งความไม่แน่ชัดในบทบาทของสมาชิก ส่งผลต่อความขัดแย้งในบทบาท ทำให้ความร่วมมือระหว่างองค์กรและสมาชิกมีประสิทธิภาพลดลง นอกจากนี้ VanDyck et al (2005) ยังพบว่าข้อผิดพลาดระหว่างความร่วมมือกัน อาจเกิดจากการที่ไม่ได้ประสานงานกับประชาชน มีกฎเกณฑ์ที่ไม่เหมาะสม หรืออิทธิพลในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการสร้างความร่วมมือ ซึ่งการจัดการข้อผิดพลาดต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสามารถทำให้แต่ละคนเข้าใจบทบาทของตนเองและไว้วางใจกัน

ในส่วนของปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการรับมือกับภัยพิบัตินั้น Wise (2006) พบว่าการเตรียมความพร้อม การรักษาความปลอดภัยต้องมีหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนที่ต้องมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อตอบสนอง และเพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ โดยกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติ องค์กรต้องมีความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาศัยเหตุการณ์ที่ผ่านมา เพื่อเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นใหม่ทำให้ความสามารถที่จะเรียนรู้การเกิดภัยพิบัติจะได้ขยายออกไป (Comfort & Kapucu, 2006) ในขณะที่ Broz et al (2009) พบว่า การติดต่อสื่อสารเป็นมิติที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการสร้างความร่วมมือ โดยเฉพาะในช่วงเกิดภัยพิบัติ ถ้าหากเกิดปัญหาในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ไม่สามารถได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วน หรือข้อมูลไม่น่าเชื่อถือจะนำไปสู่การขาดความร่วมมือ เนื่องจากความจริงที่ว่าภัยพิบัติเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด การติดต่อสื่อสาร ความยืดหยุ่น การคิดสร้างสรรค์และ

กระบวนการจัดการจะตอบสนองต่อความพยายามในการร่วมมือกันรับมือกับภัยพิบัติ นอกจากนี้ Alvinus et al (2010) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำ เป็นความสามารถในการสร้างความสมดุลของอำนาจและการทำงานที่เป็นอิสระซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในการสร้างความร่วมมือเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง โดยความเป็นผู้นำต้องเป็นผู้มีอำนาจตามกฎหมาย และให้การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรับมือกับภัยพิบัติ (Denis, 1995) ซึ่ง Gerras (2010) กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำในบริบทของการรับมือภัยพิบัติ ประกอบด้วย ความชอบธรรมของความเป็นผู้นำ รูปแบบของการเป็นผู้นำ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารของผู้นำ การกระทำที่เป็นประโยชน์ของผู้นำและลักษณะส่วนบุคคลของผู้นำ

จากแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือที่กล่าวข้างต้นนั้น อาจจะประกอบด้วยหลายปัจจัย ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือ คือ กระบวนการจัดการ กระบวนการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสาร ภาวะความเป็นผู้นำ การประสานงาน การมีส่วนร่วม ความขัดแย้ง บริบทสภาพแวดล้อม ความยืดหยุ่น แรงจูงใจ ความพอเพียงของทรัพยากร และลักษณะส่วนบุคคลเช่น ความรู้ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ ความต้องการ วัฒนธรรม ทักษะ วิสัยทัศน์ ประสบการณ์ อายุ และวุฒิการศึกษา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปการศึกษา รูปแบบความร่วมมือจำเป็นต้องศึกษาว่าอะไรคือรูปแบบหรือระบบความร่วมมือที่สามารถทำงานได้ ลักษณะปัจจัยที่จำเป็นและสัมพันธ์กับความร่วมมือซึ่งจะต้องตอบสนองภายใต้ความร่วมมือระหว่างองค์กร บุคคล และกลุ่มบุคคลอันจะนำไปสู่ความร่วมมือที่มีประสิทธิผล กล่าวคือ 1) ทุกคนเข้าใจวัตถุประสงค์และขอบเขตภารกิจ 2) ความร่วมมือในการปฏิบัติการกิจภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่น สร้างสรรค์ ริเริ่มและจริงจังต่อกัน 3) ผู้นำกลุ่มหรือองค์กรมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และร่วมในการบริหารกลุ่มหรือทีม 4) กระบวนการจัดการ อันได้แก่ การจัดโครงสร้างของกลุ่มหรือทีมที่มีประสิทธิภาพ 5) การจัดระบบการติดต่อสื่อสารและประสานงาน 6) การจัดระบบบริการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก และ 7) ความพอเพียงของทรัพยากร โดยบุคคล กลุ่มบุคคลและองค์กรต้องยอมรับและสนับสนุนความร่วมมือ อีกทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อกัน มีการจัดโครงสร้างองค์กรภายใต้ความร่วมมือ การร่วมระดมทรัพยากร มีวิธีการในความร่วมมือและการจัดการประสานงานเพื่อก่อให้เกิดการประสานแผน ทรัพยากร และความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารที่ดี อีกทั้งทุกส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายใต้ความร่วมมือ โดยเฉพาะการตัดสินใจร่วมกัน การวางแผนปฏิบัติ การสนับสนุนทรัพยากร และการร่วมติดตามประเมินผล โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือการส่งเสริมศักยภาพ และสร้างความร่วมมือ

4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในการจัดการภัยพิบัติ

4.1 ความหมายของชุมชนและแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

ชุมชนคือ ปัจเจกชนซึ่งเรียนรู้ถึงการสื่อสัมพันธ์กันด้วยความเชื่อศรัทธาและเป็นผู้มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันอย่างแน่นแฟ้น และมีความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่จะร่วมสุขร่วมทุกข์และเกื้อกูลกัน โดยมองว่าชุมชนที่ค้ำจุนไม่ใช่ว่าจะเกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย หรือไม่ได้เกิดขึ้นหรือดำรงอยู่อย่างง่าย ๆ เพราะชุมชนนั้นจะต้องมีเป้าหมายและการที่จะไปสู่เป้าหมายนั้นจะต้องหาหนทางด้วยการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ด้วยความรักและสันติสุขเพื่อชุมชนนั้นจะได้สร้างความเป็นชุมชนได้สำเร็จ ซึ่งความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกในชุมชนนั้นจะต้องรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย (Peck, 1987) ส่วน Homan (1994) กล่าวว่าชุมชน คือ คนจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งหนึ่งที่มีความเชื่อ ผลประโยชน์ กิจกรรมและมีคุณสมบัติอื่นที่คล้ายคลึงกัน โดยคุณลักษณะเหล่านี้มีลักษณะเด่นเพียงพอที่จะทำให้สมาชิกนั้นตระหนักและเกื้อกูล เช่นเดียวกับกาญจนา แก้วเทพ (2538) ที่ได้กล่าวถึงชุมชนว่า “ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกันมีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือญาติ จนถึงระดับหมู่บ้านและระดับเกินกว่าหมู่บ้าน และผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนนั้นมีความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการดำรงรักษาคุณค่า มรดกทางวัฒนธรรมและศาสนาและมีการถ่ายทอดไปยังลูกหลานอีกด้วย” ซึ่งสอดคล้องกับประเวศ วะสี (2540) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ความเป็นชุมชนอาจหมายถึงการที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเชื่ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน” และจิตติ มงคลชัยอรัญญา (2540) กล่าวถึงชุมชนโดยประกอบไปด้วยระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง โครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและระหว่างกันหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มีความเชื่อมโยงกันชนิดที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

จากความหมายของชุมชนที่กล่าวไว้ข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีนัยและความหมายที่ใกล้เคียงกัน โดยชุมชนมิใช่ผลรวมของบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันหรือเป็นเพียงพื้นที่ที่คนมาติดต่อสัมพันธ์กันเท่านั้น แท้จริงแล้วยังมีการสร้างอุดมการณ์ ความเชื่อ กฎ กติกา ในการอยู่ร่วมกันทำให้ความเป็นชุมชนเกิดขึ้นและดำรงอยู่ โดยที่ชุมชนมีประวัติศาสตร์ของการอยู่ร่วมกันของสมาชิกมาเป็นเวลานาน ปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนจึงเกิดและเติบโตขึ้นมาในชุมชน ดังนั้นชุมชน

จึงไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่ออุดมการณ์ความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมของสมาชิก แต่ชุมชนมีฐานะเป็นองค์กรทางสังคมที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันและความสามารถในการจัดการกับปัญหาพร้อมกันต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งจะถูกถ่ายทอดโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Brownell (1950) ที่กล่าวว่าชุมชนไม่ใช่การที่บุคคลมาอยู่รวมกันเท่านั้น แต่ยังมีกิจกรรมกระทำที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความร่วมมือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเป็นสังคมที่คนรู้จักกันอย่างใกล้ชิดสนิทสนม

ชุมชนอาจมีการจัดระเบียบของกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองเป็นหลัก (Self Sufficient) โดยที่มีการพึ่งพาชุมชนอื่น ๆ ค่อนข้างน้อย ซึ่ง Seixas & Davy (2008) กล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้ชุมชนริเริ่มการจัดการตนเอง คือ ชุมชนส่วนมากมักจะพบกับ “วิกฤตการณ์หรือจุดเปลี่ยน” เช่น ไม่ได้รับความเป็นธรรม ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อม ประสบภัยพิบัติ หรือถูกคุกคามจากสิ่งต่าง ๆ ซึ่งบีบบังคับหรือผลักดันให้คนทั้งชุมชนต้องร่วมมือกันรับผิดชอบและแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชนของตนเองให้ได้ โดยมูลเหตุที่ชักนำให้ชุมชนริเริ่มการจัดการของชุมชนส่วนมากมักจะมาจาก 3 กรณี คือ 1) คนในชุมชนมองเห็นวิกฤตที่กำลังจะเกิดขึ้น จึงต้องหาวิธีเตรียมการรับมือ 2) ชุมชนได้รับแผนหรือคำสั่งลงมาจากภายนอกชุมชนให้จัดการกับสถานการณ์นั้น และ 3) ชุมชนได้รับโอกาสหรือสิทธิพิเศษบางอย่างที่เปิดช่องสนับสนุนให้เกิดการจัดการ โดยผู้ที่เป็นแกนนำหรือเจ้าภาพในการจัดการนั้น ถ้าไม่มาจากภายในชุมชนก็มักจะมาจากองค์กรภายนอกที่เข้ามาสนับสนุนในการจัดการวางแผนและวิธีการทำงาน โดยปัญหาที่มักพบในการจัดการของคนในชุมชนคือ การขาดทักษะที่เพียงพอ จึงต้องพึ่งพาหรือร่วมมือกับองค์กรภายนอกเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองที่จะบรรลุผลการดำเนินงานตามแนวที่คิดไว้ ส่วน Fernandez et al (2006) พบว่าปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนชุมชนสามารถจัดการด้วยตนเองได้ คือ 1) ความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกันของคนในชุมชน 2) ทูต 3) ผู้นำที่เข้มแข็ง 4) การพัฒนาศักยภาพของชุมชน 5) ภาวการณ์ร่วมสนับสนุนการดำเนินงาน และ 6) สิ่งกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน นอกจากนี้ยังมีอีกปัจจัยอื่นๆ อีก เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอกชุมชนหรือชุมชนอื่น ๆ ซึ่งเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน การดำเนินงานในการจัดการชุมชนนั้นมักจะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่คล้าย ๆ กันคือ เริ่มจากการวางแผน สร้างวิธีการดำเนินงาน ติดตามผล การปรับเปลี่ยน (ปรับตัว) ภายใต้กระบวนการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ องค์กรและคนที่ร่วมโครงการจะออกแรงหรือมาเป็นทรัพยากรในการดำเนินโครงการในการออกความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมกันตัดสินใจ โดยที่คนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นเป็นผู้ที่ริเริ่มและขับเคลื่อน ซึ่งการดึงการรวมกลุ่มทั้งจากภายในและภายนอกเป็นปัจจัยที่สำคัญในการฟื้นฟูและจัดการชุมชน โดยทุนทางสังคมด้านความเชื่อใจก็เป็นอีกปัจจัยที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร ทำให้การตอบสนองต่อจัดการต่าง ๆ ทำได้ง่ายขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปกระบวนการจัดการตนเองของชุมชนนั้นจะเริ่มขึ้นจากการเกิดขึ้นของวิสัยทัศน์ที่ตั้งใจจะเปลี่ยนแปลงสภาพระบบสังคมและระบบนิเวศน์ เพื่อตอบสนองต่อภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในชุมชน (เช่น ภัยพิบัติ, ความขัดแย้ง, สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง) โดยวิสัยทัศน์จะนำพาชุมชนไปสู่การพัฒนานั้นจะมาจากการร่วมมือกันของสมาชิกในชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องด้วย โดยมีตัวกระตุ้นที่ชักนำการเปลี่ยนแปลงเป็นตัวที่ช่วยผลักดันการผิวกำลังกันของคนในชุมชนในการสร้างการเปลี่ยนแปลง จนเมื่อโอกาสมาถึง (โอกาส คือ สิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม, ภาคีและการนำเข้ามาความรู้ ผู้นำก็จะเริ่มใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น ทุน, ความรู้, ข้อมูล, วัสดุ, สิ่งก่อสร้าง เป็นตัวกระตุ้น และใช้พลังงานที่มีอยู่เป็นกำลังและการสนับสนุนที่มาจากสถาบันทางสังคมหลาย ๆ หลายระดับทั้งจากความร่วมมือกันของสมาชิกในชุมชน จากผู้นำ องค์กรภาคีและความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาการดำเนินงาน โดยเฉพาะการรับมือต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งสอดคล้องกับ ทวีชดา กมลเวช (2554) ที่กล่าวว่าหลังจากที่กระบวนการจัดการตนเองของชุมชนได้เริ่มขึ้นแล้ว การจัดการที่สานต่อไปได้จะมาจากการนำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาเรียนรู้ถอดเป็นบทเรียนในการดำเนินงานต่อไปว่าควรจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวกับสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านั้นอย่างไร ทั้งนี้ประชาชน องค์กรภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ คนในชุมชนเหล่านี้เป็นผู้ที่รู้จักสภาพของชุมชนของตนและเป็นผู้มีประสบการณ์จากอันตรายมาก่อน จึงเข้าใจและสามารถประเมินสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในแต่ละชุมชนได้ดีที่สุด อีกทั้งยังจะเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่จะต้องเผชิญกับภัยพิบัติในชุมชนในครั้งต่อไป ทำให้แนวคิดในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติในปัจจุบัน จึงเล็งเห็นความจำเป็นและความสำคัญใน “ความร่วมมือของประชาชนในชุมชน” โดยชุมชนเป็นศูนย์กลางและเป็นผู้ขับเคลื่อนจัดการชุมชนด้วยตนเอง และใช้กลยุทธ์เชิงรุกที่เน้นการป้องกันและการลดความเสี่ยงและผลกระทบที่จะเกิดจากภัยพิบัติซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงและสร้างความปลอดภัยให้แก่ชุมชนด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับแล้วว่าการจัดการสาธารณภัยมิใช่หน้าที่เฉพาะของหน่วยงานหรือของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นเรื่องที่ทุกคนจะต้องร่วมมือกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทุกชั้นตอน โดยเฉพาะชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มแรกที่เสี่ยงต่อผลกระทบจากภัยพิบัติ การจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานจึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ (วันชัย เขาวนนะปัญจะ, 2547) ซึ่งการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community-based Disaster Risk Management) เป็น “นวัตกรรม (Innovation)” ในการบริหารจัดการด้านภัยพิบัติระดับชุมชนเชิงป้องกันที่ได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นระบบที่มีข้อมูลการบริหารทรัพยากรการวางแผนการมีส่วนร่วมและการจัดองค์กรระดับท้องถิ่นที่ชัดเจน มีกระบวนการเป็นขั้นเป็นตอนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัดและหน่วยงานต่าง ๆ ทุก

ระดับให้การสนับสนุน (นิลบล กู้พานิช, 2549) หลักการสำคัญในการดำเนินงานคือ มุ่งใช้กลยุทธ์ ความสัมพันธ์ทางสังคมในการสร้างเสริมความสามารถในการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ในทุกขั้นตอนของการทำงานตั้งแต่การวางแผนไปจนกระทั่งการ ดำเนินการในระดับต่าง ๆ ร่วมกัน โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยมีส่วนร่วมรับผิดชอบ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับ Rosow (1977) ที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการภัย พิบัติ เพราะภัยธรรมชาติเป็นภัยที่ไม่ได้เหมือนกันทั้งประเทศ ความเสี่ยงจากภัยพิบัติจึงมักจะ แตกต่างกันไปในพื้นที่ การใช้ความสัมพันธ์ทางสังคม การติดต่อสื่อสาร และความรู้ของคนในชุมชน มีประสิทธิภาพที่สุด เพราะไม่มีใครหวงแหนชุมชนมากกว่าคนในชุมชนเอง เช่นเดียวกับ McEntire & Marshall (2003) ที่กล่าวว่าเมื่อคนในชุมชนและองค์กรทำงานร่วมกันในการรับมือกับภัยพิบัติ และมีการติดต่อสื่อสารกันในช่วงระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควรก็จะเป็นการตอบสนองต่อการ จัดการภัยพิบัติเพิ่มขึ้น เพราะจุดสำคัญของการรับมือกับภัยพิบัติ คือ การเตือนภัยได้รวดเร็ว ตรงกัน ข้ามหากมีการติดต่อสื่อสารไม่บ่อยนัก หรือมีอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน จึงเป็น เรื่องยากที่จะเข้ามาให้ความช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ หรือ แม้แต่ระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าในระดับประเทศก็มักจะส่งมาไม่ถึงประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ อันตราย หรือส่งถึงชุมชนช้าเกินไปไม่ทันเหตุการณ์ ดังนั้นประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงอันตรายต้อง อาศัยความสามารถของตนเองในการเตรียมพร้อมและปกป้องผู้คนในชุมชน ส่งผลต่อความ ไว้วางใจและความใกล้ชิดระหว่างบุคคลกับองค์กรลดลง (Nigg, 1997)

สรุปได้ว่าการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานมีความสำคัญเพราะนอกจาก จะเป็นการกระจายอำนาจให้กับประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนแล้ว ยังเป็น การสร้างคุณค่าให้กับประชาชนในการร่วมมือกันของประชาชนในชุมชน เพราะประชาชนในพื้นที่ จะรู้ถึงสภาพบริบทของชุมชน มีประสบการณ์จากอดีตที่ผ่านมา ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นำมา ซึ่งความรัก สามัคคีของประชาชนในชุมชน นอกจากนี้จุดเด่นจากการปฏิบัติบนฐานของชุมชนทำ ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน คือ การมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน การ แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบในชุมชน เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายเดียวกันจะนำไปสู่การทำงานเป็น กลุ่มและความมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันช่วยให้ชุมชนเข้าใจโอกาส ข้อจำกัด และประสบการณ์ในการที่ จะจัดการทั้งในด้านการเตรียมพร้อมรับมือ และการปฏิบัติในขณะที่เกิดเหตุฉุกเฉินโดยไม่ต้องรอ ความช่วยเหลือ จะทำให้ชุมชนสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง ช่วยลดหรือขจัดความล่อแหลมเสี่ยงภัย ของชุมชน ลดผลกระทบของภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

5. แนวคิดเกี่ยวกับน้ำท่วม

Jha et al (2012) กล่าวว่าน้ำท่วมเป็นภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยกว่าภัยพิบัติประเภทอื่นๆ โดยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก รวมถึงเอเชียใต้นั้นมีโอกาสเกิดน้ำท่วมมากกว่าภูมิภาคอื่นๆ ในโลก ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาจำนวนครั้งของการเกิดน้ำท่วมในเอเชียสูงถึงร้อยละ 40 ของจำนวนครั้งการเกิดน้ำท่วมทั่วโลกทั้งหมด และประชากรที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมมากกว่าร้อยละ 90 ของโลกอาศัยอยู่ในเอเชีย ในภาวะที่เมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ประชากรเพิ่มมากขึ้น และมีปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะยาว ทำให้ปัญหาน้ำท่วมในเขตเมืองมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะแถบเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก เมืองต่างๆ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการกระจุกตัวของประชากร และทรัพย์สินเมื่อเกิดปัญหาน้ำท่วมความเสียหายจึงมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น และการรับมือแก้ไขปัญหา น้ำท่วมในเขตเมืองยิ่งยากขึ้นและมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นกว่าในอดีต นอกจากความเสียหายทางเศรษฐกิจโดยตรงแล้ว น้ำท่วมยังส่งผลกระทบต่อเนื่องกับเรื่องอื่นๆ ในระยะยาวอีกด้วย เช่น การสูญเสียโอกาสทางการศึกษา การเจ็บป่วยจากโรคที่มาจากน้ำท่วม ภาวะขาดแคลนอาหาร ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาวได้ ในขณะที่สมิท ธรรมสโรช (2533) ได้กล่าวว่าน้ำท่วมเป็นอันตรายที่เกิดจากระดับน้ำในทะเลและแม่น้ำสูงมากจนท่วมล้นฝั่งและตลิ่งไหลท่วมบ้านเรือน ด้วยความรุนแรงของกระแสน้ำทำความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ทำให้การคมนาคมหยุดชะงักและก่อให้เกิดโรคระบาดได้ เช่นเดียวกับ Petak & Atkisson (1982) ที่กล่าวถึงสภาพของพื้นที่น้ำท่วมว่า เป็นพื้นที่ราบที่มีลำน้ำผ่าน เมื่อกระแสน้ำมีความรุนแรงและระดับสูงกว่าระดับตลิ่งซึ่งเป็นระดับกักเก็บน้ำของลำน้ำ น้ำจะล้นแผ่ขยายท่วมที่ราบเกิดเป็นน้ำท่วม ซึ่งปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดปรากฏการณ์เช่นนี้ได้แก่ ปริมาณการตกของฝน และปริมาณการไหลบ่าของน้ำ ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดในช่วงฤดูน้ำหลากในแต่ละปี ส่วน Brooks et al (1991) กล่าวว่าน้ำท่วมเป็นเหตุการณ์การไหลของกระแสน้ำที่รุนแรงและมีความแรงมากจนเป็นสาเหตุของการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน หรืออาจกล่าวได้ว่าน้ำท่วมเป็นปริมาณน้ำที่ไหลล้นตลิ่งซึ่งมากเกินกว่าแม่น้ำลำธารจะกักเก็บไว้ได้ น้ำท่วมส่วนใหญ่เกิดบริเวณตอนล่างของลำน้ำ ซึ่งมีการเคลื่อนที่ของน้ำจากบริเวณที่สูงของพื้นที่ลุ่มน้ำลงมาท่วมพื้นที่ตอนล่าง นอกจากนี้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2550) ได้อธิบายว่าน้ำท่วมเป็นภัยที่เกิดขึ้นเนื่องจากมีน้ำเป็นสาเหตุอาจจะเป็นน้ำท่วมหรืออื่น ๆ โดยปกติ น้ำท่วมเกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน บางครั้งทำให้เกิดแผ่นดินถล่ม

จึงพอสรุปได้ว่า น้ำท่วมเป็นภัยธรรมชาติที่เกิดจากฝนที่ตกหนักมากกว่าปกติและต่อเนื่องเป็นเวลานานในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง ทำให้เกิดน้ำไหลหลากไปตามผิวดินลงสู่แม่น้ำ ลำธาร ส่งผลให้ระดับน้ำในแหล่งเก็บน้ำหรือแหล่งน้ำในธรรมชาติมีระดับสูงกว่าปกติและไหลเข้าท่วมบ้านเรือน ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ

5.1 ชนิดของน้ำท่วม

การแบ่งชนิดของน้ำท่วมโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว สามารถแบ่งออกได้ตามสาเหตุการเกิดน้ำท่วมหรือตามขนาดของน้ำท่วม ได้ดังนี้ (วิชา นิยม, 2535)

5.1.1 ชนิดของน้ำท่วมแบ่งตามสาเหตุการเกิด สามารถแบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือ

5.1.1.1 Long – rain flood น้ำท่วมชนิดนี้เกิดจากมีฝนตกติดต่อกันนานหลายชั่วโมง หลายวัน หรือหลายสัปดาห์ ฝนมักจะมี ความหนักเบา (Rainfall intensity) ปานกลางหรือเกิดจากพายุดีเปรสชันที่เคลื่อนตัวจากชายฝั่งทะเลขึ้นสู่พื้นดิน น้ำท่วมในรูปแบบนี้มักจะทำให้เกิดน้ำท่วมขังในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดจากระบบระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ มักเกิดบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำและบริเวณชุมชนเมืองใหญ่ ๆ มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปซึ่งเกิดจากฝนตกหนัก ณ จุดนั้น ๆ ติดต่อกันเป็นเวลาหลายวันหรือเกิดจากสภาวะน้ำล้นตลิ่ง น้ำท่วมขังส่วนใหญ่มีลักษณะแผ่เป็นบริเวณกว้าง เนื่องจากไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน ความเสียหายจะเกิดกับพืชผลทางการเกษตรและอสังหาริมทรัพย์เป็นส่วนใหญ่ สำหรับความเสียหายอื่น ๆ มีไม่มากนัก เพราะสามารถเคลื่อนย้ายให้อยู่ในที่ที่ปลอดภัยได้เมื่อทราบคำเตือนล่วงหน้าเกี่ยวกับสภาวะฝนตกหนักและน้ำล้นตลิ่ง

5.1.1.2 Flash flood น้ำท่วมชนิดนี้เกิดขึ้นจากมีฝนตกหนัก (High rainfall intensity) ในพื้นที่ที่ไม่ค่อยกว้างขวางนัก เป็นพายุฝนฟ้าคะนอง (Thunderstorm) ฝนชนิดนี้จะตกหนักและรุนแรงอย่างที่เรียกว่า ฟ้ารัว มักทำให้อัตราการตกของฝนมากกว่าอัตราการซึมน้ำผ่านผิวดินได้ไม่ทัน ปริมาณน้ำฝนส่วนหนึ่งที่เกิดเกินพอจึงมักมีโอกาสปะทะสภาพกลายเป็นน้ำไหลบ่าหน้าดินแล้วไหลลงสู่ลำธารได้อย่างรวดเร็ว น้ำท่วมชนิดนี้จึงเป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน เนื่องจากการเคลื่อนตัวอย่างรวดเร็วของปริมาณน้ำจำนวนมากจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ซึ่งมักเกิดขึ้นหลังจากฝนตกหนักไม่เกิน 6 ชั่วโมง และมักเกิดบริเวณที่ราบระหว่างหุบเขาซึ่งอาจจะไม่มีฝนตกหนักในบริเวณนั้นมาก่อนเลย แต่มีฝนตกหนักมากในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำที่อยู่ห่างออกไปหรืออาจเกิดจากเขื่อนพัง เนื่องจกน้ำท่วมฉับพลันมีความรุนแรงและเคลื่อนตัวด้วยความเร็วมาก โอกาสที่จะป้องกันและหลบหนีจึงมีน้อย ดังนั้น ความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วมฉับพลันจึงมีมากทั้งแก่ชีวิตและทรัพย์สิน

5.1.1.3 Tidal flood น้ำท่วมหรือน้ำหลากประเภทนี้เกิดขึ้นบริเวณชายฝั่งทะเลซึ่งเกิดจากการโหมกระหน่ำฝั่งของคลื่นในทะเลที่มีขนาดใหญ่ อันอาจเกิดจาก

1) การเกิดแผ่นดินไหวของโลกบริเวณใต้น้ำทะเล ทำให้เกิดคลื่นยักษ์เข้าโหมกระหน่ำพื้นที่ชายฝั่งอย่างรุนแรง

2) เกิดจากลมพายุ เช่น ลมพายุไต้ฝุ่นซึ่งพัดพาเอาน้ำทะเล เกิดคลื่นขนาดใหญ่ขนาดใหญ่เข้าโหมกระหน่ำชายฝั่งของประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

3) เกิดจากระดับน้ำทะเลซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงระดับอยู่ตลอดเวลาเกิดจากแรงดึงดูดของดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ทำให้เกิดน้ำขึ้นน้ำลง น้ำทะเลที่ขึ้นนี้จะหนุนเข้ามาบริเวณปากแม่น้ำ ตัวอย่างเช่น ปากแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบกับมีน้ำไหลจากแม่น้ำเจ้าพระยาลงสู่ทะเลในอัตราที่ค่อนข้างสูง อีกทั้งกรุงเทพมหานครอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลเพียง 1-1.5 เมตรเท่านั้น และเมื่อมีฝนตกลงมาทำให้ไม่สามารถระบายออกสู่ทะเลได้ทัน การเกิดสภาวะน้ำท่วมจึงเกิดได้เช่นกัน

5.1.2 ชนิดของน้ำท่วมแบ่งตามขนาดการเกิด สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

5.1.2.1 Large – area flood น้ำท่วมชนิดนี้เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีขนาดกว้างขวางมาก อาจเกิดจากสาเหตุการเกิดใดก็ได้จากทั้งหมดที่กล่าวมา ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วม สภาพอากาศขณะนั้น ๆ ที่มีผลต่อการเกิดน้ำท่วม น้ำท่วมประเภทนี้ถ้าเกิดขึ้นแล้วจะมีน้ำไหลหลากอยู่เป็นเวลานาน ครอบคลุมพื้นที่กว้าง เช่น การเกิดน้ำท่วมทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งเกิดจากพายุดีเปรสชันพัดพาเอาไอน้ำจากทะเลมาตกบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำให้เกิดน้ำท่วมเป็นบริเวณกว้างและกินเวลานาน

5.1.2.2 Small – area flood น้ำท่วมชนิดนี้เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีขนาดเล็กและเกิดในช่วงเวลาสั้น ๆ เนื่องจากเกิดฝนตกหนัก มักเป็นฝนแบบ Thunderstorm ทำให้น้ำไม่สามารถซึมลงดินได้ทัน ทำให้น้ำฝนส่วนหนึ่งมีความสามารถแปรสภาพกลายเป็นน้ำในลำธารได้มาก การเกิดน้ำท่วมประเภทนี้จึงเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วแต่เป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น น้ำท่วมประเภทนี้จะเกิดมากในประเทศในแถบร้อนและชุ่มชื้น

5.2 ลักษณะของน้ำท่วมในประเทศไทย

Barrows (1948), วัชรวิระพันธุ์ (2533) และเล็ก จินดาสงวน (2545) ได้แบ่งสภาพน้ำท่วมตามสภาพการเกิดได้ 2 ลักษณะ คือ

5.2.1 ลักษณะของน้ำท่วมที่เกิดจากเหตุการณ์ทางธรรมชาติ

5.2.1.1 น้ำท่วมฉับพลัน (Flash floods) เป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดจากน้ำป่าไหลหลากจากภูเขาลงมาท่วมที่ราบเชิงเขาอย่างฉับพลัน สภาพน้ำท่วมประเภทนี้เกิดจากหิมะละลายหรือฝนตกหนักบริเวณต้นน้ำลำธาร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมากและดินมีคุณสมบัติในการกักเก็บน้ำต่ำ เนื่องจากพื้นที่ป่าถูกทำลายน้ำจึงไหลหลากจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำอย่างรวดเร็ว ลักษณะของน้ำท่วมประเภทนี้กระแสน้ำไหลแรงและเร็วมากจนไม่มีโอกาสที่จะป้องกันหรือหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้บางครั้งอาจพัดพาตะกอนดินทรายและต้นไม้ไหลมากับน้ำแล้วมาตกค้างบริเวณที่ราบเชิงเขา

5.2.1.2 น้ำป่าไหลหลากอย่างช้า (Steady floods) เป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเคลื่อนที่ของปริมาณน้ำจำนวนมากจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ซึ่งมักเกิดขึ้นหลังจากฝนตกไม่หนักมากแต่ตกอย่างต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน น้ำที่ไหลบ่าลงมารวมตัวกันบริเวณที่ราบเชิงเขาและที่ราบระหว่างเนินลอนลาด ซึ่งอาจจะไม่มีฝนตกหนักในบริเวณนั้นมาก่อนเลยแต่อาจมีฝนตกหนักมากบริเวณต้นน้ำที่อยู่ห่างออกไป

5.2.1.3 น้ำท่วมขัง (Drainage floods) เป็นสภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นจากสภาพน้ำล้นตลิ่งทั้งสองฝั่งลำน้ำ เนื่องจากปริมาณน้ำมากเกินความจุของแม่น้ำหรือเกิดจากระบบระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ราบลุ่มและบริเวณชุมชนเมืองใหญ่ ๆ เมื่อฝนตกหนักในบริเวณดังกล่าวอย่างต่อเนื่องกันเป็นเวลาหลายวัน น้ำท่วมขังส่วนใหญ่จะเกิดบริเวณที่ราบลุ่มและมีลักษณะแผ่เป็นบริเวณกว้าง

5.2.1.4 น้ำท่วมบริเวณปากแม่น้ำ เป็นสภาพน้ำท่วมตามปกติของแม่น้ำต่าง ๆ บริเวณปากแม่น้ำ สภาพน้ำท่วมลักษณะนี้เกิดในระยะน้ำนองของแม่น้ำ ขณะเมื่อน้ำนองจะไหลหลากลงสู่ทะเลบริเวณปากแม่น้ำ ซึ่งในช่วงน้ำทะเลหนุนสูงแต่ละวันนั้น ปริมาณน้ำของแม่น้ำที่ไหลหลากลงมาจะถูกน้ำทะเลหนุน ทำให้เกิดน้ำล้นตลิ่งบริเวณที่ต่ำของแม่น้ำและคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำ

5.2.2 ลักษณะน้ำท่วมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

5.2.2.1 น้ำท่วมเนื่องจากการพังทลายของเขื่อนกั้นน้ำพัง สภาพน้ำท่วมลักษณะนี้จะเกิดความเสียหายอย่างรุนแรงและรวดเร็ว โดยกระแสน้ำที่ทะลักออกจากเขื่อนและไหลลงสู่ด้านท้ายน้ำอย่างรุนแรง พัดพาบ้านเรือน สิ่งก่อสร้างที่ตั้งอยู่บริเวณทั้งสองลำน้ำท้ายเขื่อนพังทลายลง ทำให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก

5.2.2.2 น้ำท่วมที่เกิดจากการก่อสร้างถนนกีดขวางทางน้ำ ในบริเวณพื้นที่ที่มีฝนตกหนักจะมีน้ำไหลหลากจากภูเขาสูงสู่ที่ราบเชิงเขาอย่างรวดเร็ว เมื่อรวมกับน้ำในที่ราบซึ่งไหลบ่าอย่างช้า ๆ ลงสู่ลำธาร หากมีการก่อสร้างถนนขวางทางน้ำโดยออกแบบสะพานและท่อระบายน้ำหลากไม่เพียงพอ จะทำให้เกิดการกีดขวางการไหลของน้ำและเกิดการกัดเซาะจนกระทั่งถนนขาดหรือน้ำล้นข้ามถนนเป็นช่วง ๆ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อถนน การคมนาคม บ้านเรือน ราษฎรและพื้นที่เกษตรกรรมทั้งสองฝั่งถนน ถ้าตามปกติที่ไม่มีการก่อสร้างถนนเมื่อฝนตกหนักน้ำจะไหลบ่าไปตามที่ราบตลอดแนวพื้นที่เพาะปลูก อาจทำให้ความเสียหายเพียงเล็กน้อยหรือไม่เสียหายเลยแต่เมื่อมีการก่อสร้างถนนขวางทางน้ำตลอดแนว น้ำจะไหลตลอดถนนเฉพาะบริเวณที่มีสะพานหรือท่อลอดเท่านั้น การระบายน้ำไม่เพียงพอจึงทำให้เกิดน้ำท่วมขึ้น

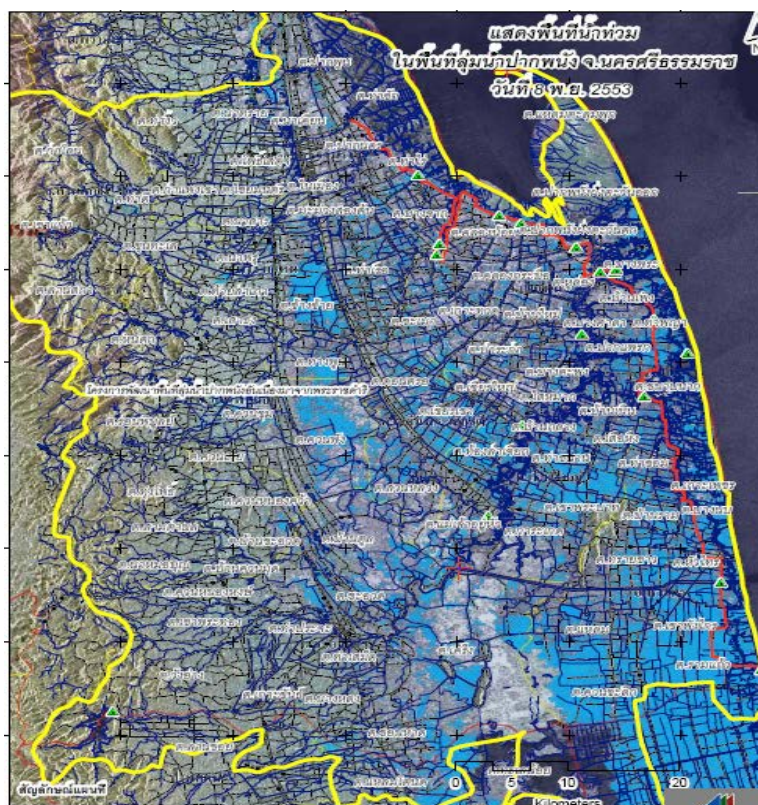
5.2.2.3 สภาพน้ำท่วมที่เกิดจากน้ำฝนท่วมขังในเขตชุมชนและในเขตเมือง เมื่อเกิดฝนตกหนักในเขตชุมชนและในเขตเมือง โดยมีฝนตกหนักติดต่อกัน พื้นที่รับน้ำตามธรรมชาติ เช่น ที่ลุ่ม บ่อ บึงและคลองต่าง ๆ มีสภาพน้ำเต็ม เมื่อเกิดฝนตกหนักในบริเวณนั้นอีกจะเกิดน้ำฝนท่วมขังเนื่องจากทางระบายน้ำไม่พอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชุมชนเมืองต่าง ๆ ที่มีการขยายตัวของเมืองเร็วกว่าที่จะก่อสร้างระบบระบายน้ำได้ทัน สภาพน้ำท่วมในลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน อาคารบ้านเรือน คลังสินค้า แหล่งอุตสาหกรรม ตลอดจนความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ในบริเวณนั้นเนื่องจากน้ำที่ท่วมขังจะเป็นน้ำที่สกปรก อีกทั้งยังเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค

6. พื้นที่ศึกษา

การศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา 3 ระยะ และในแต่ละระยะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษา ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพความร่วมมือและปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังแสดงในภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 แสดงพื้นที่ลุ่มน้ำปากพอง จังหวัดนครราชสีมา
ที่มา: สำนักชลประทานที่ 15

พื้นที่ลุ่มน้ำปากพองจังหวัดนครราชสีมา มีคุณสมบัติสอดคล้องเหมาะสมกับ คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสภาพความร่วมมือและปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งพื้นที่ลุ่มน้ำปากพอง เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำสำคัญ และเป็นพื้นที่น้ำท่าชุ่มชื้นในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก โดยมีเอกสารทางราชการรับรอง คือ เอกสารการกำหนดว่าเป็นพื้นที่น้ำท่าชุ่มชื้นในภาคใต้ของศูนย์ป้องกัน วิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจากการศึกษาเอกสารของสำนักงานชลประทานที่ 15 จังหวัดนครราชสีมาพบว่า แต่เดิมพื้นที่ลุ่มน้ำปากพองเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นอู่ข้าวอู่น้ำทางภาคใต้ของประเทศไทยในสมัยโบราณ มีแม่น้ำปากพองไหลผ่าน จึงมีชื่อว่า “ลุ่มน้ำปากพอง” ประกอบด้วยอำเภอปากพอง เขียวใหญ่ หัวไทร ชะอวด ร่อนพิบูลย์ จุฬาภรณ์ เฉลิมพระเกียรติ พระพรหม บางส่วนของอำเภอลานสกา อำเภอเมืองนครราชสีมา รวมถึงพื้นที่บางส่วนของจังหวัดพัทลุงและสงขลา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นาในที่ลุ่ม มักจะประสบปัญหาน้ำท่วมทุกปีในช่วงฤดูฝนเนื่องจากมีปริมาณฝนตกมากทำให้ปริมาณน้ำที่ไหลจากต้นน้ำมีมาก ประกอบกับพื้นที่ลุ่มน้ำปากพองเป็นพื้นที่ราบเบนมีความลาดชันน้อย และเกิดในช่วงน้ำ

ทะเลหนุนสูงทำให้ระบายน้ำออกสู่ทะเลได้ยาก เมื่อความสามารถการระบายน้ำในแม่น้ำปากพนัง ออกสู่ทะเลได้น้อยกว่าปริมาณน้ำหลากจากต้นน้ำและเกิดสะสมกักเก็บน้ำของพื้นที่น้ำท่วม ทำให้เกิดสภาวะน้ำท่วมมากเป็นระยะเวลานาน สร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจำนวนมาก ตลอดจนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย การพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังในลำดับต่อมาได้เกิดโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานพระราชดำริแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับใส่เกล้าฯ ในการฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2521 ขณะประทับแรม ณ โรงปูนซีเมนต์ทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณที่ 11 ในขณะนั้น เข้าเฝ้าฯ และทรงมีพระราชดำริสรุปได้ว่า

“... ให้พัฒนาลุ่มน้ำคลองชะอวดโดยการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำใส เพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง...”

เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2531 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริแก่เจ้าหน้าที่กรมชลประทานที่เข้าเฝ้า ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต สรุปได้ว่า

“... ให้กรมชลประทานดำเนินการแก้ไขและบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่เพาะปลูกบริเวณลุ่มน้ำปากพนังโดยเร่งด่วน ตามที่ได้รับ ความเสียหายเนื่องจากอุทกภัยฝนตกติดต่อกันระหว่างวันที่ 19-22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 เพื่อไม่ให้เกิดขึ้นอีก โดยพิจารณาวางแผนดำเนินงานเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การขุดลอกคลองธรรมชาติ และปรับปรุงคลองระบายน้ำต่างๆ ระยะที่ 2 พิจารณาขุดคลองใหม่เป็นช่วงแนวลาดเพื่อระบายน้ำในแม่น้ำปากพนังลงสู่ทะเลให้เร็วขึ้น...”

และเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2536 พระราชทานพระราชดำริกับคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวสน์ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีใจความสำคัญ คือ

“... ควรพิจารณาขุดคลองระบายน้ำพร้อมอาคาร เพื่อระบายน้ำจากแม่น้ำปากพนังออกทะเลอีกทางหนึ่ง โดยขุดบริเวณหน้าประตูระบายน้ำปากพนัง จะช่วยระบายน้ำออกจากพื้นที่ได้เร็วขึ้น จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ทำกินของราษฎรได้...”

พิจารณาได้ว่าปัญหาอันเกิดขึ้นกับประชาชนในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังที่สำคัญประการหนึ่ง คือ น้ำท่วม ทำให้กรมชลประทานและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันสนองพระราชดำริและดำเนินการศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้นในด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง และอย่างละเอียดทุกขั้นตอน รวมถึงแนวทางการแก้ไขและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ต่อมาเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2538 ครม.ได้อนุมัติให้เปิดโครงการ โดยได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ทำกินของราษฎรตามแนวพระราชดำริ สรุปได้คือ การขุดคลองระบายน้ำฉุกเฉินพร้อมก่อสร้างอาคารควบคุมปากคลอง เพื่อการระบายน้ำ จากแม่น้ำปากพนังออกทะเลที่บริเวณหน้าประตูน้ำปากพนัง กรณีเกิดอุทกภัย การขุดขยายคลองท่าพญา พร้อมก่อสร้างประตูระบายน้ำริมทะเลเพื่อการระบายน้ำออกอีกทางหนึ่ง การขุดลอกคลองบ้านกลาง คลองปากพนัง คลองหน้าโกฏิ พร้อมก่อสร้างประตูระบายน้ำคลองปากพนังและประตูระบายน้ำคลองหน้าโกฏิ เพื่อช่วยการระบายน้ำลงทะเลให้เร็วขึ้น และการขุดคลองระบายน้ำชะอวดแพรกเมือง พร้อมก่อสร้างประตูระบายน้ำออกจากพื้นที่โครงการฯลงสู่ทะเลกรณีเกิดอุทกภัย และมีการก่อสร้างประตูระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์เป็นอาคารบังคับน้ำหลักที่ใช้สำหรับควบคุมระดับน้ำและการไหลของน้ำในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยเฉพาะบริเวณลุ่มน้ำตอนล่างได้เริ่มดำเนินการควบคุมใช้งานตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2542 และได้ทำการก่อสร้างประตูระบายน้ำ คลองระบายน้ำที่ปรับปรุงและสร้างขึ้นใหม่ตามแผนงานแล้วเสร็จทั้งโครงการ สามารถใช้บริหารจัดการน้ำได้เมื่อปลายปี 2547 จึงเป็นการเริ่มต้นการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ซึ่งเกณฑ์กำหนดการบริหารจัดการน้ำของโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การระบายน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมให้เกิดประสิทธิภาพ (สำนักชลประทานที่ 15, 2550)

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยทราบถึงสภาพน้ำท่วมในบริเวณลุ่มน้ำปากพนัง แต่เพื่อความชัดเจนในการกำหนดพื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยยังได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ตำบลต่างๆ เพื่อหาข้อสรุปในการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลอีกด้านหนึ่งว่าสาเหตุจากการพัฒนาด้านต่างๆของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังยังมีปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่ ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนในลุ่มน้ำปากพนังบางส่วนยังต้องประสบภัยอันเนื่องมาจากน้ำท่วมอยู่เสมอ ดังที่จเรณิ สีนกำเนิด ผู้ประสานงานเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...จากสาเหตุของการเกิดน้ำท่วมพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยเฉพาะอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดจากการปรับปรุงมาตรฐานการก่อสร้าง การพัฒนาอาชีพรูปแบบต่างๆ เพื่อลดความเสี่ยงต่อความเสียหายจากภัยธรรมชาติ ซึ่งรูปแบบการพัฒนาเหล่านี้ส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยตรง แต่สาเหตุจากการพัฒนาระบบการคมนาคม หรือการพัฒนาในด้านต่างๆ ของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงของการเกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังบางส่วน โดยเฉพาะตำบลหูล่อง ตำบลบางพระ ตำบลท่าพญา ตำบลขนานบนาก และตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก ไม่สามารถดำเนินชีวิตหรือประกอบอาชีพได้ตามปกติในช่วงเดือนพฤศจิกายนและเดือนธันวาคมของแต่ละปี...”

(สัมภาษณ์จะเรณีย์ สิ้นกำเนต, 19 กันยายน 2556)

และในประเด็นนี้สุลวีวัลย์ ชูสุข รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลขนานบนากได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า

“...การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนำมาซึ่งความเสี่ยงในรูปแบบใหม่ๆ หรือเปลี่ยนรูปแบบความเสี่ยงที่ประชาชนเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้ไปจากเดิม ซึ่งแต่เดิมตำบลขนานบนาก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชฝนจะตกหนักและเกิดน้ำท่วมประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม แต่ปัจจุบันเดือนมกราคมน้ำก็ยังท่วม และที่ร้ายไปกว่านั้นเกิดน้ำท่วมเดือนเมษายน ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้ประชาชนในตำบลขนานบนากไม่สามารถรับมือกับสถานการณ์ และไม่สามารถดำเนินชีวิตหรือประกอบอาชีพได้ตามปกติ ขาดรายได้มาเลี้ยงครอบครัวจนมีคำพูดติดปากว่า “น้ำท่วมซ้ำซาก ชาวบ้านก็จนซ้ำซาก...”

(สัมภาษณ์สุลวีวัลย์ ชูสุข, 19 กันยายน 2556)

ในด้านการดำเนินวิถีชีวิต การทำมาหากิน ลุงเอียด สังข์บัว ผู้เฒ่าผู้แก่ หนึ่งในปราชญ์ชาวบ้านที่ประชาชนทั่วไปให้ความเคารพนับถือ ซึ่งอาศัยอยู่ในตำบลท่าพญา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มาเกือบ 87 ปี เล่าให้ฟังว่า

“...ลุ่มน้ำปากพนังวันนี้ น้ำท่วมบ่อยมาก ก่อนจะมีประตูลอยน้ำ เมื่อก่อนลุ่มน้ำปากพนัง น้ำท่วมปีละ 1 ครั้ง พอมีน้ำท่วม ก็มีความอุดมสมบูรณ์ ในด้านสัตว์น้ำตามมาเยอะแยะมากมาย ซึ่งประชาชนก็ยอมรับได้ในการที่ให้น้ำท่วมปีละ 1 ครั้ง น้ำท่วมทำให้ประชาชนลำบากก็จริง แต่เป็นช่วงสั้น ๆ ไม่เกิน 15 วัน และสิ่งที่มากับน้ำท่วมก็มี กุ้ง หอย ปู ปลา ซึ่งประชาชนก็เปลี่ยนวิถีชีวิตให้เป็นโอกาสจับปูจับปลามากินมาขายก็อยู่ได้ตามฤดูกาล แต่พอมีประตูลอยน้ำพื้นที่ในตำบลหูล่องกลับมีน้ำท่วมมากขึ้นและท่วมปีละหลายครั้ง ปลาที่ลดน้อยลงแทบจะหาไม่ได้ พอหน้าแล้งก็แล้งเอามากมาย แล้งจนน้ำในคลองย่อยที่แยกออกจากสาขาลุ่มน้ำปากพนังแห้งขอด จนเดินข้ามคลองย่อยได้ สร้างความเดือดร้อนให้คนเป็นจำนวนมาก สัตว์น้ำก็น้อยลงไปทุกที ๆ สร้างความเดือดร้อนให้คนที่อยู่สองฝั่งลุ่มน้ำปากพนังเป็นจำนวนมาก สัตว์น้ำลดลงเพราะวงจรชีวิตเปลี่ยนไป ชาวประมงพื้นเมืองสองฝั่งลุ่มน้ำหลายพันครัวเรือนหมดอาชีพเพราะหาสัตว์น้ำไม่ได้...”

(สัมภาษณ์เตียน สังข์บัว, 19 กันยายน 2556)

และในประเด็นนี้ สุรพงษ์ คงสุวรรณ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญาได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า

“...กรมชลประทานได้สร้างประตูลอยน้ำหลัก คือประตูลอยน้ำอุทกวิทยาประสิทธิ์ตามโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กั้นแม่น้ำปากพนัง โดยปิดประตูน้ำถาวรในวันที่ 1 ตุลาคม 2542 เพื่อกั้นน้ำเค็มจากอ่าวปากพนังไม่ให้ไหลเข้าและเก็บกักน้ำจืดมิให้ไหลออก ทำให้เกิดน้ำท่วมขังในหลายพื้นที่เช่น ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก ตำบลหูล่อง ตำบลท่าพญา และตำบลขนานนากอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชหลายร้อยไร่ ส่งผลกระทบ คือ ทำนาไม่ได้เพราะน้ำท่วมขัง สัตว์น้ำลดลงเพราะวงจรชีวิตเปลี่ยนไป ชาวประมงพื้นเมือง 5,000 ครัวเรือนหมดอาชีพเพราะหาสัตว์น้ำไม่ได้ ต้นจากป่าจาก เสียหายล้มตาย เพราะต้นจากต้องการน้ำไหลเวียนทั้งน้ำจืดและน้ำกร่อย การแบ่งเขตน้ำเค็มและน้ำจืดไม่สอดคล้องกับการใช้ที่ดินของชุมชน และการทำนากุ้งของเกษตรกร เกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำปากพนัง ระบบนิเวศน์เสียจากการขุดลอกคลองและทำลายป่า เกิดน้ำเน่าเสีย...”

(สัมภาษณ์สุรพงษ์ คงสุวรรณ, 19 กันยายน 2556)

จากการสัมภาษณ์จารีย์ สุวรรณ สมาชิก อสม. ตำบลบางพระเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในขณะเกิดน้ำท่วม ซึ่งได้ให้ข้อมูลว่า

“...ในพื้นที่ตำบลบางพระ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อเกิดฝนตกหนักเป็นเวลานานทำให้น้ำที่ท่วมขังทุ่งนา และบริเวณป่าพรุ ต่างๆ ได้เริ่มน้ำเน่าเสียจากซากพืชที่จมน้ำเป็นเวลานานจนตายและเน่า จนน้ำมีสีคล้ำชาวบ้านไม่กล้าเดินลุยน้ำ เพราะกลัวเชื้อโรคร้ายที่มากับน้ำ ซึ่งมีชาวบ้านป่วยเป็นโรคน้ำกัดเท้าจำนวนมาก...”

(สัมภาษณ์จารีย์ สุวรรณ, 21 กันยายน 2556)

และในประเด็นนี้ประเสริฐ แดงเรือง นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลปากพนังฝั่งตะวันตกได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...การดูแลช่วยเหลือผู้ประสบภัยของหน่วยราชการดำเนินการเมื่อขณะฝนตกหนักและเกิดน้ำท่วม แต่เมื่อฝนหยุดตกก็จะยุติการให้ความช่วยเหลือ แต่ชาวบ้านในตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชกลับได้รับความเดือดร้อนหนักมากยิ่งขึ้น เนื่องจากน้ำท่วมขังนานนับเดือน น้ำก็เน่าส่งกลิ่นเหม็นอย่างรุนแรง เพราะไม่สามารถระบายลงสู่ทะเลได้ สัตว์เลี้ยงก็อยู่บนถนนและขาดอาหารผสมโซ ชาวบ้านก็ไม่สามารถลงจากบ้านไปประกอบอาชีพได้ เป็นความเดือดร้อนหนักกว่าช่วงแรกๆ ที่ถูกน้ำท่วมเสียอีก...”

(สัมภาษณ์ประเสริฐ แดงเรือง, 21 กันยายน 2556)

นอกจากนี้จำเริญ สุดชี ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านเกาะทัง ตำบลท่าพญาได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“...ตามวัดต่างๆ ในตำบลท่าพญา อำเภอปากพนัง จังหวัด นครศรีธรรมราชพระภิกษุ สามเณรเดือดร้อนมากจากน้ำท่วม เพราะเมื่อ ชาวบ้านไม่สามารถประกอบอาชีพได้ พระภิกษุออกบิณฑบาตไม่ได้ ไม่มี อาหารฉันท์ ทั้งชาวบ้านและพระภิกษุต้องอยู่อย่างอดๆ อดๆ ชาวบ้านต้อง พยายามที่จะหาอาหารมาถวาย และพระเณรในวัดได้ฉันท์พอประทังความหิว ไปวันๆ เป็นสถานการณ์ที่น่าเวทนาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งพระภิกษุ สามเณรรวมทั้ง ชาวบ้านในหลายพื้นที่ของอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ต้องทน ทุกข์อยู่ในสภาพเดียวกัน จึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลจนกว่า น้ำจะลดเป็นปกติ...”

(สัมภาษณ์จำเริญ สุคชี, 21 กันยายน 2556)

จากเหตุการณ์น้ำท่วมขังในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ยังมีหลายปัจจัยที่ยังคงเป็นความ เสี่ยงที่ทำให้เกิดน้ำท่วม เป็นเรื่องยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ ดังที่พรเทพ เชน่งรักษา รองนายก อบต. หูล่อง และสมาชิกเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...สาเหตุที่ทำให้น้ำท่วมขังในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเป็นเวลานาน โดยเฉพาะตำบลนาบนาก ตำบลท่าพญา ตำบลบางพระ ตำบลปากพนังฝั่ง ตะวันตก และตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากน้ำไม่สามารถระบายลงสู่ทะเลได้ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากโครงการ พัฒนาลุ่มน้ำปากพนังได้ปิดประตูระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์ตลอดเวลา เนื่องจากระดับน้ำทะเลได้หนุนเป็นระยะอย่างต่อเนื่องทำให้การระบายน้ำใน พื้นที่ขึ้นไปอย่างล้าช้า ประกอบกับอำเภอปากพนังเป็นพื้นที่รับน้ำหลัก ก่อนที่จะระบายลงสู่อ่าวไทย ซึ่งหากเจ้าหน้าที่คอยตรวจสอบดูแลเปิดปิด ประตูระบายน้ำเป็นระยะๆ โดยเมื่อน้ำทะเลหนุนก็ให้ปิดประตูเขื่อน เมื่อน้ำ ทะเลลงก็เปิดประตูเขื่อนน้ำที่ท่วมขังเต็มพื้นที่ก็จะสามารถระบายออกสู่ ทะเลได้หมด ทางโครงการลุ่มน้ำปากพนังหรือผู้ที่มีอำนาจช่วยพิจารณาการ ปิดเปิดประตูระบายน้ำด้วย...”

(สัมภาษณ์พรเทพ เชน่งรักษา, 27 กันยายน 2556)

และในประเด็นนี้เกรียงศักดิ์ ชินฉวีวัฒน์ ปลัดเทศบาลตำบลบางพระ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...คนลุ่มน้ำปากพนัง โดยเฉพาะตำบลขนานนาก ตำบลท่าพญา ตำบลบางพระ ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก และตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยากที่จะหลีกเลี่ยงจากปัญหาอุทกภัย โดยเฉพาะในช่วงปลายปี ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนของพื้นที่ อันเนื่องมาจากอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีปริมาณน้ำฝนมาก บางปีฝนตกหนักแบบกระจุกตัวติดต่อกันประมาณ 5-7 วัน แต่ทำให้ปริมาณน้ำฝนมีมากกว่าฝนตกครั้งปีก็มี ซึ่งหนีไม่พ้นที่คนลุ่มน้ำปากพนังเผชิญกับปัญหาน้ำท่วม...”

(สัมภาษณ์เกรียงศักดิ์ ชินฉวีวัฒน์, 27 กันยายน 2556)

นอกจากนี้จิตติพงษ์ คงช่วย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า

“...พื้นที่ตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่รับน้ำด้วยลักษณะสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและเป็นแอ่งกระทะ โดยทางทิศตะวันออกมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำปากพนังและเป็นพื้นที่ที่ตั้งของประตูระบายน้ำอุทกวิภาคประสิทธิ์และประตูระบายน้ำอื่นๆ ซึ่งทำหน้าที่ป้องกันไม่ให้น้ำเค็มรุกตัวเข้ามา จึงทำให้แม่น้ำปากพนังช่วงเหนือประตูระบายน้ำอุทกวิภาคประสิทธิ์เป็นน้ำจืดที่สามารถนำไปใช้ในการเกษตรและผลิตน้ำประปาสำหรับบริโภคอุปโภคในครัวเรือนได้ รวมทั้งยังเป็นการบรรเทาปัญหาน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนให้กับพื้นที่การเกษตรและพื้นที่ในชุมชนเมือง แต่ผลจากการเปิดปิดประตูระบายน้ำส่งผลให้ตำบลหูล่องต้องประสบปัญหาน้ำท่วมขังตลอดทั้งในช่วงฤดูฝนและในฤดูแล้ง กล่าวคือ เมื่อเกิดในช่วงน้ำทะเลหนุนสูงทำให้ระบายน้ำออกสู่ทะเลได้ยากหากมีฝนตกหนักก็จะเกิดน้ำท่วมสูงเป็นเวลานาน ในขณะที่เดียวกันช่วงฤดูแล้งก็ต้องปิดประตูระบายน้ำไว้เพื่อเก็บกักน้ำให้ประชาชนในพื้นที่ตอนบนได้ใช้น้ำจืด จากสภาพการณ์ที่กล่าวมาทำให้ประชาชนในตำบลหูล่องต้องประสบปัญหาน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลายาวนานมากกว่าตำบลอื่นๆ...”

(สัมภาษณ์จิตติพงษ์ คงช่วย, 27 กันยายน 2556)

เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง โดยเฉพาะตำบลขนานนาค ตำบลท่าพญา ตำบลบางพระ ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก และตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เกิดขึ้นเป็นเวลานาน ชาวบ้านส่วนหนึ่งยอมรับสภาพที่ต้องอยู่กับน้ำท่วมจนเป็นความเคยชิน กลายเป็นเรื่องปกตินิสัยเพราะพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังจะประสบปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำในช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนสิงหาคม-ธันวาคม หากนับย้อนกลับไปเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมี 6 ครั้ง คือ ปี พ.ศ. 2505 ปี พ.ศ. 2518 ปี พ.ศ. 2531 ปี พ.ศ. 2543 ปี พ.ศ. 2553 และ ปี พ.ศ. 2554 แต่ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ปัญหาวิกฤติน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมีความรุนแรงมากขึ้นเพราะมีการเปิดใช้ประตูระบายน้ำอุทกวิภาคประสิทธิ์ เมื่อเกิดฝนตกชุกหนาแน่นติดต่อกันจะส่งผลให้น้ำท่วมขังในขณะที่ประตูระบายน้ำอุทกวิภาคประสิทธิ์ไม่สามารถเปิดประตูระบายน้ำได้เพราะน้ำทะเลหนุนสูง ทำให้น้ำท่วมพื้นที่ทางการเกษตรและพื้นที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้ช่วงเวลาที่เคยท่วมในฤดูน้ำหลากเปลี่ยนไป เช่น น้ำท่วมในเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2554 ทั้งที่มีฝนตกน้อย แต่ที่ท่วมเพราะว่าพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมีสภาพราบต่ำเป็นแอ่งกระทะรับน้ำมาจากที่อื่น ในขณะที่ประตูระบายน้ำไม่สามารถเปิดได้เพราะน้ำทะเลหนุนสูง หรือในช่วงฤดูแล้งก็ต้องเจอกับสภาพน้ำท่วมขังเพราะโครงการชลประทานต้องเก็บน้ำไว้ในคลองจึงต้องปิดประตูระบายน้ำไม่ให้น้ำออก เพราะถ้าระบายน้ำออกพื้นที่ที่อยู่ตอนเหนือจะเกิดภัยแล้ง ทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ต้องประสบปัญหาน้ำท่วมขังตลอดเกือบทั้งปี และมีน้ำท่วมขังเต็มพื้นที่ของอำเภอปากพนัง คือ ตำบลขนานนาค ตำบลท่าพญา ตำบลบางพระ ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก และตำบลหูล่อง

อย่างไรก็ตามความเข้าใจที่เป็นจริงของการดำเนินวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ทั้ง 5 ตำบลข้างต้น สามารถสร้างช่องทางอย่างหลากหลายเพื่อสร้างหลักประกันการอยู่รอดของตนเอง ความยืดหยุ่นในข้อจำกัดระหว่างวิธีการเอาตัวรอดจากสถานการณ์น้ำท่วม โดยการร่วมมือกันของประชาชนในแต่ละชุมชนเป็นตัวกำหนดเป็นพลังการขับเคลื่อนในการจัดการน้ำท่วม โดยอาศัยหน่วยงานภาครัฐในฐานะที่เป็นเจ้าภาพหลัก และเป็นผู้ขับเคลื่อนกลไกทางสังคมในการนำนโยบายมาใช้สร้างให้ประชาชนในชุมชนเกิดความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม นั่นก็คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมและปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้พื้นที่ทั้ง 5 ตำบลเป็นการศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือ ซึ่งเป็นการศึกษาในระยะที่ 1

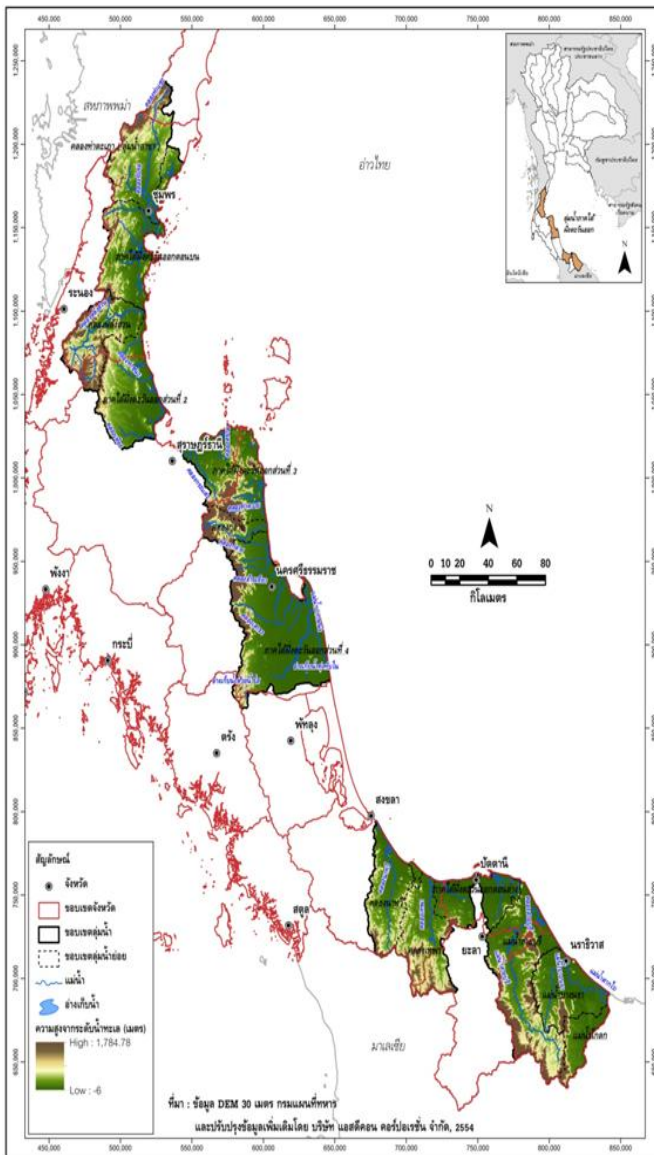
ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน

ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัยเกี่ยวกับน้ำท่วมได้กำหนดพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ โดยแบ่งตามพื้นที่ลุ่มน้ำออกเป็น 5 ลุ่มน้ำ คือ 1) ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกมีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากรวม 7 จังหวัด 2) ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตกมีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากรวม 3 จังหวัด 3) ลุ่มน้ำตาปีมีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากรวม 3 จังหวัด 4) ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลามีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากรวม 3 จังหวัด และ 5) ลุ่มน้ำปัตตานีมีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากรวม 2 จังหวัด (ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ, 2555) สามารถแสดงรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ โดยแบ่งตามพื้นที่ลุ่มน้ำ

ลุ่มน้ำ	ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติน้ำท่วม						
	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	จำนวน (คน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (พื้นที่)
ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก	7	74	389	1,696	1,257,131	141,121	1,594,549
ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก	3	11	37	128	114,584	14,015	78,434
ลุ่มน้ำตาปี	3	25	107	381	244,828	35,848	638,944
ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	3	18	82	457	273,673	61,310	549,610.5
ลุ่มน้ำปัตตานี	2	11	50	428	386,200	64,302	123,160

จากตาราง 1 พบว่าพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้นั้นมีจำนวนมากครอบคลุมเกือบทุกจังหวัด โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมมากที่สุด ทั้งในแง่ของจำนวนคนและความเสียหายในพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ดังนั้นผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ในการศึกษา ดังแสดงในภาพประกอบ 8

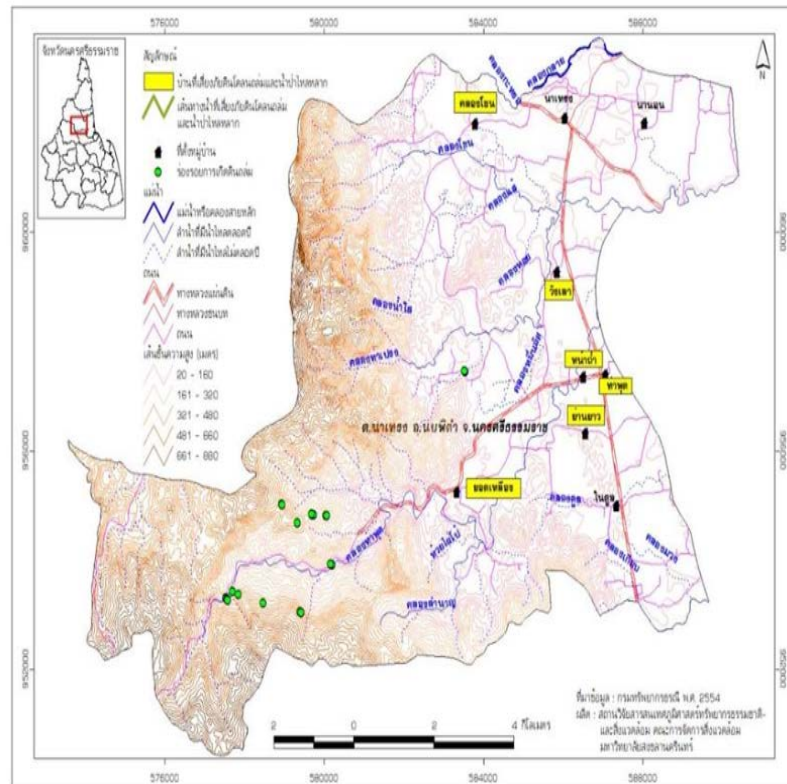

ภาพประกอบ 8 แสดงพื้นที่กลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก

ที่มา: ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระยะที่ 3 ศึกษารูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่ามระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผู้วิจัยโดยได้กำหนดพื้นที่ศึกษา คือ ตำบลนาแหรง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่น้ำท่ามซ้ำซากในพื้นที่กลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก โดยให้เป็นพื้นที่ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องเหมาะสมกับคำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา โดยมีเอกสารทางราชการรับรองคือ เอกสารการกำหนดว่าเป็นพื้นที่น้ำท่ามซ้ำซากในภาคใต้ของศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 แผนที่ตำบลนาหวาง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มา: กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยสืบเนื่องจากพื้นที่ตำบลนาหวางเป็นพื้นที่อยู่ติดกับเทือกเขาหลวง ในช่วงฤดูฝนจะมีน้ำป่าไหลหลากเข้าท่วมและดินโคลนถล่ม ในพื้นที่เกือบทุกปี ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ทรัพย์สินเสียหายมากมาย ประชาชนในชุมชนจึงได้มีการตื่นตัวที่จะระงับภัยจากเหตุการณ์น้ำท่วมและดินโคลนถล่ม ทำให้ชุมชนตำบลนาหวาง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จในการรับมือและฟื้นฟูจากภาวะวิกฤตภัยพิบัติน้ำท่วมและดินโคลนถล่ม ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาในระยะนี้จึงให้ความสำคัญกับประสบการณ์และบทเรียนต่างๆ ในการรับมือภัยพิบัติในเขตพื้นที่ของชุมชนตำบลนาหวาง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้จากการศึกษาของ อรทัย อาจอำและคณะ (2555) พบว่า การบริหารจัดการภัยพิบัติของชุมชนตำบลนาหวาง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับการสนับสนุนจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการภัยพิบัติอย่างมีส่วนร่วม โดยเรียกว่า “การจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (CBDRM)” มีการจัดตั้งหน่วยอพยพพื้นที่ปลอดภัยไว้ที่ศาลาประชาคม มีการจัดการและเตรียมแผนรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมและดินโคลนถล่ม จะเห็นได้ว่าการจัดการภัยพิบัติของชุมชนตำบลนาหวาง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกเหนือจากความช่วยเหลือจากภาครัฐแล้ว ยังมีความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ที่สร้างหลักการพึ่งตนเองเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการจัดการน้ำท่วมนั้นยังไม่ปรากฏผู้ใดทำมาก่อน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานการวิจัยที่มีผู้ศึกษาถึงการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทชุมชนในการจัดการน้ำท่วม และความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนที่เป็นผลงานใกล้เคียงและเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยคนอื่นๆ ดังนี้

กรมทรัพยากรน้ำ (2553) ตามโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาวิถีชีวิตและบทบาทของชุมชนในพื้นที่วิกฤติอุทกภัย: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤติภาคเหนือ (ลุ่มน้ำยมและลุ่มน้ำน่าน) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธี Snowball และการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 142 คน และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,303 คน มีข้อค้นพบจากการศึกษา ประกอบด้วย 1) การจัดการอุทกภัยโดยชุมชนและศักยภาพของชุมชนเป้าหมายในการจัดการอุทกภัย 2) รูปแบบของแผนปฏิบัติการจัดการอุทกภัยของชุมชน โดยสรุปพบจากการวิจัย พบว่า ในการจัดการอุทกภัยนั้นชุมชนจะริเริ่มหาวิธีการในการบรรเทาความเสียหายจากภัยพิบัติอุทกภัย มีการปรับวิถีชีวิตในการทำมาหากินให้สอดคล้องกับช่วงเวลาของการเกิดน้ำท่วม มีวิธีการเตรียมความพร้อมของชุมชนโดยการประชาสัมพันธ์เตือนชุมชนให้ระวังภัยพิบัติน้ำท่วม การเฝ้าระวัง การช่วยเหลือขณะน้ำท่วมโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำในการประสานงาน การจัดการความช่วยเหลือหลังน้ำท่วมอยู่ในรูปของของบริจาคและการขอรับความช่วยเหลือสำหรับผู้ประสบภัยพิบัติ แต่จากงานวิจัยพบว่ายังขาดการบูรณาการระหว่างแผนการปฏิบัติการจัดการอุทกภัยของชุมชนกับแผนการจัดการอุทกภัยของ อบต. และระหว่าง อบต. ข้างเคียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554) ได้ทำการศึกษาเบื้องต้น (In-house report) เหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติกรณีต่างๆ ในหลายประเทศ โดยใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเปรียบเทียบขั้นตอนและแนวทางการจัดการเตือนภัย การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย เพื่อนำมาใช้เป็นข้อเสนอประกอบการพิจารณากำหนดคน โยบายและทิศทางการพัฒนาของประเทศ รวมทั้งการป้องกัน บรรเทาทุกข์และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยในอนาคต จากการศึกษา มีข้อเสนอแนะว่าควรจัดการภัยพิบัติโดยมุ่งเน้นการรวมพลังของชุมชน แม้ว่าภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจะเกินขีดความสามารถในการรับมือโดยชุมชน แต่จากการศึกษา พบว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และผู้ที่

รอดชีวิตจากภัยพิบัติจำนวนหนึ่ง ได้เปลี่ยนสถานภาพจากผู้ประสบภัยมาเป็นผู้ร่วมกอบกู้วิกฤติ และกลายเป็นกำลังสำคัญของการค้นหาและช่วยเหลือผู้รอดชีวิต เนื่องจากเป็นผู้ที่รู้จักบุคคลในชุมชน สภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ดีที่สุด นอกจากนี้ การสร้างโอกาสในการจัดการเพื่อช่วยเหลือกันเองในค่ายที่พักชั่วคราว และการฟื้นฟูบูรณะชุมชน จะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้เกิดพลังในการพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต ดังนั้น จึงควรมีการวางระบบการฝึกอบรม เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติต่างๆ โดยมีชุมชนเป็นฐานการพัฒนาที่สำคัญ รวมทั้งควรส่งเสริมการฝึกกำลังของภาคส่วนต่างๆ ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในประเทศไทยทั้งเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยสึนามิ และอุทกภัยในปี 2553 ที่ผ่านมามีทำให้เกิดการรวมพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อมวลชน กองทัพ ประชาสังคม และอาสาสมัครต่างๆ ซึ่งล้วนมีลักษณะภารกิจบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน เช่น บุคลากรของกองทัพมีความเข้มแข็งและมีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนภาคเอกชน เช่น สื่อมวลชน บริษัทต่างๆ มีงบประมาณช่วยเหลือที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่วนภาคประชาสังคมไม่มีระบบจัดตั้ง เป็นการรวมตัวกันด้วยจิตอาสาที่มีพลังและมีความยั่งยืน ดังนั้น การฝึกกำลังทั้ง 3 ส่วนจึงเป็นเรื่องทางยุทธศาสตร์ที่จำเป็นต้องดำเนินการอย่างจริงจัง โดยรัฐควรให้การสนับสนุนและช่วยประสานเชื่อมโยงพลังของกลุ่มต่างๆ เพื่อทำงานร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ต้องมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นที่มีการรวบรวมข้อมูลโดยหน่วยงานต่างๆ เช่น ความเร็วลม ปริมาณน้ำ ปริมาณฝนเพื่อนำมาบูรณาการและติดตามเฝ้าระวัง เพื่อนำมาประเมินสถานการณ์ที่ถูกต้องสามารถพิจารณาการออกประกาศเตือนภัยได้ทันเวลา

ภาณุ มนูญรวงศ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องขีดความสามารถในการจัดการอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Study) ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้แทนเทศบาลตำบล รวม 39 คน จากจังหวัดนครสวรรค์ ชัยนาท อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และนนทบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการสังเกต ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการอุทกภัย ดังนี้ 1) ช่วงก่อนเกิดอุทกภัย พบว่า การจัดทำแผนรับมืออุทกภัยส่วนใหญ่เป็นการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ไว้สำหรับดำเนินงานระหว่างเกิดอุทกภัยในแต่ละปี เช่น การเตรียมบุคลากร การเตรียมงบประมาณ การเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ ที่น่าสนใจคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สะท้อนปัญหาและความต้องการต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแผนรับมืออุทกภัยให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน แต่แผนฯ ดังกล่าวเป็นเพียงแผนระยะสั้น เพื่อแก้ปัญหาปีต่อปี ขาดแผนระยะยาวที่

กำหนดทิศทางจัดการอุทกภัยอย่างเป็นระบบและยั่งยืน อาจสืบเนื่องจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดยังไม่มีแผนแม่บทด้านอุทกภัยและแผนจัดการอุทกภัยระดับชาติก็ยังไม่ชัดเจน อนึ่ง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดแผนรับมือระยะยาว ย่อมส่งผลให้การป้องกันอุทกภัยเป็นเพียงการป้องกันชั่วคราวเช่นกัน ไม่สามารถดำเนินการป้องกันอุทกภัยอย่างยั่งยืนถาวร ตามทางเลือกที่เห็นว่าเหมาะสมและควรเร่งดำเนินการ 2) ระหว่างเกิดอุทกภัย พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจเพื่อติดตามและประเมินสถานการณ์อุทกภัย รับเรื่องราวและประสานขอรับบริจาคจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นข้าวสารอาหาร น้ำดื่ม บางแห่งเปิดโรงครัวเพื่อทำอาหารปรุงสุกแจกจ่ายให้กับผู้ประสบอุทกภัย กางเต็นท์บริเวณถนนหรือที่ว่างซึ่งไม่ถูกน้ำท่วมเพื่อให้ประชาชนใช้พักอาศัยอยู่ชั่วคราว จัดหาสุขาเคลื่อนที่สุขาลอยน้ำ รวมถึงอำนวยความสะดวกในการเดินทาง พอสรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดการช่วงระหว่างอุทกภัยได้เป็นอย่างดี เพราะมีประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจสภาพอุทกภัยในพื้นที่เป็นอย่างดี 3) หลังจากเกิดอุทกภัย การจัดการภายหลังจากอุทกภัยผ่านพ้นไป ประกอบด้วย การจ่ายเงินเยียวยาความเดือดร้อน ครัวเรือนละ 5,000 บาท ตามนโยบายรัฐบาล การสำรวจความเสียหายของถนน ระบบประปา ไฟฟ้า ฯลฯ ในพื้นที่เพื่อซ่อมแซมฟื้นฟูให้อยู่ในสภาพเดิม ส่วนการฟื้นฟูชุมชนภายหลังจากน้ำลด ส่วนใหญ่จะขอความร่วมมือจากประชาชนผู้มีจิตสาธารณะในการจัดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูชุมชน เช่น Big cleaning day เพื่อทำความสะอาดชุมชน และการฟื้นฟูในระยะยาว อยู่ในรูปของการฝึกอบรม/สาธิตกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้ประชาชนที่ประสบอุทกภัย

Benjamin et al (2011) ได้ศึกษาปัญหาของการสร้างเครือข่ายขององค์กรที่กำกับดูแลด้านสภาพแวดล้อม โดยใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัย จำนวน 14 ชิ้น จาก 9 ประเทศ คือ เม็กซิโก เอกวาดอร์ มาลี มาดากัสการ์ ฝรั่งเศส เนปาล เบลีซ เอกวาดอร์และสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่จะต้องพิจารณาก่อนที่จะมีความร่วมมือกัน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านบริบท (Context) ความร่วมมือทั้งหมดจะถูกกำหนดอยู่ในบริบทของนโยบาย และพฤติกรรมของความร่วมมือจะได้รับอิทธิพลจากบริบทนั้น 2) ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของความร่วมมือ (Purpose or the Mission of the Collaboration) ความร่วมมือเกิดจากวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย แต่ความร่วมมือต้องยอมรับวัตถุประสงค์โดยรวมเพื่อการทำงานร่วมกัน การศึกษาจำนวนมากสรุปได้ว่าปัจจัยความสำเร็จในความร่วมมืออย่างเห็นได้ชัด คือการยอมรับตามวัตถุประสงค์หรือภารกิจนั้น 3) ปัจจัยการเลือกสมาชิกและการสร้างขีดความสามารถ (Member Selection and Capacity Building) ผู้ที่ร่วมมือกันจะนำมาซึ่งทักษะ ทรัพยากร ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ มุมมอง ความรู้ การศึกษาที่หลากหลายและวัฒนธรรมภูมิหลัง ในขณะที่ขีด

ความสามารถ คือ ความสามารถของสมาชิกในการรักษาความปลอดภัยของมนุษย์ เทคโนโลยี การเมืองหรือทรัพยากรอื่นๆ ที่จำเป็นในกิจกรรมของการร่วมมือกัน นอกจากนี้บุคคลที่จะร่วมมือกันมักจะเรียนรู้จากคนอื่น ๆ และการสร้างขีดความสามารถจะเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จในความร่วมมือและสามารถช่วยในการพัฒนาภารกิจระหว่างองค์กร 4) ปัจจัยแรงจูงใจและเจตจำนงของผู้ที่ร่วมมือ (Motivation and Commitment of Collaborators) บุคคลและองค์กรที่มาร่วมมือกันเพื่อการทำงานร่วมกันด้วยเหตุผลที่หลากหลายทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การจัดการองค์กรหรือเหตุผลทางการเมืองเพื่อรับมือกับความล้มเหลว โดยก่อนที่จะตกลงร่วมมือกันสิ่งที่สำคัญควรมีการสร้างแรงจูงใจและเจตจำนงของผู้ที่จะร่วมมือ 5) โครงสร้างและการจัดการความร่วมมือ (Structure and Governance of the Collaboration) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของความร่วมมือ คือ โครงสร้างของวิธีการร่วมมือภายใต้กระบวนการจัดการ โครงสร้างของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการร่วมมือกันจะสร้างความยืดหยุ่นในกรณีที่มีความขัดแย้ง โครงสร้างของระบบราชการอาจมีความยืดหยุ่นมาก แต่เป็นการยากต่อความรับผิดชอบ โครงสร้างส่วนกลางมีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อการประสานงานที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความร่วมมือ ดังนั้นกระบวนการจัดการเป็นกิจกรรมของการตัดสินใจและการกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมวิธีการร่วมมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 6) พลังอำนาจในความร่วมมือ (Power in Collaboration) ความไม่สมดุลของพลังอำนาจในการร่วมมือกันอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง และอาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการร่วมมือ กลไกโครงสร้างและการกำกับดูแลอาจเป็นแหล่งที่มาของการรักษาความไม่สมดุลของพลังอำนาจ 7) ความรับผิดชอบ (Accountability) ความรับผิดชอบในความร่วมมือ คือการทำงานร่วมกันของผู้ที่ร่วมมือกันในรูปแบบที่สอดคล้องตามเจตนาของผู้เลือกตั้งและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยในการดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ นั้นต้องใช้ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น องค์กรที่ไม่แสวงหากำไรและภาคเอกชน ซึ่งก่อนที่จะตกลงความร่วมมือกันต้องมีการจัดลำดับความสำคัญ และตรวจสอบวิธีการทำงานร่วมกันในการที่จะต้องรับผิดชอบต่อประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ 8) การติดต่อสื่อสาร (Communication) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การสนทนา การคิดร่วมกัน การระดมความคิด การเจรจาต่อรอง การปรึกษาหารือ การแก้ไขปัญหา การจัดการความขัดแย้งและแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความร่วมมือ ผู้ที่จะทำงานร่วมกันควรแน่ใจว่าช่องทางการติดต่อสื่อสารมีความโปร่งใสและเป็นปกติ 9) การรับรู้กฎหมาย (Perceived Legitimacy) การร่วมมือในการทำงานและการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการร่วมมือกันควรพิจารณาถึงความถูกต้องตามกฎหมาย ความร่วมมือที่อยู่ภายใต้กฎหมายจะสามารถสร้างความไว้วางใจในภาระหน้าที่ที่สอดคล้องตามบรรทัดฐานของสถาบัน ดังนั้นปัจจัยหนึ่งที่จะต้องพิจารณา

ก่อนที่จะร่วมมือกัน คือ การรับรู้กฎหมายของกลุ่มที่จะทำงานร่วมกัน 10) ความไว้วางใจ (Trust) ความไว้วางใจเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างความสัมพันธ์และยั่งยืนของความร่วมมือกัน ความไว้วางใจจะได้รับการพัฒนาในผู้ที่จะร่วมมือใหม่โดยผ่านการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน การร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ความโปร่งใสในข้อมูลและการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการแสดงให้เห็นถึงความสามารถ ความตั้งใจที่ดีในการปฏิบัติตาม ซึ่งก่อนที่จะตกลงร่วมมือกันต้องสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และ 11) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ผู้ที่จะร่วมมือกันควรเข้าใจถึงความจำเป็น บทบาทและลักษณะของเทคโนโลยีในการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ

Harshada et al (2011) ทำการศึกษาองค์ประกอบของความร่วมมือในการทำงาน: กรอบแนวคิดรูปแบบการทำงาน โดยการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยเชิงประจักษ์เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือ ที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์การทำงานของภาคส่วนต่างๆ ในอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ อุตสาหกรรมยานยนต์ และอุตสาหกรรมก่อสร้าง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึกจากตัวแทนของแต่ละบริษัท ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับความร่วมมือ คือ 1) องค์ประกอบด้านบริบท (Context) ประกอบด้วย วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และโครงสร้างองค์กร 2) องค์ประกอบการสนับสนุน (Support) ประกอบด้วย เครื่องมือ เครือข่าย แหล่งทรัพยากร การฝึกอบรม การสร้างทีมงาน การจัดการความรู้ และการจัดการข้อผิดพลาด 3) องค์ประกอบด้านความร่วมมือในการะงาน (Collaborative Task) ประกอบด้วย ประเภท โครงสร้าง และความต้องการ 4) องค์ประกอบด้านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ความร่วมมือ (Collaborative Interaction Process) ประกอบด้วย การเรียนรู้ การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร และการตัดสินใจ 5) องค์ประกอบด้านทีมงาน ประกอบด้วย บทบาท ความสัมพันธ์ การแบ่งปันความรู้ หลักทั่วไป กระบวนการกลุ่ม และส่วนประกอบ นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบเสริมสร้าง (Overarching Factors) ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ ประกอบด้วย ความไว้วางใจ ความขัดแย้ง ประสิทธิภาพ เป้าหมาย แรงจูงใจ ข้อจำกัด การจัดการ การดำเนินงาน และเวลา

Lai (2011) ศึกษาขีดความสามารถความร่วมมือขององค์กรในการจัดการภัยพิบัติ: เอกสารองค์กรกาชาด ประเทศไต้หวัน โดยใช้วิธีการสังเคราะห์เอกสาร เพื่อนำเสนอหลักฐานเชิงประจักษ์ของความร่วมมือระหว่างองค์กร จากเหตุการณ์เกิดสึนามิในปี 2004 และเหตุการณ์เกิดแผ่นดินไหวที่เมือง Wenchuan ในปี 2008 ผลการศึกษาพบว่า ขีดความสามารถความร่วมมือขององค์กรในการจัดการภัยพิบัติแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีองค์ประกอบภาวะความเป็นผู้นำ ที่มีความชัดเจนในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรกับบุคคล มี

การตัดสินใจที่รวดเร็วตามกรอบของปัญหา องค์ประกอบการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรและบรรลุมวิสัยทัศน์ร่วมกัน และองค์ประกอบการเป็นภาคีเครือข่าย เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรในรูปของภาคีเครือข่าย 2) โครงสร้าง มีองค์ประกอบขั้นตอน มีขั้นตอนการจัดตั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ องค์ประกอบด้านบทบาท มีความเข้าใจในบทบาท สิทธิและความรับผิดชอบ 3) การติดต่อสื่อสาร มีองค์ประกอบการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร โดยมีวิธีการจัดเก็บ การเผยแพร่และการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ประกอบความคล่องตัวของการติดต่อสื่อสาร โดยมีการติดต่อสื่อสารที่ทันเวลา และเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และ 4) แหล่งทรัพยากร มีองค์ประกอบด้านความรู้และทักษะ ที่นำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือ และใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย องค์ประกอบด้านงบประมาณ องค์กรสามารถใช้งบประมาณ ได้อย่างเพียงพอตามขอบเขตข้อจำกัด

Eide et al (2012) ศึกษาโครงสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึกตัวแทนจากหน่วยงานฉุกเฉินของประเทศนอร์เวย์ 11 หน่วยงาน รวม 45 คน ผลการศึกษา พบว่าโครงสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรประกอบด้วย 5 กลุ่ม คือ หน่วยงานฉุกเฉิน การสนับสนุนจากองค์กร องค์กรเชี่ยวชาญจากภายนอก ข้อมูลข่าวสาร และภาคส่วนอื่นๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1) หน่วยงานฉุกเฉิน (Emergency Agencies) ต้องมีความรู้ความสามารถ และร่วมมือกันในการจัดการเหตุการณ์ตามลำดับขั้นของการตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน มีความรับผิดชอบในการประสานงาน การค้นหา และการกู้ภัย 2) การสนับสนุนจากองค์กร (Supporting Organizations) องค์กรต้องมีความร่วมมือในการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินตามแผนการจัดการในภาวะฉุกเฉิน และให้การสนับสนุนหน่วยงานฉุกเฉินตามภาระผูกพันในพื้นที่รับผิดชอบด้วยความสมัครใจ นอกจากนี้องค์กรยังสามารถให้ความรู้ในการอพยพ การกู้ภัย การปฐมพยาบาล และสามารถสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ยานพาหนะ อาหาร และเครื่องคี่ม เป็นต้น 3) องค์กรเชี่ยวชาญจากภายนอก (External Expert Organizations) เป็นความร่วมมือจากองค์กรภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการในภาวะฉุกเฉิน โดยส่งตัวแทนเข้ามาให้ข้อมูลเพื่อที่จะสามารถจัดการกับสถานการณ์เลวร้ายนั้นได้ เช่นการที่มีผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมี เพื่อจัดการกับปัญหารั่วไหลของสารเคมี 4) ข้อมูลข่าวสาร (Informants) การที่บุคคลร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแบ่งปันข้อมูล ความรู้ เพื่อใช้ในการจัดการทั้งก่อนการเกิดภาวะฉุกเฉินและในภาวะฉุกเฉิน สามารถบรรเทาเหตุการณ์และลดการบาดเจ็บได้ และ 5) ภาคส่วนอื่นๆ (Other Actors) เช่นหน่วยงานท้องถิ่นสามารถสร้างความร่วมมือในการจัดการภาวะฉุกเฉินได้ด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในบทบาทร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันตามบทบาทหน้าที่และแผนงานที่ได้เตรียมไว้ โดยไม่ให้เกิดความขัดแย้ง

Marin et al (2012) ศึกษาผลของความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคเอกชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษา: จังหวัดवालเซีย ประเทศโรมาเนีย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน จาก 130 คนในชุมชนเมืองและ 120 คนในชนบท โดยทำการศึกษาในมิติของการจัดการกับมิติทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในชุมชนเมืองและในชนบทมีค่อนข้างน้อย ส่วนการตัดสินใจของประชาชนที่จะร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเมืองค่อนข้างมาก ในขณะที่การตัดสินใจของประชาชนที่จะร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ชนบทมีค่อนข้างน้อย สาเหตุมาจากการติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนมีน้อย ส่วนประชาชนในเขตเมืองมีการติดต่อสื่อสารกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประจำ สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยอาศัยความร่วมมือนั้นจำเป็นต้องสนับสนุนชุมชนให้มีมาตรการในการแก้ปัญหาชุมชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาชนบททั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ระบบนิเวศน์ เทคโนโลยีการสื่อสารทันสมัย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Moori et al (2012) ศึกษาการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความร่วมมือระหว่างเกษตรกรผู้ส่งนมกับผู้ประกอบการแปรรูปนม ในประเทศบราซิล โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเกษตรกรผู้ส่งนม จำนวน 83 คนและตัวแทนบริษัทแปรรูปนมจำนวน 28 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ซึ่งตัวแปรเชิงสาเหตุประกอบด้วย ปัจจัยสภาพทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยการแลกเปลี่ยนความรู้ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัจจัยคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และตัวแปรตาม คือความร่วมมือ และโครงสร้างการปรับเปลี่ยน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสภาพทางภูมิศาสตร์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความร่วมมือ เท่ากับ 0.29 และปัจจัยการแลกเปลี่ยนความรู้ก็มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความร่วมมือ เท่ากับ 0.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน โดยสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรความร่วมมือที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรปัจจัยสภาพทางภูมิศาสตร์ และปัจจัยการแลกเปลี่ยนความรู้ได้ร้อยละ 54 ($R^2 = 0.54$) ส่วนปัจจัยการแลกเปลี่ยนความรู้มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อโครงสร้างการปรับเปลี่ยน เท่ากับ 0.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน ในขณะที่ปัจจัยคุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างการปรับเปลี่ยนซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน โดยสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรโครงสร้างการปรับเปลี่ยนที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรปัจจัยการแลกเปลี่ยนความรู้ได้ร้อยละ 41 ($R^2 = 0.41$) นอกจากนี้ตัวแปรความร่วมมือมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อโครงสร้างการปรับเปลี่ยน เท่ากับ 0.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน สรุปได้ว่าสภาพพื้นที่ และการ

แลกเปลี่ยนความรู้ของผู้ส่งนมส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างผู้ส่งนมกับผู้ประกอบการแปรรูปนม ในขณะที่คุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่ส่งผลต่อความร่วมมือและโครงสร้างของการปรับเปลี่ยน

Tan (2013) ศึกษานโยบายและความร่วมมือในการฟื้นฟูภายหลังเกิดภัยพิบัติ โดยเป็นการศึกษาจากการสังเคราะห์เอกสาร การทบทวนแนวคิด ทฤษฎีเพื่อศึกษาการบูรณาการของภาคส่วนต่างๆ ประกอบด้วยรัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชนในการบูรณะฟื้นฟูผลกระทบจากภัยพิบัติ โดยมุ่งเน้นไปที่รูปแบบความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติที่ยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่นำไปสู่การกำหนดนโยบาย และการสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ คือ การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร และการวางแผนในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ รวมทั้งการเพิ่มอาสาสมัคร วัสดุอุปกรณ์ในการบรรเทาทุกข์ การเตรียมความพร้อมของนโยบายในการรับมือภัยพิบัติในระยะยาว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการฟื้นฟูจากการประสบภัยพิบัติ การจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ และการคาดการณ์เมื่อเกิดภาวะฉุกเฉินที่ชัดเจนและแม่นยำ

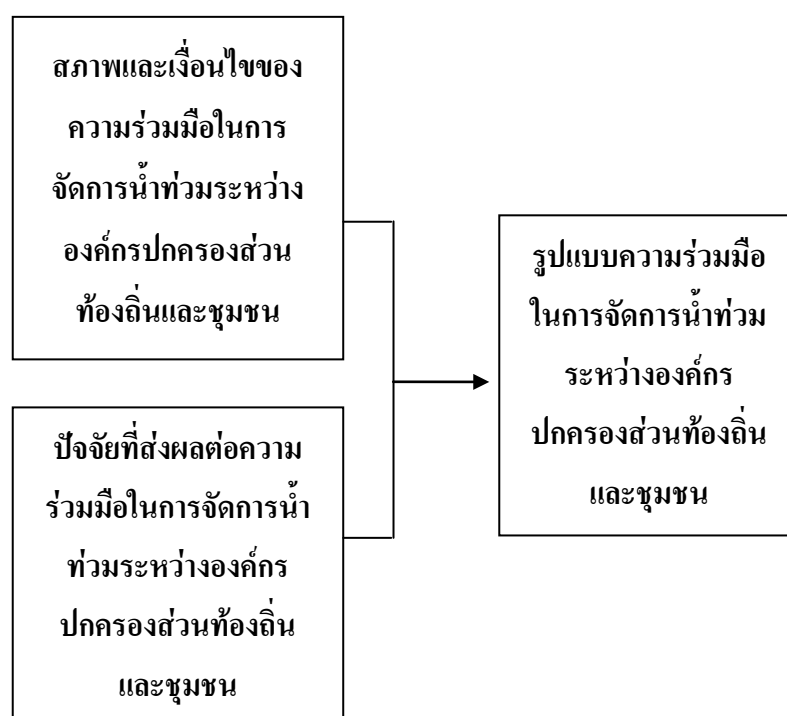
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีรายละเอียดดังภาพประกอบ 10 จากภาพประกอบแสดงให้เห็นว่า กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และในส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

การศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในส่วนที่ 1 นั้นจะมุ่งเน้นศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ตามวัฏจักรการจัดการภัยพิบัติ คือศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือตั้งแต่ระยะก่อนเกิดภัยน้ำท่วม ขณะเกิดภัยน้ำท่วม และภายหลังน้ำลด ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของความร่วมมือ และองค์ประกอบที่นำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม สำหรับการศึกษปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในส่วนที่ 2 นั้น เป็นการมุ่งเน้นค้นหาปัจจัยที่เกื้อหนุนในการเกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

กรอบแนวคิดตามภาพประกอบ 10 มีที่มาจากการสังเคราะห์ขั้นของผู้วิจัย ซึ่งได้จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ดังแสดงไว้ในบทที่ 2 ทำให้ทราบว่าปรากฏการณ์ในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วมนั้นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามวัฏจักรการจัดการภัยพิบัติ เพื่อให้เกิดการป้องกัน ลดผลกระทบของภัย ลดอันตรายและความสูญเสียจากภัยพิบัติน้ำท่วม ซึ่ง

เป็นไปตามแนวคิดของ Warfield (2004); Beachley (2005); Carter (2008); กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2553) และทวิชดา กมลเวช (2554) ส่วนการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือนั้น มุ่งเน้นศึกษาตั้งแต่รูปแบบความร่วมมือ ลักษณะของความร่วมมือ และปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือ ตามแนวคิดของ Coombs (1981); Jean (1995); Keeves (1998); Frey et al (2006) และเรวัตร์ชาติวิศิษฐ์ (2539) และศึกษารอบคอบมุมมองประกอบที่สำคัญที่เกื้อหนุนต่อการเกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ซึ่งสังเคราะห์และพัฒนาจากสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือ นำไปสู่การกำหนดรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ภาพประกอบ 10 แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการออกแบบวิจัยเป็นแบบหลายระยะ (The Multiphase Design) ซึ่งประยุกต์มาจากแนวคิดของ Creswell & Plano, 2011 โดยในระยะแรกเป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ระยะที่สองเป็นวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และระยะสุดท้ายวิจัยเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือและปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 3 ศึกษา รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

การวิจัยในระยะนี้มุ่งเน้นศึกษา 2 ลักษณะที่ทำไปพร้อมๆกัน คือ ประการแรก เป็นการศึกษาสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ และประการที่สองเป็นการศึกษาเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย โดยประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก รูปแบบการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการวิจัยในขั้นตอนนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม และ 2) คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ 5 ตำบลของอำเภอปากพนัง คือ ตำบลขนานนาก ตำบลท่าพญา ตำบลบางพระ ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก และตำบลหูล่อง ซึ่งจากการพิจารณาข้อมูลประชากร ประกอบกับข้อมูลค่าใช้จ่าย ระยะเวลา และการเตรียมการเพื่อได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นตัวแทนที่ดี ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมตำบลละ 15 คน ประกอบด้วย ตำบลขนานนาก 15 คน ตำบลท่าพญา 15 คน ตำบลบางพระ 15 คน ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก 15 คน และตำบลหูล่อง 15 คน รวมทั้งสิ้น 75 คน ในส่วนของคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ และพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เช่นเดียวกัน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แห่งพื้นที่ละ 10 คน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลขนานนาก 10 คน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา 10 คน เทศบาลตำบลบางพระ 10 คน องค์การบริหารส่วนตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก 10 คน และองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง 10 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน

2. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาในขณะนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้เทคนิควิธีการดำเนินการ 2 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำหนดไว้ คือ ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม รวมทั้งสิ้น 75 คน ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตัวเองโดยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยประเด็นคำถามที่สำคัญ คือ สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเป็นอย่างไร ในส่วนที่ 2 มีข้อคำถามที่สำคัญ คือ เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วยอะไรบ้าง

โดยในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 45 – 60 นาที ซึ่งระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึก เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันและใช้ในการวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

วิธีที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ และพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 50 คน แบ่งเป็นกลุ่มพื้นที่ละ 10 คน โดยผู้วิจัยเดินทางไปยังเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ที่กำหนดไว้เพื่อนัดหมายการสนทนากลุ่ม และดำเนินการสนทนากลุ่มตามวัน เวลาที่กำหนด โดยผู้วิจัยกำหนดจัดเวทีสนทนากลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบลละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง ผู้วิจัยใช้แบบสนทนากลุ่มแบ่งเป็น 2 ส่วน เช่นเดียวกัน คือ ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญ คือ สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเป็นอย่างไร และในส่วนที่ 2 มีประเด็นที่สำคัญ คือ เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วยอะไรบ้าง

โดยในการสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสสะท้อนความคิดของตนออกมาตามประเด็นคำถามที่กำหนดขึ้น โดยในระหว่างการสนทนาผู้วิจัยได้มอบหมายให้ผู้ช่วยนักวิจัยทำการบันทึกข้อมูล โดยการจดบันทึก และบันทึกเสียงเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันและใช้ในการวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับตัวชี้วัดสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และตัวชี้วัดเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยก่อนทำการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และสิทธิของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยข้อมูลทุกอย่างจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจะนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ได้มาจาก 2 ส่วน คือ จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม และการสนทนากลุ่มกับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ และพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการจัดระเบียบข้อมูล ด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ทำการสรุปข้อมูล และแปลความหมายของข้อที่ค้นพบเพื่อหาตัวชี้วัดสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และเพื่อหาตัวชี้วัดเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน หลังจากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้าด้านเนื้อหา (Data Triangulations) เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม ที่ทำการสัมภาษณ์ และกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่มจากการสนทนาว่าข้อมูลมีความถูกต้องและสอดคล้องกันหรือไม่ แล้วนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4 และบทที่ 5

ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำสภาพและเงื่อนไขจากระยะที่ 1 มาพัฒนาเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน และได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง รูปแบบการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) บุคคลที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก และ 2) ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมซ้ำซากในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีความสำคัญ เนื่องจากหากขนาดกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก จะส่งผลให้การประมาณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะมีความเชื่อมั่น (Reliability) ต่ำ ดังนั้นจึงจะต้องกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่เพียงพอ (Tabacnick & Fidell, 2007 โดย Comrey & Lee (1992) ได้เสนอแนะว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจนั้นต้องมีกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 300 – 500 ตัวอย่าง จะถือว่าดีถึงดีมากและในส่วนของ การวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างนั้น Mulaik et al (1989) และ Bentler (1990) ได้แนะนำให้ใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 200 ตัวอย่าง และสอดคล้องกับประสบการณ์ของ Kline (2011) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาด 200 - 300 ตัวอย่างในการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ซึ่งเพียงพอต่อการเป็นตัวแทนประชากร และสามารถพยากรณ์พารามิเตอร์ได้อย่างแม่นยำในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง โดยการใช้การเลือกตัวอย่างนั้นเป็นแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551) ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสุ่มตัวอย่างพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างตำบลที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมซ้ำซากตามสัดส่วนของจำนวนอำเภอในแต่ละจังหวัด โดยในจังหวัดใดที่มีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากน้อยกว่า 10 อำเภอ พิจารณาเลือก 2 ตำบล จังหวัดใดที่มีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากตั้งแต่ 10 – 15 อำเภอ พิจารณาเลือก 3 ตำบล และจังหวัดใดที่มีพื้นที่น้ำ

ท่วมซ้ำซากมากกว่า 15 อำเภอขึ้นไป พิจารณาเลือก 5 ตำบล ทำให้การวิจัยระยะนี้ได้พื้นที่รวม 20 ตำบล ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมกับข้อมูลค่าใช้จ่าย ระยะเวลา และการเตรียมการเพื่อได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดี รายละเอียดแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลตามสัดส่วนอำเภอ

ที่	จังหวัด	อำเภอ	ประชากร (ตำบล)	คัดเลือก (ตำบล)	ขนาดตัวอย่าง
1.	ชุมพร	8	52	2	40
2.	สุราษฎร์ธานี	8	35	2	40
3.	นครศรีธรรมราช	18	118	5	100
4.	สงขลา	10	46	3	60
5.	ปัตตานี	12	67	3	60
6.	ยะลา	6	16	2	40
7.	นราธิวาส	12	55	3	60
รวมทั้งสิ้น 7 จังหวัด		74	389	20	400

ขั้นที่ 2 กำหนดขนาดตัวอย่างตำบลละ 20 คน แบ่งเป็นสัดส่วนที่เท่ากันระหว่างประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม จำนวน 10 คน และบุคคลที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมจำนวน 10 คน ซึ่งเป็นการกำหนดขนาดของตัวอย่างของแต่ละชั้นภูมิที่ไม่เป็นสัดส่วนกับขนาดของประชากรในแต่ละชั้นภูมิ (Disproportionate Stratified Random Sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551) เนื่องจากขนาดประชากรของชั้นภูมิประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมนั้นใหญ่มาก ในขณะที่ชั้นภูมิของบุคคลที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเล็กมาก ถ้าใช้ตัวอย่างเป็นส่วนหนึ่งของชั้นภูมิ อาจจะไม่สามารถศึกษารายละเอียดของความคิดเห็นของทั้ง 2 กลุ่มได้เพียงพอ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างแต่ละชั้นภูมิให้มีสัดส่วนเท่ากัน ดังนั้นในการศึกษาระยะนี้มีขนาดตัวอย่าง 400 คน ประกอบด้วยประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมจำนวน 200 คน และสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 200 คน รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

2. รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Instrument)

ผู้วิจัยได้นำเอาสภาพความร่วมมือและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม และจากการสนทนากลุ่มกับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการและพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ที่ทำการวิเคราะห์เนื้อหาเรียบร้อยแล้วจากระยะที่ 1 มาพัฒนาสร้างแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมสภาพความร่วมมือและเงื่อนไขของความร่วมมือที่สำคัญทั้งหมด ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานะ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความถี่ของการเกิดน้ำท่วม และระยะเวลาเฉลี่ยในการเกิดน้ำท่วม ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยวัดระดับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวทางของลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ โดยมีความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนี้น้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนี้น้อย
- 3 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนี้ปานกลาง
- 4 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนี้มาก
- 5 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนี้มากที่สุด

สำหรับเกณฑ์ในการให้คะแนนค่าเฉลี่ยในแต่ละระดับนั้น ใช้สูตรคำนวณจากช่วงกว้างของชั้น ตามสูตรดังนี้ (Best, 1981)

$$\begin{aligned} \text{Interval (I)} &= \text{Range (R)} / \text{Class (C)} \\ &= (5-1)/5 \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

- 1.00– 1.80 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนั้นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
 1.81 – 2.60 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนั้นอยู่ในระดับน้อย
 2.61– 3.40 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนั้นอยู่ในระดับปานกลาง
 3.41– 4.20 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนั้นอยู่ในระดับมาก
 4.21– 5.00 หมายถึง ความร่วมมือในประเด็นนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด

สำหรับเกณฑ์ในการให้คะแนนค่าเฉลี่ยในแต่ละระดับนั้น ใช้สูตรคำนวณจากช่วงกว้างของชั้น ช่วงละ 0.8 ดังที่กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้ โดยคะแนนเฉลี่ยการวัดระดับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เป็นดังนี้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน โดยวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวทางของลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ จำนวน 52 ข้อ โดยมีความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือน้อย
- 3 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือปานกลาง
- 4 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือมาก
- 5 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือมากที่สุด

ดังนั้น เกณฑ์การให้คะแนนค่าเฉลี่ยวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เป็นดังนี้

- 1.00–1.80 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือในระดับน้อยที่สุด
 1.82 – 2.60 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือในระดับน้อย
 2.62– 3.40 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือในระดับปานกลาง
 3.42– 4.20 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือในระดับมาก
 4.21– 5.00 หมายถึง ปัจจัยนั้นส่งผลต่อความร่วมมือในระดับมากที่สุด

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 ท่าน ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา และนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับ (IOC: Index of Item Objective Congruence) การตรวจสอบความตรงของเนื้อหาได้กำหนดเกณฑ์ดังนี้ ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรงกับค่านิยมปฏิบัติการ ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรงกับนิยามปฏิบัติการ และให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการหรือไม่ แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC > 0.5 ขึ้นไปมาใช้ ซึ่งสามารถตัดสินได้ว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องเหมาะสม หรือมีความตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขภาษาเพื่อนำไปสู่การทดลองใช้ต่อไป (ศิริชัย กาญจนาวลี, 2552) ซึ่งผลจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่ามีค่าตั้งแต่ 0.66 - 1.00

2.2.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมในตำบลปากแพรก จำนวน 15 คน และคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรกซึ่งอยู่ในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำปากพั่น จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) โดยใช้วิธีของ ครอนบาร์ค (Cronbach) ค่าที่สูงแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อถือมาก ค่าที่ได้ควรอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 แสดงว่ามีความสอดคล้องภายในและสามารถนำไปใช้ได้ (กรีซ แรงสูงเนิน, 2554) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามในส่วนของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเท่ากับ 0.97 และในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเท่ากับ 0.98 ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อถืออยู่ในระดับดี แสดงว่าแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัย

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมและปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในพื้นที่ตำบล อำเภอ และจังหวัดต่างๆ ระหว่างวันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 ถึง 7 มกราคม 2557 โดยดำเนินการดังนี้

2.3.1 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อขออนุญาตและขออนุญาตจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง เพื่อตอบแบบสอบถามและแจ้งให้สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการขออนุญาตตอบแบบสอบถาม

2.3.2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์จากประชาชนที่ประสบภัยพิบัติที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยทำหน้าที่ในการเดินทางไปพบประชาชนเพื่อขออนุญาตและขออนุญาตตอบแบบสอบถาม

2.3.3 การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนทำการตอบแบบสอบถามผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และสิทธิของผู้ตอบแบบสอบถามตามหลักการวิจัย ข้อมูลทุกอย่างจากการตอบแบบสอบถามจะถือเป็นความลับและนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

2.3.4 นำแบบสอบถามจาก 2.3.1 และ 2.3.2 มาลงข้อมูลคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ที่กำหนดไว้ต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลบรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจัดการกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติและโปรแกรมประยุกต์ในการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ และค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตาราง ส่วนการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของความร่วมมือใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสถิติ เพื่อจัดกลุ่มข้อคำถาม โดยการสกัดปัจจัยด้วยวิธีวิเคราะห์ส่วนประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) การพิจารณาความเหมาะสมของการสกัดปัจจัยจะตรวจสอบจากค่าสถิติ Kaiser Meyer Olkin: KMO ควรมีค่ามากกว่า 0.6 ขึ้นไป และการหมุนแกน (Rotation) เป็นแบบวิธี Varimax (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552) ใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป เพื่อลดจำนวนตัวแปรให้เหลือบางตัวที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) และค่าความแปรปรวนร่วมกัน

(Communality) สูง และเป็นการหาจำนวนองค์ประกอบที่สามารถใช้แทนตัวแปรทั้งหมดได้ (Tabachnik, & Fidell, 2007) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติ

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในรูปแบบสมการโครงสร้าง เพื่อทดสอบรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้โปรแกรม ประยุกต์ในการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง ในการทดสอบรูปแบบสมการโครงสร้าง ผู้วิจัยจะเริ่มต้นจากการกำหนดแผนผังรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ พร้อมทั้งระบุเส้นทางระหว่างตัวแปร ซึ่งอยู่บนพื้นฐานทางทฤษฎีและข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้ค่าสถิติสำคัญในการตรวจสอบความเหมาะสมพอดี (Fit) ได้แก่ ค่า Chi-Square / Degree of Freedom (χ^2/df) มีค่าน้อยกว่า 3.00 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่ามากกว่า 0.95 ค่าดัชนีมาตรฐานรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) ไม่ควรเกิน 0.08 และค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) ไม่ควรเกิน 0.06 (เสรี ชัดแจ้ง, 2551)

ระยะที่ 3 ศึกษาแบบ ความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย โดยประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) รูปแบบการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการวิจัยระยะนี้ คือ บุคคลที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับผู้นำท้องที่ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานของเทศบาลตำบลนาหวาง กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตำบลนาหวาง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาในระยะที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยกำหนดการสนทนากลุ่มเป็น 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 จัดเวทีสนทนากลุ่มกับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ และพนักงานของเทศบาลตำบลนาแห้ว ครั้งที่ 2 จัดเวทีสนทนากลุ่มกับกำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลนาแห้ว โดยผู้วิจัยเดินทางไปยังหน่วยงานที่กำหนดไว้เพื่อนัดหมายการสนทนากลุ่ม และดำเนินการสนทนากลุ่มตามวัน เวลาที่กำหนด ข้อคำถามผู้วิจัยใช้แบบสนทนากลุ่ม โดยมีประเด็นคำถามที่สำคัญ คือ

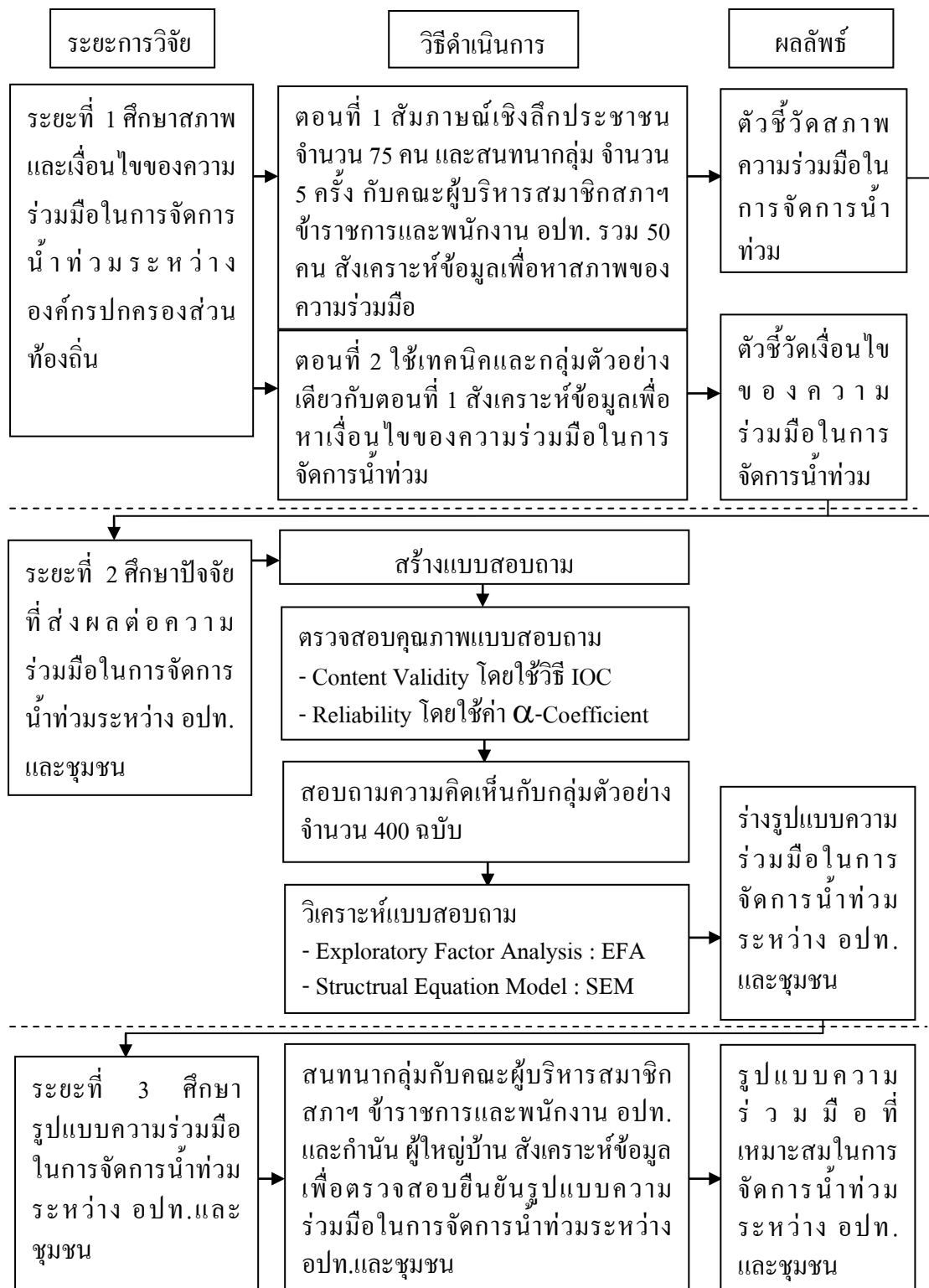
- 1) ข้อคิดเห็นความสำคัญของแต่ละปัจจัยของรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
- 2) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่ามกลางมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
- 3) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่ามกลางมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
- 4) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่าวม และมีความสัมพันธ์โดยอ้อมกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
- 5) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการจัดการน้ำท่าวม และกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่าวม และมีความสัมพันธ์โดยอ้อมกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าวมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
- 6) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการติดต่อสื่อสารและไม่มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าวมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ในการสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสสะท้อนความคิดของตนออกมาตามประเด็นคำถามที่กำหนดขึ้น โดยในระหว่างการสนทนาผู้วิจัยได้มอบหมายให้ผู้ช่วยนักวิจัยทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึก และบันทึกเสียงเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันและใช้ในการวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับการตรวจสอบรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าวมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ได้มาจากการสนทนากลุ่มกับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการและพนักงานของเทศบาลตำบลนาหวาง กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตำบลนาหวาง อำเภอ นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช มาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการจัดระเบียบข้อมูล ด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ทำการสรุปข้อมูล และแปลความหมายของข้อที่ค้นพบเพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน หลังจากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสาม เสา่ด้านเนื้อหา (Data Triangulations) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ที่ทำการ สนทนากลุ่มว่าข้อมูลมีความถูกต้องและสอดคล้องกันหรือไม่ แล้วนำเสนอผลการวิจัยเป็นรูปแบบ พรรณนาอธิบายข้อค้นพบในบทที่ 4 และบทที่ 5 อนึ่งก่อนทำการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และสิทธิของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยข้อมูลทุกอย่างจากการ สนทนาจะนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

ดังนั้นขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยโดยใช้การออกแบบวิจัยเป็นแบบหลายระยะ (The Multiphase Design) แสดงได้ดังภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 แสดงขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือนในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือนในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และ 3) ศึกษาแบบความร่วมมือนในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่ น้ำท่าวมซ้ำซากในภาคใต้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะด้วยกัน คือ

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือนในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพความร่วมมือนในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเงื่อนไขของความร่วมมือนในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือนในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 3 ผลการศึกษารูปแบบที่เหมาะสมของความร่วมมือนในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาตัวชี้วัดสภาพความร่วมมือนและตัวชี้วัดเงื่อนไขของความร่วมมือนในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ในระยะนี้เป็นการศึกษาพื้นที่ประสบปัญหาน้ำท่าวมซ้ำซากตลอดเกือบทั้งปี และมีน้ำท่าวมขังเต็มพื้นที่ ในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ประกอบด้วยพื้นที่ 5 ตำบลของอำเภอปากพนัง คือ ตำบลนาบอน ตำบลท่าพญา ตำบลบางพระ ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก และตำบลหูล่อง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่าวม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษารั้งนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2

ตอน คือ ตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ที่ว่า “สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ เป็นอย่างไร” และตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ว่า “เพื่อศึกษาสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้” และ ตอนที่ 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) และจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ที่ว่า “เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ประกอบด้วยอะไรบ้าง” และตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ว่า “เพื่อศึกษาเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้” ซึ่งสามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน พบว่า สภาพความร่วมมือแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ คือ ความร่วมมือในการเตรียมการก่อนการเกิดน้ำท่วม ความร่วมมือการเฝ้าระวังการช่วยเหลือในขณะเกิดน้ำท่วม และความร่วมมือในการจัดการความช่วยเหลือหลังการเกิดน้ำท่วม ดังนี้

1. ระยะแรกเป็นความร่วมมือในการเตรียมความพร้อมก่อนการเกิดน้ำท่วมนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น คือ ความร่วมมือในการวางแผน และความร่วมมือในการเตรียมการอพยพ ซึ่งความร่วมมือในการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการเกิดน้ำท่วมนั้น ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด คือ 1) การจัดทำแผนปฏิบัติการ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุการณน้ำท่วม 2) การวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อรับมือกับปัญหาน้ำท่วม 3) การกำหนดแนวทางขอรับการสนับสนุน ประสานงานและร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม 4) การวางแผนการติดตามการพยากรณ์อากาศ ปริมาณน้ำฝนและการคาดการณ์ภัยพิบัติของกรมอุตุนิยมวิทยาทางสื่อต่าง ๆ 5) การวางแผนการเฝ้าระวังภัยและการแจ้งเตือนภัยในภาวะวิกฤติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา 6) การวางแผนเสริมคันกั้นน้ำ 7) การวางแผนการเตรียมอาหาร น้ำดื่ม และเครื่องเวชภัณฑ์ ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนาที่ให้ข้อมูลตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...ในบางปี อบต. จะนัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน และประชาคม ตำบลเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม ชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือโดยส่งตัวแทน แต่ละครัวเรือนเข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนรับมือกับน้ำท่วม แผนการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม แผนปฏิบัติการขณะเกิดเหตุฉุกเฉิน และวิธีการแจ้งภัย ...”

“...คณะผู้บริหารดำเนินการประชุมกับสมาชิกสภาและหัวหน้าส่วนราชการใน อบต. ร่วมกับตัวแทนครัวเรือนที่ถูกน้ำท่วมทุกปี กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแต่ละหมู่บ้าน โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่บรรเทาสาธารณภัยรายงานถึงความพร้อมของกำลังคน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และงบประมาณ ปัญหาอุปสรรคที่มีอยู่ และดำเนินการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในขณะเดียวกันก็มีการกำหนดแนวทางขอรับการสนับสนุน ประสานงานและความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบัน ในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม เพราะ อบต. นั้นมีข้อจำกัดมากมายในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม ทั้งในส่วนของงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ จึงจำเป็นที่จะต้องขอรับการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง...”

“...ผู้นำในหมู่บ้าน ทั้งผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกอบต. ได้บอกกล่าวให้ชาวบ้านติดตาม พยากรณ์อากาศ ข่าวสารเกี่ยวกับปริมาณน้ำฝน การคาดการณ์พื้นที่ที่น้ำจะท่วมจากกรมอุตุนิยมวิทยา ซึ่งชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือ เพราะแต่ละบ้านจะมีโทรทัศน์ วิทยุ ทุกหลังคาเรือน แตกต่างจากในอดีตที่ชาวบ้านจะสังเกตปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ โดยการดูใบหญ้าครุน ถ้าใบหญ้าครุนกึ่งที่โคนใบแสดงว่าน้ำอาจจะไม่ท่วม แต่ถ้าใบหญ้าครุนกึ่งที่ปลายใบแสดงว่าน้ำอาจจะท่วมแต่ไม่มาก ถ้าใบหญ้าครุนกึ่งที่ปลายใบแสดงว่าน้ำอาจจะท่วมสูง หรือสังเกตจากดอกกล้วยและดอกขี้เหล็กถ้าในช่วงเดือนแปด-เดือนเก้า (ช่วงเดือนสิงหาคม – เดือนกันยายน) ดอกยังบานอยู่บ่งบอกได้ว่าน้ำจะท่วม นอกจากนี้ยังมีสังเกตจากสัตว์ในช่วงเดียวกัน เช่น ถ้าหอยโข่งขึ้นไปเกาะบนต้นจาก ยิ่งเกาะสูงเท่าไรบ่งบอกถึงปริมาณฝนหรือปริมาณน้ำจะมาก หรือจากมดถ้าขนาบขึ้นไปที่สูงให้เตรียมตัวรับมือกับน้ำท่วมใหญ่ สิ่งเหล่านี้เป็นการนำประสบการณ์เรียนรู้จากบรรพบุรุษที่บอกกล่าวให้ลูกหลานสังเกต...”

“...ผู้ใหญ่บ้านวางแผนร่วมกับชาวบ้านในการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม โดยจะแบ่งชาวบ้านออกเป็นกลุ่มเพื่อสังเกตระดับน้ำในแต่ละพื้นที่ การตรวจสอบถนนแต่ละสายและให้ปักไม้ไว้บนจุดแนวถนนที่พึงชำรุดให้ง่ายต่อการมองเห็นเพื่อมีเหตุฉุกเฉิน และมีการแจ้งเตือนชาวบ้านในการซ่อมแซมเรือ บ้านเรือนที่ยังต่ำก็จะติดบ้านให้สูงขึ้น โดยการขอแรงจากเพื่อนบ้านให้มาช่วย นอกจากนี้มีการแจ้งเตือนชาวบ้านที่อยู่ใกล้ถนนใหญ่ทำสะพานไม้ให้เชื่อมต่อกับถนนเพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายหากมีการอพยพ ส่วนบริเวณลานบ้านก็ให้ช่วยกันกันถางหญ้า ตัดแต่งกิ่งไม้ และถากวัชพืชในकुคูลองข้างบ้านตัวเองเพื่อที่จะไม่ให้กีดขวางทางน้ำ เมื่อระดับน้ำสูงขึ้นเข้าท่วมในพื้นที่ ผู้ใหญ่บ้านก็จะเตือนให้ผู้หญิง ผู้สูงอายุ เด็ก อยู่แต่ในบ้านเท่านั้น รอกการอพยพหากมีน้ำท่วมสูงมาก ส่วนผู้ชายก็จะแบ่งกลุ่มกันดูแลเวรยาม และเฝ้าถนนหนทาง เพราะทางอบต. แจ้งว่าช่วงที่มีน้ำท่วมห้ามนำสัตว์เลี้ยงไปไว้บนถนนดินในหมู่บ้านเพราะจะทำให้ถนนพัง ชาวบ้านทุกคนก็ให้ความร่วมมือ...”

“... อบต. จะเรียกประชุมชาวบ้านที่อยู่ใกล้แม่น้ำปากพอง และใกล้ลำคลองย่อยต่างๆ เพื่อวางแผนในการเตรียมการยกคันดินกั้นน้ำ โดยให้ประชาชนดำเนินการเคลื่อนย้ายสิ่งของที่กีดขวางบริเวณที่จะดำเนินการยกคันดิน ซึ่งทาง อบต. จะมิงงบประมาณในส่วนนี้ดำเนินการเกือบทุกปี ถึงแม้ชาวบ้านมองว่าเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ก็ยังคิดว่าไม่ทำอะไรเลยนอกจากนี้ทาง อบต. จะแจกกระสอบทรายแก่ชาวบ้านที่อยู่ในที่ต่ำ เพื่อใส่ทรายหรือดิน เสริมคันกันดิน ซึ่งชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือเพื่อเตรียมการรับมือกับน้ำท่วมนอกจากนี้ชาวบ้านจะ...”

“...เมื่อรับรู้ว่าจะน้ำจะท่วมชาวบ้านที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำปากพองก็จะมีการเตรียมการตัดไม้ฟืนเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงในการทำอาหารและใช้ก่อไฟให้สัตว์เลี้ยง แม่บ้านส่วนใหญ่จะวางแผนเตรียมความพร้อมด้านอาหารโดยนำข้าวสารเก็บไว้ในโอ่ง ยกตั้งไว้บนที่สูง เก็บไว้ให้เพียงพอสำหรับสมาชิกในครัวเรือนอย่างน้อยหนึ่งเดือน มีการเตรียมเคยปลา เคยกุ้ง มีการทำนางัวว ซึ่งวิธีการทำคือเอาเนื้อวัวหั่นเป็นชิ้นแล้วหมักด้วยเกลือใส่ให้ปิดฝาให้แน่น

แล้วนำไปฝังไว้ในดินหรือในโคลน สามารถเก็บไว้กินได้เป็นเดือน อีกทั้งยังมีการทำน้ำมันมะพร้าวเก็บไว้เพื่อใช้ทอดปลา ผัดผัก เจียวไข่ บ้านไหนมีมะพร้าวเยอะก็ได้แจกจ่ายน้ำมันมะพร้าวให้ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังมีการคุนอาหารบางอย่างไว้ เช่น ไข่ไก่ ไข่เป็ด มาฆ่า ปลา กระป๋อง ยารักษาโรค ไฟฉาย เทียนไข น้ำมันก๊าด ถ่านไฟฉาย และที่สำคัญคือ ตรวจสอบน้ำในโอ่งให้เพียงพอที่จะใช้ในการทำอาหารและใช้ดื่มได้อย่างน้อย 1 เดือน...”

ไม่เพียงแต่มีความร่วมมือในการวางแผนเท่านั้น ประชาชนในชุมชนยังมีความร่วมมือในการเตรียมการเพื่ออพยพอีกด้วย ซึ่งวิธีการเตรียมความพร้อมในการอพยพ ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ 1) การกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยง 2) การกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ 3) การกำหนดแนวทางการดูแลสุขภาพในครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย และผู้พิการและ 4) การฟังรายงานสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมการอพยพ ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนาที่ให้ข้อมูลตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...ในอดีตชาวบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังที่มีสัตว์เลี้ยงเช่น วัว ควาย จำนวนมาก เมื่อรู้ว่ากำลังจะเกิดน้ำท่วมก็จะทำการอพยพสัตว์เลี้ยงเหล่านี้ไปยังที่ปลอดภัย โดยนำสัตว์เลี้ยงไปฝากไว้ที่บ้านญาติ บ้านเกลอที่อยู่ต่างอำเภอหรืออยู่ในที่สูง แต่ในปัจจุบันทางอบต. ได้เตรียมพื้นที่อพยพ โดยได้วางแผนร่วมกับประชาชนในการกำหนดพื้นที่อพยพ เพื่อความปลอดภัย เช่น วัด โรงเรียน หรือที่บ้านของชาวบ้านที่อยู่บนที่ดอน แต่บาง อบต. เช่น อบต. หูล่อง ได้มีโครงการก่อสร้างที่อพยพถาวร ซึ่งจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เพื่อเตรียมไว้รองรับประชาชน และสัตว์เลี้ยงเมื่อมีการอพยพ...”

“...ผู้ใหญ่บ้านจะสำรวจข้อมูลของประชาชนทุกปี เกี่ยวกับจำนวนผู้อยู่อาศัย สัตว์เลี้ยง เครื่องมือเครื่อง วัสดุอุปกรณ์ และยานพาหนะในแต่ละครัวเรือน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะถูกเก็บไว้ที่หน่วยงานต่างๆ รวมทั้งในแต่ละอบต. และทาง อบต. ก็จะมอบหมายให้สมาชิกสภาในแต่ละหมู่บ้านวางแผนร่วมกับประชาชนในครอบครัวที่มีเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือมีผู้ป่วย มีสัตว์เลี้ยง

เสี่ยงจำนวนมาก หรือมียานพาหนะต่างๆ ที่ทำให้เกิดความเสี่ยงในความไม่ปลอดภัยเมื่อเกิดน้ำท่วม โดยมีการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายด้วยกัน ทั้งวิธีการเคลื่อนย้าย การกำหนดเส้นทาง และการกำหนดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการเคลื่อนย้าย ...”

“...สมาชิกสภาและสมาชิก อสม. ในแต่ละหมู่บ้านจะช่วยกันในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือนร่วมกับหัวหน้าครอบครัว โดยเฉพาะเด็ก คนชรา คนป่วยไข้และผู้พิการเมื่อเกิดภาวะน้ำท่วม โดยกำหนดให้ผู้ที่มีความเสี่ยงเหล่านี้อยู่แต่ในบ้านเท่านั้นเพื่อความปลอดภัย รอจนกว่าจะมีการอพยพไปยังที่ปลอดภัยกว่า ซึ่งทุกคนก็เห็นถึงความสำคัญในประเด็นนี้...”

“...ในอดีตเมื่อมีฝนตกหนักน้ำในแม่น้ำปากพองก็จะเอ่อล้นตลิ่งเข้ามาท่วมในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านก็จะติเกราะจังหวะเร็วให้เป็นที่รับรู้ว่าน้ำท่วมขึ้นสูงแล้ว ผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ในหมู่บ้านถัดไปก็จะร่วมมือกันติเกราะรับต่อกันเป็นทอดๆ จังหวะการตีเหมือนกับการตีตอมนมีโจรปล้นบ้าน แต่ในปัจจุบันเป็นการฟังรายงานสภาพความรุนแรง และข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าวและโทรทัศน์เป็นหลัก ซึ่งประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการติดตามสถานการณ์น้ำท่วม และนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในขณะเกิดน้ำท่วม ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และพร้อมจะอพยพเมื่อได้รับคำสั่งจากผู้นำหมู่บ้าน...”

2. ระยะที่สองเป็นความร่วมมือเฝ้าระวังการช่วยเหลือในขณะเกิดน้ำท่วม ในช่วงนี้มีความร่วมมือในการอพยพ และการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันขณะเกิดน้ำท่วม ซึ่งความร่วมมือในการอพยพนั้น ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด คือ 1) การอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก และผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว และ 2) การเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนาที่ให้ข้อมูลตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...วิถีชีวิตของชาวบ้านในช่วงน้ำท่วมจะอยู่กันอย่างเรียบง่ายไม่มีความตื่นกลัวที่จะอยู่กับน้ำ ในขณะที่มีน้ำท่วมสูงเมื่อได้รับคำสั่งให้อพยพก็จะให้ความร่วมมือในการอพยพเด็กเล็ก และผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ ไปยังศูนย์อพยพ แต่ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่ไม่ให้ความร่วมมือ เพราะยังเป็นห่วงทรัพย์สิน จึงต้องให้เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือผู้นำท้องถิ่นคอยเกลี้ยกล่อมให้เห็นถึงความสำคัญของการมีชีวิตรอดมากกว่าห่วงทรัพย์สิน ถึงจะยินยอมอพยพ ...”

“...ชาวบ้านส่วนหนึ่งยังมีการนำสัตว์เลี้ยง ไปฝากไว้กับพรรคพวกที่ต่างอำเภอ เช่น วัวชน ไก่ชน เพราะเป็นของรักของหวงและมีค่ามากทั้งในด้านราคาและสภาพจิตใจ แต่สัตว์เลี้ยงอย่างอื่น เช่น หมู วัว ไก่ หรือ เป็ด ก็ให้ความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายเท่าที่สามารถจะทำได้ บางบ้านก็ทิ้งปล่อยให้ตามสภาพ ในระยะ 2-3 ปี มานี้ทาง อบต. ได้เตรียมอาหารสัตว์และหญ้าแห้งไว้คอยบริการ ทำให้ชาวบ้านพอใจ และคลายความกังวลลง แต่ในส่วนของการเตรียมสถานที่รองรับยานพาหนะนั้นที่ผ่านมา ยังไม่เพียงพอ เพราะในปัจจุบันเกือบทุกบ้านจะมีรถยนต์ และรถไถนา เมื่อน้ำท่วมเต็มพื้นที่ต่างคนต่างก็เคลื่อนย้าย ทำให้สถานที่ไม่เพียงพอ จึงต้องจัดตั้งไว้ทำให้ได้รับความเสียหาย บางบ้านก็ขับรถไปจอดไว้ที่บ้านญาติต่างอำเภอ ...”

ในส่วนของการร่วมมือการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ถูกต้องในการอยู่ร่วมกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมนั้น ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด คือ 1) การดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่างๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวม 2) การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล 3) การประเมินความเสียหายเบื้องต้น 4) การจัดระเบียบการให้ความช่วยเหลือและแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลืออย่างเสมอภาคและทั่วถึง 5) การปฏิบัติตามคำแนะนำโดยคำนึงถึงความปลอดภัย 6) การปฏิบัติตามกฏกติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจร เดินเรือ ระหว่างการเกิดน้ำท่วม และ 7) การไม่สร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้อื่น ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนา ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนาที่ให้ข้อมูลตรงกัน และสอดคล้องกัน ดังนี้

“...เมื่อผู้ใหญ่วัย และสมาชิกสภาแจ้งข่าวว่ามีน้ำจะท่วมหนัก ชาวบ้านก็จะขนข้าวของเครื่องใช้เก็บไว้ที่สูง โดยทำการต่อเติมชั้นวางของในบ้านให้สูงขึ้นจากพื้นประมาณ 1.5- 2 เมตร สิ่งไหนยกขึ้นไม่ได้ก็จะต่อขาให้สูงขึ้น เช่น ตู้ เตียงนอน โต๊ะ เก้าอี้ บางบ้านที่ตัวบ้านต่ำก็จะขอแรงเพื่อนบ้าน ทำการคิดบ้านให้สูงขึ้น จากนั้นก็จะซ่อมแซมประตูหน้าต่าง ฝาบ้านให้แข็งแรงเพื่อที่จะรับแรงปะทะจากน้ำได้ นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านส่วนหนึ่งไปช่วยสำรวจ และซ่อมแซมกุฏิพระ โรงเรียน สถานีอนามัย ศาลาประชุมประจำหมู่บ้าน เพื่อป้องกันทรัพย์สินต่างๆไม่ให้เสียหายเมื่อเกิดน้ำท่วม...”

“...ในระหว่างน้ำท่วมสมาชิก อบต. และผู้ชายกลุ่มเวรยามจะร่วมมือกัน โดยจะใช้เรือตระเวนดูแลความสงบเรียบร้อย นอกจากนี้ยังคอยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยในด้านต่างๆ เช่น พายเรือให้พระบิณฑบาต หรือใช้เรือส่งผู้หญิง ผู้สูงอายุ เด็ก ไปอยู่บ้านญาติ บ้านเกลือ หรือศูนย์อพยพที่ปลอดภัยกว่า บางครั้งน้ำท่วมสูงเสี่ยงต่อการที่พระจะมาบิณฑบาตผู้ใหญ่วัย และสมาชิกอบต. จะจัดเวรให้แต่ละบ้านผลัดกันทำกับข้าวนำไปถวายพระ กลุ่มเวรยามเหล่านี้ก็จะพายเรือไปรับอาหารเวียนไปเวียนมาเป็นอย่างนี้จนกว่าน้ำลด ชาวบ้านเรียกการกระทำอย่างนี้ว่า “ทำข้าวเวียน” และหากใครเจ็บป่วยก็จะช่วยปฐมพยาบาล หรือไปรับส่งสถานีอนามัยหรือส่งต่อโรงพยาบาลแล้วแต่อาการ...”

“...เมื่อน้ำเริ่มลดทางเจ้าหน้าที่ อบต. คือ นักพัฒนาชุมชนและนักวิชาการเกษตร จะมีแบบฟอร์มการขอรับความช่วยเหลือ หรือความต้องการเร่งด่วน ไปให้ชาวบ้านกรอกรายละเอียด ซึ่งส่วนใหญ่ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ปัญหาที่พบ คือ ชาวบ้านบางส่วนต้องการให้ทาง อบต. งดใช้เงินให้ขณะนั้นเลย จึงต้องมีการอธิบายถึงขั้นตอนรายละเอียดในการดำเนินการซึ่งอาจจะล่าช้า เพราะมีผู้ได้รับผลกระทบจำนวนมาก ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ก็เข้าใจ แต่ยังมีบางส่วนที่โวยวาย ...”

“...เมื่อน้ำท่วมเต็มพื้นที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็จะได้รับความเดือดร้อนในสภาพความเป็นอยู่ และอาหารการกิน ถึงแม้จะมีการเตรียมการเก็บตุนไว้แล้วก็ตาม โดยทางอบต. ประสานงานกับสมาชิกสภา กำนันผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้าน เพื่อขอความร่วมมือในการจัดระเบียบ แบ่งกลุ่มเพื่อนำของช่วยเหลือทั้งในส่วนงบประมาณของ อบต. และสิ่งของที่ได้รับบริจาค โดยแจกจ่ายให้ทั่วถึงทุกบ้าน ทุกซอย อย่าได้ลำเอียง หรือเก็บไว้แจกเฉพาะญาติพี่น้อง หรือหัวคะแนนของตัวเอง ตามที่เป็นข่าวในจังหวัดอื่น ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ได้รับของช่วยเหลืออย่างทั่วถึง แต่ก็มีบางบ้านที่อยู่ห่างไกลจากเส้นทางหลักอาจจะได้รับสิ่งของช่วยเหลือล่าช้า แต่ก็ยอมรับสภาพได้...”

“...ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นในการปฏิบัติตามคำแนะนำทั้งในส่วนของ อบต. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อสม. และ อปพร. หรือแม้กระทั่งผู้อาวุโสในหมู่บ้านในการดำเนินวิถีชีวิตให้อยู่กับน้ำให้ได้ อยู่อย่างมีความสุข และอยู่รอดปลอดภัยจากเหตุการณ์น้ำท่วม...”

“...ลักษณะของพื้นที่ของกลุ่มน้ำปากพั้งที่มีลาคคลองธรรมชาติหลายสายไหลผ่านทุกหมู่บ้าน เชื่อมต่อกับแม่น้ำ ทำให้มีความสะดวกในการสัญจรทางเรือ ทำให้ผู้ที่มีเรือไว้บริการรับส่งมีรายได้เป็นกอบเป็นกำ ซึ่งในส่วนนี้ทางผู้ใหญ่บ้าน อปพร. และตำรวจชุมชน ได้คอยกำชับ และตรวจตราผู้ที่ให้บริการทางเรือไม่เอาธิดเอาเปรียบ เป็นการซ้ำเติมชาวบ้าน และจับเรือด้วยความระมัดระวังเพื่อความปลอดภัยแก่ชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีการเตือนชาวบ้านที่มีเรือให้ปฏิบัติตามกฎการสัญจร เดินเรืออย่างเคร่งครัด ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ...”

“...ผู้ใหญ่บ้านจะรายงานสถานการณ์น้ำท่วมทางหอกระจายข่าวอย่างต่อเนื่อง และเตือนประชาชนไม่ปล่อยข่าวลือ หรือเผยแพร่คำทำนายต่างๆ เช่น อ่างเก็บน้ำจะพัง หรือน้ำจะท่วมมิดหัว หรือจะมีพายุลูกใหม่ สร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้อื่น โดยให้รับฟังข้อมูลทางหอกระจายข่าว หรือติดตามรายงานจากโทรทัศน์เท่านั้น เพราะจะทำให้เกิดความสับสนในการรับมือกับน้ำท่วม ซึ่งชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี...”

3. ระยะเวลาสุดท้ายเป็นความร่วมมือในการจัดการความช่วยเหลือหลังการเกิดน้ำท่วม ในช่วงน้ำลดประชาชนในชุมชนมีความร่วมมือกันในการฟื้นฟูบูรณะชุมชนให้กลับคืนสภาพปกติ โดยเร็ว ซึ่งลักษณะกิจกรรมที่ทำร่วมกันประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด คือ 1) การวางแผนฟื้นฟู บูรณะ สภาพความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม 2) การสำรวจและรวบรวมความเสียหายของที่อยู่อาศัยและ ทรัพย์สินต่าง ๆ เมื่อหลังน้ำลด 3) การสำรวจสาธารณสุขปโภคของชุมชนที่ได้รับความเสียหาย 4) การปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือ 5) การลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม 6) การกวาดเก็บ ขยะ สิ่งปฏิกูลที่ปรากฏอยู่ในที่ต่างๆ ของชุมชน 7) การขนสิ่งปรักหักพัง ทำความสะอาดถนนเพื่อความปลอดภัยในการสัญจร 8) การซ่อมแซมอาคาร โรงเรือนของทางราชการที่ชำรุดเสียหาย และ 9) การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ การไม่ปลูกสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะ ยาว และ 10) การจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะ เกิดขึ้นในอนาคต ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนาที่ให้ข้อมูลตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...ชาวบ้านก็จะร่วมมือกันสำรวจความเสียหายของตัวบ้านหากมี ความชำรุดก็จะซ่อมแซมให้ดีขึ้นแต่ถ้าเสียหายหนักก็จะแจ้งไปยัง อบต. หรือขอแรงเพื่อนบ้านช่วยเหลือ ซึ่งจะมีการรวมกลุ่มกัน เป็นกลุ่มช่างอาสา กลุ่มคนเหล่านี้มีฝีมือในการซ่อมบ้านและการซ่อมเรือโดยผู้ใหญ่บ้านและ สมาชิก อบต. จะเข้ามากำหนดจัดคิวซ่อมบ้านที่เสียหายหนักก่อน ทำให้บ้าน ที่เสียหายสามารถซ่อมแซมได้สมบูรณ์ และเข้าอาศัยอยู่ได้โดยใช้เวลาไม่นาน ซึ่งชาวบ้านก็ยอมรับในมติ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ชาวบ้านได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมอย่างหนักก็จะสำรวจและรวบรวมความเสียหายในที่ดินทำกิน พืชผลทางการเกษตร สัตว์เลี้ยง หรือพาหนะ ส่งข้อมูล ไปยัง อบต. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความช่วยเหลือ ซึ่งทุกคนจะไม่ ะอะโวยวายหากได้รับความช่วยเหลือช้า เพราะเข้าใจถึงการร่วมชะตากรรม เดียวกันจากภาวะน้ำท่วม...”

“...ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งก็จะช่วยกันสำรวจความเสียหาย เช่น ประปา หมู่บ้าน โทรศัพท์ หรือไฟฟ้าสาธารณะ หากมีความเสียหายก็จะร่วมมือกัน ซ่อมแซม เท่าที่ทำได้ นอกจากนี้ยังซ่อมแซมถนนที่พังชำรุดโดยขุดดินที่หัว หนาเข้ามาถมถนนให้ใช้งานชั่วคราว และรายงานความเสียหายที่เกิดขึ้นไปยัง อบต....”

“...เมื่อเข้าสู่ภาวะปกติ ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกประชุมตัวแทนครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมเพื่อร่วมกันคิดหาแนวทางในการฟื้นฟูสภาพความเสียหายที่เกิดขึ้นให้กลับมาใช้งานได้ดังเดิม ซึ่งอาจจะต้องของบประมาณจาก อบต. อบจ. หรือหน่วยงานอื่นๆ เพราะต้องใช้งบประมาณมาก นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านยังขอความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือ ต้องปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมโดยไม่โอ้อวด และเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน ทุกคนต้องมีวินัยและปฏิบัติตามเสียงส่วนใหญ่ และหากสามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้บ้างก็ควรจะทำ เพราะถ้ารอจากหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่ทันกับการแก้ไขปัญหา ซึ่งชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามศักยภาพที่ทำได้ ...”

“...เมื่อหลังน้ำลดจนเกือบจะเข้าสู่ภาวะปกติ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเดินทางไปช่วยกันลำเลียง ขนส่งคนที่อพยพและช่วยกันนำสัตว์เลี้ยงไปฝากไว้ที่จุดอพยพ เพื่อกลับมาใช้งานต่อไป เป็นความรักใคร่กลมเกลียวของชาวบ้าน...”

“...เมื่อน้ำลดเข้าสู่ภาวะปกติชาวบ้านทุกบ้านจะช่วยกันเก็บขนสิ่งปรักหักพังนำไปเผาทำลาย และช่วยกันทำความสะอาดถนนหน้าบ้านของตนเอง ทุกบ้านก็จะทำเหมือนๆ กัน โดยที่ไม่ต้องให้ใครมาบอกกล่าว เพราะถือว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกันในการสร้างความปลอดภัยให้กับตนเองและชุมชน นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือในการกวาดเก็บ ขยะ สิ่งปฏิกูลที่ปรากฏอยู่ในที่ต่างๆ ของชุมชน...”

“...ชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันเป็นช่างอาสา นอกจากจะช่วยชาวบ้านแล้วยังไปช่วยซ่อมแซม โรงเรียน ศาลาประชุม และกุฏิพระสงฆ์ที่ชำรุดเสียหายโดยทาง อบต. ได้สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อให้ได้ใช้งานชั่วคราวก่อนที่จะได้งบประมาณมาเพิ่มเติม...”

“...จากบทเรียนที่ต้องประสบกับภาวะน้ำท่วมแทบทุกปี ทาง อบต. ได้ประชุมประชาคมเพื่อแก้ปัญหาบ้านน้ำท่วมในระยะยาว โดยในที่ประชุมได้ขอความร่วมมือชาวบ้านไม่ปลูกสร้างสิ่งที่ยาวทางน้ำ เพราะจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้น้ำระบายได้ช้า ส่งผลต่อการที่น้ำเอ่อล้นเข้าท่วมอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ในที่ประชุมยังมีการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งชาวบ้านก็เห็นด้วยกับแนวทางของ อบต. และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ...”

“...จากประสบการณ์การเกิดน้ำท่วมชาวบ้านได้พบว่าการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการนั้นเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะติดขัดเรื่องขั้นตอนการปฏิบัติมากมาย ทำให้การช่วยเหลือไม่ทันต่อความต้องการ ชาวบ้านจึงรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งกองทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม โดยอยู่ในรูปแบบของการรับบริจาคจากชาวบ้าน ทั้งในรูปตัวเงิน และสิ่งของ นอกจากนี้ยังมีวิธีการหาเงินเข้ากองทุนโดยทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การทอดผ้าป่าสามัคคี การทำกิจกรรมในประเพณีชักพระ ประเพณีการแข่งเรือ ประเพณีวันสงกรานต์ หรือ ประเพณีวันลอยกระทง เป็นต้น...”

โดยสรุปสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ประชาชนมีความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วมทั้งในระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย ซึ่งประกอบด้วย ความร่วมมือในการวางแผน มี 7 ตัวชี้วัด ความร่วมมือในการอพยพ มี 6 ตัวชี้วัด ความร่วมมือในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ถูกต้อง มี 7 ตัวชี้วัด และความร่วมมือในการฟื้นฟูบูรณะ มี 10 ตัวชี้วัด ดังนั้นสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีทั้งหมด 30 ตัวชี้วัด นอกจากนี้ประชาชนยังมีความเข้าใจที่เป็นจริงของการดำเนินวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ประชาชนสามารถสร้างช่องทางอย่างหลากหลายเพื่อสร้างหลักประกันการอยู่รอดของตนเอง ความยืดหยุ่นในข้อจำกัดระหว่างวิธีการเอาตัวรอดจากสถานการณ์น้ำท่วม โดยการร่วมมือกันของประชาชนในแต่ละชุมชนเป็นตัวกำหนดเป็นพลังการขับเคลื่อนในการจัดการน้ำท่วม และอาศัยหน่วยงานภาครัฐในฐานะที่เป็นเจ้าภาพหลัก และเป็นผู้ขับเคลื่อนกลไกทางสังคมในการนำนโยบายมาใช้สร้างให้ประชาชนในชุมชนเกิดความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม นั่นก็คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ ผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาตัวชี้วัดเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน พบว่า มีเงื่อนไขที่นำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มีอยู่ 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน 2) การติดต่อสื่อสารกันของประชาชนในชุมชน 3) การสร้างการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน 4) ความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และ 5 การจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. องค์ประกอบความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชนนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 10 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) ความรัก ความสามัคคีกันของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม 2) การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วม และหลังน้ำลด 3) การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม 4) ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม 5) ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม 6) สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันแก้ปัญหาน้ำท่วม 7) ความเป็นกันเอง และความเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม 8) ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม 9) ความรู้สึกถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ถูกน้ำท่วม และ 10) การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชน ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...หากประชาชนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคีกัน คอยช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในภาวะวิกฤติน้ำท่วม จะส่งผลให้ทุกคนในชุมชนร่วมมือกันในการรับมือกับน้ำท่วม...”

“...หากประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาอาศัยญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือผู้นำชุมชนได้ ในขณะเกิดน้ำท่วมและหลังน้ำลด จะส่งผลให้ทุกคนในชุมชนร่วมมือกันในการรับมือกับน้ำท่วม...”

“...หากประชาชนมีความเคารพนับถือ เชื่อฟังผู้อาวุโสในชุมชนโดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม ลักษณะดังกล่าวจะนำมาซึ่งความร่วมมือของคนในชุมชน และเป็นแรงผลักดันให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง...”

“...หากประชาชนในชุมชนมีความไว้วางใจกัน รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ เหล่านี้จะส่งผลให้ทุกคนในชุมชนร่วมมือกัน เกิดความสำเร็จในการรับมือกับน้ำท่วม...”

“...ความเป็นเครือญาติกันของประชาชนในชุมชน คอยช่วยเหลือกัน ปลอบใจ และให้กำลังใจกันเมื่อเกิดน้ำท่วม ก็จะช่วยให้ง่ายในการขอความร่วมมือ...”

“...ประชาชนต้องมีสามัญสำนึก รักท้องถิ่นรักชุมชนเป็นลำดับแรก โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม เพื่อให้ชุมชนรอดพ้นจากภาวะวิกฤติน้ำท่วม...”

“...ความสนิทสนม คู่แน่นกับเพื่อนบ้าน ตลอดถึงผู้นำในชุมชนจะทำให้ประชาชนมีความเป็นกันเอง และเกรงใจกัน โดยการปฏิบัติตามคำเตือน หรือการขอความช่วยเหลือ จะส่งผลให้ทุกคนในชุมชนร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากประชาชนในชุมชนมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำ มีความเคารพ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำแนะนำ ก็จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยจากภาวะวิกฤติน้ำท่วม ...”

“...การที่ประชาชนประสบชะตากรรมเลวร้ายในพื้นที่ถูกน้ำท่วมมาด้วยกัน ก็จะทำให้ทุกคนร่วมมือกันที่จะฝ่าฟันปัญหา หรืออุปสรรคเหล่านั้น โดยมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในขณะที่เกิดน้ำท่วม และภายหลังน้ำลดเพื่อขอความช่วยเหลือ และนำไปสู่ความร่วมมือกับหน่วยงานที่ให้คำแนะนำ ...”

“...หากประชาชนสามารถจัดการผลประโยชน์ร่วมกัน โดยการแบ่งปันความรู้ในการรับมือกับน้ำท่วม การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การกำหนดวิธีการขอรับความช่วยเหลือ และการกำหนดวิธีการแจกจ่ายของบริจาคอย่างทั่วถึงและทันต่อความต้องการ ประชาชนก็จะเกิดความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดการน้ำท่วม...”

2. องค์ประกอบการติดต่อสื่อสารกันของประชาชนในชุมชนนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 10 ตัวชี้วัด คือ 1) การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนในชุมชนในการเฝ้าระวังน้ำท่วม 3) การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม 4) การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม 5) การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม 6) การประชุมปรึกษาหารือ ระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวังน้ำท่วม 7) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิวในการเฝ้าระวังน้ำท่วม 8) การคิดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม 9) การรณรงค์เพื่อปลูกฝังค่านิยมและสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม และ 10) การนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับฟังมานำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตขณะเกิดน้ำท่วมและหลังน้ำลด ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...การที่ประชาชนในชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม มีการระดมความคิดเห็นผ่านการประชุมด้วยกัน ในการแก้ปัญหาภาวะวิกฤติน้ำท่วม ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม...”

“...หน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐ ต้องให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง และทันต่อเหตุการณ์เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วม และมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือให้กับประชาชนเมื่อเกิดน้ำท่วม ก็จะส่งผลกระทบต่อประชาชนในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการจัดการน้ำท่วม...”

“...การมีเครือข่ายภายนอกชุมชนมาให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือประชาชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม จะเป็นแรงกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเกิดความร่วมมือกันในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อเกิดภาวะน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบต. หรือผู้นำชุมชนมีการนัดประชุมกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะแนวทาง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม ประชาชนก็จะเกิดความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อเฝ้าระวังน้ำท่วม...”

“...หากประชาชนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิว ป้ายเตือน หรือจากบอร์ดประชาสัมพันธ์ในการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วมอย่างสม่ำเสมอ ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม...”

“...หากมีการคิดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม และประชาชนในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลนั้น ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม...”

“...หากมีการรณรงค์ หรือกระตุ้นเตือนเพื่อปลูกฝังค่านิยมและสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือ และนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาไปใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในขณะเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมและภายหลังน้ำลด...”

3. องค์ประกอบการสร้างการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน 3) การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม 4) การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม 5) การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม 6) การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม 7) การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม 8) การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและสนใจในการจัดการน้ำท่วม 9) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม และ 10) การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...หากประชาชนมีการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วม แสดงถึงความห่วงใย เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันในการเฝ้าระวังภัยและการป้องกันน้ำท่วมจัดการน้ำท่วม...”

“...หากประชาชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะและประสบการณ์จากการเผชิญภาวะน้ำท่วม จะทำให้ประชาชนเห็นถึงโอกาสที่จะมีชีวิตรอดจากภาวะวิกฤติน้ำท่วม ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการดำเนินวิถีชีวิตตามข้อมูลที่ได้รับรู้...”

“...หากทาง อบต. สนับสนุนให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันแก้ปัญหาหน้าท่วมร่วมกันในชุมชนของตนเอง ก็จะทำให้ประชาชนในชุมชนนั้นมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วมและจะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือตามมติของกลุ่มในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบต. จัดส่งเจ้าหน้าที่ หรือประสานงานจากภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ หรือฝึกอบรมทักษะต่างๆ ประชาชนก็จะมียังความรู้ใหม่ในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม...”

“...ขณะเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมอาจมีความโกลาหล วุ่นวาย การแข่งขันหรือการเอะอะ โวยวายเพื่อเรียกร้องสิ่งต่างๆ หากทางผู้นำชุมชน หรือนักการเมืองท้องถิ่นสามารถไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง หรือความไม่ลงรอยกันระหว่างประชาชนในชุมชนจากกรณีการเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมได้ ก็จะส่งผลให้ประชาชนไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เกิดความร่วมมือกันเพื่อเผชิญกับภาวะวิกฤติน้ำท่วมได้...”

“...หากทาง อบต. นำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียน และทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น รวมถึงประชาชนในชุมชน ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำขึ้นอีก...”

“...ถ้ามีสมาชิกในแต่ละครัวเรือนได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้ในการรับมือกับน้ำท่วม เช่น ความเข้าใจเครื่องมือวัดปริมาณน้ำฝนและสามารถอ่านค่าได้ก็จะรู้ว่ามีปริมาณน้ำฝนมากถึงจุดใดสามารถทำให้เกิดน้ำท่วมได้ ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการเตรียมการอพยพ เป็นต้น ...”

“...หากทาง อบต. ผู้นำชุมชน และนักการเมืองท้องถิ่นมีการกระตุ้นประชาชนโดยหาวิธีการสร้างแรงจูงใจให้มีความรู้สึกร่วมและสนใจที่จะร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกัน...”

“...หากทาง อบต. ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น รวมถึงประชาชนในชุมชนมีการทบทวนภูมิปัญญาท้องถิ่น จากคำบอกเล่าหรือประสบการณ์ของผู้อาวุโส หรือปราชญ์ชาวบ้าน และนำมาปรับใช้ก็จะเห็นแนวทาง หรือวิธีการในการรับมือกับน้ำท่วม ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันในแนวทางต่างๆ หรือยอมรับในวิธีการนั้นๆ...”

“...หากทาง อบต. มีการกำหนดการชักชวนวิธีปฏิบัติในการอพยพ หรือวิธีการขอรับความช่วยเหลือ ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือเพราะเป็นผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม ...”

4. องค์ประกอบความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 2) วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 3) ทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 4) ความน่าเชื่อถือ น่าไว้วางใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 5) ความจริงใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 6) ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 7) ความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 8) ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมของผู้นำ 9) ความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม และ 10) ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำสามารถชี้แนะ หรือสั่งการให้ทาง อบต. สร้างกระบวนการจัดการที่ดีในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม และยังส่งผลให้เกิดความร่วมมือของประชาชนในการจัดการน้ำท่วม...”

“...วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถของผู้ผู้นำในการจัดการน้ำท่วม สามารถนำมาใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม และโครงการเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม และยังส่งผลให้เกิดความร่วมมือของประชาชนในการจัดการน้ำท่วม...”

“...ทักษะ/ประสบการณ์ของผู้ผู้นำในการจัดการน้ำท่วม สามารถนำมาใช้ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดใน อบต. ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และถ้าหากมีวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ บุคลากรที่เพียงพอ ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากผู้นำวางตัวเหมาะสมในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม ประชาชนก็จะให้ความเชื่อถือ และไว้วางใจ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากผู้นำมีความจริงใจต่อประชาชนในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม ประชาชนก็จะมีความจริงใจต่อผู้นำด้วยเช่นกัน และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม...”

“...ความซื่อสัตย์ โปร่งใสของผู้ผู้นำในการจัดการน้ำท่วม ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือ รับฟังคำเตือน และปฏิบัติตามคำแนะนำผ่านการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ทำให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม...”

“...ความพร้อมของผู้ผู้นำและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วม ส่งผลให้เกิดกระบวนการจัดการน้ำท่วมที่มีประสิทธิภาพ และยังส่งผลให้เกิดความร่วมมือของประชาชนในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากผู้นำมีความทุ่มเท เสียสละ ในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม โดยให้ประชาชนได้เห็นถึงการกระทำเหล่านั้น ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากผู้นำมีความเอาใจใส่ และมีความจริงใจกับประชาชนในการช่วยเหลือ แจกจ่ายสิ่งของ และสอบถามถึงปัญหาและความต้องการในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ประชาชนก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับผู้นำ เพราะได้เห็นถึงความพยายามและความตั้งใจจริงในการช่วยเหลือประชาชนของผู้นำ...”

“...ความเป็นกันเองกับชาวบ้านของผู้นำ สามารถโน้มน้าวประชาชนโดยวิธีการติดต่อสื่อสารถึงกันอย่างสม่ำเสมอ ให้รับรู้หรือมีวิสัยทัศน์ร่วมในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม หรือมีอิทธิพล บารมีในการประสานงานหน่วยงานต่างๆ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันในการรับมือกับน้ำท่วม...”

5. องค์ประกอบการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 12 ตัวชี้วัดประกอบด้วย 1) นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของ อปท. 2) การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของ อปท. 3) บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 4) วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 5) การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 6) การประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของ อปท. 7) การช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 8) การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 9) ความเสมอภาคและทั่วถึงของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 10) ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 11) ความต่อเนื่องของโครงการของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม และ 12) การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของ อปท. ดังคำสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มที่มีความคิดเห็นตรงกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจน ก็จะส่งผลให้ประชาชนร่วมมือกับ อบจ. อบต. หรือ เทศบาล ในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ โดยการสนับสนุนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เพื่อรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วม ประชาชนก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำ และใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เหล่านี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วม คอยแนะนำให้ความรู้ และฝึกอบรมทักษะแก่ประชาชน ประชาชนก็จะเชื่อฟังและร่วมกันปฏิบัติตามคำแนะนำเหล่านั้น...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอ และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประชาชนก็จะร่วมมือกันในการใช้วัสดุ อุปกรณ์เหล่านั้นอย่างระมัดระวัง และให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุดในการรับมือกับน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล สนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารถึงกันของประชาชน จะทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารทั่วถึง ส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีการประชาสัมพันธ์ การรายงานเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารสถานการณ์น้ำท่วมที่ถูกต้อง ชัดเจน ครบถ้วน และเข้าใจง่าย ก็จะทำให้ง่ายต่อการขอความร่วมมือของประชาชนในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีการช่วยเหลือประชาชนที่รวดเร็วและทันเวลา ส่งผลให้ประชาชนได้เห็นถึงคุณค่า และความสำคัญของหน่วยงานเหล่านั้น และจะทำให้ประชาชนร่วมมือกับ อบจ. อบต. หรือ เทศบาล ในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีการจัดลำดับความสำคัญ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการปฏิบัติงาน ทำให้ประหยัดเวลา บุคลากร และงบประมาณ โดยส่งผลดีต่อประชาชนโดยตรงในการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งหากมีการกำหนดการปฏิบัติที่ชัดเจน ประชาชนก็ไม่สับสนในการให้ความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง ก็จะลดปัญหาการแย่งชิง การไม่ลงรอยกัน และลดการเอะอะโวยวายของประชาชนในการเรียกร้องขอความช่วยเหลือ ซึ่งจะนำไปสู่การลดปัญหาความขัดแย้งกันของประชาชน ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีความร่วมมือกันในการเผชิญกับปัญหาน้ำท่วม...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือ ไว้วางใจ ประชาชนก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับ อบจ. อบต. หรือ เทศบาล ในการจัดการน้ำท่วม ...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีความต่อเนื่องของโครงการในการจัดการน้ำท่วม โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้ หรือการบอกกล่าวผ่านผู้นำของท้องถิ่นในการรายงานความคืบหน้าของโครงการในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม ก็จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือของประชาชน...”

“...หากทาง อบจ. อบต. หรือ เทศบาล มีการติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมร่วมกับประชาชน และมีการรายงานผลเป็นระยะๆ ก็จะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือกับประชาชนในการจัดการน้ำท่วม...”

โดยสรุปมีเงื่อนไขที่นำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีอยู่ 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด 2) การติดต่อสื่อสารกันของประชาชนในชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด 3) การสร้างการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด 4) ความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น มี 10 ตัวชี้วัด และ 5) การจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 12 ตัวชี้วัด ดังนั้นเงื่อนไขที่นำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มีทั้งสิ้น 52 ตัวชี้วัด

ระยะที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ในขณะนี้เป็นการศึกษาพื้นที่ประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากตลอดเกือบทั้งปี และมีน้ำท่วมขังเต็มพื้นที่ ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ประกอบด้วยพื้นที่ 7 จังหวัด คือจังหวัด ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า “ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้” และวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า “เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้” ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้ง 5 เวที ในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากลุ่มน้ำปากพนัง แล้วนำไปสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 82 ข้อ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ตรวจสอบค่า IOC พบว่ามีค่าตั้งแต่ 0.66 – 1.00 และพบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของแบบสอบถามในส่วนของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เท่ากับ 0.97 และในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เท่ากับ 0.98 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) หลังจากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิจัยครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม จำนวน 200 คน และกลุ่มที่ 2 คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 200 คน โดยได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์รวม 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ประเภทการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และได้สรุปเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และ องค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน หลังจากนั้นจะทำการศึกษาวิเคราะห์ตัวแบบสมการ โครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ด้วยโปรแกรมประยุกต์ในการวิเคราะห์ตัวแบบสมการ โครงสร้าง เพื่อนำเสนอรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตาราง และภาพประกอบ โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการศึกษานี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 400 คน ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จาก 7 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดชุมพรจำนวน 40 คน จังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน 40 คน จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 100 คน จังหวัดสงขลาจำนวน 60 คน จังหวัดปัตตานีจำนวน 60 คน จังหวัดนราธิวาสจำนวน 60 คน และจังหวัดยะลาจำนวน 40 คน ปรากฏรายละเอียด ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงจำนวน ค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพ		
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	200	50.0
ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วม	200	50.0
รวม	400	100.0
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือต่ำกว่า	192	48.0
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	208	52.0
รวม	400	100.0
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 15,000 บาท	274	68.5
สูงกว่า 15,001 บาท	126	31.5
รวม	400	100.0
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่		
ต่ำกว่า 10 ปี	140	35.0
เกิน 10 ปี	260	65.0
รวม	400	100.0

จากตาราง 3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน จำแนกออกเป็นประชาชน ผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมซ้ำซากจำนวน 200 คน (คิดเป็นร้อยละ 50.0) และคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาข้าราชการและพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 200 คน (คิดเป็นร้อยละ 50.0) เกินครึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า (คิดเป็นร้อยละ 52.0) โดยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 274 คน (คิดเป็นร้อยละ 68.5) ส่วนระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่เกิน 10 ปี จำนวน 260 คน (คิดเป็นร้อยละ 65.0)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้สาระสำคัญคือ กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนเท่ากันระหว่างตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและตัวแทนชุมชน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท และอาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 10 ปี

ดังนั้นในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงาน และศึกษาตัวแทนของชุมชน คือ ประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่มีรายได้น้อยกว่า 15,000 บาทต่อเดือน และอาศัยอยู่ในพื้นที่ยาวนานเพียงพอที่จะให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ อาศัยอยู่ในพื้นที่เกิน 10 ปี

1.2 ข้อมูลลักษณะการเกิดน้ำท่วม ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในพื้นที่ น้ำท่วมซ้ำซากใน 20 ตำบล จาก 7 จังหวัด โดยศึกษาในประเด็นความถี่ในการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ และในแต่ละครั้งมีระยะเวลาในการเกิดน้ำท่วมกี่วัน ปรากฏรายละเอียด ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 4 แสดงจำนวน ร้อยละของลักษณะการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
ความถี่ในการเกิดน้ำท่วม		
น้ำท่วมทุกปี ปีละ 1-3 ครั้ง	380	95.0
น้ำท่วมเกิน 3 ครั้ง/ปี	20	5.0
รวม	400	100.0
ระยะเวลาเฉลี่ยในการเกิดน้ำท่วมแต่ละครั้ง		
ระยะเวลาน้อยกว่า 14 วัน	362	90.5
ระยะเวลาเกิน 14 วัน	38	9.5
รวม	400	100.0

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมทุกปี ปีละ 1 – 3 ครั้ง (จำนวน 380 คน คิดเป็นร้อยละ 95.0) ส่วนระยะเวลาเฉลี่ยในการเกิดน้ำท่วมแต่ละครั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องอยู่กับน้ำท่วมน้อยกว่า 14 วัน (จำนวน 362 คน คิดเป็นร้อยละ 90.5)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้สาระสำคัญคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เจอกับภัยพิบัติน้ำท่วมเกินปีละ 1 ครั้ง ระยะเวลาเฉลี่ยในแต่ละครั้ง 1-2 สัปดาห์

ดังนั้นในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ครั้งนี้เป็นการศึกษาในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากทุกปี และในแต่ละครั้งต้องอาศัยอยู่กับน้ำเป็นเวลาค่อนข้างยาวนาน จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความความคิดเห็น

2.1 ตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนแบ่งมาตรฐาน (S.D.) โดยนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ความร่วมมือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุ น้ำท่วม	2.60	.968	ปานกลาง
2	ความร่วมมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปฏิบัติการได้เมื่อเกิดน้ำท่วม	2.66	.875	ปานกลาง
3	ความร่วมมือในการวางแผนการขอรับการสนับสนุนประสานงานและขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานองค์กร สถาบันในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม	2.62	.923	ปานกลาง
4	ความร่วมมือในการวางแผนติดตามพยากรณ์อากาศ ปริมาณน้ำฝน และการคาดการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมของกรมอุตุนิยมวิทยา ทางสื่อต่าง ๆ	2.62	.926	ปานกลาง

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
5	ความร่วมมือในการวางแผนการเฝ้าระวังภัย และแจ้งเตือนภัยในภาวะวิกฤติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา	2.62	.929	ปานกลาง
6	ความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกั้นน้ำ	2.81	1.001	ปานกลาง
7	ความร่วมมือในการวางแผนเตรียมอาหาร น้ำดื่ม และเครื่องเวชภัณฑ์	2.63	.927	ปานกลาง
8	ความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยง	2.78	.965	ปานกลาง
9	ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ	2.77	.946	ปานกลาง
10	ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ	2.62	.958	ปานกลาง
11	ความร่วมมือในการฟังรายงานสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมการอพยพ	2.51	.978	น้อย
12	ความร่วมมือในการดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่าง ๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวม ไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย	2.52	.928	น้อย
13	ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล	2.56	.929	น้อย
14	ความร่วมมือในการอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ ไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว	2.59	.961	น้อย
15	ความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้	2.74	.967	ปานกลาง
16	ความร่วมมือในการประเมินความเสียหายเบื้องต้น	2.64	1.006	ปานกลาง

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
17	ความร่วมมือในการจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง	2.54	.988	ปานกลาง
18	ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สินสมบัติ	2.49	.968	น้อย
19	ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎกติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจรเดินเรือ เพื่อความปลอดภัยขณะเกิดน้ำท่วม	2.57	.915	น้อย
20	ความร่วมมือในการไม่สร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้อื่นในขณะเกิดภัยน้ำท่วม	2.56	.999	น้อย
21	ความร่วมมือในการสำรวจและรวบรวมความเสียหายของที่อยู่อาศัยและทรัพย์สินต่าง ๆ หลังเกิดภัยน้ำท่วม	2.53	.892	น้อย
22	ความร่วมมือในการสำรวจสาธารณูปโภคของชุมชนที่ได้รับ ความเสียหายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	2.62	.936	ปานกลาง
23	ความร่วมมือในการวางแผนฟื้นฟู บูรณะสภาพความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม	2.66	.903	ปานกลาง
24	ความร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม	2.78	.985	ปานกลาง
25	ความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	2.50	.890	น้อย
26	ความร่วมมือในการขนส่งปรักหักพัง ทำความสะอาดถนน เพื่อความปลอดภัยในการสัญจร	2.46	.944	น้อย
27	ความร่วมมือในการซ่อมแซมอาคาร โรงเรียนของทางราชการที่หักพังชำรุดเสียหายภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	2.69	.962	ปานกลาง
28	ความร่วมมือในการกวาดเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ของชุมชน ภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	2.47	.895	น้อย
29	ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการไม่ปลูกสร้างสิ่งกีดขวางน้ำ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว	2.52	.934	น้อย

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
30	ความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต	2.82	1.130	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย		2.62	.951	ปานกลาง

จากตาราง 5 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวมของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ทั้ง 30 ตัวแปร พบว่า ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.62 แสดงว่าในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมเท่ากับ .951 หมายความว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทางเดียวกัน ในลักษณะนี้แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนแตกต่างกันน้อยหรือใกล้เคียงกัน

เมื่อได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายตัวแปรสำหรับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนทั้ง 30 ตัวแปร พบว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 2.46 – 2.82 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นรายตัวแปรอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยตัวแปรของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนมากที่สุด คือ ความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ($\bar{X} = 2.82$) รองลงมา คือ ความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกั้นน้ำ ($\bar{X} = 2.81$) และความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยง ($\bar{X} = 2.78$) รวมทั้งความร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม ($\bar{X} = 2.78$) สำหรับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าระหว่าง .875 - 1.130 หมายความว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทางเดียวกัน ในลักษณะนี้แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนแตกต่างกันน้อยหรือใกล้เคียงกัน

2.2 ตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ความรัก ความสามัคคีของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม	2.28	.775	น้อย
2	การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมและภายหลังน้ำลด	2.30	.736	น้อย
3	การเคารพนับถือผู้อาวุโสโดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา	2.19	.795	น้อย
4	ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม	2.43	.782	น้อย
5	ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม	2.30	.839	น้อย
6	สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา	2.36	.813	น้อย
7	ความเป็นกันเอง และเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม	2.38	.791	น้อย
8	ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม	2.38	.769	น้อย
9	ความรู้สึกร่วมถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม	2.38	.772	น้อย
10	การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม	2.53	.797	น้อย
11	การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม	2.34	.735	น้อย
12	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนในชุมชนในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	2.50	.801	น้อย
13	การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม	2.64	.841	ปานกลาง
14	การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม	2.79	.897	ปานกลาง
15	การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม	2.82	.898	ปานกลาง

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
16	การประชุมปรึกษาหารือ เพื่อระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	2.74	.869	ปานกลาง
17	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิวในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	2.88	1.005	ปานกลาง
18	การติดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	2.90	.988	ปานกลาง
19	การรณรงค์เพื่อปลูกฝังค่านิยมและสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม	2.74	.869	ปานกลาง
20	การนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับฟังมา นำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตขณะเกิดน้ำท่วมและหลังน้ำลด	2.68	.852	ปานกลาง
21	การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน	2.60	.794	ปานกลาง
22	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน	2.60	.834	ปานกลาง
23	การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	2.59	.874	น้อย
24	การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม	2.74	.853	ปานกลาง
25	การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม	2.82	.893	ปานกลาง
26	การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	2.58	.858	น้อย
27	การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์ น้ำท่วม	2.88	.882	ปานกลาง
28	การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและสนใจในการจัดการน้ำท่วม	2.74	.892	ปานกลาง
29	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม	2.81	.895	ปานกลาง
30	การชักชวนเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม	2.74	1.010	ปานกลาง

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
31	ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.48	.838	น้อย
32	วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.60	.813	ปานกลาง
33	ทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.65	.803	ปานกลาง
34	ความน่าเชื่อถือ นำไปไว้วางใจในการแก้ปัญหาหน้าท่วมของผู้ผู้นำ	2.55	.824	น้อย
35	ความจริงใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.48	.904	น้อย
36	ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.53	.914	น้อย
37	ความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.54	.930	น้อย
38	ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมของผู้ผู้นำ	2.52	.950	น้อย
39	ความเอาใจใส่ของผู้ผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	2.50	.942	น้อย
40	ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม	2.60	.902	ปานกลาง
41	นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของอปท.	2.55	.865	น้อย
42	การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของอปท.	2.53	.878	น้อย
43	บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของอปท.	2.68	.898	ปานกลาง
44	วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของอปท.	2.83	.945	ปานกลาง
45	การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของอปท.	2.94	.945	ปานกลาง
46	การประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับน้ำท่วมที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของอปท.	2.62	.885	ปานกลาง
47	การช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	2.66	.921	ปานกลาง
48	การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	2.70	.891	ปานกลาง
49	ความเสมอภาคและทั่วถึงของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	2.65	.948	ปานกลาง
50	ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	2.66	.916	ปานกลาง
51	ความต่อเนื่องของโครงการของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	2.73	.967	ปานกลาง
52	การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของอปท.	2.72	.986	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย		2.61	.871	ปานกลาง

จากตาราง 6 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวมของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนทั้ง 52 ตัวแปร พบว่า ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.61 แสดงว่าในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมเท่ากับ .871 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทางเดียวกัน ในลักษณะนี้แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนแตกต่างกันน้อยหรือใกล้เคียงกัน

เมื่อได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนทั้ง 52 ตัวแปร พบว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 2.19 – 2.94 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นรายตัวแปรอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนมากที่สุด คือ การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. ($\bar{X} = 2.94$) รองลงมา คือ การติดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม ($\bar{X} = 2.90$) และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิวในการเฝ้าระวังน้ำท่วม ($\bar{X} = 2.88$) รวมทั้งการศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม ($\bar{X} = 2.88$) สำหรับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าระหว่าง .735 - 1.010 หมายความว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นไปในทางเดียวกัน ในลักษณะนี้แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนแตกต่างกันน้อยหรือใกล้เคียงกัน

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สถิติขั้นสูง คือ สถิติวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ประเภทการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ผลการวิเคราะห์ขององค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน สามารถอธิบายตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งมีตัวแปรทั้งหมด 30 ตัวแปร โดยจัดข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ทดสอบความเหมาะสม ความเพียงพอ และแมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรซึ่งพิจารณาจากสถิติทดสอบสองค่า คือ ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO ที่มีค่ามาก (เข้าใกล้ 1) และ ค่า Bartlett's Test of Sphericity Approx โดยพิจารณาจากค่า Chi-Square และการมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05 (Sig $\leq$ 0.05) ว่ายอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐาน ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 แสดงค่า KMO และค่า Bartlett's Test of Sphericity

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	.967
Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square	1.246
df	435
Sig.	.000

จากตาราง 7 พบว่าค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO = 0.967 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 30 ตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน เป็นจำนวนข้อมูลที่เพียงพอและมีความเหมาะสม สามารถใช้สถิติการวิเคราะห์ตัวประกอบ ทั้งนี้เพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า .5 และเข้าใกล้ 1 และเมื่อพิจารณาค่า Bartlett's test of Sphericity พบในลักษณะเดียวกัน คือ ค่า Chi-Square = 1.246 ได้ค่า Significance = .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 ซึ่งแสดงว่าค่าแมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนทั้ง 30 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทำให้สามารถนำข้อมูลนี้ไปวิเคราะห์ตัวประกอบ

ขั้นที่ 2 ทำการสกัดปัจจัย (Factor Extraction) ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) ผลการสกัดองค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน แสดงเฉพาะองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) 1 ขึ้นไป ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 แสดงองค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

องค์ประกอบ (Component)	ค่าความแปรปรวน (Eigen Value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative % of Variance)
1	18.308	61.026	61.026
2	1.947	6.491	67.518
3	1.179	3.929	71.446
4	1.083	3.609	75.055

จากตาราง 8 พบว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่มีค่าความแปรปรวนหรือค่าไอเกน (Eigen Value) 1 ขึ้นไป ได้จำนวนองค์ประกอบ (Component) ทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance) ระหว่าง 3.609 – 61.026 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative % of Variance) เท่ากับร้อยละ 75.055 ลักษณะนี้แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบได้เท่ากับ 75.055 %

ขั้นที่ 3 นำองค์ประกอบที่มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรหรือค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1 ขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) จำนวน 4 องค์ประกอบ ไปหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax Method) เพื่อให้ได้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนขึ้น และสรุปองค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ทั้งนี้ในการพิจารณาว่าเป็น 1 องค์ประกอบ ใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป จำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบต้องมีตัวแปรบรรยายองค์ประกอบนั้นๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป (Tabachnik, & Fidell, 2007) ซึ่งพบว่า องค์ประกอบของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่เป็นไปตามเกณฑ์ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 27 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 และ 30 ตัดออกจำนวน 3 ตัวแปร ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ได้แก่ตัวแปรที่ 7, 16 และ 21 ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบสอดคล้องกับการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ดังแสดงในตาราง 9 และตาราง 10

ตาราง 9 แสดงองค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1.00 ขึ้นไป

องค์ประกอบ (Component)	ค่าความ แปรปรวน (Eigen Value)	ค่าร้อยละของความ แปรปรวน (% of Variance)	ค่าร้อยละของความ แปรปรวนสะสม (Cumulative % of Variance)
1	18.308	61.026	61.026
2	1.947	6.491	67.518
3	1.179	3.929	71.446
4	1.083	3.609	75.055

จากตาราง 9 พบว่า เมื่อนำองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ ซึ่งมีค่าความแปรปรวนหรือค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1 ขึ้นไป โดยนำไปหมุนแกนแบบตั้งฉาก ด้วยวิธีแวกซ์ เพื่อให้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และสรุปองค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนได้ 4 องค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวนอยู่ระหว่าง 3.609 – 61.026 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสม เท่ากับ 75.055 ลักษณะนี้แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบได้เท่ากับ 75.055

ตาราง 10 แสดงองค์ประกอบที่ตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป และมีจำนวนตัวแปรบรรยายองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป

องค์ประกอบ	ตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	จำนวนตัวแปร
1	14, 13, 15, 8, 10, 9, 11, 12, 17	9
2	4, 1, 5, 2, 3, 6	6
3	26, 25, 28, 29, 18, 19, 20	7
4	24, 27, 23, 30, 22	5

จากตาราง 10 พบว่า องค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมี 4 องค์ประกอบ 27 ตัวแปร โดยองค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 9 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 6 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 7 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 5 ตัวแปร ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ สอดคล้องกับการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ให้สอดคล้องกับโครงสร้างองค์ประกอบ และอธิบายรายละเอียด ดังแสดงในตาราง 11 - 14

ตาราง 11 แสดงองค์ประกอบที่ 1 “การอพยพ”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	14	ความร่วมมือในการอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ ไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว	.737
2	13	ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล	.683
3	15	ความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้	.635
4	8	ความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชน และสัตว์เลี้ยง	.632
5	10	ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ	.631
6	9	ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ	.627
7	11	ความร่วมมือในการฟังรายงานสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิดเพื่อเตรียมการอพยพ	.618
8	12	ความร่วมมือในการดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่าง ๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวมไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย	.590
9	17	ความร่วมมือในการจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง	.572

จากตาราง 11 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 9 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คือ ตัวแปรที่ 14, 13, 15, 8, 10, 9, 11, 12 และ 17 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .572 - .737 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 18.308 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 61.026 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 61.026 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 9 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 61.026 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับกระบวนการเตรียมการอพยพ การอพยพในขณะเกิดน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การอพยพ”

ตาราง 12 แสดงองค์ประกอบที่ 2 “การวางแผนกลยุทธ์”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	4	ความร่วมมือในการวางแผนติดตามพยากรณ์อากาศ ปริมาณน้ำฝน และการคาดการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมของกรมอุตุนิยมวิทยา ทางสื่อต่าง ๆ	.778
2	1	ความร่วมมือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุน้ำท่วม	.774
3	5	ความร่วมมือในการวางแผนการเฝ้าระวังภัย และแจ้งเตือนภัยในภาวะวิกฤติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา	.769
4	2	ความร่วมมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปฏิบัติการได้เมื่อก่อนน้ำท่วม	.767
5	3	ความร่วมมือในการวางแผนขอรับการสนับสนุน ประสานงานและขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กร สถาบันในการรับมือกับภาว่น้ำท่วม	.761
6	6	ความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกั้นน้ำ	.686

จากตาราง 12 พบว่า องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 6 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) คือ ตัวแปรที่ 4, 1, 5, 2, 3 และ 6 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .686 - .778 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 1.947 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 6.491 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 67.518 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 6.491 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้ มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรส่วนใหญ่ เกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ในการจัดการน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การวางแผนกลยุทธ์”

ตาราง 13 แสดงองค์ประกอบที่ 3 “วัฒนธรรมความปลอดภัย”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	26	ความร่วมมือในการขนส่งสิ่งปรักหักพัง และทำความสะอาดถนน เพื่อความปลอดภัยในการสัญจร	.793
2	25	ความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	.770
3	28	ความร่วมมือในการกวาดเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ของชุมชนภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	.766
4	29	ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการไม่ปลูกสร้างสิ่งขวางทางน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว	.689
5	18	ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สินสมบัติ	.638
6	19	ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎกติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจรเดินเรือเพื่อความปลอดภัยขณะเกิดน้ำท่วม	.595
7	20	ความร่วมมือในการไม่สร้างความตึงเครียดให้กับผู้อื่น ในขณะเกิดภัยน้ำท่วม	.572

จากตารางที่ 13 พบว่า องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 7 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คือ ตัวแปรที่ 26, 25, 28, 29, 18, 19 และ 20 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .572 - .793 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 1.179 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 3.929 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 71.446 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยาย องค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความร่วมมือ ในการจัดการ น้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 3.929 และเมื่อ เปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการจัดการน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อ องค์ประกอบนี้ว่า “วัฒนธรรมความปลอดภัย”

ตาราง 14 แสดงองค์ประกอบที่ 4 “การฟื้นฟูบูรณะ”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	24	ความร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไป ยังภูมิลำเนาเดิม	.679
2	27	ความร่วมมือในการซ่อมแซมอาคาร โรงเรียนของทางราชการที่ หักพังชำรุดเสียหายภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	.684
3	23	ความร่วมมือในการวางแผนฟื้นฟู บูรณะสภาพความเสียหายที่ เกิดจากน้ำท่วม	.641
4	30	ความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต	.640
5	22	ความร่วมมือในการสำรวจสาธารณูปโภคของชุมชนที่ได้รับ ความเสียหายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	.619

จากตาราง 14 พบว่า องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 5 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คือ ตัวแปรที่ 24, 27, 23, 30 และ 22 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .619 - .679 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 1.083 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 3.609 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 75.055 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 3.609 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับการฟื้นฟู บูรณะความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การฟื้นฟู บูรณะ”

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน พบว่ามี 4 องค์ประกอบย่อย คือ การอพยพ การวางแผนกลยุทธ์ วัฒนธรรมความปลอดภัย และการฟื้นฟูบูรณะ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ 4 องค์ประกอบย่อยนี้เป็นตัวแปรสังเกต ของตัวแปรแฝงความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งมีตัวแปรทั้งหมด 52 ตัวแปร โดยจัดข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ทดสอบความเหมาะสม ความเพียงพอ และเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรซึ่งพิจารณาจากสถิติทดสอบสองค่า คือ ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO ที่มีค่ามาก (เข้าใกล้ 1) และ ค่า Bartlett's Test of Sphericity Approx โดยพิจารณาจากค่า Chi-Square และการมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ .05 (Sig $\leq$ 0.05) ว่ายอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐาน ดังแสดงในตารางที่ 15

ตาราง 15 แสดงค่า KMO และค่า Bartlett's Test of Sphericity

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	.970
Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square	1.944
df	1326
Sig.	.000

จากตาราง 15 พบว่าค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO = 0.970 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 52 ตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน เป็นจำนวนข้อมูลที่เพียงพอและมีความเหมาะสมสามารถใช้สถิติการวิเคราะห์ตัวประกอบ ทั้งนี้เพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า .5 และเข้าใกล้ 1 และเมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity Approx พบในลักษณะเดียวกัน คือ ค่า Chi-Square = 1.944 ได้ค่า Significance = .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 ซึ่งแสดงว่าค่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ทั้ง 52 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทำให้สามารถนำข้อมูลนี้ไปวิเคราะห์ตัวประกอบ

ขั้นที่ 2 ทำการสกัดปัจจัย (Factor Extraction) ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) ผลการสกัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน แสดงเฉพาะองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) 1 ขึ้นไป ดังแสดงในตาราง 16

ตาราง 16 แสดงองค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

องค์ประกอบ (Component)	ค่าความแปรปรวน (Eigen Value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative % of Variance)
1	25.704	49.431	49.431
2	3.763	7.236	56.667
3	2.261	4.348	61.015
4	1.746	3.358	64.373
5	1.595	3.067	67.440
6	1.128	2.170	69.610
7	1.067	2.052	71.661

จากตาราง 16 พบว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่มีค่าความแปรปรวนหรือค่าไอเกน (Eigen Value) 1 ขึ้นไป ได้จำนวนองค์ประกอบ (Component) ทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance) ระหว่าง 2.052 – 49.431 และค่าร้อยละของความ

แปรปรวนสะสม (cumulative % of Variance) เท่ากับร้อยละ 71.661 ลักษณะนี้แสดงว่า องค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบได้เท่ากับ 71.661 %

ขั้นที่ 3 นำองค์ประกอบที่มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรหรือค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1 ขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kiser) จำนวน 7 องค์ประกอบ ไปหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแม็กซ์ (Varimax Method) เพื่อให้ได้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนขึ้น และสรุปองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการ น้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ทั้งนี้ในการพิจารณาว่าเป็น 1 องค์ประกอบ ใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป จำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบต้องมีตัวแปรบรรยายขององค์ประกอบนั้นๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป (Tabachnik, & Fidell, 2007) ซึ่งพบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่เป็นไปตามเกณฑ์ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 48 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51 และ 52 ตัดออกจำนวน 4 ตัวแปร ซึ่งไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ได้แก่ตัวแปรที่ 11, 12, 19, และ 20 ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ สอดคล้องกับการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ดังแสดงในตาราง 17 และตาราง 18

ตาราง 17 แสดงองค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1.00 ขึ้นไป

องค์ประกอบ (Component)	ค่าความแปรปรวน (Eigen value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance)
1	25.704	49.431	49.431
2	3.763	7.236	56.667
3	2.261	4.348	61.015
4	1.746	3.358	64.373
5	1.595	3.067	67.440

จากตาราง 17 พบว่า เมื่อนำองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีค่าความแปรปรวนหรือค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 1 ขึ้นไป โดยนำไปหมุนแกนแบบตั้งฉาก ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ เพื่อให้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และสรุปองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ 5 องค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวนอยู่ระหว่าง 3.067 – 49.431 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสม เท่ากับ 67.440 ลักษณะนี้แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 5 สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบได้เท่ากับ 67.440 %

ตารางที่ 18 แสดงองค์ประกอบที่ตัวแปรมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป และมีจำนวนตัวแปรบรรยายองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป

องค์ประกอบ	ตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	จำนวนตัวแปร
1	44, 43, 46, 45, 52, 51, 42, 41, 48, 47, 49, 50	12
2	35, 38, 31, 39, 36, 37, 34, 32, 33, 40	10
3	1, 2, 3, 7, 4, 6, 5, 8, 9, 10	10
4	22, 24, 27, 21, 28, 29, 23, 26, 25, 30	10
5	15, 14, 17, 13, 16, 18	6

จากตารางที่ 18 พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมี 5 องค์ประกอบ 48 ตัวแปร โดยองค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 12 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 5 มีตัวแปรบรรยาย 6 ตัวแปร ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ให้สอดคล้องกับโครงสร้างองค์ประกอบ และอธิบายรายละเอียดดังแสดงในตาราง 19 – 23

ตาราง 19 แสดงองค์ประกอบที่ 1 “กระบวนการจัดการน้ำท่วม”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	44	วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของ อปท.	.774
2	43	บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของ อปท.	.747
3	46	การประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับน้ำท่วมที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของ อปท.	.736
4	45	การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของ อปท.	.736
5	52	การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของ อปท.	.706
6	51	ความต่อเนื่องของโครงการของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม	.690
7	42	การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของ อปท.	.684
8	41	นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของ อปท.	.649
9	48	การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม	.646
10	47	การช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม	.611
11	49	ความเสมอภาคและทั่วถึงของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม	.609
12	50	ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม	.573

จากตาราง 19 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 12 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คือ ตัวแปรที่ 44, 43, 46, 45, 52, 51, 42, 41, 48, 47, 49 และ 50 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .573 - .774 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 25.704 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 49.431 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 49.431 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 12 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 49.431 และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “กระบวนการจัดการน้ำท่วม”

ตารางที่ 20 แสดงองค์ประกอบที่ 2 “ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	35	ความจริงใจในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.746
2	38	ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาท่วมของผู้นำ	.741
3	31	ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.717
4	39	ความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาท่วม	.716
5	36	ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.705
6	37	ความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.692
7	34	ความน่าเชื่อถือ นำไว้วางใจในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.654
8	32	วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.647
9	33	การมีทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการนำท่วมของผู้นำ	.588
10	40	ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม	.564

จากตาราง 20 พบว่า องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คือ ตัวแปรที่ 35, 38, 31, 39, 36, 37, 34, 32, 33 และ 40 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .564 - .746 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 3.763 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 7.236 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 56.667 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 10 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการนำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 7.236 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการนำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น”

ตาราง 21 แสดงองค์ประกอบที่ 3 “ความสัมพันธ์ทางสังคม”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	1	ความรัก ความสามัคคีของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติ น้ำท่วม	.815
2	2	การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมและ ภายหลังน้ำลด	.772
3	3	การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มา ปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม	.769
4	7	ความเป็นกันเอง และเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม	.750
5	4	ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำ ท่วม	.749
6	6	สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม	.720
7	5	ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม	.657
8	8	ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะ วิกฤติ น้ำท่วม	.623
9	9	ความรู้สึกร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนใน พื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม	.613
10	10	การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนในการ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม	.553

จากตาราง 21 พบว่า องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) คือ ตัวแปรที่ 1, 2, 3, 7, 4, 6, 5, 8, 9 และ 10 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .553 - .815 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 2.261 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 4.348 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 61.015 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 10 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 4.348 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดใน

องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างประชาชนในชุมชน และระหว่างประชาชนกับผู้นำในชุมชน ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ความสัมพันธ์ทางสังคม”

ตาราง 22 แสดงองค์ประกอบที่ 4 “กระบวนการเรียนรู้”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	22	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมระหว่าง ประชาชนในชุมชน	.714
2	24	การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม	.705
3	27	การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม	.688
4	21	การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วม ระหว่างประชาชนในชุมชน	.680
5	28	การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและสนใจ ในการจัดการน้ำท่วม	.646
6	29	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม	.640
7	23	การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	.638
8	26	การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็น บทเรียนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	.636
9	25	การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม	.616
10	30	การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม	.589

จากตาราง 22 พบว่า องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คือ ตัวแปรที่ 22, 24, 27, 21, 28, 29, 23, 26, 25 และ 30 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .589 - .714 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 1.746 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 3.358 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 64.373 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 10 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายขององค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 3.358 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 และเมื่อพิจารณาตัว

แปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “กระบวนการเรียนรู้”

ตาราง 23 แสดงองค์ประกอบที่ 5 “การติดต่อสื่อสาร”

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1	15	การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม	.749
2	14	การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม	.742
3	17	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิวในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	.692
4	13	การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม	.670
5	16	การประชุมปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	.630
6	18	การติดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	.616

จากตาราง 23 พบว่า องค์ประกอบที่ 5 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 6 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) คือ ตัวแปรที่ 15, 14, 17, 13, 16 และ 18 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .616 - .749 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) เท่ากับ 1.595 ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (Percentage of Variance) เท่ากับ 3.067 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative Percentage of Variance) เท่ากับ 67.440 ลักษณะนี้แสดงว่าตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้ร้อยละ 3.067 และเมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) กับองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 5 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 5 มีตัวแปรส่วนใหญ่เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชน เครือข่ายภายนอก และหน่วยงานของรัฐในการจัดการน้ำท่วม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การติดต่อสื่อสาร”

ดังนั้นจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 5 องค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงนำแต่ละองค์ประกอบมากำหนดความหมายเพื่อให้ง่ายต่อการตีความในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) โดยแต่ละองค์ประกอบมีความหมาย ดังนี้

1. กระบวนการจัดการน้ำท่วม (The Flood Management Process: MP) หมายถึง การกีดหรือบทบาทหน้าที่ของเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ที่ต้องรับผิดชอบต่อการจัดการน้ำท่วม ซึ่งประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของนโยบาย แผนงาน บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การประชาสัมพันธ์ หรือการสนับสนุน

2. ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (Local Politicians' Leadership: LS) หมายถึง บทบาทหรือความมีอิทธิพลต่อผู้อื่นของคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่สามารถทำหน้าที่นำ ความคุม บังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ และการขอความร่วมมือจากประชาชนเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการน้ำท่วม ซึ่งประกอบด้วย ทัศนคติของผู้นำ ความทุ่มเทเสียสละ ความน่าเชื่อถือ ความจริงใจ หรือความเป็นกันเองของผู้นำ

3. ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship: SR) หมายถึง ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน อันเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องกันของกลุ่มคนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย ความสามัคคีของคนในชุมชน ความไว้วางใจความเกรงใจกัน การพึ่งพาอาศัยกัน ความเป็นเครือญาติกันของคนในชุมชนทำให้เชื่อฟังผู้นำหรือการเคารพนับถือผู้อาวุโส

4. กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process: LP) หมายถึง การศึกษาเรียนรู้ การแบ่งปันความรู้ และการปฏิบัติให้รู้ อันเป็นการนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ที่สมควร เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของกลุ่มคนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะและประสบการณ์ระหว่างประชาชนในชุมชน การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาด้วยกัน การนำข้อผิดพลาดในอดีตมาเป็นบทเรียน การทบทวนภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการสร้างองค์ความรู้ใหม่

5. การติดต่อสื่อสาร (Communication: COM) หมายถึง การที่กลุ่มคนในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้มาสื่อสารกันเพื่อต้องการทราบแนวคิด ทัศนคติ ความเชื่อ ข้อคิดเห็นต่างๆ จากสมาชิกคนอื่นๆ และร่วมหาข้อตกลงร่วมกันเพื่อนำไปปฏิบัติ หรือปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะส่งผ่านโดยกระบวนการสื่อสาร การกระตุ้น การสนับสนุน หรือการรณรงค์ โดยใช้อุปกรณ์หรือกิจกรรมในการสื่อสารต่างๆ เช่น หอกระจายข่าว ป้ายเตือน บอร์ดประชาสัมพันธ์ โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว เป็นต้น

6. ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (Collaboration for Flood Management: COLLAB) หมายถึง วิธีการ แนวทาง และสาเหตุความสัมพันธ์ของความร่วมมือกันระหว่าง

ประชาชนกับเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อรับมือกับภาวะน้ำท่วมในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

4. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการโครงสร้างความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

รูปแบบสมการโครงสร้างความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ได้กำหนดตัวแปรแฝงของปัจจัยเชิงสาเหตุ 5 ตัวแปร คือ กระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (LS) กระบวนการเรียนรู้ (LP) การติดต่อสื่อสาร (COM) และความสัมพันธ์ทางสังคม (SR) และตัวแปรแฝงของความร่วมมือ 1 ตัวแปร คือ ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ประกอบด้วย

4.1 การกำหนดตัวชี้วัดของแต่ละตัวแปรแฝง

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ตัวชี้วัดที่ได้ในแต่ละองค์ประกอบมาจากข้อคำถาม (Item) ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีข้อคำถามจำนวนมาก ถ้าหากนำข้อคำถามมาเป็นตัวชี้วัดขององค์ประกอบหรือตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝงแต่ละตัว จะทำให้มีจำนวนตัวแปรสังเกตเป็นจำนวนมาก ทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนเพราะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ ผู้วิจัยจึงทำการรวมข้อคำถาม (Parceling) เพื่อลดจำนวนตัวแปรสังเกตโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์เชิงเนื้อหาในข้อคำถาม เพื่อจะนำไปเป็นตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝง ดังนี้

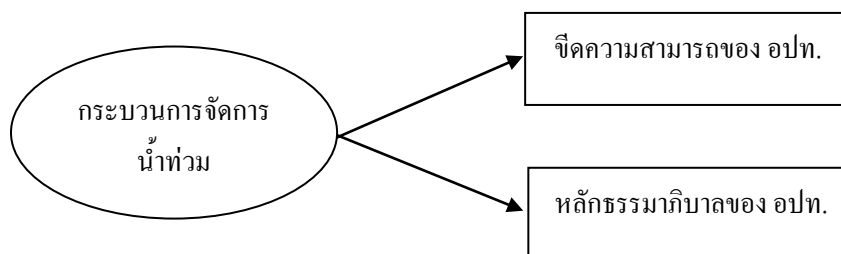
4.1.1 องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) เป็นตัวแปรแฝง และกำหนดตัวแปรสังเกต ดังแสดงในตารางที่ 24 -25

ตาราง 24 แสดงตัวแปรสังเกต “ขีดความสามารถของ อปท. (MP1)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของ อปท.
2.	การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของอปท.
3.	บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของอปท.
4.	วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของอปท.
5.	การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของอปท.
6.	การประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับน้ำท่วมที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของ อปท.

ตาราง 25 แสดงตัวแปรสังเกต “หลักธรรมาภิบาลของ อปท. (MP2)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	การช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม
2.	การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม
3.	ความเสมอภาคและทั่วถึงของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม
4.	ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม
5.	ความต่อเนื่องของโครงการของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม
6.	การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของอปท.

ภาพประกอบ 12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ขององค์ประกอบกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP)

จากตาราง 24-25 และภาพประกอบ 12 พบว่า องค์ประกอบกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) สามารถกำหนดตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร คือ ขีดความสามารถของ อปท. (MP1) และหลักธรรมาภิบาลของ อปท. (MP2)

4.1.2 องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำของนักการเมืองเป็นตัวแปรแฝง และกำหนดตัวแปรสังเกต ดังแสดงในตาราง 26-27

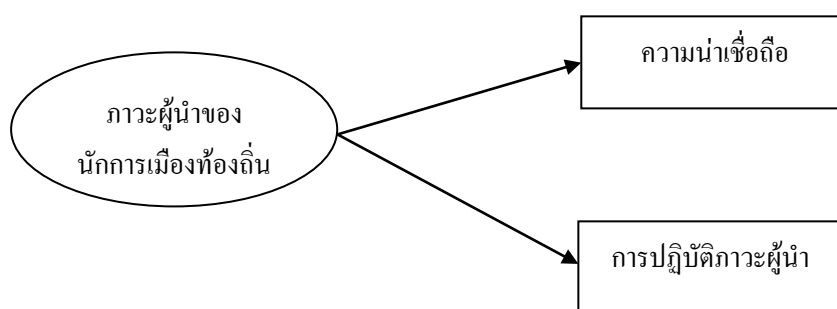
ตาราง 26 แสดงตัวแปรสังเกต “ความน่าเชื่อถือ” (LS1)

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ
2.	วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ
3.	ทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ
4.	ความน่าเชื่อถือ นำไว้วางใจในการแก้ปัญหาหน้าท่วมของผู้นำ
5.	ความจริงใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ

ตาราง 27 แสดงตัวแปรสังเกต “การปฏิบัติภาวะผู้นำ (LS1)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ
2.	ความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ
3.	ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วมของผู้นำ
4.	ความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม
5.	ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม

ภาพประกอบ 13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (LS)

จากตาราง 26-27 และภาพประกอบ 13 พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (LS) สามารถกำหนดตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร คือ ความน่าเชื่อถือ (LS1) และการปฏิบัติภาวะผู้นำ (LS2)

4.1.3 องค์ประกอบที่ 3 ความสัมพันธ์ทางสังคม (SR) เป็นตัวแปรแฝง และกำหนดตัวแปรสังเกต ดังแสดงในตาราง 28-30

ตาราง 28 แสดงตัวแปรสังเกต “คุณความดี (SR1)”

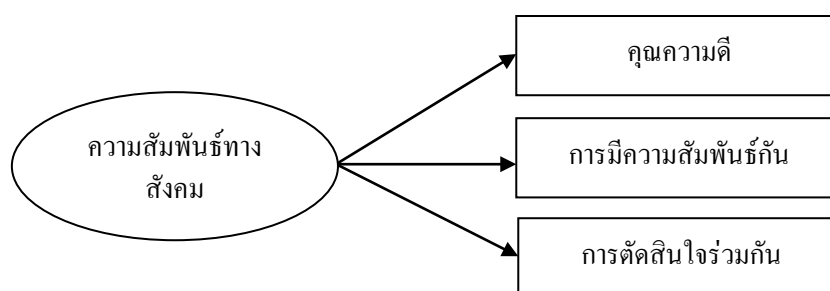
ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความรัก มีความสามัคคีของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม
2.	การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมและภายหลังน้ำลด
3.	การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม
4.	ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม

ตาราง 29 แสดงตัวแปรสังเกต “การมีความสัมพันธ์กัน (SR2)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม
2.	สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่น้ำท่วม
3.	ความเป็นกันเอง และเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม

ตาราง 30 แสดงตัวแปรสังเกต “การตัดสินใจร่วมกัน (SR3)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม
2.	ความรู้สึกร่วมถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ที่ถูกลูกน้ำท่วม
3.	การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม

ภาพประกอบ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของความสัมพันธ์ทางสังคม (SR)

จากตาราง 28-30 และภาพประกอบ 14 พบว่า องค์ประกอบความสัมพันธ์ทางสังคม (SR) สามารถกำหนดตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ คุณงามความดี (SR1) การมีความสัมพันธ์กัน (SR2) และการตัดสินใจร่วมกัน (SR3)

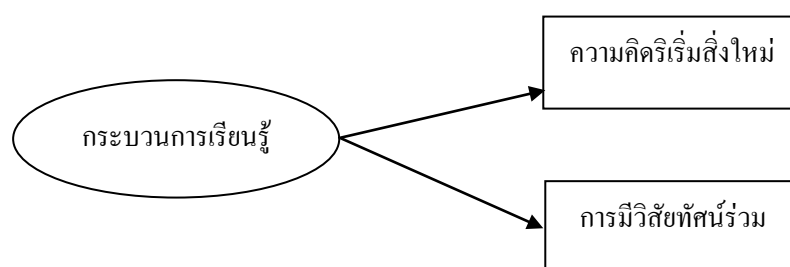
4.1.4 องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการเรียนรู้ (LP) เป็นตัวแปรแฝง และกำหนดตัวแปรสังเกต ดังแสดงในตาราง 31-32

ตาราง 31 แสดงตัวแปรสังเกต “ความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ (LP1)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม
2.	การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม
3.	การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม
4.	การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและสนใจในการจัดการน้ำท่วม
5.	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม
6.	การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม

ตาราง 32 แสดงตัวแปรสังเกต “การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (LP2)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน
2.	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน
3.	การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม
4.	การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม

ภาพประกอบ 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของกระบวนการเรียนรู้ (LP)

จากตาราง 31-32 และภาพประกอบ 15 พบว่า องค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ (LP) สามารถกำหนดตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร คือ ความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ (LP1) และการมีวิสัยทัศน์ร่วม (LP2)

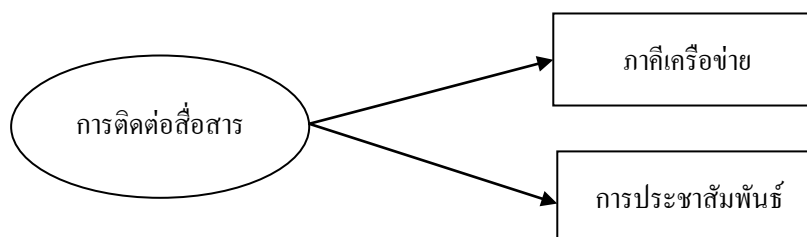
4.1.5 องค์ประกอบที่ 5 การติดต่อสื่อสาร (COM) เป็นตัวแปรแฝง และกำหนดตัวแปรสังเกต ดังแสดงในตาราง 33-34

ตาราง 33 แสดงตัวแปรสังเกต “ภาคีเครือข่าย (COM1)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม
2.	การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม
3.	การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม
4.	การประชุมปรึกษาหารือ ระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวังน้ำท่วม

ตาราง 34 แสดงตัวแปรสังเกต “การประชาสัมพันธ์ (COM2)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิวในการเฝ้าระวังน้ำท่วม
2.	การติดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม

ภาพประกอบ 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของการติดต่อสื่อสาร (COM)

จากตาราง 33-34 และภาพประกอบ 16 พบว่า องค์ประกอบการติดต่อสื่อสาร (COM) สามารถกำหนดตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร คือ ภาคีเครือข่าย (COM1) และการประชาสัมพันธ์ (COM2)

4.1.6 องค์ประกอบที่ 6 ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) ผู้วิจัยรวมข้อคำถามเพื่อลดจำนวนตัวแปรสังเกตจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ในช่วงต้น ซึ่งพบว่าองค์ประกอบตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กัน และมีค่า Eigen Value เกิน 1 ทั้งหมด 4 ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวน (Eigen Value) เท่ากับ 18.308 1.947 1.179 และ 1.083 ตามลำดับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) เป็นตัวแปรแฝง และกำหนดตัวแปรสังเกต ดังแสดงในตารางที่ 35-38

ตาราง 35 แสดงตัวแปรสังเกต “การอพยพ (EV)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยง
2.	ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ
3.	ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ
4.	ความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้
5.	ความร่วมมือในการอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ ไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว
6.	ความร่วมมือในการฟังรายงานสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิดเพื่อเตรียมการอพยพ
7.	ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล
8.	ความร่วมมือในการดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่าง ๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวมไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย
9.	ความร่วมมือในการจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง

ตาราง 36 แสดงตัวแปรสังเกต “การวางแผนกลยุทธ์ (SP)”

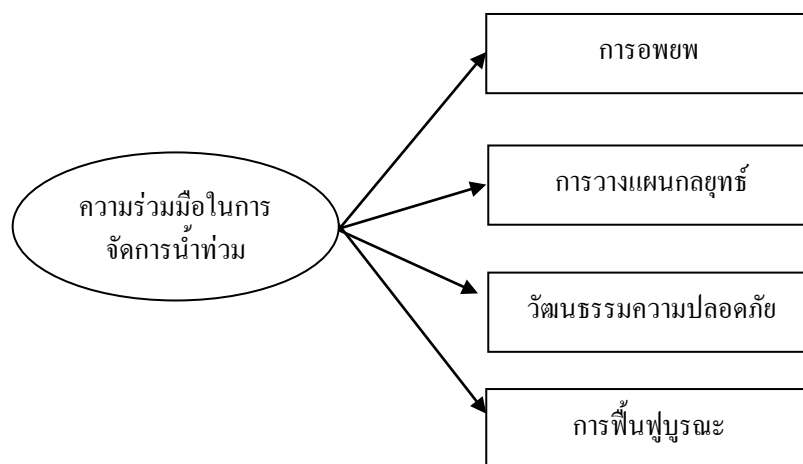
ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความร่วมมือในการวางแผนติดตามพยากรณ์อากาศ ปริมาณน้ำฝนและการคาดการณ์ภัยพิบัติ น้ำท่วมของกรมอุตุนิยมวิทยา ทางสื่อต่าง ๆ
2.	ความร่วมมือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุ น้ำท่วม
3.	ความร่วมมือในการวางแผนการเฝ้าระวังภัย และแจ้งเตือนภัยในภาวะวิกฤติ น้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา
4.	ความร่วมมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปฏิบัติการได้เมื่อเกิดน้ำท่วม
5.	ความร่วมมือในการวางแผนขอรับการสนับสนุน ประสานงานและขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กร สถาบันในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม
6.	ความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกันน้ำ

ตาราง 37 แสดงตัวแปรสังเกต “วัฒนธรรมความปลอดภัย (SC)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความร่วมมือในการขนส่งสิ่งปรักหักพัง และทำความสะอาดถนนเพื่อความปลอดภัยในการสัญจร
2.	ความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือ ภายหลังจากเกิดภัยน้ำท่วม
3.	ความร่วมมือในการกวาดเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ของชุมชนภายหลังจากเกิดภัยน้ำท่วม
4.	ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการไม่ปลูกสร้างสิ่งขวางทางน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว
5.	ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สินสมบัติ
6.	ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎกติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจรเดินเรือเพื่อความปลอดภัยขณะเกิดน้ำท่วม

ตาราง 38 แสดงตัวแปรสังเกต “การฟื้นฟูบูรณะ (RE)”

ที่	ตัวแปรบรรยาย
1.	ความร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม
2.	ความร่วมมือในการซ่อมแซมอาคาร โรงเรียนของทางราชการที่หักพังชำรุดเสียหายภายหลังจากเกิดภัยน้ำท่วม
3.	ความร่วมมือในการวางแผนฟื้นฟู บูรณะสภาพความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม
4.	ความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ น้ำท่วม ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต
5.	ความร่วมมือในการสำรวจสาธารณสุขปโลกของชุมชนที่ได้รับความเสียหายหลังจากเกิดภัยน้ำท่วม

ภาพประกอบ 17 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกต ของความร่วมมือในการจัดการ น้ำท่วม (COLLAB)

จากตาราง 35-38 และภาพประกอบ 17 พบว่า องค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) สามารถกำหนดตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ การอพยพ (EV) การวางแผนกลยุทธ์ (SP) วัฒนธรรมความปลอดภัย (SC) และการฟื้นฟูบูรณะ (RE)

สรุปได้ว่าตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการวิจัยเรื่องรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มีดังนี้

ตาราง 39 แสดงตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ลำดับ	ตัวแปรแฝง (Latent Variables)		ตัวแปรสังเกต (Observed Variables)	
1.	กระบวนการจัดการน้ำท่วม (The Flood Management Process)	MP	จิตความสามารถของ อปท.	MP1
			หลักธรรมาภิบาลของ อปท.	MP2
2.	ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (Local Politicians' Leadership)	LS	ความน่าเชื่อถือ	LS1
			การปฏิบัติภาวะผู้นำ	LS2
3.	กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)	LP	ความคิดริเริ่มสิ่งใหม่	LP1
			การมีวิสัยทัศน์ร่วม	LP2
4.	ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship)	SR	คุณความดี	SR1
			การมีความสัมพันธ์กัน	SR2
			การตัดสินใจร่วมกัน	SR3
5.	การติดต่อสื่อสาร (Communication)	COM	เครือข่าย	COM1
			การประชาสัมพันธ์	COM2
6.	ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (Collaboration for Flood Management)	COLL AB	การอพยพ	EV
			การวางแผนกลยุทธ์	SP
			วัฒนธรรมความปลอดภัย	SC
			การฟื้นฟูบูรณะ	RE

4.2 ความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มในระยะที่ 1 ทำให้พบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ดังนี้

4.2.1 ความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือ สอดคล้องกับ Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Eisenhardt et al (1997); Bergman & Baker (2000); Fasel (2001); Kiesler & Cummings (2002); Mattessich et al (2001); Edward & Wilson (2004); และ Harshada et al (2011) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า ความรัก ความสามัคคีของประชาชนในชุมชน การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชน การเคารพนับถือผู้อาวุโส ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชน ความเป็นเครือญาติกัน สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน ความเป็นกันเองและเกรงใจกัน และมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชน เหล่านี้ล้วนเป็นความสัมพันธ์ของประชาชนที่จะไปสู่ความร่วมมือ

4.2.2 ความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสารและนำไปสู่ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Harvey & Koubek (2000); McNess & Rentsch (2001); Hinds & McGrath (2006) และ Katirai & Simpson (2008) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การที่ประชาชนในชุมชนประสบชะตากรรมเลวร้ายด้วยกัน จะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และนำไปสู่ความร่วมมือกัน

4.2.3 ความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้และนำไปสู่ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Cramton (2002); Fischer et al (2005) และ Cook (2009) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การที่ประชาชนสามารถจัดการผลประโยชน์ร่วมกัน มีการแบ่งปันความรู้ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และมีการกำหนดวิธีการขอรับความช่วยเหลือ ก็จะทำให้ประชาชนร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

4.2.4 กระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Compion et al (1993); Hockey (1996); Austin (2000); Fasel (2001); Fischer et al (2005); Ilgen et al. (2005); Comfort & Kapuce, 2006; Detienne (2006); VanDyck e al (2006); Wise (2006); Beddoes – Jones & Miller (2007); Cordery & Soo, 2008); Salas et al (2008); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Moori et al (2012) และกรมทรัพยากรน้ำ (2553) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์ การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหา การสร้างองค์ความรู้ การจัดการความขัดแย้ง การนำข้อผิดพลาดในอดีตมาเป็นบทเรียน การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่

การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชน การปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อม เหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อการสร้างความร่วมมือ

4.2.5 การติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Glendon and McKenne (1995); Bolstad & Endsley (1999); Austin (2000); Mattessich et al (2001); Loan-Clarke & Preston (2002); Carroll et al (2003); Wilson et al (2003); Breazeal et al (2004); Hansen & Nohria (2004); VanFerema (2005); Frost & Sullivan (2006); Girard & Robin (2006); Broz et al. 2009; Dry et al (2009); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Marin et al (2012); Tan (2013) และภานุ มนูญวรวงศ์ (2555) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอของประชาชนในชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนในชุมชน การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐ การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือ การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอก การประชุมปรึกษาหารือ ระดมความคิดเห็น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิว การติดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ การรณรงค์เพื่อปลูกฝังค่านิยมและสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัย และการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับฟังมา นำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิต เหล่านี้ล้วนเป็นการติดต่อสื่อสารกันของประชาชนในชุมชน และนำไปสู่การสร้างความร่วมมือ

4.2.6 ภาวะความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); O' Toole (1997); Unsworth & West (2000); Alvinus et al (2010); Waugh & Strei (2006); Benjamin et al (2011); Lai (2011) และกรมทรัพยากรน้ำ (2553) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า ความน่าเชื่อถือ ทุ่มเท เสียสละ ความจริงใจ และความเอาใจใส่ต่อประชาชนในชุมชน ลักษณะเหล่านี้เป็นการแสดงออกของความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือ

4.2.7 ภาวะความเป็นผู้นำส่งผลต่อกระบวนการจัดการ และนำไปสู่ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Denis (1995); O' Toole (1997); DuBrin (1998); Yukl (1998); Draf (1999); McNesse & Rentsch (2001); Waugh & Strei (2006) และ Alvinus et al (2010) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ที่สามารถชี้แนะ หรือสั่งการให้องค์กรสร้างกระบวนการจัดการที่ดี และยังสามารถให้เกิดความร่วมมือของประชาชน ส่วนวิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถของผู้นำ สามารถนำมาใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม และโครงการ และยังส่งผลให้เกิดความร่วมมือของ

ประชาชน อีกทั้งทักษะ/ประสบการณ์ของผู้ นำ สามารถนำมาใช้ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และถ้าหากมีวัตถุประสงค์ งบประมาณ บุคลากรที่เพียงพอ ก็จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกัน นอกจากนี้ความพร้อมของผู้ นำและการมีทีมงานสนับสนุน ส่งผลให้เกิดกระบวนการจัดการน้ำท่วมที่มีประสิทธิภาพ และยังส่งผลให้เกิดความร่วมมือของประชาชน

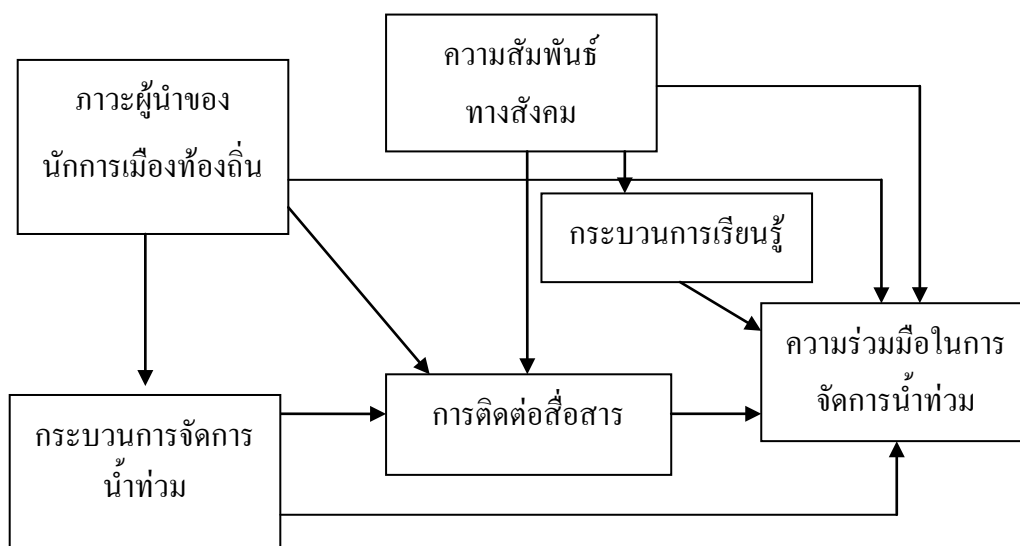
4.2.8 ภาวะความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร และนำไปสู่ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Conger (1989); McGuire (2006); Waugh & Streib (2006); Gerras (2010) และรังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า ความเชื่อสัจย์ โปร่งใสของผู้ นำ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือ รับฟังคำเตือน และปฏิบัติตามคำแนะนำผ่านการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ทำให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกัน นอกจากนี้ความเป็นกันเองกับประชาชนในชุมชนของผู้ นำ ทำให้สามารถโน้มน้าวประชาชนติดต่อสื่อสารถึงกันอย่างสม่ำเสมอ ให้รับรู้หรือมีส่วนร่วม หรือการใช้อิทธิพลบารมีของผู้ นำในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมกัน

4.2.9 กระบวนการจัดการมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Balum (1993); Compion et al (1993); Hogue (1993); Hockey (1996); Parker & Wall (1996); Eisenhardt et al (1997); Austin (2000); Fasel (2001); Hammond et al (2001); Marttin et al (2002); Johnson & Hyde (2003); Edward & Wilson (2004); King (2006); Mannix & Sauer (2006); Weiseth et al (2006); Cordery & Soo (2008); Salas et al (2008); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Marin et al (2012); Tan (2013 และภาณุ มนูญรวงศ์ (2555) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การเตรียมความพร้อมขององค์กรทั้งในด้านของบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ งบประมาณอย่างเพียงพอ การมีนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมในการช่วยเหลือประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อน และความโปร่งใส ตรวจสอบได้ขององค์กร เหล่านี้ล้วนเป็นการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นำไปสู่การสร้างความร่วมมือ

4.2.10 กระบวนการจัดการมีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร และนำไปสู่ความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับ Loan-Clarke & Preston (2002); Carroll et al (2003); Breazeal et al (2004); Hansen & Nohria (2004); Girard & Robin (2006); Frost & Sullivan (2006) และ VanDyck et al (2006) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การประชาสัมพันธ์ การรายงานเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจน ครบถ้วน การ

สนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารถึงกัน การรับรู้ความต่อเนื่องของโครงการโดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร หรือการบอกกล่าวผ่านผู้นำในการรายงานความคืบหน้าของโครงการ และการร่วมติดตามและประเมินผล ทั้งหมดนี้เป็นการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะส่งผลให้เกิดการติดต่อสื่อสารถึงกัน และนำไปสู่ความร่วมมือกันที่สุดในที่สุด

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มในระยะที่ 1 ดังกล่าวข้างต้น สามารถแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังภาพประกอบ 18

ภาพประกอบ 18 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

4.3 สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.3.1 อักษรย่อที่ใช้แทนตัวแปร

ตัวแปรแฝงของปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่

MP	แทน	กระบวนการจัดการน้ำท่วม	วัดจากตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ
MP1	แทน	ขีดความสามารถของ อปท.	
MP2	แทน	หลักธรรมาภิบาลของ อปท.	

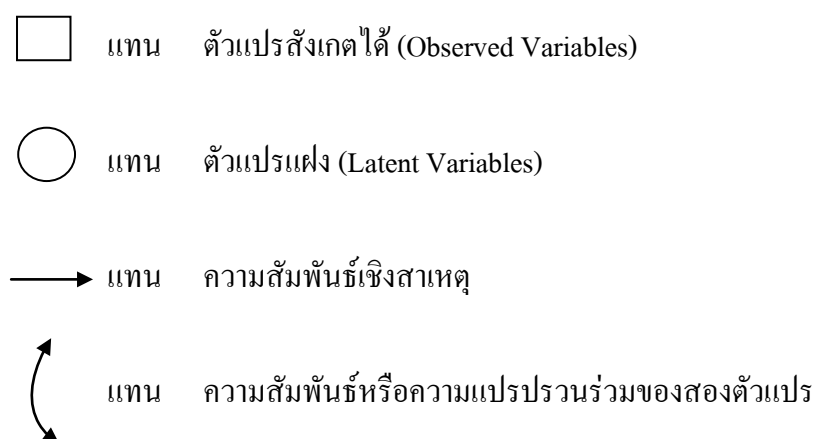
LS	แทน	ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น วัดจากตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ
	LS1	แทน ความน่าเชื่อถือ
	LS2	แทน การปฏิบัติภาวะผู้นำ
SR	แทน	ความสัมพันธ์ทางสังคม วัดจากตัวแปรสังเกต 3 ตัวแปร คือ
	SR1	แทน คุณงามความดี
	SR2	แทน การมีความสัมพันธ์กัน
	SR3	แทน การตัดสินใจร่วมกัน
LP	แทน	กระบวนการเรียนรู้ วัดจากตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ
	LP1	แทน ความคิดริเริ่มสิ่งใหม่
	LP2	แทน การมีวิสัยทัศน์ร่วม
COM	แทน	การติดต่อสื่อสาร วัดจากตัวแปรสังเกต 2 ตัวแปร คือ
	COM1	แทน ภาวการณ์ซื้อขาย
	COM2	แทน การประชาสัมพันธ์
ตัวแปรแฝงของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ได้แก่		
COLLAB	แทน	ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม วัดจากตัวแปรสังเกต 4 ตัวแปร คือ
	EV	แทน การอพยพ
	SP	แทน การวางแผนเชิงกลยุทธ์
	SC	แทน วัฒนธรรมความปลอดภัย
	RE	แทน การฟื้นฟูบูรณะ

4.3.2 สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้แทนค่าสถิติ

R^2	แทน	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (Squared multiple correlation)
χ^2	แทน	ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square)
df	แทน	องศาอิสระ (Degree of freedom)
P-value	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
GFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเหมาะสม (Goodness of fit index)

AGFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเหมาะสมที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted goodness of fit index)
CFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเหมาะสมเปรียบเทียบ (Comparative fit index)
SRMR	แทน	ดัชนีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized RMR)
RMSEA	แทน	ดัชนีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root mean square error of approximation)
DE	แทน	อิทธิพลทางตรง (Direct effects)
IE	แทน	อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effects)
TE	แทน	อิทธิพลรวม (Total effects)

4.3.3 สัญลักษณ์รูปแบบสมการโครงสร้าง

4.4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรสังเกตของตัวแปรเชิงสาเหตุและตัวแปรสังเกตของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตในรูปแบบทั้ง 15 ตัวแปร พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ และค่าสหสัมพันธ์ทุกคู่มีค่าเป็นบวกอยู่ระหว่าง .280 ถึง .872 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด พบว่า ตัวแปรความน่าเชื่อถือ (LS1) กับตัวแปรการปฏิบัติภาวะผู้นำ (LS2) และตัวแปรสังเกตที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ตัวแปรคุณความดี (SR1) กับตัวแปรการวางแผนกลยุทธ์ (SP) ดังแสดงในตาราง 40

ตาราง 40 แสดงค่าสัมประสิทธิ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรสังเกตเชิงสาเหตุกับตัวแปรสังเกตของความ
ร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

	MP 1	MP 2	LS1	LS2	SR1	SR2	SR3	LP1	LP2	CO M1	CO M2	EV	SP	SC	R E
MP 1	1														
MP 2	.808 **	1													
LS1	.761 **	.720 **	1												
LS2	.739 **	.747 **	.872 **	1											
SR1	.467 **	.418 **	.482 **	.496 **	1										
SR2	.474 **	.453 **	.546 **	.548 **	.731 **	1									
SR3	.457 **	.364 **	.485 **	.464 **	.764 **	.672 **	1								
LP1	.685 **	.699 **	.702 **	.684 **	.469 **	.555 **	.432 **	1							
LP2	.618 **	.604 **	.680 **	.658 **	.473 **	.568 **	.471 **	.808 **	1						
CO M1	.565 **	.572 **	.586 **	.603 **	.491 **	.652 **	.521 **	.668 **	.570 **	1					
CO M2	.508 **	.605 **	.586 **	.597 **	.401 **	.495 **	.350 **	.569 **	.510 **	.705 **	1				
EV	.599 **	.553 **	.554 **	.537 **	.339 **	.367 **	.375 **	.561 **	.540 **	.482 **	.430 **	1			
SP	.620 **	.570 **	.561 **	.532 **	.280 **	.338 **	.322 **	.574 **	.532 **	.514 **	.457 **	.787 **	1		
SC	.516 **	.476 **	.478 **	.426 **	.343 **	.345 **	.347 **	.470 **	.512 **	.423 **	.297 **	.790 **	.645 **	1	
RE	.542 **	.523 **	.534 **	.489 **	.337 **	.371 **	.320 **	.524 **	.504 **	.457 **	.394 **	.801 **	.721 **	.800 **	1

จากตาราง 40 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรสังเกต พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีค่าสัมพันธ์สูงสุด คือ ตัวแปรความน่าเชื่อถือ (LS1) กับตัวแปรการปฏิบัติภาวะผู้นำ (LS2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย เท่ากับ .872 รองลงมา ตัวแปรความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ (LP1) กับตัวแปรการมีวิสัยทัศน์ร่วม (LP2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย เท่ากับ .808 และตัวแปรจิตความสามารถของ อปท. (MP1) กับตัวแปรหลักธรรมาภิบาลของ อปท. (MP2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย เท่ากับ .802

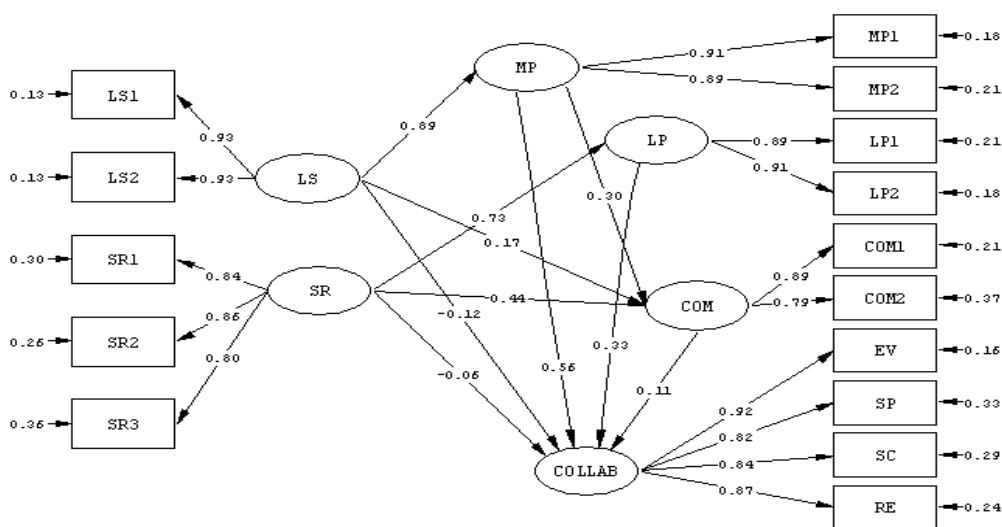
เมื่อพิจารณาตัวแปรสังเกตที่มีค่าสัมพันธ์กันต่ำสุด พบว่าตัวแปรตัวแปรคุณความดี (SR1) กับตัวแปรการวางแผนกลยุทธ์ (SP) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย เท่ากับ .280 รองลงมา คือตัวแปรการประชาสัมพันธ์ (COM2) กับตัวแปรวัฒนธรรมความปลอดภัย (SC) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย เท่ากับ .297 ตามลำดับ แต่ยังคงมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัวแปร แสดงให้เห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรสังเกตที่มีอิทธิพลมีความสัมพันธ์กันทุกตัว

4.5 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ก่อนปรับรูปแบบการวิจัย ดังแสดงในตาราง 41 และภาพประกอบ 19

ตาราง 41 แสดงค่าสถิติความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ก่อนปรับรูปแบบการวิจัย

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2/df	< 3.00	522.07/79 = 6.61	ไม่ผ่านเกณฑ์
GFI	> 0.90	0.85	ไม่ผ่านเกณฑ์
AGFI	> 0.90	0.78	ไม่ผ่านเกณฑ์
CFI	> 0.95	0.97	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.08	0.09	ไม่ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.06	0.12	ไม่ผ่านเกณฑ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 41 พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 522.07 และค่าองศาอิสระมีค่าเท่ากับ $df = 79$ ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 6.61 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ < 3.00 ผลการพิจารณาถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.85 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.90) ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.78 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.90) ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.97 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.95) ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด มีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.09 (เกณฑ์ที่กำหนด < 0.08) ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ มีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (SMSEA) เท่ากับ 0.12 (เกณฑ์ที่กำหนด < 0.06) ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ ดังนั้นสรุปได้ว่ารูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในภาพประกอบ 19

ภาพประกอบ 19 แสดงรูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนก่อนปรับรูปแบบด้วยคะแนนมาตรฐาน

4.6 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังปรับรูปแบบการวิจัย

หลังจากที่ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบครั้งแรก พบว่า รูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่

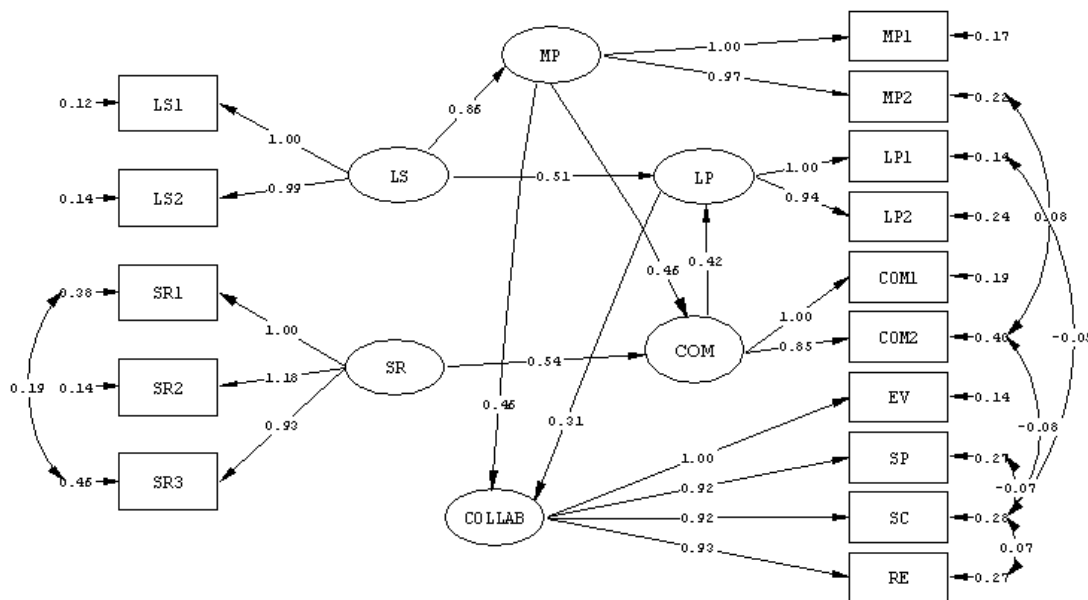
ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยดำเนินการปรับรูปแบบการวิจัย โดยพิจารณาความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีและอาศัยดัชนีการปรับรูปแบบ (Model Modification Indices: MI) เป็นการปรับค่าที่โปรแกรมเสนอแนะหรือค่ามากที่สุดก่อน ซึ่งเป็นค่าสถิติเฉพาะของพารามิเตอร์แต่ละตัวมีค่าไค-สแควร์ ที่ลดลง เมื่อกำหนดให้พารามิเตอร์ตัวนั้นเป็นพารามิเตอร์อิสระ หรือมีการผ่อนคลายข้อกำหนดเงื่อนไขบังคับของพารามิเตอร์นั้นได้ ด้วยการกำหนดความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกต และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่มีความสัมพันธ์กัน (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2552)

เมื่อพิจารณาดัชนีปรับรูปแบบ (MI) พบว่า ค่าดัชนีที่มีค่ามากที่สุดที่โปรแกรมเสนอแนะ คือ ควรเพิ่มเส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (LS) ต่อตัวแปรแฝงกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม (LP) (MI = 150.8) ควรเพิ่มเส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงการติดต่อสื่อสาร (COM) ต่อกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม (LP) (MI = 98.0) แล้ววิเคราะห์ใหม่ และหยุดปรับรูปแบบเมื่อได้ค่าสถิติตามเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบทำให้ได้รูปแบบสุดท้าย คือ รูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังปรับรูปแบบการวิจัย ดังแสดงในตาราง 42 และภาพประกอบ 20

ตาราง 42 แสดงค่าสถิติความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังปรับรูปแบบการวิจัย

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2/df	< 3.00	201.14/76 = 2.64	ผ่านเกณฑ์
GFI	> 0.90	0.94	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> 0.90	0.91	ผ่านเกณฑ์
CFI	> 0.95	0.99	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.08	0.03	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.06	0.06	ผ่านเกณฑ์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 42 พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 201.14 และค่าองศาอิสระมีค่าเท่ากับ $df = 76$ ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 2.64 ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ < 3.00 ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.94 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.90) ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.91 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.90) ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.99 (เกณฑ์ที่กำหนด > 0.95) ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด มีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.03 (เกณฑ์ที่กำหนด < 0.08) ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ มีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (SMSEA) เท่ากับ 0.06 (เกณฑ์ที่กำหนดไม่เกิน 0.06) ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในภาพประกอบ 20

ภาพประกอบ 20 แสดงรูปแบบสมการ โครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนหลังปรับปรุงรูปแบบตามคะแนนมาตรฐาน

4.7 ผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน จากภาพประกอบ 20 พบว่าปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้มีอิทธิพลทางบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม โดยปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีอิทธิพลทางบวกมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม และปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 อีกทั้งปัจจัยกระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยการติดต่อสื่อสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเพื่อความชัดเจนในการสรุปอิทธิพลจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และอิทธิพลระหว่างปัจจัยด้วยกันเอง ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาอิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect: IE) และอิทธิพลโดยรวม (Total Effect: TE) ซึ่งสามารถส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกัน ดังแสดงในตาราง 43

ตาราง 43 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของคะแนนมาตรฐานของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ปัจจัยเชิงผล	ปัจจัยเชิงสาเหตุ															R ²
	LS			SR			MP			LP			COM			
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	
MP	.89	-	.89	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.97
LP	.52	.17	.69	-	.19	.19	-	.19	.19	-	-	-	.41	-	.41	.74
COM	-	.41	.41	.47	-	.47	.46	-	.46	-	-	-	-	-	-	.68
COLLAB	-	.62	.62	-	.06	.06	.46	.06	.52	.31	-	.31	-	.13	.13	.53

Goodness of Fit : $\chi^2/df = 2.64$ GFI = 0.94 AGFI = 0.91 CFI = 0.99 SRMR = 0.03 RMSEA = 0.06

TE = Total Effect IE = Indirect Effect DE = Direct Effect ค่าอิทธิพลมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่าที่ระดับ .001

จากตาราง 43 พบว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า χ^2/df เท่ากับ 2.61 มีค่า GFI เท่ากับ 0.94 มีค่า AGFI เท่ากับ 0.91 มีค่า CFI เท่ากับ 0.99 มีค่า SRMR เท่ากับ 0.03 และมีค่า RMSEA เท่ากับ 0.06 นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงภายในมี 4 ตัวแปร ได้แก่ กระบวนการจัดการน้ำท่วม กระบวนการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสารและความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

4.7.1 ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมได้รับอิทธิพลรวมจากปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมสูงสุด มีอิทธิพลรวมในทิศทางบวกเท่ากับ 0.52 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเท่ากับ 0.46 และ 0.06 ตามลำดับ รองลงมา คือ ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ มีอิทธิพลรวมในทิศทางบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เท่ากับ 0.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวก เท่ากับ 0.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางอ้อมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลรวมในทิศทางบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เท่ากับ 0.13 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.13 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุกระบวนการจัดการน้ำท่วม กระบวนการเรียนรู้ และการติดต่อสื่อสารได้ร้อยละ 53 ($R^2 = 0.53$)

4.7.2 ปัจจัยการติดต่อสื่อสารได้รับอิทธิพลโดยรวมจากปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมในทิศทางบวกเท่ากับ 0.46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวก เท่ากับ 0.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางอ้อมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรการติดต่อสื่อสารที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุกระบวนการจัดการน้ำท่วมได้ร้อยละ 68 ($R^2 = 0.68$)

4.7.3 ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ได้รับอิทธิพลโดยรวมจากปัจจัยการติดต่อสื่อสารในทิศทางบวกเท่ากับ 0.41 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวก เท่ากับ 0.41 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีอิทธิพลทางอ้อมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรกระบวนการเรียนรู้ที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุการติดต่อสื่อสารได้ร้อยละ 74 ($R^2 = 0.74$)

จากตาราง 43 และจากข้อความข้างต้น สามารถสรุปผลการศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) ดังนี้

1) อิทธิพลทางตรงพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงมี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (LP) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.46 และ 0.31

2) อิทธิพลทางอ้อม พบว่ามีปัจจัยการติดต่อสื่อสาร (COM) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) โดยส่งผ่านปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (LP) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.19

3) อิทธิพลรวม พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้ง 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (LP) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.52 และ 0.31

ดังนั้นสรุปได้ว่าปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) โดยมีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.46 และค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.52 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยเชิงสาเหตุได้ร้อยละ 53

ระยะที่ 3 ผลการศึกษา รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือ ตามรูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนจากการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยการนำเสนอรูปแบบให้คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ และพนักงานเทศบาลตำบลนาแหง จำนวน 13 คน และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลนาแหง จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดการน้ำท่วมในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก ได้พิจารณายืนยันปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ ปัจจัยการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคม ผลการตรวจสอบยืนยันรูปแบบจากการให้ข้อมูลที่ตรงกันจากการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสำคัญของปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ผลการวิเคราะห์ความสำคัญของปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ทั้ง 5 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ ปัจจัยการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ทั้ง 5 ปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน แต่ระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยอาจจะไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งบทบาทของผู้นำท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับประชาชน ก็จะทำให้เกิดองค์ความรู้ในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วมได้ นอกจากนี้ความแตกต่างในความคิดเห็นของประชาชน หรือการให้ความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วมอาจจะส่งผลต่อการนำรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนไปปรับใช้ แต่อย่างไรก็ตามหากมุ่งมองหลักการ หลักคิดที่เป็นแก่นของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมแล้วประยุกต์ใช้อย่างมีศิลป์ก็จะเป็นประโยชน์ในการรับมือกับน้ำท่วม ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...ทุกปัจจัยล้วนมีความสำคัญต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม โดยการจัดการแต่ละปัจจัยควรจะต้องมีผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถ ในที่นี้คือ ผู้นำท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเป็นกลไกหลัก รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ ประชาชนในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการน้ำท่วมเพิ่มมากขึ้น...”

“...เมื่อพิจารณาเชิงลึกทุกปัจจัยมีความซับซ้อนซึ่งไม่สามารถจัดการแบบเดี่ยว ๆ ได้ ต้องมองให้เห็นว่าทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะใด ลักษณะหนึ่งแน่นอน ระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยน่าจะ ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งบทบาทของผู้นำท้องถิ่นและที่สำคัญ คือ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการน้ำท่วม...”

“...ปัจจัยที่น่าจะเป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับการจัดการน้ำท่วม คือ ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ทุกฝ่าย เพราะในสภาพความเป็นจริง ปัจจุบันภัยพิบัติน้ำท่วมนับได้ว่ามีความถี่และความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น แต่ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค่อนข้างละเลยไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร อาจเป็นมีความเชื่อเดิมๆ ว่าภัยพิบัติน้ำท่วมที่เกิดขึ้นคงไม่หนักหนาเกินไป หรืออาจเป็นเพราะวัฒนธรรมการทำงานแบบระบบราชการยังมีและเป็นอยู่มากที่กำหนดให้ประชาชนทำตามนโยบายเพียงอย่างเดียว ขาดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการน้ำท่วม และยังยึดติดนโยบายเดิมๆ คือ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยคิดว่าสามารถรับมือกับปัญหาน้ำท่วมได้ ทำให้บทบาทของผู้นำท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับประชาชนในชุมชนในการจัดการปัญหาน้ำท่วม ...”

“...แนวคิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนสามารถนำไปใช้ได้แน่นอน แต่จะได้ผลอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ เพราะในปัจจุบันประชาชนในชุมชนยังมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ยึดผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ยังมีความขัดแย้ง และจะไม่ให้ความร่วมมือต่อเมื่อตนและครอบครัวของตนได้ผลประโยชน์เท่านั้น หากชุมชนไม่มีความเข้มแข็ง นักการเมืองท้องถิ่นยังมีขัดแย้งกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญในการแสวงหาความร่วมมือกับประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วมแล้ว ก็จะเป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดความร่วมมือกัน...”

“...รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน นับเป็นรูปแบบต้นแบบสำหรับการจัดการน้ำท่วม ซึ่งมีความสมบูรณ์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยมุ่งมองหลักการหลักคิดที่เป็นแก่นของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมแล้วประยุกต์ใช้อย่างมีศิลป์ ซึ่งตรงนี้ต้องขึ้นอยู่กับบทบาทผู้นำท้องถิ่นและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ แต่ขอชื่นชมว่าผู้วิจัยมีความคิดออกนอกกรอบดี กล่าวคือและสามารถผสมผสานหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมทั้งสองส่วนได้ในระดับดี คือในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และในส่วนของชุมชน...”

“...ควรนำปัจจัยทั้งหมดไปศึกษาต่อยอดในระดับต่อไป จะทำให้มองเห็นภาพรวมของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเป็นรูปแบบต้นแบบสำหรับการจัดการน้ำท่วมในระดับประเทศต่อไป...”

2. การตรวจสอบยืนยันจากผลการวิจัยรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

2.1 ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งจากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้ร่วมสนทนามีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เพราะว่ากระบวนการจัดการน้ำท่วมถือเป็นขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในขณะที่เดียวกันหากมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมไว้อย่างชัดเจน มีการจัดลำดับความสำคัญเพื่อลดการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน มีกระบวนการวางแผนการใช้เส้นทางหลัก เส้นทางรอง และพาหนะในระหว่างการเดินทางน้ำท่วม มีกระบวนการจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉิน มีกระบวนการดำเนินการอพยพ มีกระบวนการจัดการสิ่งของบริจาคและสิ่งของช่วยเหลือ มีกระบวนการประเมินความเสียหาย มีกระบวนการจัดการฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัย ผู้ประสบภัยและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้กลับคืนสู่ปกติ และมีกระบวนการประเมินผลการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระบวนการจัดการที่ดีเหล่านี้จะนำไปสู่ความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...กระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เพราะขีดความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการภายในเป็นหลัก ทั้งในการจัดการด้านงบประมาณ ทรัพยากรและการกำหนดความสำคัญในการจัดการน้ำท่วมของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระบวนการเหล่านี้จึงส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม...”

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการทบทวนเนื้อหาของแผนงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจในบทบาทของตนเองในการจัดการน้ำท่วม สามารถประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้าร่วมงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานตามแผนงานได้รับความร่วมมือจากประชาชน...”

“...องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมของแต่ละพื้นที่ เพื่อเตรียมการเฝ้าระวังและหาแนวทางในการจัดการได้อย่างเหมาะสม เท้าทันต่อสถานการณ์และจัดทำฐานข้อมูลด้านทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม ส่งผลต่อการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง...”

“...กระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อนเกิดภัยน้ำท่วมถือว่ามีความสำคัญสูงสุด หากขีดความสามารถและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเตรียมทรัพยากรสนับสนุนมีสูง และประชาชนในชุมชนร่วมมือกันตั้งแต่การจัดทำแผนอพยพ การกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย หรือผู้พิการ ตลอดถึงการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะต่าง ๆ จะทำให้ผลกระทบที่เกิดจากน้ำท่วมสามารถลดความสูญเสียได้...”

“...กระบวนการวางแผนการใช้เส้นทางหลัก เส้นทางรอง และพาหนะในระหว่างการเกิดน้ำท่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการร่วมกันวางแผนกำหนดเส้นทางทั้งการรับส่งผู้ป่วยจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง และการขนส่งสิ่งของบริจาคและถุงยังชีพ...”

“...กระบวนการจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉิน การระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในด้านกำลังคน ปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในขณะน้ำท่วมและการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นเรื่องที่สำคัญ ซึ่งการดำเนินภารกิจในสถานการณ์เช่นนี้ก็จะได้รับความร่วมมือจากประชาชน...”

“...กระบวนการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วม หากมีการจัดลำดับความสำคัญเพื่อลดการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนกันจากความไม่เข้าใจในกระบวนการของหน่วยงานอื่น ๆ จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และจะลดความสิ้นเปลืองทั้งกำลังคนและเวลา ทำให้ประชาชนที่ต้องรอคอยความช่วยเหลือสามารถได้รับการช่วยเหลือทันเวลา...”

“...กระบวนการดำเนินการอพยพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่มีความตระหนักถึงประชาชนที่อาจจะไม่ได้รับการแจ้งเตือนการอพยพล่วงหน้า หรืออาจจะไม่ยอมอพยพในช่วงแรก ๆ ทำให้ต้องมีการอพยพเพิ่มเติม การอพยพในระหว่างสถานการณ์น้ำท่วม มีความยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง หากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ประสพภัย แต่ด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่มีความชำนาญการและคุ้นเคยกับประชาชนที่ประสพภัยมากกว่า การเข้าปฏิบัติการอพยพจึงได้รับความร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างดี...”

“...กระบวนการจัดการขนส่งสิ่งของบริจาคและสิ่งของช่วยเหลือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสมาชิกสภาแต่ละหมู่บ้านประสานความร่วมมือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ กระจายสิ่งของบริจาคและขนส่งของช่วยเหลือจากจุดศูนย์กลาง คือ ที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปยังครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง...”

“...กระบวนการประเมินความเสียหายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการวางแผน ซ่อมแซม เยียวยาและฟื้นฟู เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนด้วยการชดเชยความเสียหาย ประชาชนผู้ประสพภัยให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี นอกจากนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังสามารถขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีเครื่องมือและความชำนาญในการสำรวจ ประเมินและจัดทำแผนในการฟื้นฟูบูรณะที่ครบถ้วนและมีคุณภาพ และ จากการที่ได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการประเมินความเสียหาย ทำให้มีผลพลอยได้ในความต่อเนื่องของงบประมาณในการทำโครงการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม...”

“...กระบวนการจัดการฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัย ผู้ประสบภัยและ กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้กลับคืนสู่ปกติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ เข้าช่วยเหลือเยียวยาความบอบช้ำจากการประสบภัยและความสูญเสีย ตลอดจนฟื้นฟูกิจกรรมของชุมชนกลับคืนมา เช่น การประกอบอาชีพ การ พบปะสังสรรค์ การเตรียมความพร้อมร่วมกันต่อการรับมือภัยพิบัติต่อไป ซึ่ง กระบวนการจัดการดังกล่าวประชาชนให้ความร่วมมือ เพราะมีความคุ้นเคย และสนิทสนมกับตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างดี...”

“...กระบวนการประเมินผลการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น หากมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและพิจารณาหา มาตรการที่ใช้ได้ผล โดยเฉพาะการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนใน ชุมชน ความเสี่ยงเรื่องภัยพิบัติน้ำท่วมก็จะลดลงอยู่ในระดับที่สามารถจัดการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ...”

2.2 ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับความ ร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน จากการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้เข้าร่วมสนทนามีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมี ความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เพราะกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ดีที่สุดระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือการ แบ่งปันความรู้และการแลกเปลี่ยนข้อมูลมีส่วนสำคัญ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการ รับมือในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือกัน นอกจากนี้ยังต้องมีการเพิ่มพูน ความรู้ ความสามารถและทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการและประชาชนในชุมชนในการรับมือ กับภาวะวิกฤติน้ำท่วม หรือการนำประสบการณ์ของผู้อาวุโสและการนำภูมิปัญญามาปรับใช้ การ เรียนรู้เทคโนโลยี การปรับปรุงการทำงาน การแก้ไขข้อผิดพลาด การเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ การแก้ไข ข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การยอมรับในการวิพากษ์วิจารณ์ และการซักซ้อมเพื่อ เตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม โดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยง ภัยต่อภัยพิบัติน้ำท่วม เหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและจะนำไปสู่ความ ร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม โดยอาศัยการใช้ข้อมูลร่วมกันและการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีส่วนสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยการดำเนินการดังกล่าวอาจใช้วิธีการฝึกอบรมและการเรียนรู้ทักษะเพิ่มเติม...”

“...การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการรับมือในภาวะวิกฤติน้ำท่วม เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ดีที่สุดระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันและสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม...”

“...การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการและประชาชนในชุมชนในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม ส่งผลให้คุณภาพของการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น และทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโอกาสที่ดีในการร่วมมือกับประชาชนในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม เนื่องจากการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ และเรียนรู้ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมจะช่วยให้มีความสามารถในการเลือกใช้วิธีการและแนวทางต่าง ๆ ในการตอบสนองต่อสถานการณ์และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น...”

“...การปรับปรุงการทำงาน การแก้ไขข้อผิดพลาด การเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ การแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการยอมรับในการวิพากษ์วิจารณ์ ถือเป็นกระบวนการความร่วมมือในการดำเนินการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมร่วมกันทั้งประชาชนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานระดับอำเภอ หน่วยงานระดับจังหวัดและหน่วยงานระดับชาติ...”

“...ความร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในชุมชนและภาคส่วนอื่นๆในการจัดการน้ำท่วม ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้อาวุโสและการนำภูมิปัญญามาปรับใช้ และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการสนับสนุนเทคโนโลยีที่ง่ายต่อผู้ใช้ การใช้แผนที่อพยพ การให้คำแนะนำและสัญลักษณ์บริเวณต่าง ๆ ต้องเข้าถึงได้ง่ายและอยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจและปฏิบัติตาม ...”

“...การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการในภาวะวิกฤติน้ำท่วม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือแม้แต่ งานวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัย ต้องจัดทำเครื่องมือเพื่อสร้างกระบวนการ เรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ประชาชนในชุมชนสามารถ ปรับตัวและร่วมมือกันในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก่อนที่ความช่วยเหลือ จากเจ้าหน้าที่จะเข้ามาถึง อันจะส่งผลให้ชุมชนสามารถควบคุมสถานการณ์ ไม่ให้ขยายผลจนเกิดภัยพิบัติในวงกว้าง...”

“...การซักซ้อมเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม โดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่ ตลอดจนการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามสถานการณ์ รวมทั้งการสร้าง ความคุ้นเคยในการอพยพหลบภัย เพราะในภาวะคับขันประชาชนมักจะ สับสนและไม่มีสติ ความคุ้นเคยในการซักซ้อมจะช่วยให้ประชาชนให้ความ ร่วมมืออย่างเป็นระบบ...”

2.3 ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัย กระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้เข้าร่วม สนทนามีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับ กระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะนักการเมืองท้องถิ่นสามารถ แสดงบทบาทในการแนะนำหรือการสั่งการไปยังข้าราชการหรือพนักงานในการหาวิธีการ ดำเนินการสร้างกระบวนการจัดการน้ำท่วมให้มีความเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ในพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือประชาชน พร้อมทั้งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรมและ โครงการในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...นักการเมืองท้องถิ่นต้องทำหน้าที่ “ผู้แทนประชาชน” ที่ต้อง รายงานสถานการณ์ข้อมูล สภาพพื้นที่และทักษะประสบการณ์ในการรับมือ กับภัยพิบัติน้ำท่วมผ่านไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะ ผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ข้าราชการและพนักงานหาวิธีการดำเนินการสร้าง กระบวนการจัดการน้ำท่วมให้มีความเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ใน พื้นที่ เพื่อช่วยเหลือประชาชน ตลอดจนถึงแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน ในการจัดการน้ำท่วม...”

“...บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรมและโครงการในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วมต้องใช้เวทีการประชุมประชาคมแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมมือกันในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการและแผนเผชิญเหตุน้ำท่วม รวมถึงการกำหนดแนวทางการอพยพ การทำแผนที่อพยพ การกำหนดแนวทางการขนย้ายสัตว์ เลี้ยงและพาหนะร่วมกัน...”

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น สามารถชี้นำแนวทางและ กำหนดวิธีการปฏิบัติงานในการจัดการน้ำท่วม เพื่อให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีกระบวนการจัดการน้ำท่วมที่เหมาะสมและสามารถปฏิบัติงานสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้...”

2.4 ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัย กระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม จากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้เข้าร่วมสนทนามีความเห็น สอดคล้องกันว่าปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการ เรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม เพราะภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นสามารถรวมกลุ่มประชาชน ในชุมชน สามารถโน้มน้าวสั่งการให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมฝึกอบรมและฝึกทักษะ และให้ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ คอยให้การ แนะนำหรือสร้างองค์ความรู้ ช่วยให้สมาชิกกลุ่มเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีทักษะที่เป็น ประโยชน์ต่อการรับมือกับภาวะน้ำท่วม นอกจากนี้ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นยังสามารถ สร้างความเคารพนับถือและความศรัทธาเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้ ในการจัดการน้ำท่วม ส่งผลให้ผู้ได้รับการถ่ายทอดยอมรับปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ และยอมรับ ความรู้ดังกล่าว ดั่งข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นสามารถรวมกลุ่มประชาชนใน ชุมชน เพื่อหาวิธีการแนวทางในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม โดยการให้ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคอยให้การแนะนำหรือสร้างองค์ความรู้ ช่วยให้สมาชิกกลุ่มเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อ การรับมือกับภาวะน้ำท่วมเพิ่มมากขึ้น...”

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น สามารถสร้างความเคารพนับถือและความศรัทธาเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการจัดการน้ำท่วม ส่งผลให้ผู้ได้รับการถ่ายทอดยอมรับปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ยอมรับความรู้และแนวปฏิบัติไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและต่อชุมชนในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม...”

“...ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น สามารถโน้มน้าวสั่งการให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมฝึกอบรม และฝึกทักษะในการรับมือกับภาวะน้ำท่วมได้...”

“...เนื่องจากประชาชนในชุมชนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วิถีปฏิบัติและวิถีการดำรงชีวิตในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม ดังนั้นการปรับใช้ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์น้ำท่วม จะส่งผลให้ประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการน้ำท่วมได้...”

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นสามารถประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาสร้างองค์ความรู้และฝึกทักษะให้กับประชาชนในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม...”

อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมสนทนามีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นน่าจะมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เหตุผลที่ยกมาสนับสนุน คือภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม นอกจากนี้ควมมีวิสัยทัศน์/ความจริงใจในการกระทำ การติดตามและการประเมินผล ความอดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติงานในช่วงน้ำท่วม ถือเป็นความสามารถเป็นพิเศษของนักการเมืองท้องถิ่นต่อการประสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนและสามารถโน้มน้าว สร้างแรงจูงใจประชาชนให้มีความร่วมมือเพื่อให้การจัดการน้ำท่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...นักการเมืองท้องถิ่น เป็นผลจากความไว้วางใจของประชาชนที่
ให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทน ดังนั้นความไว้วางใจที่มีต่อผู้นำจึงมีส่วนสำคัญ
ต่อการสร้างความร่วมมือในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วมโดยตรง...”

“...ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น มีบทบาทในการ
ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกันในการจัดการน้ำ
ท่วม...”

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการสร้างความ
ร่วมมือกับประชาชนในการจัดการน้ำท่วม เพราะความมีวิสัยทัศน์/ความ
จริงใจในการกระทำ การติดตามและการประเมินผล ความอดทนต่อความ
ยากลำบากในการปฏิบัติงานในช่วงน้ำท่วม ต้องอดกลั้นต่อคำพูดและการ
กระทำของประชาชนซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป จึงต้องมีความสามารถ
เป็นพิเศษต่อการประสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนและน้ำท่วม
ประชาชนให้มีความร่วมมือเพื่อให้การจัดการน้ำท่วมเป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงมีผลโดยตรงต่อความร่วมมือในการจัดการ
น้ำท่วม...”

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น สามารถสร้างแรงจูงใจ สร้าง
ความกระตือรือร้นให้ประชาชนร่วมมือกันในการแก้ปัญหาหาน้ำท่วมให้ประสบ
ความสำเร็จ...”

“...ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น สามารถปรับเปลี่ยนความคิด
พฤติกรรมของประชาชนให้เห็นคุณค่าของการร่วมมือกัน...”

“...ประชาชนมีความสนิทสนมคุ้นเคยผูกพันกับนักการเมืองท้องถิ่น
ดังนั้นการใช้ความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในการเร่งรัดความสนใจ
จากประชาชนในชุมชนให้หันมาร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมจึงเป็นเรื่องที่ไม่
ยาก...”

2.5 ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม จากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ เพราะในการจัดการน้ำท่วมนั้นการติดต่อสื่อสารเป็นความสำคัญในการพบปะพูดคุยกัน การประชุมปรึกษาหารือกันของประชาชนในชุมชนได้ การรับฟังความคิดเห็นกัน เคารพความคิดของผู้อื่น ตลอดจนการเคารพมติที่ประชุม ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการหาแนวทางความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว การติดป้ายเตือน หรือการติดตามข่าวจากสื่อต่างๆสามารถกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...การติดต่อสื่อสารชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพบปะพูดคุยกัน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ประชุมปรึกษาหารือ ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการแสวงหาแนวทางความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม...”

“...การพูดคุย เคารพกันเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วมอย่างสม่ำเสมอ และการเป็นผู้ร่วมตัดสินใจในชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ก็จะส่งผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมของประชาชน...”

“...การที่ประชาชนมีการปรับวิธีการติดต่อสื่อสาร โดยการรับฟังความคิดเห็นกัน เคารพความคิดของผู้อื่น ตลอดจนการเคารพมติที่ประชุม สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน...”

“...การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วมจะส่งผลให้ประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม...”

“...การติดป้ายเตือนในสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน เกี่ยวกับการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยน้ำท่วมหรือภายหลังน้ำลด เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่ประชาชน ทำให้ประชาชนสามารถเข้าใจวิธีปฏิบัติ เมื่อเจอสถานการณ์น้ำท่วม...”

“...การติดตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ สามารถกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม...”

อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มยังมีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยการติดต่อสื่อสารน่าจะมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เหตุผลที่ยกมาสนับสนุน คือ การพูดคุยกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม และการป้องกันน้ำท่วมของประชาชนในชุมชน จะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมได้ นอกจากนี้การติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนละเอียดมากพอ และเป็นที่น่าสนใจได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เช่น หอกระจายข่าว ป้ายเตือน หรือจากสื่อต่างๆ ก็จะสามารถกระตุ้นให้ประชาชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วมได้เช่นเดียวกัน ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่มดังนี้

“...การที่ประชาชนในชุมชนได้พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมอย่างสม่ำเสมอจะส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น...”

“...การติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนละเอียดมากพอ และเป็นที่น่าสนใจได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบไปยังประชาชนโดยตรง จะทำให้เกิดความร่วมมือจากประชาชนในการเฝ้าระวัง การประเมินสถานการณ์ของสภาพปัญหาน้ำท่วมและการเตรียมพร้อมในการอพยพ...”

“...การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วมและการติดป้ายเตือนในสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน เกี่ยวกับการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยน้ำท่วมหรือภายหลังน้ำลด จะส่งผลให้ประชาชนมีความร่วมมือในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม...”

“...หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วมโดยข้อมูลข่าวสารนั้นต้องถูกต้อง เหมาะสมชัดเจนและมีประโยชน์กับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมอย่างแน่นอน...”

“...การติดตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ สามารถกระตุ้นให้ประชาชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วม...”

2.6 ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยการติดต่อสื่อสารจากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้เข้าร่วมสนทนามีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยการติดต่อสื่อสาร เพราะว่าเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและความสัมพันธ์กับผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้การติดต่อสื่อสารได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว เมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม นอกจากนี้การมีความสัมพันธ์กันในการฝึกอบรม ทักษะร่วมกัน หรือเมื่อเผชิญวิกฤติการน้ำท่วมด้วยกัน หรือแม้กระทั่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในขณะเกิดน้ำท่วม ความสัมพันธ์เหล่านี้จะนำไปสู่การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“... ความสัมพันธ์ในครัวเรือน ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและความสัมพันธ์กับผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้การติดต่อสื่อสารเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วมเป็นไปอย่างง่าย สะดวกและรวดเร็ว ...”

“...เมื่ออยู่ในสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วม ส่งผลให้ประชาชนอยู่ในสภาวะตึงเครียด จึงต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือนักการเมืองท้องถิ่นเพื่อขอคำแนะนำ การปลอบใจ และกำลังใจ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด...”

“...การที่ประชาชนในแต่ละครอบครัวเข้าร่วมการซักซ้อมวิธีปฏิบัติในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม การฝึกอบรมและการเพิ่มทักษะ ทำให้ประชาชนเกิดความหวังใจกันและเข้าใจต่อกัน ทำให้มีการติดต่อสื่อสารกัน เพื่อให้ทุกคนมีชีวิตที่ปลอดภัยจากภาวะน้ำท่วม...”

“...เมื่อเกิดความเสียหายจากภัยพิบัติน้ำท่วมทั้งความเสียหายต่อทรัพย์สินและการบาดเจ็บล้มป่วยของประชาชนในชุมชน ทุกคนต่างก็ขอรับการช่วยเหลือ โดยการติดต่อไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือนักการเมืองท้องถิ่นในหมู่บ้านของตน...”

“...เมื่อเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมถึงขั้นต้องอพยพ แต่ยังมีชาวบ้านส่วนหนึ่งไม่ยอมอพยพเพราะยังห่วงทรัพย์สิน สมาชิกในครอบครัวจึงจำเป็นต้องติดต่อประสานงานกับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือผู้ที่บุคคลเหล่านั้นให้ความเคารพนับถือ คอยเกลี้ยกล่อม...”

“...การที่ประชาชนมีโอกาสได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในขณะเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม จะส่งผลให้ประชาชนมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องต่อไป เพราะถือว่าเป็นการช่วยเหลือกันในยามยากลำบาก และจะไม่ลืมบุญคุณ...”

อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มยังมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมน่าจะมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เหตุผลที่ยกมาสนับสนุน คือความสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้ง่ายต่อการสร้างความร่วมมือเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วมหรือความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเอื้ออาทรต่อกันเมื่ออยู่ในสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วม เหล่านี้ล้วนจะนำไปสู่ความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วมได้ ดังข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

“...ความสัมพันธ์ในครัวเรือน ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและความสัมพันธ์กับผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้ง่ายต่อการสร้างความร่วมมือเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม...”

“...เมื่ออยู่ในสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วม ต้องอาศัยความร่วมมือจากเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือนักการเมืองท้องถิ่นในการคอยให้ความช่วยเหลือ...”

“...ความห่วงใยกันและเข้าใจต่อกัน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันของประชาชน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม...”

“...เมื่อเกิดความเสียหายจากภัยพิบัติน้ำท่วมทั้งความเสียหายต่อทรัพย์สินและการบาดเจ็บล้มป่วยของประชาชนในชุมชน ทุกคนต่างก็ช่วยเหลือกันซ่อมแซมทรัพย์สินทั้งของส่วนตัวและของส่วนรวม และช่วยกันนำส่งผู้ป่วยไปยังอนามัย หรือโรงพยาบาลโดยไม่คิดค่าแรงหรือค่าใช้จ่าย ความร่วมมือกันเช่นนี้ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรัก สามัคคีกัน...”

“...ความร่วมมือในการอพยพ บางครั้งต้องอาศัยญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือผู้ที่บุคคลเหล่านั้นให้ความเคารพนับถือ คอยเกลี้ยกล่อม ถึงจะให้ความร่วมมือ เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมจึงส่งผลต่อความร่วมมือโดยตรง...”

“...การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือผู้นำท้องถิ่นในขณะเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันเมื่อเกิดภัยพิบัติครั้งต่อไป เพราะทุกคนจะเห็นคุณค่าของความร่วมมือกัน...”

จากผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณมีความสอดคล้องกับผลการตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังแสดงในตาราง 44

ตาราง 44 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ปัจจัย	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	ความสอดคล้อง
กระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	สอดคล้อง

ตาราง 44 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ปัจจัย	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	ความสอดคล้อง
กระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม	จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	สอดคล้อง
การติดต่อสื่อสาร	1. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม 2. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	1. ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม 2. ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	สอดคล้อง ไม่สอดคล้อง
ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น	1. ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม	1. ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้	สอดคล้อง สอดคล้อง

ตาราง 44 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน (ต่อ)

ปัจจัย	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	ความสอดคล้อง
	3. ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีอิทธิพลทางอ้อมกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	3. ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ไม่สอดคล้อง
ความสัมพันธ์ทางสังคม	1. ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปัจจัยการติดต่อสื่อสาร 2. ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมไม่มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	1. ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร 2. ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	สอดคล้อง ไม่สอดคล้อง

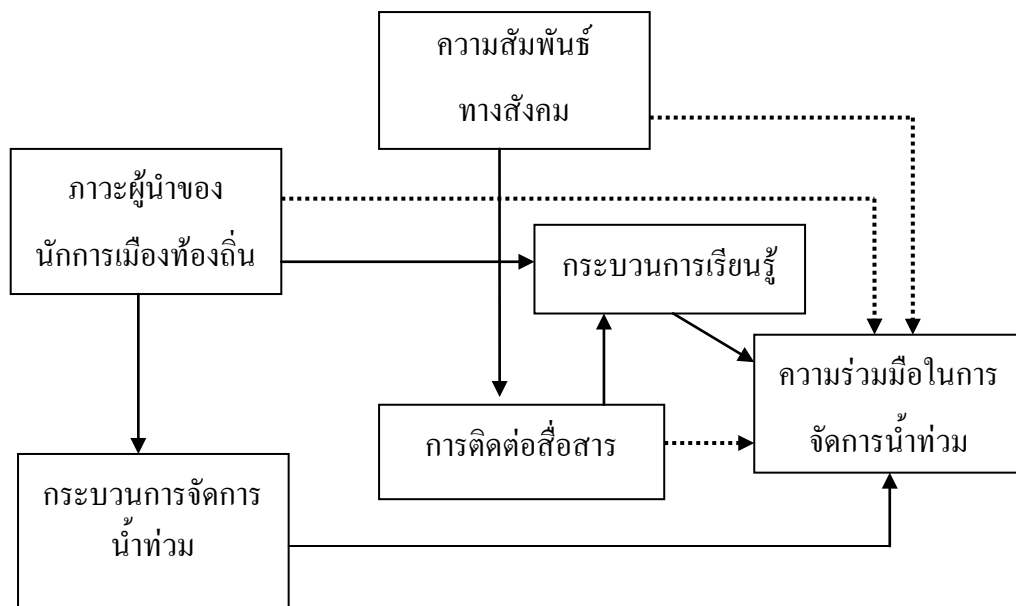
3. รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

จากผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 2 พบว่า มีความสอดคล้องจากการผลการตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 3 ดังนั้นรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีปัจจัยที่สัมพันธ์กันดังนี้ 1) ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่ามมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าม 2) ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่าม 3) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่าม 4) ปัจจัยความสัมพันธ์ทาง

สังคมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยการติดต่อสื่อสาร และ 5) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มในระยะที่ 1

ในขณะที่ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม และปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม เป็นความสอดคล้องกันกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 และผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 3 ลักษณะดังกล่าวจึงยืนยันได้ว่าทั้ง 3 ปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ซึ่งจากการพิจารณารายละเอียดเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มในระยะที่ 1 มี 5 องค์ประกอบ คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม การติดต่อสื่อสาร กระบวนการจัดการน้ำท่วม กระบวนการเรียนรู้ และภาวะผู้นำของนักการเมืองส่วนนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และยังสอดคล้องกับการยืนยันจากการสนทนากลุ่มอีกด้วย แต่ผลการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งในระยะที่ 1 และระยะที่ 3 ขัดแย้งกับผลการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 2 ในมุมมองของผู้วิจัย มองได้ว่าเกิดจากความแตกต่างใน 3 ประการ คือ ประการแรก ความแตกต่างระหว่างผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย ประการที่สอง ความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่าง และประการที่สาม เป็นการกระจายของพื้นที่ เพราะในการวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 3 ได้กำหนดพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากหนักมาก และเป็นการเจาะจงผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำให้สามารถเห็นมุมมองทั้งผู้ที่ประสบภัยน้ำท่วมที่รุนแรง และผู้ที่ปฏิบัติงานในการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ส่วนการวิจัยในระยะที่ 2 เป็นการกำหนดพื้นที่ที่กระจายออกไป จำนวนถึง 7 จังหวัด กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนทั้งในผู้ประสบภัยและผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจะมีความแตกต่างกันตามความหนักเบาของการเกิดน้ำท่วมซ้ำซาก จึงทำให้ผลการวิจัยเชิงคุณภาพขัดแย้งกับผลการวิจัยเชิงปริมาณบางส่วน ซึ่งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ สามารถกำหนดรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ดังภาพประกอบ 20

ภาพประกอบ 21 แสดงความสัมพันธ์ของรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการออกแบบวิจัยเป็นแบบหลายระยะ (The Multiphase Design) โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพทำการศึกษาก่อนแล้วจึงใช้วิธีการเชิงปริมาณและระยะสุดท้ายใช้วิธีการเชิงคุณภาพทำการศึกษาต่อภายหลัง วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือ ในระยะนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กับประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ น้ำท่วม จำนวนรวม 75 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 5 เวที กับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนรวม 50 คน ซึ่งในระยะนี้ศึกษาในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำปากพอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) สำหรับระยะนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่พัฒนามาจากตัวชี้วัดในระยะที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ตรวจสอบคุณภาพแล้ว (ค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.66 – 1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของแบบสอบถามในส่วนของความร่วมมือเท่ากับ 0.97 และแบบสอบถามในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือ เท่ากับ 0.98) ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม จำนวน 200 คน และกลุ่มที่ 2 คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 200 คน ซึ่งในระยะนี้ศึกษาในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ประกอบด้วย จังหวัดจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ประเภทการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และทำการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ด้วยโปรแกรมประยุกต์ในการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง เพื่อนำเสนอรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน 3) ระยะที่ 3 ศึกษารูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เป็นการตรวจสอบ ยืนยันรูปแบบโดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group) กับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ พนักงานของเทศบาลตำบลนาหวาง และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลนาหวาง พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาในระยะนี้ คือ พื้นที่ตำบลนาหวาง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพความและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

1.1 สภาพของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ พบว่ามี 30 ตัวชี้วัด สามารถแบ่งสภาพความร่วมมือออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นความร่วมมือในการเตรียมการก่อนการเกิดน้ำท่วม ประกอบด้วย ความร่วมมือในการวางแผนมี 7 ตัวชี้วัด และความร่วมมือในการเตรียมการอพยพมี 4 ตัวชี้วัด ระยะที่สองความร่วมมือการเฝ้าระวังการช่วยเหลือในขณะเกิดน้ำท่วม ประกอบด้วย ความร่วมมือในการอพยพมี 2 ตัวชี้วัด และการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันขณะเกิดน้ำท่วมมี 7 ตัวชี้วัด และระยะสุดท้ายเป็นความร่วมมือในการจัดการความช่วยเหลือหลังการเกิดน้ำท่วม ประกอบด้วยความร่วมมือกันในการฟื้นฟูบูรณะชุมชนมี 10 ตัวชี้วัด

1.2 เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 52 ตัวชี้วัด สามารถแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ คือ ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด การติดต่อสื่อสารกันของประชาชนในชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด การสร้างการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน มี 10 ตัวชี้วัด ความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น มี 10 ตัวชี้วัด และการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 12 ตัวชี้วัด

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนามาจากสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ มีตัวแปรบรรยายทั้งสิ้น 27 ตัวแปรดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การอพยพ มีตัวแปรบรรยาย 9 ตัวแปร คือ 1) ความร่วมมือในการอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ ไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว 2) ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล 3) ความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะ ไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้ 4) ความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยง 5) ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ 6) ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ 7) ความร่วมมือในการฟังรายงานสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิดเพื่อเตรียมการอพยพ 8) ความร่วมมือในการดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่างๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวมไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย 9) ความร่วมมือในการจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง

องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์ มีตัวแปรบรรยาย 6 ตัวแปร คือ 1) ความร่วมมือในการวางแผนติดตามพยากรณ์อากาศ ปริมาณน้ำฝนและการคาดการณ์ภัยพิบัติ น้ำท่วมของกรมอุตุนิยมวิทยา ทางสื่อต่าง ๆ 2) ความร่วมมือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุน้ำท่วม 3) ความร่วมมือในการวางแผนการเฝ้าระวังภัย และแจ้งเตือนภัยในภาวะวิกฤติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา 4) ความร่วมมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปฏิบัติการได้เมื่อเกิดน้ำท่วม 5) ความร่วมมือในการวางแผนขอรับการสนับสนุน ประสานงานและขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กร สถาบันในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม และ 6) ความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกั้นน้ำ

องค์ประกอบที่ 3 วัฒนธรรมความปลอดภัย มีตัวแปรบรรยาย 7 ตัวแปร คือ 1) ความร่วมมือในการขนสิ่งปรักหักพัง ทำความสะอาดถนนเพื่อความปลอดภัยในการสัญจร 2) ความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือ

ภายหลังเกิดภัย 3) ความร่วมมือในการกวาดเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ของชุมชน
 ภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม 4) ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การไม่ปลูกสร้างสิ่ง
 ที่ขวางทางน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว 5) ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำ
 โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สินสมบัติ 6) ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎ
 กติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจรเดินเรือ เพื่อความปลอดภัยขณะเกิดน้ำท่วม และ 7) ความร่วมมือ
 ในการไม่สร้างความตื่นตระหนกให้กับคนอื่นในขณะเกิดภัยน้ำท่วม

องค์ประกอบที่ 4 การฟื้นฟูบูรณะ มีตัวแปรบรรยาย 5 ตัวแปร คือ 1) ความ
 ร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม 2) ความร่วมมือในการ
 ซ่อมแซมอาคาร โรงเรือนของทางราชการที่หักพังชำรุดเสียหายภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม 3) ความ
 ร่วมมือในการวางแผนฟื้นฟู บูรณะสภาพความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม 4) ความร่วมมือในการ
 รวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นใน
 อนาคต และ 5) ความร่วมมือในการสำรวจสาธารณูปโภคของชุมชนที่ได้รับความเสียหายหลังเกิด
 ภัยน้ำท่วม

2.1.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการ
 น้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ มีตัวแปรบรรยาย
 ทั้งหมด 48 ตัวแปร ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการจัดการน้ำท่วม ประกอบด้วยตัวแปรบรรยาย
 12 ตัวแปร คือ 1) วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 2) บุคลากรที่มีความรู้
 ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 3) การประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูล
 ข่าวสารเกี่ยวกับน้ำท่วมที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของ อปท. 4) การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัย
 ในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 5) การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 6)
 ความต่อเนื่องของโครงการของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 7) การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะ
 วิกฤติน้ำท่วมของ อปท. 8) นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของ
 อปท. 9) การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 10) การ
 ช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 11) ความเสมอภาคและทั่วถึงของ
 อปท. ในการจัดการน้ำท่วม และ 12) ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม

องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปร
 บรรยาย 10 ตัวแปร คือ 1) ความจริงใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 2) ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อ
 แก้ปัญหาน้ำท่วมของผู้นำ 3) ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 4)
 ความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม 5) ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการ

น้ำท่วมของผู้นำ 6) ความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 7) ความน่าเชื่อถือ น่าไว้วางใจในการแก้ปัญหาหน้าท่วมของผู้นำ 8) วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 9) ทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ และ 10) ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม

องค์ประกอบที่ 3 ความสัมพันธ์ทางสังคม ประกอบด้วยตัวแปรบรรยาย 10 ตัวแปร คือ 1) ความรัก ความสามัคคีของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม 2) การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมและภายหลังน้ำลด 3) การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม 4) ความเป็นกันเอง และเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม 5) ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม 6) สามัญสำนึกรักที่ท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม 7) ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม 8) ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม 9) ความรู้สึกถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ที่ถูกร้ำน้ำท่วม และ 10) การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวแปรบรรยาย 10 ตัวแปร คือ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนในชุมชนในการเฝ้าระวังน้ำท่วม 2) การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม 3) การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม 4) การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน 5) การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกมีส่วนร่วมและสนใจในการจัดการน้ำท่วม 6) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม 7) การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม 8) การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม 9) การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม และ 10) การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม

องค์ประกอบที่ 5 การติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วยตัวแปรบรรยาย 6 ตัวแปร คือ 1) การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม 2) การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม 3) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ โบปลิวนในการเฝ้าระวังน้ำท่วม 4) การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม 5) การประชุมปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวังน้ำท่วม และ 6) การติดป้ายเตือน หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

รูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 201.14 มีค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 76 มีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 2.64 มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.94 มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.91 มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.99 มีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.03 มีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (SMSEA) เท่ากับ 0.06 ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากค่าสถิติที่ปรากฏนั้น แสดงว่ารูปแบบสมการโครงสร้างของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน พบว่าปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้มีอิทธิพลทางบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม โดยปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีอิทธิพลทางบวกมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม และปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 อีกทั้งปัจจัยกระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยการติดต่อสื่อสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

และเมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวม ระหว่างแต่ละตัวแปรแฝง ซึ่งตัวแปรแฝงต่างๆ สามารถส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกัน ดังนี้ 1) อิทธิพลทางตรงพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงมี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (LP) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.46 และ 0.31 2) อิทธิพลทางอ้อม พบว่ามีปัจจัยการติดต่อสื่อสาร (COM) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) โดยส่งผ่านปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (LP) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.19 3) อิทธิพลรวม พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมของตัวแปรสาเหตุที่

มีอิทธิพลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ (LP) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.52 และ 0.31

3. รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

จากผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีความสอดคล้องกับผลการตรวจสอบยืนยันรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้ 1) ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าขีดความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการภายในเป็นหลัก ทั้งในการจัดการด้านงบประมาณ ทรัพยากร และการกำหนดความสำคัญในการจัดการน้ำท่วม กระบวนการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมที่ชัดเจน กระบวนการวางแผนการใช้เส้นทางหลัก เส้นทางรอง และพาหนะในระหว่างการเกิดน้ำท่วม กระบวนการจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉิน กระบวนการจัดลำดับความสำคัญเพื่อลดการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน กระบวนการดำเนินการอพยพ กระบวนการจัดการสิ่งของบริจาคและสิ่งของช่วยเหลือ กระบวนการประเมินความเสียหาย กระบวนการจัดการฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัย ผู้ประสบภัยและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้กลับคืนสู่ปกติ และกระบวนการประเมินผลการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทุกกระบวนการเหล่านี้จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 2) ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม โดยอาศัยการใช้ข้อมูลร่วมกันและการแลกเปลี่ยนข้อมูลมีส่วนสำคัญในการสร้างความร่วมมือ และในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการรับมือในภาวะวิกฤติน้ำท่วมนั้นนับว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ดีที่สุดระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการและประชาชนในชุมชนในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม ส่งผลให้คุณภาพของการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การปรับปรุงการทำงาน การแก้ไขข้อผิดพลาด การเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ การแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การยอมรับในการวิพากษ์วิจารณ์ การนำประสบการณ์ของผู้อาวุโส การนำ

ภูมิปัญญามาใช้ และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการสนับสนุนเทคโนโลยีที่ง่ายต่อผู้ใช้ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการในภาวะวิกฤติน้ำท่วม และการชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโอกาสที่ดีในการร่วมมือกับประชาชน 3) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่านักการเมืองท้องถิ่นต้องรายงานสถานการณ์ข้อมูล สภาพพื้นที่และทักษะประสบการณ์ในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมผ่านไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้บังคับบัญชา โดยการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรมและโครงการ เพื่อให้ข้าราชการและพนักงานหาวิธีการดำเนินการสร้างกระบวนการจัดการน้ำท่วมให้มีความเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ในพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือประชาชน ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในการจัดการน้ำท่วม 4) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นสามารถรวมกลุ่มประชาชนในชุมชน เพื่อหาวิธีการแนวทางในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม โดยการให้เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคอยให้การแนะนำหรือสร้างองค์ความรู้ หรือประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาสร้างองค์ความรู้และฝึกทักษะให้กับประชาชน ช่วยให้สมาชิกกลุ่มเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการรับมือกับภาวะน้ำท่วมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มยังมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นน่าจะมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมีเหตุผลสนับสนุน คือ นักการเมืองท้องถิ่นเป็นผลจากความไว้วางใจของประชาชนที่ให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทน ดังนั้นความไว้วางใจที่มีต่อผู้นำ จึงมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วมโดยตรง นอกจากนี้ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นเป็นการแสดงออกถึงความมีวิสัยทัศน์/ความจริงใจในการกระทำ การติดตามและการประเมินผล ความอดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติงานในช่วงน้ำท่วม ต้องอดกลั้นต่อคำพูดและการกระทำของประชาชนซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป และสามารถสร้างแรงจูงใจ สร้างความกระตือรือร้นสามารถปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรมของประชาชนให้เห็นคุณค่าของการร่วมมือกัน 5) ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การติดต่อสื่อสารชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพบปะพูดคุยกัน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ประชุมปรึกษาหารือ โดยการรับฟังความคิดเห็นกัน เคารพความคิดของผู้อื่น ตลอดจนการเคารพมติที่ประชุม นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว การติดป้ายเตือนในสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน และการติดตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการหาแนวทางความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม นอกจากนี้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มยังมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยการติดต่อสื่อสารน่าจะมีความสัมพันธ์กับ

ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมีเหตุผลสนับสนุน คือ การที่ประชาชนในชุมชนได้พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมอย่างสม่ำเสมอ การติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจน ละเอียดมากพอ และเป็นที่น่าสนใจได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบไปยังประชาชนโดยตรง การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว และการติดตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ จะส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6) ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยการติดต่อสื่อสาร โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าความสัมพันธ์ในครัวเรือน ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและความสัมพันธ์กับผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้การติดต่อสื่อสารเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วมเป็นไปอย่างง่าย สะดวก และรวดเร็ว รวมทั้งการที่ประชาชนมีโอกาสได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในขณะเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม จะส่งผลให้ประชาชนมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องต่อไป เพราะถือว่าเป็นการช่วยเหลือกันในยามยากลำบาก และจะไม่ลืมบุญคุณ นอกจากนี้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มยังมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมน่าจะมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมีเหตุผลสนับสนุน คือ ความสัมพันธ์ในครัวเรือน ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและความสัมพันธ์กับผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้ง่ายต่อการสร้างความร่วมมือเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม และการที่มีความห่วงใยกันและเข้าใจต่อกัน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันของประชาชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือผู้นำท้องถิ่นในขณะเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม ดังนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมเหล่านี้จึงส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมโดยตรง

ดังนั้นรูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน จึงมีปัจจัยที่สัมพันธ์กันดังนี้ 1) ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 2) ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 3) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 4) ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 5) ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 6) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ 7) ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วม และ 8) ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับปัจจัยการติดต่อสื่อสาร

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาการอภิปรายออกเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ คือ 1) สภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ และ 3) รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ซึ่งในแต่ละส่วนมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

1.1 สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นความร่วมมือในการเตรียมการก่อนการเกิดน้ำท่วม ประกอบด้วย ความร่วมมือในการวางแผน และความร่วมมือในการเตรียมการอพยพ ระยะที่สองความร่วมมือในการเฝ้าระวังการช่วยเหลือในขณะเกิดน้ำท่วม ประกอบด้วย ความร่วมมือในการอพยพ และการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันขณะเกิดน้ำท่วม และระยะสุดท้ายเป็นความร่วมมือในการจัดการความช่วยเหลือหลังการเกิดน้ำท่วม ประกอบด้วยความร่วมมือกันในการฟื้นฟูบูรณะชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Warfield (2004); Beachley (2005); Carter (2008); กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2553) และทวิชดา กมลเวช (2554) ที่กล่าวว่าการจัดการภัยพิบัตินั้นแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนเกิดภัย ระยะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย โดยในระยะก่อนเกิดภัยนั้นต้องมีการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ ซึ่งจะต้องมีการจัดทำแผนสาธารณสุข การเตรียมการอพยพ โดยการจัดเตรียมสถานที่ การจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องอุปโภค บริโภคต่าง ๆ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค) รวมทั้งการเตือนภัยที่ต้องชัดเจนทั้งระบบ วิธีการ การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ต้องเผยแพร่ให้ทราบ ซึ่งระบบการเตือนภัยควรต้องเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น/ชุมชนนั้น ส่วนระยะเกิดภัยนั้นต้องมีการอพยพประชาชน การค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัย นำส่งสถานพยาบาล และการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย โดยการสร้างความตระหนักและการให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณสุขแก่ประชาชน การรักษาความสงบเรียบร้อย รวมถึงการดูแลความปลอดภัยบริเวณสถานที่เกิดภัยพิบัติและสถานที่รองรับการอพยพ และระยะหลังเกิดภัยเป็นการฟื้นฟูสภาพสิ่งชำรุดเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นงานที่ต้องกระทำ

ตามลำดับความสำคัญ เช่น การฟื้นฟูเยียวยาสุขภาพของผู้ประสบภัยทางด้านร่างกายและจิตใจ การฟื้นฟูบูรณะสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ การสาธารณูปโภค ตลอดจนบริการสาธารณสุขอื่น ๆ รวมตลอดถึงการประกอบอาชีพของประชาชน และการสร้างชุมชนให้สามารถฟื้นคืนจากภัย ซึ่งสอดคล้องผลการศึกษาของ Archer & Boonyabancha (2011) ที่พบว่า การช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยทันทีที่เกิดภัยพิบัติน้ำท่วมนั้น ไม่ควรจำกัดเพียงเงิน อาหาร และสิ่งใช้สอยที่จำเป็น แต่ควรให้โอกาสชุมชนได้ใช้กำลังและศักยภาพในการสร้างชุมชนขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นแรงผลักดันจากความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องฟื้นฟูสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกและชุมชนให้กลับคืนเหมือนเดิม ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์สูงสุดจากกองทุน เพื่อก่อสร้างและซ่อมแซมบ้าน รวมทั้งการฟื้นฟูอาชีพ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การต่อเรือ การจัดตั้งกองทุนและกิจกรรมอื่นๆ ที่ประชาชนเห็นว่าจำเป็นในการฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่ของตน การรวมตัวเป็นกลุ่มสามารถเริ่มจากการพูดคุยให้ประชาชนได้รู้จักกันมากขึ้น พร้อมกันนั้นก็เริ่มคิดถึงกระบวนการฟื้นฟูเยียวยา โดยมีกองทุนเป็นเครื่องมือแก้ไข ปัญหา และสอดคล้องกับ Tacoli & Satterthwaite (2013) ที่พบว่า กองทุนหมุนเวียนเป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่ใช้แก้ปัญหาการเงินในระยะยาวและให้ผลที่ยั่งยืน กองทุนคือเครื่องมือที่นำประชาชนมาพูดคุยกันและระดมความคิดเห็นถึงการใช้งบกองทุนหมุนเวียนให้เกิดประโยชน์ การพูดคุยช่วยให้เกิดกระบวนการร่วมมือกัน นำไปสู่กองทุนที่มีความเข้มแข็ง เกิดเป็นระบบ เป็นวัฒนธรรมใหม่ และเป็นหนทางใหม่ที่จะหลอมรวมผู้ประสบภัยเข้าเป็นกลุ่มก้อน เป็นชุมชนที่เข้มแข็งยิ่งกว่าเดิม

อาจกล่าวได้ว่า แม้ภัยพิบัติน้ำท่วมจะสร้างความสูญเสียรุนแรง แต่ก็ได้ให้โอกาสในการพัฒนาชุมชนให้มีสภาพดีกว่าเดิม หากสามารถใช้ประโยชน์สูงสุดจากโอกาสการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าภัยพิบัติน้ำท่วมก่อให้เกิดจุดเริ่มต้นที่สำคัญสำหรับกิจกรรมการพัฒนาชุมชน จากจุดที่ประชาชนรู้สึกหมดตัว ลื่นไถลหนทาง และอยู่ในสถานะที่เต็มไปด้วยความขาดแคลน ประชาชนจะทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะฟื้นฟูชุมชนด้วยตนเองซึ่งพิสูจน์แล้วว่าการมีกองทุนหมุนเวียนในชุมชนเป็นวิธีการที่ให้ผลที่ยั่งยืน เพราะผู้ประสบภัย คือผู้ที่รู้ดีที่สุดว่าพวกเขาต้องการอะไร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่พบว่าระดับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมากที่สุด คือ ความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ดังที่กล่าวมาข้างต้นสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมี 3 ระยะ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) การอพยพ (Evacuation) 2) การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) 3) วัฒนธรรมความปลอดภัย (Safety Culture) และ 4) การฟื้นฟูบูรณะ (Recovery) ผู้วิจัยเห็นว่าทั้ง 4 ด้านนี้มีความเหมาะสมตามเหตุผลที่อธิบายคุณลักษณะ

ได้ในแนวทางเดียวกัน เพราะจุดมุ่งหมายของความร่วมมือ คือ ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพหรือผลสำเร็จของความร่วมมือนั่นเอง พัฒนาการของความร่วมมือเป็นความพยายามของภาคส่วนต่างๆ หรือผู้มีส่วนได้เสียที่จะแสวงหาวิธีการ เทคนิค เครื่องมือต่างๆ เพื่อที่จะให้เกิดความร่วมมือกัน อาจกล่าวได้ว่าสภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่ามกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน นับเป็นทางเลือกหนึ่งเพื่อใช้ในการจัดการแก้ปัญหาในน้ำท่ามกลางในปัจจุบัน ซึ่งแต่ละด้านสอดคล้องกับหลักการ แนวคิด วิธีปฏิบัติแห่งองค์ความรู้ในการจัดการ ตามลำดับดังนี้

1. การอพยพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Cova & Johnson (2003); Stepanov & Smith (2009); Na et al (2012) และ Pel et al (2012) ที่พบว่าสถานการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ การปกครองบ้านเมือง และที่สำคัญส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตประจำวันของผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วม ซึ่งได้รับความเสียหายทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน ความสับสนและความโกลาหลในการตอบโต้สถานการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมที่เกิดขึ้นของประชาชนในแต่ละพื้นที่ รวมถึงความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนที่พยายามต่อสู้กับกระแสน้ำที่มีปริมาณมาก ซึ่งท้ายที่สุดก็ไม่สามารถต้านทานได้ จึงจำเป็นต้องอพยพโยกย้ายประชาชนออกจากที่อยู่อาศัยเพื่อรักษาชีวิตรอด การอพยพเป็นส่วนสำคัญของการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งจะต้องเคลื่อนย้ายคนที่มีความเสี่ยงไปอยู่ในที่ปลอดภัย โดยการอพยพต้องเป็นไปตามขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การแจ้งเตือนเพื่อเตรียมความพร้อมในการอพยพ และเข้าสู่กระบวนการอพยพออกจากที่อยู่อาศัยโดยใช้วิธีการขนส่งซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการอพยพและต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ และเข้มงวด ซึ่งการอพยพที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ระยะเวลาการแจ้งเตือน ระยะเวลาการตอบสนอง ข้อมูล คำแนะนำ เส้นทาง การอพยพ สภาพการจราจร และมาตรการการควบคุมจราจร ซึ่งรูปแบบการอพยพที่ดีที่สุด คือ การใช้เส้นทางอพยพที่สั้นที่สุด และสอดคล้องกับทวิตา กมลเวช (2554) ที่กล่าวว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจในการสั่งอพยพในท้องถิ่นนั้น ต้องคำนึงถึงการวิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ในการสั่งอพยพ เพราะหากตัดสินใจช้าประชาชนอาจจะได้รับอันตราย ในขณะที่หากอพยพเร็วเกินไป และไม่มีสถานการณ์เกิดขึ้นก็อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของทั้งผู้อพยพ เจ้าหน้าที่ที่ให้ความช่วยเหลือและประสานการอพยพ และเจ้าหน้าที่ที่คอยพิทักษ์ทรัพย์สินบ้านเรือนของประชาชน เพราะหากมีความปลอดภัยในการอพยพส่งผลให้ประชาชนให้ความร่วมมือในการอพยพ ซึ่งจะทำให้การจัดการอพยพสะดวกขึ้น และความรุนแรงของภัยต่อชีวิตจะลดลง นอกจากนี้ต้องมีระบบการพยาบาลเบื้องต้น การแจกจ่ายอาหาร น้ำสะอาดเพื่อการบริโภค มีการลงทะเบียนหรือจัดทำบัญชีรายชื่อ ส่วนการอพยพกลับคืนสู่พื้นที่นั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องอาศัยข้อมูลและความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ในการ

ตรวจตราไม่ให้มีอันตราย และร่วมมือกันทำความสะอาดและปรับพื้นที่เบื้องต้นเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว

แสดงให้เห็นว่าการอพยพจึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่ต้องดำเนินการก่อนเกิดภัยพิบัติเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์และระบุสถานที่ที่สามารถใช้หลบภัย กำหนดเจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ที่ใช้เป็นจุดอพยพ การจัดทำแผนที่อพยพโดยต้องทำอย่างเป็นระบบและมีความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน และต้องอาศัยข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน และผู้ใหญ่บ้านถึงลักษณะประชาชนในพื้นที่ จำนวน เส้นทางลัดที่ใช้ในท้องถิ่น ตลอดจนการระบุจุดนัดพบของการอพยพที่คนท้องถิ่นคุ้นเคย นอกจากนี้ยังต้องมีการฝึกซ้อมรูปแบบต่างๆ ในการอพยพ จะช่วยให้การจัดการอพยพมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะการฝึกซ้อมเป็นการถ่ายทอดความรู้เรื่องความเสี่ยงภัยในพื้นที่ ตลอดจนการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามสถานการณ์ รวมทั้งการสร้างความรู้ความคุ้นเคยในการอพยพ ส่วนการอพยพในขณะเกิดภัยพิบัตินั้นจะต้องมีการแจ้งเตือนล่วงหน้า และเจ้าหน้าที่ต้องมีความคุ้นเคยต่อตำแหน่งที่อยู่ของประชาชน รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีกำลังคนที่มีความรู้ ความชำนาญ และมีอุปกรณ์ครบครันในการให้ความช่วยเหลือในการอพยพ ทั้งนี้การอพยพจะประสบความสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพมากเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับการให้ความร่วมมือของประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ เพราะเป็นหน่วยงานที่คุ้นเคยต่อตำแหน่งที่อยู่ของประชาชนและสถานที่อพยพ การเข้าปฏิบัติการอพยพจึงน่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่า ลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ประสบภัยน้ำท่วม

2. การวางแผนกลยุทธ์ สอดคล้องกับ Gulick & Urwick (1973); Kast & Rosenzweig (1988); Holt (1990); Robbins & Coulter (1996) และ Drucker (2002) ซึ่งล้วนให้ข้อสรุปไปในทิศทางเดียวกันว่าจุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดการขององค์กรให้ประสบความสำเร็จคือ การวางแผนที่ดี (Smart Planning) ในระยะหลังองค์กรทุกประเภทจึงมีกระบวนการวางแผนที่ดีเรียกว่า การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) ทั้งในภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้เพราะการวางแผนกลยุทธ์นั้นมุ่งเน้นการคาดคะเนหรือการพยากรณ์สภาพในอนาคตผ่านการคิด วิเคราะห์ที่เป็นระบบโดยอาศัย 7 กิจกรรมหลัก คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) ภายในองค์กรรวมทั้ง โอกาส (Opportunity) และข้อจำกัด หรืออุปสรรค (Threat) จากภายนอกองค์กร 2) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) คือ ภาพอนาคตขององค์กรที่ต้องการจะไปให้ถึง ซึ่งจะต้องมีความชัดเจนและจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ด้วย โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันกำหนด เพื่อให้เป็นที่ยึดถือร่วมกันและเป็นทิศทางในการดำเนินงานร่วมกัน 3) การกำหนดพันธกิจ (Mission) หมายถึงสิ่งที่องค์กรจะต้องกระทำโดยจะต้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย

หรือเหตุผลในการจัดตั้งองค์กร 4) การกำหนดเป้าหมาย (Goals) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นในระยะยาว 5) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นในลักษณะจำเพาะเจาะจง จากการดำเนินกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้ 6) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic) เป็นวิธีการที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ รวมทั้งจำเป็นต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของวิธีการ และ 7) การกำหนดนโยบาย (Policies) เป็นการกำหนดแนวทางอย่างกว้างๆ ในการที่จะเชื่อมโยงการกำหนดกลยุทธ์กับการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2551) ที่ได้สังเคราะห์เครื่องมือการจัดการองค์กร ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่าเครื่องมือการจัดการที่ได้รับความนิยมในทั่วโลกมี 25 ชนิด โดยการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นเครื่องมือทางการจัดการที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับ 1 เพราะมีการใช้ถึงร้อยละ 88 และมีความพึงพอใจในเครื่องมือเท่ากับ 3.93 (คะแนนเต็ม 5) ในส่วนของการวางแผนกลยุทธ์ในการรับมือกับน้ำท่วมนั้นต้องดำเนินการทั้งระยะก่อนเกิดภัย กล่าวคือ ต้องมีระบบการวิเคราะห์โอกาสของการเกิดภัยน้ำท่วมในพื้นที่ โดยอาศัยข้อมูล สถิติ และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร่วมกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำข้อมูลทางกายภาพและทางสังคมต่อการเผชิญภัยพิบัติน้ำท่วม พร้อมทั้งระบุจุดอ่อนที่จะทำให้ภัยพิบัติน้ำท่วมนั้นทวีความรุนแรงขึ้น หรือขยายผลมากขึ้นจนเกินความสามารถที่จะรับมือได้ นอกจากนี้ต้องมีการจัดลำดับความเสี่ยง เพื่อวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยงตามความเร่งด่วนที่สำคัญ และต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพราะหากมาตรการใช้ได้ผล ความเสี่ยงต่อภัยพิบัติน้ำท่วมก็จะลดลง ส่วนการวางแผนกลยุทธ์ระหว่างเกิดภัยนั้นต้องมีการกำหนดนโยบาย แผนปฏิบัติการ ระเบียบการปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานอื่น เพื่อลดความซ้ำซ้อนกันจากความไม่เข้าใจในกระบวนการขั้นตอนที่มีในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม เพราะในภาวะฉุกเฉินนั้นหากวางแผนไม่รัดกุม รอบคอบจะทำให้เกิดช่องว่างของการปฏิบัติการสามารถทำให้เกิดการละเว้นการปฏิบัติโดยไม่ตั้งใจ ส่งผลให้สิ้นเปลืองกำลังพลงบประมาณ และเสียเวลา ทำให้ประชาชนที่จำเป็นต้องรอความช่วยเหลือไม่สามารถได้รับความช่วยเหลือทันเวลา นอกจากนี้การวางแผนกลยุทธ์หลังภัยพิบัติน้ำท่วมผ่านไปแล้วก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะส่งผลต่อการฟื้นฟูพื้นที่ที่ประสบภัยน้ำท่วม ผู้ประสบภัยน้ำท่วม และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนให้กลับคืนเป็นภาวะปกติโดยเร็ว และเพื่อวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้จากบทเรียนของการภัยพิบัติน้ำท่วมว่าส่งผลกระทบในระดับใด มีรูปแบบอย่างไร สร้างความเสียหายในด้านใดและขนาดไหน ซึ่งจะนำไปเป็นประโยชน์ต่อการจัดการ การวิเคราะห์ความเสี่ยงและวางแผนในการจัดการน้ำท่วมในครั้งต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าการวางแผนกลยุทธ์เป็นส่วนสำคัญในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมทั้ง 3 ระยะ ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแต่สอดคล้องกับ Warfield (2004); Beachley (2005); Carter (2008); กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2553) และทวิชดา กมลเวชช (2554)

3. วัฒนธรรมความปลอดภัย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Flin et al (2000) และ Guldenmund (2000) ที่บ่งชี้ถึงวัฒนธรรมความปลอดภัยจะมี 6 มิติ คือ 1) การจัดการ (Management) เป็นการจัดการด้านทัศนคติ และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย โดยเริ่มตั้งแต่การคัดเลือก ระเบียบวินัย และการวางแผน 2) ระบบความปลอดภัย (Safety System) ซึ่งจะแตกต่างกันในการจัดการความปลอดภัยของแต่ละองค์กร ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย คณะกรรมการความปลอดภัย ระบบขออนุญาตการทำงาน นโยบายความปลอดภัย และอุปกรณ์ความปลอดภัย 3) ความเสี่ยง (Risk) เป็นการรับรู้ถึงความเสี่ยง/อันตราย และทัศนคติที่มีต่อการจัดการความเสี่ยง 4) แรงกดดันจากการทำงาน (Work Pressure) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในรูปแบบการจัดการที่มีความสมดุล และความปลอดภัยภายจากแรงกดดัน 5) ชีตความสามารถ (Competency) เป็นระดับคุณภาพของบุคลากร ทักษะ และความรู้ โดยที่การฝึกอบรมจะเป็นส่วนสำคัญในเรื่องนี้ และ 6) ระเบียบปฏิบัติ/กฎระเบียบ (Procedure/Rules) การรับรู้ในเรื่องของกฎระเบียบความปลอดภัย และทัศนคติที่มีต่อการปฏิบัติตามกฎ หรือการละเมิดต่อระเบียบปฏิบัติ และยังสอดคล้องกับ Antonsen (2009) ที่พบว่าวัฒนธรรมความปลอดภัยเป็นกรอบหรือจุดอ้างอิงร่วมสำหรับบ่งบอกความหมาย และการปฏิบัติหน้าที่ที่ห้อมล้อมไปด้วย ทักษะ ความเชื่อ ฐานคติ บรรทัดฐาน ประเพณี และภาษาที่สมาชิกของกลุ่มพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย คือ การให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎ และระเบียบปฏิบัติ ซึ่งสามารถวัดได้จากการให้รางวัล/การลงโทษ การจัดโครงการรณรงค์ปรับเปลี่ยนทัศนคติ และ โปรแกรมการฝึกอบรมให้ความรู้ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการรับมือกับน้ำท่วมที่ถูกต้องนั้น บทบาทที่สำคัญจึงเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ผู้นำชุมชน และประชาชน ที่จะต้องร่วมมือกัน กล่าวคือ ผู้บริหารต้องมีเจตจำนงที่จะสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในการรับมือกับน้ำท่วม โดยการปรับเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อของประชาชนในแบบเดิมๆ ที่ว่าน้ำท่วมที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งคงไม่หนักหนาเกินไป หรือการไม่ยอมรับข้อมูลของผู้อื่นเพียงเพราะว่าข้อมูลแตกต่าง หรือขัดแย้งต่อความเคยชินหรือประสบการณ์ของตน และต้องให้ประชาชนยอมรับการเตือนภัยล่วงหน้า โดยเปลี่ยนวิธีคิดที่ว่า อพยพเมื่อมีการเตือนภัยทุกครั้งถึงแม้ภัยพิบัติจะไม่รุนแรง ดีกว่าไม่อพยพแม้เพียงครั้งเดียวแต่อาจนำมาซึ่งการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน และหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีขีดความสามารถของตนเอง โดยไม่นั่งรอให้ภัยเกิดขึ้นก่อน แต่ต้องเตรียมพร้อมเชิงรุกในการสร้างระบบความปลอดภัย การวิเคราะห์ความเสี่ยง และการกำหนดกฎระเบียบ วิธีปฏิบัติขณะเผชิญภัยน้ำท่วม ในส่วนของผู้นำชุมชนต้องมีการแบ่งปันความรู้ให้กับประชาชนในการทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์น้ำท่วมที่เกิดขึ้น และรู้หลักปฏิบัติเบื้องต้นต่อสถานการณ์ ปรับทัศนคติของประชาชนในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวม ซึ่งในภาวะวิกฤตินั้นจะต้องไม่ไว้วางใจและเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน

นอกจากนี้ประชาชนเองต้องไม่สร้างความตึงเครียดให้กับผู้อื่นโดยนำเอาข้อมูลข่าวลือ หรือคำทำนายต่างๆ มาเผยแพร่และชักชวนให้ผู้อื่นในพื้นที่เชื่อจนอาจทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติ ตามกติกากฎหมายที่วางไว้และควรมีวินัย ปฏิบัติตามคนส่วนมาก และถ้าหากช่วยเหลือผู้อื่นได้บ้างก็ควรจะทำ

อาจกล่าวได้ว่าความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนภายในชุมชน เพื่อให้ประชาชนต้นตอระวังภัยอยู่เสมอ มีจิตสำนึกในเรื่องความปลอดภัย และการดำรงอยู่ในความไม่ประมาท ก็จะเป็นเกราะป้องกันที่ดีในการรับมือภัยพิบัติที่น่าทรมานที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

4. การฟื้นฟูบูรณะ สอดคล้องกับ Warfield (2004); Beachley (2005); Carter (2008); กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2553) และทวิชดา กมลเวช (2554) ที่พบว่าเมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้น สิ่งที่มีมักเกิดตามมา ก็คือการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่อยู่ในสภาวะสิ้นเนื้อประดาตัว ซึ่งจะมีผู้เกี่ยวข้องสองฝ่าย คือ ฝ่ายที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน อีกฝ่ายหนึ่ง คือผู้รอดชีวิตจากภัยพิบัติและประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูบูรณะชุมชนหลังภัยพิบัติมีสองประการด้วยกัน ประการแรก ผู้ประสบภัยพิบัติไม่ใช่ผู้เคราะห์ร้ายที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้และต้องพึ่งพาผู้อื่น แต่ผู้ประสบภัย คือกำลังสำคัญในกระบวนการฟื้นฟูบูรณะ ประการที่สอง ถ้าหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจ และวิธีการที่ถูกต้องก็จะสามารถช่วยให้ผู้ประสบภัยได้ใช้พลังงานอย่างสร้างสรรค์ ในการฟื้นฟูบูรณะความเสียหายที่ต้องกระทำอย่างเร่งด่วนในทุกขั้นตอน เพื่อจัดการฟื้นฟูบูรณะ พัฒนาชีวิตและฟื้นฟูชุมชนที่สูญหายให้กลับคืนมา การสนับสนุนช่วยเหลือจะเพียงพอต่อความต้องการของชุมชนที่ประสบภัยพิบัติหรือไม่นั้น หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ต้องรับฟังว่าชุมชนผู้ประสบภัยต้องการอะไร ฝ่ายผู้ประสบภัยเองก็ต้องแสดงว่ามีความต้องการสิ่งใดบ้างอย่างชัดเจน การสร้างการติดต่อสื่อสารที่สมดุลทั้งสองฝ่าย หมายถึงการให้พื้นที่แก่ชุมชนได้แสดงออกว่าพวกเขาต้องการอะไร และให้ชุมชนได้เป็นผู้จัดการฟื้นฟูบูรณะชุมชนหลังภัยพิบัติโดยชุมชนเอง หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ต้องไม่ตัดสินใจแทนชาวบ้าน และไม่เลือกวิธีช่วยเหลือชาวบ้านด้วยการแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภค โดยไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีบทบาทจัดการเพื่อเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนให้ดีขึ้น การช่วยเหลือที่ต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ หลายขั้นตอนก่อนการอนุมัติ หรือการมีหน่วยงานเข้าเกี่ยวข้องมากเกินไปมักทำให้การช่วยเหลือเกิดความเชื่องช้า ส่งผลให้ผู้ประสบภัยต้องยอมรับวิธีการช่วยเหลือที่หยาบคายมาให้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นจะมีของบริจาคและเงินจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามา หากไม่มีการตรวจสอบที่ดีก็อาจนำไปสู่ปัญหาได้ ทั้งยังถ่วงกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาเริ่มต้น และยังคงเอาการเมืองเข้ามายุ่งเกี่ยวมากขึ้น ระบบการช่วยเหลือ

ผู้ประสบภัยที่ปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไป หมายถึงการที่ทรัพยากรจะถูกดึงเข้าสู่ระบบ ไม่ว่าจะเป็
 ระดับสากลหรือระดับประเทศ และระบบที่ว่านี้ก็ได้มีประสิทธิภาพหรือรวดเร็วต่อการรับมือกับ
 ภัยพิบัติอย่างทันที่ เพราะต้องผ่านระบบราชการที่ซับซ้อน ในบางกรณีการพยายามเข้ามา
 ควบคุมดูแลจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเวลาเดียวกัน มีผลให้การช่วยเหลือกลับยิ่งช้าลงไปอีก
 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Archer & Boonyabanha (2011) ที่พบว่าการฟื้นฟู
 บูรณะชุมชนหลังเกิดภัยพิบัติจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วและให้ผลยั่งยืน เช่นเมื่อเกิด
 แผ่นดินไหวในรัฐจอร์เจีย ประเทศอินเดียเมื่อปี 2544 รัฐบาลอินเดียมอบเงินให้ครอบครัวผู้ได้รับ
 ผลกระทบเพื่อก่อสร้างบ้านใหม่ โดยการโอนเงินเข้าบัญชีของผู้ประสบภัยทุกรายโดยตรง การมอบ
 เงินให้ชาวบ้านโดยตรง ทำให้ชาวบ้านได้รับเงินครบทุกบาททุกสตางค์ ไม่เสี่ยงกับปัญหาทุจริตที่
 อาจเกิดขึ้น และยังตัดปัญหาผู้รับเหมาไม่สามารถสร้างบ้านได้ทันความต้องการหรือไม่ได้มาตรฐาน
 เพราะหลังเหตุแผ่นดินไหวครั้งนั้นมีบ้านต้องสร้างใหม่ถึง 200,000 หลัง ซึ่งเกินกำลังภาครัฐจะ
 ดำเนินการ แม้รัฐบาลจะมอบเงินชดเชยให้ผู้ประสบภัยเพื่อให้แต่ละครอบครัวสร้างบ้านขึ้นมา
 ใหม่ แต่ยังไม่มีความไม่ชัดเจนในบางเรื่อง เช่น ค่าชดเชยที่ผู้เช่าควรได้รับเทียบกับผู้ประสบภัยที่เป็น
 เจ้าของบ้าน ค่าชดเชยที่กำหนดตามขนาดครอบครัว เป็นต้น กรณีเมืองบุง ในรัฐจอร์เจีย ระบบการ
 ฟื้นฟูเยียวยาโดยการโอนเงินเข้าบัญชีผู้ประสบภัยโดยตรง ซึ่งชาวบ้านอาจใช้วิธีต่างคนต่างทำ แต่ถ้า
 ชาวบ้านมีความใกล้ชิดกันอยู่ก่อนแล้ว ชาวบ้านจะร่วมมือกันในกระบวนการก่อสร้างบ้าน เช่น ซื่อ
 วัสดุก่อสร้างร่วมกัน ลงแรงก่อสร้างร่วมกัน แบ่งปันความรู้กันไม่ว่าจะเป็นงานไม้ งานอิฐ หรืองาน
 ปูน การช่วยเหลือกันเช่นนี้จะเกิดขึ้นในชุมชนที่มีความสัมพันธ์เหนียวแน่น นักพัฒนาที่ทำงานกับ
 ชุมชนนี้ย้ำว่า “สิ่งที่ความช่วยเหลือจากภายนอกนำเข้ามา คือ การทำลายความสามารถพึ่งพาตนเอง
 ของชาวบ้านหลังภัยพิบัติครั้งใหญ่ๆ” หากชาวบ้านสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มากระตุ้นให้เกิด
 กระบวนการพัฒนาร่วมกัน ชุมชนจะก้าวผ่านปัญหาภัยพิบัติด้วยความเข้มแข็งกว่าเดิมและมี
 ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันเพื่อชุมชนมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม และเมื่อปี 2551 หลังจากไซโคลนนา
 กิส ได้สร้างความเสียหายรุนแรงแก่ประเทศพม่า ชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนา
 เอกชนในการก่อสร้างบ้านใหม่ ผู้นำชาวบ้านแสดงความยินดีที่องค์กรพัฒนาเอกชนช่วยให้ชาวบ้าน
 ได้มีบ้านหลังใหม่ แต่เมื่อถามว่า ถ้าเลือกได้พวกเขาอยากจัดการก่อสร้างบ้านเองหรือไม่ ชาวบ้าน
 ทุกคนตอบเหมือนกันหมดว่า ต้องการเป็นผู้จัดการก่อสร้างบ้านเอง

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างประชาชนในชุมชนมี
 ความสำคัญยิ่ง หากประชาชนต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ ประชาชนจะไม่มีกำลังมาก
 พอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากภัยพิบัติทุกครอบครัวอยู่ในสภาวะอ่อนแอและต้องการความ

ช่วยเหลือ ถ้าประชาชนร่วมมือกัน ก็จะมีศักยภาพมากพอในการจัดการกระบวนการฟื้นฟูบูรณะ และเรียกร้องในสิ่งที่ชุมชนต้องการได้

1.2 เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) กระบวนการจัดการน้ำท่วม 2) ภาวะผู้นำของนักการเมือง 3) กระบวนการเรียนรู้ 4) ความสัมพันธ์ทางสังคมและ 5) การติดต่อสื่อสาร ผู้วิจัยเห็นว่าทั้ง 5 องค์ประกอบนี้มีความเหมาะสมตามเหตุผลของตัวแปรที่อธิบายคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบได้ในแนวทางเดียวกัน ซึ่งสามารถแปรผลได้ตามเกณฑ์ มีความสอดคล้องกับหลักการแนวคิด ทฤษฎี และสามารถอภิปรายแต่ละองค์ประกอบได้ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบกระบวนการจัดการน้ำท่วม สอดคล้องกับ Parker & Wall (1996); Johnson & Hyde (2003); Hammond et al (2001); Loan-Clarke & Preston (2002); Martin et al (2002); King (2006); Mannix & Sauer (2006) และ Weiseth et al (2006) ซึ่งส่วนใหญ่ให้ข้อสรุปไปในทิศทางเดียวกันว่า กระบวนการจัดการมีส่วนสำคัญมากที่สุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของความร่วมมือ โดยกระบวนการจัดการประกอบด้วย การจัดการองค์กร การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดเป้าหมาย การติดต่อสื่อสาร การสร้างทีมงาน การวางแผน การมอบหมายงาน การกำหนดเวลางาน การจัดการความขัดแย้งและการตรวจสอบสถานะของทรัพยากรซึ่งความพร้อมของทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณ เวลา พื้นที่ทางกายภาพ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร และบุคลากรที่มีทักษะเหมาะสม ในขณะที่เดียวกันกระบวนการจัดการยังต้องอาศัยการผสมผสานของการวิเคราะห์พฤติกรรม อิทธิพลจากบริบท ความสัมพันธ์ทางสังคม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สถานการณ์และประสบการณ์ อีกด้วย นอกจากนี้กระบวนการจัดการยังต้องเน้นความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งอาจรวมถึงผลตอบแทนทางการเงิน การยอมรับ การมีส่วนร่วมในการทำงาน การเสริมสร้างมุมมอง การปรับปรุงสภาพที่ทำงาน หรือการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งอาจกระตุ้นให้บุคคลเกิดความร่วมมือกัน ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยปฏิบัติงานหลักในการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมทุกชั้นตอน หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการจัดการที่ดีตามข้อสรุปข้างต้น ก็จะส่งผลต่อความสำเร็จในการแสวงหาความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 จากการสัมภาษณ์และการจัดเวทีสนทนากลุ่ม โดยพบว่าเงื่อนไขด้านการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของ อปท. 2) การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของ อปท. 3) บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการ

จัดการน้ำท่วมของ อปท. 4) วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 5) การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของ อปท. 6) การประชาสัมพันธ์ การรายงาน สถานการณ์/ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของ อปท. 7) การช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลา ของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 8) การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 9) ความเสมอภาคและทั่วถึงของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 10) ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม 11) ความต่อเนื่องของโครงการของ อปท. ในการจัดการน้ำท่วม และ 12) การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของ อปท.

องค์ประกอบภาวะผู้นำของนักการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของ O' Toole (1997); Unsworth & West (2000); McNesse & Rentsch (2001); McGuire & Silvia (2009) และ Waugh & Streib (2006) ซึ่งสรุปตรงกันว่า ภาวะความเป็นผู้นำเป็นส่วนสำคัญที่จะให้บุคคลร่วมมือกันในการทำงาน กล่าวคือ ภาวะความเป็นผู้นำเป็นการแสดงออกถึงทัศนคติ วิสัยทัศน์ ความมี ประสิทธิภาพ ความชำนาญการ ความยืดหยุ่น การสร้างนวัตกรรม ความสามารถในการรักษาความ สมดุลของความเป็นอิสระในการทำงาน ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร พฤติกรรมเหล่านี้ สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นร่วมมือในการทำงาน ในทางกลับกันองค์กรไม่สามารถบรรลุ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ได้หากผู้บริหารขาดภาวะความเป็นผู้นำ และยังสอดคล้องกับผล การศึกษาของ Conger & Kanungo (1987) ที่พบว่าคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่สามารถนำไปสู่ความ ร่วมมือต้องมีลักษณะพิเศษ ดังนี้ 1) เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล (Extremity Vision) 2) เป็นผู้ที่มีความ กล้าเสี่ยง (High Personal Risk) 3) เป็นผู้ใช้กลยุทธ์ทุกรูปแบบ (Use of Unconventional Strategies) 4) เป็นผู้ที่มีการประเมินรอบข้างตลอดเวลา (Accurate Assessment of the Situation) 5) เป็นผู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงความยึดติดของผู้ตามและเพื่อนร่วมงาน (Subordinates Disenchantment) 6) เป็นผู้ที่มีการติดต่อสื่อสารด้วยความมั่นใจ (Communication of Self-Confidence) และ 7) เป็นผู้ที่รู้จักใช้อำนาจส่วนบุคคล (Use of Personal Power) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงคุณภาพใน ระยะเวลาที่ 1 จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ที่พบว่าเงื่อนไขด้านความเป็นผู้นำของนักการเมือง ต้องถึ่นนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 2) วิสัยทัศน์/ ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 3) ทักษะ/ประสิทธิภาพในการจัดการน้ำท่วม ของผู้นำ 4) ความน่าเชื่อถือ นำไว้วางใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 5) ความจริงจังในการจัดการ น้ำท่วมของผู้นำ 6) ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 7) ความพร้อมและมี ทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ 8) ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม

ของผู้นำ 9) ความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม และ 10) ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม

อย่างไรก็ตามผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นก็คือนักการเมืองท้องถิ่น ต้องมีภาวะความเป็นผู้นำ มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์และเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการกับปัญหาวิกฤติต่างๆ ได้ โดยเฉพาะปัญหาวิกฤติน้ำท่วมได้ และต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน หากไม่สามารถแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วมได้ เป็นเพราะไม่สามารถใช้ทักษะภาวะผู้นำที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ขาดการกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนสนใจที่จะร่วมมือ ดังนั้นการแก้ปัญหาดังกล่าวก็จะล้มเหลว

องค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ilgen et al (2005); Fischer et al (2005); Detienne (2006); VanDyck et al (2006) และ Beddoes – Jones & Miller (2007) ที่พบว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยการแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การพัฒนาทักษะหรือเพิ่มพูนความรู้ และความตระหนักที่จะใช้ความรู้ร่วมกันช่วยให้สมาชิกในทีมเกิดความร่วมมือในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องอาศัยความเข้าใจในบทบาทของเพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบ ความเชี่ยวชาญ ทักษะ ข้อจำกัดของการมีอคติ ความสัมพันธ์ทางสังคม ความตั้งใจและอารมณ์ร่วมอีกด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Wise (2006) ที่พบว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติ องค์กรต้องมีความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาศัยเหตุการณ์ที่ผ่านมา เพื่อเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นใหม่ ทำให้ความสามารถที่จะเรียนรู้การเกิดภัยพิบัติจะได้ขยายออกไป และสอดคล้องกับ Pigeon & O' Leary (2000) Warfield (2004); Beachley (2005); Carter (2008); กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2553) และทวิชดา กมลเวช (2554) ที่ระบุว่ากระบวนการเรียนรู้เป็นขั้นตอนหนึ่งของการจัดการภัยพิบัติ โดยเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการก่อนเกิดภัย ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนในชุมชนให้เกิดความรู้ ความตระหนักและให้ความสำคัญในการเรียนรู้เรื่องภัยพิบัติ หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่เองจะต้องเรียนรู้และแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง รวมทั้งการกำหนดฝึกฝนทักษะและการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะต้องส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการให้ความรู้และการฝึกทักษะที่จัดโดยหน่วยงานอื่น โดยเป้าหมายหนึ่งในการเข้ารับการฝึกอบรมและเรียนรู้คือ การสร้างวิทยากรท้องถิ่นเพื่อการจัดการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการภัยพิบัติให้กับประชาชนในชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะ

ที่ 1 จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มที่พบว่า เงื่อนไขด้านการสร้างการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนประกอบด้วย 1) การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน 3) การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหา น้ำท่วม 4) การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม 5) การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม 6) การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ปัญหา น้ำท่วม 7) การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม 8) การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและสนใจในการจัดการน้ำท่วม 9) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม และ 10) การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม

องค์ประกอบการติดต่อสื่อสาร สอดคล้องกับแนวคิดของ Glendon & McKenne (1995); Carroll et al (2003); VanFerema (2005); Frost & Sullivan (2006) และ Girard & Robin (2006) ซึ่งล้วนพบว่าความสำเร็จของความร่วมมือ คือ ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งการติดต่อสื่อสารทำให้เกิดความเชื่อมโยงของความคิด ความเชื่อ และทัศนคติระหว่างกันจะทำให้มีความเข้าใจตรงกัน โดยผ่านพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกให้เห็น การติดต่อสื่อสารผ่านการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร และการติดต่อสื่อสารผ่านการพูดคุยระหว่างกัน จะส่งผลต่อความร่วมมือกันในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Broz et al (2009) ที่พบว่า การติดต่อสื่อสารเป็นมิติที่ได้รับยอมรับอย่างแพร่หลายในการสร้างความร่วมมือโดยเฉพาะในช่วงเกิดภัยพิบัติ ถ้าหากเกิดปัญหาในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ไม่สามารถได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วน หรือข้อมูลไม่น่าเชื่อถือจะนำไปสู่การขาดความร่วมมือ เนื่องจากความจริงที่ว่าภัยพิบัติเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด การติดต่อสื่อสาร ความยืดหยุ่น การคิดสร้างสรรค์และกระบวนการจัดการจะตอบสนองต่อความพยายามในการร่วมมือกันรับมือกับภัยพิบัติ จะถูกส่งผ่านโดยการกระตุ้น การสนับสนุน การรณรงค์ และมักจะใช้กิจกรรมในการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 และระยะที่ 3 โดยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มที่พบว่า 1) การที่ประชาชนในชุมชนได้พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมอย่างสม่ำเสมอจะส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนละเอียดมากพอ และเป็นที่น่าสนใจได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบไปยังประชาชนโดยตรง จะทำให้เกิดความร่วมมือจากประชาชนในการเฝ้าระวังภัย การประเมินสถานการณ์ของสภาพปัญหาน้ำท่วม

และการเตรียมพร้อมในการอพยพ 3) การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วมและการติดป้ายเตือนในสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน เกี่ยวกับการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยน้ำท่วมหรือภายหลังน้ำลด จะส่งผลให้ประชาชนมีความร่วมมือในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม 4) หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วมโดยข้อมูลข่าวสารนั้นต้องถูกต้อง เหมาะสมชัดเจนและมีประโยชน์กับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม และ 5) การติดตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ สามารถกระตุ้นให้ประชาชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วม

องค์ประกอบความสัมพันธ์ทางสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Bergman & Baker (2000); Harvey & Koubek (2000); McNess & Rentsch (2001); Hinds & McGrath (2006) และ Katirai & Simpson (2008) ซึ่งสรุปไปในทิศทางเดียวกันว่าความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างบุคคลกับองค์กร ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดจากความใกล้ชิด ความคุ้นเคย ผูกพัน ความสนิทสนมคุ้นเคยของแต่ละบุคคล ความไว้วางใจ ความเคารพซึ่งกันและกัน และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จะนำไปสู่ความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Cook (2009) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการภัยพิบัติ เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันอย่างกว้างขวาง จากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคลและองค์กร สร้างความเข้าใจและความไว้วางใจกันในการทำงาน ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีขึ้นก่อนเกิดภัยพิบัติจะเป็นพื้นฐานเริ่มต้นและเป็นสิ่งสำคัญในการร่วมมือกันในการจัดการภัยพิบัติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มที่พบว่า เจาะลึกด้านความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชนนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 10 ตัวชี้วัดประกอบด้วย 1) ความรัก ความสามัคคีกันของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม 2) การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วม และหลังน้ำลด 3) การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาบ้านน้ำท่วม 4) ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม 5) ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม 6) สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันแก้ปัญหาบ้านน้ำท่วม 7) ความเป็นกันเอง และความเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม 8) ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม 9) ความรู้สึกถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ถูกน้ำท่วม และ 10) การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชน ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ซึ่งจะอภิปรายในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

2.1 ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมส่งผลโดยตรงต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Balum (1993); Compion et al (1993); Hogue (1993); Hockey (1996); Parker & Wall (1996); Eisenhardt et al (1997); Austin (2000); Fasel (2001); Hammond et al (2001); Martin et al (2002); Johnson & Hyde (2003); Edward & Wilson (2004); King (2006); Mannix & Sauer (2006); Weiseth et al (2006); Cordery & Soo (2008); Salas et al (2008); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Marin et al (2012); Tan (2013) และภาณุ มนูญรวงศ์ (2555) และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งใน ระยะที่ 1 และระยะที่ 3 จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่ากระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้ 1) จิตความสามารถทั้งในการจัดการด้านงบประมาณ ทรัพยากรและการกำหนดความสำคัญในการจัดการน้ำท่วม 2) การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมในการรับมือกับภัยพิบัติ น้ำท่วมไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการทบทวนเนื้อหาของแผนงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจในบทบาทของตนเองในการจัดการน้ำท่วม และการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ 3) การประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมของแต่ละพื้นที่ เพื่อเตรียมการเฝ้าระวังและแนวทางการจัดการได้อย่างเหมาะสม เท้าทันต่อสถานการณ์และจัดทำฐานข้อมูลด้านทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม 4) กระบวนการจัดการก่อนเกิดภัยน้ำท่วมถือว่ามีความสำคัญสูงสุด หากจิตความสามารถและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเตรียมทรัพยากรสนับสนุน มีสูง และประชาชนในชุมชนร่วมมือกันตั้งแต่การจัดทำแผนอพยพ การกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยหรือผู้พิการ ตลอดถึงการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะต่าง ๆ จะทำให้ผลกระทบที่เกิดจากน้ำท่วมสามารถลดความสูญเสียได้ 5) การวางแผนการใช้เส้นทางหลัก เส้นทางรอง และพาหนะในระหว่างการเกิดน้ำท่วม 6) กระบวนการจัดการในสถานการณ์ฉุกเฉิน การระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในด้านกำลังคน ปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในขณะน้ำท่วมและการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นเรื่องที่สำคัญ 7) การจัดลำดับความสำคัญเพื่อลดการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน จะลดความสิ้นเปลืองทั้งกำลังคนและเวลา ทำให้ประชาชนที่ต้องรอคอยความช่วยเหลือสามารถได้รับการช่วยเหลือทันเวลา 8) กระบวนการดำเนินการอพยพและการเข้าปฏิบัติการอพยพ 9) กระบวนการจัดการสิ่งของบริจาคและสิ่งของช่วยเหลือ ดำเนินการอย่างเสมอภาคและทั่วถึง 10) กระบวนการประเมินความเสียหาย เพื่อ

ประโยชน์ในการวางแผน ซ่อมแซมเสียหายและฟื้นฟู 11) กระบวนการจัดการฟื้นฟูพื้นที่ที่ประสบภัย ผู้ประสบภัยและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้กลับคืนสู่ปกติ 12) กระบวนการประเมินผลการแก้ไขปัญหาที่ท่วม ต้องประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและพิจารณาหามาตรการที่ใช้ได้ผล โดยเฉพาะการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน

ดังนั้นกระบวนการจัดการน้ำท่วม จึงจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจการบริหาร กระจายความรับผิดชอบ การพัฒนานโยบาย ความต่อเนื่องในการกำหนดนโยบาย การกำหนดบทบาทหน้าที่ การตัดสินใจร่วมกัน การสร้างกลไกประสานการทำงานร่วมกัน การส่งเสริมนวัตกรรมใหม่ ๆ การจัดองค์กร การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดเป้าหมาย การติดต่อสื่อสาร การสร้างทีมงาน การวางแผน การมอบหมายงาน การกำหนดเวลางาน การจัดการความขัดแย้งและการตรวจสอบสถานะของทรัพยากร ซึ่งความพร้อมของทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณ เวลา พื้นที่ทางกายภาพ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร และบุคลากรที่มีทักษะเหมาะสม สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างบุคคลกับองค์กรในการจัดการกับปัญหาน้ำท่วม ในทางกลับกันหากองค์กรประสบความสำเร็จในกระบวนการจัดการ ก็เป็นเรื่องยากที่จะทำให้ความร่วมมือมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.2 กระบวนการเรียนรู้ส่งผลโดยตรงต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Compion et al (1993); Hockey (1996); Austin (2000); Fasel (2001); Fischer et al (2005); Ilgen et al. (2005); Comfort & Kapuce, 2006; Detienne (2006); VanDyck e al (2006); Wise (2006); Beddoes – Jones & Miller (2007); Cordery & Soo (2008); Salas et al (2008); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Moori et al (2012) และกรมทรัพยากรน้ำ (2553) และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า กระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้ 1) การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม โดยอาศัยการใช้ข้อมูลร่วมกันและการแลกเปลี่ยนข้อมูลมีส่วนสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยการดำเนินการดังกล่าวอาจใช้วิธีการอบรมและการเรียนรู้ทักษะเพิ่มเติม 2) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการรับมือในภาวะวิกฤติน้ำท่วม เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ดีที่สุดในระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันและสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม 3) การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการและประชาชนในชุมชนในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม ส่งผลให้คุณภาพของการปฏิบัติงานเพิ่ม

มากขึ้น และทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโอกาสที่ดีในการร่วมมือกับประชาชนในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม เนื่องจากการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ และเรียนรู้ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมจะช่วยให้มีความสามารถในการเลือกใช้วิธีการและแนวทางต่าง ๆ ในการตอบสนองต่อสถานการณ์และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น 4) การปรับปรุงการทำงาน การแก้ไขข้อผิดพลาด การเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ การแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการยอมรับในการวิพากษ์วิจารณ์ ถือเป็นกระบวนการความร่วมมือในการดำเนินการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมร่วมกันทั้งประชาชนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานระดับอำเภอ หน่วยงานระดับจังหวัดและหน่วยงานระดับชาติ 5) ความร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในชุมชนและภาคส่วนอื่น ๆ ในการจัดการน้ำท่วม ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้อาวุโสและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการสนับสนุนเทคโนโลยีที่ง่ายต่อผู้ใช้ การใช้แผนที่อยู่พอพบ การให้คำแนะนำและการกำหนดสัญลักษณ์บริเวณต่าง ๆ ต้องเข้าถึงได้ง่ายและอยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจและปฏิบัติตาม 6) การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการในภาวะวิกฤติน้ำท่วม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือแม้แต่งานวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัย ต้องจัดทำเครื่องมือเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ประชาชนในชุมชนสามารถปรับตัวและร่วมมือกันในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก่อนที่ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่จะเข้ามาถึง อันจะส่งผลให้ชุมชนสามารถควบคุมสถานการณ์ไม่ให้ขยายผลจนเกิดภัยพิบัติในวงกว้าง และ 7) การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม โดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงภัยต่อภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่ ตลอดจนการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามสถานการณ์ รวมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจในการอพยพหลบภัย เพราะในภาวะคับขันประชาชนมักจะสับสนและไม่มีสติ ความรู้ความเข้าใจในการชักจูงจะช่วยให้ประชาชนให้ความร่วมมืออย่างเป็นระบบ

สรุปได้ว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องส่งผลให้ความร่วมมือบรรลุเป้าหมาย และมีความตระหนักที่จะใช้ความรู้ร่วมกัน โดยอาศัยความเข้าใจในบทบาทของเพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบ ความเชี่ยวชาญ ทักษะ ข้อจำกัดของการมือคุด ความสัมพันธ์ทางสังคม ความตั้งใจและอารมณ์ร่วม ในทางกลับกันข้อผิดพลาดระหว่างความร่วมมือกัน อาจเกิดจากการที่ไม่ได้ประสานงานกับประชาชน มีกฎเกณฑ์ที่ไม่เหมาะสม หรืออิทธิพลในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการสร้างความร่วมมือ ซึ่งการจัดการข้อผิดพลาดต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถทำให้แต่ละคนเข้าใจบทบาทของตนเองและไว้วางใจกัน ในส่วนการจัดการภัยพิบัตินั้นกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความร่วมมือ องค์กรต้องมี

ความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาศัยเหตุการณ์ที่ผ่านมา เพื่อเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นใหม่ทำให้ความสามารถที่จะเรียนรู้การเกิดภัยพิบัติจะได้ขยายออกไป

2.3 การติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยส่งผ่านกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bolstad & Endsley (1999); Wilson et al (2003); Breazeal et al (2004) และ Hansen & Nohria, 2004 และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 3 ที่พบว่า การติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ และนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ดังนี้ 1) การติดต่อสื่อสารชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพบปะพูดคุยกัน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ประชุมปรึกษาหารือ ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการหาแนวทางความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม 2) การติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนละเอียดมากพอ และเป็นที่น่าสนใจได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบไปยังประชาชนโดยตรง จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การสร้างความร่วมมือของประชาชนในการเฝ้าระวังภัย การประเมินสถานการณ์ของสภาพปัญหาน้ำท่วมและการเตรียมพร้อมในการอพยพ 3) หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วม โดยข้อมูลข่าวสารนั้นต้องถูกต้อง เหมาะสมชัดเจน และมีประโยชน์กับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนก็จะเกิดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม และ 4) การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว การติดตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านโปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว จะกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การให้ความร่วมมือ

อาจกล่าวได้ว่าการติดต่อสื่อสารจะส่งผลให้เกิดการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปสู่ความร่วมมือกันในการทำงาน เพราะการติดต่อสื่อสารในการทำงานร่วมกันจะทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความตระหนักในการเรียนรู้ร่วมกัน เปิดโอกาสให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ถ่ายทอดข้อมูลผ่านการพูดคุย จะทำให้เกิดความเชื่อถือและการประสานงานกัน ทำให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในทำนองเดียวกันการเป็นภาคีเครือข่ายกับกลุ่มภายนอกสามารถให้แนวคิดและสร้างความตระหนักของความร่วมมือ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลและกลุ่มรู้แหล่งติดต่อข้อมูลอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ หรือในบางครั้งการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนหรือการรับมือในภาวะวิกฤติจำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้รู้หรือผู้ที่เข้าใจ นำมาซึ่งการเรียนรู้ในวิธีการใช้และการซ่อมแซม ซึ่งเมื่อมีความเข้าใจหรือมีความชำนาญแล้วก็จะใช้ประโยชน์ในการสร้างความร่วมมือได้ เช่น ระบบเตือนภัยล่วงหน้า เครื่องวัดปริมาณน้ำฝน หรือ เครื่องมือสื่อสารที่จำเป็นทุกชนิด เป็นต้น

3. รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณที่สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพชี้ชัดว่ารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนบริเวณพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ ประกอบด้วย กระบวนการจัดการน้ำท่วม และกระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือ ซึ่งได้อภิปรายไปแล้วตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 ในขณะที่ความสัมพันธ์ทางสังคม ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมือง และการติดต่อสื่อสารไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน จากข้อค้นพบในเชิงปริมาณซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งในระยะที่ 1 และระยะที่ 3 ที่พบว่าทั้งความสัมพันธ์ทางสังคม ภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมือง และการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน อนึ่งผู้วิจัยมองว่าเป็นความแตกต่างระหว่างผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและการกระจายของพื้นที่ เพราะในการวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 3 เป็นการกำหนดพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากหนักมาก และเป็นการเจาะจงผู้ให้ข้อมูลหลัก สามารถเห็นมุมมองทั้งผู้ที่ประสบภัยน้ำท่วมที่รุนแรง และผู้ที่ปฏิบัติงานในการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ส่วนการวิจัยในระยะที่ 2 เป็นการกำหนดพื้นที่ที่กระจายออกไปจำนวนถึง 7 จังหวัด กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนทั้งในผู้ประสบภัยและปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจะมี ความแตกต่างกันตามความหนักเบาของการเกิดปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงอภิปรายผลเพื่อยืนยันข้อค้นพบในเชิงคุณภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรกความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Eisenhardt et al (1997); Bergman & Baker (2000); Fasel (2001); Kiesler & Cummings (2002); Mattessich et al (2001); Edward & Wilson (2004) และ Harshada et al (2011) และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์และข้อสรุปจากเวทีสนทนากลุ่มที่ว่าความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งสรุปได้ว่าความสัมพันธ์กับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้ง่ายต่อการสร้างความร่วมมือเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม หรือความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเอื้ออาทรต่อกันเมื่ออยู่ในสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วมเหล่านี้ล้วนจะนำไปสู่ความร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วมได้

ดังนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดจากความใกล้ชิด ความคุ้นเคย ผูกพัน ความสนิทสนมของแต่ละบุคคล จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างบุคคลกับองค์กร ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการภัยพิบัติ เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันอย่างกว้างขวาง จากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคลและองค์กร สร้างความเข้าใจและความไว้วางใจกันในการทำงาน ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีขึ้นก่อนเกิดภัยพิบัติจะเป็นพื้นฐานเริ่มต้นและเป็นสิ่งสำคัญในการร่วมมือกันในการจัดการภัยพิบัติ หากประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีการเคารพผู้อาวุโสในชุมชน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในชุมชนเป็นเครือญาติกัน มีสามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน และมีความเกรงใจกัน ในขณะที่เดียวกัน ประชาชนในชุมชนต้องมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำ มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นที่ประสบชะตากรรมเดียวกัน และต้องมีการจัดการผลประโยชน์ร่วมกัน แม้ภัยพิบัติน้ำท่วมจะสร้างความสูญเสียรุนแรง แต่ยังสามารถให้โอกาสในการพัฒนาชุมชนให้มีสภาพดีกว่าเดิมได้หากทุกฝ่ายร่วมมือกัน

ประเด็นที่สองภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); O' Toole (1997); Unsworth & West (2000); Alvinus et al (2010); Waugh & Strei (2006); Benjamin et al (2011); Lai (2011) และกรมทรัพยากรน้ำ (2553) และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มที่ว่าภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งสรุปได้ว่าความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม นอกจากนี้ความมีวิสัยทัศน์/ความจริงใจในการกระทำ การติดตามและการประเมินผล ความอดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติงานในช่วงน้ำท่วม ถือเป็นความสามารถเป็นพิเศษของนักการเมืองท้องถิ่นต่อการประสานสัมพันธ์ที่ีระหว่างประชาชนและสามารถโน้มน้าว สร้างแรงจูงใจประชาชนให้มีความร่วมมือเพื่อให้การจัดการน้ำท่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นความสำคัญของภาวะความเป็นผู้นำจึงเป็นการแสดงถึงทัศนคติที่ชัดเจน และให้คำแนะนำกับบุคคลและทีมงาน ซึ่งพฤติกรรมของผู้นำที่ดีสามารถสร้างแรงบันดาลใจคนอื่น ๆ ให้ร่วมมือกัน และเป็นความสามารถในการสร้างความสมดุลของอำนาจและการทำงานที่เป็นอิสระในการสร้างความร่วมมือเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง และให้การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรับมือกับภัยพิบัติ เช่นในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วมนั้นภาวะความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นต้องแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการวิเคราะห์ความเสี่ยงและระบุดูจุดอ่อนที่จะทำให้ภัยพิบัติน้ำท่วมทวีความรุนแรงขึ้น แสดงความสามารถในการขอความ

ร่วมมือจากหน่วยงานหลัก ตลอดถึงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แสดงความสามารถในการบัญชาการ สถานการณ์วิกฤติ รวมทั้งแสดงความสามารถในการขอความร่วมมือกับสื่อสารมวลชน เพื่อที่จะ จัดการให้การใช้สื่อเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการสื่อสารต่อสาธารณะในด้านการปฏิบัติการขอความช่วยเหลือจากภาคส่วนต่างๆ นอกจากนี้ยังต้องแสดงความสามารถในการสั่งการเพื่อให้ดำเนินการ ช่วยเหลือประชาชนในการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ วัสดุในการซ่อมแซม การช่วยเหลือชดเชยความเสียหาย หรือแม้กระทั่งการฟื้นฟูเยียวยาสภาพจิตใจของประชาชน เหล่านี้ล้วนเป็นบทบาทของผู้นำ ที่จะแสดงให้เห็นถึงภาวะความเป็นผู้นำในการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน

ประเด็นที่สามการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือ ซึ่ง สอดคล้องกับ Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Glendon and McKenne (1995); Bolstad & Endsley (1999); Austin (2000); Mattessich et al (2001); Loan-Clarke & Preston (2002); Carroll et al (2003); Wilson et al (2003); Breazeal et al (2004); Hansen & Nohria (2004); VanFerema (2005); Frost & Sullivan (2006); Girard & Robin (2006); Broz et al. 2009; Dry et al (2009); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Marin et al (2012); Tan (2013) และภาณุ มนูญรวงศ์ (2555) และสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการ สัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ที่พบว่า การติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการ จัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน คือ การพูดคุยกัน การแลกเปลี่ยน เรียนรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม และการป้องกันน้ำท่วมของประชาชนในชุมชนจะนำไปสู่ การสร้างความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมได้ นอกจากนี้การติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนละเอียดมากพอ และเป็นที่น่าสนใจได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่าย ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เช่น หอกระจายข่าว ป้ายเตือน หรือจากสื่อต่างๆ ก็จะสามารถกระตุ้นให้ ประชาชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วมได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้นการติดต่อสื่อสารจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการแบ่งปันความเชื่อที่ส่งผลต่อ ความร่วมมือ จะทำให้เกิดความเชื่อมโยงของความคิด ความเชื่อ และทัศนคติระหว่างประชาชน อีกทั้งการติดต่อสื่อสารโดยการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ถ่ายทอดข้อมูลผ่านการ พุดคุย จะทำให้เกิดความเชื่อถือและการประสานงานกัน ทำให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพ มากขึ้น นอกจากนี้การติดต่อสื่อสารเป็นมิติที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการสร้างความ ร่วมมือโดยเฉพาะในช่วงเกิดภัยพิบัติ ถ้าหากเกิดปัญหาในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ไม่สามารถได้ รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วน หรือข้อมูลไม่น่าเชื่อถือจะนำไปสู่การขาดความร่วมมือได้ ดังนั้นภายใต้ความซับซ้อนของสถานการณ์และความฉุกเฉินของการเข้าให้ความช่วยเหลือ ประชาชนและเจ้าหน้าที่ต่างก็พยายามที่จะใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน

กัน แต่ความต้องการในการใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารที่มากขึ้นกว่าเดิมในช่วงเวลาอันจำกัดนั้น จะส่งผลให้ช่องทางการติดต่อสื่อสารหลักล้มเหลวในทันที อย่างเช่นในเหตุการณ์สึนามิ โทรศัพท์มือถือไม่สามารถใช้ได้ วิทยุสื่อสาร VHF ก็มีผู้เข้าใช้จำนวนมากจนยุ่งเหยิง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเตรียมอุปกรณ์ในการติดต่อสื่อสารหลักและสำรองให้กับเจ้าหน้าที่ อย่างครบถ้วน มีการตรวจตราเครื่องมือเหล่านี้ให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเสมอ ๆ เพราะในการปฏิบัติงานด้านภัยพิบัตินั้น ต้องการการประสานงานที่รวดเร็ว มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างทั่วถึงและไม่มีการขาดหาย อีกทั้งการทำงานกับภัยพิบัตินั้น มีตัวแปรเรื่องพื้นที่ทางกายภาพอยู่ตลอดเวลา การติดต่อสื่อสารเพื่อปรับปรุงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและเพื่อทำให้การแยกกันทำงานในแต่ละพื้นที่ที่สามารถประสานงานและช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ และส่วนที่สองเป็นข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปในอนาคตสำหรับผู้สนใจ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้

เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ในการแสวงหาความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1.1 การศึกษาครั้งนี้พบว่ากระบวนการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ เช่น Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Balum (1993); Compion et al (1993); Hogue (1993); Hockey (1996); Parker & Wall (1996); Eisenhardt et al (1997); Austin (2000); Fasel (2001); Hammond et al (2001); Marttin et al (2002); Johnson & Hyde (2003); Edward & Wilson (2004); King (2006); Mannix & Sauer (2006); Weiseth et al (2006); Cordery & Soo (2008); Salas et al (2008); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Marin et al (2012); Tan (2013) และภาณุ มนูญวรวงศ์ (2555) ซึ่งสรุปตรงกันว่า กระบวนการจัดการมีบทบาทสำคัญในการประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของความร่วมมือ

ดังนั้นผู้วิจัยเสนอในทางปฏิบัติว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกระบวนการจัดการน้ำท่วมที่เหมาะสมเพื่อให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม โดยกระบวนการจัดการก่อนเกิดภัยนั้น จะต้องมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม การเตรียมความพร้อมของทรัพยากรทั้งงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร และบุคลากรที่มีทักษะเหมาะสม การวางแผนกลยุทธ์ป้องกัน ลดความเสี่ยงและความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น การจัดทำระบบสัญญาณเตือนภัย การสร้างกลไกและพัฒนาระบบอาสาสมัครโดยชุมชน มีความพร้อมในการจัดการปัญหา และพัฒนาระบบสัญญาณแจ้งภัย ระบบการสื่อสารและการให้การช่วยเหลือ กำหนดกิจกรรมสร้างและพัฒนามาจากชุมชนในการดำเนินกิจกรรม โดยกระบวนการจัดการภัยพิบัตินั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนในการขับเคลื่อนและดำเนินการ โดยสนับสนุนให้ชุมชนได้เตรียมความพร้อมเผชิญกับภัยพิบัติอย่างมีสติและมีความปลอดภัย ทั้งนี้ต้องร่วมมือกับชุมชนในการกำหนดรูปแบบและวิธีการเตือนภัยที่เหมาะสม ถูกต้อง แม่นยำทั่วถึง อีกทั้งต้องมีกระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะให้แก่ประชาชนเพื่อรับมือกับภัยพิบัติโดยไม่โกลาหล และปลอดภัย ส่งผลต่อการลดระดับความรุนแรงและการสูญเสียที่จะเกิดขึ้น

ส่วนกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขณะเกิดภัยนั้น จะต้องมีการพัฒนา การส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ระบบและกลไกของชุมชน ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างเพียงพอ ทั้งในส่วนของประชาชนและอาสาสมัคร จะทำให้ชุมชนสามารถปฏิบัติกรให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างทันท่วงที มีการสูญเสียน้อยที่สุด การพัฒนาระบบการจัดการพื้นที่เชิงกายภาพ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการอพยพ จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งระบบสาธารณูปโภค ตลอดจนการดูแลสถานะทางจิตใจ การพัฒนาระบบขนส่งและประสานงานที่มีประสิทธิภาพในการรักษาพยาบาลเบื้องต้นและการดูแลผู้เจ็บป่วยและท้ายที่สุด คือ กระบวนการจัดการหลังเกิดภัย ต้องมีการจัดการในกิจกรรมบรรเทาทุกข์ และช่วยเหลือหลังภัยพิบัติไม่ว่าจะเป็นอาหาร น้ำ ยา รักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ การจัดทำแผนการฟื้นฟูบูรณะชุมชนและสนับสนุนการแปรแผนสู่ปฏิบัติการในการฟื้นฟูอาชีพ การป้องกันภัยโดยระบบธรรมชาติ เป็นต้น นอกจากนี้กระบวนการจัดการในระยะนี้ ยังต้องมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน และการดำเนินกิจกรรมหรือวิธีการต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม โดยการลดความเสี่ยงและลดความล่าช้าที่อาจก่อให้เกิดภัยพิบัติน้ำท่วม ซึ่งจะดำเนินการควบคู่ไปกับการลดผลกระทบ โดยใช้มาตรการลดผลกระทบทั้งด้านสิ่งก่อสร้าง เช่น การสร้างพนังกั้นน้ำป้องกันน้ำท่วมและมาตรการด้านที่ไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง เช่น การสร้างความตระหนักและจิตสำนึกในด้านวัฒนธรรมความปลอดภัย ซึ่งกิจกรรมที่สำคัญที่ควรจัดให้มีขึ้นเพื่อการป้องกันภัยน้ำท่วมในชุมชน คือการประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมโดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน

1.2 การศึกษาครั้งนี้พบว่ากระบวนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาดังกล่าว ของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ เช่น Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Compion et al (1993); Hockey (1996); Austin (2000); Fasel (2001); Fischer et al (2005); Ilgen et al. (2005); Comfort & Kapuce (2006); Detienne (2006); VanDyck et al (2006); Wise (2006); Beddoes – Jones & Miller (2007); Cordery & Soo (2008); Salas et al (2008); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Moori et al (2012) และกรมทรัพยากรน้ำ (2553) ซึ่งมีข้อสรุปไปในทิศทางเดียวกันว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีความตระหนักที่จะใช้ความรู้ร่วมกัน ส่งผลให้ความร่วมมือบรรลุเป้าหมาย ในส่วนการจัดการภัยพิบัตินั้นกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความร่วมมือ องค์กรต้องมีความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาศัยเหตุการณ์ที่ผ่านมา เพื่อเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นใหม่ทำให้ความสามารถที่จะเรียนรู้การเกิดภัยพิบัติที่จะได้ขยายออกไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอในทางปฏิบัติว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้และตระหนักถึงการใช้ความรู้ร่วมกันในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม โดยอาศัยการใช้ข้อมูลร่วมกันและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนให้ประชาชนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการรับมือในภาวะวิกฤติน้ำท่วม เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ดีที่สุดระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการและประชาชนในชุมชนมีการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะในการรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการปรับปรุงการทำงาน การแก้ไขข้อผิดพลาด การเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ การแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการยอมรับในการวิพากษ์วิจารณ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน เรียนรู้ประสบการณ์ของผู้อาวุโสและการนำภูมิปัญญามาปรับใช้รวมทั้งการเรียนรู้เทคโนโลยีที่ง่ายต่อผู้ใช้ การใช้แผนที่อพยพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการในภาวะวิกฤติน้ำท่วม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือแม้แต่งานวิจัยของแต่ละมหาวิทยาลัย ต้องจัดทำเครื่องมือเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนการซักซ้อมเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม โดยอาศัยการ

ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเสียหายต่อภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่ ตลอดจนการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามสถานการณ์ รวมทั้งการสร้างความคุ้นเคยในการอพยพหลบภัย เพราะในภาวะคับขันประชาชนมักจะสับสนและไม่มีสติ ความคุ้นเคยในการซักซ้อมจะช่วยให้ประชาชนให้ความร่วมมืออย่างเป็นระบบ

1.3 การศึกษาครั้งนี้พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาต่างๆ ของนักวิชาการ เช่น Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Eisenhardt et al (1997); Bergman & Baker (2000); Fasel (2001); Kiesler & Cummings (2002); Tyndale (2003); Mattessich et al (2001); Edward & Wilson (2004); Howes & Payne (2005) และ Harshada et al (2011) ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างบุคคลกับองค์กร และความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการภัยพิบัติ เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันอย่างกว้างขวาง จากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคลและองค์กร สร้างความเข้าใจและความไว้วางใจกันในการทำงาน ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีขึ้นก่อนเกิดภัยพิบัติจะเป็นพื้นฐานเริ่มต้นและเป็นสิ่งสำคัญในการร่วมมือกันในการจัดการภัยพิบัติ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอในทางปฏิบัติว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกิจกรรมสนับสนุนให้ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีภายในครัวเรือน กับญาติพี่น้อง กับเพื่อนบ้านและกับผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดส่งเจ้าหน้าที่ในการอธิบายให้ประชาชนได้เข้าใจว่าเมื่ออยู่ในสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วมนั้น ในขั้นต้นต้องอาศัยความร่วมมือจากเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือนักการเมืองท้องถิ่นในการคอยให้ความช่วยเหลือ เพื่อที่จะให้ประชาชนมีความเข้าใจและแสดงออกถึงความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลดังกล่าว และที่สำคัญองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง กล่าวคือ ประชาชนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคีกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีการเคารพผู้อาวุโสในชุมชน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีสามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน มีความเกรงใจกัน มีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำ มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นที่ประสบชะตากรรมเดียวกัน และต้องมีการจัดการผลประโยชน์ร่วมกัน ถึงแม้ภัยพิบัติน้ำท่วมจะสร้างความสูญเสียรุนแรง แต่ยังคงได้ให้โอกาสองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกับประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้มีสภาพดีกว่าเดิมได้

1.4 การศึกษาครั้งนี้พบว่าภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Coombs (1981); Fosler & Berger (1982); O' Toole (1997); Unsworth & West (2000); Alvinius et al (2010); Waugh & Strei (2006); Benjamin et al

(2011); Lai (2011) และกรมทรัพยากรน้ำ (2553) ที่กล่าวว่าภาวะความเป็นผู้นำที่แสดงออกถึงความมีประสบการณ์ หรือมีความชำนาญจะส่งผลต่อกระบวนการทำงานที่จะประสบความสำเร็จและส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคน ทำให้คนเกิดความเชื่อถือ และส่งผลถึงความร่วมมือกันในอนาคต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอในทางปฏิบัติว่าผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ต้องมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมมือกันในการจัดการน้ำท่วม ต้องแสดงความมีวิสัยทัศน์/ความจริงใจในการกระทำ ในการติดตามและการประเมินผล และความอดทนต่อความยากลำบากในการปฏิบัติงาน ต้องมีความสามารถโน้มน้าว และสร้างแรงจูงใจประชาชนให้มีความร่วมมือเพื่อให้การจัดการน้ำท่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 การศึกษาครั้งนี้พบว่าการศึกษาความสัมพันธ์กับความร่วมมือ ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษามากมาย ของนักวิชาการ เช่น Fosler & Berger (1982); Weisbord (1992); Glendon and McKenne (1995); Bolstad & Endsley (1999); Austin (2000); Mattessich et al (2001); Loan-Clarke & Preston (2002); Carroll et al (2003); Wilson et al (2003); Breazeal et al (2004); Hansen & Nohria (2004); VanFerema (2005); Frost & Sullivan (2006); Girard & Robin (2006); Broz et al. 2009; Dry et al (2009); Benjamin et al (2011); Harshada et al (2011); Lai (2011); Eide et al (2012); Marin et al (2012); Tan (2013) และภาณุ มนูญรวงศ์ (2555) ที่ระบุว่าการศึกษาโดยเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถสนับสนุนความร่วมมือและส่งผลต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอในทางปฏิบัติว่าผู้นำ นักการเมืองท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการส่งเสริม สนับสนุน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีการพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วม และการป้องกันน้ำท่วม โดยผ่านการประชุม ประชาคม หรือการประชุมหมู่บ้าน นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดระบบกระบวนการติดต่อสื่อสารที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ ชัดเจนละเอียดมากพอ และเป็นที่ยอมรับได้ง่าย โดยอาศัยเครื่องมือสื่อสารและเครือข่ายประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เช่น หอกระจายข่าว ป้ายเตือน หรือจากสื่อต่างๆ ก็จะสามารถกระตุ้นให้ประชาชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วมได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากบริเวณลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกเท่านั้น ซึ่งเป็น 1 ใน 25 ลุ่มน้ำที่มีอยู่ในประเทศไทย ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรนำปัจจัยทั้งหมดไปศึกษาต่อยอดในพื้นที่อื่นๆ อีก ถึงแม้ว่าจากผลการศึกษาในวิธีวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ พบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคม ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และการติดต่อสื่อสารไม่ส่งผลโดยตรงต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนก็ตาม แต่หากนำปัจจัยทั้งหมดไปศึกษาซ้ำจะทำให้มองเห็นภาพรวมของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเป็นรูปแบบต้นแบบสำหรับการจัดการน้ำท่วมในระดับประเทศต่อไป

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการวิเคราะห์ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในชุมชน ควรขยายมุมมองเป็นหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องขององค์กรพัฒนาเอกชน หรือภาคธุรกิจที่มีความสำคัญในการสร้างความร่วมมือกันในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม เพราะต้องไม่ลืมว่าหากมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องก็จะมีสัดส่วนของความชอบกับไม่ชอบของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลต่อการให้ความร่วมมือของประชาชน ดังนั้นการศึกษาหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยจะทำให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ของการแสวงหาความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการจัดการน้ำท่วมในประเทศไทย

2.3 มรดกวัตในการวิจัยตัวแปรเชิงสาเหตุก่อนข้างครอบคลุม สามารถนำไปใช้กับการทำงานในรูปแบบความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในชุมชนในด้านอื่นๆ เช่น การลดอุบัติเหตุจากการจราจร การจัดการศึกษาขั้นปฐมวัย การจัดการด้านผู้สูงอายุ การจัดการระบบสาธารณสุข หรือการจัดการในการรับมือภัยธรรมชาติอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการศึกษาประเด็นอื่นๆ ให้มีความเข้าใจลึกซึ้งต่อไป

2.4 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยอาจนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นแนวทาง เช่น การพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในชุมชน หรือการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลโดยตรง โดยอ้อม หรือโดยรวมในระดับสูง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมทรัพยากรธรณี. (2554). *แผนที่เสี่ยงภัยระดับชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.
- กรมทรัพยากรน้ำ. (2553). *โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาวิถีชีวิตและบทบาทของชุมชนในพื้นที่วิกฤติอุทกภัย: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤติภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2550). *แผนแม่บทการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากอุทกภัย วาตภัย และ โคลนถล่ม (ระยะ 5 ปี)*. กรุงเทพฯ.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2553). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553 – 2557*. กรุงเทพฯ.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2553). *แผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งชาติในเชิงยุทธศาสตร์ พ.ศ.2553 – 2562*. กรุงเทพฯ.
- กรีซ แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- โกวิท พวงงาม. (2548). *การปกครองท้องถิ่น: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). *การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชวงส์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทพินเนสพรีนติ้งเซ็นเตอร์ จำกัด.
- ทวิดา กมลเวชช. (2554). *คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด.
- ทัศนีย์ ลักษณ์าภิชนัชช. (2540). *การสังคมสงเคราะห์ชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2551). *เครื่องมือการจัดการ (Management Tools)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รัตนไทร.

- ชเนศวร์ เจริญเมือง. (2550). *100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ.
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. (2540). *ทฤษฎีองค์การ: แนวคิดทางศึกษาเชิงบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิลบล ตู่พานิช. (2549). *คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม ในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในประเทศไทย*. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ.
- ประเวศ วะสี. (2536). *การพัฒนาสถาบันเกษตรกร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี. (2540). *การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร, พระมหาสุทนต์ อบอุ่น, สหัทธา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์ และชลกาญจน์ สาชนนารี. (2546). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542.
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550.
- ภาณุ มนูญรวงศ์. (2555). *รายงานวิจัยเรื่องขีดความสามารถในการจัดการอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา*. สำนักวิจัยพัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธนรัช
- เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์. (2539). *การบริหารองค์การยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ธรรมนิติ จำกัด.
- เล็ก จินดาสงวน. (2545). *วิกฤติการณ์น้ำท่วมและภัยแล้งในประเทศไทย*. วารสารชมรมนักอุทกวิทยาไทย. ม.ป.ท.
- วัชรวิระพันธ์. (2533). *อุทกภัยในภัยพิบัติธรรมชาติในประเทศไทย*. เอกสารประชุมวิชาการ. กรุงเทพฯ: สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- วันชัย เชาวณะปัญญา. (2547). *แนวคิดการจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน*. สืบค้นจาก http://www.disaster.go.th/digital/sub06_47_01_02.doc
- วิชา นิยม. (2535). *อุทกวิทยาป่าไม้*. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

- ศิริชัย กาญจนาวสี. (2552). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ. (2555). *แผนที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก*. สืบค้นจาก <http://www.mekhaladwr.go.th/main/index.php/2010-04-07-02-53-13/2010-07-03-07-50/66-2010-02-26-17-52-28>
- ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ. (2555). *เอกสารการกำหนดพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้*. กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.
- สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย. (2554). *เอกสารการสัมมนาเรื่อง “ท้องถิ่นกับการจัดการภัยพิบัติเชิงรุก”*. กรุงเทพฯ.
- สมิท ธรรมสโรช. (2533). *ภัยธรรมชาติในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *การจัดการภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังเกิดภัย: กรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศอื่นๆ*. กรุงเทพฯ.
- สำนักชลประทานที่ 15. (2550). *การบริหารจัดการปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง*. นครศรีธรรมราช.
- สำนักชลประทานที่ 15. (2552). *การบริหารการพัฒนาโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. นครศรีธรรมราช.
- สำนักชลประทานที่ 15. (2552). *เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการแนวทางการจัดการน้ำท่วมในภาคใต้*. นครศรีธรรมราช.
- สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยา. (2557). *เอกสารสัมมนาเรื่องการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับการใช้ข้อมูลข่าวสารอุตุนิยมวิทยาทางสื่อเพื่อการวางแผน*. กรุงเทพฯ.
- เสรี ชัดเข้ม. (2547). *การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรทัย อัจฉา, สุริย์พร พันพึ้ง, จิตรานนท์ นนทเบญจวรรณ, วิรุณา เดชเฟื่อง และศิริอาภา อร่ามเมือง. (2555). *การศึกษาและพัฒนาระบบการช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤติ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Alvinius, A., Danielsson, E., & Larsson, G. (2010). Structure versus freedom of action: Leadership during the rescue operation following the 2004 tsunami. *International Journal of Emergency Management*, 7(3/4), 304—322.
- Antonsen, S. (2009). Safety culture and the issue of power. *Safety Science*, 47, 183—191.

- Archer, D., & Boonyabancha, S. (2011). Seeing a disaster as an opportunity-harnessing the energy of disaster survivors for change. *Environment and Urbanization*, 23(2), 1—14.
- Austin, J. E. (2000). *The collaboration challenge: how nonprofits and business succeed through strategic alliances*. San Francisco: Jasssey- Bess.
- Balum, F. E. (1993). Healthy cities and change: Social movement a bureaucratic tool. *Health Promotion International*, 4(7), 161—172.
- Bardach, E. (1998). *Getting agencies to work together: The practice and theory of managerial craftsmanship*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
- Barrows, H. K. (1948). *Floods, their hydrology and control*. New York: McGraw – Hill.
- Beachley, M. (2005). Nursing in disaster. In Smith, C. M., & Maurer, F. A. (Eds.). *Community health nursing: Theory and practice* (2ed.). (pp. 496—516). Philadelphia: W. B. Saunders.
- Beddoes-Jones, F., & Miller, J. (2007). Short-term cognitive coaching interventions: Worth the effort or a waste of time? *The Coaching Psychologist* 3(2), 60-69.
- Benjamin, C. E., Brechin, S. R., & Thoms, C. A. (2011). Special issue on networking nature: Network forms of organization in environment governance. *Journal of Natural Resources Policy Research*, 3(3), 211-340.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 107(2), 238-246.
- Bergman, R., & Baker, J. D. (2000). Enabling collaborative engineering and science at JPL. *Advances in Engineering Software* 31, 661-668.
- Best, J. W. (1981). *Research in education*. New Jersey: Prentice—Hall.
- Bolstad, C. A., & Endsley, M. R. (1999). Shared mental model and shared display: An empirical evaluation of team performance. In proceedings of the 43rd annual meeting. *Human Factors and Ergonomics Society* (pp. 213-217). Santa Monica, CA: n.p.
- Breazeal, C., Hoffman, G., & Lockerd, A. (2004). *Teaching and working with robots as a collaboration*. In proceedings of the third international joint conference on Autonomous Agents and Multiagent Systems (AAMAS) (pp. 1028-1035). New York: IEEE Computer Society.

- Brook, K. N., Folliott, P. E., Gregersen, H. M., & Thames, J. L. (1991). *Hydrology and the management of watersheds*. Iowa: Iowa State University Press.
- Brownell, B. (1950). *The human community: Its philosophy and practice for a time of crisis*. New York: Harper & Row.
- Broz, D., Levin, E. C., Mucha, A. P., Pelzel, D., Wong, W., & Persky, V. (2009). Lessons learned from Chicago's emergency response to mass evacuations caused by Hurricane Katrina. *American Journal of Public Health, 99*(80), 1496—1504.
- Campion, M. A., Medsker, G. J., & Higgs, A. C. (1993). Relations between work group characteristics and effectiveness: implications for designing effective work groups. *Personnel Psychology, 46*(4), 823-850.
- Carroll, J. M., Neale, D. C., Isenhour, P. L., Rosson, M. B., & McCrickard, D. S. (2003). Notification and awareness: Synchronizing task-oriented collaborative activity. *International Journal of Human-Computer Studies, 58*, 605-632.
- Carter, W. N. (2008). *Disaster management: A disaster manager's handbook*. Mandaluyong City, Phil: Asian Development Bank.
- Cheema, G. S., & Rondinelli, D. A. (1983). *Decentralization and development policy implementation in developing countries*. California: Sage Publication.
- Comfort, L. K., & Kapucu, N. (2006). Inter-organizational coordination in extreme events: The World Trade Center attacks, September 11, 2001. *Natural Hazards, 39*, 309—327.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A First course in factor analysis* (2nd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Conger, J. A. & Kanungo, R. N. (1987). Toward a behavioral theory of charismatic leadership in organization setting. *Academy of Management Review, 12*, 637—647.
- Conger, J. A. (1989). *The charismatic leader: Behind the mystique of exceptional leadership*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Cook, A. H. (2009). Toward an emergency response report card: Evacuating the response to the 35W bridge collapse. *Journal of Homeland Security and Emergency Management, 6*(1), 154—177.
- Coombs, P. H. (1981). *New strategic for improving ruled family life: International Council for Educational Development*. USA: Essex, CT.

- Cordery, J. L., & Soo, C. (2008). Overcoming impediments to virtual team effectiveness. *Human Factors and Ergonomics in Manufacturing*, 18(5), 487—500.
- Cova, T., & Johnson, J. (2003). A network flow model for land-based evacuation routing. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 37(7), 579—604.
- Cramer, S. F. (1998). *Collaboration*. Booton, MA: Allyn & Bacon.
- Cramton, C. D. (2002). Finding common ground in dispersed collaboration. *Organizational Dynamics*, 30(4), 356-367.
- Creswell, J. W. & Plano, C. V. L. (2011). *Design and conducting mixed methods research* (2nd ed.). California: Sage Publications Ltd.
- Denis, H. (1995). Coordination in a government disaster mega-organization. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 13(1), 25—43.
- Detienne, F. (2006). Collaborative design: Managing task interdependencies and multiple perspectives. *Interacting with Computers*, 18(1), 1-20.
- Draf, R. L. (1999). *Leadership: Theory and practice*. Forth Worth, TX : Dryden Press.
- Drucker, P. F. (2002). *Managing in the next society*. New York: St. Martins.
- Dubrin, A. J. & Ireland, R. D. (1993). *Management and organization* (2nd ed.). Ohio: South Western Publishing Co.
- DuBrin, A. J. (1998). *Leadership: Research finding practice and skill*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Edwards, A., & Wilson, J. R. (2004). *Implementing virtual teams: A guide to organizational and human factors*. Aldershot, Eng: Gower.
- Eide, A. W., Halvorsrud, R., Haugstveit, I. M., Boren, M. (2012). Inter-organizational collaboration structures during emergency response: A case study. *Nat Hazards*, 39, 309-327.
- Eisenhardt, K. M., Kahwajy, J. L., & Bourgeois III, L. J. (1997). Conflict and strategic choice: How to management teams disagree. *California Management Review*, 39(2), 46-62.
- Fasel, D. K. (2001). *Partnering in action: A guide for building successful collaboration across organizational boundaries*. Oxford, Eng: Cromwell Press.
- Fernandez, L., Barbera, J., & Van Drop, J. (2006). Strategies for Managing Volunteers during Incident Response: A Systems Approach., *Homeland Security Affairs*, 2(1), 17—31.

- Fischer, G., Giaccardi, E., Eden, H., Sugimoto, M., & Ye, Y. (2005). Beyond binary choices: Integrating individual and social creativity. *International Journal of Human-Computer Studies*, 63, 482—512.
- Flin, R., Mearns, K., O'Connor, P., & Bryden, R. (2000). Measuring safety climate: Identifying the common feature. *Journal of Safety Science*, 34, 177—192
- Fosler, R., S. & Berger, A., R. (1982). *Public-private partnership in American cities: Seven case studies*. Lexington, USA: n.p.
- Frey, B. B., Lohmeier, J. H., Lee, H. W., & Tollefson, N. (2006). Measuring collaboration among grant partners. *American Journal of Evaluation*, 27(3), 383-392.
- Frost, W., & Sullivan, A. (2006). *Meetings around the world: The impact of collaboration on business performance*. A Frost & Sullivan white paper sponsored by verizon business and microsoft. Retrieved from <http://www.newscenter.verizon.com/kit/>
- Fullan, M. G. & Hargreaves. A. (1991). *What's worth fighting for? Working together for you school*. Toronto: AcGraw-Hill.
- Gerras, S. J. (2010). *Strategic leadership primer*. Carlisle Barracks, PA: United States Army War College.
- Girard, P., & Robin, V. (2006). Analysis of collaboration for project design management. *Computers in Industry*, 57, 817—826.
- Glendon, A. I., & McKenne, E. F. (1995). *Human safety and risk management*. London: Chapman & Hall.
- Guldenmund, F. W. (2000). The nature of safety culture: A review of theory and research. *Safety Science*, 34, 215—257.
- Gulick, L., & Urwick. L. (1973). *Papers on science of administration*. New Jersey: Clifton.
- Hammond, J., Koubek, R. J., & Harvey, C. M. (2001). Distributed collaboration for engineering design: A review and reappraisal. *Human Factors and Ergonomics in Manufacturing*, 11(1), 35—52.
- Hansen, M. T., & Nohria, N. (2004). How to build collaborative advantage. *MIT Sloan Management Review*, 46(1), 22—30.
- Harshada, P., Michael, P., & Wilson, R. J. (2011). Factors of collaborative working: A framework for a collaboration model. *Applied Ergonomics*, 43(2012), 1-26.

- Harvey, C. M., & Koubek, R. J. (2000). Cognitive, social, and environmental attributes of distributed engineering collaboration: A review and proposed model of collaboration. *Human Factors and Ergonomics in Manufacturing, 10*(4), 369-393.
- Hinds, P., & McGrath, C. (2006). *Structures that work: Social structure work structure and coordination ease in geographically distributed teams*. In proceedings of CSCW'06 (pp. 343-352). Alberta: Banff.
- Hogue, T. (1993). *Community-based collaboration: Community wellness multiplied*. Oregon Center for Community Leadership, Oregon State University. Retrieved from <http://www.crs.uvm.edu/ncco/collab/wellness.html>
- Holt, D. H. (1990). *Management: Principles and practice* (2nd ed.). New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- Homan, M. S. (1994). *Promoting community change: Making it happen in the real world*. Belmont, CA: Brooks/Cole Publishing Company Pacific Gove California.
- Huxham, C. (1993). Pursuing collaborative advantage. *The Journal of the Operational Research Society, 44*(6), 599-611.
- Huxham, C., & Vangen, S. (2005). *Managing to collaborate: The theory and practice of collaborative advantage*. London: Routledge.
- Ilgen, D. R., Hollenbeck, J. R., Johnson, M., & Jundt, D. (2005). Teams in organizations: from input-process-output models to IMO models. *Annual Review of Psychology, 56*, 517-543.
- International Institute for Sustainable Development. (2011). *A daily report of the third session of the global platform for disaster risk reduction, 141*(1). Retrieved from <http://www.IISD.CA/YMD/GPDRR/2011/>
- Jeans, B. (1995). *The meanings of collaboration, organized by Unesco-AVIDAND UNICY associated with ONEC*: Paper Presented in An International on Teacher Development for New Asia.
- Jha, A. K., Bloch, R., & Lamond, J. (2012). *Cities and flooding: A guide to integrated urban flood risk management for the 21st century*. Washington, DC: The World Bank Publication.

- Johan, G. (1980). The basic needs approach. In Katrin-Leader, David, A., & Johan, G., (EDs.), *Human Needs: A Contribution to the Current Debate* (pp. 55—125). Cambridge, Eng: Oelgeschlager, G. & Hain, K: Anton, H.
- Johnson, H., & Hyde, J., (2003). Towards modeling individual and collaborative construction of jigsaws using task knowledge structures (TKS). *ACM Transactions on Computer-Human Interaction*, 10(4), 339—387.
- Kaplan, A. (1994). *The conduct of inquiry: Methodology of behavioral science*. New York: John Wiley.
- Kast, F. E., & Rosenzweig, E. J. (1988). *Organization and management: A systems and contingency approach* (4th ed.). New York: McGraw—Hill Book Company.
- Katirai, M., & Simpson, D. M. (2008). Large-scale rooftop search and rescue: The experience of Hurricane Katrina. *Natural Hazards*, 2(1), 23—33.
- Keeves, J. P. (1998). Educational research methodology and measurement. *An international handbook*. London: Pergamon Press.
- Kiesler, S., & Cummings, J. N. (2002). *What do we know about proximity and distance in work groups? A legacy of research*. In Hinds, P., Kiesler, S. (Eds.), *Distributed Work* (pp. 57—80). Cambridge, Eng: MIT Press.
- King, Z. (2006). *The Determinants of Localised Knowledge Exchange*. A psychological perspective report for ESRC, RES-000-22-0867.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York: The Guilford Press.
- Lai, A. Y. (2011). Organizational collaborative capacities in disaster management: Evidence from the Taiwan Red Cross organization. *Asian Journal of Social Science*, 39, 446—468.
- Loan-Clarke, J., & Preston, D. (2002). Tensions and benefits in collaborative research involving a university and another organization. *Studies in Higher Education*, 27(2), 169—185.
- Lucas, J. R. (1998). *Balance of power*. New York: AMACOM.
- Mannix, E. A., & Sauer, S. J. (2006). Status and power in organizational group research: acknowledging the pervasiveness of hierarchy. *Social Psychology of the Workplace (advances in Group Processes)*, 23, 149—182.

- Marin, C., Dorobantu, R., Codreanu, D. (2012). The Fruit of collaboration between local government and private partners in the sustainable development community case study: County Valcea. *Economy Transdisciplinarity Cognition*, 2(15), 93—98.
- Martin, P., Lehto, J. A., & Nyman, G. (2002). *Understanding and evaluation collaborative work in multi-site software projects-a framework proposal and preliminary results*. In proceedings of the 35th Hawaii International Conference on System Sciences (pp. 283—292), Hawaii: IEEE Computer Society.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*. 50(4), 370—396.
- Mattessich, P. W., Murray-Close, M., & Monsey, B. (2001). *Collaboration: What make it work* (2ed.). Amherst, USA: H. Wilder Foundation Publication.
- McEntire, D. A., & Marshall, M. (2003). Epistemological problems in emergency management: Theoretical dilemmas and implications. *American Society of Professional Emergency Planners Journal*, 10, 119-129.
- McGuire, M. (2006). The effect of problem severity managerial and organization capacity and agency structure on inter-governmental collaboration: Evidence from local emergency management. *Public Administration Review*, 70(2), 279-288.
- McGuire, M., & Silvia, C. (2009). Does leadership in networks matter? Examining the effect of leadership behavior on manager' perceptions of network effectiveness. *Public Performance and Management Review*, 33(2), 179—206.
- McNeese, M. D., & Rentsch, J. R. (2001). Identifying the social and cognitive requirements of teamwork using collaborative task analysis. In Mcneese, M.D., Salas, E., Endsley, M. (Eds), *New Trends in Collaborative Activities: Understanding System Dynamics in Complex Environments* (pp 96—113). Santa Monica, CA: Human Factors and Ergonomics Society Press.
- Mescon, M. H. (1985). *Management: Individual and organizational effectiveness*. New York: Harper and Row.
- Metcalfe, L. (1981). Designing precarious partnerships. In P. C. Nystrom & W. H. Starbuck (Eds.), *Adapting Organization to Their Environments*. Handbook of Organization Design (pp. 30-503). Oxford, England: Oxford University Press.
- Montagu, H. G. (1984). *Comparative local government*. Eng: William Brendon and Son Ltd.

- Moori, R. G., Lima, R. L. P., Menezes, J. E. S. (2012) Collaborative relationship analysis between dairy farmers and dairy processing. *Journal of Operations and Supply Chain Management*, 5(2), 13 – 25.
- Mulaik, S. A., James, L. R., Van Alstine, J., Bennet, N., Lind, S., & Stilwell, C. D. (1989). Evaluation of goodness-of-fit indices for structural equation models. *Psychological Bulletin*, 105(3), 430—445.
- .Na, L., Xueyan, S., & Mingliang, Q. (2012). A bi-objective evacuation routing engineering model with secondary evacuation expected costs. *Systems Engineering Procedia*, 5(0), 1—7.
- Nigg, J. M. (1997). Emergency response following the 1994 Northridge earthquake: Intergovernmental coordination issues. *The Disaster Research*, 25(3), 224—239.
- O'Toole, L. J. (1997). Treating networks seriously: Practical and research-based agendas in public administration. *Public administration*, 57(1), 45—52.
- Parker, S. K., & Wall, T. D. (1996). *Job design and modern manufacturing*. In Warr, P. (Ed.), *psychology at work* (pp. 333—358). London: Penguin Books.
- Peck, M. S. (1987). *Different drum community making and peace*. USA: Kean Collage of New Jersey.
- Pel, A., Bliemer, M., & Hoogendoorn, S. (2012). A review on travel behavior modeling in dynamic traffic simulation models for evacuations. *Transportation*, 39, 97—123.
- Petak, W. J. & Atkisson, A. A. (1982). *Natural hazard risk assessment and public policy*. New York: Springer-Verlag.
- Pidgeon, N. F., & O'Leary, M. (2000). Man-made disaster: Why technology and organization (sometime) fail. *Journal of Safety Science*, 34, 15—30.
- Robbin, S. P., & Caulter, M. (1996). *Management* (5th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Rosow, I. (1977). Authority in emergencies: Four Tornado communities in 1953. *The Disaster Research*, 2(1), 134—149.
- Salas, E., Cooke, N. J., & Rosen, M. A. (2008). On teams, teamwork, and team performance: discoveries and developments. *Human Factors*, 50(3), 540-547.
- Seixas, C. S., & Davy, B. (2008). Self-organization in integrated conservation and development initiatives. *International Journal of the Commons*, 2(1), 99-125.

- Selden, S., Sowa, J. & Sandfort, J. (2002). The impact of nonprofit collaboration in early child care and education on management and program outcomes. *Public Administration Review*, 66(3), 412-425.
- Sharpe, L. J. (1981). Theories of local government. In L.D. Feldman (Eds.), *Politics and Government of Urban Canada*. London: Methuen.
- Stepanov, A., & Smith, J. (2009). Multi-objective evacuation routing transportation networks. *European Journal of Operational Research*, 198(2), 435—446.
- Tabacnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Boston, USA: Allyn and Bacon.
- Tacoli, C., & Satterthwaite, D. (2013). Gender and urban change. *Environment and Urbanization*, 25(1), 3—8.
- Tan, N. T. (2013). Policy and collaboration for social recovery after disaster. *Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation*, 12, 145–157.
- Tingsanchali, T. (1996). *Floods and human interaction: Experience problems and solution*. Bangkok: Asian Institute of Technology.
- United Nations Development Program. (1994). *Strengthened disaster management strategies in Thailand*, Bangkok: UNDP (THA/88/004).
- United Nations International Strategy for Disaster Reduction. (2010). *Living with risk: Focus on disaster risk reduction*. Retrieved from <http://www.unsdr.org/eng/about/isdr/basicdoch/LwR>
- Unsworth, K. L., & West, M. A. (2000). *Teams: The challenges of cooperative work*. In Chmiel, N. (Ed.), *An introduction to Work and Organizational Psychology: A European Perspective* (pp. 327—346). Oxford, England: Wiley-Blackwell.
- VanDyck, C., Frese, M., Baer, M., & Sonnentag, S. (2005). Organizational error management culture and its impact on performance: A two-study replication. *Journal of Applied Psychology*, 90(6), 1228—1240.
- VanFenema, P. C. (2005). Collaborative elasticity and breakdowns in high reliability organizations: Contributions from distributed cognition and collective mind theory. *Cognition, Technology & Work*, 7, 134—140.

- Warfield, C. (2004). *The disaster management cycle*. Retrieved from [http://www.gdrc.org/uem/disaster/1-dm cycle. html](http://www.gdrc.org/uem/disaster/1-dm%20cycle.html)
- Waugh, W. L., & Streib, G. (2006). Collaboration and leadership for effective emergency management. *Public Administration Review*, 66, 131—140.
- Weisbord, M., R. (1992). *Discovering common ground: How future search conferences bring people together to achieve breakthrough innovation, empowerment, share vision, and collaborative action*. San Francisco: Berrett-Koehler.
- Weiseth, P. E., Munkvold, B. E., Tvedte, B., & Larsen, S. (2006). *The wheel of collaboration tools: a typology for analysis within a holistic framework*. In proceedings of CSCW'06 (pp. 239—248). Alberta, Canada: Banff.
- White, G. W. (2004). Developing and systematically implementing participatory action research 1, *1. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 85(2/4), 3—12.
- Wilson, J. R., Jackson, S., & Nichols, S. (2003). Cognitive work investigation and design in practice: The influence of social context and social work artefacts. In Hollnaegel, E. (Ed.), *Handbook of Cognitive Task Design* (pp. 83—98). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Wise, C. R. (2006). Organizing for homeland security after Katrina: Is adaptive management what's missing? *Public Administration Review*, 66(2), 302—318.
- Yates, S. (2002). *Centralization versus decentralization: The Real Dichotomy*. Retrieved from [http://www.kwrockwell.com/yates/yates32. html](http://www.kwrockwell.com/yates/yates32.html)
- Yukl, G. A. (1998). *Leadership in organizations* (4th ed.). New Jersey: Prentice-Hall International.

บุคลากรกรม

บุคลากรกรม

เกรียงศักดิ์ ชินฉวีวัฒน์. (2556, 27 กันยายน). ปลัดเทศบาลตำบลบางพระ. สัมภาษณ์. ที่สำนักงานเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

จะเรณีย์ สีนกำเนิด. (2556, 19 กันยายน). ผู้ประสานงานเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง. สัมภาษณ์. ที่ 23/1 หมู่ที่ 1 ตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

จารีย์ สุวรรณ. (2556, 21 กันยายน). อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. สัมภาษณ์. ที่ 60 หมู่ที่ 4 ตำบลบางพระ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

จำเริญ สุดชี. (2556, 21 กันยายน). ครูชำนาญการ. สัมภาษณ์. ที่โรงเรียนบ้านเกาะทัง ตำบลท่าพญา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

จิตติพงศ์ คงช่วย. (2556, 27 กันยายน). ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง. สัมภาษณ์. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ประเสริฐ แดงเรือง. (2556, 21 กันยายน). นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก. สัมภาษณ์. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ผิยน สังข์บัว. (2556, 19 กันยายน). ประชาชนชาวบ้าน. สัมภาษณ์. ที่ 19 หมู่ที่ 5 ตำบลท่าพญา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

พรเทพ แซ่รักษา. (2556, 27 กันยายน). รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง. สัมภาษณ์. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

สุรพงศ์ คงสุวรรณ. (2556, 19 กันยายน). ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา. สัมภาษณ์. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

สุลิวีย์ ชูสุข. (2556, 19 กันยายน). รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลขนานนาก. สัมภาษณ์. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลขนานนาก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ของประเทศไทย” วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และศึกษารูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งสิ้น 3 ตอน จำนวนทั้งหมด 7 หน้า ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ขอความกรุณาท่านได้โปรดพิจารณาตอบคำถามที่ปรากฏตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ให้ครบทุกหน้า โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น ซึ่งมีอยู่ 5 ระดับ โดยพิจารณาตอบคำถามตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

มากที่สุด	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	มากที่สุด
มาก	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	มาก
ปานกลาง	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
น้อย	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	น้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้สละเวลาของท่านตอบครบทุกข้อ เพื่อประโยชน์และความสมบูรณ์ในการวิจัย อนึ่งข้อมูลที่ได้จากทุกท่านถือเป็นความลับและใช้กับงานวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น

นายกิตติศักดิ์ แสงทอง

นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การจัดการ)

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย (✓) หรือเติมข้อความในช่องว่างที่กำหนดให้

1. สถานะของท่าน

- สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น   ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วม

2. อายุ.....ปี

3. สำเร็จการศึกษาระดับ

- มัธยมศึกษาตอนปลายหรือต่ำกว่า   ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. รายได้.....บาท/ต่อเดือน

5. ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในพื้นที่.....ปี

6. ความถี่การเกิดน้ำท่วม .....ครั้ง/ปี

7. ระยะเวลาเฉลี่ยในการเกิดน้ำท่วม ..... วัน/ครั้ง

ตอนที่ 2 ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

คำชี้แจง ขอให้ท่าน โปรดพิจารณาข้อความที่กำหนดให้ดังต่อไปนี้ว่าในชุมชนของท่านมีความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมากน้อยเพียงใด และโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางด้านขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีความร่วมมือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุน้ำท่วม					
2. มีความร่วมมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปฏิบัติการได้เมื่อเกิดน้ำท่วม					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. มีความร่วมมือในการวางแผนการขอรับบริการสนับสนุนประสานงานและขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานองค์กร สถาบันในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม					
4. มีความร่วมมือในการวางแผนติดตามพยากรณ์อากาศ ปริมาณน้ำฝนและการคาดการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมของกรมอุตุนิยมวิทยาทางสื่อต่าง ๆ					
5. มีความร่วมมือในการวางแผนการเฝ้าระวังภัย และแจ้งเตือนภัยในภาวะวิกฤติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา					
6. มีความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกั้นน้ำ					
7. มีความร่วมมือในการวางแผนเตรียมอาหาร น้ำดื่ม และเครื่องเวชภัณฑ์					
8. มีความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชนและสัตว์เลี้ยง					
9. มีความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ					
10. มีความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ					
11. มีความร่วมมือในการฟังรายงานสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมการอพยพ					
12. มีความร่วมมือในการดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่าง ๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวมไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย					
13. มีความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล					
14. มีความร่วมมือในการอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการ ไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
15. มีความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้					
16. มีความร่วมมือในการประเมินความเสียหายเบื้องต้น					
17. มีความร่วมมือในการจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง					
18. มีความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สินสมบัติ					
19. มีความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎกติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจรเดินเรือ เพื่อความปลอดภัยขณะเกิดน้ำท่วม					
20. มีความร่วมมือในการไม่สร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้อื่นในขณะเกิดภัยน้ำท่วม					
21. มีความร่วมมือในการสำรวจและรวบรวมความเสียหายที่อยู่อาศัยและทรัพย์สินต่าง ๆ หลังเกิดภัยน้ำท่วม					
22. มีความร่วมมือในการสำรวจสาธารณูปโภคของชุมชนที่ได้รับ ความเสียหายหลังเกิดภัยน้ำท่วม					
23. มีความร่วมมือในการวางแผนฟื้นฟู บูรณะสภาพความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม					
24. มีความร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม					
25. มีความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม					
26. มีความร่วมมือในการขนสิ่งปรักหักพัง ทำความสะอาดถนน เพื่อความปลอดภัยในการสัญจร					
27. มีความร่วมมือในการซ่อมแซมอาคาร โรงเรือนของทางราชการที่หักพังชำรุดเสียหายภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม					
28. มีความร่วมมือในการกวาดเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ของชุมชน ภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
29. มีความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การไม่ปลูกสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว					
30. มีความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต					

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน

คำชี้แจง ขอให้ท่าน โปรดพิจารณาข้อความที่กำหนดให้ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นและกระบวนการจัดการน้ำท่วม แล้วพิจารณาว่าในชุมชนของท่านมีลักษณะดังกล่าวมากน้อยเพียงใด และโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางด้านขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความสัมพันธ์ทางสังคม					
1. มีความรัก ความสามัคคีของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม					
2. มีการพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมและภายหลังน้ำลด					
3. มีการเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวความคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา					
4. มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม					
5. มีความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม					
6. มีสามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. มีความเป็นกันเองและเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม					
8. มีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม					
9. มีความรู้สึกถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชนในพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม					
10. มีการจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม					
การติดต่อสื่อสาร					
11. มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม					
12. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนในชุมชนในการเฝ้าระวังน้ำท่วม					
13. มีการติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม					
14. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดน้ำท่วม					
15. มีการเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม					
16. มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวังน้ำท่วม					
17. มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิวในการเฝ้าระวังน้ำท่วม					
18. มีการติดป้ายเตือนหรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ในการแจ้งสถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม					
19. มีการณรงค์เพื่อปลูกฝังค่านิยม และสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
20. มีการนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับฟังมา นำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตขณะเกิดน้ำท่วมและหลังน้ำลด					
กระบวนการเรียนรู้					
21. มีการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกันน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน					
22. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน					
23. มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม					
24. มีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม					
25. มีการจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม					
26. มีการนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วม					
27. มีการศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์น้ำท่วม					
28. มีการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและสนใจในการจัดการน้ำท่วม					
29. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม					
30. มีการชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติน้ำท่วม					
ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น					
31. มีความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ					
32. มีวิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ					
33. มีทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ					
34. มีความน่าเชื่อถือ นำไว้วางใจในการแก้ปัญหาหน้าท่วมของผู้นำ					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
35. มีความจริงใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ					
36. มีความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ					
37. มีความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ					
38. มีความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมของผู้นำ					
39. มีความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม					
40. มีความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม					
กระบวนการจัดการน้ำท่วม					
41. มีนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ชัดเจนของอปท.					
42. มีการเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของอปท.					
43. มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของอปท.					
44. มีวัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของอปท.					
45. มีการสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของอปท.					
46. มีการประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับน้ำท่วมที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของอปท.					
47. มีการช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม					
48. มีการจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม					
49. มีความเสมอภาคและทั่วถึงของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม					
50. มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม					
51. มีความต่อเนื่องของโครงการของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม					
52. มีการติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของอปท.					

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In dept Interview) ระยะที่ 1

1. ประเด็นที่สัมภาษณ์ คือ

1.1 สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ของท่านเป็นอย่างไร

1.2 เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ของท่าน ประกอบด้วยอะไรบ้าง

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระยะเวลาที่ 1

1. ผู้เข้าร่วมสนทนา ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

อนึ่ง ก่อนที่จะมีการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้ขอข้อมูลเป็นเอกสารจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับ

- ประวัติความเป็นมาของตำบล/หมู่บ้าน
- ลักษณะการตั้งบ้านเรือน
- ลักษณะการปกครอง
- เหตุการณ์สำคัญที่สามารถรวบรวมได้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- อาณาเขตติดต่อ
- การใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติในตำบล/หมู่บ้าน
- การประกอบอาชีพของชาวบ้าน
- สถานบริการด้านการศึกษาและสาธารณสุข
- โครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม
- หน่วยงานองค์ภาคีของชุมชน
- ประวัติการเกิดภัยพิบัติในชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม

2.1 ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม เพื่ออธิบายสภาพและเงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม

2.2 ผู้วิจัยขออนุญาตให้ผู้ช่วยวิจัยบันทึกเสียง

3. ประเด็นการสนทนากลุ่ม

3.1 สภาพความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ของท่านเป็นอย่างไร

3.2 เงื่อนไขของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ของท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง

\

แบบสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ระยะที่ 3

1. ผู้เข้าร่วมสนทนา ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานของเทศบาลตำบลนาหวาง และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลนาหวาง

2. ประเด็นการสนทนากลุ่ม

1) ข้อคิดเห็นความสำคัญของแต่ละปัจจัยของรูปแบบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

2) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

3) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

4) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม และมีความสัมพันธ์โดยอ้อมกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

5) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม และมีความสัมพันธ์โดยอ้อมกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

6) ข้อคิดเห็นจากผลการวิจัยที่ปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการติดต่อสื่อสารและไม่มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ภาคผนวก ก

ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม

ส่วนที่ 1 ค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่าง
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ข้อคำถามของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความ สอดคล้อง
1. ความร่วมมือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการฉุกเฉิน และแผนเผชิญเหตุน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
2. ความร่วมมือในการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปฏิบัติการได้เมื่อเกิดน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
3. ความร่วมมือในการวางแผนการขอรับการสนับสนุน ประสานงานและขอความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงาน องค์กร สถาบันในการรับมือกับภาวะน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
4. ความร่วมมือในการวางแผนติดตามพยากรณ์อากาศ ปริมาณ น้ำฝนและการคาดการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมของกรมอุตุนิยมวิทยา ทาง สื่อต่าง ๆ	1.00	สอดคล้อง
5. ความร่วมมือในการวางแผนการเฝ้าระวังภัย และแจ้งเตือนภัยใน ภาวะวิกฤติน้ำท่วมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา	1.00	สอดคล้อง
6. ความร่วมมือในการวางแผนเสริมคันดินกั้นน้ำ	1.00	สอดคล้อง
7. ความร่วมมือในการวางแผนเตรียมอาหาร น้ำดื่ม และเครื่อง เวชภัณฑ์	1.00	สอดคล้อง
8. ความร่วมมือในการกำหนดแหล่งอพยพที่อยู่อาศัยของประชาชน และสัตว์เลี้ยง	1.00	สอดคล้อง
9. ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการเคลื่อนย้ายคน สัตว์เลี้ยง และยานพาหนะ	1.00	สอดคล้อง
10. ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางการดูแลสมาชิกใน ครัวเรือน โดยเฉพาะสมาชิกที่อยู่ในวัยเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและ ผู้พิการ	1.00	สอดคล้อง
11. ความร่วมมือในการพิจารณาสภาพความรุนแรงของน้ำท่วม พร้อมทั้งติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมการอพยพ	1.00	สอดคล้อง

ข้อคำถามของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความสอดคล้อง
12. ความร่วมมือในการดูแลป้องกันรักษาทรัพย์สินต่าง ๆ ของครัวเรือน และทรัพย์สินของส่วนรวมไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย	1.00	สอดคล้อง
13. ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และนำส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาล	1.00	สอดคล้อง
14. ความร่วมมือในการอพยพสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและผู้พิการไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว	1.00	สอดคล้อง
15. ความร่วมมือในการเคลื่อนย้ายสัตว์เลี้ยงและพาหนะไปอยู่ในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้	1.00	สอดคล้อง
16. ความร่วมมือในการประเมินความเสียหายเบื้องต้น	1.00	สอดคล้อง
17. ความร่วมมือในการจัดระเบียบการแจกจ่ายสิ่งของช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมอย่างเสมอภาคและทั่วถึง	1.00	สอดคล้อง
18. ความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำแนะนำโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สินสมบัติ	0.83	สอดคล้อง
19. ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎกติกาการอยู่ร่วมกันในการสัญจรเดินเรือ เพื่อความปลอดภัยขณะเกิดน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
20. ความร่วมมือในการไม่สร้างความตื่นตระหนกให้กับผู้อื่นในขณะเกิดภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
21. ความร่วมมือในการสำรวจและรวบรวมความเสียหายที่อยู่อาศัยและทรัพย์สินต่าง ๆ หลังเกิดภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
22. ความร่วมมือในการสำรวจสาธารณูปโภคของชุมชนที่ได้รับ ความเสียหายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
23. ความร่วมมือในการวางแผนฟื้นฟู บูรณะสภาพความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
24. ความร่วมมือในการลำเลียง ขนส่งคน สิ่งของ สัตว์เลี้ยง กลับไปยังภูมิลำเนาเดิม	1.00	สอดคล้อง
25. ความร่วมมือในการปฏิบัติตนให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการขอรับความช่วยเหลือภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง

ข้อคำถามของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความสอดคล้อง
26. ความร่วมมือในการขนสิ่งปรักหักพัง ทำความสะอาดถนน เพื่อความปลอดภัยในการสัญจร	1.00	สอดคล้อง
27. ความร่วมมือในการซ่อมแซมอาคาร โรงเรียนของทางราชการ ที่หักพังชำรุดเสียหายภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
28. ความร่วมมือในการกวาดเก็บขยะ สิ่งปฏิกูล ที่ปรากฏในที่ต่าง ๆ ของชุมชน ภายหลังเกิดภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
29. ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การไม่ปลูกสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาน้ำท่วมในระยะยาว	0.66	สอดคล้อง
30. ความร่วมมือในการรวมกลุ่มจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นทุนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต	0.66	สอดคล้อง

ส่วนที่ 2 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องข้อคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ข้อคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความสอดคล้อง
1. ความรักความสามัคคีของประชาชนในชุมชนในภาวะวิกฤติน้ำท่วม	0.83	สอดคล้อง
2. การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในชุมชนขณะเกิดน้ำท่วมและ ภายหลังน้ำลด	1.00	สอดคล้อง
3. การเคารพนับถือผู้อาวุโส โดยนำแนวคิดและประสบการณ์มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา	0.66	สอดคล้อง
4. ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนในชุมชนในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
5. ความเป็นเครือญาติกัน คอยช่วยเหลือกันเมื่อเกิดน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
6. สามัญสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน โดยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา	0.83	สอดคล้อง

ข้อคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความ สอดคล้อง
7. ความเป็นกันเองและเกรงใจกันในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
8. ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อผู้นำของประชาชนในชุมชนเมื่อเกิดภาวะ วิกฤติน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
9. ความรู้สึกถึงการร่วมชะตากรรมเดียวกันของประชาชนในชุมชน ในพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
10. การจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชนในการ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
11. การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอของประชาชนในชุมชน เมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
12. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนใน ชุมชนในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
13. การติดต่อขอข้อมูลกับหน่วยงานหรือบุคลากรของรัฐเกี่ยวกับ การเฝ้าระวังน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
14. การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือ เมื่อเกิดน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
15. การเป็นภาคีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำ ท่วม	0.83	สอดคล้อง
16 การประชุมปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดเห็นในการเฝ้าระวัง น้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
17. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว แผ่นพับ ใบปลิว ใน การเฝ้าระวังน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
18. การติดป้ายเตือนหรือบอร์ดประชาสัมพันธ์ในการแจ้ง สถานการณ์ต่าง ๆ ในการเฝ้าระวังน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
19. การรณรงค์เพื่อปลูกฝังค่านิยม และสร้างจิตสำนึกด้านความ ปลอดภัยเมื่อเกิดภาวะวิกฤติน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
20. การนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับฟังมา นำไปปรับใช้ในการ ดำรงชีวิตขณะเกิดน้ำท่วมและหลังน้ำลด	0.66	สอดคล้อง

ข้อคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความ สอดคล้อง
21. การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการเฝ้าระวังน้ำท่วม การป้องกัน น้ำท่วมระหว่างประชาชนในชุมชน	0.66	สอดคล้อง
22. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วม ระหว่างประชาชนในชุมชน	0.66	สอดคล้อง
23. การรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
24. การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
25. การจัดการความขัดแย้งในชุมชนกรณีเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
26. การนำข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมในอดีตมาเป็น บทเรียนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
27. การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์ น้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
28. การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกร่วมและ สนใจในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
29. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
30. การชักจูงเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติ น้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
31. ความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำท่วมของ ผู้นำ	0.66	สอดคล้อง
32. วิสัยทัศน์/ความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ	1.00	สอดคล้อง
33. ทักษะ/ประสบการณ์ในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ	0.83	สอดคล้อง
34. ความน่าเชื่อถือ นำไว้วางใจในการแก้ปัญหาน้ำท่วมของผู้นำ	0.83	สอดคล้อง
35. ความจริงใจในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ	0.83	สอดคล้อง
36. ความซื่อสัตย์ โปร่งใสในการจัดการน้ำท่วมของผู้นำ	0.83	สอดคล้อง
37. ความพร้อมและมีทีมงานสนับสนุนในการจัดการน้ำท่วมของ ผู้นำ	0.83	สอดคล้อง
38. ความทุ่มเทและเสียสละเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมของผู้นำ	1.00	สอดคล้อง
39. ความเอาใจใส่ของผู้นำต่อประชาชนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง

ข้อคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน	ค่า IOC	ความ สอดคล้อง
40. ความสามารถในการโน้มน้าวประชาชนให้มีวิสัยทัศน์ร่วม เพื่อ รับมือกับภาวะวิกฤติน้ำท่วม	0.83	สอดคล้อง
41. นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมในการจัดการน้ำท่วมที่ ชัดเจนของอปท.	0.83	สอดคล้อง
42. การเตรียมความพร้อมรับมือภาวะวิกฤติน้ำท่วมของอปท.	0.83	สอดคล้อง
43. บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการน้ำท่วมของ อปท.	0.83	สอดคล้อง
44. วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการจัดการน้ำท่วมของอปท.	0.83	สอดคล้อง
45. การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการน้ำท่วมของ อปท.	0.66	สอดคล้อง
46. การประชาสัมพันธ์ การรายงานสถานการณ์/ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับน้ำท่วมที่ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วนของอปท.	0.83	สอดคล้อง
47. การช่วยเหลือที่รวดเร็ว/ทันเวลาของอปท. ในการจัดการ น้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
48. การจัดลำดับความสำคัญ/ลดความซ้ำซ้อนของอปท. ในการ จัดการน้ำท่วม	1.00	สอดคล้อง
49. ความเสมอภาคและทั่วถึงของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
50. ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
51. ความต่อเนื่องของโครงการของอปท. ในการจัดการน้ำท่วม	0.66	สอดคล้อง
52. การติดตามและประเมินผลการจัดการน้ำท่วมของอปท.	1.00	สอดคล้อง

ภาคผนวก ง

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์ นวสุ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสังการ	ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ	อาจารย์ประจำสำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกตุฉวา บุญปรากการ	เลขานุการและกรรมการบริหารหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา ชุสุข	อาจารย์ประจำคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณิ โภชากรณ	คณบดีคณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีวิชัย วิทยาเขต ไสใหญ่

ภาคผนวก จ
รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม
รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม เทศบาลตำบลบางพระ

1. นายไพศาล หอมนุ่น	รองนายกเทศมนตรีตำบลบางพระ
2. นายโสภณ จินดา	รองนายกเทศบาลตำบลบางพระ
3. นายประพาส มาลาเวช	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางพระ
4. นายวิรัตน์ ช่อผูก	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางพระ
5. นายสมบูรณ์ บุญญเบ็ญจา	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางพระ
6. นายเกรียงศักดิ์ ชินฉวีวัฒน์	ปลัดเทศบาลตำบลบางพระ
7. นายสัญญา จันทรร	เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
8. นางสาวอนรรตน์ จันทร์สุวรรณ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
9. นางสาวสุภาพร บ่มไต้	เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี
10. นางเขวาลักษณ์ ศรีอินทร์	ผู้ช่วยเจ้าพนักงานจัดเก็บรายได้

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา

1. นายสมชาย อุ่นใหม่	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
2. นายจักรชัย ชูเมือง	เลขานายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
3. นายสุพจน์ เรืองศรี	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
4. นายพิเชษฐ ไชยมุติ	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
5. นายถาวร บุญไหล	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
6. นายสุรพงศ์ คงสุวรรณ	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพญา
7. นางหฤทัย ถือทอง	ผู้อำนวยการกองคลัง
8. นางสาวนัทธมน พวงเพชร	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
9. นางสาวพัชรพร แสงผึ้ง	เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน
10. นายมานะ ทองเนื่องาม	นายช่างโยธา

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม องค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง

1. นายวิจิต เกื้อบรรจุง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง
2. นายพรเทพ เซ่งรักษา	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง
3. นายสุภาพ จันทศรี	เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง
4. นายชำนาญ คงรอด	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง
5. นายสุเทพ จันทร์วิเชียร	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง
6. นายฐิติพิงศ์ คงช่วย	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหูล่อง
7. นางประภมรัตน์ ชัยนุมาศ	หัวหน้าสำนักงานปลัด
8. นายเทียนชัย สุขชู	หัวหน้าส่วนโยธา
9. นายอุเทน หนูวรรณ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
10. นายสายัณห์ กระจุกจ้อน	นายช่างโยธา

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม องค์การบริหารส่วนตำบลปากพ่องฝั่งตะวันตก

1. นายประเสริฐ แดงเรือง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากพ่องฝั่งตะวันตก
2. นายโกเมนทร์ พลสุวรรณ	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปากพ่องฝั่งตะวันตก
3. นายอดิศักดิ์ จันทร์ทอง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปากพ่องฝั่งตะวันตก
4. นายอำนาจ รอดแก้ว	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปากพ่องฝั่งตะวันตก
5. จ.ส.ต.สุนทร มณีฉาย	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปากพ่องฝั่งตะวันตก
6. นางสาวกัสสรินทร์ บุญศรีโรจน์	รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปากพ่องฝั่งตะวันตก
7. นายธีรวัฒน์ กลิ่นมาลี	หัวหน้าส่วนโยธา
8. นางปทุมพร เพชรประพันธ์	เจ้าพนักงานจัดเก็บรายได้
9. นางสาววรรณพร จ้ายเกิด	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
10. นางสาวกาญจนา แดงเรือง	ผู้ช่วยพัฒนาชุมชน

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม เทศบาลตำบลนาหวาง

1. นายจรินทร์ รักสนิท	นายกเทศมนตรีตำบลนาหวาง
2. นายอุทัย จันทรัชิต	รองนายกเทศมนตรีตำบลนาหวาง
3. นายสงบ เพ็ชรนิล	รองนายกเทศมนตรีตำบลนาหวาง
4. นายสำราญ ช่วยสร้าง	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลนาหวาง
5. นายสมพร สุทธิรักษ์	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลนาหวาง
6. นายสุรเชษฐ เฟื่องแก้ว	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลนาหวาง
7. นายธีรศักดิ์ กิ่งเซ่ง	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลนาหวาง
8. นายสมปรัต วงเงิน	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลนาหวาง
9. นายนรังสรรค์ อินทร์ณรงค์	ปลัดเทศบาลตำบลนาหวาง
10. นางสาวฝิ่น ยกชู	หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ
11. นางนิภาพร เฟื่องทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
12. นายอนุเชษฐ์ สวานกุล	นักพัฒนาชุมชน
13. นางสาววันวิสาข์ ทองเกิด	ผู้ช่วยเจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน

รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม ตำบลนาหวาง

1. นางสมศรี จันทรัชิต	กำนันตำบลนาหวาง
2. นายสุจินต์ จิตรพงศ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลนาหวาง
3. นายสมภาค ช่วยสร้าง	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลนาหวาง
4. นางตาน้อย ช้างนิล	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลนาหวาง
5. นางอรุยา ขุนทองจันทร์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลนาหวาง
6. นายสุธี จามจรี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลนาหวาง
7. นายสุเมธ ช่วยสร้าง	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ตำบลนาหวาง
8. นายเจียน เฟื่องแก้ว	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 ตำบลนาหวาง
9. นายสุรัชย์ โขคสวัสดิ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 ตำบลนาหวาง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	กิตติศักดิ์ แสงทอง	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	5410530001	
วุฒิการศึกษา		
	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วุฒิ		
บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการทั่วไป)	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	2537
ประกาศนียบัตรบัณฑิต การจัดการและประเมินโครงการ	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช	2546
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การปกครองท้องถิ่น)	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	2550
Certificate in PhD Academic Research programme	Massey University, New Zealand	2556
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การจัดการ)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2557

ทุนการศึกษา

1. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์: ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ ปิงบประมาณ 2554 จากบัณฑิตวิทยาลัย จำนวน 28,000 บาท
2. โครงการมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ: ทุนอุดหนุนการวิจัยและศึกษาต่อระดับปริญญาเอกของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 480,000 บาท

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

กิตติศักดิ์ แสงทอง, และ อิศรัฎฐ์ รินไธสง. (2557). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน กรณีศึกษา: พื้นที่ น้ำท่วมซ้ำซากในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 7(1), 25—32.

กิตติศักดิ์ แสงทอง, และ อิศรัฎฐ์ รินไธสง. (2557, พฤษภาคม). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน กรณีศึกษา: พื้นที่ น้ำท่วมซ้ำซากในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน *เอกสารการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 5* (น.54-55), สงขลา: มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.

กิตติศักดิ์ แสงทอง, และ อิศรัฎฐ์ รินไธสง. (2557, มิถุนายน). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้. ใน *เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารจัดการ ครั้งที่ 6* (น.120), สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Sangthong, K., & Rinthaisong, I. (2014, March). The Collaboration between Hulong Subdistrict Administrative Organization (SAO) and Hulong community for Flood Management in Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province. *Proceedings of the 7th Silpakorn university international conference on academic research and creative arts: Integration of art and science* (p.OE-37-OE-44), Bangkok, Thailand.

Sangthong, K., & Rinthaisong, I. (2015, January). The Collaboration between Hulong Subdistrict Administrative Organization (SAO) and Hulong community for Flood Management in Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province. *Kasetsart Journal (Soc. Sci)*, in press.